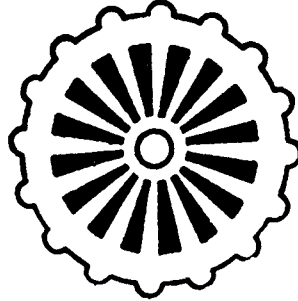

බුද්ධජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථමාලා : 46

අභිධම්මපිටකයෙහි

02 වන ග්‍රන්ථය

විභවගප්පකරණ

ප්‍රථම භාගය

ලබ්‍හාබ්‍යොදාන මණ්ඩලයේ ආරාධනයෙන්

ත්‍රිපිටක සංස්කාරක මණ්ඩලයේ

සම්මතය පරිදි

පණ්ඩිත, ලබ්‍හම ලබ්‍හානඤ්ඤ අනුනායක සථවිරයන් වහන්සේ

හා

පණ්ඩිත, කරහම්පිටිගොඩ සුමනසාර සථවිරයන් වහන්සේ

විසින් කරන ලද

පාඨශෝධනය හා සිංහල පරිවර්තනයෙන්

යුක්ත යි.

මු. ඉ. 2557

ක්‍රි. ව. 2013

Buddha Jayanti Tripitaka Series, Volume 46

The Second Book in the
Abhidhamma-Pitaka

2

VIBHANGAPPAKARANA (I)

With the Sinhala translation by

The Venerable Pandita Labugama Lankānanda Thera

Anunāyaka of the Kōtte Sri Kalyānī Sāmaggrīdharma Mahāsangha Sabhā

Vice Principal of Pravacanōdaya Pirivena, Molligoda, Wādduwa

&

The Venerable Pandita Karahampitigoda Sumanasāra Thera

Mākadawara Vihāra, Hingula

Published by

Dharma Chakka Child Foundation

Rerukana Road, Veedagama, Bandaragama -12530, Sri Lanka

Tel: +94 38 2291771, Fax: +94 38 2291253, website: [http:// www.samadhi-buddha.org/](http://www.samadhi-buddha.org/)

Co-published, printed and donated by

The Corporate Body of the Buddha Educational Foundation

11F, 55 Hang Chow South Rd. Section 1, Taipei, Taiwan, R.O.C.

Tel: +886 2 23951198, Fax: +886 2 23913415

Email: overseas@budaedu.org; Website: [http:// www.budaedu.org/](http://www.budaedu.org/)

B.E. 2557

C.E. 2013

සම්බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථමාලාව නැවත මුද්‍රණය කිරීම.

බුදු රජාණන් වහන්සේගේ ඉගැන්වීම හැඳින්වීම සඳහා අනාදිමත් කාලයක සිට විවිධ යෙදුම් යොදා ගෙන ඇත. ධම්ම, ධම්ම-විනය, බුද්ධ වචන, පාවචන බුද්ධානුසාසන ආදිය මින් සමහරකි. දුම්ම - විනය වැනි යෙදුම් බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින්ම යොදාගෙන ඇත. මේ ධම්ම විනය අඩංගු වී ඇත්තේ ත්‍රිපිටකයෙනි. පිටක යන්න කුඩය, භාජනය යන අරුත්වල පාලි හා සංස්කෘත යන භාෂාවන් හි යෙදේ. සංස්කෘත භාෂාවෙන් ත්‍රිපිටක නැතහොත් පාලි භාෂාවෙන් තෙපිටක යන්නෙන් අදහස් කෙරෙන්නේ එවන් පිටක තුනකින් සමන්විත එකතුවකි. පාලි ත්‍රිපිටකය බුදු රජාණන් වහන්සේ ගේ ඉගැන්වීම් අඩංගු පැරණිතම මූලාශ්‍රය වශයෙන් ථේරවාද සම්ප්‍රදාය මගින් පිලිගනු ලැබේ.

විරාගත ථේරවාද සම්ප්‍රදාය වන්නේ ත්‍රිපිටකය බුද්ධ පරිනිර්වාණයෙන් තෙමසක් ගතවුණු පසුව මහා කස්සප මහා රහතන් වහන්සේගේ ප්‍රධානත්වයෙන් අජාතකුරු මහරජතුමන්ගේ ප්‍රධාන දායකත්වයෙන් රජගත නුවර වේහාර පර්වත අසබඩ සප්තපර්ණී ගුහාවෙහි පන්සියයක් මහරහතන් වහන්සේගේ සහභාගිත්වයෙන් පැවැත්වුණු ප්‍රථම ධර්ම සංගායනාවේ දී සජ්ඣායනය කොට අනුමත කෙරුණු බවය. මෙම ත්‍රිපිටකය සමන්විත වන්නේ විනය පිටකය, සුත්ත පිටකය හා අභිධම්ම පිටකය යන පිටකතුයෙනි.

මෙසේ ප්‍රථම සංගායනාවේදී ඊට සහභාගී වුණු මහා රහතන් පන්සියයක් දෙනා වහන්සේලා විසින්ම ඒකමතිකව පිලිගනු ලැබුණු ත්‍රිපිටකය එතැන් පටන් රහතන් වහන්සේලා කණ්ඩායම් මගින් මුඛ පරම්පරාවෙන් පවත්වාගෙන එනු ලැබුණු අතර, ඉන් වසර සියයකට පසු කාලාශෝක රජු දවස විශාල මහනුවර පැවැත්වුණු දෙවන ධර්ම සංගායනාවේ දී හා ඉන් අනතුරුව ධර්මාශෝක රජු සමයේ දී පාටලී පුත්‍ර නගරයේ දී පැවැත්වුණු තුන්වන සංගායනාවේ දී ද සජ්ඣායනය කොට අනුමත කරනු ලැබීණි.

මිහිඳු මහා රහතන් වහන්සේ ප්‍රමුඛව ධර්ම දූතයන් වහන්සේලා විසින් ශ්‍රී ලංකාවට ගෙන එනු ලැබුනේ මෙලෙස සංගීති තුනකදී සජ්ඣායනා කරනු ලැබ, අනුමත කෙරුණු ත්‍රිපිටකයය. ශ්‍රී ලංකාවේ දී ද අඛණ්ඩව මුඛ පරම්පරාවෙන් පවත්වාගෙන එනු ලැබුණු සම්මා සම්බුද්ධ දේශනාව අඩංගු ත්‍රිපිටකය ක්‍රි.පූ. පළමුවන සියවසේ අගභාගයේ දී පමණ වළගම්බා රජු දවස මාතලේ අළුවිහාරයේ දී ග්‍රන්ථාරූඪ කෙරුණු බව වංස කථාවල දැක්වේ. දැනට භාවිතයේ පවතින පාලි ත්‍රිපිටකයට පාදක වී ඇත්තේ මෙලෙස මහා සංඝරත්නය විසින් ජීවිත පුජාවෙන් ඇප කැපවී නිර්මලව සුරක්ෂිත කොට ගෙන ආ මේ ත්‍රිපිටකයය.

ත්‍රිපිටකයේ විනය පිටකයට මහා විභංග හා භික්ෂුණී විභංග යන දෙකොටස අඩංගු සුත්ත විභංගය ද, මහා වග්ග හා චුල්ලවග්ග යන දෙකොටස අඩංගු ඛන්දකයන් ද පරිවාර නම් කොටස ද ඇතුළත් ය. විනය පිටකයේ ගොනු කොට ඇත්තේ භික්ෂු-භික්ෂුණී වර්ගව සකසා ගැනීමට අදාල නීති මාලාවන්ය.

ධර්මය අතින් ඉතා වැදගත් වන්නේ සූත්‍ර පිටකයය. මෙයට දීඝනිකාය, මජ්ඣිමනිකාය, අංගුත්තර නිකාය සහ බුද්දක නිකාය අයත් ය.

සුත්ත පිටකයේ අඩංගු ධර්මයේ සාරය ඉතා ක්‍රමවත්ව ඉදිරිපත් කරමින්, විශ්ලේෂණය කොට අර්ථකථන ඉදිරිපත් කෙරෙන්නේ අභිධර්ම පිටකයෙනි. ඊට ධම්මසංගීති, විභංග, ධාතු කථා, පුත්ගලපඤ්ඤත්ති, කථාවත්ථු, යමක, පට්ඨාන යන ග්‍රන්ථ හත ඇතුළත් ය.

මෙම සම්පූර්ණ ත්‍රිපිටකය අද අපට ඉතිරිව ඇත්තේ පුරාණයේ වැඩ විසූ මහා සංඝරත්නය අප්‍රතිහත දෙධරියයෙන් හා ඉමහත් කැපවීමෙන් එය සුරක්ෂිත කොටගෙන, ඉමහත් වෙහෙස දරා පුස්තකාල පොත්වල

ලේඛන ගතකොට පුවලිත කිරීමේ හේතුවෙනි. විනයධර - ධර්මධර පුරාණ මහා සංඝයා වහන්සේලා අනුව යමින් වත්මන් මහා සංඝපීතෘවරයන් වහන්සේලා ද ත්‍රිපිටකය ආරක්ෂා කොට පුවලිත කිරීමේ කාර්යභාරයට උරුන් හේතුවෙන් ත්‍රිපිටකයෙහි පාලි පෙළ හා එහි සිංහල අනුවාද සකස් කොට පළ කිරීමට අවස්ථාව උදාවීම ධර්මලැදි සැමගේම භාග්‍යයක් බව අමුතුවෙන් කිවයුතු නැත. බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථ මාලා නම් ශීර්ෂය යටතේ ශ්‍රී ලංකා රජය මගින් මුද්‍රණය කොට පළ කරන්නට යෙදුණු සිංහල අනුවාදය සහිත මෙම ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථමාලාව පිටපත් අවසන් වී ජුන් බොහෝ කලක් ගත වී ඇත.

මෙම ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථ ලබා ගැනීමට ඉමහත් ආශාවෙන් විශාල පිරිසක් සිටින බව අපට දැනගන්නට ලැබුණි. ත්‍රිපිටකය ඒරාත් කාලයක් පවත්වාගෙන යාමට කටයුතු යෙදීමත්, දහම් ලැදි සැදැහැවත් ගිහි පැවිදි දෙපිරිසගේම ධර්මාවබෝධය සහ ධර්මසංවේගය සඳහා ත්‍රිපිටකය පුවලිත කොට සුලභ කිරීමත් වර්තමාන මහා සංඝයාවහන්සේ මත අනිවාර්යයෙන් ම පැවරෙන භාරදූර වගකීමකි. වත්මන් සමාජය දෙස බලන විට මෙවන් කර්තව්‍යයක අවශ්‍යතාව වඩා ඉස්මතු වී පෙනෙන බව කාතටත් පැහැදිලි වනු ඇත.

නොයෙකුත් විද්වත් බෞද්ධ පිරිස් සමඟ කතා බහ කිරීමේදී අපට ඒත්තු ගියේ මෙම අවශ්‍යතාව සපුරාලීමට ගතයුතු ඉතා ඵලදායී ක්‍රියාමාර්ගය නම්, දැනට ලබා ගැනීමට නොහැකි බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථමාලාව නැවත මුද්‍රණද්වාරයෙන් පළ කිරීම බවයි. මෙම අති විශාල කර්තව්‍යය සඳහා මාගේ කාරුණික ඉල්ලීම අනුව තායිවානයේ එක්සත් සමූහ බෞද්ධ අධ්‍යාපන පදනම ඉදිරිපත් වීම සැදැහැවත් සිංහල පාඨකයින්ගේ මහත් භාග්‍යයක් බව අපේ හැඟීමයි.

මෙම ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථ උනන්දුවෙන් පරිශීලනය කිරීම මගින් ධර්මඥානය වර්ධනය කර ගැනීමට මෙන්ම ධාර්මික ජීවිත සකසා ගැනීමට ද සැදැහැවත් ඔබ සැම උත්සුක වනු ඇතැයි සිතමි.

නෙරුවන් සභණ්ඩ.

බෝදාගම වන්දිම නායක ස්ථවිර

තායිවානයේ ප්‍රධාන සංඝනායක තායිපේ ශ්‍රී රතනපෝති ථෙරවාදී බෞද්ධ මධ්‍යස්ථානාධිපති
බණ්ඩාරගම ශ්‍රී ලංකා ධර්මචක්‍ර ළමා පදනමේ නිර්මාතෘ රත්මලාන ශ්‍රී විජකාරාම විහාර වාසී

ශ්‍රී ලංකා ධර්මචක්‍ර ළමා පදනම,
විදාගම,
බණ්ඩාරගම.

2557
2013

බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථ මාලාව නැවත මුද්‍රණය කොට නොමිලේ

බෙදා හැරීමේ මහා පුණ්‍ය කර්මය

ශ්‍රී ලංකා පාර්ලිමේන්තුවේ කථානායක

වී.ජ.මු ලොකුබණ්ඩාර මැතිතුමාගේ ඉල්ලීම පරිදි

තායිවානයේ ප්‍රධාන සංඝනායක

ආචාර්ය බොදාගම චන්ද්‍රිම නාහිමියන්ගේ අනුශාසනා පරිදි

තායිවානයේ එක්සත් සමූහ බෞද්ධ අධ්‍යාපන පදනම

මහින් බුද්ධ වර්ෂ 2549 (ක්‍රි. ව. 2005) දී ආරම්භ කරන ලදී.

මෙම මහා පුණ්‍ය කර්මයේ දී ඉහ සිතින් කටයුතු කළ පහත සඳහන් මහා සංඝරත්නය හා උපකාරක පිංචතූන් විශේෂයෙන් සිහිපත් කරමු.

- * පූජ්‍ය අත්තුඩාවේ ඤාණානන්ද නාහිමි
- * පූජ්‍ය කන්ඩක්කුලමේ ධම්මකිත්ති නාහිමි
- * ආචාර්ය පූජ්‍ය පල්ලේවෙල සාරද හිමි
- * ශාස්ත්‍රවේදී පූජ්‍ය කුමුත්වැවේ පඤ්ඤාකිත්ති හිමි
- * දුර්ගතපති පූජ්‍ය කරගහඋල්පත සුගතනන්ද හිමි
- * ශාස්ත්‍රපති පූජ්‍ය නාගොඩ අමරවංශ නාහිමි
- * ශාස්ත්‍රපති පූජ්‍ය මඩපාත ධම්මසාර නාහිමි
- * පූජ්‍ය බබරැන්දේ ධම්මසිරි හිමි
- * පූජ්‍ය පානදුරේ පසන්න හිමි
- * මිලිනා සුමතිපාල මැතිණිය
- * ජගත් සුමතිපාල මැතිතුමා
- * ආචාර්ය ප්‍රණීත් අබේසුන්දර මහත්මා
- * ද්‍රෝස්තර අරුණ රබෙල් මහත්මා
- * සුපිත් මොහොට්ටි මහත්මා
- * රංජිත් අමරසිංහ මහත්මා
- * ගාමිණී කාරියවසම් මහත්මා
- * අධිනිතිඥ චන්ද්‍රපාස සුරියාරච්චි මහත්මා
- * ආචාර්ය සෙනරත් විජේසුන්දර මහත්මා
- * මහාචාර්ය චන්ද්‍ර වික්‍රමගමගේ මහතා
- * සිරිසේන සේරත් මැතිතුමා
- * විල්ප්‍රති අබේවර්ධන මැතිතුමා

සියලු දෙනාට භන්තූගේ ආශීර්වාදයෙන් ධර්මානුකූලව පැහැදිලිව ප්‍රචාරණ කළමු.

අභිධමමපිටකේ

විභවගප්පකරණං

පඨමො භාගො

අභිධම්මපිටකයෙහි

විභවගප්පකරණය

ප්‍රථම භාගය

**“තථාගතපපවෙදිතො භික්ඛවෙ ධම්මවිනයො විවටො විශ්වති
නො පටිච්ඡනො.”**

**“මහණෙනි, තථාගතයන් වහන්සේ විසින් දෙශනා කරණ
ලද ධර්මය හා විනය විවෘත වූයේ බබලයි. වෘසුන් නො ම බබලයි.”**

(අභිගුත්තරනිකාය, තිකතිපාත - භරණ්ඩුවක, 9 සුත්‍රය)

පටුන CONTENTS

සංසකාරක නිවේදනය	xxi-xxii
ත්‍රිපිටකසමපාදකමණ්ඩලය	xxiii
සංඥාපනය	xxv-xxxii
සංකේත නිරූපණය - ABBREVIATIONS	xxxiii
පාලි භෝභිය - PALI ALPHABET	xxxiv
විසය සූචි	xxxv-xxxvi
පෙළ හා පරිච්ඡේදය	2-401
විසේසපද්‍යානකමණ්ඩලය	403-408

සංස්කාරක නිවේදනය

ත්‍රිපිටක පාළියෙහි අභිධම්ම සප්තප්‍රකරණයට අයත් ග්‍රන්ථයන් අතුරෙහි විභවගප්පකරණය දෙවැනි ග්‍රන්ථය යි. මෙය බ්‍රහ්මවිභවගය ආදී කොට, ධම්මපදය විභවගය අවසන් කොට ඇති අටලොස් විභවගයෙකින් යුක්ත වෙයි. බුද්ධජයනානී ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථමාලායෙහි විභවගප්පකරණය 42, 43 වැනි ග්‍රන්ථයන් පළවන්නේය. එයින් “බ්‍රහ්මවිභවගය” පටන් “ඉද්ධිපාදවිභවගය” අවසන් කොට ඇති විභවග නවය මෙහි ප්‍රථමභාගය වේ.

ලබ්‍හා බෞද්ධමණ්ඩලය විසින් ආරාධිත වූ මේ ප්‍රථමභාගය කටුකුරුන්දේ ශ්‍රී දේවානන්ද නායක සභාවරපාදයන් වහන්සේ විසින් සිංහලයෙන් අනුවාද කරන ලද්දේය. එහෙත් ඒ අනුවාදය ත්‍රිපිටක පරිවර්තන සංස්කාරකමණ්ඩලයෙන් යළි පාඨශෝධන සහිත කොට විභවගප්පකරණය මුළුල්ල සිංහලයෙන් පරිවර්තන කල මානාවාසි අප වෙත පැවැරිණ. මහනුවර පන්තිරිප්පුවේ රාජකීය පුස්තකාලයට අයත් පුස්තකාලපොත ද, පැල්මඩුල්ලේ පුරාණවිභාරස්ථානයෙහි පුස්තකාලපොත ද, සිංහල අක්‍ෂරයෙන් මුද්‍රණය වූ පොත් දෙකක් ද, එංගලන්තයේ පාළිපොත් සමාගම මගින් මුද්‍රණය කරවනලද පොත ද, සියම්ඵල නායකයන්ගෙන් මුද්‍රිත විභවගප්පකරණය හා බුරුමරට ඡට්ඨසබ්බිතියෙන් ශෝධිත වූ මුද්‍රණය වූ විභවගප්පකරණය ද ඇසුරු කරමින් විභවගප්පකරණයෙහි පාඨශෝධනය හා සම්පූර්ණ සිංහල පරිවර්තනය ද නිමවමි කරන ලද්දේ ය. මෙහි පාඨශෝධනයේ දී ලක්දිව මහාවිභාරස්ථානයට ආවායනීසම්ප්‍රදායෙහි පැවැති විභවගප්පකරණ වාචනාමාගීය නගාගානීමට අපගේ ප්‍රයත්නය වූ බව ප්‍රකාශ කරමිහ.

මේ අධිකාරයෙහි ලා ධම්ම-විනයෙහි හා ඉතිහාස පුරාවිද්‍යා තනි-නායකාදී ශාස්ත්‍රානන්තරයෙහි බැසගත් බුද්ධිප්‍රභා ඇති රාජකීය පණ්ඩිත කර්මපිටිගොඩ සුමනසාර සභාවරයන් වහන්සේ මූල සිට මෑ සහාය වූහ. මෙහි ඇතැම් තැනෙක් ඒ සභාවරයන්ගේ මෑ පරිවර්තන වෙයි. නව ද, මෙහි ලා ත්‍රිපිටක සංස්කාරකමණ්ඩලයෙහි ප්‍රධාන සම්පාදක ව සිටි දිව්‍යගන සිරි වජිරසූර්‍ය නාතිමිපාණන් වහන්සේගේ උපස්ථානය ලැබුණුබව ද පවසමිහ.

මුද්‍රණ අවස්ථාවට පැමිණ වර්ගිමාන ත්‍රිපිටක සම්පාදක මණ්ඩලයේ සහායකී තැන්පත් අහංගමෑ ‘විද්‍යාවන්දු’ පරිවේණාධිපති පණ්ඩිත කෝද්‍රගොඩ සිරි සූර්‍යාලෝකාභිධාන දක්‍ෂිණලබ්‍හායෙහි ප්‍රධාන සබ්බ නායකසභාවරයන් වහන්සේ යැ, ‘විද්‍යොදය’ මහපිරුවන්හි උප පරිවේණාධිපති භාවොපගන ශාස්ත්‍රපති, විද්‍යාවිශාරද, පණ්ඩිත රද්දුල්ලේ සිරි පඤ්ඤාලෝකාභිධාන අනුනායකසභාවරයන් වහන්සේ යැ එ මෑ පිරුවන්හි ආවායනීභාවොපගන ශාස්ත්‍රපති, විද්‍යාවිශාරද, පණ්ඩිත වේඨරුවේ සිරි අනෝමදස්සනභිධාන නායකසභාවරයන් වහන්සේ යැ

යන කීර්තිධර මහතෙර වරුන්ගේ ආගමඥනයෙහි නිපුණබව ග්‍රන්ථශාධන-සංස්කරණ කාර්යයෙහි ලා අතිශයින් වහල්විය. කොළඹ දිශාවේ ප්‍රධාන සංඝනායක පණ්ඩිත දෙරගමුවේ ධම්මපාල සථවිරයන් වහන්සේගෙන් ත්‍රිපිටක මණ්ඩලයට ලැබෙන සහාය කැඩඳුනාපුඵකව සඳහන් කළ යුතුය.

තවද ශ්‍රී ලංකා ජනරජයේ ගරු අග්‍රාමාත්‍යවර සිටිමාවෝ බණ්ඩාරනායක මැතිනිය මේ ත්‍රිපිටක මුද්‍රණකාර්යයෙහි ලා දක්වන බලවත් ප්‍රසාදය ද, ගරු සංස්කෘතික අමාත්‍ය ඇස්. ඇස්. කුලතිලක මැතිතුමාණන් හා අමාත්‍යාංශයෙහි ලේකම් සේමසිටි ප්‍රමුඛම මහතාණන් හා ජ්‍යෙෂ්ඨ සහකාර ලේකම් පී. බී. චේරගොඩ මහතාණන් ගෙන් ලැබෙන පිටුවහල ද අනුසමරණීය වෙයි. සංස්කෘතික අධ්‍යක්ෂ ඩොනල්ඩ් අබේසිංහ මහතාණන් හා ශ්‍රී ලංකා සංස්කෘතික මණ්ඩලයේ සාහිත්‍ය සංවර්ධන නිලධාරී කේ. ජී. අමරදාස මහතාණන් ප්‍රමුඛ සංස්කෘතික නිලධාරීන් මේ සඳහා දක්වන උද්‍යෝගය ප්‍රශංසනීය වෙයි.

රාජ්‍යය පිළිබඳ අපරිමිත කාර්යභාරයෙන් සලකා ව ඇති රජයේ මුද්‍රණාලයෙහි අතිපති ඇල්. ඩබ්ලිව්. පී. පිටිස් මහතාණන් ත්‍රිපිටක මුද්‍රණ කාර්යාංශයකදී ඇති කොට ත්‍රිපිටකග්‍රන්ථ මුද්‍රණය සඳහා දෙන අනුබලය හා එම සේවක මහතුන් ඉතා භක්තිමත් ව මුද්‍රණකාර්යයෙහි නියුක්තව සිටීම ද බෞද්ධලෝකයාගේ ප්‍රශංසාවට කාරණ වෙයි. එසේම ත්‍රිපිටකකාර්යාලය පිහිටි කොළඹ මහානායකවාරිකාරාමයෙහි නියුක්ත ඇම්. ඒ. ආර්. සමරසිංහ මහතාගෙන් ත්‍රිපිටකමණ්ඩලයට රැදෙවෙහි ලැබෙන සාහාය්‍යය ද අනුසමරණීය වේ.

සදේවක ලෝකයාට වැඩදායක වූ අතිපරිශුද්ධ පයඝීප්ති ධර්මය ව්‍යාප්ත කිරීමෙහි යත්න දරන මෙ හැම සුසිත්‍ර ද, ත්‍රිපිටක සිංහල පරිවර්තනය සඳහා හත් අසූරිත් සහාය දුන් හැම පින්වත්හු ද ධර්මදානමය කුශල බලයෙන් සුබභාගී වෙන්වයි ආශංසනය කරමිහ.

මේවගට ශාසනෝදයකාරී,
 ලබුගම ලබකානන්ද
 ත්‍රිපිටකමණ්ඩලයේ ප්‍රධාන සම්පාදක

1975 වෙසක් පුර පසළොස්වක
 ත්‍රිපිටකකාර්යාලය,
 මහානායකවාරිකාරාමය,
 115, විජේරාමමාවත,
 කොළඹ - 7.

ත්‍රිපිටක සම්පාදක මණ්ඩලය

උපදෙශන :

අග්ගමහාපණ්ණාසක, බ්‍රහ්මසූත්‍රාදිය ආනන්දමෙත්‍රෙය මහානායක මහාසථවිරපාදයන් වහන්සේ.

සභාපති :

අහංගම විද්‍යාචන්ද්‍රපරිවේණාධිපති, ත්‍රිපිටකවාග්ගිච්චාරාචාර්ය, කෝදු-ගොඩ ශ්‍රී ඥානාලොක දක්ෂිණලඛිකායෙහි ප්‍රධාන සමස්තනායකසථවිරයන් වහන්සේ.

ප්‍රධාන සම්පාදක :

මොල්ලිගොඩ ප්‍රච්චන්ද්‍රය පිරිවෙන්හි උපප්‍රධානාචාර්ය, ත්‍රිපිටක වාග්ගිච්චාර, ලබ්‍රහ්ම ශ්‍රී ලඛිකානන්ද—කෝච්චේ ශ්‍රී කල්‍යාණී සාමග්‍රිධම් මහා සමස්තනායකයෙහි අනුනායක සථවිරයන් වහන්සේ.

සම්පාදක :

දෙමටගොඩ ධම්මදානාසුමවිද්‍යාලයාධිපති, පණ්ණාසක, පරවාහාර සිරි පඤ්ඤානන්ද (බී. ඒ. ලණ්ඨන්)—කොළඹ නවකෝරළයෙහි ප්‍රධාන සමස්තනායක සථවිරයන් වහන්සේ.

කිරුලපන පුෂ්පාරාමාධිපති, ශාසත්‍රපති, විද්‍යාවිශාරද, පණ්ණාසක, රද්දුල්ලේ ශ්‍රී ප්‍රඥාලොක,—කෝච්චේ ශ්‍රී කල්‍යාණී සාමග්‍රිධම් මහාසමස්තනායකයෙහි අනුනායක සථවිරයන් වහන්සේ.

හෙරලියාවල ශ්‍රී සුධම්මාරාමාධිපති, ශාසත්‍රපති, විද්‍යාවිශාරද, පණ්ණාසක, වේච්චේ ශ්‍රී අනවමදර්ශී නායක සථවිරයන් වහන්සේ.

හිඟුල්ලේ—මාකඛවරවිහාරාධිපති, පණ්ණාසක, කරහම්පිටිගොඩ සුමනසාර සථවිරයන් වහන්සේ.

ලෙඛකාධිකාරී :

කොළඹ බෞද්ධාලොක මාවතෙහි බෞද්ධාලොකවිහාරාධිපති, පණ්ණාසක, දෙරගමුවේ සිරි ධම්මපාල—කොළඹදිශායෙහි ප්‍රධාන සමස්තනායක සථවිරයන් වහන්සේ.

සංඥාපනය

අප බුදුන් වදාළ තෙවලා බුදුවදන්හි ඇතුළු වූ සිටුනා ප්‍රඥාසන්දීපක අනෙකතය ශතසහස්‍රයෙන් ප්‍රතිමණ්ඩිත වූ අභිධර්මපිටකයෙහි සජ්තප්‍රකරණයන් අතුරෙහි දෙවැන්න විභවිගප්‍රකරණ නම් වෙයි. මෙහි ලා අභිධර්මය පිළිබඳ වූ කිවමනා දෑ බුද්ධජයන්ති ග්‍රන්ථමාලායෙහි ධම්මසඛිගණිප්‍රකරණයෙහි ලා කියනලද වන බැවින් දැන් විභවිග ප්‍රකරණය පිළිබඳ වූ වෙසෙසා කිවයුතු දෑ පමණක් සැකෙවින් දක්වනුලැබේ.

'විභවිග' නම් 'විභාග' යි. සුත්තන්තභාජනිය යෑ අභිධම්මභාජනිය යෑ පඤ්ඤ පුවච්ඡක යෑ යන තුන් නයින් ස්කන්ධාදී ධර්මවිභාග කොට දක්වන බැවින් මේ 'විභවිග' නමුදු නානා ප්‍රභේදයෙන් හින්න වූ අර්ථයන් ප්‍රකාරයෙන් කියනුලබන හෙයින් ප්‍රකරණ නමුදු වෙයි. මෙහි වාචනාමාර්ගය දම්සෙනෙවි සැරියුත් මහරහතුන් වහන්සේ ප්‍රභව කොට ඇත්තේ යෑ. සම්බුදුරදුන් වදාළ දහම් නය ගෙන 'ධර්මසඛිග්‍රහ' කෙරෙමින් පන්සියක් අතැවැසියනට 'ධම්මසඛිගණි' ප්‍රකරණය දෙසූ සැරියුත් තෙරණුවෝ යළි ස්කන්ධාදී 'ධර්මවිභාග' කෙරෙමින් විභවිගප්‍රකරණය දෙසූහ.

පරිච්ඡේද : මේ ප්‍රකරණයෙහි අටළොස් විභවිගයෙක් වෙයි : ඛන්ධවිභවිග යෑ ආයතනවිභවිග යෑ ධාතු විභවිග යෑ සච්චවිභවිග යෑ ඉන්ද්‍රියවිභවිග යෑ පච්චයාකාරවිභවිග යෑ සතිපට්ඨානවිභවිග යෑ සම්මප්පධානවිභවිග යෑ ඉද්ධිපාදවිභවිග යෑ බොජ්ඣන්දියවිභවිග යෑ මග්ගවිභවිග යෑ ඝානවිභවිග යෑ අප්පමඤ්ඤවිභවිග යෑ සික්ඛාපදවිභවිග යෑ පටිසම්භිද විභවිග යෑ ඤාණවිභවිග යෑ බුද්දකචන්ද්‍රවිභවිග යෑ ධම්මභදයවිභවිග යෑ කියා යි.

ඛන්ධවිභවිග : මෙහි පඤ්චස්කන්ධයෝ සුත්තන්තභාජනිය යෑ අභිධම්මභාජනිය යෑ පඤ්ඤපුවච්ඡක යෑ යන තුන් නයින් විභාග කරනලදහ. සුත්තන්තභාජනියෙහි ලා පඤ්චස්කන්ධයෝ අතීත, අනාගත, ප්‍රත්‍යුත්පන්න, අධ්‍යාත්ම, බාහිර, ඖදරික, සුක්ෂම, භීත, ප්‍රණීත, දුර, සන්තික යන එකොළොස් අයුරින් විභක්ත වෙති.

අභිධම්මභාජනියෙහි ලා රූපස්කන්ධයාගේ උද්දෙස පමණක් දක්වනලද්දේ යෑ. එහි නිද්දෙස ධම්මසභුණු රූපකාණ්ඩයෙහි විස්තර කරනලද අයුරින් මෙහිදු ගතයුතු වෙයි. උද්දෙසයෙහි එකවිධරූප පටන් කොට ඒකාදශවිධරූප තෙක් රූපධර්මයන් සඛිග්‍රහ කොට මාතෘකා තබනලද යෑ. එහි ඒකකමාතෘකායෙහි උද්දිෂ්ටපද තෙසාලියෙකි. ඔවුනතුරෙහි පශ්චිමපදත්‍රය මාතෘකාමුක්ත වෙයි. සෙසු සාලිස් පදයෝ මාතෘකාගතයෝ යි. එක්සිය සතරක් පමණ වූ ද්විකමාතෘකා අතුරෙන් තුදුස් ප්‍රකීර්ණකද්විකයන් ද, එක්සියතුනක් පමණ වූ ත්‍රිකමාතෘකා අතුරෙන් ප්‍රකීර්ණකත්‍රික තුනක් ද, දෙවිසි වතුෂ්කමාතෘකා අතුරෙන් ආදී වතුෂ්ක සතර ද දක්වා නයමුඛ දී අවශෙෂමාතෘකා පෙය්‍යාලමුඛයෙන් සංක්ෂිප්ත කරන ලද යෑ. එ හැම ධම්මසභුණු රූපකාණ්ඩයෙහි විස්තෘත අයුරින් මෙහිදු ගතයුතු වෙයි. පඤ්චකය පටන් කොට එකාදශකය තෙක් අමිග්‍රමාතෘකා තබනලදී.

වෙදනාස්කන්ධනිද්දෙසයෙහි දුකමුලක යෑ තිකමුලක යෑ උභතොවධිස්සක යෑ බහුවිධ යෑ යි මහාවාර සතරෙක් වෙයි. එහි ත්‍රිකමාතෘකා ගෙන ද්විකමාතෘකායෙහි බහා කළ දේශනා දුකමුලක නම. ද්විකමාතෘකා ගෙන ත්‍රිකමාතෘකායෙහි බහා කළ දේශනා තිකමුලක නම. ද්විකත්‍රිකමාතෘකා දෙපසින් වඩා කළ දේශනා උභතොවධිස්සක නම. අවසානයෙහි සජ්තවිධ යෑ වතුර්ථිංශද්විධ යෑ ත්‍රිංශද්විධ යෑ බහුවිධ යෑ යන සතර අයුරෙකින් දක්වනලද්දේ බහුවිධවාර නමි.

ද්විකමුලකයෙහි යථායෝග විසින් ලැබෙන පනස් ද්විකධර්මයක් ගෙන එක් එක් ද්විකය හා සමග ත්‍රිකමාතෘකායෙහි වෙදනාත්‍රික යැ ප්‍රීතිත්‍රික යැ සනිදර්ශනත්‍රික යැ යන අලභ්‍යමාන තුන් ත්‍රිකයන් හැරැපියා අවශේෂ එකුන්විසි ත්‍රිකධර්මයන් වෙත වෙන යොදා දුතියදුකපයමතිකයෝගවාර ආදී විසින් නවසියපනස් වාරයෙක් කියනලද. එ හැම පාළියෙහි නයමුඛ දී හකුළා කියනලද යැ. නයානුසාරයෙන් විස්තර දතයුතු.

ත්‍රිකමුලකයෙහි ලභ්‍යමාන එකුන්විසි ත්‍රිකධර්මයන් ගෙන එක් එක් ත්‍රිකය හා සමග ලභ්‍යමාන පනස් ද්විකධර්මයන් වෙත වෙන යොදා පයමන්තිකදුතියදුකයෝගවාර ආදී විසින් නවසියපනස් වාරයෙක් කියනලද. එයිදු පාළියෙහි නයමුඛ දී හකුළා කියනලදී. විස්තරවිභාග නයානුසාරයෙන් දතයුතු.

උභතොවධිස්කයෙහි යථායෝග විසින් ලැබෙන එකුන්විසි ද්විකධර්මයන් ලභ්‍යමාන සේ එකුන්විසි ත්‍රිකධර්මයන් හා සමග යොදා දුතියදුකපයමතිකයෝගවාර ආදී විසින් එකුන් විසි වාරයෙක් කියනලදී.

බහුවිධවාරයාගේ සජ්තවිධනිර්දේශයෙහි එකුන්විසි ත්‍රිකධර්මයන් හා සමග සතර භූමි යොදා එකුන්විසි වාරයෙක් කියනලද යැ. චතුර්විංශද්විධ නිර්දේශයෙහි දු බහුවිධ නිර්දේශයෙහි දු එකුන්විසි ත්‍රිකයන්ගේ වශයෙන් එකුන්විසි වාරප්‍රභෙද වෙයි. ත්‍රිංශද්විධ වාර එකෙකි. මෙසෙයින් බහුවිධනිර්දේශයෙහි අටපනස් වාරයෙක් වෙයි. මෙසේ වේදනාස්කන්ධනිර්දේශයෙහි සියු මහාවාරයෙහි එක්දහස් නවසිය සත්සැත්තැ වාරයෙක් වේ. සංඥස්කන්ධ, සංස්කාරස්කන්ධ, විඤ්ජාස්කන්ධ පිළිබඳ විස්තරවිභාග ද යථායෝග වශයෙන් වෙදනාස්කන්ධයෙහි කී නයින් මැ දන්තේ යි.

පඤ්චපුච්ඡකයෙහි පඤ්චස්කන්ධයන් දෙවිසි ත්‍රිකමාතෘකායෙහි දු එක්සිය දෙකක් ප්‍රභෙද වූ ද්විකමාතෘකායෙහි දු ලා ප්‍රශ්න කොට ඒ ඒ ස්කන්ධයන්ගේ කුශලාකුශල අව්‍යාකෘතාදී භාවයෝ ලැබෙන සේ නභා දක්වන ලදහ.

ආයතනවිභසිත : මෙහි දෙළොස් ආයතනයෝ සුත්තන්තභාජනිය යැ අභිධම්ම භාජනිය යැ පඤ්චපුච්ඡක යැ යන තුන් නයින් විභාග කරන ලදහ. විභාගනය බන්ධ විභසිතයෙහි මෙනි.

ධාතු විභසිත : මෙහි අටළොස් ධාතුහු සුත්තන්තභාජනිය යැ අභිධම්මභාජනිය යැ පඤ්චපුච්ඡක යැ යන තුන් නයින් විභාග කරනලදහ. සුත්‍රාන්තයෙහි අටළොස් ධාතු අනෙකෙක, අභිධර්මයෙහි අටළොස් ධාතු අනෙකකි. සුත්‍රාන්තභාජනියෙහි අටළොස් ධාතු තුන් ඡට්ඨකයෙකැ ලා සභිගෘහිත වෙයි. එහි පට්ඨධාතු ,ආපෝධාතු, තේජෝධාතු, වායෝධාතු, ආකාසධාතු, විඤ්ඤුණධාතු එක් ඡට්ඨයෙක. සුඛධාතු, දුක්ඛධාතු, සොමනස්සධාතු, දෙමනස්සධාතු, උපෙක්ඛධාතු, අවිජ්ජාධාතු එක් ඡට්ඨකයෙක. කාම ධාතු, ව්‍යාපාදධාතු, විහිංසාධාතු, නෙක්ඛම්මධාතු, අව්‍යාපාදධාතු, අවිහිංසාධාතු එක් ඡට්ඨකයෙකි.

අභිධම්මභාජනියෙහි චක්ඛුධාතු, රූපධාතු, චක්ඛුවිඤ්ඤුණධාතු, ඤානධාතු, සද්ද ධාතු, සොතවිඤ්ඤුණධාතු, සානධාතු, ගන්ධධාතු, සානවිඤ්ඤුණධාතු, ජිව්හාධාතු, රසධාතු, ජිව්හාවිඤ්ඤුණධාතු, කායධාතු, ඵොට්ඨබ්බධාතු, කායවිඤ්ඤුණධාතු, මනොධාතු, ධම්මධාතු, මනොවිඤ්ඤුණධාතු යන මොහු අටළොස් ධාතුහු වෙත්. මෙහි දු විභාග නය බන්ධවිභසිතයෙහි මෙනි.

පඤ්චපුච්ඡකයෙහි කුශලාදීභාවය ද බන්ධවිභසිතයෙහි කී නයින් මැ දතයුතු. ධම්මධාතු හා මනොවිඤ්ඤුණධාතු හා මෙදෙක වාතුර්භූමක වූවාහු ලොකිකලොකොත්තර විසින් මිශ්‍ර වැ කියනලදහ. අවශේෂ සොළොස් ධාතුහු කාමාවචර වෙත්.

සච්චවිභසිත : මෙහි සතර සත්‍යයෝ සුත්තන්තභාජනිය යැ අභිධම්මභාජනිය යැ පඤ්චපුච්ඡක යැ යන තුන් නයින් විභක්ත වෙති. සුත්තන්තභාජනියෙහි ලා ' සතර ආයතීසත්‍යයෝ ' යි සප්‍රදේශ කොට ගෙන උද්දෙස නිද්දෙස විසින් දක්වනලදහ. අභිධම්ම

භාජනියෙහි ලා ' සතර සත්‍යයෝ ' යි නිෂ්ප්‍රදේශ කොට ගෙන විභාග කරනලදහ. ' ආයථී සත්‍යයෝ ' යි සප්‍රදේශ කොට කී කල්හි අවශෙෂ ක්ලේශයෝ ද අවශෙෂ කුශල ධර්මයෝ ද සාසුචි තුන් කුශලමූලයෝ ද අවශෙෂ සාසුචි කුශලධර්මයෝ ද සඛිග්‍රහ නො වෙති. දුක්ඛසමුදය හුදෙක් තෘෂ්ණාහෙතෙයෙන් මැ වන්නො නො වෙයි. යථොක්ත ක්ලේශාදිහු ද එයට ප්‍රත්‍යය වෙති. එහෙයින් නිෂ්ප්‍රදේශ කොට කියනලද්දේ.

සත්‍යනිර්දේශයෙහි ලා පළමු දුඃඛසත්‍යය නිර්දේශ නො කොට දුඃඛසමුදයසත්‍යය පඤ්චප්‍රකාරයෙකින් නිර්දේශිත යැ. දුඃඛසමුදය නිර්දේශිත කල්හි දුඃඛ නිර්දේශ පහසු වන හෙයින්. නිරොධසත්‍යය ද පඤ්චප්‍රකාර සමුදයාගේ ප්‍රභාණ වශයෙන් පස් අයුරෙකින් දක්වන ලද යැ. මාර්ගසත්‍යය පටිමජ්ඣානික සොනාපක්ති මාර්ගයාගේ වශයෙන් ධම් සභුණු පෙළෙහි විභාග කළ දේශනානියෙහි මුඛමාත්‍රයක් දක්වමින් නිර්දේශිත යැ. විස්තර විභාග ධම්සභුණුයෙහි ආ සෙයින් දතයුතු.

මෙහි අවධිගිකවාර යැ පඤ්චධිගිකවාර යැ සබ්බසඛිගාහිකවාර යැ යි මහාවාර තුනෙකි. අවධිගිකවාරයෙහි අෂ්ටාධිගමාර්ගප්‍රතිපද ද පඤ්චධිගිකවාරයෙහි පඤ්චාධිග මාර්ගප්‍රතිපද ද සබ්බසඛිගාහිකවාරයෙහි පරොපණ්ණාස සම්ප්‍රසුක්තධර්මප්‍රතිපද ද දක්වන ලදහ. මෙසෙයින් මේ අභිධම්මභාජනිය ත්‍රිවිධ මහාවාරයෙකින් පසළොස් කොටස සෙයින් සැටදහසක් නයින් ප්‍රතිමණ්ඩිත වූයේ වෙයි. පඤ්චප්‍රච්ඡෙදයෙහි කුශලාදී විභාගය බන්ධවිභවයෙහි කී නයින් දතයුතු.

ඉන්ද්‍රියවිභවය : මෙහි දෙවිසි ඉන්ද්‍රියධර්මයෝ විභාග කොට දක්වනලදහ. අභිධර්මයෙහි සෙයින් සුත්‍රාන්තයෙහි මේ දෙවිසි ඉන්ද්‍රියයන් පිළිවෙළින් නො එන බැවින් ඉන්ද්‍රියවිභවයෙහි සුත්තන්තභාජනිය නො ලැබෙයි. අභිධම්මභාජනිය පඤ්ච ප්‍රච්ඡෙද යන දෙනය පමණක් මෙහි ලැබෙයි. නිද්දෙසවාරයෙහි සැකෙවින් නිර්දේශිත ඉන්ද්‍රියයන්ගේ විස්තරවිභාග ධම්සභුණු පදභාජනියෙහි ආ සෙයින් ගතයුතු. මෙහි ඉන්ද්‍රිය යන් සච්චසඛ්‍යාභක බැවින් විරිදිත්තිය සමාධිත්තිය නිද්දෙසාදියෙහි සම්මාචායාම මිච්ඡා වායාම සම්මාසමාධි මිච්ඡාසමාධි ආදී විසින් නිර්දේශ නො වෙයි. දෙවිසි ඉන්ද්‍රියයන් අතුරෙහි වක්ඛු, සොත, සාන, ජීව්හා, කාය, ඉන්ද්‍රිය, පුරිස, සුඛ, දුක්ඛ, දෙමනස්ස යන ඉන්ද්‍රියයෝ දසදෙන ලොකික යැ කාමාවචර යි. මනින්ද්‍රිය යැ ජීවිත්තිය යැ උපෙක්ඛිත්තිය යැ සද්ධිත්තිය යැ විරිදිත්තිය යැ සතිත්තිය යැ සමාධිත්තිය යැ පඤ්ඤිත්තිය යැ යන අටදෙන වාතුර්භූමක වූවාහු ලොකිකලෝකොත්තර මිශ්‍ර වෙති. සොමනස්සිත්තිය කාමාවචර රූපාවචර ලෝකොත්තර විසින් භූමිත්‍රයපසභාපන්න වූයේ ලොකික ලෝකොත්තර මිශ්‍ර වෙයි. අනඤ්ඤතඤ්ඤස්සමිත්තිය යැ අඤ්ඤිත්තිය යැ අඤ්ඤතා විත්තිය යැ යන තුන් ඉන්ද්‍රියයෝ ලොකොත්තර මැ වෙත්.

පච්චයාකාරවිභවය : මෙහි ද්වාදශාධිග ප්‍රතිත්‍යසමුත්පාදධර්මයෝ සුත්තන්ත භාජනිය යැ අභිධම්මභාජනිය යැ යන දෙකින් විභාග වෙති. පඤ්චප්‍රච්ඡෙද නය මෙහි නො ලැබෙයි. සුත්තන්තභාජනියෙහි ලා ප්‍රත්‍යයාකාරධර්මයෝ උද්දෙස නිද්දෙස විසින් දක්වනලදහ. එහි ප්‍රත්‍යයවිභාග නානාවිත්ත වශයෙනි.

අභිධම්මභාජනියෙහි ලා එකවිත්තක්ඛණ්ණ ප්‍රත්‍යයාකාරය දක්වනලද යැ. එහෙයින් සුත්තන්තභාජනියෙහි මෙන් ' අච්ඡිච්චයා සඛිධාරා ' යි බහුවචනනිර්දේශ නො කොට ' අච්ඡිච්චයා සඛිධාරො ' යි මාතෘකා තබනලදී.

මාතෘකායෙහි මූලපද නවයෙකි : අච්ඡිච්ච යැ සඛිධාර යැ විඤ්ඤණ යැ නාම යැ ඡවධායතන යැ එස්ස යැ වෙදනා යැ තණ්හා යැ උපාදනා යැ කියා යි. මේ නව මූලපද යෙන් අච්ඡිච්චක යැ සඛිධාරාදික යැ විඤ්ඤණාදික යැ නාමාදික යැ ඡවධායතනාදික යැ එස්සාදික යැ වෙදනාදික යැ තණ්හාදික යැ උපාදනාදික යැ යි නව නයෙක් වෙයි. එක් එක් නයෙහි ප්‍රත්‍යයවතුණක යැ හේතුවතුණක යැ සම්ප්‍රසුක්තවතුණක යැ අන්‍යෝන්‍ය වතුණක යැ යි සතර සතර වතුණකයෝ වෙති. එක් එක් වතුණකයෙක් වාර සතරෙකු සඛිගාහිත වෙයි. මෙසේ නව නයෙහි එක්සිය සියුසාලිස් වාරයෙක් වෙයි.

නගමානාකාරයෙහි අවිජ්ජාමූලක නග පමණක් සපුරා දක්වන ලද්දේ යැ. සඬබාර මූලකාදිය නාමමාත්‍රයෙන් නිර්දේශිත වෙයි. එ ද අවිජ්ජාමූලක නගානුසාරයෙන් දතයුතු යැ. භවපදයෙහි අවිද්‍යා සඬග්‍රහ වන බැවින්ද ජාතිජරාමරණ ඇතුළු වන බැවින්ද කිවයුතු අසුර්වයක් නැති හෙයින් භවමූලක ජාතිජරාමරණමූලක නග නො කියන ලදී.

ප්‍රත්‍යයාකාරනිර්දේශ අකුශලනිර්දේශ යැ කුශලනිර්දේශ යැ අව්‍යාකෘතනිර්දේශ යැ අවිජ්ජාමූලක කුශලනිර්දේශ යැ කුශලමූලක විපාකනිර්දේශ යැ අකුශලමූලක විපාක නිර්දේශ යැ යි ඡට්‍රකාර වෙයි. නිර්දේශයෙහි ලා වින්තූප්පාදකාණ්ඩයෙහි මෙන් පළමු කුශලවිභාග නො කොට ' අවිජ්ජාපච්චයා සඬබාරො ' යි නගමානාකාරයෙහි නික්ෂිප්ත පරිපාටිය අනුව අකුශල විභාගය පළමු කොට කියන ලදී.

අකුශලනිර්දේශ : මෙහි ප්‍රථම අකුශලවිත්තයෙහි ලා සතර වතුෂ්ක ඡොඩගවාර ප්‍රභේද ඇති අවිජ්ජාමූලක නග ප්‍රකාශිත යැ. පාළියෙහි සංක්ෂිප්ත කොට කියන ලද සංස්කාරමූලකාදී සෙසු නග ද මෙ පරිදි මැ දතයුතු. මෙසේ ප්‍රථම අකුශලවිත්තයෙහි නව නගයක්, සතිස් වතුෂ්කයෙක්, එක්සියසියසාලිස් වාරයෙක් වෙයි. අවශෙෂ අකුශල විත්තයන්හි දු මෙතෙක් මැ විභාග වෙයි. මෙහි සෙසු අකුශලවිත්තයන් අතුරෙහි දෘෂ්ටි විප්‍රසුක්තයෙහි තෘෂ්ණාප්‍රත්‍යයෙන් උපාදන නො ලැබෙයි. එහි ' අධිමොක්ෂ ' යෙදෙයි. දොමනස්සසහගතයෙහි වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් තෘෂ්ණා නො ලැබෙයි. එහි ' පටිස ' යෙදෙයි. උපාදනස්ථානයෙහි ' අධිමොක්ෂ ' යෙදෙයි. විචිකිත්සාසම්ප්‍රසුක්තයෙහි ' අධිමොක්ෂ ' ද නො යෙදෙයි. එහි තෘෂ්ණාස්ථානයෙහි විචිකිත්සායෙන් පදපුරණ කරනලද යැ. උපාදනස්ථානය ඌන වෙයි. ඕද්ධත්‍යසම්ප්‍රසුක්තයෙහි තෘෂ්ණා ස්ථානයෙහි ' ඕද්ධත්‍ය ' ද උපාදනස්ථානයෙහි ' අධිමොක්ෂ ' ද යෙදෙයි. විචිකිත්සා සම්ප්‍රසුක්තයෙහි උපාදනමූලක නග නො ලැබෙයි. එහෙයින් එහි අට නගයක්, දෙතිස් වතුෂ්කයෙක්, එක්සිය අටවිසි වාරයෙක් වේ.

කුශලනිර්දේශ : අකුශලවිභාගයෙහි දී පළමු මානාකාර නබා පසුව නිර්දේශ කරනලදී. කුශලවිභාගයෙහි දී මානාකාර නො නබා මැ නිර්දේශ කරනලදී. කුශලයෙහි අර්පණානානාත්ව ඇති හෙයින් සාධාරණ විසින් මානාකාර නැබිය නො හෙයි. ලොකික කුශලයෙහි " එවමෙනස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො හොති " යි අර්පණා වෙයි. ලොකොත්තර කුශලයෙහි " එවමෙනසං ධම්මානං සමුදයො හොති " යි අර්පණා වෙයි. මෙහි ලා අකුශලයනට අවිද්‍යාව මෙන් කුශලයනට කුශලමූලප්‍රත්‍යය වෙයි. එහෙයින් මැ අවිජ්ජාමූලකනගස්ථානයෙහි කුශලමූලකනග ලැබෙයි. මෙහි තණ්හා උපාදන නො ලැබෙන බැවින් තෘෂ්ණාස්ථානයෙහි ' ප්‍රසාද ' ද උපාදනස්ථානයෙහි ' අධිමොක්ෂ ' ද යෙදේ. විභාගනග අකුශල නිර්දේශයෙහි මෙන් දතයුතු.

අව්‍යාකෘතනිර්දේශ : මෙහි අවිජ්ජාමූලකනග නො ලැබෙයි. වක්ඛුච්ඤ්ඤාණාදී අහේතුකවිපාකයෙහි තෘෂ්ණා උපාදන ස්ථාන නො යෙදෙයි. සහේතුකවිපාකයෙහි තෘෂ්ණාස්ථානයෙහි ' ප්‍රසාද ' යෙදෙයි. කුශලාකුශල අහේතුකවිපාක අතුරෙහි ද්විපඤ්ච විඤ්ඤාණයෙහි සඬබාර, විඤ්ඤාණ, නාම, ජවිධායතන, එස්ස, වෙදනා මූලක නග සයෙක් ලැබෙයි. අවශෙෂ අහේතුකවිත්තයන්හි අධිමොක්ෂමූලකය හා සමග නග සතෙක් ලැබෙයි. සහේතුකවිපාකයෙහි ප්‍රසාදමූලකය හා සමග අට නගයක් ලැබේ.

අවිජ්ජාමූලක කුශලනිර්දේශයන් කුශලමූලක විපාකනිර්දේශයන් අකුශලමූලක විපාකනිර්දේශයන් උපනිග්‍රහප්‍රත්‍යය සඳහා කියනලදී. මෙහි ප්‍රත්‍යයවතුෂ්කය මීස සෙසු වතුෂ්කයෝ නො ලැබෙත්.

තවද මේ නානාන්‍යසහසුප්‍රතිමණ්ඩිත වූ ප්‍රත්‍යයාකාරධර්මාවබෝධය ලාමක වූ භීත සත්ත්වයන් විසින් නොකළ හැක්ක. කෘතාධිකාර වූ නිපුණ බුද්ධිඇතියන් විසින් ප්‍රත්‍යයාකාරඥනප්‍රභේදය සඳහා හැමකල්හි පයඝාතනිශ්‍රවණය වින්තනය ප්‍රතිපත්තික්‍රමය යන මෙහි ස්මෘතිමත් ව උත්සාහ කටයුත්තේ ය. එයින් කියනලදී අටුවායෙහි :

“ පරියත්තිසවනවින්තන—පටිපත්තික්කමච්චජ්ජිතානං ව
 යස්මා ඤාණපහෙදෙ—න කදච්චි භොති එතස්මිං
 පරියත්තිසවනවින්තන—පටිපත්තික්කමතො සද්ධිරො
 තත්ථ කඛිරා න හඤ්ඤා—කරණියතරං තතො අත්ථී ” යි.

ත්‍රිපිටකධාරී කුශාලබුද්ධිමත් බුද්ධසොභාවාරීන් විසින් ප්‍රත්‍යයාකාරවර්ණනාවට පැමිණ මහසුරට බැසගත්තකු සෙයින් ප්‍රතිෂ්ඨා නොලබන බව ද, එහෙත් නානාදේශනාන්‍ය මණ්ඩිත වූ තෙවලාබුද්ධත් සසුන ද නොසිඳැපවන්නා පෙර ඇදුරන් පැවැසූ මහ ද ඇසුරු කොට ප්‍රත්‍යයාකාරවර්ණනා කරනබව ද පැවසූ සේ සැලැකියයුතු ය.

සතිපට්ඨානවිභධාන : මෙහි සතර සතිපට්ඨාන ධර්මයෝ සුත්තන්තභාජනිය යැ අභිධම්මභාජනිය යැ පඤ්ඤපුච්ඡක යැ යන තුන් නයින් විභාග වෙති. සුත්තන්තභාජනියෙහි ලා සතර සතිපට්ඨාන ධර්මයෝ අධ්‍යාත්ම වශයෙන් ද බාහිර වශයෙන් ද අධ්‍යාත්ම බාහිර වශයෙන් ද විභාග කරනලදහ. කායානුපස්සනායෙන් රූපස්කන්ධපරිග්‍රහ ද වේදනානුපස්සනායෙන් වේදනාස්කන්ධපරිග්‍රහ ද චිත්තානුපස්සනායෙන් විඤ්ඤාස්කන්ධ පරිග්‍රහ ද ධම්මානුපස්සනායෙන් සංඤ්ඤාස්කන්ධ සංස්කාරස්කන්ධ පරිග්‍රහ ද කියන ලද වෙන්. අභිධම්මභාජනිය ලොකුත්තරසතිපට්ඨානවශයෙන් දේශිත යැ. එහි ලා ධම්මසභිගණියෙහි විභාග කොට දක්වනලද දේශනා නයෙහි මුඛමාත්‍රය දක්වනලදී. විස්තර විභාග ධම්මසභිගණිය නයානුසාරයෙන් ගතයුතු. සුත්තන්තභාජනියෙහි ලා ලොකික ලොකොත්තර මිශ්‍ර සතිපට්ඨානයෝ කියනලදහ. අභිධම්මභාජනියෙහි ද පඤ්ඤපුච්ඡක යෙහි ද ලොකොත්තර සතිපට්ඨානයෝ මැ කියනලදහ.

සමමජ්ජධානවිභධාන : මෙහි සතර සමාක්ප්‍රධානයෝ සුත්තන්තභාජනිය, අභිධම්ම භාජනිය, පඤ්ඤපුච්ඡක යන තුන් නයින් විභක්ත වෙති. සුත්තන්තභාජනියෙහි ලොකික ලොකොත්තර මිශ්‍ර සමාක්ප්‍රධානයෝ කියනලදහ. අභිධම්මභාජනියෙහි ද පඤ්ඤපුච්ඡක යෙහි ද ලොකොත්තර සමාක්ප්‍රධානයෝ මැ කියනලදහ. අභිධම්මභාජනියෙහි දක්වන ලද්දේ නයමුඛමාත්‍රයෙකි. විස්තර විභාග ධම්මසභිගණිය අනුසාරයෙන් දතයුතු වේ.

ඉද්ධිපාද විභධාන : මෙහි සතර සාද්ධිපාදයෝ තුන් නයින් විභාග කොට දක්වන ලදහ. ‘ඉද්ධි’ නම් ඡන්දදිය අධිපති කොට ප්‍රතිලබ්ධ උපචාරධ්‍යානාදී ධර්ම යි. උපචාරධ්‍යානාදී කුශලචිත්තසම්ප්‍රයුක්ත ඡන්දසමාධිපධානසභිබාරයනට ප්‍රතිෂ්ඨා වූ සතර අරූපස්කන්ධාදී අවශේෂ චිත්තවෛකසික ධර්මරාශිය ‘ඉද්ධිපාද’ නම් වෙයි. ප්‍රතිලබ්ධ ධර්ම ඉද්ධි යැ, එයට පූර්වභාගය ‘ඉද්ධිපාද’ නම් වෙයි. ප්‍රථමධ්‍යානය ඉද්ධි යැ, එහි පරිකර්ම ‘ඉද්ධිපාද’ නම් වෙයි. සෙසු ධ්‍යාන මාර්ග ආදියෙහි දු මෙසේ දතයුතු. මෙහි සුත්තන්ත භාජනියෙහි ලා ලොකිකලොකොත්තර මිශ්‍ර ඉද්ධිපාද කියනලද යැ. අභිධම්මභාජනියෙහි ලා ලොකොත්තර ඉද්ධිපාද මැ කියනලදී.

බොජ්ඣංගවිභධාන : මෙහි සප්තබොධ්‍යංගධර්මයෝ සුත්තන්තභාජනිය, අභිධම්ම භාජනිය, පඤ්ඤපුච්ඡක යන තුන් නයින් විභාග වෙති. සුත්තන්තභාජනිය නයත්‍රයෙකින් යුක්ත වෙයි. ප්‍රථම නය පූර්වභාග විදර්ශනා වශයෙන් කථිත යැ. ද්විතීය නයෙහි අධ්‍යාත්ම බාහිර වශයෙන් තුදස් බොධ්‍යංගයෙක් කියනලද යැ. තෘතීය නය භාවනා වශයෙන් දක්වනලදී. අභිධම්මභාජනියෙහි නය සතරෙකි : සප්තබොධ්‍යංගයන් එකට ගෙන ප්‍රශ්න නභා විභාග කිරීම එක් නයෙක. වෙන වෙන ගෙන විභාග කිරීම එක් නයෙකි. යළි එ දෙක කුශල විසින් ද විපාක විසින් දැයි ද්විවිධ වෙයි. මෙසෙයින් නය

සතරෙක් වේ. සුත්තන්තභාජනියෙහි ප්‍රථම නයෙහි ලෞකික බොධියෙහි ද ද්විතීය තෘතීය දෙනෙහි ලෞකික ලොකොත්තර මිශ්‍ර බොධියෙහි ද කියනලදහ. අභිධම්ම භාජනියෙහි දු පඤ්ඤාපුච්ඡකයෙහි දු ලොකොත්තර බොධියෙහි මැ කියනලදහ.

මාර්ගවිභවය : මෙහි මාර්ගාදියෙහි සුත්තන්තභාජනිය, අභිධම්මභාජනිය, පඤ්ඤා පුච්ඡක යන තුන් නයින් විභාග වෙති. යළි සුත්තන්තභාජනිය දෙනෙකින් විභක්ත වෙයි. පළමු නය සච්චවිභවයෙහි දුක්ඛනිරෝධගාමීනීපටිපදනිද්දෙසයෙහි කියනලද සේ යැ. දෙවැන්න භාවනා වශයෙන් දක්වන ලදී. අභිධම්මභාජනියෙහි ලොකොත්තර මාර්ග කියනලද යැ. එහි අට්ඨකච්චාර යැ පඤ්චකච්චාර යැ යි වාර දෙකෙකි. අට්ඨකච්චාරය මාර්ගාදියෙන් එකට ගෙන ප්‍රශ්න නභා විසර්ජන කරන ලද්දේ යැ. පඤ්චකච්චාරයෙහි මාර්ගාදියෙන් එකට ගෙන ප්‍රශ්න නභා විසර්ජන ද වෙයි, වෙන වෙන ප්‍රශ්න නභා විසර්ජන ද වෙයි. යළි කුශල වශයෙන්ද කුශලවිපාක වශයෙන් ද විභාග වෙයි. ‘පඤ්චකච්චාරමාර්ග’ යි කිව ද ලොකොත්තරමාර්ගය අශ්ටාදිශික මැ වෙයි. වාචා කම්මන්ත ආජීව යන මේ අදියෙන් චාරිභාවනාවට පූර්වභාගයෙහි සුපරිඤ්ඤා බැවින් මෙහි නො කියනලද යැ. සුත්තන්තභාජනියෙහි “ අරියො අට්ඨකච්චකො මග්ගො ” යි ‘ආයාඪී’ පදයෙන් වෙසෙසා කියනලද යැ. අභිධම්මභාජනියෙහි ‘අරියො’ යි නො වෙසෙසා “ අට්ඨකච්චකො මග්ගො ” යි කියන ලදී. ‘ආයාඪී’ යි නො කීව ද අශ්ටාදිශිකමාර්ගය ආයාඪී ම වෙයි. සුත්තන්තභාජනියෙහි ‘ලෞකික ලොකොත්තර මිශ්‍ර මාර්ගාදියෙහි කියනලදහ. අභිධම්මභාජනියෙහි දු පඤ්ඤාපුච්ඡකයෙහි දු ලොකොත්තරමාර්ගාදියෙහි මැ දක්වනලදහ.

ඤානවිභවය : මෙහි සතර ධ්‍යානයේ තුන් නයින් විභාග වෙති. සුත්තන්ත භාජනියෙහි ලා පළමු කොට සකල සුත්‍රාන්තභාජනියට මැ මාතෘකා තබා නික්මිජ්ජන මාතෘකායෙහි පිළිවෙළින් පදභාජනිය කෙරෙමින් නිද්දෙස කියනලදී. එහි ලා වතුපාරිසුද්ධිසීලය ද ධ්‍යානභාවනාවට උපකාරකධර්මයේ ද ඒ ධර්මයන්ගේ අපරිහනිය පිණිස හා කර්මස්ථාන විස්මෘති නො වන පිණිස ස්මෘතිසම්ප්‍රජනාසමායෝගය ද භාවනානු රූප සේනාසන පරිග්‍රහ ද ධ්‍යානානුරූප ඊයාපථ ද ධ්‍යානභාවනාරම්භය ද ධ්‍යානප්‍රත්‍යානීක ධර්මප්‍රභාණය ද සියලු ධ්‍යානයන්ගේ උත්පත්තික්‍රම ද දක්වනලදහ. අභිධම්මභාජනියෙහි ලා ධම්මසංඝ්‍රාම වින්තූපදාදකාණ්ඩයෙහි ආ නයින් පෙළ තබා කුශල විපාක ක්‍රියා විසින් විභාග නය දක්වනලදී. විස්තරවිභාග ධම්මසංඝ්‍රාමයෙහි කී නයින් දතයුතු. සුත්තන්ත භාජනියෙහි දු අභිධම්මභාජනියෙහි දු පඤ්ඤාපුච්ඡකයෙහි දු ලෞකිකලොකොත්තර මිශ්‍ර වූ මැ ධ්‍යානයේ කියනලදහ.

අප්පමඤ්ඤාවිභවය : මෙහි සතර අප්‍රාමාණ්‍යයේ සුත්තන්තභාජනියාදී තුන් නයින් විභක්ත වෙති. සුත්තන්තභාජනියෙහි පළමු මාතෘකා තබා අනතුරු වැ නික්මිජ්ජනමාතෘකා යෙහි පදභාජනිය සැකෙවින් දක්විණ. විස්තරවිභාග වින්තූපදාදකාණ්ඩයෙහි කී අයුරු යි. අභිධම්මභාජනියෙහි කුශල විසිනුදු විපාක විසිනුදු ක්‍රියා විසිනුදු විභාග නය සැකෙවින් දක්වන ලද යැ. විස්තරවිභාග වින්තූපදාදකාණ්ඩයෙහි ආ සෙයින් දතයුතු. නයත්‍රයෙහි මැ ලෞකික අප්‍රාමාණ්‍යයේ මැ කියන ලදහ.

සික්ඛාපදවිභවය : මෙහි පඤ්චශීක්ෂාපද අභිධම්මභාජනිය, පඤ්ඤාපුච්ඡක යන දෙකයින් විභාග කොට දක්වනලද යැ. පළමු මාතෘකානික්ෂෙප ද ඉක්බිති පදභාජනිය ද වෙයි. පදභාජනිය නයත්‍රයෙකින් සමන්විත වෙයි. ප්‍රථමනයෙහි චිරතිශීක්ෂා දක්වනලද වෙයි. ද්විතීය නයෙහි වෙනතා ද තෘතීය නයෙහි වෙනතාසම්ප්‍රයුක්ත පරොපණ්ණාස ධර්මයේ ද ශීක්ෂාත්වයෙන් දක්වන ලදහ. මොහු අශ්ටකාමාවචර කුශලවිත්තයාගේ වශයෙන් විභාග කරනලද වෙති. යළි වාතුර්භූමක කුශලධර්ම ද ශීක්ෂිතව්‍යභාවයෙන්

ශික්ෂායෙහි ලා ගෙන එහි විභාගනය සැකෙවින් දක්වනලද්දේ යැ. විස්තර විභාග ධම්මසඬගණි අනුසාරයෙන් දතයුතු වෙයි. මෙහි අභිධම්මභාජනියෙහි දු පඤ්ඤප්ඵලයෙහි දු ලොකික වූ මෑ ශික්ෂාපදයෝ කියනලදහ.

පටිසම්භිදවිභවය : මෙහි සතර ප්‍රතිසංවිද්ධර්මයෝ නයත්‍රයෙන් විභාග වෙති. සුත්තන්තභාජනියෙහි සත්‍යවාර යැ හෙතුවාර යැ ධර්මවාර යැ ප්‍රත්‍යයාකාරවාර යැ පයඝාජනිවාර යැ යි විභාගවාර පසෙක් වෙයි. අභිධම්මභාජනියෙහි කුශලාකුශල විපාක ක්‍රියා විසින් වාර සතරෙක් වෙයි. විපාක හා ක්‍රියා හා මෙදෙක අර්ථප්‍රතිසංවිදයෙහි සඬගහිත වන බැවින් විපාකක්‍රියාවාරයෙහි ධර්මප්‍රතිසංවිද හැර සෙසු තුන් ප්‍රති සංවිදවෝ යෙදෙති. මෙහි පාළිය නයමුඛමාත්‍රයක් දක්වා සංක්ෂිප්ත කරනලද ය. විස්තරවිභාග විත්තූප්පාදකාණ්ඩයෙහි කී නයින් ගතයුතු වෙයි. මෙහි අර්ථප්‍රතිසංවිද ලොකික ද ලොකොත්තර ද වෙයි. අවශෙෂ තුන් ප්‍රතිසංවිද්ධර්මයෝ ලොකික වෙත්.

ඤ්ඤවිභවය : මෙහි ඒකවිධඤ්ඤනවස්තුවෙහි පටන් දශවිධඤ්ඤනවස්තුව තෙක් දශපරිච්ඡේද යෙකින් මාතෘකා තබා නික්ෂිප්ත පදනුක්‍රමයෙන් නිද්දේස කරනලද යැ. ඔවුනතුරෙහි එකකමාතෘකායෙහි අටසැත්තෑ පදයෙක් වෙයි. ද්විකමාතෘකායෙහි පන්තිස්ද්විකයෙක. ත්‍රිකමාතෘකායෙහි අටාසු ත්‍රිකයෙක. චතුෂ්කමාතෘකායෙහි එක්විසි චතුෂ්කයෙක. පඤ්චකමාතෘකායෙහි පඤ්චක දෙකෙක. ෂට්කමාතෘකායෙහි එක් ෂට්කයෙක. සප්තක මාතෘකායෙහි එකොළොස් සප්තකයෙක. අෂ්ටකමාතෘකායෙහි එක් අෂ්ටකයෙක. නවකමාතෘකායෙහි එක් නවකයෙක. දශකමාතෘකායෙහි එක් මෑ දශකයෙකි. මෙහැම නිද්දේසයෙහි ලා විභාග කොට දක්වනුලැබේ.

බුද්දකවත්ථුච්චවය : මෙහි ක්ලෙශධර්මයෝ විභාග වෙති. නානාප්‍රකාරක්ලෙශ ධර්මයන් එකොළොස් අයුරෙකින් සඬග්‍රහ කොට මාතෘකා තබා යළි උද්දිෂ්ටපදනුක්‍රම යෙන් නිර්දේශ කරනලද යැ. එහි ඒකකමාතෘකායෙහි පටන් දශකමාතෘකා තෙක් පිළිවෙළින් පරිච්ඡේද දශයෙක් ද අවසානයෙහි තණ්හාවිචරිත දෑයි එකොළොස් පරිච්ඡේද යෙක් වෙයි. ඒකකමාතෘකා තෙසැත්තෑවෙක් වෙයි. ද්විකමාතෘකා අටළොසෙක. ත්‍රිකමාතෘකා පන්තියෙක. චතුෂ්කමාතෘකා තුදුසෙක. පඤ්චකමාතෘකා පසළොසෙක ෂට්කමාතෘකා තුදුසෙක. සප්තකමාතෘකා සතෙක. අෂ්ටකමාතෘකා අටෙක. නවක මාතෘකා නවයෙක. දශකමාතෘකා සතෙක. අෂ්ටාදශකමාතෘකා සයෙකි. මෙසේ අටසියක් ක්ලෙශධර්මයන් මාතෘකා කොට තබා එහැම නිද්දේසයෙහි ලා විභාග කොට දක්වන ලදී.

ධම්මභද්‍රසවිභවය : මෙහි ස්කන්ධාදී ද්වාදශ ධර්ම කෙනෙක් විභාග වෙති. විභාගවාර දශයෙකි. ප්‍රථමවාරය සඬබසඬගාහිකවාර නම් වෙයි. එහි ස්කන්ධ, ආයතන, ධාතු, සත්‍ය, ඉන්ද්‍රිය, හෙතු, ආභාර, ස්පර්ශ, වේදනා, සංඤ, වෙනනා, චිත්ත යන ද්වාදශසඬග්‍රහයෝ වෙති. ද්විතීයවාරයෙහි ලා කාමධාතු ආදියෙහි යථොක්තධර්මයන්ගේ උත්පත්ති හා අනුත්පත්ති දක්වෙයි. තෘතීයවාරයෙහි ලා කාමධාතු ආදියෙහි ස්කන්ධාදීන්ගේ පයඝා පන්ත-අපයඝාපන්ත භාවය දැක්වෙයි. චතුර්ථවාරයෙහි ලා තුන් භූමියෙහි උත්පත්ති ක්ෂණයෙහි ස්කන්ධාදීන්ගේ විද්‍යාමාන-අවිද්‍යාමානභාවය දක්වෙයි. පඤ්චමවාරය ඒ ධර්මයන් භූමයන්තර වශයෙන් දක්වයි. අෂ්ඨවාරය ඒ ඒ ගතියෙහි උත්පාදකකර්ම හා ආයුෂ්ප්‍රමාණ දක්වයි. සප්තමවාරයෙහි ස්කන්ධාදීධර්මයන්ගේ අභිඤ්ඤෙයාදී භාවය දක්වෙයි. අෂ්ටමවාරයෙහි ඔවුන්ගේ සාරම්මණ-අනාරම්මණ භාවය දක්වෙයි. නවම වාරයෙහි ස්කන්ධාදී ධර්මයෝ දෘෂ්ටග්‍රාහාදී වශයෙන් සඬග්‍රහ කරනලද වෙති. දශම වාරයෙහි ස්කන්ධාදී ධර්මයන්ගේ කුශලත්‍රිකාදී සඬග්‍රහය දක්වේ.

ග්‍රන්ථප්‍රමාණ : උක්තප්‍රකාර අවලෝඪ්‍ය පරිච්ඡේදයෙකින් සමන්විත වූ විභසිත ප්‍රකරණය වාචනාමාර්ගයෙහි ආ පමණින් බන්ධවිභසිත පස් බණවරෙකින් ද ආයතන විභසිත සාතිරෙක බණවරෙකින් ද ධාතු විභසිත දෙබණවරෙකින් ද සවිච්චිත දෙබණ වරෙකින් ද ඉන්ද්‍රිය විභසිත සාතිරෙක බණවරෙකින් ද පච්චයාකාර විභසිත බණවර සයෙකින් ද සතිපට්ඨාන, සම්මජ්ජධාන, ඉද්ධිපාද, බොජ්ඣංග, මග්ග විභසිත සාතිරෙක බණවර බැවින් ද ක්‍රියා විභසිත දෙබණවරෙකින් ද අජපමඤ්ඤ, සික්ඛාපද, පටිසම්භිද විභසිත සාතිරෙක බණවර බැවින් ද ඤාණ විභසිත, බුද්දක විභසිත තුන් බණවර බැවින් ද ධම්මහදය විභසිත දෙබණවරෙකින් ද ' යි පන්තිස් බණවරෙකින් පරිමිත වූයේ යි.

විභසිත ප්‍රකරණ අනුච්ඡාදය : ලඪකාබන්ධමණ්ඩලය මගින් පත්කරන ලද ත්‍රිපිටක මණ්ඩලය විසින් සම්මත වූයේ ත්‍රිපිටකපාළිය සිංහල අනුච්ඡාදයක් සහිත කොට ප්‍රකාශයට පමුණුවාලීම යැ. එහෙයින් විභසිත ප්‍රකරණය වැනි විවිධ නයගහනයෙන් ගම්භීර වූ සුනිපුණ ධර්ම විභාග ඇති ප්‍රකරණයක් පවා අර්ථව්‍යාඛ්‍යානයෙන් විවරණ කිරීමට අවසර යෙක් නොවීය. එහෙත් දුර්ගමස්ථානයෙහි වරහන් තුළ අතිරෙක අර්ථ යෙදීමෙන් ද, කිසි තැනෙක අටුවාගත පයඝාය අර්ථ දැක්වීමෙන් ද බෙහෙවින් අභිධර්ම පාරිභාෂික ශබ්දයනට ප්‍රමුඛස්ථානය දෙමින් ස්වභාෂාරීතිය ද නොපිරිහෙලා මේ විභසිත අනුච්ඡාදය සම්පාදනය වී ඇති බව සැලකිය යුතුය. මෙසේ විභසිත ප්‍රකරණ ප්‍රථමභාගය ප්‍රකාශයට පමුණුවාලීමෙන් මේ උදරතර සත්කායඝායෙහි සභාය වූ ත්‍රිපිටක සංස්කාරක මණ්ඩලය ශ්‍රී ලඪකාපනරජයේ සංස්කෘතික අධිකාරිය හා රජයේ මුද්‍රණාංශය ඇතුළු හැම සුධිහු ප්‍රශංසාහරයෝ යි.

සියලු සත්ත්වයෝ නිදුක් වෙත්වා.

කරහම්පිටිගොඩ සුමනසාර ස්ථවිර.

1975 වෙසක්,
 ත්‍රිපිටක කායඝාලය,
 මහානායක වාරිකාරාමය,
 115, විජේරාම මාවත,
 කොළඹ - 7.

සමෛකන තීරුපණය

ABBREVIATIONS

- සිඉ — සිංහලාසාර ඉදිරින විභවගප්‍රකරණය.
සිඉ² සිරිඉ — ශ්‍රීපාද ත්‍රිපිටක ඉද්‍රණය.
මනුප — (මහනුවර පත්තිරිප්පුව) රජකීය පුස්තකාලය -
පැවි — පැල්මඩුල්ල විහාරයට අයත් පුස්තකාලපොත.
මජසං — මරමච්චසබ්බසී පොත.
සඟ — තාසිලනනයෙහි ඉදිරින - විභවගප්‍රකරණය.
PTS — PALI TEXT SOCIETY VIBHANGAPPAKARANA

THE PALI ALPHABET IN SINHALA CHARACTERS.

VOWELS

ආ ආඛ් ඉ ඉඛ් ඊ ඊඛ් එ ඔ

CONSONANTS

කka	ඛkha	ගga	ඝgha	ඞṅa			
චca	ඡcha	ජja	ඣjha	ඤṅa			
ටṭa	ඨṭha	ඬḍa	භbha	භṅa			
තta	ඵṭha	දda	ධdha	ණna			
පpa	ඵpha	ඞba	භbha	මma			
යya	රra	ලla	චva	සsa	හha	ළla	ආṇṇ
කka	කාkā	කිki	කීkī	කුku	කූkū	කෙkē	කෝkō
ඛkha	ඛාkhā	ඛිkhi	ඛීkhī	ඛුkhu	ඛූkhū	ඛෙkhē	ඛෝkhō
ගga	ගාgā	ගිgi	ගීgī	ගුgu	ගූgū	ගෙgē	ගෝgō

Conjunct - Consonants

කකkka	කඛකඛkka	කඟකඟkka	කඝකඝkka	කඞකඞkka	කභකභkka	කණකණkka	කමකමkka
චචcca	චඡචඡcca	චජචජcca	චඣචඣcca	චඤචඤcca	චභචභcca	චණචණcca	චමචමcca
ටටṭa	ටඨටඨṭa	ටඬටඬḍa	ටභටභbha	ටභṅටභṅa	ටණටණna	ටමටමma	
තතtta	තඵතඵṭa	තදතදtta	තධතධdha	තණතණnta	තමතමtta		
පපppa	පඵපඵpha	පදපදppa	පධපධdha	පඞපඞbba	පභපභbha	පමපමmma	
යයyya	රරra	ලලlla	චචචචva	සසssa	හහhha	ළළlla	ආආṇṇ

ආ ඉ ඉඛ් ඊ ඊඛ් එ ඔ

විභාග පාඨකරණ - පටිමහාග

විසය සූචි

			පිටපතකො
1.	බකිවිභවෙහා		2 - 122
	1. සුතන නතභාජනියං		2 - 20
	2. අභිධම්මභාජනියං		22 - 104
	3. රූපකඛ්ඤා		22 - 24
	4. වෛදනාකඛ්ඤා		26 - 46
	5. සඤ්ඤාකඛ්ඤා		46 - 64
	6. සඛ්ඛාරකඛ්ඤා		66 - 86
	7. විඤ්ඤාණකඛ්ඤා		86 - 104
	8. පඤ්ඤාපුච්ඡකං		104 - 122
2.	අංශකනවිභවෙහා		124 - 148
	1. සුතන නතභාජනියං		124
	2. අභිධම්මභාජනියං		124 - 132
	3. පඤ්ඤාපුච්ඡකං		132 - 148
3.	ධාතු විභවෙහා		150 - 180
	1. සුතන නතභාජනියං		150 - 158
	2. අභිධම්මභාජනියං		158 - 162
	3. පඤ්ඤාපුච්ඡකං		162 - 180
4.	සච්ච විභවෙහා		182 - 218
	1. සුතන නතභාජනියං		182 - 192
	2. අභිධම්මභාජනියං		194 - 202
	3. පඤ්ඤාපුච්ඡකං		202 - 218
5.	ඉඤ්චිය විභවෙහා		220 - 242
	1. අභිධම්මභාජනියං		220 - 224
	2. පඤ්ඤාපුච්ඡකං		224 - 242

	පිටුව
6. පව්වමසමුපසාද විභවේශා	244 - 338
1. සුත්තනනභාජනියං	244 - 248
2. අභිධම්මභාජනියං	248 - 338
3. මාතිකා	348 - 256
4. පව්වයචතුකකං	256 - 264
5. හෙතුචතුකකං	264 - 270
6. සම්පසුත්තචතුකකං	272 - 278
7. අඤ්ඤ මඤ්ඤචතුකකං	278 - 288
8. අකුසලනිද්දෙසො	288 - 294
9. කුසලනිද්දෙසො	294 - 302
10. අව්‍යාකතනිද්දෙසො	302 - 322
11. අවිජ්ජාමූලකකුසලනිද්දෙසො	322 - 326
12. කුසලමූලකවිපාකනිද්දෙසො	326 - 334
13. අකුසලමූලකවිපාකනිද්දෙසො	334 - 338
7. සතිපට්ඨානවිභවේශා	340 - 366
1. සුත්තනනභාජනියං	340 - 356
කායානුපස්සනා නිද්දෙසො	340 - 344
වේදනානුපස්සනා නිද්දෙසො	344 - 346
චිත්තානුපස්සනා නිද්දෙසො	346 - 350
ධම්මානුපස්සනා නිද්දෙසො	350 - 356
2. අභිධම්මභාජනියං	356 - 360
3. පඤ්ඤපුච්ඡකං	360 - 366
8. සම්මපස ධානවිභවේශා	368 - 382
1. සුත්තනනභාජනියං	368 - 372
2. අභිධම්මභාජනියං	372 - 376
3. පඤ්ඤපුච්ඡකං	376 - 382
9. ඉදධිපාදවිභවේශා	384 - 400
1. සුත්තනනභාජනියං	384 - 388
2. අභිධම්මභාජනියං	390 - 394
3. පඤ්ඤපුච්ඡකං	396 - 400

අභිධම්මපිටකේ

විභවගප්පකරණං

පඨමො භාගො

අභිධම්මපිටකේ

විභවගපපකරණං

නමෝ තසං භගවතෝ අරහතෝ සමමාසමුදාසං.

1. ඛනිවිභවේගා

1. පඤ්චකකිකා: රූපකකිකෝ වේදනාකකිකෝ සඤ්ඤාකකිකෝ සංකාරකකිකෝ විඤ්ඤාණකකිකෝ.

2. තස් කතමෝ රූපකකිකෝ:

යං කිඤ්චි රූපං අනිතානාගතපච්චුපපනං අජ්ඣතනං වා ඛනිඤ්චා වා ඕලාරිකං වා සුබ්බමං වා භීනං වා පණීනං වා යං දුරේ සනතිකේ වා තදෙකජ්ඣං අභිසඤ්ඤාහිනා අභිසංඛිපිනා, අයං චූළචනි රූපකකිකෝ.

3. තස් කතමං රූපං අනීතං:

යං රූපං අනීතං නිරුඤ්චං විගතං විපරිණතං අත්ඛිතං අබහත්ඛිතං ගතං උපපජ්ඣනා විගතං අනීතං අනීතංසෙන සංඛිතං චත්තාරො ච මහාභුතා චතුත්තඤ්ච මහාභුතානං උපාදය රූපං, ඉදං චූළචනි රූපං අනීතං.

4. තස් කතමං රූපං අනාගතං:

යං රූපං අජාතං අභුතං අසඤ්ජාතං අනිබ්බතනං අනභිනිබ්බතනං අපාතුභුතං අනුපපනනං අසමුපපනනං අනුච්චිතං අසමුච්චිතං අනාගතං අනාගතංසෙන සංඛිතං චත්තාරො ච මහාභුතා චතුත්තඤ්ච මහාභුතානං උපාදය රූපං, ඉදං චූළචනි රූපං අනාගතං.

5. තස් කතමං රූපං පච්චුපපනං:

යං රූපං ජාතං භුතං සඤ්ජාතං නිබ්බතනං අභිනිබ්බතනං පාතුභුතං උපපනනං සමුපපනනං උච්චිතං සමුච්චිතං පච්චුපපනනං පච්චුපපනනංසෙන සංඛිතං චත්තාරො ච මහාභුතා චතුත්තඤ්ච මහාභුතානං උපාදය රූපං, ඉදං චූළචනි රූපං පච්චුපපනනං.

6. තස් කතමං රූපං අජ්ඣතනං:

යං රූපං තෙසං තෙසං සත්තානං අජ්ඣතනං පච්චතනං නිශංකං¹ පාපිප්පඤ්ඤිකං උපාදිතනං² චත්තාරො ච මහාභුතා චතුත්තඤ්ච මහාභුතානං උපාදය රූපං, ඉදං චූළචනි රූපං අජ්ඣතනං.

1. නිශංකං - සිමු, 2. උපාදිතනං - PTS.

අභිධම්මපිටකයෙහි

විහඬු පෙළ

ඒ හඟවත් අර්භත් සම්මාසම්බුදුරජාණන් වහන්සේට නමස්කාර වේවා!

1. සකඬු විහඬුය

1. සකඬු පෙළ : රූපස්කන්ධ යැ වේදනාස්කන්ධ යැ සංඥාස්කන්ධ යැ සංස්කාරස්කන්ධ යැ විඤ්ඤාස්කන්ධ යි.

2. එහි රූපස්කන්ධය කවරෙ යත් :

ආධ්‍යාත්මික වේවයි බාහිර වේවයි ඔෆදරික වේවයි සුක්ෂම වේවයි භීත වේවයි ප්‍රණීත වේවයි දුර වේවයි ළඟ වේවයි අතීතානාගත ප්‍රත්‍යුත්පන්න වූ යම් කිසි රූපයක් වේ ද, එ හැම රූපය එක්පරිද්දෙකින් කැටි කොට හකුළුවා ගෙන මේ රූපස්කන්ධ යයි කියනු ලැබේ.

3. එහි අතීතරූපය කවරෙ යත් :

(හව වශයෙන් හෝ ක්ෂණවශයෙන් හෝ) ඉක්ම ගිය නිරුද්ධ වූ වෙන් වැ ගියා වූ පෙරළීමට ගියා වූ අස්තයට ගියා වූ වෙසෙසින් අස්තයට ගියා වූ ඉපද වෙන් වැ ගියා වූ ඉක්ම ගියා වූ අතීතාංශයෙන් සභිග්‍රහයට ගියා වූ යම් රූපයක් වේ ද, සතර මහාභුතයෝ ද, සතර මහාභුතයන් නිසා පවත්නා රූපය ද යන මේ ' අතීතරූප ' යි කියනු ලැබේ.

4. එහි අනාගතරූපය කවරෙ යත් :

(හව වශයෙන් හෝ ක්ෂණවශයෙන් හෝ) නො හටගත් නො වූ ප්‍රත්‍යයසමවාය යෙන් නූපත් නො නිපත් වෙසෙසින් නො නිපත් නො පහළ වූ නූපත් ප්‍රත්‍යයසමවාය යෙන් නූපත් නො නැඟුණු ප්‍රත්‍යයසමවායයෙන් නො නැඟුණු අනාගත වූ අනාගතාංශ යෙන් සභිග්‍රහීත වූ යම් රූපයක් වේ ද, සතර මහාභුතයෝ ද, සතර මහාභුතයන් නිසා පවත්නා රූපය ද යන මේ ' අනාගතරූප ' යි කියනු ලැබේ.

5. එහි ප්‍රත්‍යුත්පන්නරූපය කවරෙ යත් :

හටගත් උපත් ප්‍රත්‍යයසමවායයෙහි උපත් නිපත් වෙසෙසින් නිපත් පහළ වූ උපත් ප්‍රත්‍යයසමවායයෙහි උපත් නැඟුණු ප්‍රත්‍යය සමවායයෙන් නැඟුණු වර්තමාන වූ වර්තමානාංශයෙන් සභිග්‍රහීත වූ යම් රූපයක් වේ ද, සතර මහාභුතයෝ ද, සතර මහාභුතයන් නිසා පවත්නා රූපය ද යන මේ ' ප්‍රත්‍යුත්පන්න රූප ' යි කියනු ලැබේ.

6. එහි ආධ්‍යාත්මිකරූපය කවරෙ යත් :

ඒ ඒ සත්ත්වයන්ගේ කමකමන් අයත්, කමකමන් කෙරෙහි වූ, ස්වකීය වූ පුද්ගලයකු පාසා පවත්නා වූ උපාදින්න වූ යම් රූපයක් වේ ද, සතර මහාභුතයෝ ද, සතර මහාභුතයන් නිසා පවත්නා රූපය ද යන මේ ' ආධ්‍යාත්මිකරූප ' යි කියනු ලැබේ.

7. තත් කතම රූප බහිඬා:

යං රූපං තෙසං තෙසං පරසතනානං පරපුඤ්ජානං අජ්ඣන්තං පච්චන්තං නියතං පාටිපුඤ්ජානං උපාදින්නං චන්තාරො ච මහාභුතා චතුන්නඤ්ච මහාභුතානං උපාදය රූපං, ඉදං වූච්චති රූපං බහිඬා.

8. තත් කතම රූපං ඕලාරිකං:

චක්ඛායතනං රූපායතනං සොතායතනං සඤ්ජයතනං ඝානායතනං ගඤ්ඤායතනං ජීවහායතනං රසායතනං කායායතනං ථොට්ඨබ්බායතනං, ඉදං වූච්චති රූපං ඕලාරිකං.

9. තත් කතම රූපං සුබ්බමං:

ඉඤ්ඤිඤ්ඤං පුරිසිඤ්ඤිඤ්ඤං ජීවිතීඤ්ඤිඤ්ඤං කායවිඤ්ඤානති චචිවිඤ්ඤානති ආකාසධාතු ආපොධාතු රූපස්ස උහුතා රූපස්ස මුදුතා රූපස්ස කම්මඤ්ඤාතා රූපස්ස උපචයො රූපස්ස සන්තති රූපස්ස ජරතා රූපස්ස අනිච්චතා කබලිඤ්ඤාරො¹ ආභාරො, ඉදං වූච්චති රූපං සුබ්බමං.

10. තත් කතම රූපං භීතං:

යං රූපං තෙසං තෙසං සතතානං උඤ්ඤාතං අචඤ්ඤාතං භීතිතං පරිභුතං අභීතනිකතං භීතං භීතමතං භීතසම්මතං අනිට්ඨං අකන්තං අමනාපං රූපා සඤ්ජ ගඤ්ඤා රසා ථොට්ඨබ්බා, ඉදං වූච්චති රූපං භීතං.

11. තත් කතම රූපං පණීතං:

යං රූපං තෙසං තෙසං සතතානං අනුඤ්ඤාතං අනචඤ්ඤාතං අභීතිතං අපරිභුතං චීතනිකතං පණීතං පණීතමතං පණීතසම්මතං ඉට්ඨං කන්තං මනාපං රූපා සඤ්ජ ගඤ්ඤා රසා ථොට්ඨබ්බා, ඉදං වූච්චති රූපං පණීතං, තං තං වා පන රූපං උපාදයුපාදය රූපං භීතං පණීතං දට්ඨබ්බං.

12. තත් කතම රූපං දුරෙ:

ඉඤ්ඤිඤ්ඤං -පෙ- කබලිඤ්ඤාරො¹ ආභාරො; යං වා පනඤ්ඤාමපි අඤ්ඤි රූපං අනාසනෙන අනුපකට්ඨෙඨි දුරෙ අසන්තිකෙ, ඉදං වූච්චති රූපං දුරෙ.

13. තත් කතම රූපං සන්තිකෙ:

චක්ඛායතනං -පෙ- ථොට්ඨබ්බායතනං, යං වා පනඤ්ඤාමපි අඤ්ඤි රූපං ආසනෙන උපකට්ඨෙඨි අවිදුරෙ සන්තිකෙ, ඉදං වූච්චති රූපං සන්තිකෙ. තං තං වා පන රූපං උපාදයුපාදය රූපං දුරෙ සන්තිකෙ දට්ඨබ්බං.

14. තත් කතමො වෙදනාකඤ්ඤො:

යා කාචී වෙදනා අනීනානාගතපච්චුප්පන්තා අජ්ඣන්තා වා බහිඬා වා ඕලාරිකා වා සුබ්බමා වා භීතා වා පණීතා වා යා දුරෙ සන්තිකෙ වා තදෙකජ්ඣං අභිසඤ්ඤාහිතා අභිසම්භවිපිතා, අයං වූච්චති වෙදනාකඤ්ඤො.

1. කබලිඤ්ඤාරො - මජ්ඣිමං.

7. එහි බාහිරරූපය කවරේ යත් :

ඒ ඒ පරසත්ත්වයන්ගේ පරපුද්ගලයන්ගේ අධ්‍යාත්ම වූ තමතමන් කෙරෙහි වූ ස්වකීය වූ පුහුලකු පාසා පවත්නා වූ උපාදින්න වූ යම් රූපයෙක් වේ ද, සතර මහාභූතයෝ ද, සතර මහාභූතයන් නිසා පවත්නා රූපය ද යන මේ ' බාහිර රූප ' යි කියනු ලැබේ.

8. එහි ඖදරිකරූපය කවරේ යත් :

වක්ෂුරායතන යැ රූපායතන යැ ශ්‍රොත්‍රායතන යැ ශබ්දයතන යැ ස්‍රාණායතන යැ ගන්ධායතන යැ ජීව්වායතන යැ රසායතන යැ කායායතන යැ ස්ප්‍රෂ්ටව්‍යායතන යැ යන මේ ' ඖදරිකරූප ' යි කියනු ලැබේ.

9. එහි සුක්ෂ්මරූපය කවරේ යත් :

ස්ත්‍රීන්ද්‍රිය යැ පුරුෂන්ද්‍රිය යැ ජීවිතන්ද්‍රිය යැ කායවිඤ්ජනී යැ චාග්විඤ්ජනී යැ ආකාශධාතු යැ අඛිධාතු යැ රූපයාගේ උසුත්ව යැ රූපයාගේ මෘදුත්ව යැ රූපයාගේ කර්මණ්‍යත්ව යැ රූපයාගේ උපවය යැ රූපයාගේ සන්තති යැ රූපයාගේ ජරතා යැ රූපයාගේ අනිත්‍යතා යැ කවලීකාරාභාර යැ යන මේ ' සුක්ෂ්මරූප ' යි කියනු ලැබේ.

10. එහි භීතරූපය කවරේ යත් :

ඒ ඒ සත්ත්වයන් විසින් අවමන් කරන ලද ලාමක වශයෙන් සලකනලද බැහැර කළ පරිභව කළ නො ගරු කළ භීත වූ භීත යයි සලකනලද භීත යයි සම්මත වූ අනිෂ්ට වූ අකාන්ත වූ අමනාප වූ යම් රූපයෙක් වේ ද, එබඳු වූ රූපයෝ යැ ශබ්දයෝ යැ ගන්ධයෝ යැ රසයෝ යැ ස්ප්‍රෂ්ටව්‍යයෝ යැ යන මේ ' භීතරූප ' යි කියනු ලැබේ.

11. එහි ප්‍රණීතරූපය කවරේ යත් :

ඒ ඒ සත්ත්වයන් විසින් අවමන් නො කරනලද ලාමක වශයෙන් නො සිතන ලද බැහැර නො කළ පරිභව නො කළ ගරු කළ ප්‍රණීත වූ ප්‍රණීත යයි සලකන ලද ප්‍රණීත යයි සම්මත වූ ඉෂ්ට වූ කාන්ත වූ මනවචිත යම් රූපයෙක් වේ ද, එබඳු වූ රූපයෝ යැ ශබ්දයෝ යැ ගන්ධයෝ යැ රසයෝ යැ ස්ප්‍රෂ්ටව්‍යයෝ යැ යන මේ ' ප්‍රණීතරූප ' යි කියනු ලැබේ. තවද ඒ ඒ රූපය නිසා භීතප්‍රණීතරූපය දකියුතු යි.

12. එහි දුරෙරූපය කවරේ යත් :

ස්ත්‍රීන්ද්‍රිය යැ . . . කවලීකාරාභාර යැ, තවද අනාසන්නයෙහි බැහැර දුරු නො ළඟ වූ අන්‍ය වූ ද යම් රූපයෙක් ඇද්ද, මේ ' දුරෙරූප ' යි කියනු ලැබේ.

13. එහි සන්තිකෙරූපය කවරේ යත් :

වක්ෂුරායතන යැ . . . ස්ප්‍රෂ්ටව්‍යායතන යැ තවද ආසන්නයෙහි සමීපයෙහි නුදුරෙහි ළඟ වූ අන්‍ය වූ ත් යම් රූපයෙක් ඇද්ද, මේ ' සන්තිකෙරූප ' යි කියනු ලැබේ. තවද ඒ ඒ රූපය නිසා දුරෙ සන්තිකෙ රූපය දකියුතු.

14. එහි වේදනාස්කන්ධය කවරේ යත් :

අධ්‍යාත්ම වේවයි බාහිර වේවයි ඖදරික වේවයි සුක්ෂ්ම වේවයි භීත වේවයි ප්‍රණීත වේවයි අතීතනාගතප්‍රත්‍යක්ෂන්ත වූ යම්කිසි වේදනාවක් වේ ද, දුරු වූ හෝ ළඟ වූ හෝ යම් වේදනාවකුත් වේ ද, ඒ සියල්ල එක් අයුරෙකින් කැටි කොට හකුළුවා මේ ' වේදනාස්කන්ධ ' යි කියනු ලැබේ.

15. තත් කතමා වෙදනා අතීතා :

යා වෙදනා අතීතා නිරුඳ්ධා විගතා විපරිණතා අත්ඛතා අබ්ගන්ධං ගතා උපපජ්ඣා විගතා අතීතා අතීතංසෙන සඛගභීතා සුඛා වෙදනා දුක්ඛා වෙදනා අදුක්ඛමසුඛා වෙදනා, අයං චූළචනී වෙදනා අතීතා.

16. තත් කතමා වෙදනා අනාගතා :

යා වෙදනා අජාතා අභුතා අසඤ්ජාතා අනිබ්බතතා අනභිනිබ්බතතා අපානුභුතා අනුපපන්නා අසමුපපන්නා අනුට්ඨිතා අසමුට්ඨිතා අනාගතා අනාගතංසෙන සඛගභීතා සුඛා වෙදනා දුක්ඛා වෙදනා අදුක්ඛමසුඛා වෙදනා, අයං චූළචනී වෙදනා අනාගතා.

17. තත් කතමා වෙදනා පච්චුපපන්නා :

යා වෙදනා ජාතා භූතා සඤ්ජාතා නිබ්බතතා අභිනිබ්බතතා පානුභුතා උපපන්නා සමුපපන්නා උට්ඨිතා සමුට්ඨිතා පච්චුපපන්නා පච්චුපපන්නංසෙන සඛගභීතා සුඛා වෙදනා දුක්ඛා වෙදනා අදුක්ඛමසුඛා වෙදනා, අයං චූළචනී වෙදනා පච්චුපපන්නා.

18. තත් කතමා වෙදනා අජ්ඣිතතා :

යා වෙදනා තෙසං තෙසං සත්තානං අජ්ඣිතතං පච්චතතං නියකා පාටිපුඤ්ඤා උපාදින්නා සුඛා වෙදනා දුක්ඛා වෙදනා අදුක්ඛමසුඛා වෙදනා, අයං චූළචනී වෙදනා අජ්ඣිතතා.

19. තත් කතමා වෙදනා බහිඳ්ධා :

යා වෙදනා තෙසං තෙසං පරසත්තානං පරපුඤ්ඤානං අජ්ඣිතතං පච්චතතං නියකා පාටිපුඤ්ඤා උපාදින්නා සුඛා වෙදනා දුක්ඛා වෙදනා අදුක්ඛමසුඛා වෙදනා, අයං චූළචනී වෙදනා බහිඳ්ධා.

20. තත් කතමා වෙදනා ඔලාරිකා සුමුමා :

අකුසලා වෙදනා ඔලාරිකා, කුසලාබ්‍යාකතා වෙදනා සුමුමා, කුසලා-කුසලා වෙදනා ඔලාරිකා, අබ්‍යාකතා වෙදනා සුමුමා, දුක්ඛා වෙදනා ඔලාරිකා, සුඛා ච අදුක්ඛමසුඛා ච වෙදනා සුමුමා, සුඛදුක්ඛා වෙදනා ඔලාරිකා, අදුක්ඛමසුඛා වෙදනා සුමුමා, අසමාපන්නස්ස වෙදනා ඔලාරිකා, සමාපන්නස්ස වෙදනා සුමුමා, සාසවා වෙදනා ඔලාරිකා, අනාසවා වෙදනා සුමුමා, තං තං වා පන වෙදනං උපාදුසුපාදුස වෙදනා ඔලාරිකා සුමුමා දඬබබා.

21. තත් කතමා වෙදනා භීතා පණීතා :

අකුසලා වෙදනා භීතා, කුසලාබ්‍යාකතා වෙදනා පණීතා, කුසලා-කුසලා වෙදනා භීතා, අබ්‍යාකතා වෙදනා පණීතා, දුක්ඛාවෙදනා භීතා, සුඛා ච අදුක්ඛමසුඛා ච වෙදනා පණීතා, සුඛදුක්ඛා වෙදනා භීතා, අදුක්ඛමසුඛා වෙදනා පණීතා, අසමාපන්නස්ස වෙදනා භීතා, සමාපන්නස්ස වෙදනා පණීතා, සාසවා වෙදනා භීතා, අනාසවා වෙදනා පණීතා, තං තං වා පන වෙදනං උපාදුසුපාදුස වෙදනා භීතා පණීතා දඬබබා.

15. එහි අතීතවේදනා කවර යන් :

ඉක්ම ගියා වූ නිරුද්ධ වූ පහ වැ ගියා වූ විපරිණත වූ අස්තයට ගියා වූ වෙසෙසින් අස්තයට ගියා වූ ඉපද පහ වැ ගියා වූ අතීත වූ අතීතාංශයෙන් සභිගෘහීත වූ යම් වේදනාවක් වේ ද, එබඳු වූ සුඛවේදනා යැ දුඃඛවේදනා යැ උපෙක්ෂා වේදනා යැ යන මේ ' අතීතවේදනා ' යි කියනු ලැබේ.

16. එහි අනාගතවේදනා කවර යන් :

නො හටගත් නො වූ ප්‍රත්‍යයසමවායයෙන් නූපන් නො නිපන් වෙසෙසින් නො නිපන් නො පහළ වූ නූපන් ප්‍රත්‍යයසමවායයෙන් නූපන් අනුත්ථිත වූ අසමුත්ථිත වූ අනාගත වූ අනාගතාංශයෙන් සභිගෘහීත වූ යම් වේදනාවක් වේ ද, එබඳු වූ සුඛවේදනා යැ දුඃඛවේදනා යැ උපෙක්ෂාවේදනා යැ යන මේ ' අනාගත වේදනා ' යි කියනු ලැබේ.

17. එහි ප්‍රත්‍යුත්පන්නවේදනා කවර යන් :

හටගත් උපන් ප්‍රත්‍යයසමවායයෙන් උපන් නිපන් වෙසෙසින් නිපන් පහළ වූ උත්පන්න වූ සමුත්පන්න වූ උත්ථිත වූ සමුත්ථිත වූ ප්‍රත්‍යුත්පන්න වූ ප්‍රත්‍යුත්පන්නාංශයෙන් සභිගෘහීත වූ යම් වේදනාවක් වේ ද එබඳු වූ සුඛවේදනා යැ දුඃඛවේදනා යැ උපෙක්ෂා වේදනා යැ යන මේ ' ප්‍රත්‍යුත්පන්නවේදනා ' යි කියනු ලැබේ.

18. එහි අධ්‍යාත්මවේදනා කවර යන් :

ඒ ඒ සත්ත්වයන්ගේ තමතමන් අයත් වූ තමතමන් කෙරෙහි වූ ස්වකීය වූ එක් එක් පුද්ගලයා සතු වූ ශරීරස්ථ වූ යම් වේදනාවක් වේ ද එබඳු වූ සුඛවේදනා යැ දුක්වේදනා යැ නො දුක් නො සුඛ වේදනා යැ යන මේ ' අධ්‍යාත්ම වේදනා ' යි කියනු ලැබේ.

19. එහි බාහිරවේදනා කවර යන් :

ඒ ඒ පරසත්ත්වයන්ගේ පරපුද්ගලයන්ගේ අධ්‍යාත්ම වූ ප්‍රත්‍යාත්ම වූ ස්වකීය වූ ප්‍රාතිපුද්ගලික (වෙන වෙන පුභුලන් සතු) වූ උපාදින්න වූ යම් වේදනාවක් වේ ද, එබඳු වූ සුඛවේදනා යැ දුඃඛවේදනා යැ උපෙක්ෂා වේදනා යැ යන මේ ' බාහිරවේදනා ' යි කියනු ලැබේ.

20. එහි ඖදරික-සුක්ෂ්මවේදනා කවර යන් :

අකුශලවේදනාව ඖදරික යැ කුශල-අව්‍යාකෘතවේදනා සුක්ෂ්ම යි. කුශල-අකුශල වේදනා ඖදරික යැ අව්‍යාකෘතවේදනාව සුක්ෂ්ම යි. දුඃඛවේදනාව ඖදරික යැ සුඛ වූ ද අදුඃඛමසුඛ වූ ද වේදනා සුක්ෂ්ම යි. සුඛ-දුඃඛවේදනා ඖදරික යැ අදුඃඛමසුඛවේදනාව සුක්ෂ්ම යි. සමචන් නො සමචන්හුගේ වේදනාව ඖදරික යැ සමචන් සමචන්හුගේ වේදනාව සුක්ෂ්ම යි. ආසුච සහිත වේදනාව ඖදරික යැ ආසුච රහිත වේදනාව සුක්ෂ්ම යි. තවද ඒ ඒ වේදනාව නිසා වේදනාව ඖදරිකසුක්ෂ්ම යයි දතයුතු.

21. එහි භීත-ප්‍රණීතවේදනා කවර යන් :

අකුශලවේදනාව භීත යැ කුශල-අව්‍යාකෘතවේදනා ප්‍රණීත යි. කුශල-අකුශල වේදනා භීත යැ අව්‍යාකෘතවේදනාව ප්‍රණීත යි. දුඃඛවේදනාව භීත යැ සුඛ වූ ද අදුඃඛමසුඛ වූ ද වේදනා ප්‍රණීත යි. සුඛ-දුඃඛවේදනා භීත යැ අදුඃඛමසුඛවේදනාව ප්‍රණීත යි. සමචන් නො සමචන්හුගේ වේදනාව භීත යැ සමචන් සමචන්හුගේ වේදනාව ප්‍රණීත යි. ආසුච සහිත වේදනාව භීත යැ ආසුච රහිත වේදනාව ප්‍රණීත යි. තවද ඒ ඒ වේදනාව නිසා භීත-ප්‍රණීතවේදනා දතයුතු.

22. තත් කතමා වේදනා දුරේ:

අකුසලා වේදනා කුසලාබ්‍යාකතාහි වේදනාහි දුරේ, කුසලා-
බ්‍යාකතා වේදනා අකුසලාය වේදනාය දුරේ, කුසලා වේදනා අකුසලා-
බ්‍යාකතාහි වේදනාහි දුරේ, අකුසලාබ්‍යාකතා වේදනා කුසලාය
වේදනාය දුරේ, අබ්‍යාකතා වේදනා කුසලාකුසලාහි වේදනාහි දුරේ,
කුසලාකුසලා වේදනා අබ්‍යාකතාය වේදනාය දුරේ, දුකඛා වේදනා
සුඛාය ච අදුකඛමසුඛාය ච වේදනාහි දුරේ, සුඛා ච අදුකඛමසුඛා ච
වේදනා දුකඛාය වේදනාය දුරේ, සුඛා වේදනා දුකඛාය ච අදුකඛමසුඛාය
ච වේදනාහි දුරේ, දුකඛා ච අදුකඛමසුඛා ච වේදනා සුඛාය වේදනාය
දුරේ, අදුකඛමසුඛා වේදනා සුඛදුකඛාහි වේදනාහි දුරේ, සුඛදුකඛා
වේදනා අදුකඛමසුඛාය වේදනාය දුරේ, අසමාපන්නස්ස වේදනා
සමාපන්නස්ස වේදනාය දුරේ, සමාපන්නස්ස වේදනා අසමාපන්නස්ස
වේදනාය දුරේ, සාසවා වේදනා අනාසවාය වේදනාය දුරේ, අනාසවා
වේදනා සාසවාය වේදනාය දුරේ, අයං චූළවතී වේදනා දුරේ.

23. තත් කතමා වේදනා සන්තිකේ:

අකුසලා වේදනා අකුසලාය වේදනාය සන්තිකේ, කුසලා වේදනා
කුසලාය වේදනාය සන්තිකේ, අබ්‍යාකතා වේදනා අබ්‍යාකතාය වේදනාය
සන්තිකේ, දුකඛා වේදනා දුකඛාය වේදනාය සන්තිකේ, සුඛා වේදනා
සුඛාය වේදනාය සන්තිකේ, අදුකඛමසුඛා වේදනා අදුකඛමසුඛාය
වේදනාය සන්තිකේ, අසමාපන්නස්ස වේදනා අසමාපන්නස්ස වේදනාය
සන්තිකේ, සමාපන්නස්ස වේදනා සමාපන්නස්ස වේදනාය සන්තිකේ,
සාසවා වේදනා සාසවාය වේදනාය සන්තිකේ, අනාසවා වේදනා
අනාසවාය වේදනාය සන්තිකේ, අයං චූළවතී වේදනා සන්තිකේ. නං
නං වා පන වේදනං උපාදයුපාදය වේදනා දුරේ සන්තිකේ දට්ඨබ්බා.

24. තත් කතමො සඤ්ඤාකඛිනෝ:

යා කාමී සඤ්ඤා අතීනානාගතපච්චුපපන්නා අජ්ඣිතතා වා බහිඤා වා
මිලාරිකා වා සුචුමා වා භීනා වා පණීතා වා යා දුරේ සන්තිකේ වා
තදෙකජ්ඣං අභිසඤ්ඤාහිනා අභිසබ්බිපිනා, අයං චූළවතී සඤ්ඤාකඛිනෝ.

25. තත් කතමා සඤ්ඤා අතීනා:

යා සඤ්ඤා අතීනා නිරුඤා විගතා විපරිණතා අත්ඛිතතා
අබ්‍යාකතා උපපජ්ඣා විගතා අතීනා අතීනංසෙන සබ්බහිතා චක්ඛු
සමඵසසජා සඤ්ඤා සොනසමඵසසජා සඤ්ඤා ඝානසමඵසසජා සඤ්ඤා
ජීවහාසමඵසසජා සඤ්ඤා කායසමඵසසජා සඤ්ඤා මනෝසමඵසසජා
සඤ්ඤා, අයං චූළවතී සඤ්ඤා අතීනා.

26. තත් කතමා සඤ්ඤා අනාගතා:

යා සඤ්ඤා අජානා අභුතා අසඤ්ඤානා අනිබ්බතතා අනභිනිබ්බතතා
අපාකුභුතා අනුපපන්නා අසමුපපන්නා අනුට්ඨිතා අසමුට්ඨිතා අනාගතා
අනාගතංසෙන සබ්බහිතා චක්ඛුසමඵසසජා සඤ්ඤා සොනසමඵසසජා
සඤ්ඤා ඝානසමඵසසජා සඤ්ඤා ජීවහාසමඵසසජා සඤ්ඤා කාය
සමඵසසජා සඤ්ඤා මනෝසමඵසසජා සඤ්ඤා, අයං චූළවතී සඤ්ඤා
අනාගතා.

22. එහි දුරවේදනා කවර යන් :

අකුශලවේදනාව කුශලාච්ඡාසනවේදනාවන් කෙරෙන් දුර වෙයි. කුශලාච්ඡාසන වේදනා අකුශලවේදනායෙන් දුර වෙයි. කුශලවේදනාව අකුශල-අච්ඡාසනවේදනාවන් කෙරෙන් දුර වෙයි. අකුශල-අච්ඡාසනවේදනා කුශලවේදනායෙන් දුර වෙයි. අච්ඡාසනවේදනාව කුශලාකුශලවේදනාවන් කෙරෙන් දුර වෙයි. කුශලාකුශලවේදනා අච්ඡාසනවේදනායෙන් දුර වෙයි. දුෂ්චරිතවේදනාව සුඛ-උපෙක්ෂාවේදනාවන් කෙරෙන් දුර වෙයි. සුඛවේදනාව ද උපෙක්ෂාවේදනාව ද දුෂ්චරිතවේදනාව කෙරෙන් දුර වෙයි. සුඛවේදනාව දුෂ්චරිතවේදනාවන් කෙරෙන් දුර වෙයි. දුෂ්චරිතවේදනා සුඛවේදනාව කෙරෙන් දුර වෙයි. උපෙක්ෂාවේදනාව සුඛදුෂ්චරිතවේදනාවන් කෙරෙන් දුර වෙයි. සුඛදුෂ්චරිතවේදනා උපෙක්ෂාවේදනායෙන් දුර වෙයි. සමචතට නො සමචන්ත්‍රුගේ වේදනාව සමචතට සමචන්ත්‍රුගේ වේදනායෙන් දුර වෙයි. සමචතට සමචන්ත්‍රුගේ වේදනාව සමචතට නො සමචන්ත්‍රුගේ වේදනායෙන් දුර වෙයි. සාසුච වේදනාව අනාසුචවේදනායෙන් දුර වෙයි. අනාසුචවේදනාව සාසුචවේදනායෙන් දුර වේ. මේ ' දුරවේදනා ' යි කියනු ලැබේ.

23. එහි සන්තිකවේදනා කවර යන් :

අකුශලවේදනාව අකුශලවේදනාවට ළඟ වෙයි. කුශලවේදනාව කුශලවේදනාවට ළඟ වෙයි. අච්ඡාසනවේදනාව අච්ඡාසනවේදනාවට ළඟ වෙයි. දුෂ්චරිතවේදනාව දුෂ්චරිතවේදනාවට ළඟ වෙයි. සුඛවේදනාව සුඛවේදනාවට ළඟ වෙයි. උපෙක්ෂා වේදනාව උපෙක්ෂාවේදනාවට ළඟ වෙයි. අසමාපන්නයාගේ වේදනාව අසමාපන්න යාගේ වේදනාවට ළඟ වෙයි. සමාපන්නයාගේ වේදනාව සමාපන්නයාගේ වේදනාවට ළඟ වෙයි. සාසුචවේදනාව සාසුචවේදනාවට ළඟ වෙයි. අනාසුචවේදනාව අනාසුච වේදනාවට ළඟ වේ. මේ ' සන්තිකවේදනා ' යි කියනු ලැබේ. ඒ ඒ වේදනාව නිසා ' දුර සන්තිකවේදනා ' දතයුතු.

24. එහි සංඥස්කන්ධය කවර යන් :

අධ්‍යාත්ම වේදයි බාහිර වේදයි ඔදරික වේදයි සුක්ෂ්ම වේදයි භීත වේදයි ප්‍රණීක වේදයි අතීතානාගතප්‍රත්‍යක්ෂන්ත වූ යම්කිසි සංඥවක් වේ ද, දුර වූ හෝ ළඟ වූ හෝ ඒ සියල්ල එක් අයුරෙකින් කැටි කොට හකුළුවා මේ ' සංඥස්කන්ධ ' යි කියනු ලැබේ.

25. එහි අතීතසංඥ කවර යන් :

ඉක්මගියා වූ නිරුද්ධ වූ පහවැගියා වූ විපරිණත වූ අස්තයට ගියා වූ වෙසෙසින් අස්තයට ගියා වූ ඉපද පහවැගියා වූ අතීත වූ අතීතාංශයෙන් සභිගෘහීත වූ යම් සංඥවක් වේ ද, එබඳු වූ චක්ඛුසම්ඵස්සයෙන් උපන් සංඥ යැ සොතසම්ඵස්සයෙන් උපන් සංඥ යැ ඝාතසම්ඵස්සයෙන් උපන් සංඥ යැ ජීවිභාසම්ඵස්සයෙන් උපන් සංඥ යැ කායසම්ඵස්සයෙන් උපන් සංඥ යැ මනෝසම්ඵස්සයෙන් උපන් සංඥ යි. මේ ' අතීතසංඥ ' යි කියනු ලැබේ.

26. එහි අනාගතසංඥ කවර යන් :

නො හටගත් නො වූ ප්‍රත්‍යයසම්චායයෙන් නො හටගත් නො නිපන් වෙසෙසින් නො නිපන් නො පහළ වූ නූපන් ප්‍රත්‍යයසම්චායයෙන් නූපන් නො නැඟුණු ප්‍රත්‍යය සම්චායයෙන් නො නැඟුණු අනාගත වූ අනාගතාංශයෙන් සභිගෘහීත වූ යම් සංඥවක් වේ ද, එබඳු වූ චක්ඛුසම්ඵස්සයෙන් උපන් සංඥ යැ සොතසම්ඵස්සයෙන් උපන් සංඥ යැ ඝාතසම්ඵස්සයෙන් උපන් සංඥ යැ ජීවිභාසම්ඵස්සයෙන් උපන් සංඥ යැ කායසම්ඵස්සයෙන් උපන් සංඥ යැ මනෝසම්ඵස්සයෙන් උපන් සංඥ යි. මේ ' අනාගතසංඥ ' යි කියනු ලැබේ.

27. තත් කතමා සඤ්ඤා පච්චුප්පනනා :

යා සඤ්ඤා ජාතා භූතා සඤ්ඤාතා නිබ්බතනා අභිනිබ්බතනා පාතු භූතා උප්පනනා සමුප්පනනා උට්ඨිතා සමුට්ඨිතා පච්චුප්පනනා පච්චුප්පනනං-සෙන සබ්බභිතා චක්ඛුසමථස්සජා සඤ්ඤා සොතසමථස්සජා සඤ්ඤා ඝානසමථස්සජා සඤ්ඤා ජ්ඣාසමථස්සජා සඤ්ඤා කායසමථස්සජා සඤ්ඤා මනෝසමථස්සජා සඤ්ඤා, අයං චූළචනී සඤ්ඤා පච්චුප්පනනා.

28. තත් කතමා සඤ්ඤා අජ්ඣතනා :

යා සඤ්ඤා තෙසං තෙසං සත්තානං අජ්ඣතනං පච්චතනං නියතා පාටිපුඤ්ඤා උපාදිනනා චක්ඛුසමථස්සජා සඤ්ඤා සොතසමථස්සජා සඤ්ඤා ඝානසමථස්සජා සඤ්ඤා ජ්ඣාසමථස්සජා සඤ්ඤා කායසමථස්සජා සඤ්ඤා මනෝසමථස්සජා සඤ්ඤා, අයං චූළචනී සඤ්ඤා අජ්ඣතනා.

29. තත් කතමා සඤ්ඤා ඛනිද්ධා.

යා සඤ්ඤා තෙසං තෙසං පරසත්තානං පරපුඤ්ඤානං අජ්ඣතනං පච්චතනං නියතා පාටිපුඤ්ඤා උපාදිනනා චක්ඛුසමථස්සජා සඤ්ඤා සොතසමථස්සජා සඤ්ඤා ඝානසමථස්සජා සඤ්ඤා ජ්ඣාසමථස්සජා සඤ්ඤා කායසමථස්සජා සඤ්ඤා මනෝසමථස්සජා සඤ්ඤා, අයං චූළචනී සඤ්ඤා ඛනිද්ධා.

30. තත් කතමා සඤ්ඤා ඔලාරිකා සුඛුමා :

පටිඝසමථස්සජා සඤ්ඤා ඔලාරිකා, අධිචචනසමථස්සජා සඤ්ඤා සුඛුමා, අකුසලා සඤ්ඤා ඔලාරිකා. කුසලාඛ්‍යාකතා සඤ්ඤා සුඛුමා, කුසලාකුසලා සඤ්ඤා ඔලාරිකා, අඛ්‍යාකතා සඤ්ඤා සුඛුමා, දුක්ඛාය වේදනාය සමපයුත්තා සඤ්ඤා ඔලාරිකා, සුඛාය ච අදුක්ඛමසුඛාය ච වේදනාහි සමපයුත්තා සඤ්ඤා සුඛුමා, සුඛදුක්ඛාහි වේදනාහි සමපයුත්තා සඤ්ඤා ඔලාරිකා, අදුක්ඛමසුඛාය වේදනාය සමපයුත්තා සඤ්ඤා සුඛුමා, අසමාපනනස්ස සඤ්ඤා ඔලාරිකා, සමාපනනස්ස සඤ්ඤා සුඛුමා, සාසවා සඤ්ඤා ඔලාරිකා. අනාසවා සඤ්ඤා සුඛුමා, තං තං වා පන සඤ්ඤං උපාදය්‍යපාදය සඤ්ඤා ඔලාරිකා සුඛුමා දට්ඨබ්බා.

31. තත් කතමා සඤ්ඤා භිනා පණීතා :

අකුසලා සඤ්ඤා භිනා, කුසලාඛ්‍යාකතා සඤ්ඤා පණීතා, කුසලා-කුසලා සඤ්ඤා භිනා, අඛ්‍යාකතා සඤ්ඤා පණීතා. දුක්ඛාය වේදනාය සමපයුත්තා සඤ්ඤා භිනා, සුඛාය ච අදුක්ඛමසුඛාය ච වේදනාහි සමප-යුත්තා සඤ්ඤා පණීතා, සුඛදුක්ඛාහි වේදනාහි සමපයුත්තා සඤ්ඤා භිනා, අදුක්ඛමසුඛාය වේදනාය සමපයුත්තා සඤ්ඤා පණීතා, අසමා-පනනස්ස සඤ්ඤා භිනා, සමාපනනස්ස සඤ්ඤා පණීතා, සසවා සඤ්ඤා භිනා. අනාසවා සඤ්ඤා පණීතා, තං තං වා පන සඤ්ඤං උපාදය්‍යපාදය සඤ්ඤා භිනා පණීතා දට්ඨබ්බා.

27. එහි ප්‍රත්‍යුත්පන්නසංඥ කවර යන් :

භවගත් උපන් ප්‍රත්‍යයසමවායයෙන් භවගත් නිපන් වෙසෙසින් නිපන් පහළ වූ උපන් ප්‍රත්‍යයසමවායයෙන් උපන් නැඟුණු ප්‍රත්‍යයසමවායයෙන් නැඟුණු ප්‍රත්‍යුත්පන්න වූ ප්‍රත්‍යුත්පන්නාංගයෙන් සභිගෘහීත වූ යම් සංඥවක් වේ ද, (එබඳු වූ) වක්ඛුසමඵස්සයෙන් උපන් සංඥ යැ සොතසමඵස්සයෙන් උපන් සංඥ යැ ඝාතසමඵස්සයෙන් උපන් සංඥ යැ ජීවිභාසමඵස්සයෙන් උපන් සංඥ යැ කායසමඵස්සයෙන් උපන් සංඥ යැ මනෝසමඵස්සයෙන් උපන් සංඥ යි. මේ ' ප්‍රත්‍යුත්පන්නසංඥ ' යි කියනු ලැබේ.

28. එහි අධ්‍යාත්මසංඥ කවර යන් :

ඒ ඒ සත්ත්වයන්ගේ අධ්‍යාත්ම වූ ප්‍රත්‍යාත්ම වූ ස්වකීය වූ ප්‍රාතිපුද්ගලික වූ උපාදින්න වූ යම් සංඥවක් වේ ද (එබඳු වූ) වක්ඛුසමඵස්සයෙන් උපන් සංඥ යැ සොතසමඵස්සයෙන් උපන් සංඥ යැ ඝාතසමඵස්සයෙන් උපන් සංඥ යැ ජීවිභාසමඵස්සයෙන් උපන් සංඥ යැ කායසමඵස්සයෙන් උපන් සංඥ යැ මනෝසමඵස්සයෙන් උපන් සංඥ යි. මේ ' අධ්‍යාත්ම සංඥ ' යි. කියනු ලැබේ.

29. එහි බාහිර සංඥ කවර යන් :

ඒ ඒ පරසත්ත්වයන්ගේ පරපුද්ගලයන්ගේ අධ්‍යාත්ම වූ ප්‍රත්‍යාත්ම වූ ස්වකීය වූ ප්‍රාතිපුද්ගලික වූ උපාදින්න වූ යම් සංඥවක් වේ ද, (එබඳු වූ) වක්ඛුසමඵස්සයෙන් උපන් සංඥ යැ සොතසමඵස්සයෙන් උපන් සංඥ යැ ඝාතසමඵස්සයෙන් උපන් සංඥ යැ ජීවිභාසමඵස්සයෙන් උපන් සංඥ යැ කායසමඵස්සයෙන් උපන් සංඥ යැ මනෝසමඵස්සයෙන් උපන් සංඥ යි. මේ ' බාහිර සංඥ ' යි කියනු ලැබේ.

30. එහි ඖදරිකසුක්ෂමසංඥ කවර යන් :

ප්‍රතිසසංස්පර්ශයෙන් (ද්වාරාලම්බන සච්චනයෙන්) උපන් සංඥව ඖදරික යැ අධිච්චන සමඵස්ස(මනෝසමඵස්ස)යෙන් උපන් සංඥව සුක්ෂම යැ අකුශලසංඥව ඖදරික යැ කුශලඅව්‍යාකෘත සංඥව සුක්ෂම යැ කුශලාකුශලසංඥව ඖදරික යැ අව්‍යාකෘත සංඥව සුක්ෂම යැ දුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්තසංඥව ඖදරික යැ සුඛඋපෙක්ෂාවේදනාවන් හා සම්ප්‍රයුක්ත සංඥව සුක්ෂම යැ සුඛදුඛ වේදනාවන් හා සම්ප්‍රයුක්තසංඥව ඖදරික යැ උපෙක්ෂා වේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත සංඥව සුක්ෂම යැ අසමාපන්නයාගේ සංඥව ඖදරික යැ සමාපන්නයාගේ සංඥව සුක්ෂම යැ සාහුචසංඥව ඖදරික යැ අනාහුචසංඥව සුක්ෂම යි. තවද ඒ ඒ සංඥව නිසා ඖදරිකසුක්ෂමසංඥ දකුණු.

31. එහි භීතප්‍රණීතසංඥ කවර යන් :

අකුශලසංඥව භීත යැ, කුශලාකුශලසංඥ ප්‍රණීත යැ, කුශලාකුශලසංඥ භීත යැ, අව්‍යාකෘතසංඥව ප්‍රණීත යැ, දුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්තසංඥව භීත යැ, සුඛඋපෙක්ෂා වේදනාවන් හා සම්ප්‍රයුක්තසංඥව ප්‍රණීත යැ, සුඛදුඛවේදනාවන් හා සම්ප්‍රයුක්ත සංඥව භීත යැ, උපෙක්ෂාවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත සංඥව ප්‍රණීත යැ, අසමාපන්නයාගේ සංඥව භීත යැ, සමාපන්නයාගේ සංඥව ප්‍රණීත යැ, සාහුචසංඥව භීත යැ, අනාහුචසංඥව ප්‍රණීත යි. තවද ඒ ඒ සංඥව නිසා භීතප්‍රණීතසංඥ දකුණු යි.

32. තත් කතමා සඤ්ඤා දුරෙ:

අකුසලා සඤ්ඤා කුසලාබ්‍යාකතාහි සඤ්ඤාහි දුරෙ, කුසලාබ්‍යාකතා සඤ්ඤා අකුසලාය සඤ්ඤාය දුරෙ, කුසලා සඤ්ඤා අකුසලාබ්‍යාකතාහි සඤ්ඤාහි දුරෙ, අකුසලාබ්‍යාකතා සඤ්ඤා කුසලාය සඤ්ඤාය දුරෙ. අබ්‍යාකතා සඤ්ඤා කුසලාකුසලාහි සඤ්ඤාහි දුරෙ, කුසලාකුසලා සඤ්ඤා අබ්‍යාකතාය සඤ්ඤාය දුරෙ, දුක්ඛාය වේදනාය සම්පයුතතා සඤ්ඤා සුඛාය ච අදුක්ඛමසුඛාය ච වේදනාහි සම්පයුතතාහි සඤ්ඤාහි දුරෙ, සුඛාය ච අදුක්ඛමසුඛාය ච වේදනාහි සම්පයුතතා සඤ්ඤා දුක්ඛාය වේදනාය සම්පයුතතාය සඤ්ඤාය දුරෙ, සුඛාය වේදනාය සම්පයුතතා සඤ්ඤා දුක්ඛාය ච අදුක්ඛමසුඛාය ච වේදනාහි සම්පයුතතාහි සඤ්ඤාහි දුරෙ, දුක්ඛාය ච අදුක්ඛමසුඛාය ච වේදනාහි සම්පයුතතා සඤ්ඤා සුඛාය වේදනාය සම්පයුතතාය සඤ්ඤාය දුරෙ, අදුක්ඛමසුඛාය වේදනාය සම්පයුතතා සඤ්ඤා සුඛදුක්ඛාහි වේදනාහි සම්පයුතතාහි සඤ්ඤාහි දුරෙ, සුඛදුක්ඛාහි වේදනාහි සම්පයුතතා සඤ්ඤා අදුක්ඛමසුඛාය වේදනාය සම්පයුතතාය සඤ්ඤාය දුරෙ, අසමාපන්නස්ස සඤ්ඤා සමාපන්නස්ස සඤ්ඤාය දුරෙ, සමාපන්නස්ස සඤ්ඤා අසමාපන්නස්ස සඤ්ඤාය දුරෙ, සාසවා සඤ්ඤා අනාසවාය සඤ්ඤාය දුරෙ, අනාසවා සඤ්ඤා සාසවාය සඤ්ඤාය දුරෙ. අයං වුව්ච්චි සඤ්ඤා දුරෙ.

33. තත් කතමා සඤ්ඤා සන්තිකො:

අකුසලා සඤ්ඤා අකුසලාය සඤ්ඤාය සන්තිකො, කුසලා සඤ්ඤා කුසලාය සඤ්ඤාය සන්තිකො, අබ්‍යාකතා සඤ්ඤා අබ්‍යාකතාය සඤ්ඤාය සන්තිකො, දුක්ඛාය වේදනාය සම්පයුතතා සඤ්ඤා දුක්ඛාය වේදනාය සම්පයුතතාය සඤ්ඤාය සන්තිකො, සුඛාය වේදනාය සම්පයුතතා සඤ්ඤා සුඛාය වේදනාය සම්පයුතතාය සඤ්ඤාය සන්තිකො, අදුක්ඛමසුඛාය වේදනාය සම්පයුතතා සඤ්ඤා අදුක්ඛමසුඛාය වේදනාය සම්පයුතතාය සඤ්ඤාය සන්තිකො, අසමාපන්නස්ස සඤ්ඤා අසමාපන්නස්ස සඤ්ඤාය සන්තිකො, සමාපන්නස්ස සඤ්ඤා සමාපන්නස්ස සඤ්ඤාය සන්තිකො, සාසවා සඤ්ඤා සාසවාය සඤ්ඤාය සන්තිකො, අනාසවා සඤ්ඤා අනාසවාය සඤ්ඤාය සන්තිකො අයං වුව්ච්චි සඤ්ඤා සන්තිකො. නං නං වා පන සඤ්ඤං උපාදුග්‍රපාදාය සඤ්ඤා දුරෙ සන්තිකො දඨ්ඨබ්බා.

34. තත් කතමො සඛ්ඛාරකඛකො:

යෙ කෙච්චි සඛ්ඛාරං අනීතානාගතපච්චුප්පන්නා අජ්ඣතනං වා ඛනිද්ධා වා මුලාරිකා වා සුමුමා වා හීනා වා පණීනා වා යෙ දුරෙ සන්තිකො වා තදෙකජ්ඣං අභිසඤ්ඤාහිත්වා අභිසඛ්ඛිපීත්වා අයං වුව්ච්චි සඛ්ඛාරකඛකො.

35. තත් කතමෙ සඛ්ඛාරං අනීතා:

යෙ සඛ්ඛාරං අනීතා නිරුද්ධා විගතා විපරිණතා අත්ඛගතා අබ්‍හත්ඛගතා උප්පජ්ජත්වා විගතා අනීතා අනීතංසෙන සඛ්ඛහිතා චක්ඛුසම්පස්සජා වෙතනා සොතසම්පස්සජා වෙතනා ඝානසම්පස්සජා වෙතනා ජීව්හාසම්පස්සජා වෙතනා කායසම්පස්සජා වෙතනා මනෝසම්පස්සජා වෙතනා, ඉමෙ වුව්ච්චන්ති සඛ්ඛාරං අනීතා.

36. තත් කතමෙ සඛ්ඛාරං අනාගතා:

යෙ සඛ්ඛාරං අජාතා අභුතා අසඤ්ජාතා අනිබ්බතනා අනභිනිබ්බතනා අපාතුභුතා අනුප්පන්නා අසමුප්පන්නා අනුච්චිතා අසමුච්චිතා අනාගතා අනාගතංසෙන සඛ්ඛහිතා, චක්ඛුසම්පස්සජා වෙතනා සොතසම්පස්සජා වෙතනා ඝානසම්පස්සජා වෙතනා ජීව්හාසම්පස්සජා වෙතනා කායසම්පස්සජා වෙතනා මනෝසම්පස්සජා වෙතනා, ඉමෙ වුව්ච්චන්ති සඛ්ඛාරං අනාගතා.

32. එහි දුරෙසංඥ කවර යන් :

අකුශලසංඥව කුශලාච්ඡාසානසංඥවන් කෙරෙන් දුර යැ. කුශලාච්ඡාසානසංඥ අකුශලසංඥයෙන් දුර යැ. කුශලසංඥව අකුශලාච්ඡාසාන සංඥවන් කෙරෙන් දුර යැ. අකුශලාච්ඡාසානසංඥ කුශලසංඥයෙන් දුර යැ. අච්ඡාසාන සංඥව කුශලාකුශලසංඥවන් කෙරෙන් දුර යැ. කුශලාකුශලසංඥ අච්ඡාසානසංඥයෙන් දුර යැ. දුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත සංඥව සුඛඋපෙක්ෂාවේදනාවන් හා සම්ප්‍රයුක්තසංඥවන් කෙරෙන් දුර යැ. සුඛොපෙක්ෂාවේදනාවන් හා සම්ප්‍රයුක්තසංඥ දුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්තසංඥයෙන් දුර යැ. සුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත සංඥව දුඛොපෙක්ෂාවේදනාවන් හා සම්ප්‍රයුක්ත සංඥවන් කෙරෙන් දුර ය. දුඛ-උපෙක්ෂා වේදනාවන් හා සම්ප්‍රයුක්ත සංඥ සුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්තසංඥයෙන් දුර යැ. උපෙක්ෂාවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත සංඥව සුඛදුඛ වේදනාවන් හා සම්ප්‍රයුක්ත සංඥවන් කෙරෙන් දුර යැ. සුඛදුඛවේදනාවන් හා සම්ප්‍රයුක්ත සංඥ උපෙක්ෂාවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්තසංඥයෙන් දුර යැ. අසමාපන්නයාගේ සංඥව සමාපන්නයාගේ සංඥයෙන් දුර යැ. සමාපන්නයාගේ සංඥව අසමාපන්නයාගේ සංඥයෙන් දුර ය. සාමුච්ඡාසංඥව අනාමුච්ඡාසංඥයෙන් දුර යැ. අනාමුච්ඡාසංඥව සාමුච්ඡාසංඥයෙන් දුර යි. මේ 'දුරෙසංඥ' යි කියනු ලැබේ.

33. එහි සන්තිකෙසංඥ කවර යන් :

අකුශලසංඥව අකුශලසංඥවට ආසන්නයෙහි යැ. කුශලසංඥව කුශලසංඥවට ආසන්නයෙහි යැ. අච්ඡාසානසංඥව අච්ඡාසානසංඥවට ආසන්නයෙහි යැ. දුඛ වේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත සංඥව දුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත සංඥවට ආසන්නයෙහි යැ. සුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්තසංඥව සුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්තසංඥවට ආසන්නයෙහි යැ. උපෙක්ෂාවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත සංඥව උපෙක්ෂාවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත සංඥවට ආසන්නයෙහි යැ. අසමාපන්නයාගේ සංඥව අසමාපන්නයාගේ සංඥවට ආසන්නයෙහි යැ. සමාපන්නයාගේ සංඥව සමාපන්නයාගේ සංඥවට ආසන්නයෙහි යැ. සාමුච්ඡාසංඥව සාමුච්ඡාසංඥවට ආසන්නයෙහි යැ. අනාමුච්ඡාසංඥව අනාමුච්ඡාසංඥවට ආසන්නයෙහි යි. මේ 'සන්තිකෙසංඥ' යි කියනු ලැබේ. තවද ඒ ඒ සංඥව නිසා දුරෙසන්තිකෙසංඥ දතයුතු යි.

34. එහි සංස්කාරස්කන්ධය කවරෙ යන් :

අධ්‍යාත්ම වේදයි බාහිර වේදයි ඔදරික වේදයි සුක්ෂම වේදයි භීත වේදයි ප්‍රභීත වේදයි අතීතානාගතප්‍රත්‍යුත්පන්න වූ යම්කිසි සංස්කාර කෙනෙක් වෙත් ද, දුර වූ හෝ ළඟ වූ හෝ යම් සංස්කාර කෙනෙක් වෙත් ද, ඒ සියල්ල එක් අයුරෙකින් කැටි කොට හඳුන්වා මේ 'සංස්කාරස්කන්ධ' යි කියනු ලැබේ.

35. එහි අතීතසංස්කාරයෝ කවරහ යන් :

අතීත වූ නිරුද්ධ වූ පහවැගියා වූ විපරිණත වූ අස්තභීගත වූ වෙසෙසින් අස්තභීගත වූ ඉපද පහවැගියා වූ අතීත වූ අතීතාංශයෙන් සභිගෘහීත වූ යම් සංස්කාර කෙනෙක් වෙත් ද, (එබඳු වූ) වක්ඛුසම්ඵස්සයෙන් උපන් වෙතනා යැ, යෝගසම්ඵස්සයෙන් උපන් වෙතනා යැ, සානසම්ඵස්සයෙන් උපන් වෙතනා යැ, ජීවිහාසම්ඵස්සයෙන් උපන් වෙතනා යැ, කායසම්ඵස්සයෙන් උපන් වෙතනා යැ, මනෝසම්ඵස්සයෙන් උපන් වෙතනා යි. මොහු 'අතීතසංස්කාරහ' යි කියනු ලැබෙත්.

36. එහි අනාගතසංස්කාරයෝ කවරහ යන් :

නො හටගත් නො වූ ප්‍රත්‍යයසම්චායයෙන් නො හටගත් නො නිපන් වෙසෙසින් නො නිපන් නො පහළ වූ නූපන් ප්‍රත්‍යය සම්චායයෙන් නූපන් නො නැඟුණු ප්‍රත්‍යය සම්චායයෙන් නො නැඟුණු අනාගත වූ අනාගතාංශයෙන් සභිගෘහීත වූ යම් සංස්කාර කෙනෙක් වෙත් ද, (එබඳු වූ) වක්ඛුසම්ඵස්සයෙන් උපන් වෙතනා යැ, යෝගසම්ඵස්සයෙන් උපන් වෙතනා යැ, සානසම්ඵස්සයෙන් උපන් වෙතනා යැ, ජීවිහාසම්ඵස්සයෙන් උපන් වෙතනා යැ, කායසම්ඵස්සයෙන් උපන් වෙතනා යැ, මනෝසම්ඵස්සයෙන් උපන් වෙතනා යි. මොහු 'අනාගතසංස්කාරහ' යි කියනු ලැබෙත්.

37. තඪ් කතමෙ සඛ්ඛාරු පච්චුප්පනනා:

යෙ සඛ්ඛාරු ජාතා භූතා සඤ්ජාතා¹ නිබ්බතනා අභිනිබ්බතනා පාභුභූතා උප්පනනා සමුප්පනනා උට්ඨිතා සමුට්ඨිතා පච්චුප්පනනා පච්චුප්පනනංසෙන සබ්බභිතා චක්ඛුසමථස්සජ් චෙනනා සොතසමථස්සජ් චෙනනා ඝානසමථස්සජ් චෙනනා ජ්වහාසමථස්සජ් චෙනනා කාය සමථස්සජ් චෙනනා මනොසමථස්සජ් චෙනනා, ඉමෙ චූළචනභි සඛ්ඛාරු පච්චුප්පනනා .

38. තඪ් කතමෙ සඛ්ඛාරු අජ්ඣතනා:

යෙ සඛ්ඛාරු තෙසං තෙසං සත්තාතං අජ්ඣතනං පච්චතනං නිඤ්ජා පාටිපුඤ්ඤලීකා උපාදිනනා චක්ඛුසමථස්සජ් චෙනනා සොතසමථස්සජ් චෙනනා ඝානසමථස්සජ් චෙනනා ජ්වහාසමථස්සජ් චෙනනා කාය සමථස්සජ් චෙනනා මනොසමථස්සජ් චෙනනා, ඉමෙ චූළචනභි සඛ්ඛාරු අජ්ඣතනා.

39. තඪ් කතමෙ සඛ්ඛාරු බභිඤ්ඤා:

යෙ සඛ්ඛාරු තෙසං තෙසං පරසත්තාතං පරපුඤ්ඤලානං අජ්ඣතනං පච්චතනං නිඤ්ජා පාටිපුඤ්ඤලීකා උපාදිනනා චක්ඛුසමථස්සජ් චෙනනා සොතසමථස්සජ් චෙනනා ඝානසමථස්සජ් චෙනනා ජ්වහාසමථස්සජ් චෙනනා කාය සමථස්සජ් චෙනනා මනොසමථස්සජ් චෙනනා, ඉමෙ චූළචනභි සඛ්ඛාරු බභිඤ්ඤා.

40 තඪ් කතමෙ සඛ්ඛාරු ඔලාරිකා සුචුමා:

අකුසලා සඛ්ඛාරු ඔලාරිකා, කුසලාබ්‍යාකතා සඛ්ඛාරු සුචුමා. කුසලාකුසලා සඛ්ඛාරු ඔලාරිකා, අබ්‍යාකතා සඛ්ඛාරු සුචුමා. දුක්ඛාය වෙදනාය සමපයුත්තා සඛ්ඛාරු ඔලාරිකා, සුඛාය ච අදුක්ඛමසුඛාය ච වෙදනාභි සමපයුත්තා සඛ්ඛාරු සුචුමා. සුඛ දුක්ඛාභි වෙදනාභි සමපයුත්තා සඛ්ඛාරු ඔලාරිකා, අදුක්ඛමසුඛාය වෙදනාය සමපයුත්තා සඛ්ඛාරු සුචුමා. අසමාපන්නස්ස සඛ්ඛාරු ඔලාරිකා, සමාපන්නස්ස සඛ්ඛාරු සුචුමා. සාසවා සඛ්ඛාරු ඔලාරිකා, අනාසවා සඛ්ඛාරු සුචුමා. තෙ තෙ වා පන සඛ්ඛාරෙ උපාදයුපාදය සඛ්ඛාරු ඔලාරිකා සුචුමා දට්ඨබ්බා.

41. තඪ් කතමෙ සඛ්ඛාරු භීනා පණීතා :

අකුසලා සඛ්ඛාරු භීනා, කුසලාබ්‍යාකතා සඛ්ඛාරු පණීතා. කුසලාකුසලා සඛ්ඛාරු භීනා, අබ්‍යාකතා සඛ්ඛාරු පණීතා. දුක්ඛාය වෙදනාය සමපයුත්තා සඛ්ඛාරු භීනා, සුඛාය ච අදුක්ඛමසුඛාය ච වෙදනාභි සමපයුත්තා සඛ්ඛාරු පණීතා. සුඛදුක්ඛාභි වෙදනාභි සමපයුත්තා සඛ්ඛාරු භීනා, අදුක්ඛමසුඛාය වෙදනාය සමපයුත්තා සඛ්ඛාරු පණීතා. අසමාපන්නස්ස සඛ්ඛාරු භීනා, සමාපන්නස්ස සඛ්ඛාරු පණීතා. සාසවා සඛ්ඛාරු භීනා, අනාසවා සඛ්ඛාරු පණීතා. තෙ තෙ වා පන සඛ්ඛාරෙ උපාදයුපාදය සඛ්ඛාරු භීනා පණීතා දට්ඨබ්බා.

1. සඛ්ඛතා - සි. මු.

37. එහි ප්‍රත්‍යක්ෂණ සංස්කාරයේ කවරහ යන් :

හටගත් උපන් ප්‍රත්‍යයමවායයෙන් හටගත් නිපන් වෙසෙසින් නිපන් ප්‍රාදුර්භූත වූ උත්පන්න වූ සමුත්පන්න වූ උත්ථිත වූ සමුත්ථිත වූ ප්‍රත්‍යක්ෂණ වූ ප්‍රත්‍යක්ෂණාංශයෙන් සභිගෘහිත වූ යම් සංස්කාර කෙනෙක් වෙත් ද, (එබඳු) චක්ඛුසම්ඵස්සජචෙතනා යැ, සොතසම්ඵස්සජචෙතනා යැ, සාතසම්ඵස්සජචෙතනා යැ, ජීවහාසම්ඵස්සජචෙතනා යැ, කායසම්ඵස්සජචෙතනා යැ, මනෝසම්ඵස්සජචෙතනා යි. මොහු 'ප්‍රත්‍යක්ෂණ සංස්කාරහ' යි කියනු ලැබෙත්.

38. එහි අධ්‍යාත්මසංස්කාරයේ කවරහ යන් :

ඒ ඒ සත්ත්වයන්ගේ අධ්‍යාත්ම වූ ප්‍රත්‍යාත්ම වූ ස්වකීය වූ ප්‍රාතිපුද්ගලික වූ උපාදින්න වූ යම් සංස්කාර කෙනෙක් වෙත් ද, (එබඳු) චක්ඛුසම්ඵස්සජචෙතනා යැ, සොතසම්ඵස්සජචෙතනා යැ, සාතසම්ඵස්සජචෙතනා යැ, ජීවහාසම්ඵස්සජචෙතනා යැ, කායසම්ඵස්සජචෙතනා යැ, මනෝසම්ඵස්සජචෙතනා යි. මොහු 'අධ්‍යාත්මසංස්කාරහ' යි කියනු ලැබෙත්.

39. එහි බාහිරසංස්කාරයේ කවරහ යන් :

ඒ ඒ පරසත්ත්වයන්ගේ පරපුද්ගලයන් ගේ අධ්‍යාත්ම වූ ප්‍රත්‍යාත්ම වූ ස්වකීය වූ ප්‍රාතිපුද්ගලික වූ උපාදින්න වූ යම් සංස්කාර කෙනෙක් වෙත් ද, (එබඳු) චක්ඛුසම්ඵස්සජචෙතනා යැ, සොතසම්ඵස්සජචෙතනා යැ, සාතසම්ඵස්සජචෙතනා යැ, ජීවහාසම්ඵස්සජචෙතනා යැ, කායසම්ඵස්සජචෙතනා යැ, මනෝසම්ඵස්සජචෙතනා යි. මොහු 'බාහිර සංස්කාරහ' යි කියනු ලැබෙත්.

40. එහි ඖදරිකසුක්ෂමසංස්කාරයේ කවරහ යන් :

අකුශලසංස්කාරයේ ඖදරිකයහ, කුශලාච්ඡාකෘතසංස්කාරයේ සුක්ෂමයහ. කුශලාච්ඡාකෘතසංස්කාරයේ ඖදරිකයහ, අච්ඡාකෘතසංස්කාරයේ සුක්ෂමයහ. දුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රසුක්තසංස්කාරයේ ඖදරිකයහ, සුඛාපෙක්ෂාවේදනාවන් හා සම්ප්‍රසුක්ත සංස්කාරයේ සුක්ෂමයහ. සුඛදුඛවේදනාවන් හා සම්ප්‍රසුක්ත සංස්කාරයේ ඖදරිකයහ, උපෙක්ෂාවේදනාව හා සම්ප්‍රසුක්තසංස්කාරයේ සුක්ෂමයහ. අසමාපන්නයාගේ සංස්කාරයේ ඖදරිකයහ, සමාපන්නයාගේ සංස්කාරයේ සුක්ෂමයහ. සාසුචසංස්කාරයේ ඖදරිකයහ, අනාසුචසංස්කාරයේ සුක්ෂමයහ. ඒ ඒ සංස්කාරයන් නිසා ඖදරිකසුක්ෂමසංස්කාරයේ දතයුක්තහ.

41. එහි භීතප්‍රණීතසංස්කාරයේ කවරහ යන් :

අකුශලසංස්කාරයේ භීතයහ, කුශලාච්ඡාකෘතසංස්කාරයේ ප්‍රණීතයහ. කුශලාච්ඡාකෘතසංස්කාරයේ භීතයහ, අච්ඡාකෘතසංස්කාරයේ ප්‍රණීතයහ. දුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රසුක්තසංස්කාරයේ භීතයහ, සුඛාපෙක්ෂාවේදනාවන් හා සම්ප්‍රසුක්තසංස්කාරයේ ප්‍රණීතයහ. සුඛදුඛවේදනාවන් හා සම්ප්‍රසුක්තසංස්කාරයේ භීතයහ, උපෙක්ෂාවේදනාව හා සම්ප්‍රසුක්තසංස්කාරයේ ප්‍රණීතයහ. අසමාපන්නයාගේ සංස්කාරයේ භීතයහ, සමාපන්නයාගේ සංස්කාරයේ ප්‍රණීතයහ. සාසුචසංස්කාරයේ භීතයහ, අනාසුචසංස්කාරයේ ප්‍රණීතයහ. ඒ ඒ සංස්කාරයන් නිසා භීතප්‍රණීතසංස්කාරයේ දතයුක්තහ.

42. තප්ප් කතමෙ සංඛාර දුරෙ :

අකුසලා සංඛාර කුසලාඛ්‍යාකතෙහි සංඛාරෙහි දුරෙ, කුසලාඛ්‍යාකතා සංඛාර අකුසලෙහි සංඛාරෙහි දුරෙ, කුසලා සංඛාර අකුසලාඛ්‍යා-කතෙහි සංඛාරෙහි දුරෙ, අකුසලාඛ්‍යාකතා සංඛාර කුසලෙහි සංඛාරෙහි දුරෙ, අඛ්‍යාකතා සංඛාර කුසලාකුසලෙහි සංඛාරෙහි දුරෙ. කුසලාකුසලා සංඛාර අඛ්‍යාකතෙහි සංඛාරෙහි දුරෙ, දුක්ඛාය වේදනාය සම්පයුතතා සංඛාර සුඛාය ව අදුක්ඛමසුඛාය ව වේදනාහි සම්පයුතතෙහි සංඛාරෙහි දුරෙ, සුඛාය ව අදුක්ඛමසුඛාය ව වේදනාහි සම්පයුතතා සංඛාර දුක්ඛාය වේදනාය සම්පයුතතෙහි සංඛාරෙහි දුරෙ, සුඛාය වේදනාය සම්පයුතතා සංඛාර දුක්ඛාය ව අදුක්ඛමසුඛාය ව වේදනාහි සම්පයුතතෙහි සංඛාරෙහි දුරෙ. දුක්ඛාය ව අදුක්ඛමසුඛාය ව වේදනාහි සම්පයුතතා සංඛාර සුඛාය වේදනාය සම්පයුතතෙහි සංඛාරෙහි දුරෙ, අදුක්ඛමසුඛාය වේදනාය සම්පයුතතා සංඛාර සුඛදුක්ඛාහි වේදනාහි සම්පයුතතෙහි සංඛාරෙහි දුරෙ, සුඛදුක්ඛාහි වේදනාහි සම්පයුතතා සංඛාර අදුක්ඛ-මසුඛාය වේදනාය සම්පයුතතෙහි සංඛාරෙහි දුරෙ, අසමාපන්නස්ස සංඛාර සමාපන්නස්ස සංඛාරෙහි දුරෙ, සමාපන්නස්ස සංඛාර අසමා-පන්නස්ස සංඛාරෙහි දුරෙ, සාසවා සංඛාර අනාසවෙහි සංඛාරෙහි දුරෙ, අනාසවා සංඛාර සාසවෙහි සංඛාරෙහි දුරෙ, ඉමෙ වුව්චන්ති සංඛාර දුරෙ.

43. තප්ප් කතමෙ සංඛාර සන්තිකෙ :

අකුසලා සංඛාර අකුසලානං සංඛාරනං සන්තිකෙ, කුසලා සංඛාර කුසලානං සංඛාරනං සන්තිකෙ, අඛ්‍යාකතා සංඛාර අඛ්‍යාකතානං සංඛාරනං සන්තිකෙ. දුක්ඛාය වේදනාය සම්පයුතතා සංඛාර දුක්ඛාය වේදනාය සම්පයුතතානං සංඛාරනං සන්තිකෙ, සුඛාය වේදනාය සම්පයුතතා සංඛාර සුඛාය වේදනාය සම්පයුතතානං සංඛාරනං සන්තිකෙ, අදුක්ඛමසුඛාය වේදනාය සම්පයුතතා සංඛාර අදුක්ඛමසුඛාය වේදනාය සම්පයුතතානං සංඛාරනං සන්තිකෙ, අසමාපන්නස්ස සංඛාර අසමාපන්නස්ස සංඛාරනං සන්තිකෙ, සමාපන්නස්ස සංඛාර සමාපන්නස්ස සංඛාරනං සන්තිකෙ, සාසවා සංඛාර සාසවානං සංඛාරනං සන්තිකෙ, අනාසවා සංඛාර අනාසවානං සංඛාරනං සන්තිකෙ, ඉමෙ වුව්චන්ති සංඛාර සන්තිකෙ, තෙ තෙ වා පන සංඛාරෙ උපාදයුපාදාය සංඛාර දුරෙ සන්තිකෙ දඨ්ඨිබ්බා.

44. තප්ප් කතමො විඤ්ඤාණකඛනො :

යං කිඤ්චි විඤ්ඤාණං අතීතානාගතපච්චුපපන්නං අජ්ඣතනං වා ඛණිභ්‍යා වා මලාරිකං වා සුචුමං වා භීතං වා පණීතං වා යං දුරෙ සන්තිකෙ වා තදෙකජ්ඣං අභිසංඤ්ඤාහිත්වා අභිසංඛිපිත්වා, අයං වුව්චන්ති විඤ්ඤාණකඛනො.

45. තප්ප් කතමං විඤ්ඤාණං අතීතං :

යං විඤ්ඤාණං අතීතං නිරුඳ්ධං විගතං විපරිණතං අප්ඵගතං අඛ්‍යාප්ඵගතං උපපජ්ජිත්වා විගතං අතීතං අතීතංසෙන සංඛගහිතං චක්ඛුච්ඤ්ඤාණං සොඛච්ඤ්ඤාණං ඝානච්ඤ්ඤාණං ජීව්‍යාච්ඤ්ඤාණං කායච්ඤ්ඤාණං මනෝච්ඤ්ඤාණං, ඉදං වුව්චන්ති විඤ්ඤාණං අතීතං.

42. එහි දුරෙසංස්කාරයේ කවරහ යන් :

අකුශලසංස්කාරයේ කුශලාච්ඡාකෘතසංස්කාරයන් කෙරෙන් දුර වෙති. කුශලාච්ඡාකෘතසංස්කාරයේ අකුශලසංස්කාරයන් කෙරෙන් දුර වෙති. කුශලසංස්කාරයේ අකුශලාච්ඡාකෘතසංස්කාරයන් කෙරෙන් දුර වෙති. අකුශලාච්ඡාකෘතසංස්කාරයේ කුශලසංස්කාරයන් කෙරෙන් දුර වෙති. අච්ඡාකෘතසංස්කාරයේ කුශලාකුශලසංස්කාරයන් කෙරෙන් දුර වෙති. කුශලාකුශලසංස්කාරයේ අච්ඡාකෘතසංස්කාරයන් කෙරෙන් දුර වෙති. දුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්තසංස්කාරයේ සුඛොපෙක්ෂාවේදනාවන් හා සම්ප්‍රයුක්ත සංස්කාරයන් කෙරෙන් දුර වෙති. සුඛොපෙක්ෂාවේදනාවන් හා සම්ප්‍රයුක්තසංස්කාරයේ දුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්තසංස්කාරයන් කෙරෙන් දුර වෙති. සුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්තසංස්කාරයේ දුඛොපෙක්ෂාවේදනාවන් හා සම්ප්‍රයුක්ත සංස්කාරයන් කෙරෙන් දුර වෙති. දුඛොපෙක්ෂාවේදනාවන් හා සම්ප්‍රයුක්ත සංස්කාරයේ සුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්තසංස්කාරයන් කෙරෙන් දුර වෙති. උපෙක්ෂාවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්තසංස්කාරයේ සුඛදුඛවේදනාවන් හා සම්ප්‍රයුක්ත සංස්කාරයන් කෙරෙන් දුර වෙති. සුඛදුඛවේදනාවන් හා සම්ප්‍රයුක්තසංස්කාරයේ උපෙක්ෂාවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්තසංස්කාරයන් කෙරෙන් දුර වෙති. අසමාපන්නයාගේ සංස්කාරයේ සමාපන්නයාගේ සංස්කාරයන් කෙරෙන් දුර වෙති. සමාපන්නයාගේ සංස්කාරයේ අසමාපන්නයාගේ සංස්කාරයන් කෙරෙන් දුර වෙති. සාසුචසංස්කාරයේ අනාසුච සංස්කාරයන් කෙරෙන් දුර වෙති. අනාසුචසංස්කාරයේ සාසුචසංස්කාරයන් කෙරෙන් දුර වෙති. මොහු ' දුරෙසංස්කාරහ ' යි කියනු ලැබෙත්.

43. එහි සන්තිකෙසංස්කාරයේ කවරහ යන් :

අකුශලසංස්කාරයේ අකුශලසංස්කාරයන්ට ආසන්නයෙහි (සන්තිකෙ) වෙති. කුශලසංස්කාරයේ කුශලසංස්කාරයන්ට ආසන්නයෙහි වෙති. අච්ඡාකෘතසංස්කාරයේ අච්ඡාකෘතසංස්කාරයන්ට ආසන්නයෙහි වෙති. දුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්තසංස්කාරයේ දුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්තසංස්කාරයන්ට ආසන්නයෙහි වෙති. සුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්තසංස්කාරයේ සුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්තසංස්කාරයන්ට ආසන්නයෙහි වෙති. උපෙක්ෂාවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්තසංස්කාරයේ උපෙක්ෂාවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත සංස්කාරයන්ට ආසන්නයෙහි වෙති. අසමාපන්නයාගේ සංස්කාරයේ අසමාපන්නයාගේ සංස්කාරයන්ට ආසන්නයෙහි වෙති. සමාපන්නයාගේ සංස්කාරයේ සමාපන්නයාගේ සංස්කාරයන්ට ආසන්නයෙහි වෙති. සාසුචසංස්කාරයේ සාසුචසංස්කාරයන්ට ආසන්නයෙහි වෙති. අනාසුචසංස්කාරයේ අනාසුචසංස්කාරයන්ට ආසන්නයෙහි වෙති. මොහු ' සන්තිකෙසංස්කාරහ ' යි කියනු ලැබෙත්. තවද ඒ ඒ සංස්කාරයන් හෝ නිසා දුරෙසන්තිකෙ සංස්කාරයේ දතයුක්තාහ.

44. එහි විඤ්ඤාස්කන්ධ කවරෙ යන් :

අධ්‍යාත්ම වේවයි, ඛාහිර වේවයි, ඔද්දරික වේවයි, සුක්ෂම වේවයි, භීත වේවයි, ප්‍රණීත වේවයි, අතීතානාගතප්‍රත්‍යක්ෂපන්න වූ යම්කිසි විඤ්ඤායෙක් වේ ද, දුර වූ හෝ ළඟ වූ හෝ යම් විඤ්ඤායෙක් වේ ද, ඒ සියල්ල එක් අයුරෙකින් කැටි කොට හකුළුවා ගෙන මේ ' විඤ්ඤාස්කන්ධ ' යි කියනු ලැබේ.

45. එහි අතීතවිඤ්ඤාය කවරෙ යන් :

අතීත වූ නිරුද්ධ වූ පහව ගියා වූ විපයඤ්ඤා වූ අස්තයට ගියා වූ වෙසෙසින් අස්තයට ගියා වූ ඉපැද පහවූ ගියා වූ අතීත වූ අතීතාංශයෙන් සඛගෘහීත වූ යම් විඤ්ඤායෙක් වේ ද, (එබඳු) වක්ෂුර්විඤ්ඤා යැ, ශ්‍රොත්‍රවිඤ්ඤා යැ, ස්‍රාණවිඤ්ඤා යැ, ජිහ්වාවිඤ්ඤා යැ, කායවිඤ්ඤා යැ, මනෝවිඤ්ඤා යැ යන මේ ' අතීතවිඤ්ඤා ' යි කියනු ලැබේ.

46. තත් කතමං විඤ්ඤාණං අනාගතං :

යං විඤ්ඤාණං අජාතං අභූතං අසඤ්ජාතං අනිබ්බතනං අනභිනිබ්බතනං අපාකුභූතං අනුපපතනං අසමුපපතනං අනුච්ඡිතං අසමුච්ඡිතං අනාගතං අනාගතංසෙන සංගහිතං චක්ඛුච්ඤ්ඤාණං සොභවිඤ්ඤාණං භානවිඤ්ඤාණං ජීවහාවිඤ්ඤාණං කායවිඤ්ඤාණං මනෝවිඤ්ඤාණං, ඉදං වුච්චති විඤ්ඤාණං අනාගතං.

47. තත් කතමං විඤ්ඤාණං පච්චුපපතනං :

යං විඤ්ඤාණං ජාතං භූතං සඤ්ජාතං නිබ්බතනං අභිනිබ්බතනං පාකුභූතං උපපතනං සමුපපතනං උච්ඡිතං සමුච්ඡිතං පච්චුපපතනං පච්චුපපතනංසෙන සංගහිතං චක්ඛුච්ඤ්ඤාණං සොභවිඤ්ඤාණං භානවිඤ්ඤාණං ජීවහාවිඤ්ඤාණං කායවිඤ්ඤාණං මනෝවිඤ්ඤාණං, ඉදං වුච්චති විඤ්ඤාණං පච්චුපපතනං.

48. තත් කතමං විඤ්ඤාණං අජ්ඣතනං :

යං විඤ්ඤාණං තෙසං තෙසං සත්තානං අජ්ඣතනං පච්චතනං නියකං පාච්ඡුග්ගලීකං උපාදිතනං චක්ඛුච්ඤ්ඤාණං සොභවිඤ්ඤාණං භානවිඤ්ඤාණං ජීවහාවිඤ්ඤාණං කායවිඤ්ඤාණං මනෝවිඤ්ඤාණං, ඉදං වුච්චති විඤ්ඤාණං අජ්ඣතනං.

49. තත් කතමං විඤ්ඤාණං බහිඤ්ඤා :

යං විඤ්ඤාණං තෙසං තෙසං පරසත්තානං පරපුග්ගලානං අජ්ඣතනං පච්චතනං නියකං පාච්ඡුග්ගලීකං උපාදිතනං චක්ඛුච්ඤ්ඤාණං සොභවිඤ්ඤාණං භානවිඤ්ඤාණං ජීවහාවිඤ්ඤාණං කායවිඤ්ඤාණං මනෝවිඤ්ඤාණං, ඉදං වුච්චති විඤ්ඤාණං බහිඤ්ඤා.

50. තත් කතමං විඤ්ඤාණං ඔලාරිකං සුචුම්මං :

අකුසලං විඤ්ඤාණං ඔලාරිකං, කුසලාබ්‍යාකතා විඤ්ඤාණං සුචුම්මං, කුසලාකුසලා විඤ්ඤාණං ඔලාරිකා, අබ්‍යාකතං විඤ්ඤාණං සුචුම්මං, දුක්ඛාය වේදනාය සමපසුතනං විඤ්ඤාණං ඔලාරිකං, සුඛාය ච අදුක්ඛමසුඛාය ච වේදනාහි සමපසුතනං විඤ්ඤාණං සුචුම්මං, සුඛදුක්ඛාහි වේදනාහි සමපසුතනං විඤ්ඤාණං ඔලාරිකා, අදුක්ඛමසුඛාය වේදනාය සමපසුතනං විඤ්ඤාණං සුචුම්මං, අසමාපනනස්ස විඤ්ඤාණං ඔලාරිකං, සමාපනනස්ස විඤ්ඤාණං සුචුම්මං, සාසවං විඤ්ඤාණං ඔලාරිකං, අනාසවං විඤ්ඤාණං සුචුම්මං, තං තං වා පන විඤ්ඤාණං උපාදුසුපාදුය විඤ්ඤාණං ඔලාරිකං සුචුම්මං දච්චබ්බං.

51. තත් කතමං විඤ්ඤාණං භීතං පණීතං :

අකුසලං විඤ්ඤාණං භීතං, කුසලාබ්‍යාකතා විඤ්ඤාණං පණීතං, කුසලාකුසලා විඤ්ඤාණං භීතා, අබ්‍යාකතං විඤ්ඤාණං පණීතං, දුක්ඛාය වේදනාය සමපසුතනං විඤ්ඤාණං භීතං, සුඛාය ච අදුක්ඛමසුඛාය ච වේදනාහි සමපසුතනං විඤ්ඤාණං පණීතා. සුඛදුක්ඛාහි වේදනාහි සමපසුතනං විඤ්ඤාණං භීතා, අදුක්ඛමසුඛාය වේදනාය සමපසුතනං විඤ්ඤාණං පණීතං, අසමාපනනස්ස විඤ්ඤාණං භීතං, සමාපනනස්ස විඤ්ඤාණං පණීතං, සාසවං විඤ්ඤාණං භීතං, අනාසවං විඤ්ඤාණං පණීතං, තං තං වා පන විඤ්ඤාණං උපාදුසුපාදුය විඤ්ඤාණං භීතං, පණීතං දච්චබ්බං.

46. එහි අනාගතවිඥනය කවරෙ යත් :

නූපත් නො වූ ප්‍රත්‍යයසමවායයෙන් නො හටගත් නො නිපත් වෙසෙසින් නො නිපත් නො පහළ වූ නූපත් ප්‍රත්‍යයසමවායයෙන් නූපත් නො නැඟුණු ප්‍රත්‍යය සමවායයෙන් නො නැඟුණු අනාගත වූ අනාගතාංශයෙන් සධගෘහීත වූ යම් විඥනයෙක් වේ ද, (එබඳු) චක්ෂුර්විඥන යැ, ශ්‍රොත්‍රවිඥන යැ, ස්‍රාණවිඥන යැ, ජිත්වාචිඥන යැ, කායවිඥන යැ, මනෝවිඥන යැ යන මේ 'අනාගතවිඥන' යි කියනු ලැබේ.

47. එහි ප්‍රත්‍යුත්පන්නවිඥනය කවරෙ යත් :

හටගත් උපත් ප්‍රත්‍යයසමවායයෙන් හටගත් නිපත් වෙසෙසින් නිපත් පහළ වූ උත්පන්න වූ සමුත්පන්න වූ උත්ථිත වූ සමුත්ථිත වූ ප්‍රත්‍යුත්පන්න වූ ප්‍රත්‍යුත්පන්නාංශයෙන් සධගෘහීත වූ යම් විඥනයෙක් වේ ද, (එබඳු වූ) චක්ෂුර්විඥන යැ, ශ්‍රොත්‍රවිඥන යැ, ස්‍රාණවිඥන යැ, ජිත්වාචිඥන යැ, කායවිඥන යැ, මනෝවිඥන යැ යන මේ 'ප්‍රත්‍යුත්පන්නවිඥන' යි කියනු ලැබේ.

48. එහි අධ්‍යාත්මවිඥනය කවරෙ යත් :

ඒ ඒ සත්ත්වයන්ගේ අධ්‍යාත්ම වූ ප්‍රත්‍යාත්ම වූ ස්වකීය වූ ප්‍රාතිපුද්ගලික වූ උපාදින්න වූ යම් විඥනයෙක් වේ ද, (එබඳු වූ) චක්ෂුර්විඥන යැ, ශ්‍රොත්‍රවිඥන යැ, ස්‍රාණවිඥන යැ, ජිත්වාචිඥන යැ, කායවිඥන යැ, මනෝවිඥන යැ යන මේ 'අධ්‍යාත්මවිඥන' යි කියනු ලැබේ.

49. එහි බාහිරවිඥනය කවරෙ යත් :

ඒ ඒ පරසත්ත්වයන්ගේ පරපුද්ගලයන්ගේ අධ්‍යාත්ම වූ ප්‍රත්‍යාත්ම වූ ස්වකීය වූ ප්‍රාතිපුද්ගලික වූ උපාදින්න වූ යම් විඥනයෙක් වේ ද, (එබඳු වූ) චක්ෂුර්විඥන යැ, ශ්‍රොත්‍රවිඥන යැ, ස්‍රාණවිඥන යැ, ජිත්වාචිඥන යැ, කායවිඥන යැ, මනෝවිඥන යැ යන මේ 'බාහිරවිඥන' යි කියනු ලැබේ.

50. එහි ඖදරිකසුක්ෂමවිඥනය කවරෙ යත් :

අකුශලවිඥනය ඖදරික වෙයි. කුශලාච්‍යාකෘතවිඥනයෝ සුක්ෂම වෙති. කුසලාකුශලවිඥනයෝ ඖදරික වෙති. අච්ඡාදනවිඥනය සුක්ෂම වෙයි. දුෂ්චරිතවිඥන හා සම්ප්‍රයුක්ත විඥනය ඖදරික වෙයි. සුඛාපෙක්ෂාවේදනාවන් හා සම්ප්‍රයුක්ත විඥනයෝ සුක්ෂම වෙති. සුඛදුෂ්චරිතවිඥන හා සම්ප්‍රයුක්ත විඥනයෝ ඖදරික වෙති. උපෙක්ෂාවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත විඥනය සුක්ෂම වෙයි. අසමාපන්නයාගේ විඥනය ඖදරික වෙයි. සමාපන්නයාගේ විඥනය සුක්ෂම වෙයි. සාසුචිච්ඡාදන ඖදරික වෙයි. අනාසුචිච්ඡාදන සුක්ෂම වේ. ඒ ඒ විඥනය නිසා ඖදරිකසුක්ෂමවිඥනය දකියුතු.

51. එහි භීතප්‍රණීතවිඥනය කවරෙ යත් :

අකුශලවිඥනය භීත වෙයි. කුශලාච්‍යාකෘතවිඥනයෝ ප්‍රණීත වෙති. කුශලාකුශලවිඥනයෝ භීත වෙති. අච්ඡාදනවිඥනය ප්‍රණීත වෙයි. දුෂ්චරිතවිඥන හා සම්ප්‍රයුක්තවිඥනය භීත වෙයි. සුඛාපෙක්ෂාවේදනාවන් හා සම්ප්‍රයුක්තවිඥනයෝ ප්‍රණීත වෙති. සුඛදුෂ්චරිතවිඥන හා සම්ප්‍රයුක්තවිඥනයෝ භීත වෙති. උපෙක්ෂාවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්තවිඥනය ප්‍රණීත වෙයි. අසමාපන්නයාගේ විඥනය භීත වෙයි, සමාපන්නයාගේ විඥනය ප්‍රණීත වෙයි. සාසුචිච්ඡාදන භීත වෙයි, අනාසුචිච්ඡාදන ප්‍රණීත වේ. තවද ඒ ඒ විඥනය නිසා භීතප්‍රණීතවිඥනය දකියුතු.

52. තථ්ථ කතමං විඤ්ඤාණං දුරෙ :

අකුසලං විඤ්ඤාණං කුසලාඛ්‍යාකතෙහි විඤ්ඤාණෙහි දුරෙ, කුසලාඛ්‍යාකතා විඤ්ඤාණා අකුසලා විඤ්ඤාණා දුරෙ, කුසලං විඤ්ඤාණං අකුසලාඛ්‍යාකතෙහි විඤ්ඤාණෙහි දුරෙ. අකුසලාඛ්‍යාකතා විඤ්ඤාණා කුසලා විඤ්ඤාණා දුරෙ, අඛ්‍යාකතං විඤ්ඤාණං කුසලාකුසලෙහි විඤ්ඤාණෙහි දුරෙ, කුසලාකුසලා විඤ්ඤාණා අඛ්‍යාකතා විඤ්ඤාණා දුරෙ, දුකඛ්‍යය වෙදනාය සම්පයුතතං විඤ්ඤාණං සුඛාය ච අදුකඛිමසුඛාය ච වෙදනාහි සම්පයුතෙහි විඤ්ඤාණෙහි දුරෙ, සුඛාය ච අදුකඛිමසුඛාය ච වෙදනාහි සම්පයුතතා විඤ්ඤාණා දුකඛ්‍යය වෙදනාය සම්පයුතතා විඤ්ඤාණා දුරෙ, සුඛාය වෙදනාය සම්පයුතතං විඤ්ඤාණං දුකඛ්‍යය ච අදුකඛිමසුඛාය ච වෙදනාහි සම්පයුතෙහි විඤ්ඤාණෙහි දුරෙ, දුකඛ්‍යය ච අදුකඛිමසුඛාය ච වෙදනාහි සම්පයුතතා විඤ්ඤාණා සුඛාය වෙදනාය සම්පයුතතා විඤ්ඤාණා දුරෙ, අදුකඛිමසුඛාය වෙදනාය සම්පයුතතං විඤ්ඤාණං සුඛිදුකඛාහි වෙදනාහි සම්පයුතෙහි විඤ්ඤාණෙහි දුරෙ, සුඛිදුකඛාහි වෙදනාහි සම්පයුතතා විඤ්ඤාණා අදුකඛිමසුඛාය වෙදනාය සම්පයුතතා විඤ්ඤාණා දුරෙ, අසමාපනනස්ස විඤ්ඤාණං සමාපනනස්ස විඤ්ඤාණා දුරෙ, සමාපනනස්ස විඤ්ඤාණං අසමාපනනස්ස විඤ්ඤාණා දුරෙ, සාසවං විඤ්ඤාණං අනාසවා විඤ්ඤාණා දුරෙ, අනාසවං විඤ්ඤාණං සාසවා විඤ්ඤාණා දුරෙ, ඉදං චූච්චතී විඤ්ඤාණං දුරෙ.

53. තථ්ථ කතමං විඤ්ඤාණං සන්තීකෙ :

අකුසලං විඤ්ඤාණං අකුසලස්ස විඤ්ඤාණස්ස සන්තීකෙ, කුසලං විඤ්ඤාණං කුසලස්ස විඤ්ඤාණස්ස සන්තීකෙ, අඛ්‍යාකතං විඤ්ඤාණං අඛ්‍යාකතස්ස විඤ්ඤාණස්ස සන්තීකෙ, දුකඛ්‍යය වෙදනාය සම්පයුතතං විඤ්ඤාණං දුකඛ්‍යය වෙදනාය සම්පයුතතස්ස විඤ්ඤාණස්ස සන්තීකෙ, සුඛාය වෙදනාය සම්පයුතතං විඤ්ඤාණං සුඛාය වෙදනාය සම්පයුතතස්ස විඤ්ඤාණස්ස සන්තීකෙ, අදුකඛිමසුඛාය වෙදනාය සම්පයුතතං විඤ්ඤාණං අදුකඛිමසුඛාය වෙදනාය සම්පයුතතස්ස විඤ්ඤාණස්ස සන්තීකෙ, අසමාපනනස්ස විඤ්ඤාණං අසමාපනනස්ස විඤ්ඤාණස්ස සන්තීකෙ, සමාපනනස්ස විඤ්ඤාණං සමාපනනස්ස විඤ්ඤාණස්ස සන්තීකෙ, සාසවං විඤ්ඤාණං සාසවස්ස විඤ්ඤාණස්ස සන්තීකෙ, අනාසවං විඤ්ඤාණං අනාසවස්ස විඤ්ඤාණස්ස සන්තීකෙ, ඉදං චූච්චතී විඤ්ඤාණං සන්තීකෙ. තං තං වා පන විඤ්ඤාණං උපාදුසුපාදුය විඤ්ඤාණං දුරෙ සන්තීකෙ දඨඨඛං.

සුභනනනභාජනියං.

52. එහි දුරවිඥනය කවරෙ යන් :

අකුශලවිඥනය කුශලාව්‍යාකෘතවිඥනයන් කෙරෙන් දුර වෙයි, කුශලාව්‍යාකෘත විඥනයෝ අකුශලවිඥනය කෙරෙන් දුර වෙති. කුශලවිඥනය අකුශලාව්‍යාකෘත විඥනයන් කෙරෙන් දුර වෙයි, අකුශලාව්‍යාකෘතවිඥනයෝ කුශලවිඥනය කෙරෙන් දුර වෙති. අව්‍යාකෘතවිඥනය කුශලාකුශලවිඥනයන් කෙරෙන් දුර වෙයි, කුශලා කුශලවිඥනයෝ අව්‍යාකෘතවිඥනය කෙරෙන් දුර වෙති. දුෛඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත විඥනය සුඛොපෙක්ෂා වේදනාවන් හා සම්ප්‍රයුක්තවිඥනයන් කෙරෙන් දුර වෙයි, සුඛොපෙක්ෂාවේදනාවන් හා සම්ප්‍රයුක්තවිඥනයෝ දුෛඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත විඥනය කෙරෙන් දුර වෙති. සුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්තවිඥනය දුෛඛොපෙක්ෂා වේදනාවන් හා සම්ප්‍රයුක්තවිඥනයන් කෙරෙන් දුර වෙයි, දුෛඛොපෙක්ෂාවේදනාවන් හා සම්ප්‍රයුක්තවිඥනයෝ සුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්තවිඥනය කෙරෙන් දුර වෙති. උපෙක්ෂාවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්තවිඥනය සුඛදුෛඛවේදනාවන් හා සම්ප්‍රයුක්ත විඥනයන් කෙරෙන් දුර වෙයි, සුඛදුෛඛවේදනාවන් හා සම්ප්‍රයුක්තවිඥනයෝ උපෙක්ෂා වේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්තවිඥනය කෙරෙන් දුර වෙති. අසමාපන්නයාගේ විඥනය සමාපන්නයාගේ විඥනය කෙරෙන් දුර වෙයි, සමාපන්නයාගේ විඥනය අසමාපන්නයා ගේ විඥනය කෙරෙන් දුර වෙයි. සාසුච්චිඥනය අනාසුච්චිඥනය කෙරෙන් දුර වෙයි, අනාසුච්චිඥනය සාසුච්චිඥනය කෙරෙන් දුර වේ. මේ ' දුරවිඥන ' යි කියනු ලැබේ.

53. එහි සන්තිකෙවිඥනය කවරෙ යන් :

අකුශලවිඥනය අකුශලවිඥනයට ආසන්නයෙහි වෙයි. කුශලවිඥනය කුශල විඥනයට ආසන්නයෙහි වෙයි. අව්‍යාකෘතවිඥනය අව්‍යාකෘතවිඥනයට ආසන්නයෙහි වෙයි. දුෛඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්තවිඥනය දුෛඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්තවිඥනයට ආසන්නයෙහි වෙයි. සුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්තවිඥනය සුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත විඥනයට ආසන්නයෙහි වෙයි. උපෙක්ෂාවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්තවිඥනය උපෙක්ෂා වේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්තවිඥනයට ආසන්නයෙහි වෙයි. අසමාපන්නයාගේ විඥනය අසමාපන්නයාගේ විඥනයට ආසන්නයෙහි වෙයි. සමාපන්නයාගේ විඥනය සමාපන්නයාගේ විඥනයට ආසන්නයෙහි වෙයි. සාසුච්චිඥනය සාසුච්චිඥනයට ආසන්නයෙහි වෙයි. අනාසුච්චිඥනය අනාසුච්චිඥනයට ආසන්නයෙහි වේ. මේ ' සන්තිකෙවිඥන ' යි කියනු ලැබේ. තවද ඒ ඒ විඥනය නිසා ' දුරසන්තිකෙ විඥනය දතයුතු.

සුත්‍රාන්තභාජනීය යි.

54. පඤ්චකකිකා : රූපකකිකො, වේදනාකකිකො, සංකෘතකකිකො සංඛාරකකිකො, විඤ්ඤාණකකිකො.

55. නජ් කතමො රූපකකිකො:

එකවිධෙන රූපකකිකො; සබ්බං රූපං න හෙතු, අහෙතුකං, හෙතු විපජ්ජතං, සප්පච්චයං, සබ්බතං, රූපං, ලොකීයං, සාසවං, සංයෝජනීයං, ගජ්ඣීයං, ඔඝනීයං, යොගනීයං, නීවරණීයං, පරුමච්චං, උපාදානීයං, සංකිලෙසිකං, අබ්‍යාකතං, අනාරම්මණං, අවේනසිකං, විතතවිපජ්ජතං, නෙව විපාකනවිපාකධම්මධම්මං, අසංකිලිච්චි සංකිලෙසිකං, න සවිතකකවිචාරං, න අවිතකකවිචාරමතතං, අවිතකකඅවිචාරං, න පීතීසහගතං, න සුඛසහගතං, න උපෙකකා සහගතං, නෙව දස්සනෙන න භාවනාය පභාවබ්බං, නෙව දස්සනෙන න භාවනාය පභාවබ්බහෙතුකං, නෙවාචයශාමී, නාපචයශාමී, නෙවසෙකබ්බං, නාසෙකබ්බං, පරිතතං, කාමාවචරං, න රූපාවචරං, න අරූපාවචරං, පරියාපනතං, නො අපරියාපනතං, අනියතං, අනියනානිකං, උප්පනතං, ඡහි විඤ්ඤාණෙහි විඤ්ඤායං, අනිච්චං, ජරහිභුතං. එවං එකවිධෙන රූපකකිකො.

56. දුච්චිධෙන රූපකකිකො : අජ්ඣී රූපං උපාදා, අජ්ඣී රූපං නුපාදා. අජ්ඣී රූපං උපාදිතතං, අජ්ඣී රූපං අනුපාදිතතං. අජ්ඣී රූපං උපාදිතනු පාදනීයං, අජ්ඣී රූපං අනුපාදිතනුපාදනීයං. අජ්ඣී රූපං සනිදස්සනං, අජ්ඣී රූපං අනිදස්සනං අජ්ඣී රූපං සප්පච්චිකං, අජ්ඣී රූපං අප්පච්චිකං. අජ්ඣී රූපං ඉන්ද්‍රියං, අජ්ඣී රූපං න ඉන්ද්‍රියං. අජ්ඣී රූපං මහාභුතං, අජ්ඣී රූපං න මහාභුතං. අජ්ඣී රූපං විඤ්ඤාතනී, අජ්ඣී රූපං න විඤ්ඤාතනී. අජ්ඣී රූපං විතතසමුච්චානං, අජ්ඣී රූපං න විතතසමුච්චානං. අජ්ඣී රූපං විතතසහභු, අජ්ඣී රූපං න විතතසහභු. අජ්ඣී රූපං විතතානුපරිචතනී, අජ්ඣී රූපං න විතතානුපරිචතනී. අජ්ඣී රූපං අජ්ඣිතනීකං, අජ්ඣී රූපං බාහිරං. අජ්ඣී රූපං ඔලාරිකං, අජ්ඣී රූපං සුචුම්මං. අජ්ඣී රූපං දුරෙ, අජ්ඣී රූපං සනතීතො -පෙ- අජ්ඣී රූපං කඛ්‍රිකාරෙණ ආභාරෙණ, අජ්ඣී රූපං න කඛ්‍රිකාරෙණ ආභාරෙණ. එවං දුච්චිධෙන රූපකකිකො. [යථා රූපකණෙඛි විභවතං, තථා ඉධ විභජ්ඣතබ්බං.]

57. තීවිධෙන රූපකකිකො: යං තං රූපං අජ්ඣිතනීකං තං උපාදා, යං තං රූපං බාහිරං තං අජ්ඣී උපාදා, අජ්ඣී නුපාදා. යං තං රූපං අජ්ඣිතනීකං තං උපාදිතතං, යං තං රූපං බාහිරං තං අජ්ඣී උපාදිතතං, අජ්ඣී අනුපාදිතතං. යං තං රූපං අජ්ඣිතනීකං තං උපාදිතනුපාදනීයං, යං තං රූපං බාහිරං තං අජ්ඣී උපාදිතනුපාදනීයං අජ්ඣී අනුපාදිතනුපාදනීයං. -පෙ- යං තං රූපං අජ්ඣිතනීකං තං න කඛ්‍රිකාරෙණ ආභාරෙණ, යං තං රූපං බාහිරං තං අජ්ඣී කඛ්‍රිකාරෙණ ආභාරෙණ, අජ්ඣී න කඛ්‍රිකාරෙණ ආභාරෙණ. එවං තීවිධෙන රූපකකිකො.

54. ස්කන්ධයේ පස්දෙනෙකි : රූපස්කන්ධ යැ, වෙදනාස්කන්ධ යැ, සංඥ ස්කන්ධ යැ, සංස්කාරස්කන්ධ යැ, විඤ්ඤාස්කන්ධ යි.

55. එහි රූපස්කන්ධය කවරේ යත් :

එක් අයුරෙකින් රූපස්කන්ධය වෙයි. හැම රූපය හෙතු නො වෙයි, අහෙතුක යැ, හෙතුවිප්‍රසුක්ත යැ, ප්‍රත්‍යයසහිත යැ, සඵලතා යැ, (රූප්පනාථියෙන්) රූප යැ, ලොකික යැ, සාසුචි යැ, සංයෝජනයන්ට හිත යැ, ග්‍රන්ථයන්ට හිත යැ, ඔසයන්ට හිත යැ, යොගයන්ට හිත යැ, නිවරණයන්ට හිත යැ, පරාමාණ්ට යැ, උපාදනයන්ට හිත ය, සාංක්ලේශික ය, අව්‍යාකෘත ය, අනාලම්බන ය, අවෙතසික යැ, විත්තවිප්‍රසුක්ත යැ, නො ම විපාක වූ විපාකස්වභාවධර්ම නො වූයේ යැ, අසංක්ලිෂ්ට සාංක්ලේශික යැ, සවිතර්කසවිචාර නො වූයේ යැ, අවිතර්කවිචාරමාත්‍ර නො වූයේ යැ, අවිතර්කඅවිචාර යැ, ප්‍රිතිසහගත නො වූයේ යැ, සුඛසහගත නො වූයේ යැ, උපෙක්ෂා සහගත නො වූයේ යැ, නො ම දර්ශනයෙන් නො ද භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍ය යැ, නො ම දර්ශනයෙන් නො ද භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යහෙතු ඇත්තේ යැ, නො ම ආවයගාමී නො ද අපවයගාමී යැ, නො ම ශෛක්ෂ නො ද අශෛක්ෂ යැ, පරිත්ත යැ, කාමාවචර යැ, රූපාවචර නො වූයේ යැ, අරූපාවචර නො වූයේ යැ, පයඛාපන්න යැ, අපයඛාපන්න නො වූයේ යැ, අනියත යැ, අනෙතයඛාණික යැ, උත්පන්න යැ, ඡඩ්විඤ්ඤායන් විසින් දත යුත්තේ යැ, අනිත්‍ය යැ, ජරාවෙන් මධනා ලදී. මෙසේ එක් අයුරෙකින් රූපස්කන්ධය වේ.

56. ද්විප්‍රකාරයෙකින් රූපස්කන්ධය වෙයි : උපාදරූපයෙක් ඇත, උපාද නො වූ රූපයෙක් ඇති, උපාදින්තරූපයෙක් ඇත, අනුපාදින්තරූපයෙක් ඇති, උපාදිනෙතොපාදනීය රූපයෙක් ඇත, අනුපාදින්තොපාදනීයරූපයෙක් ඇති, සනිදර්ශනරූපයෙක් ඇත, අනිදර්ශනරූපයෙක් ඇති, සප්‍රතිසරූපයෙක් ඇත, අප්‍රතිසරූපයෙක් ඇති, ඉන්ද්‍රියරූපයෙක් ඇත, ඉන්ද්‍රිය නො වූ රූපයෙක් ඇති, මහාභූතරූපයෙක් ඇත, මහාභූත නො වූ රූපයෙක් ඇති, විඤ්ඤාතරූපයෙක් ඇත, විඤ්ඤා නො වූ රූපයෙක් ඇති, විත්තසමුත්ථානරූපයෙක් ඇත, විත්තසමුත්ථාන නො වූ රූපයෙක් ඇති, විත්තසහභූ (සිත සමග උපන්) රූපයෙක් ඇත, විත්තසහභූ නො වූ රූපයෙක් ඇති, විත්තානුපරිවර්තී (සිත අනුව පෙරලෙන සුලු) රූපයෙක් ඇත, විත්තානුපරිවර්තී නො වූ රූපයෙක් ඇති, ආධ්‍යාත්මිකරූපයෙක් ඇත, බාහිරරූපයෙක් ඇති, ඔදරිකරූපයෙක් ඇත, සුක්ෂ්මරූපයෙක් ඇති, දුරෙරූපයෙක් ඇත, සන්තිකෙරූපයෙක් ඇති, . . . කවලීකාරාභාරරූපයෙක් ඇත, කවලීකාරාභාර නො වූ රූපයෙක් ඇති, මෙසේ ද්විප්‍රකාරයෙන් රූපස්කන්ධය වේ. (ධම්මසල්ලසූත්‍ර රූපකාණ්ඩියෙහි විභාග කළ පරිද්දෙන් මෙහි විභාග කළ යුතු.)

57. ත්‍රිප්‍රකාරයෙකින් රූපස්කන්ධය වෙයි : යම් රූපයෙක් ආධ්‍යාත්මික ද ඒ උපාද වෙයි. යම් රූපයෙක් බාහිර ද ඒ උපාද වූයෙක් ඇත, උපාද නො වූයෙක් ඇති, යම් රූපයෙක් ආධ්‍යාත්මික ද ඒ උපාදින්ත වෙයි. යම් රූපයෙක් බාහිර ද ඒ උපාදින්ත වූයෙක් ඇත, අනුපාදින්ත වූයෙක් ඇති. යම් රූපයෙක් ආධ්‍යාත්මික ද ඒ උපාදින්තොපාදනීය වෙයි. යම් රූපයෙක් බාහිර ද ඒ උපාදින්තොපාදනීය වූයෙක් ඇත, අනුපාදින්තොපාදනීය වූයෙක් ඇති. . . . යම් රූපයෙක් ආධ්‍යාත්මික ද ඒ කවලීකාරාභාර නො වෙයි. යම් රූපයෙක් බාහිර ද ඒ කවලීකාරාභාර වූයෙක් ඇත, කවලීකාරාභාර නො වූයෙක් ඇති. මෙසේ ත්‍රිප්‍රකාරයෙන් රූපස්කන්ධය වේ.

58. චතුර්විධෙන රූපකඛණො: සං නං රූපං උපාදා, නං අත්ථි උපාදිනනං, අත්ථි අනුපාදිනනං. සං නං රූපං නුපාදා, නං අත්ථි උපාදිනනං, අත්ථි අනුපාදිනනං. සං නං රූපං උපාදා, නං අත්ථි උපාදිනනුපාදානිසං, අත්ථි අනුපාදිනනුපාදානිසං. සං නං රූපං නුපාදා, නං අත්ථි උපාදිනනුපාදානිසං, අත්ථි අනුපාදිනනුපාදානිසං. සං නං රූපං උපාදා, නං අත්ථි සප්පට්ඨං, අත්ථි අප්පට්ඨං. සං නං රූපං නුපාදා නං අත්ථි සප්පට්ඨං, අත්ථි අප්පට්ඨං. සං නං රූපං උපාදා නං අත්ථි ඔලාරිකං අත්ථි සුඛුමං. සං නං රූපං නුපාදා නං අත්ථි ඔලාරිකං අත්ථි සුඛුමං. සං නං රූපං උපාදා නං අත්ථි දුරෙ, අත්ථි සනතිකෙ. සං නං රූපං නුපාදා නං අත්ථි දුරෙ, අත්ථි සනතිකෙ. -පෙ-දිට්ඨං, සුඛං, මුඛං, විඤ්ඤානං රූපං. එවං චතුර්විධෙන රූපකඛණො.

59. පඤ්චවිධෙන රූපකඛණො: පඨවිධාතු, ආපොධාතු, තෙජෝධාතු, වායොධාතු, සඤ්ච රූපං උපාදා. එවං පඤ්චවිධෙන රූපකඛණො.

60. ඡර්විධෙන රූපකඛණො: චක්ඛුච්ඤෙඤ්ඤායං රූපං, සොඛච්ඤෙඤ්ඤායං රූපං, ඝානච්ඤෙඤ්ඤායං රූපං ජ්ඣාච්ඤෙඤ්ඤායං රූපං කායච්ඤෙඤ්ඤායං රූපං, මනෝච්ඤෙඤ්ඤායං රූපං. එවං ඡර්විධෙන රූපකඛණො.

61. සත්තවිධෙන රූපකඛණො: චක්ඛුච්ඤෙඤ්ඤායං රූපං, සොඛච්ඤෙඤ්ඤායං රූපං, ඝානච්ඤෙඤ්ඤායං රූපං, ජ්ඣාච්ඤෙඤ්ඤායං රූපං, කායච්ඤෙඤ්ඤායං රූපං, මනෝධාතුච්ඤෙඤ්ඤායං රූපං, මනෝච්ඤ්ඤාණධාතුච්ඤෙඤ්ඤායං රූපං. එවං සත්තවිධෙන රූපකඛණො.

62. අට්ඨවිධෙන රූපකඛණො: චක්ඛුච්ඤෙඤ්ඤායං රූපං, සොඛච්ඤෙඤ්ඤායං රූපං, ඝානච්ඤෙඤ්ඤායං රූපං, ජ්ඣාච්ඤෙඤ්ඤායං රූපං, කායච්ඤෙඤ්ඤායං රූපං අත්ථි සුඛසම්ප්පයං, අත්ථි දුක්ඛසම්ප්පයං, මනෝධාතුච්ඤෙඤ්ඤායං රූපං, මනෝච්ඤ්ඤාණධාතුච්ඤෙඤ්ඤායං රූපං. එවං අට්ඨවිධෙන රූපකඛණො.

63. නවවිධෙන රූපකඛණො: චක්ඛුච්ඤිතං, සොඛච්ඤිතං, ඝානච්ඤිතං, ජ්ඣච්ඤිතං, කායච්ඤිතං, ඉන්ද්‍රියච්ඤිතං, පුරිස්ඤ්ඤිතං, ජ්ඣිතච්ඤිතං, සඤ්ච රූපං න ඉන්ද්‍රියං. එවං නවවිධෙන රූපකඛණො.

64. දසවිධෙන රූපකඛණො: චක්ඛුච්ඤිතං, සොඛච්ඤිතං, ඝානච්ඤිතං, ජ්ඣච්ඤිතං, කායච්ඤිතං, ඉන්ද්‍රියච්ඤිතං, පුරිස්ඤ්ඤිතං, ජ්ඣිතච්ඤිතං, න ඉන්ද්‍රියං රූපං අත්ථි සප්පට්ඨං, අත්ථි අප්පට්ඨං. එවං දසවිධෙන රූපකඛණො.

65. එකාදසවිධෙන රූපකඛණො: චක්ඛායතනං, සොඛායතනං, ඝානායතනං, ජ්ඣායතනං, කායායතනං, රූපායතනං, සඤ්චයතනං, ගඤ්ඤායතනං, රසායතනං, ථොට්ඨබ්බායතනං, සඤ්ච රූපං අතිදසසන අප්පට්ඨං ධම්මායතනපරිශාපනං. එවං එකාදසවිධෙන රූපකඛණො. අයං වුච්චති රූපකඛණො.

58. චතුෂ්ප්‍රකාරයෙකින් රූපස්කන්ධය වෙයි : යම් රූපයෙක් උපාද වේ ද, ඒ උපාදින්න වූයෙක් ඇත, අනුපාදින්න වූයෙක් ඇති. යම් රූපයෙක් උපාද නොවූයේ ද ඒ උපාදින්න වූයෙක් ඇත, අනුපාදින්න වූයෙක් ඇති. යම් රූපයෙක් උපාද වූයේ ද ඒ උපාදින්නොපාදනීය වූයෙක් ඇත, අනුපාදින්නොපාදනීය වූයෙක් ඇති. යම් රූපයෙක් උපාද නොවූයේ ද ඒ උපාදින්නොපාදනීය වූයෙක් ඇත, අනුපාදින්නොපාදනීය වූයෙක් ඇති. යම් රූපයෙක් උපාද වූයේ ද ඒ සප්‍රතිස වූයෙක් ඇත, අප්‍රතිස වූයෙක් ඇති. යම් රූපයෙක් උපාද නොවූයේ ද ඒ සප්‍රතිස වූයෙක් ඇත, අප්‍රතිස වූයෙක් ඇති. යම් රූපයෙක් උපාද වූයේ ද ඒ ඖදරික වූයෙක් ඇත, සුක්ෂ්ම වූයෙක් ඇති. යම් රූපයෙක් උපාද නොවූයේ ද ඒ ඖදරික වූයෙක් ඇත, සුක්ෂ්ම වූයෙක් ඇති. යම් රූපයෙක් උපාද වූයේ ද ඒ දුර් වූයෙක් ඇත, ළඟ වූයෙක් ඇති. යම් රූපයෙක් උපාද නොවූයේ ද, ඒ දුර් වූයෙක් ඇත, ළඟ වූයෙක් ඇති. . . . දෘෂ්ට (රූපායතන) ය ශ්‍රැත (ශබ්දයතන) ය මුත (භන්ධ රසස්ප්‍රභ්වයායතන) ය විඤන (ධර්මායතන) රූප යි. මෙසේ චතුෂ්ප්‍රකාරයෙන් රූපස්කන්ධය වේ.

59. පඤ්චප්‍රකාරයෙකින් රූපස්කන්ධය වෙයි : පාච්චිධාතු යැ, අබ්ධාතු යැ, තෙජොධාතු යැ, වායුධාතු යැ, යම් උපාදරූපයෙකුත් වේ ද එය යි. මෙසේ පඤ්චප්‍රකාරයෙන් රූපස්කන්ධය වේ.

60. ංචප්‍රකාරයෙකින් රූපස්කන්ධය වෙයි : චක්ෂුර්විඤනයෙන් දතයුතු රූප යැ, ශ්‍රොත්‍රවිඤනයෙන් දතයුතු රූප යැ, ස්‍රාණවිඤනයෙන් දතයුතු රූප යැ, ජීච්චවිඤනයෙන් දතයුතු රූප යැ, කායවිඤනයෙන් දතයුතු රූප යැ, මනෝවිඤනයෙන් දතයුතු රූප යි. මෙසේ ංචප්‍රකාරයෙන් රූපස්කන්ධය වේ.

61. සප්තප්‍රකාරයෙකින් රූපස්කන්ධය වෙයි : චක්ෂුර්විඤනයෙන් දතයුතු රූප යැ, ශ්‍රොත්‍රවිඤනයෙන් දතයුතු රූපය යැ, ස්‍රාණවිඤනයෙන් දතයුතු රූප යැ, ජීච්චවිඤනයෙන් දතයුතු රූපය යැ, කායවිඤනයෙන් දතයුතු රූප යැ, මනෝධාතුවෙන් දතයුතු රූප යැ මනෝවිඤනාධාතුවෙන් දතයුතු රූප යි. මෙසේ සප්තප්‍රකාරයෙන් රූපස්කන්ධය වේ.

62. අෂ්ටප්‍රකාරයෙකින් රූපස්කන්ධය වෙයි : චක්ෂුර්විඤනයෙන් දතයුතු රූප යැ, ශ්‍රොත්‍රවිඤනයෙන් දතයුතු රූප යැ, ස්‍රාණවිඤනයෙන් දතයුතු රූප යැ, ජීච්චවිඤනයෙන් දතයුතු රූප යැ, කායවිඤනයෙන් දතයුතු රූපය සුච්චභස් වූයෙක් ඇත, දුක්චභස් වූයෙක් ඇති. මනෝධාතුවෙන් දතයුතු රූප යැ, මනෝවිඤනාධාතුවෙන් දතයුතු රූප යි. මෙසේ අෂ්ටප්‍රකාරයෙන් රූපස්කන්ධය වේ.

63. නවප්‍රකාරයෙකින් රූපස්කන්ධය වෙයි : චක්ෂුරින්ද්‍රිය යැ, ශ්‍රොත්‍රන්ද්‍රිය යැ, ස්‍රාණෙන්ද්‍රිය යැ, ජීච්චෙන්ද්‍රිය යැ, කායෙන්ද්‍රිය යැ, ස්ත්‍රීන්ද්‍රිය යැ, පුරුෂෙන්ද්‍රිය යැ, ජීවිතෙන්ද්‍රිය යැ, ඉන්ද්‍රිය නොවූ යම් රූපයෙකුත් වේ ද, එ ද යි මෙසේ නවප්‍රකාරයෙන් රූපස්කන්ධය වේ.

64. දශප්‍රකාරයෙකින් රූපස්කන්ධය වෙයි : චක්ෂුරින්ද්‍රිය යැ, ශ්‍රොත්‍රන්ද්‍රිය යැ, ස්‍රාණෙන්ද්‍රිය යැ, ජීච්චෙන්ද්‍රිය යැ, කායෙන්ද්‍රිය යැ, ස්ත්‍රීන්ද්‍රිය යැ, පුරුෂෙන්ද්‍රිය යැ, ජීවිතෙන්ද්‍රිය යැ, ඉන්ද්‍රිය නොවූ රූපය සප්‍රතිස වූයේ ඇත, අප්‍රතිස වූයේ ඇති. මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් රූපස්කන්ධය වේ.

65. එකාදශප්‍රකාරයෙකින් රූපස්කන්ධය වෙයි : චක්ෂුරායතන යැ, ශ්‍රොත්‍රායතන යැ, ස්‍රාණායතන යැ, ජීච්චායතන යැ, කායායතන යැ, රූපායතන යැ, ශබ්දයතන යැ, භන්ධායතන යැ, රසායතන යැ, ස්ප්‍රභ්වයායතන යැ, අනිදර්ශනඅප්‍රතිස වූ ධර්මායතන පයඛාපන්න වූ යම් රූපයෙකුත් වේ ද, එ ද යි මෙසේ එකාදශප්‍රකාරයෙන් රූපස්කන්ධය වේ. මේ රූපස්කන්ධ යි කියනු ලැබේ.

66. තත් කතමෝ වේදනාකතනෝ:

එකවිධෙන වේදනාකතනෝ: එකසම්පූර්ණතා.

ද්විධෙන වේදනාකතනෝ: අතී සහෙතූකෝ, අතී අහෙතූකෝ.

ත්විධෙන වේදනාකතනෝ: අතී කුසලෝ, අතී අකුසලෝ, අතී අබ්‍යාකතෝ.

චතුර්විධෙන වේදනාකතනෝ: අතී භාවාවචරෝ, අතී රූපාවචරෝ, අතී අරූපාවචරෝ, අතී අපරිශාපතෝ ;

පඤ්චධෙන වේදනාකතනෝ: අතී සුඛිත්‍යං, අතී දුකඛිත්‍යං, අතී සොමනසිත්‍යං, අතී දොමනසිත්‍යං, අතී උපෙකඛිත්‍යං. එවං පඤ්චධෙන වේදනාකතනෝ.

ඡබ්බිධෙන වේදනාකතනෝ: චක්ඛුසම්පූර්ණඡ, වේදනා, සොන සම්පූර්ණඡ, වේදනා, ඝානසම්පූර්ණඡ, වේදනා, ජ්වහාසම්පූර්ණඡ, වේදනා, කායසම්පූර්ණඡ, වේදනා, මනෝසම්පූර්ණඡ, වේදනා. එවං ඡබ්බිධෙන වේදනාකතනෝ.

සත්තවිධෙන වේදනාකතනෝ: චක්ඛුසම්පූර්ණඡ, වේදනා, සොන සම්පූර්ණඡ, වේදනා, ඝානසම්පූර්ණඡ, වේදනා, ජ්වහාසම්පූර්ණඡ, වේදනා, කායසම්පූර්ණඡ, වේදනා, මනෝධාතූසම්පූර්ණඡ, වේදනා, මනෝ-විඤ්ඤාණධාතූසම්පූර්ණඡ, වේදනා. එවං සත්තවිධෙන වේදනාකතනෝ.

අට්ඨවිධෙන වේදනාකතනෝ: චක්ඛුසම්පූර්ණඡ, වේදනා, සොන සම්පූර්ණඡ, වේදනා, ඝානසම්පූර්ණඡ, වේදනා, ජ්වහාසම්පූර්ණඡ, වේදනා, කායසම්පූර්ණඡ, වේදනා, අතී සුඛා, අතී දුකඛා, මනෝධාතූ සම්පූර්ණඡ, වේදනා, මනෝවිඤ්ඤාණධාතූසම්පූර්ණඡ, වේදනා. එවං අට්ඨවිධෙන වේදනාකතනෝ.

නව්විධෙන වේදනාකතනෝ: චක්ඛුසම්පූර්ණඡ, වේදනා, සොන සම්පූර්ණඡ, වේදනා, ඝානසම්පූර්ණඡ, වේදනා, ජ්වහාසම්පූර්ණඡ, වේදනා, කායසම්පූර්ණඡ, වේදනා, මනෝධාතූසම්පූර්ණඡ, වේදනා, මනෝ-විඤ්ඤාණධාතූසම්පූර්ණඡ, වේදනා, අතී කුසලා, අතී අකුසලා, අතී අබ්‍යාකතා. එවං නව්විධෙන වේදනාකතනෝ.

දසවිධෙන වේදනාකතනෝ: චක්ඛුසම්පූර්ණඡ, වේදනා, සොන සම්පූර්ණඡ, වේදනා, ඝානසම්පූර්ණඡ, වේදනා, ජ්වහාසම්පූර්ණඡ, වේදනා, කායසම්පූර්ණඡ, වේදනා, අතී සුඛා, අතී දුකඛා, මනෝධාතූසම්පූර්ණඡ, වේදනා, මනෝවිඤ්ඤාණධාතූසම්පූර්ණඡ, වේදනා, අතී කුසලා, අතී අකුසලා, අතී අබ්‍යාකතා. එවං දසවිධෙන වේදනාකතනෝ.

67. එකවිධෙන වෙදනාකකිකො: එසසසමපසුතෙනා.

දුට්ඨධෙන වෙදනාකකිකො: අප්ඵ සහෙතුකො, අප්ඵ අහෙතුකො.

නිවිධෙන වෙදනාකකිකො: අප්ඵ විපාකො, අප්ඵ විපාකධම්මධම්මො, අප්ඵ නෙව්විපාකනවිපාකධම්මධම්මො.

අප්ඵ උපාදිනනුපාදනියො අප්ඵ අනුපාදිනනුපාදනියො, අප්ඵ අනුපාදිනනඅනුපාදනියො.

අප්ඵ සඛකිලිට්ඨසඛකිලෙසිකො, අප්ඵ අසඛකිලිට්ඨසඛකිලෙසිකො, අප්ඵ අසඛකිලිට්ඨඅසඛකිලෙසිකො.

අප්ඵ සවිතකකසව්වාරො, අප්ඵ අවිතකකව්වාරමතෙනා, අප්ඵ අවිතකකඅව්වාරො.

අප්ඵ දසසනෙන පහාතබ්බො, අප්ඵ භාවනාය පහාතබ්බො, අප්ඵ නෙව් දසසනෙන න භාවනාය පහාතබ්බො.

අප්ඵ දසසනෙන පහාතබ්බහෙතුකො, අප්ඵ භාවනාය පහාතබ්බහෙතුකො, අප්ඵ නෙව් දසසනෙන න භාවනාය පහාතබ්බහෙතුකො.

අප්ඵ අචයගාමී, අප්ඵ අපචයගාමී, අප්ඵ නෙව්චයගාමීනාපචයගාමී.

අප්ඵ සෙකෙබ්බො, අප්ඵ අසෙකෙබ්බො, අප්ඵ නෙව්සෙකකනාසෙකෙබ්බො.

අප්ඵ පරිතෙනා, අප්ඵ මහගගතො, අප්ඵ අපපමාණො.

අප්ඵ පරිතතාරමමණො, අප්ඵ මහගගතාරමමණො, අප්ඵඅපපමාණාරමමණො.

අප්ඵ භිනො, අප්ඵ මජ්ඣමො, අප්ඵ පණීතො.

අප්ඵ මිච්ඡත්තනියතො. අප්ඵ සමමත්තනියතො, අප්ඵ අනියතො.

අප්ඵ මග්ගාරමමණො, අප්ඵ මග්ගහෙතුකො, අප්ඵ මග්ගාධිපතී.

අප්ඵ උපපනො, අප්ඵ අනුපපනො, අප්ඵ උදපාදි.

අප්ඵ අතීතො. අප්ඵ අනාගතො, අප්ඵ පච්චුපපනො.

අප්ඵ අතීතාරමමණො, අප්ඵ අනාගතාරමමණො, අප්ඵ පච්චුපපනාරමමණො.

අප්ඵ අජ්ඣතෙනා, අප්ඵ බහිද්ධො, අප්ඵ අජ්ඣතතබහිද්ධො.

අප්ඵ අජ්ඣතතාරමමණො, අප්ඵ බහිද්ධාරමමණො, අප්ඵ අජ්ඣතතබහිද්ධාරමමණො. —පෙ— එවං දසවිධෙන වෙදනාකකිකො.

67. එක් ප්‍රකාරයකින් වෛද්‍යාස්කන්ධය වෙයි : ස්පර්ශසම්ප්‍රසුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයකින් වෛද්‍යාස්කන්ධය වෙයි : සහෙතුකවෛද්‍යාස්කන්ධය ඇත, අහෙතුක වූයේ ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයකින් වෛද්‍යාස්කන්ධය වෙයි : විපාක වූයෙක් ඇත, විපාකස්වභාවධර්ම වූයෙක් ඇත, නො මැ විපාක වූ විපාකස්වභාවධර්ම නො වූයෙක් ඇති.

උපාදින්නුපාදනීය වූයෙක් ඇත, අනුපාදින්නුපාදනීය වූයෙක් ඇත, අනුපාදින්න-අනුපාදනීය වූයෙක් ඇති.

සංක්ලිෂ්ටසංක්ලේශිකවූයෙක් ඇත, අසංක්ලිෂ්ටසංක්ලේශික වූයෙක් ඇත, අසංක්ලිෂ්ට-අසංක්ලේශික වූයෙක් ඇති.

සවිතර්කසවිචාර වූයෙක් ඇත, අවිතර්ක විචාරමාත්‍ර වූයෙක් ඇත, අවිතර්කඅවිචාර වූයෙක් ඇති.

දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍යයෙක් ඇත, භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යයෙක් ඇත, නො ම දර්ශනයෙන් නො ද භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යයෙක් ඇති.

දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍යහෙතුකයෙක් ඇත, භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යහෙතු ඇත්තෙක් ඇත, නො ම දර්ශනයෙන් නොද භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යහෙතු ඇත්තෙක් ඇති.

ආවයගාමී වූයෙක් ඇත, අපවයගාමී වූයෙක් ඇත, නො ම ආවයගාමී නාපවයගාමී වූයෙක් ඇති.

ශෛක්ෂ වූයෙක් ඇත, අශෛක්ෂ වූයෙක් ඇත, නො ම ශෛක්ෂ වූ අශෛක්ෂ නො වූයෙක් ඇති.

පරිත්ත වූයෙක් ඇත, මහද්ගත වූයෙක් ඇත, අප්‍රමාණ වූයෙක් ඇති.

පරිත්තාලම්බන වූයෙක් ඇත, මහද්ගතාලම්බන වූයෙක් ඇත, අප්‍රමාණාලම්බන වූයෙක් ඇති.

භීත වූයෙක් ඇත, මධ්‍යම වූයෙක් ඇත, ප්‍රණීත වූයෙක් ඇති.

මීථ්‍යාත්වනීයත වූයෙක් ඇත, සමාස්ත්වනීයත වූයෙක් ඇත, අනීයත වූයෙක් ඇති.

මාර්ගාලම්බන වූයෙක් ඇත, මාර්ගහෙතුක වූයෙක් ඇත, මාර්ගාධිපති වූයෙක් ඇති.

උත්පන්න වූයෙක් ඇත, අනුත්පන්න වූයෙක් ඇත, උත්පාදී (උපද්‍යාසුලු) වූයෙක් ඇති.

අතීත වූයෙක් ඇත, අනාගත වූයෙක් ඇත, ප්‍රත්‍යුත්පන්න වූයෙක් ඇති.

අතීතාලම්බන වූයෙක් ඇත, අනාගතාලම්බන වූයෙක් ඇත, ප්‍රත්‍යුත්පන්නාලම්බන වූයෙක් ඇති.

අධ්‍යාත්ම වූයෙක් ඇත, බාහ්‍ය වූයෙක් ඇත, අධ්‍යාත්මබාහ්‍ය වූයෙක් ඇති.

අධ්‍යාත්මාලම්බන වූයෙක් ඇත, බාහ්‍යාලම්බන වූයෙක් ඇත, අධ්‍යාත්මබාහ්‍යාලම්බන වූයෙක් ඇති. මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් වෛද්‍යාස්කන්ධය වේ.

68. එකවිධෙන වේදනාකඛකේ : එසාසමපසුතො.

දුට්ඨෙන වේදනාකඛකේ : අපී හෙතුසමපසුතො, අපී හෙතු විපපසුතො.

අපී න හෙතු සහෙතුකො, අපී න හෙතු අහෙතුකො.

අපී ලොකියො, අපී ලොකුතතරො.

අපී කෙනවි විඤ්ඤායො, අපී කෙනවි න විඤ්ඤායො.

අපී සාසවො, අපී අනාසවො.

අපී ආසවසමපසුතො, අපී ආසවිවිපපසුතො.

අපී ආසවිවිපපසුතනසාසවො, අපී ආසවිවිපපසුතනඅනාසවො.

අපී සංයොජනියො, අපී අසංයොජනියො.

අපී සංයොජනසමපසුතො, අපී සංයොජනවිපපසුතො.

අපී සංයොජනවිපපසුතනසංයොජනියො, අපී සංයොජන විපපසුතනඅසංයොජනියො.

අපී ගන්තියො, අපී අගන්තියො.

අපී ගන්තසමපසුතො, අපී ගන්තවිපපසුතො.

අපී ගන්තවිපපසුතනගන්තියො, අපී ගන්තවිපපසුතනඅගන්තියො.

අපී ඔඝතියො, අපී අනොඝතියො.

අපී ඔඝසමපසුතො, අපී ඔඝවිපපසුතො.

අපී ඔඝවිපපසුතනඔඝතියො, අපී ඔඝවිපපසුතනඅනොඝතියො.

අපී යොගතියො, අපී අයොගතියො.

අපී යොගසමපසුතො, අපී යොගවිපපසුතො.

අපී යොගවිපපසුතනයොගතියො, අපී යොගවිපපසුතනඅයොග- නියො.

අපී නිවරණියො, අපී අනිවරණියො.

අපී නිවරණසමපසුතො, අපී නිවරණවිපපසුතො.

අපී නිවරණවිපපසුතනනිවරණියො, අපී නිවරණවිපපසුතන අනිවරණියො.

අපී පරාමට්ඨො, අපී අපරාමට්ඨො.

අපී පරාමාසසමපසුතො, අපී පරාමාසවිපපසුතො.

අපී පරාමාසවිපපසුතනපරාමට්ඨො, අපී පරාමාසවිපපසුතන අපරාමට්ඨො.

අපී උපාදිතො, අපී අනුපාදිතො.

අපී උපාදනියො, අපී අනුපාදනියො.

අපී උපාදනසමපසුතො, අපී උපාදනවිපපසුතො.

අපී උපාදනවිපපසුතනඋපාදනියො, අපී උපාදනවිපපසුතන අනුපාදනියො.

අපී සංකිලෙසිකො, අපී අසංකිලෙසිකො.

අපී සංකිලිට්ඨො, අපී අසංකිලිට්ඨො.

අපී කිලෙසසමපසුතො, අපී කිලෙසවිපපසුතො.

අපී කිලෙසවිපපසුතනසංකිලෙසිකො, අපී කිලෙසවිපපසුතන අසංකිලෙසිකො.

68. එක් ප්‍රකාරයෙකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි ; ස්පර්ශසම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයෙකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : හෙතුසම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් වෙයි, හෙතු විප්‍රයුක්ත වූයෙක් වේ.

හෙතු නො වූ සහෙතුකයෙක් ඇත, හෙතු නො වූ අහෙතුකයෙක් ඇති.

ලොකිකයෙක් ඇත, ලොකොත්තරයෙක් ඇති.

(වක්ෂුර්විඥනාදීන් අතුරෙහි) කිසි එකෙකින් දතයුතු වූයෙක් ඇත, කිසි එකෙකින් නො දතයුතු වූයෙක් ඇති.

සාහුච වූයෙක් ඇත, අනාහුච වූයෙක් ඇති.

ආහුචසම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, ආහුචවිප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති.

ආහුච විප්‍රයුක්ත සාහුච වූයෙක් ඇත, ආහුචවිප්‍රයුක්තඅනාහුච වූයෙක් ඇති.

සංයෝජනයන්ට හිත වූයෙක් ඇත, සංයෝජනයන්ට හිත නො වූයෙක් ඇති.

සංයෝජනසම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, සංයෝජනවිප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති.

සංයෝජනවිප්‍රයුක්ත වූ සංයෝජනයන්ට හිත වූයෙක් ඇත, සංයෝජනවිප්‍රයුක්ත වූ සංයෝජනයන්ට හිත නො වූයෙක් ඇති.

ග්‍රන්ථයන්ට හිත වූයෙක් ඇත, ග්‍රන්ථයන්ට හිත නො වූයෙක් ඇති.

ග්‍රන්ථසම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, ග්‍රන්ථවිප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති.

ග්‍රන්ථවිප්‍රයුක්තග්‍රන්ථනිය වූයෙක් ඇත, ග්‍රන්ථවිප්‍රයුක්තඅග්‍රන්ථනිය වූයෙක් ඇති.

ඔසයන්ට හිත වූයෙක් ඇත, ඔසයන්ට හිත නො වූයෙක් ඇති.

ඔසසම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, ඔසවිප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති.

ඔසවිප්‍රයුක්තඔසනිය වූයෙක් ඇත, ඔසවිප්‍රයුක්තඅනොසනිය වූයෙක් ඇති.

යොගයන්ට හිත වූයෙක් ඇත, යොගයන්ට හිත නො වූයෙක් ඇති.

යොගසම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, යොගවිප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති.

යොගවිප්‍රයුක්තයොගනිය වූයෙක් ඇත, යොගවිප්‍රයුක්තඅයොගනිය වූයෙක් ඇති.

නිවරණයන්ට හිත වූයෙක් ඇත, නිවරණයන්ට හිත නො වූයෙක් ඇති.

නිවරණසම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, නිවරණවිප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති.

නිවරණවිප්‍රයුක්තනිවරණිය වූයෙක් ඇත, නිවරණවිප්‍රයුක්තනිවරණිය නො වූයෙක් ඇති.

පරාමාෂ්ට වූයෙක් ඇත, පරාමාෂ්ට නො වූයෙක් ඇති.

පරාමාසසම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, පරාමාසවිප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති.

පරාමාසවිප්‍රයුක්තපරාමාෂ්ට වූයෙක් ඇත, පරාමාසවිප්‍රයුක්ත වූ පරාමාෂ්ට නො වූයෙක් ඇති.

උපාදින්න වූයෙක් ඇත, අනුපාදින්න වූයෙක් ඇති.

උපාදනයන්ට හිත වූයෙක් ඇත, උපාදනයන්ට හිත නො වූයෙක් ඇති.

උපාදන සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, උපාදනවිප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති.

උපාදනවිප්‍රයුක්තඋපාදනිය වූයෙක් ඇත, උපාදන විප්‍රයුක්තඅනුපාදනිය වූයෙක් ඇති.

සංක්ලේශික වූයෙක් ඇත, සංක්ලේශික නො වූයෙක් ඇති.

සංක්ලීෂ්ට වූයෙක් ඇත, සංක්ලීෂ්ට නො වූයෙක් ඇති.

ක්ලේශසම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, ක්ලේශවිප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති.

ක්ලේශවිප්‍රයුක්ත සංක්ලේශික වූයෙක් ඇත, ක්ලේශවිප්‍රයුක්ත වූ සංක්ලේශික නො වූයෙක් ඇති.

අත්ති දැසුණු පහානබෙබ්බ, අත්ති න දැසුණු පහානබෙබ්බ.

අත්ති භාවනාය පහානබෙබ්බ, අත්ති න භාවනාය පහානබෙබ්බ.

අත්ති දැසුණු පහානබෙබ්බෙහෙතුකො, අත්ති න දැසුණු පහානබෙබ්බෙහෙතුකො.

අත්ති භාවනාය පහානබෙබ්බෙහෙතුකො, අත්ති න භාවනාය පහානබෙබ්බෙහෙතුකො.

අත්ති සවිච්ඡේදා, අත්ති අවිච්ඡේදා.

අත්ති සවිච්චාරො, අත්ති අවිච්චාරො.

අත්ති සප්පිනිකො, අත්ති අප්පිනිකො.

අත්ති පිතිසහගතො, අත්ති න පිතිසහගතො.

අත්ති කාමාවච්චරො, අත්ති න කාමාවච්චරො.

අත්ති රූපාවච්චරො, අත්ති න රූපාවච්චරො.

අත්ති අරූපාවච්චරො, අත්ති න අරූපාවච්චරො.

අත්ති පරියාපනො, අත්ති අපරියාපනො.

අත්ති නියානිකො, අත්ති අනියානිකො.

අත්ති නියතො, අත්ති අනියතො.

අත්ති සඋත්තරො, අත්ති අනුත්තරො.

අත්ති සරණො, අත්ති අරණො.

තිවිධෙන වෙදනාකම්මකො : අත්ති කුසලො, අත්ති අකුසලො, අත්ති අබ්‍යාකතො -පෙ- එවං දසවිධෙන වෙදනාකම්මකො.

69. එකවිධෙන වෙදනාකම්මකො : එසසසමපසුනො.

දුට්ඨිකෙන වෙදනාකම්මකො : අත්ති සරණො, අත්ති අරණො.

තිවිධෙන වෙදනාකම්මකො : අත්ති විපාකො, අත්ති විපාකධම්මධම්මො, අත්ති නෙව විපාක න විපාකධම්මධම්මො.

අත්ති උපාදිනනුපාදනියො -පෙ- අත්ති අජ්ඣන්තාරම්මණො, අත්ති බහිඤ්ඤාරම්මණො, අත්ති අජ්ඣන්තබහිඤ්ඤාරම්මණො -පෙ- එවං දසවිධෙන වෙදනාකම්මකො.

දුකමුලකං.

70. එකවිධෙන වෙදනාකම්මකො : එසසසමපසුනො.

දුට්ඨිකෙන වෙදනාකම්මකො : අත්ති සහෙතුකො, අත්ති අහෙතුකො.

තිවිධෙන වෙදනාකම්මකො : අත්ති කුසලො, අත්ති අකුසලො, අත්ති අබ්‍යාකතො -පෙ- එවං දසවිධෙන වෙදනාකම්මකො.

දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍ය වූයෙක් ඇත, දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍ය නො වූයෙක් ඇති.
 භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍ය වූයෙක් ඇත. භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍ය නො වූයෙක් ඇති.
 දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍යහෙතුකයෙක් ඇත, දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍යහෙතුක නො වූයෙක් ඇති.
 භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යහෙතු ඇතියෙක් ඇත, භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යහෙතු නැතියෙක් ඇති.

සවිතර්ක වූයෙක් ඇත, අවිතර්ක වූයෙක් ඇති.
 සචීචාර වූයෙක් ඇත, අචීචාර වූයෙක් ඇති.
 සප්‍රීතික වූයෙක් ඇත, අප්‍රීතික වූයෙක් ඇති.
 ප්‍රීතියහගත වූයෙක් ඇත, ප්‍රීතියහගත නො වූයෙක් ඇති.
 කාමාවචර වූයෙක් ඇත, කාමාවචර නො වූයෙක් ඇති.
 රූපාවචර වූයෙක් ඇත, රූපාවචර නො වූයෙක් ඇති.
 අරූපාවචර වූයෙක් ඇත, අරූපාවචර නො වූයෙක් ඇති.
 පයඝාපන්න වූයෙක් ඇත, පයඝාපන්න නො වූයෙක් ඇති.
 නොයඝාණික වූයෙක් ඇත, නොයඝාණික නො වූයෙක් ඇති.
 නියත වූයෙක් ඇත, අනියත වූයෙක් ඇති.
 සඋත්තර වූයෙක් ඇත, අනුත්තර වූයෙක් ඇති.
 සරණයෙක් ඇත, අරණයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයෙකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : කුශල වූයෙක් ඇත, අකුශල වූයෙක් ඇත, අව්‍යාකෘත වූයෙක් ඇති . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් වෙදනාස්කන්ධය වේ.

69. එක් ප්‍රකාරයෙකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : ස්පර්ශසම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයෙකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : සරණ (කෙලෙස් සහිත) වූයෙක් වෙයි, අරණ වූයෙක් වේ.

ත්‍රිප්‍රකාරයෙකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : විපාක වූයෙක් ඇත, විපාකස්වභාවධර්ම වූයෙක් ඇත, නො ම විපාක වූ විපාකස්වභාවධර්ම නො වූයෙක් ඇති.

උපාදිත්තොපාදනිය වූයෙක් ඇත . . . අධ්‍යාත්මාලම්බන වූයෙක් ඇත, බාහ්‍යාලම්බන වූයෙක් ඇත, අධ්‍යාත්මබාහ්‍යාලම්බන වූයෙක් ඇති . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් වෙදනාස්කන්ධය වේ.

ද්විකමුලක යි

70. එක් ප්‍රකාරයෙකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : ස්පර්ශසම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයෙකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : සහෙතුකයෙක් ඇත, අහෙතුකයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයෙකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : කුශලයෙක් ඇත, අකුශලයෙක් ඇත, අව්‍යාකෘතයෙක් ඇති . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් වෙදනාස්කන්ධය වේ.

71. එකවිධෙන වෙදනාකකිකො : එසසසමපසුතො.

දුච්චධෙන වෙදනාකකිකො: අපී හෙතුසමපසුතො, අපී හෙතු විපසුතො.

තිවිධෙන වෙදනාකකිකො: අපී කුසලො, අපී අකුසලො, අපී අබ්‍යාකතො -පෙ- එවං දසවිධෙන වෙදනාකකිකො.

72. එකවිධෙන වෙදනාකකිකො: එසසසමපසුතො.

දුච්චධෙන වෙදනාකකිකො: අපී න හෙතු සහෙතුකො, අපී න හෙතු අහෙතුකො.

අපී ලොකියො, අපී ලොකුතතරො.

අපී කෙනවි විඤ්ඤයො, අපී කෙනවි න විඤ්ඤයො.

අපී සාසවො, අපී අනාසවො.

අපී ආසවසමපසුතො, අපී ආසවවිපසුතො.

අපී ආසවවිපසුතනසාසවො, අපී ආසවවිපසුතන අනාසවො -පෙ-.

අපී සරණො, අපී අරණො.

තිවිධෙන වෙදනාකකිකො: අපී කුසලො, අපී අකුසලො, අපී අබ්‍යාකතො -පෙ- එවං දසවිධෙන වෙදනාකකිකො.

73. එකවිධෙන වෙදනාකකිකො: එසසසමපසුතො.

දුච්චධෙන වෙදනාකකිකො : අපී සහෙතුකො, අපී අහෙතුකො.

තිවිධෙන වෙදනාකකිකො: අපී විපාකො, අපී විපාකධම්මධම්මො, අපී නෙච විපාක න විපාකධම්මධම්මො.

අපී උපාදිනනුපාදනියො, අපී අනුපාදිනනුපාදනියො, අපී අනුපාදිනනඅනුපාදනියො.

අපී සංකිලිට්ඨසංකිලෙසිකො, අපී අසංකිලිට්ඨසංකිලෙසිකො, අපී අසංකිලිට්ඨඅසංකිලෙසිකො.

අපී සවිතකකසවිචාරො, අපී අවිතකකවිචාරමතො, අපී අවිතකකඅවිචාරො.

අපී දසසනෙන පභාතබ්බො, අපී භාවනාය පභාතබ්බො, අපී නෙච දසසනෙන න භාවනාය පභාතබ්බො.

අපී දසසනෙන පභාතබ්බහෙතුකො, අපී භාවනාය පභාතබ්බහෙතුකො, අපී නෙචදසසනෙන න භාවනාය පභාතබ්බහෙතුකො.

අපී ආචයගාමී, අපී අපචයගාමී, අපී නෙචාචයගාමී නාපචයගාමී.

අපී සෙසකො, අපී අසෙසකො, අපී නෙච සෙසකො නාසෙසකො.

71. එක් ප්‍රකාරයකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : ස්පර්ශය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : හෙතුසම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, හෙතු විප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : කුශල වූයෙක් ඇත, අකුශල වූයෙක් ඇත, අව්‍යාකෘත වූයෙක් ඇති . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් වෙදනාස්කන්ධය වේ.

72. එක් ප්‍රකාරයකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : ස්පර්ශසම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : හෙතු නො වූ සහෙතුකයෙක් ඇත, හෙතු නො වූ අහෙතුකයෙක් ඇති.

ලොකිකයෙක් ඇත, ලොකෝත්තරයෙක් ඇති.

(වක්ෂුර්විඤ්ඤාදීන් අතුරෙහි) කිසි එකෙකින් දතයුත්තෙක් ඇත, කිසි එකෙකින් නො දත යුත්තෙක් ඇති.

සාප්‍රචයෙක් ඇත, අනාප්‍රචයෙක් ඇති.

ආප්‍රචසම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, ආප්‍රචවිප්‍රයුක්තවූයෙක් ඇති.

ආප්‍රචවිප්‍රයුක්තසාප්‍රච වූයෙක් ඇත, ආප්‍රචවිප්‍රයුක්ත අනාප්‍රච වූයෙක් ඇති . . .

සරණයෙක් ඇත, අරණයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : කුශල වූයෙක් ඇත, අකුශල වූයෙක් ඇත, අව්‍යාකෘත වූයෙක් ඇති . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් වෙදනාස්කන්ධය වේ.

73. එක් ප්‍රකාරයකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : ස්පර්ශසම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : සහෙතුක වූයෙක් ඇත, අහෙතුක වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : විපාක වූයෙක් ඇත, විපාකධර්මධර්ම වූයෙක් ඇත, නො ම විපාක වූ විපාකධර්මධර්ම වූයෙක් ඇති.

උපාදින්නොපාදනීය වූයෙක් ඇත, අනුපාදින්නොපාදනීය වූයෙක් ඇත, අනුපාදින්න අනුපාදනීය වූයෙක් ඇති.

සංක්ලිෂ්ටසාංක්ලේශික වූයෙක් ඇත, අසංක්ලිෂ්ටසාංක්ලේශික වූයෙක් ඇත, අසංක්ලිෂ්ටඅසංක්ලේශික වූයෙක් ඇති.

සචිතර්කසචිචාර වූයෙක් ඇත, අචිතර්කචිචාරමාත්‍ර වූයෙක් ඇත, අචිතර්කඅචිචාර වූයෙක් ඇති.

දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතච්ඡාය වූයෙක් ඇත, භාවනායෙන් ප්‍රභාතච්ඡාය වූයෙක් ඇත, නො ම දර්ශනයෙන් නො ද භාවනායෙන් ප්‍රභාතච්ඡාය වූයෙක් ඇති.

දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතච්ඡායහෙතුකයෙක් ඇත, භාවනායෙන් ප්‍රභාතච්ඡායහෙතුකයෙක් ඇත, නො ම දර්ශනයෙන් නො ද භාවනායෙන් ප්‍රභාතච්ඡායහෙතුකයෙක් ඇති.

ආවයගාමී වූයෙක් ඇත, අපවයගාමී වූයෙක් ඇත, නෛවාචයගාමීනාපවයගාමී වූයෙක් ඇති.

මෙඥක්ෂ වූයෙක් ඇත, අමෙඥක්ෂ වූයෙක් ඇත. නෛවමෙඥක්ෂනාමෙඥක්ෂ වූයෙක් ඇති.

අපී පරිතෙතො අපී මහග්ගතො, අපී අපමාණො.

අපී පරිතතාරමමණො, අපී මහග්ගතාරමමණො, අපී අපමාණාරමමණො.

අපී භිනො, අපී මජ්ඣමො, අපී පණීතො.

අපී මච්ඡන්තනිතො, අපී සමච්ඡන්තනිතො, අපී අනිතො.

අපී මග්ගාරමමණො, අපී මග්ගභෙතුකො, අපී මග්ගාධිපතී.

අපී උපපනො, අපී අනුපපනො, අපී උපපාදී.

අපී අනිතො, අපී අනාගතො, අපී පච්චුපපනො.

අපී අනිතාරමමණො, අපී අනාගතාරමමණො, අපී පච්චුපපනාරමමණො.

අපී අජ්ඣන්තො, අපී බහිද්ධො, අපී අජ්ඣන්තබහිද්ධො.

අපී අජ්ඣන්තාරමමණො, අපී බහිද්ධාරමමණො, අපී අජ්ඣන්ත-බහිද්ධාරමමණො -පෙ-ඵවං දසවිධෙන වෙදනාකකිකො.

74. එකවිධෙන වෙදනාකකිකො : එසංසම්පයුතො.

ද්විධෙන වෙදනාකකිකො : අපී භෙතුසම්පයුතො, අපී භෙතු-විපයුතො.

අපී න භෙතුසභෙතුකො, අපී න භෙතුඅභෙතුකො.

අපී ලොකියො, අපී ලොකුත්තරො.

අපී කෙනචී විඤ්ඤයො, අපී කෙනචී න විඤ්ඤයො.

අපී සාසවො, අපී අනාසවො.

අපී ආසවිසම්පයුතො, අපී ආසවිවිපයුතො.

අපී ආසවිවිපයුත්තසාසවො, අපී ආසවිවිපයුත්තඅනාසවො.

අපී සංයොජ්ඣියො, අපී අසංයොජ්ඣියො-පෙ-අපී සරණො, අපී අරණො.

තිවිධෙන වෙදනාකකිකො : අපී අජ්ඣන්තාරමමණො, අපී බහිද්ධාරමමණො, අපී අජ්ඣන්තබහිද්ධාරමමණො - පෙ - ඵවං දසවිධෙන වෙදනාකකිකො.

තිකමුලකං

- පරිත්ත වූයෙක් ඇත, මහදගත වූයෙක් ඇත, අප්‍රමාණ වූයෙක් ඇති.
- පරිත්තාලම්බන වූයෙක් ඇත, මහදගතාලම්බන වූයෙක් ඇත, අප්‍රමාණාලම්බන වූයෙක් ඇති.
- භීත වූයෙක් ඇත, මධ්‍යම වූයෙක් ඇත, ප්‍රභීත වූයෙක් ඇති.
- මිථ්‍යාත්වනියත වූයෙක් ඇත, සමාක්තව නියත වූයෙක් ඇත, අනියත වූයෙක් ඇති.
- මාර්ගාලම්බන වූයෙක් ඇත, මාර්ගභෙදකයෙක් ඇත, මාර්ගාධිපති වූයෙක් ඇති.
- උත්පන්න වූයෙක් ඇත, අනුත්පන්න වූයෙක් ඇත, උත්පාදී වූයෙක් ඇති.
- අතීත වූයෙක් ඇත, අනාගත වූයෙක් ඇත, ප්‍රත්‍යුත්පන්න වූයෙක් ඇති.
- අතීතාලම්බන වූයෙක් ඇත, අනාගතාලම්බන වූයෙක් ඇත, ප්‍රත්‍යුත්පන්නාලම්බන වූයෙක් ඇති.
- අධ්‍යාත්ම වූයෙක් ඇත, බාහිර වූයෙක් ඇත, අධ්‍යාත්මබාහිර වූයෙක් ඇති.
- අධ්‍යාත්මාලම්බනයෙක් ඇත, බාහිරාලම්බනයෙක් ඇත, අධ්‍යාත්මබාහිරාලම්බන යෙක් ඇති ; . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් වෙදනාස්කන්ධය වේ.

74. එක් ප්‍රකාරයකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : ස්වරූපමිත්‍රයක් වූයේ යි.
- ද්විප්‍රකාරයකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : භෙදාසම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, භෙදා විප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති.
- භෙදා නො වූ සභෙදක වූයෙක් ඇත, භෙදා නො වූ අභෙදක වූයෙක් ඇති.
 - ලොකික වූයෙක් ඇත, ලොකොත්තර වූයෙක් ඇති.
 - (චක්ෂුර්විඤ්ඤාදී) කිසිවකින් දත යුත්තෙක් ඇත, කිසිවකින් නො දත යුත්තෙක් ඇති.
 - සාසුච වූයෙක් ඇත, අනාසුච වූයෙක් ඇති.
 - ආසුචසම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, ආසුචවිප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති.
 - ආසුචසම්ප්‍රයුක්තසාසුච වූයෙක් ඇත, ආසුචසම්ප්‍රයුක්තඅනාසුච වූයෙක් ඇති.
 - සංයෝජනීය වූයෙක් ඇත, අසංයෝජනීය වූයෙක් ඇති . . . සරණ වූයෙක් ඇත, අරණ වූයෙක් ඇති.
- ත්‍රිප්‍රකාරයකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : අධ්‍යාත්මාලම්බන වූයෙක් ඇත, බාහිරාලම්බන වූයෙක් ඇත, අධ්‍යාත්මබාහිරාලම්බන වූයෙක් ඇති . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් වෙදනාස්කන්ධය වේ.

ශ්‍රීකවුලක යි.

75. එකවිධෙන වෙදනාකකිකො : එසසසමපසුතෙනා.

දුච්චධෙන වෙදනාකකිකො : අපච්චි සහෙතුකො, අපච්චි අහෙතුකො.

නිවිධෙන වෙදනාකකිකො : අපච්චි කුසලො, අපච්චි අකුසලො, අපච්චි අබ්‍යාකතො-පෙ-එවං දසවිධෙන වෙදනාකකිකො.

76. එකවිධෙන වෙදනාකකිකො : එසසසමපසුතෙනා.

දුච්චධෙන වෙදනාකකිකො : අපච්චි හෙතුසමපසුතෙනා, අපච්චි හෙතු-විපපසුතෙනා.

නිවිධෙන වෙදනාකකිකො : අපච්චි විපාකො, අපච්චි විපාකධම්ම-ධම්මො, අපච්චි නෙව විපාක න විපාකධම්මධම්මො-පෙ-එවං දසවිධෙන වෙදනාකකිකො.

77. එකවිධෙන වෙදනාකකිකො : එසසසමපසුතෙනා.

දුච්චධෙන වෙදනාකකිකො : අපච්චි න හෙතු සහෙතුකො, අපච්චි න හෙතු අහෙතුකො.

නිවිධෙන වෙදනාකකිකො : අපච්චි උපාදිනනුපාදනියො, අපච්චි අනුපාදිනනුපාදනියො, අපච්චි අනුපාදිනනඅනුපාදනියො -පෙ- එවං දසවිධෙන වෙදනාකකිකො.

78. එකවිධෙන වෙදනාකකිකො : එසසසමපසුතෙනා.

දුච්චධෙන වෙදනාකකිකො : අපච්චි ලොකියො, අපච්චි ලොකුතතරො.

නිවිධෙන වෙදනාකකිකො : අපච්චි සංකිලිට්ඨසංකිලෙසිකො, අපච්චි අසංකිලිට්ඨසංකිලෙසිකො, අපච්චි අසංකිලිට්ඨඅසංකිලෙසිකො-පෙ-එවං දසවිධෙන වෙදනාකකිකො.

79. එකවිධෙන වෙදනාකකිකො : එසසසමපසුතෙනා.

දුච්චධෙන වෙදනාකකිකො : අපච්චි කෙනච්චි විඤ්ඤායො, අපච්චි කෙනච්චි හ විඤ්ඤායො.

නිවිධෙන වෙදනාකකිකො : අපච්චි සච්චකකසච්චාරො, අපච්චි අච්චකක ච්චාරමතෙනා, අපච්චි අච්චකකඅච්චාරො -පෙ- එවං දසවිධෙන වෙදනාකකිකො.

80. එකවිධෙන වෙදනාකකිකො : එසසසමපසුතෙනා.

දුච්චධෙන වෙදනාකකිකො : අපච්චි සාසවො, අපච්චි අනාසවො.

නිවිධෙන වෙදනාකකිකො : අපච්චි දසසනෙන පභාතබ්බො, අපච්චි භාවනාය පභාතබ්බො, අපච්චි නෙව දසසනෙන හ භාවනාය පභාතබ්බො -පෙ- එවං දසවිධෙන වෙදනාකකිකො.

75. එක් ප්‍රකාරයකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : ස්පර්ශසම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : සහෙතුක වූයෙක් ඇත, අහෙතුක වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : කුශල වූයෙක් ඇත, අකුශල වූයෙක් ඇත, අව්‍යාකෘත වූයෙක් ඇති . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් වෙදනාස්කන්ධය වේ.

76. එක් ප්‍රකාරයකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : ස්පර්ශසම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : හෙතුසම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, හෙතු විප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : විපාක වූයෙක් ඇත, විපාකධර්මධර්ම වූයෙක් ඇත, නො ම විපාක වූ නොද විපාකධර්මධර්ම වූයෙක් ඇති . . . මෙසේ දශ ප්‍රකාරයෙන් වෙදනාස්කන්ධය වේ.

77. එක් ප්‍රකාරයකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : ස්පර්ශසම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : හෙතු නො වූ සහෙතුක වූයෙක් ඇත, හෙතු නො වූ අහෙතුක වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : උපාදිත්තොපාදනිය වූයෙක් ඇත, අනුපාදිත්තොපාදනිය වූයෙක් ඇත, අනුපාදිත්තඅනුපාදනිය වූයෙක් ඇති . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් වෙදනාස්කන්ධය වේ.

78. එක් ප්‍රකාරයකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : ස්පර්ශසම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : ලොකික වූයෙක් ඇත, ලොකොත්තර වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි ; සංක්ලිෂ්ටසංක්ලෙශික වූයෙක් ඇත, අසංක්ලිෂ්ටසංක්ලෙශික වූයෙක් ඇත, අසංක්ලිෂ්ටඅසංක්ලෙශික වූයෙක් ඇති . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් වෙදනාස්කන්ධය වේ.

79. එක් ප්‍රකාරයකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : ස්පර්ශසම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : (චක්ෂුර්විඥනාදි) කිසිවකින් දත යුත්තෙක් ඇත, කිසිවකින් නො දත යුත්තෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : සචිතර්කසච්චාර වූයෙක් ඇත, අචිතර්ක විචාරමාත්‍ර වූයෙක් ඇත, අචිතර්කඅච්චාර වූයෙක් ඇති . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් වෙදනාස්කන්ධය වේ.

80. එක් ප්‍රකාරයකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : ස්පර්ශසම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : සාහුච වූයෙක් ඇත, අනාහුච වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍ය වූයෙක් ඇත, භාවිතයෙන් ප්‍රභාතව්‍ය වූයෙක් ඇත, නො ම දර්ශනයෙන් නො ද භාවිතයෙන් ප්‍රභාතව්‍ය වූයෙක් ඇති . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් වෙදනාස්කන්ධය වේ.

81. එකවිධිමත වේදනාකවිකේ : එසසසමපසුනෙතා.

දුට්ඨිමත වේදනාකවිකේ : අත්ති අසවසමපසුනෙතා, අත්ති අසව-
විපසුනෙතා.

කීවිධිමත වේදනාකවිකේ : අත්ති දසසනෙන පහාතබ්බහෙතුකො,
අත්ති භාවනාය පහාතබ්බහෙතුකො, අත්ති නෙවදසසනෙන න භාවනාය
පහාතබ්බහෙතුකො-පෙ-එවං දසවිධිමත වේදනාකවිකේ.

82. එකවිධිමත වේදනාකවිකේ : එසසසමපසුනෙතා.

දුට්ඨිමත වේදනාකවිකේ : අත්ති අසවවිපසුනනසාසවො, අත්ති
අසවවිපසුනනඅනාසවො.

කීවිධිමත වේදනාකවිකේ, අත්ති අචයගාමී, අත්ති අපචයගාමී, අත්ති
නෙවචයගාමී නාපචයගාමී-පෙ-එවං දසවිධිමත වේදනාකවිකේ.

83. එකවිධිමත වේදනාකවිකේ : එසසසමපසුනෙතා.

දුට්ඨිමත වේදනාකවිකේ : අත්ති සංයොජනීයො, අත්ති අසං-
යොජනීයො.

කීවිධිමත වේදනාකවිකේ : අත්ති සෙකෙබ්බා, අත්ති අසෙකෙබ්බා, අත්ති
නෙව සෙකෙබ්බා-පෙ-එවං දසවිධිමත වේදනාකවිකේ.

84. එකවිධිමත වේදනාකවිකේ : එසසසමපසුනෙතා.

දුට්ඨිමත වේදනාකවිකේ : අත්ති සංයොජනසමපසුනෙතා, අත්ති
සංයොජනවිපසුනෙතා.

කීවිධිමත වේදනාකවිකේ, අත්ති පරිනෙතා, අත්ති මහග්ගනො,
අත්ති අපපමාණො-පෙ-එවං දසවිධිමත වේදනාකවිකේ.

85. එකවිධිමත වේදනාකවිකේ : එසසසමපසුනෙතා.

දුට්ඨිමත වේදනාකවිකේ : අත්ති සංයොජනවිපසුනනසංයො-
ජනීයො, අත්ති සංයොජනවිපසුනන අසංයොජනීයො.

කීවිධිමත වේදනාකවිකේ : අත්ති පරිනතාරමමණො : අත්ති මහග්ගනා-
රමමණො, අත්ති අපපමාණාරමමණො -පෙ- එවං දසවිධිමත
වේදනාකවිකේ.

86. එකවිධිමත වේදනාකවිකේ : එසසසමපසුනෙතා.

දුට්ඨිමත වේදනාකවිකේ : අත්ති භජනීයො, අත්ති අභජනීයො.

කීවිධිමත වේදනාකවිකේ : අත්ති භීනො, අත්ති මජ්ඣිමො, අත්ති
පණීනො-පෙ-එවං දසවිධිමත වේදනාකවිකේ.

81. එක් ප්‍රකාරයෙකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : ස්පර්ශසම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයෙකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : ආසුච්චිප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, ආසුච්චිප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයෙකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍යභෙදකයෙක් ඇත, භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යභෙදකයෙක් ඇත, නො ම දර්ශනයෙන් නො ද භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යභෙදකයෙක් ඇති . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් වෙදනාස්කන්ධය වේ.

82. එක් ප්‍රකාරයෙකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : ස්පර්ශසම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයෙකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : ආසුච්චිප්‍රයුක්තසාසුච්චි වූයෙක් ඇත, ආසුච්චිප්‍රයුක්තඅනාසුච්චි වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයෙකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : ආවයගාමී වූයෙක් ඇත, අපවයගාමී වූයෙක් ඇත, නො ම ආවයගාමී නො ද අපවයගාමී වූයෙක් ඇති . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් වෙදනාස්කන්ධය වේ.

83. එක් ප්‍රකාරයෙකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : ස්පර්ශසම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයෙකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : සංයොජනීය වූයෙක් ඇත, අසංයොජනීය වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයෙකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : ශෛක්ෂ වූයෙක් ඇත, අශෛක්ෂ වූයෙක් ඇත, නො ම ශෛක්ෂ වූ නො ද අශෛක්ෂ වූයෙක් ඇති . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් වෙදනාස්කන්ධය වේ.

84. එක් ප්‍රකාරයෙකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : ස්පර්ශසම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයෙකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : සංයොජනසම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, සංයොජනච්චිප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයෙකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : පරිත්ත වූයෙක් ඇත, මහද්ගත වූයෙක් ඇත, අප්‍රමාණ වූයෙක් ඇති . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් වෙදනාස්කන්ධය වේ.

85. එක් ප්‍රකාරයෙකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : ස්පර්ශසම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයෙකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : සංයොජනච්චිප්‍රයුක්තසංයොජනීය වූයෙක් ඇත, සංයොජනච්චිප්‍රයුක්තඅසංයොජනීය වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයෙකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : පරිත්තාලම්බන වූයෙක් ඇත, මහද්ගතාලම්බන වූයෙක් ඇත, අප්‍රමාණාලම්බන වූයෙක් ඇති . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් වෙදනාස්කන්ධය වේ.

86. එක් ප්‍රකාරයෙකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : ස්පර්ශසම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයෙකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : ග්‍රන්ථනීය වූයෙක් ඇත, ග්‍රන්ථනීය නො වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයෙකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : භීත වූයෙක් ඇත, මධ්‍යම වූයෙක් ඇත, ප්‍රණීත වූයෙක් ඇති . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් වෙදනාස්කන්ධය වේ.

87. එකවිධිමත වෛද්‍යාකමකේ : එසාසලපසුනෙතා.

දුට්ඨවිධිමත වෛද්‍යාකමකේ : අපච්ඡි ගජසලපසුනෙතා, අපච්ඡි ගජ විපාසුනෙතා.

නිව්චිධිමත වෛද්‍යාකමකේ : අපච්ඡි ඕව්ච්ඡනනනියනො, අපච්ඡි සමමනන- නියනො, අපච්ඡි අනියනො —පෙ— එවං දසවිධිමත වෛද්‍යාකමකේ.

88. එකවිධිමත වෛද්‍යාකමකේ : එසාසලපසුනෙතා.

දුට්ඨවිධිමත වෛද්‍යාකමකේ : අපච්ඡි ගජවිපාසුනනගජනීයො, අපච්ඡි ගජවිපාසුනන අගජනීයො.

නිව්චිධිමත වෛද්‍යාකමකේ : අපච්ඡි මග්ගාරමමණො, අපච්ඡි මග්ග ගෙකුකො, අපච්ඡි මග්ගාඛිපච්ඡි —පෙ— එවං දසවිධිමත වෛද්‍යාකමකේ.

89. එකවිධිමත වෛද්‍යාකමකේ : එසාසලපසුනෙතා.

දුට්ඨවිධිමත වෛද්‍යාකමකේ : අපච්ඡි ඕඝනීයො, අපච්ඡි අනොඝනීයො,

නිව්චිධිමත වෛද්‍යාකමකේ : අපච්ඡි උපනෙතා, අපච්ඡි අනුපනෙතා, අපච්ඡි උපාදී —පෙ— එවං දසවිධිමත වෛද්‍යාකමකේ.

90. එකවිධිමත වෛද්‍යාකමකේ : එසාසලපසුනෙතා.

දුට්ඨවිධිමත වෛද්‍යාකමකේ : අපච්ඡි ඕඝසලපසුනෙතා, අපච්ඡි ඕඝවිපා- සුනෙතා.

නිව්චිධිමත වෛද්‍යාකමකේ : අපච්ඡි අනීනො, අපච්ඡි අනාගනො, අපච්ඡි පච්චුපනෙතා —පෙ— එවං දසවිධිමත වෛද්‍යාකමකේ.

91. එකවිධිමත වෛද්‍යාකමකේ : එසාසලපසුනෙතා.

දුට්ඨවිධිමත වෛද්‍යාකමකේ : අපච්ඡි ඕඝවිපාසුනනඕඝනීයො, අපච්ඡි ඕඝවිපාසුනන අනොඝනීයො.

නිව්චිධිමත වෛද්‍යාකමකේ : අපච්ඡි අභිතාරමමණො, අපච්ඡි අනාගතා- රමමණො, අපච්ඡි පච්චුපනනාරමමණො —පෙ— එවං දසවිධිමත වෛද්‍යාකමකේ.

92. එකවිධිමත වෛද්‍යාකමකේ : එසාසලපසුනෙතා.

දුට්ඨවිධිමත වෛද්‍යාකමකේ : අපච්ඡි යොගනීයො, අපච්ඡි අයොගනීයො,

නිව්චිධිමත වෛද්‍යාකමකේ : අපච්ඡි අඤ්ඤානෙතා, අපච්ඡි බහිඤ්ඤා, අපච්ඡි අඤ්ඤානබහිඤ්ඤා —පෙ— එවං දසවිධිමත වෛද්‍යාකමකේ.

93. එකවිධිමත වෛද්‍යාකමකේ : එසාසලපසුනෙතා.

දුට්ඨවිධිමත වෛද්‍යාකමකේ : අපච්ඡි යොගසලපසුනෙතා, අපච්ඡි යොග- විපාසුනෙතා.

නිව්චිධිමත වෛද්‍යාකමකේ : අපච්ඡි අඤ්ඤානාරමමණො, අපච්ඡි බහිඤ්ඤා- රමමණො, අපච්ඡි අඤ්ඤානබහිඤ්ඤාරමමණො —පෙ— එවං දසවිධිමත වෛද්‍යාකමකේ.

94. සත්තවිධෙන වේදනාකකිකේ : අත්ති කුසලො, අත්ති අකුසලො, අත්ති අබ්‍යාකතො, අත්ති කාමාවචරේ, අත්ති රූපාවචරේ, අත්ති අරූපාවචරේ, අත්ති අපරියාපනේ. එවං සත්තවිධෙන වේදනාකකිකේ.

අපරේපි සත්තවිධෙන වේදනාකකිකේ : අත්ති විපාකො —පෙ— අත්ති අජ්ඣන්තාරම්මණො, අත්ති බ්‍හිද්ධාරම්මණො, අත්ති අජ්ඣන්තබ්‍හිද්ධාරම්මණො, අත්ති කාමාවචරේ, අත්ති රූපාවචරේ, අත්ති අරූපාවචරේ, අත්ති අපරියාපනේ. එවං සත්තවිධෙන වේදනාකකිකේ.

95. චතුර්විධෙන වේදනාකකිකේ : චක්ඛුසම්මසපච්චයා වේදනාකකිකේ අත්ති කුසලො, අත්ති අකුසලො, අත්ති අබ්‍යාකතො, සොතසම්මසපච්චයා වේදනාකකිකේ -පෙ- ඝානසම්මසපච්චයා වේදනාකකිකේ -පෙ- ජීව්හාසම්මසපච්චයා වේදනාකකිකේ -පෙ- කායසම්මසපච්චයා වේදනාකකිකේ -පෙ- මනෝසම්මසපච්චයා වේදනාකකිකේ අත්ති කුසලො, අත්ති අකුසලො, අත්ති අබ්‍යාකතො, චක්ඛුසම්මසප්ථා වේදනා, සොතසම්මසප්ථා වේදනා, ඝානසම්මසප්ථා වේදනා, ජීව්හාසම්මසප්ථා වේදනා, කායසම්මසප්ථා වේදනා, මනෝසම්මසප්ථා වේදනා. එවං චතුර්විධෙන වේදනාකකිකේ.

96 අපරේපි චතුර්විධෙන වේදනාකකිකේ : චක්ඛුසම්මසපච්චයා වේදනාකකිකේ අත්ති විපාකො -පෙ- අත්ති අජ්ඣන්තාරම්මණො, අත්ති බ්‍හිද්ධාරම්මණො, අත්ති අජ්ඣන්තබ්‍හිද්ධාරම්මණො. සොතසම්මසපච්චයා වේදනාකකිකේ -පෙ- ඝානසම්මසපච්චයා වේදනාකකිකේ -පෙ- ජීව්හාසම්මසපච්චයා වේදනාකකිකේ -පෙ- කායසම්මසපච්චයා වේදනාකකිකේ -පෙ- මනෝසම්මසපච්චයා වේදනාකකිකේ. අත්ති විපාකො -පෙ- අත්ති අජ්ඣන්තාරම්මණො, අත්ති බ්‍හිද්ධාරම්මණො, අත්ති අජ්ඣන්තබ්‍හිද්ධාරම්මණො. චක්ඛුසම්මසප්ථා වේදනා -පෙ- මනෝසම්මසප්ථා වේදනා. එවං චතුර්විධෙන වේදනාකකිකේ.

97. තිංසතිවිධෙන වේදනාකකිකේ : චක්ඛුසම්මසපච්චයා වේදනාකකිකේ අත්ති කාමාවචරේ, අත්ති රූපාවචරේ, අත්ති අරූපාවචරේ, අත්ති අපරියාපනේ. සොතසම්මසපච්චයා -පෙ- ඝානසම්මසපච්චයා -පෙ- ජීව්හාසම්මසපච්චයා -පෙ- කායසම්මසපච්චයා -පෙ- මනෝසම්මසපච්චයා වේදනාකකිකේ, අත්ති කාමාවචරේ, අත්ති රූපාවචරේ, අත්ති අරූපාවචරේ, අත්ති අපරියාපනේ, චක්ඛුසම්මසප්ථා වේදනා, සොතසම්මසප්ථා වේදනා, ඝානසම්මසප්ථා වේදනා, ජීව්හාසම්මසප්ථා වේදනා, කායසම්මසප්ථා වේදනා, මනෝසම්මසප්ථා වේදනා. එවං තිංසතිවිධෙන වේදනාකකිකේ.

98. බහුවිධෙන වේදනාකතකො : චක්ඛුසම්පූර්ණපච්චයා වේදනාකතකො අපී කුසලො, අපී අකුසලො, අපී අබ්‍යාකතො, අපී කාමාවචරො, අපී රූපාවචරො, අපී අරූපාවචරො, අපී අපරියාපනො, සොකසම්පූර්ණපච්චයා -පෙ- ඝානසම්පූර්ණපච්චයා -පෙ- ජීව්‍හාසම්පූර්ණපච්චයා -පෙ- කායසම්පූර්ණපච්චයා පෙ- මනොසම්පූර්ණපච්චයා වේදනාකතකො අපී කුසලො, අපී අකුසලො, අපී අබ්‍යාකතො, අපී කාමාවචරො, අපී රූපාවචරො, අපී අරූපාවචරො, අපී අපරියාපනො, චක්ඛුසම්පූර්ණපච්චයා වේදනා, සොකසම්පූර්ණපච්චයා වේදනා, ඝානසම්පූර්ණපච්චයා වේදනා, ජීව්‍හාසම්පූර්ණපච්චයා වේදනා, කායසම්පූර්ණපච්චයා වේදනා මනොසම්පූර්ණපච්චයා වේදනා. එවං බහුවිධෙන වේදනාකතකො.

99. අපරෙපි බහුවිධෙන වේදනාකතකො : චක්ඛුසම්පූර්ණපච්චයා වේදනාකතකො අපී විපාකො -පෙ- අපී අජ්ඣන්තාරම්මණො, අපී බහිඤ්ඤාරම්මණො, අපී අජ්ඣන්තබහිඤ්ඤාරම්මණො, අපී කාමාවචරො, අපී රූපාවචරො, අපී අරූපාවචරො, අපී අපරියාපනො. සොකසම්පූර්ණපච්චයා වේදනාකතකො -පෙ- ඝානසම්පූර්ණපච්චයා වේදනාකතකො -පෙ- ජීව්‍හාසම්පූර්ණපච්චයා වේදනාකතකො -පෙ- කායසම්පූර්ණපච්චයා වේදනාකතකො -පෙ- මනොසම්පූර්ණපච්චයා වේදනාකතකො අපී විපාකො -පෙ- අපී අජ්ඣන්තාරම්මණො, අපී බහිඤ්ඤාරම්මණො, අපී අජ්ඣන්තබහිඤ්ඤාරම්මණො, අපී කාමාවචරො, අපී රූපාවචරො, අපී අරූපාවචරො, අපී අපරියාපනො. චක්ඛුසම්පූර්ණපච්චයා වේදනා, සොකසම්පූර්ණපච්චයා වේදනා, ඝානසම්පූර්ණපච්චයා වේදනා, ජීව්‍හාසම්පූර්ණපච්චයා වේදනා, කායසම්පූර්ණපච්චයා වේදනා, මනොසම්පූර්ණපච්චයා වේදනා. එවං බහුවිධෙන වේදනාකතකො.

අගං චූළච්චි වේදනාකතකො.

100. තත්ත කතමො සඤ්ඤාකතකො :
 එකවිධෙන සඤ්ඤාකතකො : එසංසම්පූර්ණපච්චයා.
 ද්විවිධෙන සඤ්ඤාකතකො : අපී සහෙතුකො, අපී අහෙතුකො.
 තීව්‍රවිධෙන සඤ්ඤාකතකො : අපී කුසලො, අපී අකුසලො, අපී අබ්‍යාකතො.
 චතුර්විධෙන සඤ්ඤාකතකො : අපී කාමාවචරො; අපී රූපාවචරො, අපී අරූපාවචරො, අපී අපරියාපනො.
 පඤ්ඤාවිධෙන සඤ්ඤාකතකො, අපී සුඛිඤ්ඤාසම්පූර්ණපච්චයා, අපී දුක්ඛිඤ්ඤාසම්පූර්ණපච්චයා, අපී සොමනසිඤ්ඤාසම්පූර්ණපච්චයා, අපී දොමනසිඤ්ඤාසම්පූර්ණපච්චයා, අපී උපෙකඤ්ඤාසම්පූර්ණපච්චයා. එවං පඤ්ඤාවිධෙන සඤ්ඤාකතකො.

98. බහුප්‍රකාරයෙන් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : වක්ඛුසම්ඵස්සප්‍රත්‍යයෙන් වූ වෙදනාස්කන්ධය කුශල වූයෙක් ඇත, අකුශල වූයෙක් ඇත, අව්‍යාකෘත වූයෙක් ඇත, කාමාවචර වූයෙක් ඇත, රූපාවචර වූයෙක් ඇත, අරූපාවචර වූයෙක් ඇත, අපරියාපන්න වූයෙක් ඇති. සොතසම්ඵස්සප්‍රත්‍යයෙන් . . . ඝාතසම්ඵස්සප්‍රත්‍යයෙන් . . . ජිව්හාසම්ඵස්සප්‍රත්‍යයෙන් . . . කායසම්ඵස්සප්‍රත්‍යයෙන් . . . මනෝසම්ඵස්සප්‍රත්‍යයෙන් වූ වෙදනාස්කන්ධය කුශල වූයෙක් ඇත, අකුශල වූයෙක් ඇත, අව්‍යාකෘත වූයෙක් ඇත, කාමාවචර වූයෙක් ඇත, රූපාවචර වූයෙක් ඇත, අරූපාවචර වූයෙක් ඇත, අපරියාපන්න වූයෙක් ඇති. වක්ඛුසම්ඵස්සයෙන් උපන් වෙදනා ය, සොතසම්ඵස්සයෙන් උපන් වෙදනා ය, ඝාතසම්ඵස්සයෙන් උපන් වෙදනා ය, ජිව්හාසම්ඵස්සයෙන් උපන් වෙදනා ය, කායසම්ඵස්සයෙන් උපන් වෙදනා ය, මනෝසම්ඵස්සයෙන් උපන් වෙදනා යි. මෙසේ බහුප්‍රකාරයෙන් වෙදනාස්කන්ධය වේ.

99. අත්‍ය වූ බහුප්‍රකාරයෙන් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : වක්ඛුසම්ඵස්සප්‍රත්‍යයෙන් වූ වෙදනාස්කන්ධය විපාක වූයෙක් ඇත . . . අධ්‍යාත්මාලම්බන වූයෙක් ඇත, බාහිරාලම්බන වූයෙක් ඇත, අධ්‍යාත්මබාහිරාලම්බන වූයෙක් ඇත, කාමාවචර වූයෙක් ඇත, රූපාවචර වූයෙක් ඇත, අරූපාවචර වූයෙක් ඇත, අපරියාපන්න වූයෙක් ඇති. සොතසම්ඵස්සප්‍රත්‍යයෙන් වූ වෙදනාස්කන්ධය . . . ඝාතසම්ඵස්සප්‍රත්‍යයෙන් වූ වෙදනාස්කන්ධය . . . ජිව්හාසම්ඵස්සප්‍රත්‍යයෙන් වූ වෙදනාස්කන්ධය . . . කායසම්ඵස්සප්‍රත්‍යයෙන් වූ වෙදනාස්කන්ධය . . . මනෝසම්ඵස්සප්‍රත්‍යයෙන් වූ වෙදනාස්කන්ධය විපාක වූයෙක් ඇත . . . අධ්‍යාත්මාලම්බන වූයෙක් ඇත, බාහිරාලම්බන වූයෙක් ඇත, අධ්‍යාත්මබාහිරාලම්බන වූයෙක් ඇත, කාමාවචර වූයෙක් ඇත, රූපාවචර වූයෙක් ඇත, අරූපාවචර වූයෙක් ඇත, අපරියාපන්න වූයෙක් ඇති. වක්ඛුසම්ඵස්සයෙන් උපන් වෙදනා ය, සොතසම්ඵස්සයෙන් උපන් වෙදනා ය, ඝාතසම්ඵස්සයෙන් උපන් වෙදනා ය, ජිව්හාසම්ඵස්සයෙන් උපන් වෙදනා ය, කායසම්ඵස්සයෙන් උපන් වෙදනා ය, මනෝසම්ඵස්සයෙන් උපන් වෙදනා යි. මෙසේ බහුප්‍රකාරයෙන් වෙදනාස්කන්ධය වේ.

මේ වෙදනාස්කන්ධ යි කියනු ලැබේ.

100. එහි සංඥස්කන්ධය කවරෙ යත් :

එක් ප්‍රකාරයකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : ස්පර්ශය හා යෙදුණේ යි.

ද්විප්‍රකාරයකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : සහෙතුක වූයෙක් ඇත, අහෙතුක වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : කුශල වූයෙක් ඇත, අකුශල වූයෙක් ඇත, අව්‍යාකෘත වූයෙක් ඇති.

චතුෂ්ප්‍රකාරයකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : කාමාවචර වූයෙක් ඇත, රූපාවචර වූයෙක් ඇත, අරූපාවචර වූයෙක් ඇත, අපරියාපන්න වූයෙක් ඇති.

පඤ්චප්‍රකාරයකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : සුඛෙන්ද්‍රිය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, දුඛෙන්ද්‍රිය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, යොමනස්සින්ද්‍රිය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, දෙමනස්සින්ද්‍රිය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, උපෙක්ඛින්ද්‍රිය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති. මෙසේ පඤ්චප්‍රකාරයෙන් සංඥස්කන්ධය වේ.

ජබ්බිධෙන සඤ්ඤාකඛ්ඛො: චක්ඛුසල්ඤ්ඤා සඤ්ඤා, සොඤ්ඤා සල්ඤ්ඤා, සඤ්ඤා, භානසල්ඤ්ඤා සඤ්ඤා, ජ්ච්ඤා සල්ඤ්ඤා සඤ්ඤා, කායසල්ඤ්ඤා සඤ්ඤා, මනොසල්ඤ්ඤා සඤ්ඤා. එවං ජබ්බිධෙන සඤ්ඤාකඛ්ඛො.

සත්තවිධෙන සඤ්ඤාකඛ්ඛො: චක්ඛුසල්ඤ්ඤා සඤ්ඤා, සොඤ්ඤා සල්ඤ්ඤා, සඤ්ඤා, භානසල්ඤ්ඤා සඤ්ඤා, ජ්ච්ඤා සල්ඤ්ඤා සඤ්ඤා, කායසල්ඤ්ඤා සඤ්ඤා, මනොධාතුසල්ඤ්ඤා සඤ්ඤා, මනොවිඤ්ඤාණධාතුසල්ඤ්ඤා සඤ්ඤා. එවං සත්තවිධෙන සඤ්ඤාකඛ්ඛො.

අට්ඨවිධෙන සඤ්ඤාකඛ්ඛො: චක්ඛුසල්ඤ්ඤා සඤ්ඤා -පෙ- කාය සල්ඤ්ඤා සඤ්ඤා අඤ්ඤා සුඛසහගතො, අඤ්ඤා දුක්ඛසහගතො, මනොධාතු සල්ඤ්ඤා සඤ්ඤා, මනොවිඤ්ඤාණධාතුසල්ඤ්ඤා සඤ්ඤා. එවං අට්ඨවිධෙන සඤ්ඤාකඛ්ඛො.

නවවිධෙන සඤ්ඤාකඛ්ඛො: චක්ඛුසල්ඤ්ඤා සඤ්ඤා -පෙ- කාය සල්ඤ්ඤා සඤ්ඤා, මනොධාතුසල්ඤ්ඤා සඤ්ඤා, මනොවිඤ්ඤාණධාතු සල්ඤ්ඤා සඤ්ඤා අඤ්ඤා කුසලො, අඤ්ඤා අකුසලො, අඤ්ඤා අඛ්ඤාකතො. එවං නවවිධෙන සඤ්ඤාකඛ්ඛො.

දසවිධෙන සඤ්ඤාකඛ්ඛො: චක්ඛුසල්ඤ්ඤා සඤ්ඤා -පෙ- කාය සල්ඤ්ඤා සඤ්ඤා අඤ්ඤා සුඛසහගතො, අඤ්ඤා දුක්ඛසහගතො, මනොධාතු සල්ඤ්ඤා සඤ්ඤා, මනොවිඤ්ඤාණධාතුසල්ඤ්ඤා සඤ්ඤා අඤ්ඤා කුසලො, අඤ්ඤා අකුසලො, අඤ්ඤා අඛ්ඤාකතො. එවං දසවිධෙන සඤ්ඤාකඛ්ඛො.

101. එකවිධෙන සඤ්ඤාකඛ්ඛො: එසංසම්පයුතො.

දුට්ඨවිධෙන සඤ්ඤාකඛ්ඛො: අඤ්ඤා සහෙතුකො, අඤ්ඤා අහෙතුකො.

තිවිධෙන සඤ්ඤාකඛ්ඛො: අඤ්ඤා සුඛාය වේදනාය සම්පයුතො, අඤ්ඤා දුක්ඛාය වේදනාය සම්පයුතො, අඤ්ඤා අදුක්ඛමසුඛාය වේදනාය සම්පයුතො -පෙ- එවං දසවිධෙන සඤ්ඤාකඛ්ඛො.

102. එකවිධෙන සඤ්ඤාකඛ්ඛො: එසංසම්පයුතො.

දුට්ඨවිධෙන සඤ්ඤාකඛ්ඛො: අඤ්ඤා සහෙතුකො, අඤ්ඤා අහෙතුකො.

තිවිධෙන සඤ්ඤාකඛ්ඛො: අඤ්ඤා විපාකො, අඤ්ඤා විපාකධම්මධම්මො, අඤ්ඤා නෙව විපාකධම්මධම්මො.

අඤ්ඤා උපාදිනනුපාදනියො, අඤ්ඤා අනුපාදිනනුපාදනියො, අඤ්ඤා අනුපාදිනනඅනුපාදනියො.

අඤ්ඤා සංකිලිට්ඨසංකිලෙසිකො, අඤ්ඤා අසංකිලිට්ඨසංකිලෙසිකො, අඤ්ඤා අසංකිලිට්ඨඅසංකිලෙසිකො.

අඤ්ඤා සවිතකකච්චාරො, අඤ්ඤා අවිතකකච්චාරමනො. අඤ්ඤා අවිතකකච්චාරො.

අඤ්ඤා පිතිසහගතො, අඤ්ඤා සුඛසහගතො, අඤ්ඤා උපෙකධාසහගතො.

ඡවප්‍රකාරයෙකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : චක්‍රවුසම්ඵස්සයෙන් උපන් සංඥ යැ, සොතසම්ඵස්සයෙන් උපන් සංඥ යැ, ඝාතසම්ඵස්සයෙන් උපන් සංඥ යැ, ජිව්භාසම්ඵස්සයෙන් උපන් සංඥ යැ, කායසම්ඵස්සයෙන් උපන් සංඥ යැ, මනෝසම්ඵස්සයෙන් උපන් සංඥ යි. මෙසේ ඡවප්‍රකාරයෙන් සංඥස්කන්ධය වේ.

සප්තප්‍රකාරයකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : චක්‍රවුසම්ඵස්සයෙන් උපන් සංඥ ය, සොතසම්ඵස්සයෙන් උපන් සංඥ ය, ඝාතසම්ඵස්සයෙන් උපන් සංඥ ය, ජිව්භාසම්ඵස්සයෙන් උපන් සංඥ ය, කායසම්ඵස්සයෙන් උපන් සංඥ ය, මනෝධාතුසම්ඵස්සයෙන් උපන් සංඥ ය, මනෝවිඤ්ඤාණධාතුසම්ඵස්සයෙන් උපන් සංඥ යි. මෙසේ සප්තප්‍රකාරයෙන් සංඥස්කන්ධය වේ.

අඡ්චප්‍රකාරයෙකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : චක්‍රවුසම්ඵස්සයෙන් උපන් සංඥ ය . . . කායසම්ඵස්සයෙන් උපන් සංඥ සුඛසහගත වූයේ ඇත, දුක්ඛසහගත වූයේ ඇති, මනෝධාතුසම්ඵස්සයෙන් උපන් සංඥ ය, මනෝවිඤ්ඤාණධාතුසම්ඵස්සයෙන් උපන් සංඥ යි. මෙසේ අඡ්චප්‍රකාරයෙන් සංඥස්කන්ධය වේ.

නවප්‍රකාරයෙකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : චක්‍රවුසම්ඵස්සයෙන් උපන් සංඥ යැ . . . කායසම්ඵස්සයෙන් උපන් සංඥ යැ, මනෝධාතුසම්ඵස්සයෙන් උපන් සංඥ යැ, මනෝවිඤ්ඤාණධාතුසම්ඵස්සයෙන් උපන් සංඥව කුශල වූයෙක් ඇත, අකුශල වූයෙක් ඇත, අව්‍යාකෘත වූයෙක් ඇති. මෙසේ නවප්‍රකාරයෙන් සංඥස්කන්ධය වේ.

දශප්‍රකාරයෙකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : චක්‍රවුසම්ඵස්සයෙන් උපන් සංඥ යැ . . . කායසම්ඵස්සප සංඥව සුඛසහගත වූයේ ඇත, දුක්ඛසහගත වූයේ ඇති. මනෝධාතු සම්ඵස්සප සංඥ යැ, මනෝවිඤ්ඤාණධාතුසම්ඵස්සප සංඥව කුශල වූයේ ඇත, අකුශල වූයේ ඇත, අව්‍යාකෘත වූයේ ඇති. මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් සංඥස්කන්ධය වේ.

101. එක් ප්‍රකාරයෙකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : ස්පර්ශය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයෙකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : සහෙතක වූයෙක් ඇත, අහෙතක වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයෙකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : සුඛවෙදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, දුක්ඛවෙදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, අදුක්ඛමසුඛවෙදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් සංඥස්කන්ධය වේ.

102. එක් ප්‍රකාරයෙකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : ස්පර්ශය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයෙකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : සහෙතක වූයෙක් ඇත, අහෙතක වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයෙකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : විපාක වූයෙක් ඇත, විපාකධර්මස්වභාව වූයෙක් ඇත, නො මැ විපාක වූ විපාකධර්මස්වභාව නො වූයෙක් ඇති.

උපාදින්නොපාදනීය වූයෙක් ඇත, අනුපාදින්නොපාදනීය වූයෙක් ඇත, අනුපාදින්න අනුපාදනීය වූයෙක් ඇති.

සඬිකිලිච්චසඬිකිලෙසික වූයෙක් ඇත, අසඬිකිලිච්චසඬිකිලෙසික වූයෙක් ඇත, අසඬිකිලිච්ච-අසඬිකිලෙසික වූයෙක් ඇති.

සච්චර්කසච්චාර වූයෙක් ඇත, අච්චර්කච්චාරමාත්‍ර වූයෙක් ඇත. අච්චර්ක-අච්චාර වූයෙක් ඇති.

ප්‍රීතිසහගත වූයෙක් ඇත, සුඛසහගත වූයෙක් ඇත, උපෙක්ඝාසහගත වූයෙක් ඇති.

අපී දසසනෙන පභාතබ්බො, අපී භාවනාය පභාතබ්බො, අපී නෙව දසසනෙන න භාවනාය පභාතබ්බො.

අපී දසසනෙන පභාතබ්බහෙතුකො, අපී භාවනාය පභාතබ්බහෙතුකො, අපී නෙව දසසනෙන න භාවනාය පභාතබ්බහෙතුකො.

අපී අචයගාමී, අපී අපචයගාමී, අපී නෙවචයගාමී නාපචයගාමී.

අපී සෙකෙඛා, අපී අසෙකෙඛා, අපී නෙව සෙකෙඛානාසෙකෙඛා.

අපී පරිනෙතා, අපී මහගගතො, අපී අපපමාණො.

අපී පරිතතාරම්මණො, අපී මහගගතාරම්මණො, අපී අපපමාණාරම්මණො.

අපී හීනො, අපී මජ්ඣමො, අපී පණීනො.

අපී මිච්ඡත්තනීයතො, අපී සම්මත්තනීයතො, අපී අනීයතො.

අපී මඤ්ඤාරම්මණො, අපී මඤ්ඤහෙතුකො, අපී මඤ්ඤාධිපතී.

අපී උප්පනො, අපී අනුප්පනො, අපී උප්පාදී.

අපී අතීතො, අපී අනාගතො, අපී පච්චුප්පනො.

අපී අතීතාරම්මණො, අපී අනාගතාරම්මණො, අපී පච්චුප්පනාරම්මණො.

අපී අජ්ඣතො, අපී බහිද්ධො, අපී අජ්ඣතබහිද්ධො.

අපී අජ්ඣතාරම්මණො, අපී බහිද්ධාරම්මණො, අපී අජ්ඣතබහිද්ධාරම්මණො. -පෙ- එවං දසවිධෙන සඤ්ඤාකඛිනො.

103. එකවිධෙන සඤ්ඤාකඛිනො : එසසප්පසුතො.

දුච්චිධෙන සඤ්ඤාකඛිනො : අපී හෙතුසම්පසුතො, අපී හෙතු විපසුතො.

අපී න හෙතු සහෙතුකො, අපී න හෙතු අහෙතුකො.

අපී ලොකියො, අපී ලොකුත්තරො.

අපී කෙනචී විඤ්ඤායො, අපී කෙනචී න විඤ්ඤායො.

අපී සාසවො, අපී අනාසවො.

අපී අසම්ප්පසුතො, අපී අසම්ප්පසුතො.

අපී අසම්ප්පසුතනසාසවො, අපී අසම්ප්පසුතනඅනාසවො.

අපී සංයොජ්ඣයො, අපී අසංයොජ්ඣයො.

අපී සංයොජ්ඣසම්පසුතො, අපී සංයොජ්ඣවිපසුතො.

දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍ය වූයෙක් ඇත, භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍ය වූයෙක් ඇත, නො මැ දර්ශනයෙන් නො ද භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍ය වූයෙක් ඇති.

දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍යහෙතු ඇතියෙක් ඇත, භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යහෙතු ඇතියෙක් ඇත, නො මැ දර්ශනයෙන් නො ද භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍ය වූ හෙතු ඇතියෙක් ඇති.

ආවයගාමී වූයෙක් ඇත, අපවයගාමී වූයෙක් ඇත, නො මැ ආවයගාමී නො ද අපවය ගාමී වූයෙක් ඇති.

ශෛක්ෂ වූයෙක් ඇත, අශෛක්ෂ වූයෙක් ඇත, නො මැ ශෛක්ෂ නාශෛක්ෂ වූයෙක් ඇති.

පරිත්ත වූයෙක් ඇත, මහද්ගත වූයෙක් ඇත, අප්‍රමාණ වූයෙක් ඇති.

පරිත්තාලම්බන වූයෙක් ඇත, මහද්ගතාලම්බන වූයෙක් ඇත, අප්‍රමාණලම්බන වූයෙක් ඇති.

භීත වූයෙක් ඇත, මධ්‍යම වූයෙක් ඇත, ප්‍රභීත වූයෙක් ඇති.

මිත්ථ්‍යාත්වනියත වූයෙක් ඇත, සම්‍යක්ත්වනියත වූයෙක් ඇත, අනියත වූයෙක් ඇති.

මාර්ගාලම්බන වූයෙක් ඇත, මාර්ගහෙතු ඇතියෙක් ඇත, මාර්ගාධිපති වූයෙක් ඇති.

උත්පන්න වූයෙක් ඇත, අනුත්පන්න වූයෙක් ඇත, අවශ්‍යයෙන් උපදනා (සංඤ්ඤා ස්කන්ධ)යෙක් ඇති.

අතීත වූයෙක් ඇත, අනාගත වූයෙක් ඇත, වර්තමාන වූයෙක් ඇති.

අතීතාලම්බන වූයෙක් ඇත, අනාගතාලම්බන වූයෙක් ඇත, ප්‍රත්‍යුත්පන්නාලම්බන වූයෙක් ඇති.

අධ්‍යාත්ම වූයෙක් ඇත, බාහිර වූයෙක් ඇත, අධ්‍යාත්ම-බාහිර වූයෙක් ඇති.

අධ්‍යාත්මාලම්බන වූයෙක් ඇත, බාහිරාලම්බන වූයෙක් ඇත, අධ්‍යාත්ම-බාහිරාලම්බන වූයෙක් ඇති . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් සංඤ්ඤාස්කන්ධය වේ.

103. එක් ප්‍රකාරයෙකින් සංඤ්ඤාස්කන්ධය වෙයි : ස්පර්ශසම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයෙකින් සංඤ්ඤාස්කන්ධය වෙයි : හෙතුසම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, හෙතු විප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති.

හෙතු නො වූ සහෙතුකයෙක් ඇත, හෙතු නො වූ අහෙතුකයෙක් ඇති.

ලොකික වූයෙක් ඇත, ලොකොත්තර වූයෙක් ඇති.

වක්ඛු ආදී කිසි විඤ්ඤාස්කන්ධයකින් දතයුත්තෙක් ඇත, කිසි විඤ්ඤාස්කන්ධයකින් නො දතයුත්තෙක් ඇති.

සාසුච වූයෙක් ඇත, අනාසුච වූයෙක් ඇති.

ආසුචසම්ප්‍රයුක්තවූයෙක් ඇත, ආසුචවිප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති.

ආසුචවිප්‍රයුක්ත සාසුච වූයෙක් ඇත, ආසුචවිප්‍රයුක්ත අනාසුච වූයෙක් ඇති.

සංයෝජනීය වූයෙක් ඇත, අසංයෝජනීය වූයෙක් ඇති.

සංයෝජනසම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, සංයෝජනවිප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති.

අත්ති සංයෝජනවිපසයුතසංයෝජනියො, අත්ති සංයෝජනවිපසයුතන අසංයෝජනියො.

අත්ති ගන්තනියො, අත්ති අගන්තනියො.

අත්ති ගන්තසම්පසුතෙතො, අත්ති ගන්තවිපසයුතෙතො.

අත්ති ගන්තවිපසයුතන ගන්තනියො, අත්ති ගන්තවිපසයුතන අගන්තනියො.

අත්ති ඕඝනියො, අත්ති අනොඝනියො.

අත්ති ඕඝසම්පසුතෙතො, අත්ති ඕඝවිපසයුතෙතො.

අත්ති ඕඝවිපසයුතනඕඝනියො අත්ති ඕඝවිපසයුතනඅනොඝනියො.

අත්ති යොගනියො, අත්ති අයොගනියො.

අත්ති යොගසම්පසුතෙතො, අත්ති යොගවිපසයුතෙතො.

අත්ති යොගවිපසයුතනයොගනියො, අත්ති යොගවිපසයුතන අයොගනියො.

අත්ති නිවරණියො, අත්ති අනිවරණියො.

අත්ති නිවරණසම්පසුතෙතො, අත්ති නිවරණවිපසයුතෙතො.

අත්ති නිවරණවිපසයුතනනිවරණියො, අත්ති නිවරණවිපසයුතන අනිවරණියො.

අත්ති පරමචේතො, අත්ති අපරමචේතො.

අත්ති පරමාසම්පසුතෙතො, අත්ති පරමාසවිපසයුතෙතො.

අත්ති පරමාසවිපසයුතනපරමචේතො, අත්ති පරමාසවිපසයුතන අපරමචේතො.

අත්ති උපාදිනෙතො, අත්ති අනුපාදිනෙතො.

අත්ති උපාදනියො, අත්ති අනුපාදනියො.

අත්ති උපාදනසම්පසුතෙතො, අත්ති උපාදනවිපසයුතෙතො.

අත්ති උපාදනවිපසයුතනඋපාදනියො, අත්ති උපාදනවිපසයුතන-අනුපාදනියො.

අත්ති සංකිලෙසකො, අත්ති අසංකිලෙසිකො.

අත්ති සංකිලිචේතො, අත්ති අසංකිලිචේතො.

අත්ති කිලෙසසම්පසුතෙතො, අත්ති කිලෙසවිපසයුතෙතො.

අත්ති කිලෙසවිපසයුතනසංකිලෙසිකො, අත්ති කිලෙසවිපසයුතන-අසංකිලෙසිකො.

අත්ති දසසනෙන පභාතඛෙඛො, අත්ති න දසසනෙන පභාතඛෙඛො.

අත්ති භාවනාස පභාතඛෙඛො, අත්ති න භාවනාස පභාතඛෙඛො.

අත්ති දසසනෙන පභාතඛෙඛෙතො, අත්ති න දසසනෙන පභාතඛෙඛෙ-තො.

සංයෝජනවිප්‍රසූක්ත වූ සංයෝජනයෙක් ඇත, සංයෝජනවිප්‍රසූක්ත වූ අසංයෝජනීය වූයෙක් ඇති.

ග්‍රන්ථනීය වූයෙක් ඇත, ග්‍රන්ථනීය නො වූයෙක් ඇති.

ග්‍රන්ථසම්ප්‍රසූක්ත වූයෙක් ඇත, ග්‍රන්ථවිප්‍රසූක්ත වූයෙක් ඇති.

ග්‍රන්ථවිප්‍රසූක්ත ග්‍රන්ථනීය වූයෙක් ඇත, ග්‍රන්ථවිප්‍රසූක්ත වූ ග්‍රන්ථනීය නො වූයෙක් ඇති.

ඔසනීය වූයෙක් ඇත, අනොසනීය වූයෙක් ඇති.

ඔසසම්ප්‍රසූක්ත වූයෙක් ඇත, ඔසවිප්‍රසූක්ත වූයෙක් ඇති.

ඔසවිප්‍රසූක්තඔසනීය වූයෙක් ඇත, ඔසවිප්‍රසූක්ත අනොසනීය වූයෙක් ඇති.

යොගනීය වූයෙක් ඇත, අයොගනීය වූයෙක් ඇති.

යොගසම්ප්‍රසූක්ත වූයෙක් ඇත, යොගවිප්‍රසූක්ත වූයෙක් ඇති.

යොගවිප්‍රසූක්ත වූ යොගනීයයෙක් ඇත, යොගවිප්‍රසූක්ත අයොගනීයයෙක් ඇති.

නිවරණීයයෙක් ඇත, අනිවරණීයයෙක් ඇති.

නිවරණසම්ප්‍රසූක්ත වූයෙක් ඇත, නිවරණවිප්‍රසූක්ත වූයෙක් ඇති.

නිවරණවිප්‍රසූක්ත වූ නිවරණීයයෙක් ඇත, නිවරණවිප්‍රසූක්ත වූ අනිවරණීයයෙක් ඇති.

පරාමාණ්ථ වූයෙක් ඇත, අපරාමාණ්ථ වූයෙක් ඇති.

පරාමාසසම්ප්‍රසූක්ත වූයෙක් ඇත, පරාමාසවිප්‍රසූක්ත වූයෙක් ඇති.

පරාමාසවිප්‍රසූක්ත පරාමාණ්ථ වූයෙක් ඇත, පරාමාසවිප්‍රසූක්ත අපරාමාණ්ථ වූයෙක් ඇති.

උපාදින්න වූයෙක් ඇත, අනුපාදින්න වූයෙක් ඇති.

උපාදනයන්ට භිතවූයෙක් ඇත, අනුපාදනීය වූයෙක් ඇති.

උපාදනසම්ප්‍රසූක්ත වූයෙක් ඇත, උපාදනවිප්‍රසූක්ත වූයෙක් ඇති.

උපාදනවිප්‍රසූක්ත උපාදනීය වූයෙක් ඇත, උපාදනවිප්‍රසූක්ත උපාදනීය නො වූයෙක් ඇති.

සඵකිලෙසික වූයෙක් ඇත, අසඵකිලෙසික වූයෙක් ඇති.

සඵකිලිථිඨ වූයෙක් ඇත, අසඵකිලිථිඨ වූයෙක් ඇති.

ක්ලේශසම්ප්‍රසූක්ත වූයෙක් ඇත, ක්ලේශවිප්‍රසූක්ත වූයෙක් ඇති.

ක්ලේශවිප්‍රසූක්තසාංක්ලේශිකයෙක් ඇත, ක්ලේශවිප්‍රසූක්ත වූ අසාංක්ලේශිකයෙක් ඇති.

දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍ය වූයෙක් ඇත, දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍ය නො වූයෙක් ඇති.

භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍ය වූයෙක් ඇත, භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍ය නො වූයෙක් ඇති.

දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍යහෙතු ඇතියෙක් ඇත, දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍යහෙතු නැතියෙක් ඇති.

අපි භාවනාය පභාතබ්බහෙතුකො, අපි න භාවනාය පභාතබ්බ
හෙතුකො.

අපි සවිතකෙකා, අපි අවිතකෙකා.

අපි සවිචාරෙ, අපි අවිචාරෙ.

අපි සප්පිතිකො, අපි අප්පිතිකො.

අපි පිතිසහගතො, අපි න පිතිසහගතො.

අපි සුඛසහගතො, අපි න සුඛසහගතො.

අපි උපෙකධාසහගතො, අපි න උපෙකධාසහගතො.

අපි කාමාවචරෙ, අපි න කාමාවචරෙ.

අපි රූපාවචරෙ, අපි න රූපාවචරෙ.

අපි අරූපාවචරෙ, අපි න අරූපාවචරෙ.

අපි පරියාපනෙතො, අපි අපරියාපනෙතො.

අපි නිශ්ශාන්තිකො, අපි අනිශ්ශාන්තිකො.

අපි නිශ්චයො, අපි අනිශ්චයො.

අපි සඋත්තරෙ, අපි අනුත්තරෙ.

අපි සරණො, අපි අරණො.

නිව්ඛෙත සඤ්ඤාකඛිකො : අපි කුසලො, අපි අකුසලො, අපි
අබ්බසාකතො -පෙ- එවං දසව්ඛෙත සඤ්ඤාකඛිකො.

104. එකව්ඛෙත සඤ්ඤාකඛිකො : එසංසම්පසුත්තො.

දුච්ඛෙත සඤ්ඤාකඛිකො : අපි සරණො, අපි අරණො.

නිව්ඛෙත සඤ්ඤාකඛිකො : අපි සුඛාය වෙදනාය සම්පසුත්තො,
අපි දුකඛාය වෙදනාය සම්පසුත්තො, අපි අදුකම්මසුඛාය වෙදනාය
සම්පසුත්තො, අපි විපාකො -පෙ-

අපි අජ්ඣන්තාරම්මණො, අපි බහිද්ධාරම්මණො, අපි අජ්ඣන්ත
බහිද්ධාරම්මණො-පෙ-එවං දසව්ඛෙත සඤ්ඤාකඛිකො. [යථා කුසලොත්තිකෙ
විජාරෙ එවං සබ්බෙපි තිකා විජාරෙතබ්බො.]

දුකම්මුලකං.

105. එකව්ඛෙත සඤ්ඤාකඛිකො : එසංසම්පසුත්තො.

දුච්ඛෙත සඤ්ඤාකඛිකො : අපි සහෙතුකො, අපි අහෙතුකො.

නිව්ඛෙත සඤ්ඤාකඛිකො : අපි කුසලො, අපි අකුසලො, අපි
අබ්බසාකතො -පෙ- එවං දසව්ඛෙත සඤ්ඤාකඛිකො.

භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යභේද ඇතියෙක් ඇත, භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යභේද නැතියෙක් ඇති.

සච්ඡර්ක වූයෙක් ඇත, අච්ඡර්ක වූයෙක් ඇති.

සච්චාර වූයෙක් ඇත, අච්චාර වූයෙක් ඇති.

සප්‍රීතික වූයෙක් ඇත, අප්‍රීතික වූයෙක් ඇති.

ප්‍රීතියහගත වූයෙක් ඇත, ප්‍රීතියහගත නො වූයෙක් ඇති.

සුඛසහගත වූයෙක් ඇත, සුඛසහගත නො වූයෙක් ඇති.

උපෙක්ෂාසහගත වූයෙක් ඇත, උපෙක්ෂාසහගත නො වූයෙක් ඇති.

කාමාවචර වූයෙක් ඇත, කාමාවචර නො වූයෙක් ඇති.

රූපාවචර වූයෙක් ඇත, රූපාවචර නො වූයෙක් ඇති.

අරූපාවචර වූයෙක් ඇත, අරූපාවචර නො වූයෙක් ඇති.

පරියාපන්න වූයෙක් ඇත, පරියාපන්න නො වූයෙක් ඇති.

නෛයඨාණික වූයෙක් ඇත, අනෛයඨාණික වූයෙක් ඇති.

නියත වූයෙක් ඇත, අනියත වූයෙක් ඇති.

සඋත්තර වූයෙක් ඇත, අනුත්තර වූයෙක් ඇති.

සරණ වූයෙක් ඇත, අරණ වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයෙකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : කුශල වූයෙක් ඇත, අකුශලවූයෙක් ඇත, අව්‍යාකෘත වූයෙක් ඇති . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් සංඥස්කන්ධය වේ.

104. එක් ප්‍රකාරයෙකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : ස්පර්ශසම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයෙකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : සරණ වූයෙක් ඇත, අරණ වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයෙකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : සුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, දුඃඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, උපෙක්ෂාවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති. විපාක වූයෙක් ඇත . . .

අධ්‍යාත්මාලම්බන වූයෙක් ඇත, බාහිරාලම්බන වූයෙක් ඇත, අධ්‍යාත්මබාහිරාලම්බන වූයෙක් ඇති . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් සංඥස්කන්ධය වේ. [කුශලත්‍රිකයෙහි විස්තරය මෙන් භූමත්‍රිකයේ විස්තර කළ යුත්තාහ.]

දුකමූලක යි.

105. එක් ප්‍රකාරයෙකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : ස්පර්ශ සම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයෙකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : සභෙතුක වූයෙක් ඇත, අභෙතුක වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයෙකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : කුශල වූයෙක් ඇත, අකුශල වූයෙක් ඇත, අව්‍යාකෘත වූයෙක් ඇති . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් සංඥස්කන්ධය වේ.

106. එකවිධෙන සඤ්ඤාකඛනේ : එසසසමපසුනෙනා.

දුට්ඨධෙන සඤ්ඤාකඛනේ : අනච්චි හෙතුසමපසුනෙනා, අනච්චි හෙතු-
විපපසුනෙනා, -පෙ- අනච්චි සරණො, අනච්චි අරණො.

තිවිධෙන සඤ්ඤාකඛනේ : අනච්චි කුසලො, අනච්චි අකුසලො, අනච්චි
අබ්‍යාකතො -පෙ- එවං දසවිධෙන සඤ්ඤාකඛනේ.

107. එකවිධෙන සඤ්ඤාකඛනේ : එසසසමපසුනෙනා.

දුට්ඨධෙන සඤ්ඤාකඛනේ : අනච්චි සහෙතුකො, අනච්චි අහෙතුකො.

තිවිධෙන සඤ්ඤාකඛනේ : අනච්චි සුඛාය වෙදනාය සමපසුනෙනා,
අනච්චි දුක්ඛාය වෙදනාය සමපසුනෙනා, අනච්චි අදුක්ඛමසුඛාය වෙදනාය
සමපසුනෙනා. අනච්චි විපාකො -පෙ- අනච්චි අජ්ඣන්තාරමමණො, අනච්චි
ඛණ්ඩාරමමණො, අනච්චි අජ්ඣන්තඛණ්ඩාරමමණො -පෙ- එවං දසවිධෙන
සඤ්ඤාකඛනේ.

108. එකවිධෙන සඤ්ඤාකඛනේ : එසසසමපසුනෙනා.

දුට්ඨධෙන සඤ්ඤාකඛනේ : අනච්චි හෙතුසමපසුනෙනා, අනච්චි හෙතු-
විපපසුනෙනා -පෙ- අනච්චි සරණො, අනච්චි අරණො.

තිවිධෙන සඤ්ඤාකඛනේ : -පෙ- අනච්චි අජ්ඣන්තාරමමණො : අනච්චි
ඛණ්ඩාරමමණො, අනච්චි අජ්ඣන්තඛණ්ඩාරමමණො, -පෙ- එවං දසවිධෙන
සඤ්ඤාකඛනේ.

තිකමුලකං

109. එකවිධෙන සඤ්ඤාකඛනේ : එසසසමපසුනෙනා.

දුට්ඨධෙන සඤ්ඤාකඛනේ : අනච්චි සහෙතුකො, අනච්චි අහෙතුකො.

තිවිධෙන සඤ්ඤාකඛනේ : අනච්චි කුසලො, අනච්චි අකුසලො, අනච්චි
අබ්‍යාකතො. -පෙ- එවං දසවිධෙන සඤ්ඤාකඛනේ.

110. එකවිධෙන සඤ්ඤාකඛනේ : එසසසමපසුනෙනා.

දුට්ඨධෙන සඤ්ඤාකඛනේ : අනච්චි හෙතුසමපසුනෙනා, අනච්චි හෙතු
විපපසුනෙනා.

තිවිධෙන සඤ්ඤාකඛනේ : අනච්චි සුඛාය වෙදනාය සමපසුනෙනා,
අනච්චි දුක්ඛාය වෙදනාය සමපසුනෙනා, අනච්චි අදුක්ඛමසුඛාය වෙදනාය
සමපසුනෙනා -පෙ- එවං දසවිධෙන සඤ්ඤාකඛනේ.

111. එකවිධෙන සඤ්ඤාකඛනේ : එසසසමපසුනෙනා.

දුට්ඨධෙන සඤ්ඤාකඛනේ : අනච්චි න හෙතු සහෙතුකො, අනච්චි න
හෙතු අහෙතුකො.

තිවිධෙන සඤ්ඤාකඛනේ : අනච්චි විපාකො, අනච්චි විපාකධම්ම
ධම්මො, අනච්චි නෙව විපාක න විපාකධම්මධම්මො -පෙ- එවං දස-
විධෙන සඤ්ඤාකඛනේ.

112. එකවිධෙහ සඤ්ඤාකඛනේ : එසසසමපසුනෙනා.

දුට්ඨධෙහ සඤ්ඤාකඛනේ : අඤ්ඤි ලොකියො, අඤ්ඤි ලොකුතතරෙ.

තිවිධෙහ සඤ්ඤාකඛනේ : අඤ්ඤි උපාදිනනුපාදනියො, අඤ්ඤි අනුපා-
දිනනුපාදනියො, අඤ්ඤි අනුපාදිනනඅනුපාදනියො -පෙ- එවං දසවිධෙහ
සඤ්ඤාකඛනේ.

113. එකවිධෙහ සඤ්ඤාකඛනේ : එසසසමපසුනෙනා.

දුට්ඨධෙහ සඤ්ඤාකඛනේ : අඤ්ඤි කෙනචි විඤ්ඤායො, අඤ්ඤි කෙනචි
න විඤ්ඤායො.

තිවිධෙහ සඤ්ඤාකඛනේ : අඤ්ඤි සංකිලිට්ඨසංකිලෙසිකො, අඤ්ඤි
අසංකිලිට්ඨසංකිලෙසිකො, අඤ්ඤි අසංකිලිට්ඨඅසංකිලෙසිකො -පෙ-
එවං දසවිධෙහ සඤ්ඤාකඛනේ.

114. එකවිධෙහ සඤ්ඤාකඛනේ : එසසසමපසුනෙනා.

දුට්ඨධෙහ සඤ්ඤාකඛනේ : අඤ්ඤි සාසවො, අඤ්ඤි අනාසවො.

තිවිධෙහ සඤ්ඤාකඛනේ : අඤ්ඤි සචිතකසචිවාරෙ, අඤ්ඤි
අචිතකසචිවාරමනෙනා, අඤ්ඤි අචිතකසචිවාරෙ -පෙ- එවං දසවිධෙහ
සඤ්ඤාකඛනේ.

115. එකවිධෙහ සඤ්ඤාකඛනේ : එසසසමපසුනෙනා.

දුට්ඨධෙහ සඤ්ඤාකඛනේ : අඤ්ඤි ආසවච්චපසුනෙනා, අඤ්ඤි ආසව-
ච්චපසුනෙනා.

තිවිධෙහ සඤ්ඤාකඛනේ : අඤ්ඤි පිනිසභගනො, අඤ්ඤි සුඛසභගනො,
අඤ්ඤි උපෙකධාසභගනො -පෙ- එවං දසවිධෙහ සඤ්ඤාකඛනේ.

116. එකවිධෙහ සඤ්ඤාකඛනේ : එසසසමපසුනෙනා.

දුට්ඨධෙහ සඤ්ඤාකඛනේ : අඤ්ඤි ආසවච්චපසුනතසාසවො, අඤ්ඤි
ආසවච්චපසුනතඅනාසවො.

තිවිධෙහ සඤ්ඤාකඛනේ : අඤ්ඤි දසසනෙන පභාතබ්බො, අඤ්ඤි
භාවනාය පභාතබ්බො, අඤ්ඤි නෙචි දසසනෙන න භාවනාය පභාතබ්බො.
-පෙ- එවං දසවිධෙහ සඤ්ඤාකඛනේ.

117. එකවිධෙහ සඤ්ඤාකඛනේ : එසසසමපසුනෙනා.

දුට්ඨධෙහ සඤ්ඤාකඛනේ : අඤ්ඤි සංයොජනියො, අඤ්ඤි අසංයොජනියො.

තිවිධෙහ සඤ්ඤාකඛනේ : අඤ්ඤි දසසනෙන පභාතබ්බභෙතුකො,
අඤ්ඤි භාවනාය පභාතබ්බභෙතුකො, අඤ්ඤි නෙචි දසසනෙන න භාවනාය
පභාතබ්බභෙතුකො -පෙ- එවං දසවිධෙහ සඤ්ඤාකඛනේ.

118. එකවිධෙහ සඤ්ඤාකඛනේ : එසසසමපසුනෙනා.

දුට්ඨධෙහ සඤ්ඤාකඛනේ : අඤ්ඤි සංයොජනසමපසුනෙනා, අඤ්ඤි
සංයොජනච්චපසුනෙනා.

තිවිධෙහ සඤ්ඤාකඛනේ : අඤ්ඤි ආචයගාමී, අඤ්ඤි අපචයගාමී, අඤ්ඤි
නෙචාචයගාමී නාපචයගාමී -පෙ- එවං දසවිධෙහ සඤ්ඤාකඛනේ.

112. එක් ප්‍රකාරයෙකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : ස්පර්ශය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.
ද්විප්‍රකාරයෙන් සංඥස්කන්ධය වෙයි : ලෞකික වූයෙක් ඇත, ලොකොත්තර වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : උපාදින්නොපාදනිය වූයෙක් ඇත, අනුපාදින්නොපාදනිය වූයෙක් ඇත, අනුපාදින්න-අනුපාදනිය වූයෙක් ඇති . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් සංඥස්කන්ධය වේ.

113. එක් ප්‍රකාරයෙකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : ස්පර්ශය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.
ද්විප්‍රකාරයකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : කිසි විඤ්ඤායෙකින් දතයුත්තෙක් ඇත, කිසි විඤ්ඤායෙකින් නො දතයුත්තෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි. සංක්ලිෂ්ටසාංක්ලෙශික වූයෙක් ඇත, අසංක්ලිෂ්ටසාංක්ලෙශිකයෙක් ඇත, අසංක්ලිෂ්ට අභ්‍යංක්ලෙශිකයෙක් ඇති . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් සංඥස්කන්ධය වේ.

114. එක් ප්‍රකාරයෙකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : ස්පර්ශසම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.
ද්විප්‍රකාරයකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : සාසුච වූයෙක් ඇත, අනාසුචවූයෙක් ඇති.
ත්‍රිප්‍රකාරයකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : සචිතරකසච්චාර වූයෙක් ඇත, අචිතරක ච්චාරමාත්‍ර වූයෙක් ඇත, අචිතරක අච්චාර වූයෙක් ඇති . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් සංඥස්කන්ධය වේ.

115. එක් ප්‍රකාරයෙකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : ස්පර්ශය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.
ද්විප්‍රකාරයකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : ආසුචසම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත. ආසුච විප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : ප්‍රීතිසහගත වූයෙක් ඇත, සුඛසහගත වූයෙක් ඇත, උපෙක්ෂාසහගත වූයෙක් ඇති . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් සංඥස්කන්ධය වේ.

116. එක් ප්‍රකාරයෙකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : ස්පර්ශය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.
ද්විප්‍රකාරයකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : ආසුචවිප්‍රයුක්ත වූ ආසුචසහිතයෙක් ඇත, ආසුචවිප්‍රයුක්ත අනාසුච වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතච්චා වූයෙක් ඇත, භාවනායෙන් ප්‍රභාතච්චා වූයෙක් ඇත, නො මැ දර්ශනයෙන් නො ද භාවනායෙන් ප්‍රභාතච්චා වූයෙක් ඇති . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් සංඥස්කන්ධය වේ.

117. එක් ප්‍රකාරයෙකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : ස්පර්ශසම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.
ද්විප්‍රකාරයකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : සංයොජනිය වූයෙක් ඇත, අසංයොජනිය වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතච්චාහෙතු ඇතියෙක් ඇත, භාවනායෙන් ප්‍රභාතච්චාහෙතු ඇතියෙක් ඇත, නො මැ දර්ශනයෙන් නො ද භාවනායෙන් ප්‍රභාතච්චාහෙතු ඇතියෙක් ඇති . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් සංඥස්කන්ධය වේ.

118. එක් ප්‍රකාරයෙකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : ස්පර්ශය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.
ද්විප්‍රකාරයකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : සංයොජනසම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, සංයොජනවිප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : ආචයගාමී වූයෙක් ඇත, අපචයගාමී වූයෙක් ඇත, නො මැ ආචයගාමී නො ද අපචයගාමී වූයෙක් ඇති . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් සංඥස්කන්ධය වේ.

119. එකවිධෙන සඤ්ඤකඛ්ඤා : එසසසමපසුනොතා.

දුට්ඨධෙන සඤ්ඤකඛ්ඤා : අපච්චි සංයොජනවිපපසුතනසංයොජනීයො, අපච්චි සංයොජනවිපපසුතනඅසංයොජනීයො.

තිවිධෙන සඤ්ඤකඛ්ඤා : අපච්චි සෙකෙඛ්ඤා, අපච්චි අසෙකෙඛ්ඤා, අපච්චි නෙවසෙකෙඛ්ඤා, නාසෙකෙඛ්ඤා -පෙ- එවං දසවිධෙන සඤ්ඤකඛ්ඤා.

120. එකවිධෙන සඤ්ඤකඛ්ඤා : එසසසමපසුනොතා.

දුට්ඨධෙන සඤ්ඤකඛ්ඤා : අපච්චි ගජනීයො, අපච්චි අගජනීයො.

තිවිධෙන සඤ්ඤකඛ්ඤා : අපච්චි පරිනොතා, අපච්චි මහග්ගනො, අපච්චි අපපමාණො -පෙ- එවං දසවිධෙන සඤ්ඤකඛ්ඤා.

121. එකවිධෙන සඤ්ඤකඛ්ඤා : එසසසමපසුනොතා.

දුට්ඨධෙන සඤ්ඤකඛ්ඤා : අපච්චි ගජනීයො, අපච්චි ගජනීයො, අපච්චි ගජනීයො.

තිවිධෙන සඤ්ඤකඛ්ඤා : අපච්චි පරිනොතො, අපච්චි මහග්ගනො, අපච්චි පපමාණො, අපච්චි පපමාණො -පෙ- එවං දසවිධෙන සඤ්ඤකඛ්ඤා.

122. එකවිධෙන සඤ්ඤකඛ්ඤා : එසසසමපසුනොතා.

දුට්ඨධෙන සඤ්ඤකඛ්ඤා : අපච්චි ගජනීයො, අපච්චි ගජනීයො, අපච්චි ගජනීයො.

තිවිධෙන සඤ්ඤකඛ්ඤා : අපච්චි භිනො, අපච්චි මජ්ඣමො, අපච්චි පඤ්ඤානො -පෙ- එවං දසවිධෙන සඤ්ඤකඛ්ඤා.

123. එකවිධෙන සඤ්ඤකඛ්ඤා : එසසසමපසුනොතා.

දුට්ඨධෙන සඤ්ඤකඛ්ඤා : අපච්චි ඔඝනීයො, අපච්චි අනොඝනීයො.

තිවිධෙන සඤ්ඤකඛ්ඤා : අපච්චි මිච්චනනනීයො, අපච්චි සමමනනනීයො, අපච්චි අනිගනනීයො -පෙ- එවං දසවිධෙන සඤ්ඤකඛ්ඤා.

124. එකවිධෙන සඤ්ඤකඛ්ඤා : එසසසමපසුනොතා.

දුට්ඨධෙන සඤ්ඤකඛ්ඤා : අපච්චි ඔඝසමපසුනොතො, අපච්චි ඔඝවිපපසුනොතො.

තිවිධෙන සඤ්ඤකඛ්ඤා : අපච්චි මග්ගාරමමණො, අපච්චි මග්ගභෙතූකො, අපච්චි මග්ගාඛිපච්චි -පෙ- එවං දසවිධෙන සඤ්ඤකඛ්ඤා.

125. එකවිධෙන සඤ්ඤකඛ්ඤා : එසසසමපසුනොතා.

දුට්ඨධෙන සඤ්ඤකඛ්ඤා : අපච්චි ඔඝවිපපසුනොතො, අපච්චි ඔඝවිපපසුනොතො.

තිවිධෙන සඤ්ඤකඛ්ඤා : අපච්චි උපනොතො, අපච්චි අනුපනොතො, අපච්චි උපනොතො -පෙ- එවං දසවිධෙන සඤ්ඤකඛ්ඤා.

119. එක් ප්‍රකාරයකින් සංඥාකරණය වෙයි : ස්පර්ශසම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයකින් සංඥාකරණය වෙයි : සංයෝජනවිප්‍රයුක්ත වූ සංයෝජනීය වූයෙක් ඇත, සංයෝජනවිප්‍රයුක්ත අසංයෝජනීය වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයකින් සංඥාකරණය වෙයි : ශෛක්ෂ වූයෙක් ඇත, අශෛක්ෂ වූයෙක් ඇත, නො මැ ශෛක්ෂ වූ අශෛක්ෂ නො වූයෙක් ඇති . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් සංඥාකරණය වේ.

120. එක් ප්‍රකාරයකින් සංඥාකරණය වෙයි : ස්පර්ශසම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයකින් සංඥාකරණය වෙයි : ග්‍රන්ථනීය වූයෙක් ඇත, අග්‍රන්ථනීය වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයකින් සංඥාකරණය වෙයි : පරිත්ත වූයෙක් ඇත, මහදගත වූයෙක් ඇත, අප්‍රමාණ වූයෙක් ඇති . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් සංඥාකරණය වේ.

121. එක් ප්‍රකාරයකින් සංඥාකරණය වෙයි : ස්පර්ශසම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයකින් සංඥාකරණය වෙයි : ග්‍රන්ථසම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, ග්‍රන්ථ විප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයකින් සංඥාකරණය වෙයි : පරිත්තාලම්බන වූයෙක් ඇත, මහදගතාලම්බන වූයෙක් ඇත, අප්‍රමාණාලම්බන වූයෙක් ඇති . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් සංඥාකරණය වේ.

122. එක් ප්‍රකාරයකින් සංඥාකරණය වෙයි : ස්පර්ශසම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයකින් සංඥාකරණය වෙයි : ග්‍රන්ථවිප්‍රයුක්ත වූ ග්‍රන්ථනීයයෙක් ඇත, ග්‍රන්ථවිප්‍රයුක්ත වූ අග්‍රන්ථනීයයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයකින් සංඥාකරණය වෙයි : භීත වූයෙක් ඇත, මධ්‍යම වූයෙක් ඇත, ප්‍රණීත වූයෙක් ඇති . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් සංඥාකරණය වේ.

123. එක් ප්‍රකාරයකින් සංඥාකරණය වෙයි : ස්පර්ශසම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයකින් සංඥාකරණය වෙයි : ඔසනීය වූයෙක් ඇත, අනොසනීය වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයකින් සංඥාකරණය වෙයි : මිත්ථ්‍යාත්වනීයත වූයෙක් ඇත, සමාසත්වනීයත වූයෙක් ඇත, අනීයත වූයෙක් ඇති . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් සංඥාකරණය වේ.

124. එක් ප්‍රකාරයකින් සංඥාකරණය වෙයි : ස්පර්ශසම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයකින් සංඥාකරණය වෙයි : ඔසසම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, ඔසවිප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයකින් සංඥාකරණය වෙයි : මාර්ගාලම්බන වූයෙක් ඇත, මාර්ගභෙදක වූයෙක් ඇත, මාර්ගාධිපති වූයෙක් ඇති . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් සංඥාකරණය වේ.

125. එක් ප්‍රකාරයකින් සංඥාකරණය වෙයි : ස්පර්ශසම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයකින් සංඥාකරණය වෙයි : ඔසවිප්‍රයුක්ත ඔසනීයයෙක් ඇත, ඔසවිප්‍රයුක්ත අනොසනීයයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයකින් සංඥාකරණය වෙයි : උත්පන්න වූයෙක් ඇත, අනුත්පන්න වූයෙක් ඇත, උත්පාදී වූයෙක් ඇති . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් සංඥාකරණය වේ.

126. එකවිධවන සඳහාදාකවකේ : එසහසමපසුනෙතා.

දුට්ඨවන සඳහාදාකවකේ : අනි යොගනීයො, අනි අයොගනීයො.

නිව්ධවන සඳහාදාකවකේ : අනි අනීනො, අනි අනාගනො, අනි පච්චුපපනො -පෙ- එවං දසව්ධවන සඳහාදාකවකේ.

127. එකවිධවන සඳහාදාකවකේ : එසහසමපසුනෙතා.

දුට්ඨවන සඳහාදාකවකේ : අනි යොගසමපසුනෙතා, අනි යොග- විපසුනෙතා.

නිව්ධවන සඳහාදාකවකේ : අනි අනීනාරම්මණො, අනි අනාගනා- රම්මණො, අනි පච්චුපපනාරම්මණො -පෙ- එවං දසව්ධවන සඳහාදාකවකේ.

128. එකවිධවන සඳහාදාකවකේ : එසහසමපසුනෙතා.

දුට්ඨවන සඳහාදාකවකේ : අනි යොගවිපසුනතයොගනීයො, අනි යොගවිපසුනතඅයොගනීයො.

නිව්ධවන සඳහාදාකවකේ : අනි අජ්ඣනො, අනි බහිද්ධො, අනි අජ්ඣතබහිද්ධො -පෙ- එවං දසව්ධවන සඳහාදාකවකේ.

129. එකවිධවන සඳහාදාකවකේ : එසහසමපසුනෙතා.

දුට්ඨවන සඳහාදාකවකේ : අනි නීවරණීයො, අනි අනීවරණීයො.

නිව්ධවන සඳහාදාකවකේ : අනි අජ්ඣතනාරම්මණො, අනි බහිද්ධා- රම්මණො, අනි අජ්ඣතබහිද්ධාරම්මණො -පෙ- එවං දසව්ධවන සඳහාදාකවකේ.

උගනොවබ්බිකං.

130. සත්තව්ධවන සඳහාදාකවකේ : අනි කුසලො, අනි අකුසලො, අනි අබ්භාතනො, අනි කාමාවචරො, අනි රූපාවචරො, අනි අරූපාවචරො, අනි අපරියාපනො. එවං සත්තව්ධවන සඳහාදාකවකේ.

අපරොපි සත්තව්ධවන සඳහාදාකවකේ : අනි සුඛාය වෙදනාය සමපසුනො, අනි දුක්ඛාය වෙදනාය සමපසුනො, අනි අදුක්ඛමසුඛාය වෙදනාය සමපසුනො -පෙ-

අනි අජ්ඣතනාරම්මණො, අනි බහිද්ධාරම්මණො, අනි අජ්ඣතබහිද්ධාරම්මණො, අනි කාමාවචරො, අනි රූපාවචරො, අනි අරූපා- වචරො, අනි අපරියාපනො. එවං සත්තව්ධවන සඳහාදාකවකේ.

126. එක් ප්‍රකාරයෙකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : ස්පර්ශසම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයෙකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : යොගනීය වූයෙක් ඇත, අයොගනීය වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයෙකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : අතීත වූයෙක් ඇත, අනාගත වූයෙක් ඇත, ප්‍රත්‍යුත්පන්න වූයෙක් ඇති . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් සංඥස්කන්ධය වේ.

127. එක් ප්‍රකාරයෙකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : ස්පර්ශසම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයෙකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : යොගසම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, යොග-විප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයෙකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : අතීතාලම්බන වූයෙක් ඇත, අනාගතා-ලම්බන වූයෙක් ඇත, ප්‍රත්‍යුත්පන්නාලම්බන වූයෙක් ඇති . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් සංඥස්කන්ධය වේ.

128. එක් ප්‍රකාරයෙකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : ස්පර්ශසම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයෙකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : යොගවිප්‍රයුක්ත යොගනීයයෙක් ඇත, යොගවිප්‍රයුක්ත අයොගනීයයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයෙකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : අධ්‍යාත්ම වූයෙක් ඇත, බාහිර වූයෙක් ඇත, අධ්‍යාත්මබාහිර වූයෙක් ඇති . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් සංඥස්කන්ධය වේ.

129. එක් ප්‍රකාරයෙකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : ස්පර්ශසම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයෙකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : නිවරණීය වූයෙක් ඇත, අනිවරණීය වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයෙකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : අධ්‍යාත්මාලම්බන වූයෙක් ඇත, බාහිරාලම්බන වූයෙක් ඇත, අධ්‍යාත්මබාහිරාලම්බන වූයෙක් ඇති . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් සංඥස්කන්ධය වේ.

උභතොවධිස්ක යි.

130. සත් ප්‍රකාරයෙකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : කුශල වූයෙක් ඇත, අකුශල වූයෙක් ඇත, අව්‍යාකෘත වූයෙක් ඇත, කාමාවචර වූයෙක් ඇත, රූපාවචර වූයෙක් ඇත, අරූපාවචර වූයෙක් ඇත, අපරියාපන්න වූයෙක් ඇති. මෙසේ සත්ප්‍රකාරයෙන් සංඥස්කන්ධය වේ.

අනෙකුදු සත් ප්‍රකාරයෙකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : සුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, දුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, උපෙක්ෂාවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත. . . .

අධ්‍යාත්මාලම්බන වූයෙක් ඇත, බාහිරාලම්බන වූයෙක් ඇත, අධ්‍යාත්මබාහිරාලම්බන වූයෙක් ඇත, කාමාවචර වූයෙක් ඇත, රූපාවචර වූයෙක් ඇත, අරූපාවචර වූයෙක් ඇත, අපරියාපන්න වූයෙක් ඇති. මෙසේ සත්ප්‍රකාරයෙන් සංඥස්කන්ධය වේ.

135. තත් කතමෝ සඛාරකකකෝ :

එකවිධෙන සඛාරකකකෝ චිත්තසම්පයුතො.

ද්විධෙන සඛාරකකකෝ : අභි හෙතු, අභි න හෙතු.

තීව්‍රධෙන සඛාරකකකෝ : අභි කුසලෝ, අභි අකුසලෝ, අභි අබ්‍යාකතො.

චතුර්ධෙන සඛාරකකකෝ : අභි කාමාවචරේ, අභි රූපාවචරේ, අභි අරූපාවචරේ, අභි අපරියාපනො.

පඤ්චධෙන සඛාරකකකෝ : අභි සුඛිත්‍රියසම්පයුතො, අභි දුකිත්‍රියසම්පයුතො, අභි සොමනසසිත්‍රිය සම්පයුතො, අභි දොමනසසිත්‍රිය සම්පයුතො, අභි උපෙකිත්‍රිය සම්පයුතො. එවං පඤ්චධෙන සඛාරකකකෝ.

ඡර්ධෙන සඛාරකකකෝ : චක්ඛුසම්පසෑඡා වේතනා, සොභිසම්පසෑඡා වේතනා, ඝානසම්පසෑඡා වේතනා, ජීවහාසම්පසෑඡා වේතනා, කායසම්පසෑඡා වේතනා, මනෝසම්පසෑඡා වේතනා. එවං ඡර්ධෙන සඛාරකකකෝ.

සත්තවිධෙන සඛාරකකකෝ : චක්ඛුසම්පසෑඡා වේතනා, සොභිසම්පසෑඡා වේතනා, ඝානසම්පසෑඡා වේතනා, ජීවහාසම්පසෑඡා වේතනා, කායසම්පසෑඡා වේතනා, මනෝධාතුසම්පසෑඡා වේතනා, මනෝවිඤ්ඤාණධාතුසම්පසෑඡා වේතනා. එවං සත්තවිධෙන සඛාරකකකෝ.

අට්ඨවිධෙන සඛාරකකකෝ : චක්ඛුසම්පසෑඡා වේතනා -පෙ-කායසම්පසෑඡා වේතනා, අභි සුඛසහගතා, අභි දුකසහගතා, මනෝධාතුසම්පසෑඡා වේතනා, මනෝවිඤ්ඤාණධාතු සම්පසෑඡා වේතනා. එවං අට්ඨවිධෙන සඛාරකකකෝ.

නවවිධෙන සඛාරකකකෝ : චක්ඛුසම්පසෑඡා වේතනා -පෙ-මනෝධාතුසම්පසෑඡා වේතනා, මනෝවිඤ්ඤාණධාතුසම්පසෑඡා වේතනා, අභි කුසලා, අභි අකුසලා, අභි අබ්‍යාකතා. එවං නවවිධෙන සඛාරකකකෝ.

දසවිධෙන සඛාරකකකෝ : චක්ඛුසම්පසෑඡා වේතනා -පෙ-කායසම්පසෑඡා වේතනා, අභි සුඛසහගතා, අභි දුකසහගතා, මනෝධාතුසම්පසෑඡා වේතනා, මනෝවිඤ්ඤාණධාතුසම්පසෑඡා වේතනා, අභි කුසලා, අභි අකුසලා, අභි අබ්‍යාකතා, එවං දසවිධෙන සඛාරකකකෝ.

136. එකවිධෙන සඛාරකකකෝ : චිත්තසම්පයුතො.

ද්විධෙන සඛාරකකකෝ : අභි හෙතු, අභි න හෙතු.

තීව්‍රධෙන සඛාරකකකෝ : අභි සුඛාය වේදනාය සම්පයුතො, අභි දුකාය වේදනාය සම්පයුතො, අභි අදුකමසුඛාය වේදනාය සම්පයුතො.

අත් විපාකෝ, අත් විපාක ධම්ම ධම්මෝ, අත් නෙවවිපාක න විපාක ධම්මධම්මෝ.

අත් උපාදිනනුපාදනියෝ, අත් අනුපාදිනනුපාදනියෝ, අත් අනුපාදිනනඅනුපාදනියෝ.

අත් සංකිලිට්ඨසංකිලෙසිකෝ, අත් අසංකිලිට්ඨසංකිලෙසිකෝ, අත් අසංකිලිට්ඨඅසංකිලෙසිකෝ.

අත් සවිතකකසවිචාරෝ, අත් අවිතකකවිචාරමනෝ, අත් අවිතකක අවිචාරෝ.

අත් පීඨිසහගනෝ, අත් සුඛසහගනෝ, අත් උපෙකධාසහගනෝ.

අත් දසසනෙන පභාතබ්බෝ, අත් භාවනාය පභාතබ්බෝ, අත් නෙවදසසනෙන න භාවනාය පභාතබ්බෝ.

අත් දසසනෙන පභාතබ්බහෙතුකෝ, අත් භාවනාය පභාතබ්බ-හෙතුකෝ, අත් නෙවදසසනෙන න භාවනාය පභාතබ්බහෙතුකෝ.

අත් ආවයගාමී, අත් අපවයගාමී, අත් නෙවාවයගාමී නාපවයගාමී.

අත් සෙකෙධා, අත් අසෙකෙධා, අත් නෙවසෙකෙධා නාසෙකෙධා.

අත් පරිතෝ, අත් මහගනෝ, අත් අපපමාණෝ.

අත් පරිතතාරමමණෝ, අත් මහගනාරමමණෝ, අත් අපපමාණා-රමමණෝ.

අත් භීතෝ, අත් මජ්ඣමෝ, අත් පණීතෝ.

අත් මිච්ඡත්තනිකතෝ, අත් සම්මත්තනිකතෝ, අත් අනිකතෝ.

අත් මගාරමමණෝ, අත් මගහෙතුකෝ, අත් මගධාපතී.

අත් උපපනෝ, අත් අනුපපනෝ, අත් උපපාදී.

අත් අතීතෝ, අත් අනාගතෝ, අත් පච්චුපපනෝ.

අත් අතීතාරමමණෝ, අත් අනාගතාරමමණෝ, අත් පච්චුපපනා-රමමණෝ.

අත් අජ්ඣතෝ, අත් බභිඤ්ඤා, අත් අජ්ඣතබභිඤ්ඤා.

අත් අජ්ඣතාරමමණෝ, අත් බභිඤ්ඤාරමමණෝ, අත් අජ්ඣතබභිඤ්ඤාරමමණෝ -පෙ- එවං දසවිධෙන සංඛාරකඛඤ්ඤා.

137. එකවිධෙන සංඛාරකඛඤ්ඤා: චීතතසම්පයුතෝ.

ද්විවිධෙන සංඛාරකඛඤ්ඤා: අත් සහෙතුකෝ, අත් අහෙතුකෝ.

අත් හෙතුසම්පයුතෝ, අත් හෙතුවිපයුතෝ.

අත් හෙතුවේච සහෙතුකෝ ච, අත් සහෙතුකෝ වේච න ච හෙතු.

අත් හෙතු වේච හෙතු සම්පයුතෝ ච, අත් හෙතු සම්පයුතෝ වේච න ච හෙතු.

විපාක වූයෙක් ඇත, විපාකධර්මස්වභාව වූයෙක් ඇත, නො මැ විපාක වූ විපාක ධර්මස්වභාව නො වූයෙක් ඇති.

උපාදින්නොපාදනීය වූයෙක් ඇත, අනුපාදින්නොපාදනීය වූයෙක් ඇත, අනුපාදින්න-අනුපාදනීය වූයෙක් ඇති.

සභිකීලිවට්ඨසභිකීලෙසික වූයෙක් ඇත, අසභිකීලිවට්ඨසභිකීලෙසික වූයෙක් ඇත, අසභිකීලිවට්ඨඅසභිකීලෙසික වූයෙක් ඇති.

සචිතර්කසච්චාර වූයෙක් ඇත, අචිතර්කච්චාරමාත්‍ර වූයෙක් ඇත, අචිතර්ක-අච්චාර වූයෙක් ඇති.

ප්‍රීතිසහගත වූයෙක් ඇත, සුඛසහගත වූයෙක් ඇත, උපෙක්ෂාසහගත වූයෙක් ඇති.

දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍යයෙක් ඇත, භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යයෙක් ඇත, නො මැ දර්ශනයෙන් නො ද භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යයෙක් ඇති.

දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍යහෙතු ඇතියෙක් ඇත, භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යහෙතු ඇතියෙක් ඇත, නො මැ දර්ශනයෙන් නො ද භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යහෙතු ඇතියෙක් ඇති.

ආවයගාමී වූයෙක් ඇත, අපවයගාමී වූයෙක් ඇත, නො මැ ආවයගාමී නො ද අපවයගාමී වූයෙක් ඇති.

ශෛක්ෂ වූයෙක් ඇත, අශෛක්ෂ වූයෙක් ඇත, නො මැ ශෛක්ෂ වූ අශෛක්ෂ නො වූයෙක් ඇති.

පරිත්ත වූයෙක් ඇත, මහද්ගත වූයෙක් ඇත, අප්‍රමාණ වූයෙක් ඇති.

පරිත්තාලම්බන වූයෙක් ඇත, මහද්ගතාලම්බන වූයෙක් ඇත, අප්‍රමාණාලම්බන වූයෙක් ඇති.

භීත වූයෙක් ඇත, මධ්‍යම වූයෙක් ඇත, ප්‍රණීත වූයෙක් ඇති.

මිත්ථ්‍යාත්වනියත වූයෙක් ඇත, සම්‍යක්ත්වනියත වූයෙක් ඇත, අනියත වූයෙක් ඇති.

මාර්ගාලම්බන වූයෙක් ඇත, මාර්ගහෙතුක වූයෙක් ඇත, මාර්ගාධිපති වූයෙක් ඇති.

උත්පන්න වූයෙක් ඇත, අනුත්පන්න වූයෙක් ඇත, උපදනාසුලු වූයෙක් ඇති.

අතීත වූයෙක් ඇත, අනාගත වූයෙක් ඇත, ප්‍රත්‍යුත්පන්න වූයෙක් ඇති.

අතීතාලම්බන වූයෙක් ඇත, අනාගතාලම්බන වූයෙක් ඇත, ප්‍රත්‍යුත්පන්නාලම්බන වූයෙක් ඇති.

අධ්‍යාත්ම වූයෙක් ඇත, බාහිර වූයෙක් ඇත, අධ්‍යාත්ම-බාහිර වූයෙක් ඇති.

අධ්‍යාත්මාලම්බන වූයෙක් ඇති, බාහිරාලම්බන වූයෙක් ඇති, අධ්‍යාත්මබාහිරාලම්බන වූයෙක් ඇති. . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් සංස්කාරස්කන්ධය වේ.

137. එක් ප්‍රකාරයෙකින් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : චිත්තය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයෙකින් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : සහෙතුක වූයෙක් ඇත, අහෙතුක වූයෙක් ඇති.

හෙතුසම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, හෙතුවිප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති.

හෙතු ද වූ සහෙතුක ද වූයෙක් ඇත, සහෙතුක ද වූ නො ද හෙතු වූයෙක් ඇති.

හෙතු ද වූ හෙතුසම්ප්‍රයුක්ත ද වූයෙක් ඇත, හෙතුසම්ප්‍රයුක්ත ද වූ නො ද හෙතු වූයෙක් ඇති.

අත්තින් හෙතු සහෙතුකො, අත්තින් හෙතු අහෙතුකො.

අත්ති ලොකියො, අත්ති ලොකුත්තරො.

අත්ති කෙනවි විඤ්ඤයො, අත්ති කෙනවි න විඤ්ඤයො.

අත්ති ආසවො, අත්ති නො ආසවො.

අත්ති සාසවො, අත්ති අනාසවො.

අත්ති ආසව සම්පයුත්තො, අත්ති ආසව විපයුත්තො.

අත්ති ආසවො චෙව සාසවො ච, අත්ති සාසවො චෙව නො ච ආසවො.

අත්ති ආසවො චෙව ආසව සම්පයුත්තො ච, අත්ති ආසව විපයුත්තො චෙව නො ච ආසවො.

අත්ති ආසව විපයුත්ත සාසවො, අත්ති ආසව විපයුත්ත අනාසවො.

අත්ති සංයොජනං, අත්ති නො සංයොජනං.

අත්ති සංයොජනියො, අත්ති අසංයොජනියො.

අත්ති සංයොජන සම්පයුත්තො, අත්ති සංයොජන විපයුත්තො.

අත්ති සංයොජනං චෙව සංයොජනියො ච, අත්ති සංයොජනියො චෙව නො ච සංයොජනං.

අත්ති සංයොජනං චෙව සංයොජන සම්පයුත්තො ච, අත්ති සංයොජන-සම්පයුත්තො චෙව නො ච සංයොජනං.

අත්ති සංයොජන විපයුත්ත සංයොජනියො, අත්ති සංයොජන විපයුත්ත අසංයොජනියො.

අත්ති ගඤ්ඤො, අත්ති නො ගඤ්ඤො.

අත්ති ගඤ්ඤනියො, අත්ති අගඤ්ඤනියො.

අත්ති ගඤ්ඤ සම්පයුත්තො, අත්ති ගඤ්ඤ විපයුත්තො.

අත්ති ගඤ්ඤො චෙව ගඤ්ඤනියො ච, අත්ති ගඤ්ඤනියො චෙව නො ච ගඤ්ඤො.

අත්ති ගඤ්ඤො චෙව ගඤ්ඤ සම්පයුත්තො ච, අත්ති ගඤ්ඤ විපයුත්තො චෙව නො ච ගඤ්ඤො.

අත්ති ගඤ්ඤ විපයුත්ත ගඤ්ඤනියො, අත්ති ගඤ්ඤ විපයුත්ත අගඤ්ඤනියො.

අත්ති ඔඤ්ඤො, අත්ති නො ඔඤ්ඤො.

අත්ති ඔඤ්ඤනියො, අත්ති අනොඤ්ඤනියො.

අත්ති ඔඤ්ඤ සම්පයුත්තො, අත්ති ඔඤ්ඤ විපයුත්තො.

අත්ති ඔඤ්ඤො චෙව ඔඤ්ඤනියො ච, අත්ති ඔඤ්ඤනියො චෙව නො ච ඔඤ්ඤො.

අත්ති ඔඤ්ඤො චෙව ඔඤ්ඤ සම්පයුත්තො ච, අත්ති ඔඤ්ඤ සම්පයුත්තො චෙව නො ච ඔඤ්ඤො.

අත්ති ඔඤ්ඤ විපයුත්ත ඔඤ්ඤනියො, අත්ති ඔඤ්ඤ විපයුත්ත අනොඤ්ඤනියො.

අත්ති යොගො, අත්ති නො යොගො.

හෙතු නො වූ සහෙතුකයෙක් ඇත, හෙතු නො වූ අහෙතුකයෙක් ඇති.

ලෞකික වූයෙක් ඇත, ලොකොත්තර වූයෙක් ඇති.

(වක්ෂුරාදි) කිසි විඤනයෙකින් දතයුත්තෙක් ඇත, කිසි විඤනයෙකින් නො දත යුත්තෙක් ඇති.

ආප්‍රව වූයෙක් ඇත, ආප්‍රව නො වූයෙක් ඇති.

සාප්‍රව වූයෙක් ඇත, අනාප්‍රව වූයෙක් ඇති.

ආප්‍රවසම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, ආප්‍රවච්ඡයුක්ත වූයෙක් ඇති.

ආප්‍රව ද වූ ආප්‍රව සහිත ද වූයෙක් ඇත, ආප්‍රව සහිත ද වූ නො ද ආප්‍රව වූයෙක් ඇති.

ආප්‍රව ද වූ ආප්‍රව සම්ප්‍රයුක්ත ද වූයෙක් ඇත, ආප්‍රව සම්ප්‍රයුක්ත ද වූ නො ද ආප්‍රව වූයෙක් ඇති.

ආප්‍රව ච්ඡයුක්ත සාප්‍රව වූයෙක් ඇත, ආප්‍රවච්ඡයුක්ත අනාප්‍රව වූයෙක් ඇති.

සංයොජන වූයෙක් ඇත, සංයොජන නො වූයෙක් ඇති.

සංයොජනීය වූයෙක් ඇත, අසංයොජනීය වූයෙක් ඇති.

සංයොජනසම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, සංයොජනච්ඡයුක්ත වූයෙක් ඇති.

සංයොජන ද වූ සංයොජනීය ද වූයෙක් ඇත, සංයොජනීය ද වූ නො ද සංයොජන වූයෙක් ඇති.

සංයොජන ද වූ සංයොජනසම්ප්‍රයුක්ත ද වූයෙක් ඇත, සංයොජනසම්ප්‍රයුක්ත ද වූ නො ද සංයොජන වූයෙක් ඇති.

සංයොජනච්ඡයුක්ත වූ සංයොජනීය වූයෙක් ඇත, සංයොජනච්ඡයුක්ත වූ අසංයොජනීය වූයෙක් ඇති.

ග්‍රන්ථ වූ (සංස්කාරන්ධ) යෙක් ඇත. ග්‍රන්ථ නො වූ (සංස්කාරන්ධ) යෙක් ඇති.

ග්‍රන්ථනීය වූයෙක් ඇත, අග්‍රන්ථනීය වූයෙක් ඇති.

ග්‍රන්ථසම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, ග්‍රන්ථච්ඡයුක්ත වූයෙක් ඇති.

ග්‍රන්ථ ද වූ ග්‍රන්ථනීය ද වූයෙක් ඇත, ග්‍රන්ථනීය ද වූ නො ද ග්‍රන්ථ වූයෙක් ඇති.

ග්‍රන්ථ ද වූ ග්‍රන්ථසම්ප්‍රයුක්ත ද වූයෙක් ඇත, ග්‍රන්ථසම්ප්‍රයුක්ත ද වූ නො ද ග්‍රන්ථ වූයෙක් ඇති.

ග්‍රන්ථච්ඡයුක්තග්‍රන්ථනීය වූයෙක් ඇත, ග්‍රන්ථච්ඡයුක්ත අග්‍රන්ථනීය වූයෙක් ඇති.

ඔස වූයෙක් ඇත, ඔස නො වූයෙක් ඇති.

ඔසනීය වූයෙක් ඇත, අනොසනීය වූයෙක් ඇති.

ඔසසම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, ඔසච්ඡයුක්ත වූයෙක් ඇති.

ඔස ද වූ ඔසනීය ද වූයෙක් ඇත, ඔසනීය ද වූ නො ද ඔස වූයෙක් ඇති.

ඔස ද වූ ඔසසම්ප්‍රයුක්ත ද වූයෙක් ඇත, ඔසසම්ප්‍රයුක්ත ද වූ නො ද ඔස වූයෙක් ඇති.

ඔසච්ඡයුක්ත ඔසනීය වූයෙක් ඇත, ඔසච්ඡයුක්ත අනොසනීය වූයෙක් ඇති.

යොග වූයෙක් ඇත, යොග නො වූයෙක් ඇති.

අත්ති යොගනීයො, අත්ති අයොගනීයො.

අත්ති යොගසම්පයුතො, අත්ති යොගවිපයුතො.

අත්ති යොගො වෙච්ච යොගනීයො ච, අත්ති යොගනීයො වෙච්ච නො ච යොගො.

අත්ති යොගො වෙච්ච යොගසම්පයුතො ච, අත්ති යොගසම්පයුතො වෙච්ච නො ච යොගො.

අත්ති යොගවිපයුතයොගනීයො, අත්ති යොගවිපයුත අයොගනීයො.

අත්ති නීවරණං, අත්ති නො නීවරණං.

අත්ති නීවරණීයො, අත්ති අනීවරණීයො.

අත්ති නීවරණසම්පයුතො, අත්ති නීවරණවිපයුතො.

අත්ති නීවරණං වෙච්ච නීවරණීයො ච, අත්ති නීවරණීයො වෙච්ච නො ච නීවරණං.

අත්ති නීවරණං වෙච්ච නීවරණසම්පයුතො ච, අත්ති නීවරණසම්පයුතො වෙච්ච නො ච නීවරණං.

අත්ති නීවරණවිපයුතනනීවරණීයො, අත්ති නීවරණවිපයුතන-අනීවරණීයො.

අත්ති පරාමාසො, අත්ති නො පරාමාසො.

අත්ති පරාමධෙඤා, අත්ති අපරාමධෙඤා.

අත්ති පරාමාසසම්පයුතො, අත්ති පරාමාසවිපයුතො.

අත්ති පරාමාසො වෙච්ච පරාමධෙඤා ච, අත්ති පරාමධෙඤා වෙච්ච නො ච පරාමාසො.

අත්ති පරාමාසවිපයුතනපරාමධෙඤා, අත්ති පරාමාසවිපයුතන අපරාමධෙඤා.

අත්ති උපාදිනො, අත්ති අනුපාදිනො.

අත්ති උපාදනං, අත්ති නො උපාදනං.

අත්ති උපාදනීයො, අත්ති අනුපාදනීයො.

අත්ති උපාදනසම්පයුතො, අත්ති උපාදනවිපයුතො.

අත්ති උපාදනඤ්ච උපාදනීයො ච, අත්ති උපාදනීයො වෙච්ච නො ච උපාදනං.

අත්ති උපාදනඤ්ච උපාදනසම්පයුතො ච, අත්ති උපාදනසම්පයුතො වෙච්ච නො ච උපාදනං.

අත්ති උපාදනවිපයුතන උපාදනීයො, අත්ති උපාදනවිපයුතන අනුපාදනීයො.

අත්ති කිලෙසො, අත්ති නො කිලෙසො.

අත්ති සංකිලෙසිකො, අත්ති අසංකිලෙසිකො.

අත්ති සංකිලිධෙඤා, අත්ති අසංකිලිධෙඤා.

අත්ති කිලෙසසම්පයුතො, අත්ති කිලෙසවිපයුතො.

යොගනීය වූයෙක් ඇත, අයොගනීය වූයෙක් ඇති.

යොගසම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, යොගවිප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති.

යොග ද වූ යොගනීය ද වූයෙක් ඇත, යොගනීය ද වූ නො ද යොග වූයෙක් ඇති.

යොග ද වූ යොග සම්ප්‍රයුක්ත ද වූයෙක් ඇත, යොගසම්ප්‍රයුක්ත ද වූ නො ද යොග වූයෙක් ඇති.

යොගවිප්‍රයුක්ත යොගනීය වූයෙක් ඇත, යොගවිප්‍රයුක්ත අයොගනීය වූයෙක් ඇති.

නිවරණ වූයෙක් ඇත, නිවරණ නො වූයෙක් ඇති.

නිවරණීය වූයෙක් ඇත, අනිවරණීය වූයෙක් ඇති.

නිවරණසම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, නිවරණවිප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති.

නිවරණ ද වූ නිවරණීය ද වූයෙක් ඇත, නිවරණීය ද වූ නො ද නිවරණ වූයෙක් ඇති.

නිවරණ ද වූ නිවරණ සම්ප්‍රයුක්ත ද වූයෙක් ඇත, නිවරණ සම්ප්‍රයුක්ත ද වූ නො ද නිවරණ වූයෙක් ඇති.

නිවරණවිප්‍රයුක්තනිවරණීය වූයෙක් ඇත, නිවරණවිප්‍රයුක්ත අනිවරණීය වූයෙක් ඇති.

පරාමාස වූයෙක් ඇත, පරාමාස නො වූයෙක් ඇති.

පරාමාෂ්ට වූයෙක් ඇත, අපරාමාෂ්ට වූයෙක් ඇති.

පරාමාසසම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, පරාමාසවිප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති.

පරාමාස ද වූ පරාමාෂ්ට ද වූයෙක් ඇත, පරාමාෂ්ට ද වූ නො ද පරාමාස වූයෙක් ඇති.

පරාමාසවිප්‍රයුක්ත පරාමාෂ්ට වූයෙක් ඇත, පරාමාසවිප්‍රයුක්ත අපරාමාෂ්ට වූයෙක් ඇති.

උපාදින්න වූයෙක් ඇත, අනුපාදින්න වූයෙක් ඇති.

උපාදන වූයෙක් ඇත, උපාදන නො වූයෙක් ඇති.

උපාදනීය වූයෙක් ඇත, අනුපාදනීය වූයෙක් ඇති.

උපාදනසම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, උපාදනවිප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති.

උපාදන ද වූ උපාදනීය ද වූයෙක් ඇත, උපාදනීය ද වූ නො ද උපාදන වූයෙක් ඇති.

උපාදන ද වූ උපාදනසම්ප්‍රයුක්ත ද වූයෙක් ඇත, උපාදනසම්ප්‍රයුක්ත ද වූ නො ද උපාදන වූයෙක් ඇති.

උපාදනවිප්‍රයුක්තඋපාදනීය වූයෙක් ඇත, උපාදනවිප්‍රයුක්ත අනුපාදනීය වූයෙක් ඇති.

ක්ලෙශ වූයෙක් ඇත, ක්ලෙශ නො වූයෙක් ඇති.

සාංක්ලෙශික වූයෙක් ඇත, අසාංක්ලෙශික වූයෙක් ඇති.

සංක්ලිෂ්ට වූයෙක් ඇත, අසංක්ලිෂ්ට වූයෙක් ඇති.

ක්ලෙශසම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, ක්ලෙශවිප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති.

අපි කිලෙසො වෙව සංකිලෙසිකො ච, අපි සංකිලෙසිකො වෙව නො ච කිලෙසො.

අපි කිලෙසො වෙව සංකිලිටෙයා ච, අපි සංකිලිටෙයා වෙව නො ච කිලෙසො.

අපි කිලෙසො වෙව කිලෙසසමපසුතො ච, අපි කිලෙස සමපසුතො වෙව නො ච කිලෙසො.

අපි කිලෙස විපපසුතතසංකිලෙසිකො, අපි කිලෙසවිපපසුතත අසංකිලෙසිකො.

අපි දසසනෙන පහාතබ්බො, අපි න දසසනෙන පහාතබ්බො.

අපි භාවනාය පහාතබ්බො, අපි න භාවනාය පහාතබ්බො.

අපි දසසනෙන පහාතබ්බහෙතුකො, අපි න දසසනෙන පහාතබ්බ- හෙතුකො.

අපි භාවනාය පහාතබ්බහෙතුකො, අපි න භාවනාය පහාතබ්බ- හෙතුකො.

අපි සවිතකෙකා, අපි අවිතකෙකා.

අපි සවිචාරේ, අපි අවිචාරේ.

අපි සපපිතිකො, අපි අපපිතිකො.

අපි පිතිසහගතො, අපි න පිතිසහගතො.

අපි සුඛසහගතො, අපි න සුඛසහගතො.

අපි උපෙකකාසහගතො, අපි න උපෙකකාසහගතො.

අපි කාමාවචරේ, අපි න කාමාවචරේ.

අපි රූපාවචරේ, අපි න රූපාවචරේ.

අපි අරූපාවචරේ, අපි න අරූපාවචරේ.

අපි පරියාපනො, අපි අපරියාපනො.

අපි නියයානිකො, අපි අනියයානිකො.

අපි නියතො, අපි අනියතො.

අපි සඋතතරේ, අපි අනුතතරේ.

අපි සරණො, අපි අරණො.

භීව්ධෙන සඛිාරකකිකො : අපි කුසලො, අපි අකුසලො, අපි අඛ්‍යාතතො-පෙ-ඵවං දසව්ධෙන සඛිාරකකිකො.

138. ඵකව්ධෙන සඛිාරකකිකො : ඵතතසමපසුතො.

දුච්ඛෙන සඛිාරකකිකො : අපි සරණො, අපි අරණො.

භීව්ධෙන සඛිාරකකිකො : අපි සුඛාය වෙදනාය සමපසුතො -පෙ-

අපි අජ්ඣත්තාරමණො, අපි ඛභිභාරමණො, අපි අජ්ඣත්ත- ඛභිභාරමණො-පෙ-ඵවං දසව්ධෙන සඛිාරකකිකො.

ක්ලෙය ද වූ සාක්ලෙයික ද වූයෙක් ඇත, සාක්ලෙයික ද වූ නො ද ක්ලෙය වූයෙක් ඇති.

ක්ලෙය ද වූ සංක්ලිෂ්ට ද වූයෙක් ඇත, සංක්ලිෂ්ට ද වූ නො ද ක්ලෙය වූයෙක් ඇති.

ක්ලෙය ද වූ ක්ලෙයසම්ප්‍රසුක්ත ද වූයෙක් ඇත, ක්ලෙයසම්ප්‍රසුක්ත ද වූ නො ද ක්ලෙය වූයෙක් ඇති.

ක්ලෙයවිප්‍රසුක්ත සාක්ලෙයික වූයෙක් ඇත, ක්ලෙයවිප්‍රසුක්ත අසාක්ලෙයික වූයෙක් ඇති.

දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍යයෙක් ඇත, දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍ය නො වූයෙක් ඇති.

භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යයෙක් ඇත, භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍ය නො වූයෙක් ඇති.

දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍යහෙතු ඇතියෙක් ඇත, දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍යහෙතු නැතියෙක් ඇති.

භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යහෙතු ඇතියෙක් ඇත, භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යහෙතු නැතියෙක් ඇති.

සචිතර්ක වූයෙක් ඇත, අචිතර්ක වූයෙක් ඇති.

සචිචාර වූයෙක් ඇත, අචිචාර වූයෙක් ඇති.

සප්‍රිතික වූයෙක් ඇත, අප්‍රිතික වූයෙක් ඇති.

ප්‍රිතිසහගත වූයෙක් ඇත, ප්‍රිතිසහගත නො වූයෙක් ඇති.

සුඛසහගත වූයෙක් ඇත, සුඛසහගත නො වූයෙක් ඇති.

උපෙක්ෂාසහගත වූයෙක් ඇත, උපෙක්ෂාසහගත නො වූයෙක් ඇති.

කාමාවචර වූයෙක් ඇත, කාමාවචර නො වූයෙක් ඇති.

රූපාවචර වූයෙක් ඇත, රූපාවචර නො වූයෙක් ඇති.

අරූපාවචර වූයෙක් ඇත, අරූපාවචර නො වූයෙක් ඇති.

පරියාපන්න වූයෙක් ඇත, අපරියාපන්න වූයෙක් ඇති.

තෙතයනාණික වූයෙක් ඇත, අතෙතයනාණික වූයෙක් ඇති.

නියත වූයෙක් ඇත, අනියත වූයෙක් ඇති.

සඋත්තර වූයෙක් ඇත, අනුත්තර වූයෙක් ඇති.

සරණ (රාගාදී ක්ලෙස සහිත) වූයෙක් ඇත, අරණ වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයෙකින් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : කුශල වූයෙක් ඇත, අකුශල වූයෙක් ඇත, අව්‍යාකෘත වූයෙක් ඇති. . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් සංස්කාරස්කන්ධය වේ.

138. එක් ප්‍රකාරයෙකින් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : චිත්තය හා සම්ප්‍රසුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයෙකින් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : සරණ වූයෙක් ඇත, අරණ වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයෙකින් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : සුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රසුක්ත වූයෙක් ඇත. . . .

අධ්‍යාත්මාලම්බන වූයෙක් ඇත, බාහිරාලම්බන වූයෙක් ඇත, අධ්‍යාත්ම-බාහිරාලම්බන වූයෙක් ඇති. . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් සංස්කාරස්කන්ධය වේ.

139. එකවිධෙන සඛාරකකුණො : විතතසම්පයුතො.

දුට්ඨෙන සඛාරකකුණො : අපච්ඡි හෙතු, අපච්ඡි න හෙතු.

තිවිධෙන සඛාරකකුණො : අපච්ඡි කුසලො, අපච්ඡි අකුසලො, අපච්ඡි අබ්‍යාකතො -පෙ- එවං දසවිධෙන සඛාරකකුණො.

140. එකවිධෙන සඛාරකකුණො : විතතසම්පයුතො.

දුට්ඨෙන සඛාරකකුණො : අපච්ඡි සරණො, අපච්ඡි අරණො.

තිවිධෙන සඛාරකකුණො : අපච්ඡි කුසලො, අපච්ඡි අකුසලො, අපච්ඡි අබ්‍යාකතො -පෙ- එවං දසවිධෙන සඛාරකකුණො.

141. එකවිධෙන සඛාරකකුණො : විතතසම්පයුතො.

දුට්ඨෙන සඛාරකකුණො : අපච්ඡි හෙතු, අපච්ඡි න හෙතු.

තිවිධෙන සඛාරකකුණො : අපච්ඡි අජ්ඣන්තාරම්මණො, අපච්ඡි බහිද්ධාරම්මණො, අපච්ඡි අජ්ඣන්තබහිද්ධාරම්මණො -පෙ- එවං දසවිධෙන සඛාරකකුණො.

142 එකවිධෙන සඛාරකකුණො : විතතසම්පයුතො.

දුට්ඨෙන සඛාරකකුණො : අපච්ඡි සරණො, අපච්ඡි අරණො.

තිවිධෙන සඛාරකකුණො : අපච්ඡි අජ්ඣන්තාරම්මණො, අපච්ඡි බහිද්ධාරම්මණො, අපච්ඡි අජ්ඣන්ත බහිද්ධාරම්මණො -පෙ- එවං දසවිධෙන සඛාරකකුණො.

තිකමුලකං.

143 එකවිධෙන සඛාරකකුණො : විතතසම්පයුතො.

දුට්ඨෙන සඛාරකකුණො : අපච්ඡි හෙතු, අපච්ඡි න හෙතු.

තිවිධෙන සඛාරකකුණො : අපච්ඡි කුසලො, අපච්ඡි අකුසලො, අපච්ඡි අබ්‍යාකතො -පෙ- එවං දසවිධෙන සඛාරකකුණො.

144 එකවිධෙන සඛාරකකුණො : විතතසම්පයුතො.

දුට්ඨෙන සඛාරකකුණො : අපච්ඡි සහෙතුකො, අපච්ඡි අහෙතුකො.

තිවිධෙන සඛාරකකුණො : අපච්ඡි සුඛාය වෙදනාය සම්පයුතො, අපච්ඡි දුකාය වෙදනාය සම්පයුතො, අපච්ඡි අදුකාය වෙදනාය සම්පයුතො -පෙ- එවං දසවිධෙන සඛාරකකුණො.

145 එකවිධිමත සඛාරකකිකි : විතතසමපයුතෙතා.

දුට්ඨිමත සඛාරකකිකි : අභි හෙතු සමපයුතෙතා, අභි හෙතු විපපයුතෙතා

නිවිධිමත සඛාරකකිකි : අභි විපාකො, අභි විපාකධම්මධම්මො, අභි නෙව විපාක න විපාකධම්මධම්මො -පෙ- එවං දසවිධිමත සඛාරකකිකි.

146 එකවිධිමත සඛාරකකිකි : විතතසමපයුතෙතා.

දුට්ඨිමත සඛාරකකිකි : අභි හෙතු වෙච සහෙතුකො ච, අභි සහෙතුකො වෙච න ච හෙතු.

නිවිධිමත සඛාරකකිකි : අභි උපාදිනනුපාදනියො, අභි අනුපාදිනනුපාදනියො, අභි අනුපාදිනනඅනුපාදනියො -පෙ- එවං දසවිධිමත සඛාරකකිකි.

147 එකවිධිමත සඛාරකකිකි : විතතසමපයුතෙතා.

දුට්ඨිමත සඛාරකකිකි : අභි හෙතු වෙච හෙතුසමපයුතෙතා ච, අභි හෙතුසමපයුතෙතා වෙච න ච හෙතු.

නිවිධිමත සඛාරකකිකි : අභි සංකිලිට්ඨසංකිලෙසිකො, අභි අසංකිලිට්ඨසංකිලෙසිකො, අභි අසංකිලිට්ඨඅසංකිලෙසිකො -පෙ- එවං දසවිධිමත සඛාරකකිකි.

148 එකවිධිමත සඛාරකකිකි : විතතසමපයුතෙතා.

දුට්ඨිමත සඛාරකකිකි : අභි න හෙතු සහෙතුකො, අභි න හෙතු අහෙතුකො.

නිවිධිමත සඛාරකකිකි : අභි සවිතකකසවිචාරො, අභි අවිතකක විචාරමනෙතා, අභි අවිතකක අවිචාරො-පෙ-එවං දසවිධිමත සඛාරකකිකි.

149 එකවිධිමත සඛාරකකිකි : විතතසමපයුතෙතා.

දුට්ඨිමත සඛාරකකිකි : අභි ලොකියො, අභි ලොකුතතරො.

නිවිධිමත සඛාරකකිකි : අභි පිඨිසහගතො, අභි සුඛසහගතො, අභි උපෙකකාසහගතො, -පෙ- එවං දසවිධිමත සඛාරකකිකි.

150. එකවිධිමත සඛාරකකිකි : විතතසමපයුතෙතා.

දුට්ඨිමත සඛාරකකිකි : අභි කෙනචි විඤ්ඤායො, අභි කෙනචි න විඤ්ඤායො.

නිවිධිමත සඛාරකකිකි : අභි දසසනෙන පභාතබ්බො, අභි භාවනාස පභාතබ්බො, අභි නෙව දසසනෙන න භාවනාස පභාතබ්බො -පෙ- එවං දසවිධිමත සඛාරකකිකි.

145. එක් ප්‍රකාරයෙකින් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : චිත්තය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයෙකින් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : හෙතුසම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, හෙතු විප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයෙකින් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : විපාක වූයෙක් ඇත, විපාකධර්මස්වභාව වූයෙක් ඇත, නො මැ විපාක වූ විපාකධර්මස්වභාව නො වූයෙක් ඇති. . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් සංස්කාරස්කන්ධය වේ.

146. එක් ප්‍රකාරයෙකින් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : චිත්තය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයෙකින් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : හෙතු ද වූ සහෙතුක ද වූයෙක් ඇත, සහෙතුක ද වූ නො ද හෙතු වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයෙකින් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : උපාදින්නොපාදනිය වූයෙක් ඇත, අනුපාදින්නොපාදනිය වූයෙක් ඇත, අනුපාදින්න-අනුපාදනිය වූයෙක් ඇති. . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් සංස්කාරස්කන්ධය වේ.

147. එක් ප්‍රකාරයෙකින් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : චිත්තය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයෙකින් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : හෙතු ද වූ හෙතුසම්ප්‍රයුක්ත ද වූයෙක් ඇත, හෙතුසම්ප්‍රයුක්ත ද වූ නො ද හෙතු වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයෙකින් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : සංක්ලිෂ්ටසාංක්ලෙශික වූයෙක් ඇත, අසංක්ලිෂ්ටසාංක්ලෙශික වූයෙක් ඇත, අසංක්ලිෂ්ට-අසාංක්ලෙශික වූයෙක් ඇති. . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් සංස්කාරස්කන්ධය වේ.

148. එක් ප්‍රකාරයෙකින් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : චිත්තය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයෙකින් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : හෙතු නො වූ සහෙතුකයෙක් ඇත, හෙතු නො වූ අහෙතුකයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයෙකින් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : සචිතර්කසචීචාර වූයෙක් ඇත, අචිතර්ක චීචාරමාත්‍ර වූයෙක් ඇත, අචිතර්ක-අචීචාර වූයෙක් ඇති. . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් සංස්කාරස්කන්ධය වේ.

149. එක් ප්‍රකාරයෙකින් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : චිත්තය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයෙකින් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : ලෞකික වූයෙක් ඇත, ලොකොත්තර වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයෙකින් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : ප්‍රීතිසහගත වූයෙක් ඇත, සුඛසහගත වූයෙක් ඇත, උපෙක්ෂාසහගත වූයෙක් ඇති. . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් සංස්කාරස්කන්ධය වේ.

150. එක් ප්‍රකාරයෙකින් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : චිත්තය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයෙකින් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : කිසි විඤ්ඤායෙකින් දතයුත්තෙක් ඇත, කිසි විඤ්ඤායෙකින් නො දතයුත්තෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයෙකින් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : දර්ශනායෙන් ප්‍රභාතචා වූයෙක් ඇත, භාවනායෙන් ප්‍රභාතචා වූයෙක් ඇත, නො මැ දර්ශනායෙන් නො ද භාවනායෙන් ප්‍රභාතචා වූයෙක් ඇති. . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් සංස්කාරස්කන්ධය වේ.

151. එකවිධවන සඛාරකකිකි : විතනසමපසුනෙතා.

දුට්ඨවන සඛාරකකිකි : අපි ආසවො, අපි නො ආසවො.

කීවිධවන සඛාරකකිකි : අපි දසසනෙන පභානබ්බහෙතුකො. අපි භාවනාය පභානබ්බහෙතුකො, අපි නෙව්දසසනෙන න භාවනාය පභානබ්බහෙතුකො -පෙ- එවං දසවිධවන සඛාරකකිකි.

152. එකවිධවන සඛාරකකිකි : විතනසමපසුනෙතා.

දුට්ඨවන සඛාරකකිකි : අපි සාසවො. අපි අනාසවො.

කීවිධවන සඛාරකකිකි : අපි ආචයගාමී, අපි අපචයගාමී, අපි නෙචාචයගාමී නාපචයගාමී -පෙ- එවං දසවිධවන සඛාරකකිකි.

153. එකවිධවන සඛාරකකිකි : විතනසමපසුනෙතා.

දුට්ඨවන සඛාරකකිකි : අපි ආසවසමපසුනෙතා, අපි ආසව විපසුනෙතා.

කීවිධවන සඛාරකකිකි : අපි සෙකෙකි, අපි අසෙකෙකි, අපි නෙම සෙකෙකි නාසෙකෙකි -පෙ- එවං දසවිධවන සඛාරකකිකි.

154. එකවිධවන සඛාරකකිකි : විතනසමපසුනෙතා.

දුට්ඨවන සඛාරකකිකි : අපි ආසවො චෙච සාසවො ච, අපි සාසවො චෙච නො ච ආසවො.

කීවිධවන සඛාරකකිකි : අපි පරිනෙතා, අපි මහග්ගනො, අපි අපපමාණො -පෙ- එවං දසවිධවන සඛාරකකිකි.

155. එකවිධවන සඛාරකකිකි : විතනසමපසුනෙතා.

දුට්ඨවන සඛාරකකිකි : අපි ආසවො චෙච ආසවසමපසුනෙතා ච, අපි ආසවසමපසුනෙතා චෙච නො ච ආසවො.

කීවිධවන සඛාරකකිකි : අපි පරිනතාරමමණො, අපි මහග්ගනා-රමමණො, අපි අපපමාණාරමමණො -පෙ- එවං දසවිධවන සඛාරකකිකි.

156. එකවිධවන සඛාරකකිකි : විතනසමපසුනෙතා.

දුට්ඨවන සඛාරකකිකි : අපි ආසවවිපසුනනසාසවො, අපි ආසවවිපසුනනඅනාසවො.

කීවිධවන සඛාරකකිකි : අපි භීනො, අපි මජ්ඣමො, අපි පණ්ණො -පෙ- එවං දසවිධවන සඛාරකකිකි.

157. එකවිධවන සඛාරකකිකි : විතනසමපසුනෙතා.

දුට්ඨවන සඛාරකකිකි : අපි සංයොජනං, අපි නො සංයොජනං.

කීවිධවන සඛාරකකිකි : අපි මිච්ඡතනනීයනො, අපි සම්මතන-නීයනො, අපි අනීයනො -පෙ- එවං දසවිධවන සඛාරකකිකි.

158. එකවිධව සඳහා සකස් කළේ : විභවසාධකය.

ද්විවිධ සඳහා සකස් කළේ : අති සංයෝජනීය අති සංයෝජනීය.

තීව්‍රවිධ සඳහා සකස් කළේ : අති මධ්‍යමමණ, අති මධ්‍යමණ, අති මධ්‍යමණ -පෙ- එවි. දසවිධ සඳහා සකස් කළේ.

159. එකවිධව සඳහා සකස් කළේ : විභවසාධකය.

ද්විවිධ සඳහා සකස් කළේ : අති සංයෝජනසාධකය, අති සංයෝජනසාධකය.

තීව්‍රවිධ සඳහා සකස් කළේ : අති උපකරණ, අති අනුප්‍රකරණ, අති උපකරණ -පෙ- එවි. දසවිධ සඳහා සකස් කළේ.

160. එකවිධව සඳහා සකස් කළේ : විභවසාධකය.

ද්විවිධ සඳහා සකස් කළේ : අති සංයෝජනසාධකය සංයෝජනීය ව, අති සංයෝජනීය වෙවි නො ව සංයෝජන.

තීව්‍රවිධ සඳහා සකස් කළේ : අති අතිනො, අති අනාගතො, අති පවුලපනො -පෙ- එවි. දසවිධ සඳහා සකස් කළේ.

161. එකවිධව සඳහා සකස් කළේ : විභවසාධකය.

ද්විවිධ සඳහා සකස් කළේ : අති සංයෝජනසාධකය සංයෝජන-සාධකය ව, අති සංයෝජනසාධකය වෙවි නො ව සංයෝජන.

තීව්‍රවිධ සඳහා සකස් කළේ : අති අතිනාරමණ, අති අනාගතා-රමණ, අති පවුලපනාරමණ -පෙ- එවි. දසවිධ සඳහා සකස් කළේ.

162. එකවිධව සඳහා සකස් කළේ : විභවසාධකය.

ද්විවිධ සඳහා සකස් කළේ : අති සංයෝජනසාධකය සංයෝජනීය, අති සංයෝජනසාධකය අසංයෝජනීය.

තීව්‍රවිධ සඳහා සකස් කළේ : අති අතිනො, අති බහිදො, අති අතිනතබහිදො -පෙ- එවි. දසවිධ සඳහා සකස් කළේ.

163. එකවිධව සඳහා සකස් කළේ : විභවසාධකය.

ද්විවිධ සඳහා සකස් කළේ : අති ගණො, අති නො ගණො.

තීව්‍රවිධ සඳහා සකස් කළේ : අති අතිනතාරමණ, අති බහිදො-රමණ, අති අතිනතබහිදොරමණ -පෙ- එවි. දසවිධ සඳහා සකස් කළේ.

158. එක් ප්‍රකාරයකින් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : චිත්තය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයකින් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : සංයෝජනීය වූයේ ඇත, අසංයෝජනීය වූයේ ඇත.

ත්‍රිප්‍රකාරයකින් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : මාර්ගාලම්බන වූයේ ඇත, මාර්ග භෙදක වූයේ ඇත, මාර්ගාධිපති වූයේ ඇත. . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයන් සංස්කාරස්කන්ධය වේ.

159. එක් ප්‍රකාරයකින් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : චිත්තය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයකින් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : සංයෝජනයන් හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයේ ඇත, සංයෝජනයන් හා විප්‍රයුක්ත වූයේ ඇත.

ත්‍රිප්‍රකාරයකින් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : උත්පන්න වූයේ ඇත, අනුත්පන්න වූයේ ඇත, උපදනාසුලු වූයේ ඇත. . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයන් සංස්කාරස්කන්ධය වේ.

160. එක් ප්‍රකාරයකින් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : චිත්තය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයකින් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : සංයෝජන ද වූයේ ම සංයෝජනීය ද වූයේ ඇත, සංයෝජනීය ද වූයේ ම නො ද සංයෝජන වූයේ ඇත.

ත්‍රිප්‍රකාරයකින් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : අතීත වූයේ ඇත, අනාගත වූයේ ඇත, ප්‍රත්‍යුත්පන්න වූයේ ඇත. . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයන් සංස්කාරස්කන්ධය වේ.

161. එක් ප්‍රකාරයකින් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : චිත්තය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයකින් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : සංයෝජන ද වූයේ ම සංයෝජන සම්ප්‍රයුක්ත ද වූයේ ඇත, සංයෝජනසම්ප්‍රයුක්ත ද වූයේ ම නො ද සංයෝජන වූයේ ඇත.

ත්‍රිප්‍රකාරයකින් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : අතීතාලම්බන වූයේ ඇත, අනාගතාලම්බන වූයේ ඇත, ප්‍රත්‍යුත්පන්නාලම්බන වූයේ ඇත. . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයන් සංස්කාරස්කන්ධය වේ.

162. එක් ප්‍රකාරයකින් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : චිත්තය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයකින් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : සංයෝජන විප්‍රයුක්ත වූ සංයෝජනීය වූයේ ඇත, සංයෝජනවිප්‍රයුක්ත වූ අසංයෝජනීය වූයේ ඇත.

ත්‍රිප්‍රකාරයකින් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : අධ්‍යාත්ම වූයේ ඇත, බාහිර වූයේ ඇත, අධ්‍යාත්ම-බාහිර වූයේ ඇත. . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයන් සංස්කාරස්කන්ධය වේ.

163. එක් ප්‍රකාරයකින් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : චිත්තය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයකින් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : ග්‍රන්ථ වූයේ ඇත, ග්‍රන්ථ නො වූයේ ඇත.

ත්‍රිප්‍රකාරයකින් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : අධ්‍යාත්මාලම්බන වූයේ ඇත, බාහිරාලම්බන වූයේ ඇත, අධ්‍යාත්මබාහිරාලම්බන වූයේ ඇත. . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයන් සංස්කාරස්කන්ධය වේ.

164. සත්තවිධෙන සංඛාරකකුඤ්ඤා : අපි කුසලො, අපි අකුසලො, අපි අබ්‍යාකතො, අපි කාමාවචරො, අපි රූපාවචරො, අපි අරූපාවචරො, අපි අපරියාපනො. එවං සත්තවිධෙන සංඛාරකකුඤ්ඤා.

165. අපරෙපි සත්තවිධෙන සංඛාරකකුඤ්ඤා : අපි සුඛාය වේදනාය සම්පයුතො, අපි දුකාය වේදනාය සම්පයුතො, අපි අදුකම්පුඛාය වේදනාය සම්පයුතො, අපි විපාකො-පෙ- අපි අජ්ඣන්තාරම්මණො, අපි බහිඤ්ඤාරම්මණො, අපි අජ්ඣන්තබහිඤ්ඤාරම්මණො, අපි කාමාවචරො, අපි රූපාවචරො, අපි අරූපාවචරො, අපි අපරියාපනො. එවං සත්තවිධෙන සංඛාරකකුඤ්ඤා.

166. චතුර්විධෙන සංඛාරකකුඤ්ඤා : චක්ඛුසම්පයුච්චයා සංඛාරකකුඤ්ඤා අපි කුසලො, අපි අකුසලො, අපි අබ්‍යාකතො. සොතසම්පයුච්චයා -පෙ- ඝානසම්පයුච්චයා -පෙ- ජීව්‍යාසම්පයුච්චයා -පෙ- කායසම්පයුච්චයා -පෙ- මනෝසම්පයුච්චයා සංඛාරකකුඤ්ඤා අපි කුසලො, අපි අකුසලො, අපි අබ්‍යාකතො. චක්ඛුසම්පයුච්චයා වෙනනා -පෙ- මනෝසම්පයුච්චයා වෙනනා. එවං චතුර්විධෙන සංඛාරකකුඤ්ඤා.

167. අපරෙපි චතුර්විධෙන සංඛාරකකුඤ්ඤා : චක්ඛුසම්පයුච්චයා සංඛාරකකුඤ්ඤා අපි සුඛාය වේදනාය සම්පයුතො -පෙ- අපි අජ්ඣන්තාරම්මණො, අපි බහිඤ්ඤාරම්මණො, අපි අජ්ඣන්ත බහිඤ්ඤාරම්මණො. සොතසම්පයුච්චයා -පෙ- ඝානසම්පයුච්චයා -පෙ- ජීව්‍යාසම්පයුච්චයා -පෙ- කායසම්පයුච්චයා -පෙ- මනෝසම්පයුච්චයා සංඛාරකකුඤ්ඤා අපි සුඛාය වේදනාය සම්පයුතො -පෙ- අපි අජ්ඣන්තාරම්මණො, අපි බහිඤ්ඤාරම්මණො, අපි අජ්ඣන්ත බහිඤ්ඤාරම්මණො. චක්ඛුසම්පයුච්චයා වෙනනා, සොතසම්පයුච්චයා වෙනනා, ඝානසම්පයුච්චයා වෙනනා, ජීව්‍යා සම්පයුච්චයා වෙනනා, කායසම්පයුච්චයා වෙනනා, මනෝසම්පයුච්චයා වෙනනා. එවං චතුර්විධෙන සංඛාරකකුඤ්ඤා.

168. තිංසත්විධෙන සංඛාරකකුඤ්ඤා : චක්ඛුසම්පයුච්චයා සංඛාරකකුඤ්ඤා අපි කාමාවචරො, අපි රූපාවචරො, අපි අරූපාවචරො, අපි අපරියාපනො. සොතසම්පයුච්චයා -පෙ- ඝානසම්පයුච්චයා -පෙ- ජීව්‍යාසම්පයුච්චයා -පෙ- කායසම්පයුච්චයා -පෙ- මනෝසම්පයුච්චයා සංඛාරකකුඤ්ඤා අපි කාමාවචරො, අපි රූපාවචරො, අපි අරූපාවචරො, අපි අපරියාපනො. චක්ඛුසම්පයුච්චයා වෙනනා -පෙ- මනෝසම්පයුච්චයා වෙනනා. එවං තිංසත්විධෙන සංඛාරකකුඤ්ඤා.

169. බහුවිධවන සංඛාරකතාවය: චක්‍රසම්පූර්ණත්වය සංඛාරකතාවය අතී කුසලය, අතී අකුසලය, අතී අබ්‍යාකතෝ, අතී කාමාවචරෝ, අතී රූපාවචරෝ, අතී අරූපාවචරෝ, අතී අපරියාපනෝ. සොනසම්පූර්ණත්වය -පෙ- සානසම්පූර්ණත්වය -පෙ- ජීව්‍යාසම්පූර්ණත්වය -පෙ- කායසම්පූර්ණත්වය -පෙ- මනෝසම්පූර්ණත්වය සංඛාරකතාවය අතී කුසලය, අතී අකුසලය, අතී අබ්‍යාකතෝ, අතී කාමාවචරෝ, අතී රූපාවචරෝ, අතී අරූපාවචරෝ, අතී අපරියාපනෝ. චක්‍රසම්පූර්ණත්වය වෙනනා, සොනසම්පූර්ණත්වය වෙනනා, සානසම්පූර්ණත්වය වෙනනා, ජීව්‍යාසම්පූර්ණත්වය වෙනනා, කායසම්පූර්ණත්වය වෙනනා, මනෝසම්පූර්ණත්වය වෙනනා. එවං බහුවිධවන සංඛාරකතාවය.

170. අපරෙපි බහුවිධවන සංඛාරකතාවය: චක්‍රසම්පූර්ණත්වය සංඛාරකතාවය අතී සුඛාය වේදනාය සම්පූර්ණතා, අතී දුකඛාය වේදනාය සම්පූර්ණතා, අතී අදුකම්පුඛාය වේදනාය සම්පූර්ණතා -පෙ- අතී අජ්ඣන්තාරම්මණෝ, අතී බහිඤ්චාරම්මණෝ, අතී අජ්ඣන්ත බහිඤ්චාරම්මණෝ, අතී කාමාවචරෝ, අතී රූපාවචරෝ, අතී අරූපාවචරෝ, අතී අපරියාපනෝ. සොනසම්පූර්ණත්වය -පෙ- සානසම්පූර්ණත්වය -පෙ- ජීව්‍යාසම්පූර්ණත්වය -පෙ- කායසම්පූර්ණත්වය -පෙ- මනෝසම්පූර්ණත්වය සංඛාරකතාවය අතී සුඛාය වේදනාය සම්පූර්ණතා -පෙ- අතී අජ්ඣන්තාරම්මණෝ, අතී බහිඤ්චාරම්මණෝ, අතී අජ්ඣන්ත බහිඤ්චාරම්මණෝ, අතී කාමාවචරෝ, අතී රූපාවචරෝ, අතී අරූපාවචරෝ, අතී අපරියාපනෝ. චක්‍රසම්පූර්ණත්වය වෙනනා, සොනසම්පූර්ණත්වය වෙනනා, සානසම්පූර්ණත්වය වෙනනා, ජීව්‍යාසම්පූර්ණත්වය වෙනනා, කායසම්පූර්ණත්වය වෙනනා, මනෝසම්පූර්ණත්වය වෙනනා. එවං බහුවිධවන සංඛාරකතාවය.

අයං වූච්චතී සංඛාරකතාවය.

171. තත්ථ කතමො විඤ්ඤණකතාවය: එකවිධවන විඤ්ඤණකතාවය එසං සම්පූර්ණතා. දුච්චවන විඤ්ඤණකතාවය: අතී සහෙතුකෝ, අතී අහෙතුකෝ. භිවිධවන විඤ්ඤණකතාවය: අතී කුසලෝ, අතී අකුසලෝ, අතී අබ්‍යාකතෝ. චතුර්විධවන විඤ්ඤණකතාවය: අතී කාමාවචරෝ, අතී රූපාවචරෝ, අතී අරූපාවචරෝ, අතී අපරියාපනෝ. පඤ්චවිධවන විඤ්ඤණකතාවය: අතී සුඛිත්‍රිය සම්පූර්ණතා, අතී දුකඛිත්‍රිය සම්පූර්ණතා, අතී සොමනසිත්‍රිය සම්පූර්ණතා, අතී දොමනසිත්‍රිය සම්පූර්ණතා, අතී උපෙකඛිත්‍රිය සම්පූර්ණතා. එවං පඤ්චවිධවන විඤ්ඤණකතාවය. ඡබ්බවිධවන විඤ්ඤණකතාවය: චක්‍රවිඤ්ඤණං, සොනවිඤ්ඤණං, සානවිඤ්ඤණං, ජීව්‍යාවිඤ්ඤණං, කායවිඤ්ඤණං, මනෝවිඤ්ඤණං. එවං ඡබ්බවිධවන විඤ්ඤණකතාවය.

169. බහුප්‍රකාරයෙන් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : වක්ඛුසම්ඵස්සප්‍රත්‍යයෙන් වූ සංස්කාරස්කන්ධය කුශල වූයෙක් ඇත, අකුශල වූයෙක් ඇත, අව්‍යාකෘත වූයෙක් ඇත, කාමාවචර වූයෙක් ඇත, රූපාවචර වූයෙක් ඇත, අරූපාවචර වූයෙක් ඇත, අපරියාපන්න වූයෙක් ඇත. සොතසම්ඵස්සප්‍රත්‍යයෙන් . . . ඝාතසම්ඵස්සප්‍රත්‍යයෙන් . . . ජීවිතසම්ඵස්සයෙන් . . . කායසම්ඵස්සප්‍රත්‍යයෙන් . . . මනෝසම්ඵස්සප්‍රත්‍යයෙන් වූ සංස්කාරස්කන්ධය කුශල වූයෙක් ඇත, අකුශල වූයෙක් ඇත, අව්‍යාකෘත වූයෙක් ඇත, කාමාවචර වූයෙක් ඇත, රූපාවචර වූයෙක් ඇත, අරූපාවචර වූයෙක් ඇත, අපරියාපන්න වූයෙක් ඇත. වක්ඛුසම්ඵස්සයෙන් උපන් වෙතනා ය, සොතසම්ඵස්සයෙන් උපන් වෙතනා ය, ඝාත සම්ඵස්සයෙන් උපන් වෙතනා ය, ජීවිතසම්ඵස්සයෙන් උපන් වෙතනා ය, කායසම්ඵස්සයෙන් උපන් වෙතනා ය, මනෝසම්ඵස්සයෙන් උපන් වෙතනා යි. මෙසේ බහුප්‍රකාරයෙන් සංස්කාරස්කන්ධය වේ.

170. අන්‍ය වූ ද බහුප්‍රකාරයෙන් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : වක්ඛුසම්ඵස්සප්‍රත්‍යයෙන් වූ සංස්කාරස්කන්ධය සුඛවෙදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, දුඛවෙදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, උපෙක්ෂාවෙදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, . . . අධ්‍යාත්මාලම්බන වූයෙක් ඇත, බාහිරාලම්බන වූයෙක් ඇත, අධ්‍යාත්මබාහිරාලම්බන වූයෙක් ඇත, කාමාවචර වූයෙක් ඇත, රූපාවචර වූයෙක් ඇත, අරූපාවචර වූයෙක් ඇත, අපරියාපන්න වූයෙක් ඇත. සොතසම්ඵස්සප්‍රත්‍යයෙන් . . . ඝාතසම්ඵස්සප්‍රත්‍යයෙන් . . . ජීවිතසම්ඵස්සප්‍රත්‍යයෙන් . . . කායසම්ඵස්සප්‍රත්‍යයෙන් . . . මනෝසම්ඵස්සප්‍රත්‍යයෙන් වූ සංස්කාරස්කන්ධය සුඛවෙදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත . . . අධ්‍යාත්මාලම්බන වූයෙක් ඇත, බාහිරාලම්බන වූයෙක් ඇත, අධ්‍යාත්මබාහිරාලම්බන වූයෙක් ඇත, කාමාවචර වූයෙක් ඇත, රූපාවචර වූයෙක් ඇත, අරූපාවචර වූයෙක් ඇත, අපරියාපන්න වූයෙක් ඇත. වක්ඛුසම්ඵස්සජ වෙතනා ය, සොතසම්ඵස්සජ වෙතනා ය, ඝාතසම්ඵස්සජ වෙතනා ය, ජීවිතසම්ඵස්සජ වෙතනා ය, කායසම්ඵස්සජ වෙතනා ය, මනෝසම්ඵස්සජ වෙතනා යි. මෙසේ බහුප්‍රකාරයෙන් සංස්කාරස්කන්ධය වේ.

මේ සංස්කාරස්කන්ධ යි කියනු ලැබේ.

- 171. එහි විභ්‍යන්ධස්කන්ධය කවරෙ යන් :
 - එක් ප්‍රකාරයකින් විභ්‍යන්ධස්කන්ධය වෙයි : ස්පර්ශය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.
 - ද්විප්‍රකාරයකින් විභ්‍යන්ධස්කන්ධය වෙයි : සහෙතුක වූයෙක් ඇත, අහෙතුක වූයෙක් ඇති.
 - ත්‍රිප්‍රකාරයකින් විභ්‍යන්ධස්කන්ධය වෙයි : කුශල වූයෙක් ඇත, අකුශල වූයෙක් ඇත, අව්‍යාකෘත වූයෙක් ඇති.
 - චතුෂ්ප්‍රකාරයකින් විභ්‍යන්ධස්කන්ධය වෙයි : කාමාවචර වූයෙක් ඇත. රූපාවචර වූයෙක් ඇත, අරූපාවචර වූයෙක් ඇත, අපරියාපන්න වූයෙක් ඇති.
 - පඤ්චප්‍රකාරයකින් විභ්‍යන්ධස්කන්ධය වෙයි : සුඛින්ද්‍රිය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, දුඛින්ද්‍රිය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, සොමනස්සින්ද්‍රිය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, දෙමනස්සින්ද්‍රිය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, උපෙක්ඛින්ද්‍රිය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති. මෙසේ පඤ්චප්‍රකාරයෙන් විභ්‍යන්ධස්කන්ධය වේ.
 - ෂව්‍යප්‍රකාරයකින් විභ්‍යන්ධස්කන්ධය වෙයි : වක්ඛුර්විභ්‍යන්ධය, ශ්‍රොත්‍රවිභ්‍යන්ධය, ස්‍රාණවිභ්‍යන්ධය, ජිහ්වාවිභ්‍යන්ධය, කායවිභ්‍යන්ධය, මනෝවිභ්‍යන්ධය යි. මෙසේ ෂව්‍යප්‍රකාරයෙන් විභ්‍යන්ධස්කන්ධය වේ.

සහනවිධිමත් විකුණුණකකිනි: වකුච්චවිකුණුණ, සොහවිකුණුණ, ඝානවිකුණුණ, ජීවහාවිකුණුණ, කායවිකුණුණ, මනෝධාතු, මනෝ-විකුණුණයාතු. එවං සහනවිධිමත් විකුණුණකකිනි.

අධිවිධිමත් විකුණුණකකිනි: වකුච්චවිකුණුණ, සොහවිකුණුණ, ඝානවිකුණුණ, ජීවහාවිකුණුණ, කායවිකුණුණ අත්ති සුඛසහගතං, අත්ති දුකකසහගතං, මනෝධාතු, මනෝවිකුණුණයාතු. එවං අධිවිධිමත් විකුණුණකකිනි.

නවවිධිමත් විකුණුණකකිනි: වකුච්චවිකුණුණ, සොහවිකුණුණ, ඝානවිකුණුණ, ජීවහාවිකුණුණ, කායවිකුණුණ, මනෝධාතු, මනෝ-විකුණුණයාතු අත්ති කුසලො, අත්ති අකුසලො, අත්ති අබ්‍යාකතො. එවං නවවිධිමත් විකුණුණකකිනි.

දසවිධිමත් විකුණුණකකිනි: වකුච්චවිකුණුණ -පෙ- කායවිකුණුණ අත්ති සුඛසහගතං, අත්ති දුකකසහගතං, මනෝධාතු, මනෝවිකුණුණයාතු අත්ති කුසලං, අත්ති අකුසලං, අත්ති අබ්‍යාකතං. එවං දසවිධිමත් විකුණුණකකිනි.

172. එකවිධිමත් විකුණුණකකිනි: එසසසමපයුතො.

ද්විධිමත් විකුණුණකකිනි: අත්ති සහෙතුකො, අත්ති අහෙතුකො.

තීවිධිමත් විකුණුණකකිනි: අත්ති සුඛාය වේදනාය සමපයුතො, අත්ති දුකාය වේදනාය සමපයුතො, අත්ති අදුකකමසුඛාය වේදනාය සමපයුතො.

අත්ති විපාකො, අත්ති විපාකධම්මධම්මො, අත්ති නෙව විපාක න විපාකධම්මධම්මො.

අත්ති උපාදිනනුපාදනියො, අත්ති අනුපාදිනනුපාදනියො, අත්ති අනුපාදිනනඅනුපාදනියො.

අත්ති සංකිලිට්ඨසංකිලෙසිකො, අත්ති අසංකිලිට්ඨසංකිලෙසිකො, අත්ති අසංකිලිට්ඨඅසංකිලෙසිකො.

අත්ති සවිතකකසවිචාරො, අත්ති අවිතකකසවිචාරමයො, අත්ති අවිතකකඅවිචාරො.

අත්ති පිතිසහගතො, අත්ති සුඛසහගතො, අත්ති උපෙකකාසහගතො.

අත්ති දසසනෙන පහාතබ්බො, අත්ති භාවනාය පහාතබ්බො, අත්ති නෙව දසසනෙන න භාවනාය පහාතබ්බො.

අත්ති දසසනෙන පහාතබ්බහෙතුකො, අත්ති භාවනාය පහාතබ්බ-හෙතුකො, අත්ති නෙවදසසනෙන න භාවනාය පහාතබ්බහෙතුකො.

අත්ති අචයගාමී, අත්ති අපචයගාමී, අත්ති නෙවචයගාමී නාපචයගාමී

අත්ති සෙකෙකා, අත්ති අසෙකෙකා, අත්ති නෙවසෙකකනාසෙකෙකා¹.

1. නෙවසෙකකනාසෙකෙකා - සිරිමු..

සප්තප්‍රකාරයෙකින් විභවයක්කන්ධය වෙයි : වක්ෂුර්විභවය, ග්‍රොත්‍රවිභවය, ස්‍රාණවිභවය, ජීව්වාච්චවය, කායවිභවය, මනෝධාතූය, මනෝවිභවයයි. මෙසේ සප්තප්‍රකාරයෙන් විභවයක්කන්ධය වේ.

අභ්‍යන්තරයෙකින් විභවයක්කන්ධය වෙයි : වක්ෂුර්විභවය, ග්‍රොත්‍රවිභවය, ස්‍රාණවිභවය, ජීව්වාච්චවය, කායවිභවය සුඛසහගත වූයෙක් ඇත, දුක්ඛසහගත වූයෙක් ඇති, මනෝධාතූය, මනෝවිභවයයි. මෙසේ අභ්‍යන්තරයෙන් විභවයක්කන්ධය වේ.

නවප්‍රකාරයෙකින් විභවයක්කන්ධය වෙයි : වක්ෂුර්විභවය, ග්‍රොත්‍රවිභවය, ස්‍රාණවිභවය, ජීව්වාච්චවය, කායවිභවය, මනෝධාතූය, මනෝවිභවයකුට කුශල වූයෙක් ඇත, අකුශල වූයෙක් ඇත, අව්‍යාකෘත වූයෙක් ඇති. මෙසේ නවප්‍රකාරයෙන් විභවයක්කන්ධය වේ.

දශප්‍රකාරයෙකින් විභවයක්කන්ධය වෙයි : වක්ෂුර්විභවය . . . කායවිභවය සුඛසහගත වූයෙක් ඇත, දුක්ඛසහගත වූයෙක් ඇත, මනෝධාතූය, මනෝවිභවයකුට කුශල වූයෙක් ඇත, අකුශල වූයෙක් ඇත, අව්‍යාකෘත වූයෙක් ඇති. මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් විභවයක්කන්ධය වේ.

172. එක් ප්‍රකාරයෙකින් විභවයක්කන්ධය වෙයි : ස්පර්ශය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයෙකින් විභවයක්කන්ධය වෙයි : සහෙතක වූයෙක් ඇත, අසහෙතක වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයෙකින් විභවයක්කන්ධය වෙයි : සුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, දුක්ඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, උපෙක්ෂාවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති.

චීපාක වූයෙක් ඇත, චීපාකධර්මස්වභාව වූයෙක් ඇත, නො මැ චීපාක වූ චීපාකධර්මස්වභාව නො වූයෙක් ඇති.

උපාදිත්තොපාදනිය වූයෙක් ඇත, අනුපාදිත්තොපාදනිය වූයෙක් ඇත, අනුපාදිත්ත-අනුපාදනිය වූයෙක් ඇති.

සංක්ලිෂ්ටසංක්ලේශික වූයෙක් ඇත, අසංක්ලිෂ්ට වූ සංක්ලේශික වූයෙක් ඇත, අසංක්ලිෂ්ට-අසංක්ලේශික වූයෙක් ඇති.

සචිතර්කසචිතර වූයෙක් ඇත, අචිතර්කචිතරමාත්‍ර වූයෙක් ඇත, අචිතර්ක-අචිතර වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිතිසහගත වූයෙක් ඇත, සුඛසහගත වූයෙක් ඇත, උපෙක්ෂාසහගත වූයෙක් ඇති.

දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍ය වූයෙක් ඇත, භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍ය වූයෙක් ඇත, නො මැ දර්ශනයෙන් නො ද භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍ය වූයෙක් ඇති.

දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍ය හෙතු ඇතියෙක් ඇත, භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍ය හෙතු ඇතියෙක් ඇත, නො මැ දර්ශනයෙන් නො ද භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍ය හෙතු ඇතියෙක් ඇති.

ආවයගාමී වූයෙක් ඇත, අපවයගාමී වූයෙක් ඇත, නො මැ ආවයගාමී නො ද අපවයගාමී වූයෙක් ඇති.

ශෛක්ෂ වූයෙක් ඇත, අශෛක්ෂ වූයෙක් ඇත, නො මැ ශෛක්ෂ වූ අශෛක්ෂ නො වූයෙක් ඇති.

අපි පරිතො, අපි මහඟතො, අපි අපමාණො.

අපි පරිතොරමමණො, අපි මහඟතොරමමණො, අපි අපමාණො-
රමමණො.

අපි භීනො, අපි මජ්ඣමො, අපි පණීනො.

අපි මිච්ඡතනනිතො, අපි සමමතනනිතො, අපි අනිතො.

අපි මඟ්ඟාරමමණො, අපි මඟ්ඟහෙතුකො, අපි මඟ්ඟාධිපති.

අපි උපතො, අපි අනුපතො, අපි උපපාදී.

අපි අතීනො, අපි අනාගතො, අපි පච්චුපතො.

අපි අතීතොරමමණො, අපි අනාගතොරමමණො, අපි පච්චුපතො-
රමමණො.

අපි අජ්ඣතො, අපි ඛනිදො අපි අජ්ඣතඛනිදො

අපි අජ්ඣතොරමමණො, අපි ඛනිදොරමමණො, අපි අජ්ඣත
ඛනිදොරමමණො-පෙ-ඵවං දසවිධෙන විඤ්ඤණකනිකො.

173 ඵකවිධෙන විඤ්ඤණකනිකො: ඵසසමපයුතො.

දුට්ඨධෙන විඤ්ඤණකනිකො: අපි හෙතුසමපයුතො, අපි හෙතු-
විපයුතො.

අපි න හෙතුසහෙතුකො, අපි න හෙතු අහෙතුකො.

අපි ලොකියො, අපි ලොකුතරො.

අපි කෙනචි විඤ්ඤයො, අපි කෙනචි න විඤ්ඤයො.

අපි සාසවො, අපි අනාසවො.

අපි ආසවසමපයුතො, අපි ආසවවිපයුතො.

අපි ආසවවිපයුතසාසවො, අපි ආසවවිපයුතඅනාසවො.

අපි සංයොජනියො, අපි අසංයොජනියො

අපි සංයොජනසමපයුතො, අපි සංයොජනවිපයුතො.

අපි සංයොජනවිපයුතසංයොජනියො, අපි සංයොජනවිප-
යුතඅසංයොජනියො.

අපි ගජනියො, අපි අගජනියො.

අපි ගජසමපයුතො, අපි ගජවිපයුතො.

අපි ගජවිපයුතගජනියො, අපි ගජවිපයුතඅගජනියො.

අපි ඕසනියො අපි අනොසනියො.

අපි ඕසසමපයුතො, අපි ඕසවිපයුතො.

අපි ඕසවිපයුතඕසනියො, අපි ඕසවිපයුතඅනොසනියො.

අපි යොගනියො, අපි අයොගනියො.

පරිත්ත වූයෙක් ඇත, මහදගත වූයෙක් ඇත, අප්‍රමාණ වූයෙක් ඇති.

පරිත්තාලම්බන වූයෙක් ඇත, මහදගතාලම්බන වූයෙක් ඇත, අප්‍රමාණාලම්බන වූයෙක් ඇති.

භීත වූයෙක් ඇත, මධ්‍යම වූයෙක් ඇත, ප්‍රභීත වූයෙක් ඇති.

මිත්ථ්‍යාත්වනියත වූයෙක් ඇත, සම්‍යක්ත්වනියත වූයෙක් ඇත, අනියත වූයෙක් ඇති.

මාර්ගාලම්බන වූයෙක් ඇත, මාර්ගභෙතුක වූයෙක් ඇත, මාර්ගාධිපති වූයෙක් ඇති.

උත්පන්න වූයෙක් ඇත, අනුත්පන්න වූයෙක් ඇත, උපදනාසුලු වූයෙක් ඇති.

අතීත වූයෙක් ඇත, අනාගත වූයෙක් ඇත, ප්‍රත්‍යුත්පන්න වූයෙක් ඇති.

අතීතාලම්බන වූයෙක් ඇත, අනාගතාලම්බන වූයෙක් ඇත, ප්‍රත්‍යුත්පන්නාලම්බන වූයෙක් ඇති.

අධ්‍යාත්ම වූයෙක් ඇත, බාහිර වූයෙක් ඇත, අධ්‍යාත්ම-බාහිර වූයෙක් ඇති.

අධ්‍යාත්මාලම්බන වූයෙක් ඇත, බාහිරාලම්බන වූයෙක් ඇත, අධ්‍යාත්ම-බාහිරාලම්බන වූයෙක් ඇති . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් විඤනස්කන්ධය වේ.

173. එක් ප්‍රකාරයෙකින් විඤනස්කන්ධය වෙයි : ස්පර්ශය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි. ද්විප්‍රකාරයෙකින් විඤනස්කන්ධය වෙයි : භෙතුසම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, භෙතු විප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති.

භෙතු නො වූ සභෙතුක වූයෙක් ඇත, භෙතු නො වූ අභෙතුක වූයෙක් ඇති.

ලෞකික වූයෙක් ඇත, ලොකෝත්තර වූයෙක් ඇති.

කිසි විඤනයෙකින් දතයුත්තෙක් ඇත, කිසි විඤනයෙකින් නො දතයුත්තෙක් ඇති.

සාසුච වූයෙක් ඇත, අනාසුච වූයෙක් ඇති.

ආසුචසම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, ආසුචවිප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති.

ආසුචවිප්‍රයුක්ත වූ සාසුච වූයෙක් ඇත, ආසුචවිප්‍රයුක්ත වූ අනාසුච වූයෙක් ඇති.

සංයොජනීය වූයෙක් ඇත, අසංයොජනීය වූයෙක් ඇති.

සංයොජනසම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, සංයොජනවිප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති.

සංයොජනවිප්‍රයුක්ත වූ සංයොජනීයයෙක් ඇත, සංයොජන විප්‍රයුක්ත වූ අසංයොජනීය වූයෙක් ඇති.

ග්‍රන්ථනීය වූයෙක් ඇත, අග්‍රන්ථනීය වූයෙක් ඇති.

ග්‍රන්ථසම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, ග්‍රන්ථවිප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති.

ග්‍රන්ථවිප්‍රයුක්ත වූ ග්‍රන්ථනීය වූයෙක් ඇත, ග්‍රන්ථවිප්‍රයුක්ත වූ අග්‍රන්ථනීය වූයෙක් ඇති.

ඔසනීය වූයෙක් ඇත, අනොසනීය වූයෙක් ඇති.

ඔසසම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, ඔසවිප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති.

ඔසවිප්‍රයුක්ත වූ ඔසනීය වූයෙක් ඇත, ඔසවිප්‍රයුක්ත වූ අනොසනීය වූයෙක් ඇති.

යොගනීය වූයෙක් ඇත, අයොගනීය වූයෙක් ඇති.

- අපි යොගසම්පයුතො, අපි යොගවිපයුතො.
- අපි යොගවිපයුතකයොගනියො, අපි යොගවිපයුතකඅයොගනියො.
- අපි නිවරණියො, අපි අනිවරණියො.
- අපි නිවරණසම්පයුතො, අපි නිවරණවිපයුතො.
- අපි නිවරණවිපයුතනිවරණියො, අපි නිවරණවිපයුතනඅනිවරණියො.
- අපි පරමටෙඨා, අපි අපරමටෙඨා.
- අපි පරමාසම්පයුතො, අපි පරමාසවිපයුතො.
- අපි පරමාසවිපයුතකපරමටෙඨා, අපි පරමාසවිපයුතකඅපරමටෙඨා.
- අපි උපාදිනො, අපි අනුපාදිනො.
- අපි උපාදනියො, අපි අනුපාදනියො.
- අපි උපාදනසම්පයුතො, අපි උපාදනවිපයුතො.
- අපි උපාදනවිපයුතකඋපාදනියො, අපි උපාදනවිපයුතකඅනුපාදනියො.
- අපි සංකිලෙසිකො, අපි අසංකිලෙසිකො.
- අපි සංකිලිටෙඨා, අපි අසංකිලිටෙඨා.
- අපි කිලෙස සම්පයුතො, අපි කිලෙස විපයුතො,
- අපි කිලෙසවිපයුතකසංකිලෙසිකො, අපි කිලෙසවිපයුතකඅසංකිලෙසිකො.
- අපි දසසනෙන පභාතබ්බො, අපි න දසසනෙන පභාතබ්බො.
- අපි භාවනාය පභාතබ්බො, අපි න භාවනාය පභාතබ්බො.
- අපි දසසනෙන පභාතබ්බ හෙතුකො, අපි න දසසනෙන පභාතබ්බ හෙතුකො.
- අපි භාවනාය පභාතබ්බහෙතුකො, අපි න භාවනාය පභාතබ්බ හෙතුකො.
- අපි සවිතකෙකා, අපි අවිතකෙකා.
- අපි සවිචාරො, අපි අවිචාරො.
- අපි සප්පිතිකො, අපි අප්පිතිකො.
- අපි පිතිසහගතො, අපි න පිතිසහගතො.
- අපි සුඛසහගතො, අපි න සුඛසහගතො.
- අපි උපෙකකාසහගතො, අපි න උපෙකකාසහගතො.
- අපි කාමාවචරො, අපි න කාමාවචරො.
- අපි රූපාවචරො, අපි න රූපාවචරො.

යොගසම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, යොගවිප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති.

යොගවිප්‍රයුක්ත වූ යොගනීය වූයෙක් ඇත, යොගවිප්‍රයුක්ත වූ අයොගනීය වූයෙක් ඇති.

නිවරණය වූයෙක් ඇත, අනිවරණය වූයෙක් ඇති.

නිවරණසම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, නිවරණවිප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති.

නිවරණවිප්‍රයුක්ත වූ නිවරණය වූයෙක් ඇත, නිවරණවිප්‍රයුක්ත වූ අනිවරණය වූයෙක් ඇති.

පරාමාෂ්ට වූයෙක් ඇත, අපරාමාෂ්ට වූයෙක් ඇති.

පරාමභීසම්ප්‍රයුක්තයෙක් ඇත, පරාමභීවිප්‍රයුක්තයෙක් ඇති.

පරාමභීවිප්‍රයුක්ත වූ පරාමාෂ්ට වූයෙක් ඇත, පරාමභීවිප්‍රයුක්ත වූ අපරාමාෂ්ට වූයෙක් ඇති.

උපාදින්න වූයෙක් ඇත, අනුපාදින්න වූයෙක් ඇති.

උපාදනීය වූයෙක් ඇත, අනුපාදනීය වූයෙක් ඇති.

උපාදනසම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, උපාදනවිප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති.

උපාදනවිප්‍රයුක්ත වූ උපාදනීය වූයෙක් ඇත, උපාදනවිප්‍රයුක්ත වූ අනුපාදනීය වූයෙක් ඇති.

සාංකලෙශික වූයෙක් ඇත, අසාංකලෙශික වූයෙක් ඇති.

සංකලිෂ්ට වූයෙක් ඇත, අසංකලිෂ්ට වූයෙක් ඇති.

ක්ලෙශයන් හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, ක්ලෙශයන් හා විප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති.

ක්ලෙශවිප්‍රයුක්ත වූ සාංකලෙශික වූයෙක් ඇත, ක්ලෙශවිප්‍රයුක්ත වූ අසාංකලෙශික වූයෙක් ඇති.

දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍ය වූයෙක් ඇත, දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍ය නො වූයෙක් ඇති.

භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍ය වූයෙක් ඇත, භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍ය නො වූයෙක් ඇති.

දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍ය වූ හෙතු ඇතියෙක් ඇත, දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍ය නො වූ හෙතු ඇතියෙක් ඇති.

භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍ය වූ හෙතු ඇතියෙක් ඇති, භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍ය නො වූ හෙතු ඇතියෙක් ඇති.

සචිතර්ක වූයෙක් ඇත, අචිතර්ක වූයෙක් ඇති.

සච්චාර වූයෙක් ඇත, අච්චාර වූයෙක් ඇති.

සප්‍රීතික වූයෙක් ඇත, අප්‍රීතික වූයෙක් ඇති.

ප්‍රීතිසහගත වූයෙක් ඇත, ප්‍රීතිසහගත නො වූයෙක් ඇති.

සුචසහගත වූයෙක් ඇත, සුචසහගත නො වූයෙක් ඇති.

උපෙක්ෂාසහගත වූයෙක් ඇත, උපෙක්ෂාසහගත නො වූයෙක් ඇති.

කාමාවචර වූයෙක් ඇත, කාමාවචර නො වූයෙක් ඇති.

රූපාවචර වූයෙක් ඇත, රූපාවචර නො වූයෙක් ඇති.

අපි පරියාපනො, අපි අපරියාපනො.

අපි නියතානිකො, අපි අනියතානිකො.

අපි නිගනො, අපි අනිගනො.

අපි සඋතතරො, අපි අනුතතරො.

අපි සරණො, අපි අරණො.

තිවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: අපි කුසලො, අපි අකුසලො, අපි අබ්‍යාකතො - පෙ - එවං දසවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො.

174. එකවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: එසසසමපයුතො.

දුට්ඨධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: අපි සරණො, අපි අරණො.

තිවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: අපි සුඛාය වෙදනාය සමපයුතො, අපි දුකතාය වෙදනාය සමපයුතො, අපි අදුකතමසුඛාය වෙදනාය සමපයුතො.

අපි විපාකො-පෙ-අපි අජ්ඣන්තාරමමණො, අපි බහිඤ්ඤාරමමණො. අපි අජ්ඣන්තබහිඤ්ඤාරමමණො-පෙ-එවං දසවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො.

දුකමුලකං

175. එකවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: එසසසමපයුතො:

දුට්ඨධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: අපි සහෙතුකො, අපි අහෙතුකො.

තිවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: අපි කුසලො. අපි අකුසලො, අපි අබ්‍යාකතො-පෙ-එවං දසවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො.

176. එකවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: එසසසමපයුතො.

දුට්ඨධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: අපි හෙතුසමපයුතො, අපි හෙතු විපපයුතො-පෙ-අපි සරණො, අපි අරණො.

තිවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: අපි කුසලො, අපි අකුසලො, අපි අබ්‍යාකතො-පෙ-එවං දසවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො.

177. එකවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: එසසසමපයුතො.

දුට්ඨධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: අපි සහෙතුකො, අපි අහෙතුකො.

තිවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: අපි සුඛාය වෙදනාය සමපයුතො, අපි දුකතාය වෙදනාය සමපයුතො, අපි අදුකතමසුඛාය වෙදනාය සමපයුතො.

අපි විපාකො-පෙ-අපි අජ්ඣන්තාරමමණො, අපි බහිඤ්ඤාරමමණො, අපි අජ්ඣන්තබහිඤ්ඤාරමමණො -පෙ- එවං දසවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො.

පයඛාපන්න වූයෙක් ඇත, අපයඛාපන්න වූයෙක් ඇති.

තෙතයඛාණික වූයෙක් ඇත, අතෙතයඛාණික වූයෙක් ඇති.

නියත වූයෙක් ඇත, අනියත වූයෙක් ඇති.

සඋත්තර වූයෙක් ඇත, අනුත්තර වූයෙක් ඇති.

සරණ වූයෙක් ඇත, අරණ වූයෙක් ඇති.

තුන් ප්‍රකාරයෙකින් විඤ්ඤාස්කන්ධය වෙයි. කුශල වූයෙක් ඇත, අකුශල වූයෙක් ඇත, අව්‍යාකෘත වූයෙක් ඇති. . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් විඤ්ඤාස්කන්ධය වේ.

174. එක් ප්‍රකාරයෙකින් විඤ්ඤාස්කන්ධය වෙයි : ස්පර්ශය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයෙකින් විඤ්ඤාස්කන්ධය වෙයි, සරණ වූයෙක් ඇත, අරණ වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයෙකින් විඤ්ඤාස්කන්ධය වෙයි, සුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, දුඃඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, උපෙක්ෂාවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති.

ච්චාක වූයෙක් ඇත, . . . අධ්‍යාත්මාලම්බන වූයෙක් ඇත, බාහිරාලම්බන වූයෙක් ඇත, අධ්‍යාත්මබාහිරාලම්බන වූයෙක් ඇති. . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් විඤ්ඤාස්කන්ධය වේ.

ද්විකමුලක යි.

175. එක් ප්‍රකාරයෙකින් විඤ්ඤාස්කන්ධය වෙයි : ස්පර්ශය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයෙකින් විඤ්ඤාස්කන්ධය වෙයි : සහෙතුක වූයෙක් ඇත, අහෙතුක වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයෙකින් විඤ්ඤාස්කන්ධය වෙයි : කුශල වූයෙක් ඇත, අකුශල වූයෙක් ඇත, අව්‍යාකෘත වූයෙක් ඇති. . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් විඤ්ඤාස්කන්ධය වේ.

176. එක් ප්‍රකාරයෙකින් විඤ්ඤාස්කන්ධය වෙයි, ස්පර්ශය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයෙකින් විඤ්ඤාස්කන්ධය වෙයි : හෙතුසම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, හෙතු විප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති. . . . සරණ වූයෙක් ඇත, අරණ වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයෙකින් විඤ්ඤාස්කන්ධය වෙයි : කුශල වූයෙක් ඇත, අකුශල වූයෙක් ඇත, අව්‍යාකෘත වූයෙක් ඇති. . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් විඤ්ඤාස්කන්ධය වේ.

177. එක් ප්‍රකාරයෙකින් විඤ්ඤාස්කන්ධය වෙයි : ස්පර්ශය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයෙකින් විඤ්ඤාස්කන්ධය වෙයි : සහෙතුක වූයෙක් ඇත, අහෙතුක වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයෙකින් විඤ්ඤාස්කන්ධය වෙයි : සුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, දුඃඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, උපෙක්ෂාවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති.

ච්චාක වූයෙක් ඇත, . . . අධ්‍යාත්මාලම්බන වූයෙක් ඇත, බාහිරාලම්බන වූයෙක් ඇත, අධ්‍යාත්මබාහිරාලම්බන වූයෙක් ඇති. . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් විඤ්ඤාස්කන්ධය වේ.

178. එකවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: එසසසලපසුතෙනා.

දුට්ඨධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: අපච්චි හෙතුසලපසුතෙනා: අපච්චි හෙතු විපපසුතෙනා. -පෙ- අපච්චි සරණො, අපච්චි අරණො.

තිවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: අපච්චි අජකිතතාරමමණො, අපච්චි ඛනිධාරමමණො, අපච්චි අජකිතතඛනිධාරමමණො -පෙ- එවං දසවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො.

තිකමුලකං.

179. එකවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: එසසසලපසුතෙනා

දුට්ඨධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: අපච්චි සහෙතුකො, අපච්චි අහෙතුකො, තිවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: අපච්චි කුසලො, අපච්චි අකුසලො, අපච්චි අබ්‍යාකතො -පෙ- එවං දසවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො.

180. එකවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: එසසසලපසුතෙනා.

දුට්ඨධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: අපච්චි හෙතුසලපසුතෙනා, අපච්චි හෙතු විපපසුතෙනා.

තිවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: අපච්චි සුඛාය වේදනාය සලපසුතෙනා, අපච්චි දුකඛාය වේදනාය සලපසුතෙනා, අපච්චි අදුකඛමසුඛාය වේදනාය සලපසුතෙනා. -පෙ- එවං දසවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො.

181. එකවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො, එසසසලපසුතෙනා.

දුට්ඨධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: අපච්චි න හෙතුසහෙතුකො, අපච්චි න හෙතුඅහෙතුකො.

තිවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: අපච්චි විපාකො, අපච්චි විපාකධම්ම-ධම්මො, අපච්චි නෙවිවිපාකනවිපාකධම්මධම්මො. -පෙ- එවං දසවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො.

182. එකවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: එසසසලපසුතෙනා.

දුට්ඨධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: අපච්චි ලොකියො, අපච්චි ලොකුත්තරො, තිවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: අපච්චි උපාදිනනුපාදනියො, අපච්චි අනුපාදිනනුපාදනියො, අපච්චි අනුපාදිනනඅනුපාදනියො -පෙ- එවං දසවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො.

183. එකවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: එසසසලපසුතෙනා.

දුට්ඨධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: අපච්චි කෙනච්චි විඤ්ඤායොසා, අපච්චි කෙනච්චි න විඤ්ඤායොසා.

තිවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: අපච්චි සංකිලිට්ඨසංකිලෙසිකො, අපච්චි අසංකිලිට්ඨසංකිලෙසිකො, අපච්චි අසංකිලිට්ඨඅසංකිලෙසිකො. -පෙ- එවං දසවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො.

178. එක් ප්‍රකාරයෙකින් විභ්‍රමණය වීම : ස්පර්ශය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.
 ද්විප්‍රකාරයෙකින් විභ්‍රමණය වීම : හෙතුසම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, හෙතු
 විප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති. . . . සරණ වූයෙක් ඇත, අරණ වූයෙක් ඇති.
 ත්‍රිප්‍රකාරයෙකින් විභ්‍රමණය වීම : අධ්‍යාත්මාලම්බන වූයෙක් ඇත, බාහිරා
 ලම්බන වූයෙක් ඇත, අධ්‍යාත්මබාහිරාලම්බන වූයෙක් ඇති. . . . මෙසේ දශප්‍රකාර
 යෙන් විභ්‍රමණය වේ.

ත්‍රිකවුලක යි.

179. එක් ප්‍රකාරයෙකින් විභ්‍රමණය වීම : ස්පර්ශය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.
 ද්විප්‍රකාරයෙකින් විභ්‍රමණය වීම : සහෙතුක වූයෙක් ඇත, අහෙතුක
 වූයෙක් ඇති.
 ත්‍රිප්‍රකාරයෙකින් විභ්‍රමණය වීම : කුශල වූයෙක් ඇත, අකුශල වූයෙක් ඇත,
 අව්‍යාකෘත වූයෙක් ඇති. . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් විභ්‍රමණය වේ.

180. එක් ප්‍රකාරයෙකින් විභ්‍රමණය වීම : ස්පර්ශය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.
 ද්විප්‍රකාරයෙකින් විභ්‍රමණය වීම : හෙතුසම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, හෙතු
 විප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති.
 ත්‍රිප්‍රකාරයෙකින් විභ්‍රමණය වීම : සුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත,
 දුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, උපෙක්ෂාවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක්
 ඇති. . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් විභ්‍රමණය වේ.

181. එක් ප්‍රකාරයෙකින් විභ්‍රමණය වීම : ස්පර්ශය සා සම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.
 ද්විප්‍රකාරයෙකින් විභ්‍රමණය වීම : හෙතු නො වූ සහෙතුකයෙක් ඇත,
 හෙතු නො වූ අහෙතුකයෙක් ඇති.
 ත්‍රිප්‍රකාරයෙකින් විභ්‍රමණය වීම : විපාක වූයෙක් ඇත, විපාකස්වභාව
 ධර්මවූයෙක් ඇත, නො මැ විපාක වූ විපාකස්වභාවධර්ම නො වූයෙක් ඇති. . . . මෙසේ
 දශප්‍රකාරයෙන් විභ්‍රමණය වේ.

182. එක් ප්‍රකාරයෙකින් විභ්‍රමණය වීම : ස්පර්ශය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.
 ද්විප්‍රකාරයෙකින් විභ්‍රමණය වීම : ලොකික වූයෙක් ඇත, ලොකොක්තර
 වූයෙක් ඇති.
 ත්‍රිප්‍රකාරයෙකින් විභ්‍රමණය වීම : උපාදින්නොපාදනීය වූයෙක් ඇත,
 අනුපාදින්නොපාදනීය වූයෙක් ඇත, අනුපාදින්නඅනුපාදනීය වූයෙක් ඇති. . . . මෙසේ
 දශප්‍රකාරයෙන් විභ්‍රමණය වේ.

183. එක් ප්‍රකාරයෙකින් විභ්‍රමණය වීම : ස්පර්ශය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.
 ද්විප්‍රකාරයෙකින් විභ්‍රමණය වීම : කිසි විභ්‍රමණයකින් දත යුත්තෙක් ඇත,
 කිසි විභ්‍රමණයකින් නො දත යුත්තෙක් ඇති.
 ත්‍රිප්‍රකාරයෙකින් විභ්‍රමණය වීම : සංක්ලිෂ්ටසංක්ලෙශික වූයෙක් ඇත,
 අසංක්ලිෂ්ටසංක්ලෙශික වූයෙක් ඇත, අසංක්ලිෂ්ටඅසංක්ලෙශික වූයෙක් ඇති. . .
 මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් විභ්‍රමණය වේ.

184. එකවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: එසසසමපසුතෙනා.

දුට්ඨධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: අප්පි සාසවො, අප්පි අනාසවො.

කීවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: අප්පි සවිතකකසවිචාරො, අප්පි අවිතකක විචාරමතෙනා. අප්පි අවිතකක අවිචාරො -පෙ- එවං දසවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො.

185. එකවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො, එසසසමපසුතෙනා.

දුට්ඨධෙන විඤ්ඤාණකකිකො, අප්පි ආසවවිපපසුතෙනා, අප්පි ආසවවිපපසුතෙනා,

කීවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: අප්පි පීතීසහගතො, අප්පි සුඛසහගතො, අප්පි උපෙකකාසහගතො -පෙ- එවං දසවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො.

186. එකවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො, එසසසමපසුතෙනා.

දුට්ඨධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: අප්පි ආසවවිපපසුතනසාසවො, අප්පි ආසවවිපපසුතනඅනාසවො.

කීවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: අප්පි දසසනෙන පභාතබ්බො, අප්පි භාවනාය පභාතබ්බො, අප්පි නෙව දසසනෙන න භාවනාය පභාතබ්බො -පෙ- එවං දසවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො.

187. එකවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: එසසසමපසුතෙනා.

දුට්ඨධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: අප්පි සංයොජනීයො, අප්පි අසංයොජනීයො.

කීවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො, අප්පි දසසනෙන පභාතබ්බහෙතුකො, අප්පි භාවනාය පභාතබ්බහෙතුකො, අප්පි නෙව දසසනෙන න භාවනාය පභාතබ්බහෙතුකො -පෙ- එවං දසවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො.

188. එකවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: එසසසමපසුතෙනා.

දුට්ඨධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: අප්පි සංයොජනසමපසුතෙනා, අප්පි සංයොජනවිපපසුතෙනා.

කීවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: අප්පි ආවයගාමී, අප්පි අපවයගාමී, අප්පි නෙවාවයගාමී නාපවයගාමී -පෙ- එවං දසවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො.

189. එකවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: එසසසමපසුතෙනා.

දුට්ඨධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: අප්පි සංයොජනවිපපසුතනසංයොජනීයො, අප්පි සංයොජනවිපපසුතනඅසංයොජනීයො.

කීවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: අප්පි සෙකෙකා, අප්පි අසෙකෙකා, අප්පි නෙව සෙකකිනාසෙකෙකා -පෙ- එවං දසවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො.

190. එකවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: එසසසමපසුතෙනා,

දුට්ඨධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: අප්පි ගජ්ඣීයො, අප්පි අගජ්ඣීයො.

කීවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: අප්පි පරිතෙනා, අප්පි මහගගතො, අප්පි අපපමාණො -පෙ- එවං දසවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො.

191. එකවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකේයො: එසසසලපයුතෙනා.

දුට්ඨධෙන විඤ්ඤාණකකිකේයො: අපච්චි ගජඵලපයුතෙනා, අපච්චි ගජඵලපයුතෙනා.

කීවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකේයො: අපච්චි පරිතතාරමමණො, අපච්චි මහඤ්ඤාණකකිකේයො, අපච්චි අපපමාණාරමමණො -පෙ- එවං දසවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකේයො.

192. එකවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකේයො: එසසසලපයුතෙනා.

දුට්ඨධෙන විඤ්ඤාණකකිකේයො: අපච්චිගජඵලපයුතතගජඵලයො, අපච්චි ගජඵලපයුතතඅගජඵලයො.

කීවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකේයො: අපච්චි භීතො, අපච්චි මජ්ඣමො, අපච්චි පණීතො -පෙ- එවං දසවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකේයො.

192. එකවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකේයො: එසසසලපයුතෙනා.

දුට්ඨධෙන විඤ්ඤාණකකිකේයො: අපච්චි ඕඝනීයො, අපච්චි අනොඝනීයො.

කීවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකේයො: අපච්චි මිච්ඡතතනීයතො, අපච්චි සමමතතනීයතො, අපච්චි අනීයතො -පෙ- එවං දසවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකේයො.

194. එකවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකේයො: එසසසලපයුතෙනා.

දුට්ඨධෙන විඤ්ඤාණකකිකේයො: අපච්චි ඕඝසලපයුතෙනා, අපච්චි ඕඝවිපස-යුතෙනා.

කීවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකේයො: අපච්චි මඤ්ඤාරමමණො, අපච්චි මඤ්ඤාණකකිකේයො, අපච්චි මඤ්ඤාණකකිකේයො -පෙ- එවං දසවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකේයො.

195. එකවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකේයො: එසසසලපයුතෙනා.

දුට්ඨධෙන විඤ්ඤාණකකිකේයො: අපච්චි ඕඝවිපසයුතතඕඝනීයො, අපච්චි ඕඝවිපසයුතත අනොඝනීයො.

කීවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකේයො: අපච්චි උපපතො, අපච්චි අනුපපතො, අපච්චි උපපාදී -පෙ- එවං දසවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකේයො.

196. එකවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකේයො: එසසසලපයුතෙනා.

දුට්ඨධෙන විඤ්ඤාණකකිකේයො: අපච්චි යොගනීයො, අපච්චි අයොගනීයො.

කීවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකේයො: අපච්චි අනීතො, අපච්චි අනාගතො, අපච්චි පච්චුපපතො -පෙ- එවං දසවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකේයො.

197. එකවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකේයො: එසසසලපයුතෙනා.

දුට්ඨධෙන විඤ්ඤාණකකිකේයො: අපච්චි යොගසලපයුතෙනා, අපච්චි යොගවිපසයුතෙනා.

කීවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකේයො: අපච්චි අනීතාරමමණො, අපච්චි අනාගතාරමමණො, අපච්චි පච්චුපපතාරමමණො -පෙ- එවං දසවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකේයො.

198. එකවිධවන විඤ්ඤාණකතකො: එසසසමපයුතො.

දුට්ඨවෙන විඤ්ඤාණකතකො: අපච්ඡි යොගවිපපයුතතයොගනීයො, අපච්ඡි යොගවිපපයුතතඅයොගනීයො.

කීවිධවන විඤ්ඤාණකතකො: අපච්ඡි අජ්ඣතො, අපච්ඡි බහිඤ්ඤා, අපච්ඡි අජ්ඣතතබහිඤ්ඤා —පෙ— එවං දසවිධවන විඤ්ඤාණකතකො.

199. එකවිධවන විඤ්ඤාණකතකො: එසසසමපයුතො.

දුට්ඨවෙන විඤ්ඤාණකතකො: අපච්ඡි නීවරණීයො, අපච්ඡි අනීවරණීයො.

කීවිධවන විඤ්ඤාණකතකො: අපච්ඡි අජ්ඣතතාරමමණො, අපච්ඡි බහිඤ්ඤාරමමණො, අපච්ඡි අජ්ඣතත බහිඤ්ඤාරමමණො —පෙ— එවං දසවිධවන විඤ්ඤාණකතකො.

උභයො වධස්සං.

200. සත්තවිධවන විඤ්ඤාණකතකො: අපච්ඡි කුසලො, අපච්ඡි අකුසලො, අපච්ඡි අබ්‍යාකතො, අපච්ඡි කාමාවචරො, අපච්ඡි රූපාවචරො, අපච්ඡි අරූපාවචරො, අපච්ඡි අපරියාපනො. එවං සත්තවිධවන විඤ්ඤාණකතකො.

201. අපරොපි සත්තවිධවන විඤ්ඤාණකතකො: අපච්ඡි සුඛාය වේදනාය සමපයුතො —පෙ— අපච්ඡි අජ්ඣතතාරමමණො, අපච්ඡි බහිඤ්ඤාරමමණො, අපච්ඡි අජ්ඣතතබහිඤ්ඤාරමමණො, අපච්ඡි කාමාවචරො. අපච්ඡි රූපාවචරො, අපච්ඡි අරූපාවචරො, අපච්ඡි අපරියාපනො. එවං සත්තවිධවන විඤ්ඤාණකතකො.

202. චතුර්විධවන විඤ්ඤාණකතකො: චක්ඛුසමඵසසපච්චයා විඤ්ඤාණකතකො: අපච්ඡි කුසලො, අපච්ඡි අකුසලො, අපච්ඡි අබ්‍යාකතො, සොනසමඵසසපච්චයා —පෙ— ඝානසමඵසසපච්චයා —පෙ— ජීව්හාසමඵසසපච්චයා —පෙ— කායසමඵසසපච්චයා —පෙ— මනොසමඵසසපච්චයා විඤ්ඤාණකතකො අපච්ඡි කුසලො, අපච්ඡි අකුසලො, අපච්ඡි අබ්‍යාකතො. චක්ඛුච්ඤ්ඤාණං, සොනච්ඤ්ඤාණං, ඝානච්ඤ්ඤාණං, ජීව්හාච්ඤ්ඤාණං, කායච්ඤ්ඤාණං, මනොච්ඤ්ඤාණං. එවං චතුර්විධවන විඤ්ඤාණකතකො.

203. අපරොපි චතුර්විධවන විඤ්ඤාණකතකො: චක්ඛුසමඵසසපච්චයා විඤ්ඤාණකතකො අපච්ඡි සුඛාය වේදනාය සමපයුතො, අපච්ඡි දුකඛාය වේදනාය සමපයුතො, අපච්ඡි අදුකඛමසුඛාය වේදනාය සමපයුතො, අපච්ඡි විපාකො, අපච්ඡි විපාකධමමධමො, අපච්ඡි නෙච්චි විපාක න විපාකධමමධමො —පෙ— අපච්ඡි අජ්ඣතතාරමමණො, අපච්ඡි බහිඤ්ඤාරමමණො, අපච්ඡි අජ්ඣතතබහිඤ්ඤාරමමණො, සොනසමඵසසපච්චයා —පෙ— ඝානසමඵසසපච්චයා —පෙ— ජීව්හාසමඵසසපච්චයා —පෙ— කායසමඵසසපච්චයා —පෙ— මනොසමඵසසපච්චයා විඤ්ඤාණකතකො අපච්ඡි අජ්ඣතතාරමමණො, අපච්ඡි බහිඤ්ඤාරමමණො, අපච්ඡි අජ්ඣතතබහිඤ්ඤාරමමණො, චක්ඛුච්ඤ්ඤාණං, සොනච්ඤ්ඤාණං, ඝානච්ඤ්ඤාණං, ජීව්හාච්ඤ්ඤාණං, කායච්ඤ්ඤාණං, මනොච්ඤ්ඤාණං. එවං චතුර්විධවන විඤ්ඤාණකතකො.

198. එක් ප්‍රකාරයෙකින් විභවනස්කන්ධය වෙයි : ස්පර්ශය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙයි.
 ද්විප්‍රකාරයෙකින් විභවනස්කන්ධය වෙයි : යොගවිප්‍රයුක්ත යොගනීය වූයෙක් ඇත,
 යොගවිප්‍රයුක්ත අයොගනීය වූයෙක් ඇති.
 ත්‍රිප්‍රකාරයෙකින් විභවනස්කන්ධය වෙයි : අධ්‍යාත්ම වූයෙක් ඇත, බාහිර වූයෙක් ඇත,
 අධ්‍යාත්මබාහිර වූයෙක් ඇති. . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් විභවනස්කන්ධය වේ.

199. එක් ප්‍රකාරයෙකින් විභවනස්කන්ධය වෙයි : ස්පර්ශය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙයි.
 ද්විප්‍රකාරයෙකින් විභවනස්කන්ධය වෙයි : නිවරණීය වූයෙක් ඇත, අනිවරණීය
 වූයෙක් ඇති.
 ත්‍රිප්‍රකාරයෙකින් විභවනස්කන්ධය වෙයි : අධ්‍යාත්මාලම්බන වූයෙක් ඇත, බාහිරා
 ලම්බන වූයෙක් ඇත, අධ්‍යාත්මබාහිරාලම්බන වූයෙක් ඇති. . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන්
 විභවනස්කන්ධය වේ.

උභයොවධිස්ක සි.

200. සප්තප්‍රකාරයෙකින් විභවනස්කන්ධය වෙයි : කුශල වූයෙක් ඇත, අකුශල
 වූයෙක් ඇත, අව්‍යාකෘත වූයෙක් ඇත, කාමාවචර වූයෙක් ඇත, රූපාවචර වූයෙක් ඇත,
 අරූපාවචර වූයෙක් ඇත, අපරියාපන්න වූයෙක් ඇති. මෙසේ සප්තප්‍රකාරයෙන් විභවන
 ස්කන්ධය වේ.

201. අන්‍යත් සප්තප්‍රකාරයෙකින් විභවනස්කන්ධය වෙයි : සුඛවේදනාව හා
 සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, . . . අධ්‍යාත්මාලම්බන වූයෙක් ඇත, බාහිරාලම්බන වූයෙක්
 ඇත, අධ්‍යාත්මබාහිරාලම්බන වූයෙක් ඇත, කාමාවචර වූයෙක් ඇත, රූපාවචර වූයෙක්
 ඇත, අරූපාවචර වූයෙක් ඇත, අපරියාපන්න වූයෙක් ඇති. මෙසේ සප්තප්‍රකාරයෙන්
 විභවනස්කන්ධය වේ.

202. චතුර්විංශත්ප්‍රකාරයෙකින් විභවනස්කන්ධය වෙයි : චක්ඛුසම්ඵස්සප්‍රත්‍යයෙන්
 වූ විභවනස්කන්ධය කුශල වූයෙක් ඇත, අකුශල වූයෙක් ඇත, අව්‍යාකෘත වූයෙක් ඇති.
 සොතසම්ඵස්සප්‍රත්‍යයෙන් . . . ඝාතසම්ඵස්සප්‍රත්‍යයෙන් . . . ජීවිහාසම්ඵස්සප්‍රත්‍යයෙන්
 . . . කායසම්ඵස්සප්‍රත්‍යයෙන් . . . මනෝසම්ඵස්සප්‍රත්‍යයෙන් වූ විභවනස්කන්ධය කුශල
 වූයෙක් ඇත, අකුශල වූයෙක් ඇත, අව්‍යාකෘත වූයෙක් ඇති. චක්ඛුර්විභවන ය, ශ්‍රෝත්‍ර
 විභවන ය, ස්‍රාණවිභවන ය, ජිහ්වා විභවන ය, කායවිභවන ය, මනෝවිභවන යි. මෙසේ
 චතුර්විංශත්ප්‍රකාරයෙන් විභවනස්කන්ධය වේ.

203. අන්‍යත් චතුර්විංශත්ප්‍රකාරයෙකින් විභවනස්කන්ධය වෙයි : චක්ඛුසම්ඵස්ස
 ප්‍රත්‍යයෙන් වූ විභවනස්කන්ධය සුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, දුඃඛවේදනාව හා
 සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, උපෙක්ඝාවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, විපාක වූයෙක්
 ඇත, විපාකස්වභාවධර්ම වූයෙක් ඇත, නො මැ විපාක වූ විපාකස්වභාවධර්ම නො වූයෙක්
 ඇත, . . . අධ්‍යාත්මාලම්බන වූයෙක් ඇත, බාහිරාලම්බන වූයෙක් ඇත, අධ්‍යාත්මබාහිරා
 ලම්බන වූයෙක් ඇත, සොතසම්ඵස්සප්‍රත්‍යයෙන් වූ විභවනස්කන්ධය . . . ඝාතසම්ඵස්ස
 ප්‍රත්‍යයෙන් . . . ජීවිහාසම්ඵස්සප්‍රත්‍යයෙන් . . . කායසම්ඵස්සප්‍රත්‍යයෙන් . . . මනෝ
 සම්ඵස්සප්‍රත්‍යයෙන් වූ විභවනස්කන්ධය අධ්‍යාත්මාලම්බන වූයෙක් ඇත, බාහිරාලම්බන
 වූයෙක් ඇත, අධ්‍යාත්මබාහිරාලම්බන වූයෙක් ඇති. චක්ඛුර්විභවන ය, ශ්‍රෝත්‍රවිභවන ය,
 ස්‍රාණවිභවන ය, ජිහ්වා විභවන ය, කායවිභවන ය, මනෝවිභවන යි. මෙසේ චතුර්විංශත්
 ප්‍රකාරයෙන් විභවනස්කන්ධය වේ.

204. තිංසනිවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: චක්ඛුසලථස්සපච්චයා විඤ්ඤාණකකිකො අපඨි කාමාවච්චරො, අපඨි රූපාවච්චරො, අපඨි අරූපාවච්චරො, අපඨි අපරියාපනෙනා, සොකසලථස්සපච්චයා -පෙ- ඝානසලථස්සපච්චයා -පෙ- ජීවහාසලථස්සපච්චයා -පෙ- කායසලථස්සපච්චයා -පෙ- මනොසලථස්සපච්චයා විඤ්ඤාණකකිකො අපඨි කාමාවච්චරො, අපඨි රූපාවච්චරො, අපඨි අරූපාවච්චරො, අපඨි අපරියාපනෙනා, චක්ඛු-විඤ්ඤාණං, සොභවිඤ්ඤාණං, ඝානවිඤ්ඤාණං, ජීවහාවිඤ්ඤාණං, කාය-විඤ්ඤාණං, මනොවිඤ්ඤාණං. එවං තිංසනිවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො.

205. බහුවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: චක්ඛුසලථස්සපච්චයා විඤ්ඤාණකකිකො අපඨි කුසලො, අපඨි අකුසලො, අපඨි අබ්‍යාකතො, අපඨි කාමාවච්චරො, අපඨි රූපාවච්චරො, අපඨි අරූපාවච්චරො, අපඨි අපරියාපනෙනා, සොකසලථස්සපච්චයා -පෙ- ඝානසලථස්සපච්චයා -පෙ- ජීවහාසලථස්සපච්චයා -පෙ- කායසලථස්සපච්චයා -පෙ- මනොසලථස්සපච්චයා විඤ්ඤාණකකිකො අපඨි කුසලො, අපඨි අකුසලො, අපඨි අබ්‍යාකතො, අපඨි කාමාවච්චරො, අපඨි රූපාවච්චරො, අපඨි අරූපාවච්චරො, අපඨි අපරියාපනෙනා, චක්ඛු-විඤ්ඤාණං -පෙ- මනොවිඤ්ඤාණං. එවං බහුවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො.

206. අපරොපි බහුවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො: චක්ඛුසලථස්සපච්චයා විඤ්ඤාණකකිකො අපඨි සුඛාය වේදනාය සම්පයුතතො -පෙ- අපඨි අජ්ඣිත්තාරම්මණො, අපඨි බහිඤ්ඤාරම්මණො, අපඨි අජ්ඣිත්තබහිඤ්ඤාරම්මණො, අපඨි කාමාවච්චරො, අපඨි රූපාවච්චරො, අපඨි අරූපාවච්චරො, අපඨි අපරියාපනෙනා, සොකසලථස්සපච්චයා -පෙ- ඝානසලථස්සපච්චයා -පෙ- ජීවහාසලථස්සපච්චයා -පෙ- කායසලථස්සපච්චයා -පෙ- මනොසලථස්සපච්චයා විඤ්ඤාණකකිකො අපඨි සුඛාය වේදනාය සම්පයුතතො, -පෙ- අපඨි අජ්ඣිත්තාරම්මණො, අපඨි බහිඤ්ඤාරම්මණො, අපඨි අජ්ඣිත්තබහිඤ්ඤාරම්මණො, අපඨි කාමාවච්චරො, අපඨි රූපාවච්චරො, අපඨි අරූපාවච්චරො, අපඨි අපරියාපනෙනා චක්ඛු-විඤ්ඤාණං, සොභවිඤ්ඤාණං, ඝානවිඤ්ඤාණං, ජීවහාවිඤ්ඤාණං, කායවිඤ්ඤාණං, මනොවිඤ්ඤාණං. එවං බහුවිධෙන විඤ්ඤාණකකිකො. අයං චූළචනී විඤ්ඤාණකකිකො.

අභිධම්මභාෂණියං.

207. පඤ්චකකිකො: රූපකකිකො, වේදනාකකිකො, සඤ්ඤාකකිකො සංඛාරකකිකො, විඤ්ඤාණකකිකො.

208. පඤ්චන්තං බනිංනං කතී කුසලා, කතී අකුසලා, කතී අබ්‍යාකතා, -පෙ- කතී සරණා, කතී අරණා:

209. රූපකකිකො අබ්‍යාකතො. චන්තාරෙ බනිං සියා කුසලා, සියා අකුසලා, සියා අබ්‍යාකතා.

ද්වෙ බනිං න චන්තබ්බං සුඛාය වේදනාය සම්පයුතතාතිපි දුකඛාය වේදනාය සම්පයුතතාතිපි අදුකඛමසුඛාය වේදනාය සම්පයුතතාතිපි. නයො බනිං සියා සුඛාය වේදනාය සම්පයුතතා, සියා දුකඛාය වේදනාය සම්පයුතතා, සියා අදුකඛමසුඛාය වේදනාය සම්පයුතතා.

204. ත්‍රි-ශක්තියකාරයෙන් විභවයක්කන්ධය වෙයි : වක්‍රවස්ථස්වප්‍රත්‍යයෙන් වූ විභවයක්කන්ධය කාමාවචර වූයෙක් ඇත, රූපාවචර වූයෙක් ඇත, අරූපාවචර වූයෙක් ඇත, අපරිශාපන්න වූයෙක් ඇත, සොනසම්ඵස්වප්‍රත්‍යයෙන් . . . සානසම්ඵස්වප්‍රත්‍යයෙන් . . . ජිවිතසම්ඵස්වප්‍රත්‍යයෙන් . . . කායසම්ඵස්වප්‍රත්‍යයෙන් . . . මනෝසම්ඵස්වප්‍රත්‍යයෙන් වූ විභවයක්කන්ධය කාමාවචර වූයෙක් ඇත, රූපාවචර වූයෙක් ඇත, අරූපාවචර වූයෙක් ඇත, අපරිශාපන්න වූයෙක් ඇත, වක්ෂුර්විභවය, ශ්‍රෝත්‍රවිභවය, ස්‍රාණවිභවය, ජිවිතවිභවය, කායවිභවය, මනෝවිභවය යි. මෙසේ ත්‍රි-ශක්තියකාරයෙන් විභවයක්කන්ධය වේ.

205. බහුප්‍රකාරයෙන් විභවයක්කන්ධය වෙයි : වක්‍රවස්ථස්වප්‍රත්‍යයෙන් වූ විභවයක්කන්ධය කුශල වූයෙක් ඇත, අකුශල වූයෙක් ඇත, අව්‍යාකෘත වූයෙක් ඇත, කාමාවචර වූයෙක් ඇත, රූපාවචර වූයෙක් ඇත, අරූපාවචර වූයෙක් ඇත, අපරිශාපන්න වූයෙක් ඇත, සොනසම්ඵස්වප්‍රත්‍යයෙන් . . . සානසම්ඵස්වප්‍රත්‍යයෙන් . . . ජිවිතසම්ඵස්වප්‍රත්‍යයෙන් . . . කායසම්ඵස්වප්‍රත්‍යයෙන් . . . මනෝසම්ඵස්වප්‍රත්‍යයෙන් වූ විභවයක්කන්ධය කුශල වූයෙක් ඇත, අකුශල වූයෙක් ඇත, අව්‍යාකෘත වූයෙක් ඇත, කාමාවචර වූයෙක් ඇත, රූපාවචර වූයෙක් ඇත, අරූපාවචර වූයෙක් ඇත, අපරිශාපන්න වූයෙක් ඇත, වක්ෂුර්විභවය යැ . . . මනෝවිභවය යි. මෙසේ බහුප්‍රකාරයෙන් විභවයක්කන්ධය වේ.

206. අනාද්බහුප්‍රකාරයෙන් විභවයක්කන්ධය වෙයි : වක්‍රවස්ථස්වප්‍රත්‍යයෙන් වූ විභවයක්කන්ධය සුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, . . . අධ්‍යාත්මාලම්බන වූයෙක් ඇත, බාහිරාලම්බන වූයෙක් ඇත, අධ්‍යාත්මබාහිරාලම්බන වූයෙක් ඇත, කාමාවචර වූයෙක් ඇත, රූපාවචර වූයෙක් ඇත, අරූපාවචර වූයෙක් ඇත, අපරිශාපන්න වූයෙක් ඇත, සොනසම්ඵස්වප්‍රත්‍යයෙන් . . . සානසම්ඵස්වප්‍රත්‍යයෙන් . . . ජිවිතසම්ඵස්වප්‍රත්‍යයෙන් . . . කායසම්ඵස්වප්‍රත්‍යයෙන් . . . මනෝසම්ඵස්වප්‍රත්‍යයෙන් වූ විභවයක්කන්ධය සුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, . . . අධ්‍යාත්මාලම්බන වූයෙක් ඇත, බාහිරාලම්බන වූයෙක් ඇත අධ්‍යාත්මබාහිරාලම්බන වූයෙක් ඇත, කාමාවචර වූයෙක් ඇත, රූපාවචර වූයෙක් ඇත, අරූපාවචර වූයෙක් ඇත, අපරිශාපන්න වූයෙක් ඇත, වක්ෂුර්විභවය, ශ්‍රෝත්‍රවිභවය, ස්‍රාණවිභවය, ජිවිතවිභවය, කායවිභවය, මනෝවිභවය යි. මෙසේ බහුප්‍රකාරයෙන් විභවයක්කන්ධය වේ. මේ විභවයක්කන්ධය කියනු ලැබේ.

අභිධර්මභාජනිය යි.

207. ස්කන්ධයෝ පස්දෙනෙකි : රූපස්කන්ධය යැ, වේදනාස්කන්ධය යැ, සංඥාස්කන්ධය යැ, සංස්කාරස්කන්ධය යැ, විභවයක්කන්ධය යි.

208. පඤ්චස්කන්ධයන් අතුරෙහි කෙතෙක් කුශලයෝ ද, කෙතෙක් අකුශලයෝ ද, කෙතෙක් අව්‍යාකෘතයෝ ද, . . . කෙතෙක් සරණයෝ ද, කෙතෙක් අරණයෝ ද යත් :

209. රූපස්කන්ධය අව්‍යාකෘත යැ. සතර ස්කන්ධයෝ කුසල් විය හෙයි, අකුසල් විය හෙයි, අව්‍යාකෘත විය හෙයි.

ස්කන්ධයෝ දෙදෙනෙක් සුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්තයහ යි ද, දුඃඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්තයහ යි ද, උපෙක්ෂාවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්තයහ යි ද නො කිය යුක්තය. ස්කන්ධයෝ තිදෙනෙක් සුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්තයෝ විය හෙයි, දුඃඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්තයෝ විය හෙයි, උපෙක්ෂාවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්තයෝ විය හෙයි.

රූපකකිකො නෙවච්චපාකනච්චපාකධම්මධම්මො, චන්තාරෙ ඛන්ධා සියා ච්චපාකා, සියා ච්චපාකධම්මධම්මො, සියා නෙවච්චපාකනච්චපාකධම්මධම්මො.

රූපකකිකො සියා උපාදිනනුපාදනියො, සියා අනුපාදිනනුපාදනියො. චන්තාරෙ ඛන්ධා සියා උපාදිනනුපාදනියා, සියා අනුපාදිනනුපාදනියා, සියා අනුපාදිනනානුපාදනියා.

රූපකකිකො අසංකිලිඨසංකිලෙසිකො. චන්තාරෙ ඛන්ධා සියා සංකිලිඨසංකිලෙසිකා සියා අසංකිලිඨසංකිලෙසිකා, සියා අසංකිලිඨ-අසංකිලෙසිකා.

රූපකකිකො අච්චතකකආච්චාරෙ, තයො ඛන්ධා සියා සච්චතකක-සච්චාර, සියා අච්චතකකච්චාරමන්තා, සියා අච්චතකකආච්චාර. සඛ්ඛා-රකකිකො සියා සච්චතකකසච්චාරෙ, සියා අච්චතකකච්චාරමන්තො, සියා අච්චතකකආච්චාරෙ, සියා නච්චතකකෙඛො සච්චතකකසච්චාරෙතිපි, අච්චතකකච්චාරමන්තොතිපි, අච්චතකකආච්චාරෙතිපි.

රූපකකිකො න චන්තකෙඛො පිතිසභගතොතිපි, සුඛසභගතොතිපි, උපෙකකාසභගතොතිපි. වෙදනාකකිකො සියා පිතිසභගතො න සුඛ-සභගතො න උපෙකකාසභගතො, සියා න චන්තකෙඛො පිතිසභගතොති. තයො ඛන්ධා සියා පිතිසභගතො සියා සුඛසභගතො, සියා උපෙකකා-සභගතො, සියා න චන්තකෙඛො පිතිසභගතොතිපි, සුඛසභගතොතිපි, උපෙකකාසභගතොතිපි.

රූපකකිකො නෙවදසුභනෙන න භාවනාය පභාතබ්බො. චන්තාරෙ ඛන්ධා සියා දසුභනෙන පභාතබ්බො, සියා භාවනාය පභාතබ්බො, සියා නෙවදසුභනෙන න භාවනාය පභාතබ්බො.

රූපකකිකො නෙව දසුභනෙන න භාවනාය පභාතබ්බහෙතුකො. චන්තාරෙ ඛන්ධා සියා දසුභනෙන පභාතබ්බහෙතුකා, සියා භාවනාය පභාතබ්බහෙතුකා, සියා නෙව දසුභනෙන න භාවනාය පභාතබ්බහෙතුකා.

රූපකකිකො නෙවොචයගාමී නාපචයගාමී. චන්තාරෙ ඛන්ධා සියා ආචයගාමීනො, සියා අපචයගාමීනො, සියා නෙවොචයගාමී නාපචය-ගාමීනො.

රූපකකිකො නෙව සෙකකො¹ නාසෙකකො. චන්තාරෙ ඛන්ධා සියා සෙකකා, සියා අසෙකකා, සියා නෙව සෙකකා නාසෙකකා.

රූපකකිකො පරිතො, චන්තාරෙ ඛන්ධා සියා පරිතො, සියා මභගගතො, සියා අපපමාණො.

රූපකකිකො, අනාරම්මණො, චන්තාරෙ ඛන්ධා සියා පරිතොරම්මණො සියා මභගගතොරම්මණො, සියා අපපමාණොරම්මණො, සියා න චන්තකෙඛො පරිතොරම්මණොතිපි, මභගගතොරම්මණොතිපි, 'අපපමාණොරම්මණොති'පි.

රූපකකිකො මජ්ඣමො, චන්තාරෙ ඛන්ධා සියා භිනා, සියා සියා මජ්ඣමා, සියා පණීතො.

රූපකකිකො අනියතො, චන්තාරෙ ඛන්ධා සියා මිච්චතනනියතො, සියා සම්මතනනියතො, සියා අනියතො.

1. සෙකකා - සිරිඉ.

රූපස්කන්ධය නො මැ විපාක වූ විපාකස්වභාවධර්ම වූයේ නො වෙයි. සතර ස්කන්ධයේ විපාක ද වන්තාහ, විපාකස්වභාවධර්ම ද වන්තාහ, නො මැ විපාක වූ නො ද විපාකස්වභාවධර්ම වන්තාහ.

රූපස්කන්ධය උපාදින්නොපාදනිය ද වන්නේ යැ, අනුපාදින්නොපාදනිය ද වන්නේ යි. සතර ස්කන්ධයේ උපාදින්නොපාදනිය ද වන්තාහ, අනුපාදින්නොපාදනිය ද වන්තාහ, අනුපාදින්නොපාදනිය ද වන්තාහ.

රූපස්කන්ධය අසංකලිඡ්ටසංකලෙශික යැ, සතර ස්කන්ධයේ සංකලිඡ්ටය සංකලෙසික ද වන්තාහ, අසංකලිඡ්ටසංකලෙසික ද වන්තාහ, අසංකලිඡ්ටයඅසංකලෙසික ද වන්තාහු ය.

රූපස්කන්ධය අචිතර්කඅචිචාර යැ ස්කන්ධයේ තිදෙනෙක් සචිතර්කසචිචාර ද වන්තාහ, අචිතර්කචිචාරමාත්‍ර ද වන්තාහ, අචිතර්කඅචිචාර ද වන්තාහ, සංස්කාරස්කන්ධය සචිතර්කසචිචාර ද වන්නේ යැ, අචිතර්කචිචාරමාත්‍ර ද වන්නේ යැ, අචිතර්කඅචිචාර ද වන්නේ යැ, සචිතර්කසචිචාර යි ද, අචිතර්කචිචාරමාත්‍ර යි ද, අචිතර්කඅචිචාර යි ද, නො කියයුතු වන්නේ යි.

රූපස්කන්ධය ප්‍රීතීසහගත යි ද, සුඛසහගත යි ද, උපෙක්ෂාසහගත යි ද නො කිය යුත්තේ යැ, වෙදනාස්කන්ධය ප්‍රීතීසහගත වන්නේ යැ, සුඛසහගත නො වෙයි, උපෙක්ෂා සහගත නො වේ. ප්‍රීතීසහගතැයි නො කියයුතු වන්නේ යැ, ස්කන්ධයේ තිදෙනෙක් ප්‍රීතීසහගත ද වන්තාහ, සුඛසහගත ද වන්තාහ, උපෙක්ෂාසහගත ද වන්තාහ. ප්‍රීතීසහගත යහ යි ද, සුඛසහගතයහ යි ද, උපෙක්ෂාසහගතයහ යි ද, නො කියයුතු වන්තාහ.

රූපස්කන්ධය නො මැ දර්ශනයෙන් නො ද භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍ය යැ, සතර ස්කන්ධයේ දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍ය ද වන්තාහ, භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍ය ද වන්තාහ, නො මැ දර්ශනයෙන් නො ද භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍ය ද වන්තාහු යැ.

රූපස්කන්ධය නො මැ දර්ශනයෙන් නො ද භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍ය වූ හෙතු ඇත්තේ යැ. සතර ස්කන්ධයේ දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍ය වූ හෙතු ඇත්තාහු ද වන්තාහ, භාවනා යෙන් ප්‍රභාතව්‍යහෙතුක ද වන්තාහ, නො මැ දර්ශනයෙන් නො ද භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍ය හෙතුක ද වන්තාහු යැ.

රූපස්කන්ධය නො මැ ආවයගාමී වූයේ නො ද අපවයගාමී යැ. සතර ස්කන්ධයේ ආවයගාමී ද වන්තාහ, අපවයගාමී ද වන්තාහ, නො මැ ආවයගාමී නො ද අපවයගාමී ද වන්තාහු යැ.

රූපස්කන්ධය නො මැ ශෛක්ෂ වූයේ නො ද අශෛක්ෂ වූයේ යැ. සතර ස්කන්ධයේ ශෛක්ෂ ද වන්තාහ, අශෛක්ෂ ද වන්තාහ, නො මැ ශෛක්ෂ ද නො ද අශෛක්ෂ ද වන්තාහු යැ.

රූපස්කන්ධය පරිත්ත යැ. සතර ස්කන්ධයේ පරිත්ත ද වන්තාහ, මහද්ගත ද වන්තාහ, අප්‍රමාණ ද වන්තාහු යැ.

රූපස්කන්ධය අනාලම්බන ය. සතර ස්කන්ධයේ පරිත්තාලම්බන ද වන්තාහ, මහද්ගතාලම්බන ද වන්තාහ, අප්‍රමාණාලම්බන ද වන්තාහ, පරිත්තාලම්බන යි ද, මහද්ගතාලම්බන යි ද, අප්‍රමාණාලම්බන යි ද, නො කියයුතු වන්තාහු යැ.

රූපස්කන්ධය මධ්‍යම යැ. සතර ස්කන්ධයේ ඝීන ද වන්තාහ, මධ්‍යම ද වන්තාහ, ප්‍රභීත ද වන්තාහු ය.

රූපස්කන්ධය අනියත යැ. සතර ස්කන්ධයේ මිථ්‍යාත්වනියත ද වන්තාහ, සම්‍යක්ත්වනියත ද වන්තාහ, අනියත ද වන්තාහු යැ.

රූපකකිකො අනාරම්මණො, චත්තාරෙ බඩ්ඩා සියා මඤ්ඤාරම්මණා, සියා මඤ්ඤභෙදාකා සියා මඤ්ඤාධිපතීනො, සියා න චත්තබ්බා මඤ්ඤාරම්මණාතිපි මඤ්ඤභෙදාකාතිපි මඤ්ඤාධිපතීනොතිපි.

සියා උපපන්නා, සියා අනුපපන්නා, සියා උපපාදීනො.

සියා අතීතා, සියා අනාගතා, සියා පච්චුපපන්නා.

රූපකකිකො අනාරම්මණො, චත්තාරෙ බඩ්ඩා, සියා අතීතාරම්මණා, සියා අනාගතාරම්මණා, සියා පච්චුපපන්නාරම්මණා, සියා න චත්තබ්බා අතීතාරම්මණාතිපි අනාගතාරම්මණාතිපි පච්චුපපන්නාරම්මණාතිපි.

සියා අජ්ඣන්තා, සියා බභිඤ්ඤා, සියා අජ්ඣන්තබභිඤ්ඤා.

රූපකකිකො අනාරම්මණො. චත්තාරෙ බඩ්ඩා සියා අජ්ඣන්තාරම්මණා, සියා බභිඤ්ඤාරම්මණා, සියා අජ්ඣන්තබභිඤ්ඤාරම්මණා, සියා න චත්තබ්බා අජ්ඣන්තාරම්මණාතිපි බභිඤ්ඤාරම්මණාතිපි අජ්ඣන්තබභිඤ්ඤාරම්මණාතිපි.

චත්තාරෙ බඩ්ඩා අනිදසසනඅපපට්ඨො. රූපකකිකො සියා සනිදසසන සපපට්ඨො, සියා අනිදසසනසපපට්ඨො, සියා අනිදසසනඅපපට්ඨො.

210. චත්තාරෙ බඩ්ඩා න භෙදා. සඤ්ඤාරකකිකො සියා භෙදා, සියා න භෙදා.

රූපකකිකො අභෙදාකො. චත්තාරෙ බඩ්ඩා සියා සභෙදාකා, සියා අභෙදාකා.

රූපකකිකො භෙදාච්චප්පය්‍යන්තො. චත්තාරෙ බඩ්ඩා සියා භෙදාසම්පය්‍යන්තා, සියා භෙදාච්චප්පය්‍යන්තො.

රූපකකිකො න චත්තබ්බො භෙදා චෙ ච සභෙදාකොතිපි සභෙදාකො චෙච න ච භෙදාතිපි. තයො බඩ්ඩා න චත්තබ්බො භෙදා චෙච සභෙදාකාතිපි, සියා සභෙදාකා චෙච න ච භෙදා, සියා න චත්තබ්බො සභෙදාකා චෙච න ච භෙදාති. සඤ්ඤාරකකිකො සියා භෙදා චෙච සභෙදාකො ච සියා සභෙදාකො චෙච න ච භෙදා, සියා න චත්තබ්බො භෙදා චෙච සභෙදාකොතිපි සභෙදාකො චෙච න ච භෙදාතිපි.

රූපකකිකො න චත්තබ්බො භෙදා චෙච භෙදාසම්පය්‍යන්තොතිපි, භෙදාසම්පය්‍යන්තො චෙච න ච භෙදාතිපි. තයො බඩ්ඩා න චත්තබ්බො භෙදා චෙච භෙදාසම්පය්‍යන්තොති, සියා භෙදාසම්පය්‍යන්තො චෙච න ච භෙදා, සියා න චත්තබ්බො භෙදාසම්පය්‍යන්තො චෙච න ච භෙදා ති. සඤ්ඤාරකකිකො සියා භෙදා චෙච භෙදාසම්පය්‍යන්තො ච, සියා භෙදාසම්පය්‍යන්තො චෙච න ච භෙදා, සියා න චත්තබ්බො භෙදා චෙච භෙදාසම්පය්‍යන්තොතිපි, භෙදාසම්පය්‍යන්තො චෙච න ච භෙදාතිපි.

රූපකකිකො න භෙදා අභෙදාකො. තයො බඩ්ඩා සියා න භෙදා සභෙදාකා, සියා න භෙදා අභෙදාකා. සඤ්ඤාරකකිකො සියා න භෙදා සභෙදාකො, සියා න භෙදා අභෙදාකො, සියා න චත්තබ්බො න භෙදා සභෙදාකොතිපි න භෙදා අභෙදාකොතිපි.

රූපස්කන්ධය අනාලම්බන යැ. සතර ස්කන්ධයෝ මාර්ගාලම්බන ද වන්නාහ, මාර්ගහෙතුක ද වන්නාහ, මාර්ගාධිපති ද වන්නාහ. මාර්ගාලම්බනහ යි ද, මාර්ග හෙතුකහ යි ද, මාර්ගාධිපතිහ යි ද නොකියයුතු වන්නාහු යැ.

(පඤ්චස්කන්ධයෝ) උත්පන්න ද වන්නාහ, අනුත්පන්න ද වන්නාහ, උත්පාදී ද වන්නාහු යැ.

(පඤ්චස්කන්ධයෝ) අතීත ද වන්නාහ, අනාගත ද වන්නාහ, ප්‍රත්‍යුත්පන්න ද වන්නාහු යැ.

රූපස්කන්ධය අනාලම්බන යැ. සතර ස්කන්ධයෝ අතීතාලම්බන ද වන්නාහ, අනාගතාලම්බන ද වන්නාහ, ප්‍රත්‍යුත්පන්නාලම්බන ද වන්නාහ. අතීතාලම්බනහ යි ද අනාගතාලම්බනහ යි ද ප්‍රත්‍යුත්පන්නාලම්බනහ යි ද නො කියයුත්තාහු යැ.

(පඤ්චස්කන්ධයෝ) අධ්‍යාත්ම ද වන්නාහ, බාහිර ද වන්නාහ, අධ්‍යාත්මබාහිර ද වන්නාහු යැ.

රූපස්කන්ධය අනාලම්බන යැ. සතර ස්කන්ධයෝ අධ්‍යාත්මාලම්බන ද වන්නාහ, බාහිරාලම්බන ද වන්නාහ, අධ්‍යාත්මබාහිරාලම්බන ද වන්නාහ. අධ්‍යාත්මාලම්බනහ යි ද, බාහිරාලම්බනහ යි ද, අධ්‍යාත්මබාහිරාලම්බනහ යි ද නො කියයුතු වන්නාහු යැ.

සතර ස්කන්ධයෝ අනිදර්ශනඅප්‍රතිසයෝ යැ, රූපස්කන්ධය සනිදර්ශනසප්‍රතිස ද වන්තෝ යැ, අනිදර්ශනසප්‍රතිස ද වන්තෝ යැ, අනිදර්ශනඅප්‍රතිස ද වන්තෝ යි.

210. සතර ස්කන්ධයෝ හෙතු නො වෙති. සංස්කාරස්කන්ධය හෙතු ද වන්තෝ යැ නහෙතු ද වන්තෝ යි.

රූපස්කන්ධය අහෙතුක යැ. සතර ස්කන්ධයෝ සහෙතුක ද වන්නාහ, අහෙතුක ද වන්නාහු යැ.

රූපස්කන්ධය හෙතුවිප්‍රයුක්ත යැ. සතර ස්කන්ධයෝ හෙතුවිප්‍රයුක්ත ද වන්නාහ, හෙතුවිප්‍රයුක්ත ද වන්නාහු යැ.

රූපස්කන්ධය හෙතු ද වූයේ මැ සහෙතුක යි ද සහෙතුක ද වූයේ මැ නො ද හෙතු යි ද නො කියයුත්තේ යැ, තුන් ස්කන්ධයෝ හෙතු ද වූයේ මැ සහෙතුක යි ද නො කියයුත්තාහ, සහෙතුක ද වූවාහු මැ නො ද හෙතු ද වන්නාහ, සහෙතුක ද වූවාහු මැ නො ද හෙතුහ යි ද නො කියයුතු වන්නාහ. සංස්කාරස්කන්ධය හෙතු ද වූයේ මැ සහෙතුක ද වන්තෝ ය, සහෙතුක ද වූයේ මැ නො ද හෙතු ද වන්තෝ යැ, හෙතු ද වූයේ මැ සහෙතුක යි ද සහෙතුක ද වූයේ මැ නො ද හෙතු යි ද නො කියයුතු වන්තෝ යි.

රූපස්කන්ධය හෙතු ද වූයේ මැ හෙතුවිප්‍රයුක්ත යි ද හෙතුවිප්‍රයුක්ත ද වූයේ මැ නො ද හෙතු යි ද නො කියයුත්තේ යැ, තුන් ස්කන්ධයෝ හෙතු ද වූවාහු මැ හෙතුවිප්‍රයුක්තහ යි ද නො කිය යුත්තාහ, හෙතුවිප්‍රයුක්ත ද වූවාහු මැ නො ද හෙතු ද වන්නාහ. හෙතුවිප්‍රයුක්ත ද වූවාහු මැ නො ද හෙතුහ යි ද නො කියයුතු වන්නාහ. සංස්කාරස්කන්ධය හෙතු ද වූයේ මැ හෙතුවිප්‍රයුක්ත ද වන්තෝ යැ, හෙතුවිප්‍රයුක්ත ද වූයේ මැ නො ද හෙතු ද වන්තෝ යැ, හෙතු ද වූයේ මැ හෙතුවිප්‍රයුක්ත යි ද හෙතුවිප්‍රයුක්ත ද වූයේ මැ නො ද හෙතු යි ද නො කියයුත්තේ යි.

රූපස්කන්ධය හෙතු නො වූයේ අහෙතුක යැ, තුන් ස්කන්ධයෝ හෙතු නො වූ සහෙතුක ද වන්නාහ, හෙතු නො වූ අහෙතුක ද වන්නාහ. සංස්කාරස්කන්ධය හෙතු නො වූ සහෙතුක ද වන්තෝ යැ, හෙතු නො වූ අහෙතුක ද වන්තෝ යැ, හෙතු නො වූ සහෙතුක යි ද හෙතු නො වූ අහෙතුක යි ද නො කියයුත්තේ වන්තෝ යි.

211. සප්පච්චයා, සඛිතා.

චන්තාරෙ ඛනිං අනිදසුනා. රූපකකිකො සියා සනිදසුනො,
සියා අනිදසුනො,

චන්තාරෙ ඛනිං අප්පච්චිභා. රූපකකිකො සියා සප්පච්චිභො, සියා
අප්පච්චිභො.

රූපකකිකො රූපං. චන්තාරෙ ඛනිං අරූපා.

රූපකකිකො ලොකියො. චන්තාරෙ ඛනිං සියා ලොකියා, සියා
ලොකුත්තර්.

කෙනචි විඤ්ඤායා, කෙනචි න විඤ්ඤායා.

212. චන්තාරෙ ඛනිං නො ආසවො. සඛිතාරකකිකො සියා ආසවො,
සියා නො ආසවො.

රූපකකිකො සාසවො. චන්තාරෙ ඛනිං සියා ආසවො, සියා
අනාසවො.

රූපකකිකො ආසවච්චප්පයුත්තො. චන්තාරෙ ඛනිං සියා ආසව
සම්පයුත්තා, සියා ආසවච්චප්පයුත්තා.

රූපකකිකො න චන්තබ්බො ආසවො චෙච සාසවො චාති,¹ සාසවො
චෙච නො ච ආසවො. තයො ඛනිං න චන්තබ්බො ආසවො චෙච
සාසවො චාති,² සියා සාසවො චෙච නො ච ආසවො, සියා න චන්තබ්බො
සාසවො චෙච නො ච ආසවොති. සඛිතාරකකිකො සියා ආසවො චෙච
සාසවො ච, සියා සාසවො චෙච නො ච ආසවො, සියා න චන්තබ්බො
ආසවො චෙච සාසවොති³ පි සාසවො චෙච නො ච ආසවොතිපි.

රූපකකිකො න චන්තබ්බො ආසවො චෙච ආසවසම්පයුත්තොතිපි,
ආසවසම්පයුත්තො චෙච නො ච ආසවොති³ පි. තයො ඛනිං න
චන්තබ්බො ආසවො චෙච ආසවසම්පයුත්තොති, සියා ආසවසම්පයුත්තො
චෙච නො ච ආසවො, සියා න චන්තබ්බො ආසවසම්පයුත්තො චෙච
නො ච ආසවොති. සඛිතාරකකිකො සියා ආසවො චෙච ආසවසම්ප-
යුත්තො ච, සියා ආසවසම්පයුත්තො චෙච නො ච ආසවො, සියා න
චන්තබ්බො ආසවො චෙච ආසවසම්පයුත්තො තිපි, ආසවසම්පයුත්තො
චෙච නො ච ආසවොතිපි.

රූපකකිකො ආසවච්චප්පයුත්තසාසවො. චන්තාරෙ ඛනිං සියා
ආසවච්චප්පයුත්තසාසවො, සියා ආසවච්චප්පයුත්තඅනාසවො සියා න
චන්තබ්බො ආසවච්චප්පයුත්ත සාසවො තිපි ආසවච්චප්පයුත්ත අනාසවො තිපි.

213. චන්තාරෙ ඛනිං නො සඤ්ඤාජනා සඛිතාරකකිකො සියා
සඤ්ඤාජනං, සියා නො සඤ්ඤාජනං.

රූපකකිකො සඤ්ඤාජනියො. චන්තාරෙ ඛනිං සියා සඤ්ඤාජනියා
සියා අසඤ්ඤාජනියා.

රූපකකිකො සඤ්ඤාජනච්චප්පයුත්තො. චන්තාරෙ ඛනිං සියා
සඤ්ඤාජනසම්පයුත්තා, සියා සඤ්ඤාජනච්චප්පයුත්තා.

1 සාසවොති - සිරිමු.
2 සාසවොති - සිරිමු.

211. (පඤ්චස්කන්ධයෝ) සප්තායෝ යි. සංඛතයෝ යි.

සතර ස්කන්ධයෝ අනිදර්ශනයෝ යැ. රූපස්කන්ධය සනිදර්ශන ද වන්නෝ ය, අනිදර්ශන ද වන්නෝ යි.

සතර ස්කන්ධයෝ අප්‍රතීයයෝ යැ, රූපස්කන්ධය සප්තීය ද වන්නෝ යැ, අප්‍රතීය ද වන්නෝ යි.

රූපස්කන්ධය රූප යැ, සතර ස්කන්ධයෝ අරූපයෝ යි.

රූපස්කන්ධය ලොකික යැ, සතර ස්කන්ධයෝ ලොකික ද වන්නාහ, ලොකෝත්තර ද වන්නාහු යැ.

(පඤ්චස්කන්ධයෝ) කිසි විඤනයකින් දහයුත්තාහ, කිසි විඤනයකින් නො දහ යුත්තාහු යැ.

212. සතර ස්කන්ධයෝ ආසුචි නො වන්නාහ, සංස්කාරස්කන්ධය ආසුචි ද වන්නෝ ය, ආසුචි නො ද වන්නෝ යි.

රූපස්කන්ධය සාසුචි යැ, සතර ස්කන්ධයෝ ආසුචි ද වන්නාහ, අනාසුචි ද වන්නාහු යැ.

රූපස්කන්ධය ආසුචිච්ඡුක්ක යැ, සතර ස්කන්ධයෝ ආසුචිසම්ච්ඡුක්ක ද වන්නාහ, ආසුචිච්ඡුක්ක ද වන්නාහු යැ.

රූපස්කන්ධය ආසුචි ද වූයේ මැ සාසුචි ද වේ යයි නො කියයුත්තේ යැ, සාසුචි ද වූයේ මැ නො ද ආසුචි වූයේ යි. තුන් ස්කන්ධයෝ ආසුචි ද වූවාහු මැ සාසුචි ද වූහ යි නො කියයුත්තාහ, සාසුචි ද වූවාහු මැ නො ද ආසුචි ද වන්නාහ, සාසුචි ද වූවාහු මැ නො ද ආසුචි වූහ යි නො කියයුත්තාහ, සංස්කාරස්කන්ධය ආසුචි ද වූයේ මැ සාසුචි ද වන්නෝ යැ, සාසුචි ද වූයේ මැ නො ද ආසුචි වන්නෝ ය, ආසුචි ද වූයේ මැ සාසුචි යි ද සාසුචි ද වූයේ මැ නො ද ආසුචි යි ද නො කිය යුත්තේ යි.

රූපස්කන්ධය ආසුචි වූයේ මැ ආසුචිසම්ච්ඡුක්ක යි ද, ආසුචිසම්ච්ඡුක්ක ද වූයේ මැ නො ද ආසුචි යයි ද නො කියැ යුතු. තුන් ස්කන්ධයෝ ආසුචි ද වූවාහු මැ ආසුචි සම්ච්ඡුක්කාහ යි නොකියයුත්තාහ. ආසුචිසම්ච්ඡුක්ක වූවාහු මැ නො ද ආසුචි වන්නාහ, ආසුචිසම්ච්ඡුක්ක වූවාහු මැ නො ද ආසුචියෝ යයි නොකියැයුතු වන්නාහ. සංස්කාරස්කන්ධය ආසුචි ද වූයේ මැ ආසුචිසම්ච්ඡුක්ක ද වන්නෝ ය. ආසුචිසම්ච්ඡුක්ක ද වූයේ මැ නො ද ආසුචි වන්නෝ ය. ආසුචි ද වූයේ මැ ආසුචිසම්ච්ඡුක්ක යි ද ආසුචිසම්ච්ඡුක්ක ද වූයේ මැ නො ද ආසුචියෙකැයි ද නො කියයුතු වන්නෝ යි.

රූපස්කන්ධය ආසුචිච්ඡුක්කසාසුචි ය, සතර ස්කන්ධයෝ ආසුචිච්ඡුක්ක සාසුචි ද වන්නාහ, ආසුචිච්ඡුක්ක අනාසුචි ද වන්නාහ, ආසුචිච්ඡුක්ක සාසුචිහ යි ද, ආසුචිච්ඡුක්ක අනාසුචිහ යි ද නො කිය යුත්තාහු ය.

213. සතර ස්කන්ධයෝ සංයොජන නො වන්නාහ. සංස්කාරස්කන්ධය සංයොජන ද වන්නෝ යැ, සංයොජන නො ද වන්නෝ යි.

රූපස්කන්ධය සංයොජනීය යැ. සතර ස්කන්ධයෝ සංයොජනීය ද වන්නාහ, අසංයොජනීය ද වන්නාහු යැ.

රූපස්කන්ධය සංයොජනච්ඡුක්ක යැ. සතර ස්කන්ධයෝ සංයොජනසම්ච්ඡුක්ක ද වන්නාහ, සංයොජනච්ඡුක්ක ද වන්නාහු යැ.

රූපකඛකේ, න චතතඛෙඛා, සඤ්ඤප්පනං වෙච්ච සඤ්ඤප්පනියොති සඤ්ඤප්පනියො වෙච්ච නො ච සඤ්ඤප්පනං. තයො ඛකා, න චතතඛෙඛා, සඤ්ඤප්පනා වෙච්ච සඤ්ඤප්පනියාති; සියා සඤ්ඤප්පනියා වෙච්ච නො ච සඤ්ඤප්පනා, සියා න චතතඛෙඛා සඤ්ඤප්පනියා වෙච්ච නො ච සඤ්ඤප්පනා ති. සඛ්ඛාරකඛකේ, සියා සඤ්ඤප්පනඤ්චච සඤ්ඤප්පනියො ච, සියා සඤ්ඤප්පනියො වෙච්ච නො ච සඤ්ඤප්පනං, සියා න චතතඛෙඛා සඤ්ඤප්පනඤ්චච සඤ්ඤප්පනියොතිපි, සඤ්ඤප්පනියො වෙච්ච නො ච සඤ්ඤප්පනනති'පි.

රූපකඛකේ, න චතතඛෙඛා, සඤ්ඤප්පනඤ්චච සඤ්ඤප්පන-සච්චප්පනො චා'තිපි, සඤ්ඤප්පනසච්චප්පනො වෙච්ච නො ච සඤ්ඤප්පනප්පනති'පි. තයො ඛකා, න චතතඛෙඛා සඤ්ඤප්පනා වෙච්ච සඤ්ඤප්පනසච්චප්පනා චාති, සියා සඤ්ඤප්පනසච්චප්පනා වෙච්ච නො ච සඤ්ඤප්පනප්පනා, සියා න චතතඛෙඛා සඤ්ඤප්පනසච්චප්පනා වෙච්ච නො ච සඤ්ඤප්පනාති, සඛ්ඛාරකඛකේ, සියා සඤ්ඤප්පනඤ්චච සඤ්ඤප්පනසච්චප්පනො ච, සියා සඤ්ඤප්පනසච්චප්පනො වෙච්ච නො ච සංයොප්පනං; සියා න චතතඛෙඛා සඤ්ඤප්පනං වෙච්ච සඤ්ඤප්පනසච්චප්පනොතිපි, සඤ්ඤප්පනසච්චප්පනො වෙච්ච නො ච සඤ්ඤප්පනප්පනනතිපි.

රූපකඛකේ, සඤ්ඤප්පනවිප්පනනසඤ්ඤ යා. චතතාඤ්ච ඛකා සියා සඤ්ඤප්පනවිප්පනනසඤ්ඤප්පනියා, සියා සඤ්ඤප්පනවිප්පනන අසඤ්ඤප්පනියා, සියා න චතතඛෙඛා සඤ්ඤප්පන විප්පනන සංයොප්පනියා තිපි, සඤ්ඤප්පනවිප්පනනඅසංයොප්පනියාතිපි.

214. චතතාඤ්ච ඛකා නො ගජො සඛ්ඛාරකඛකේ, සියා ගජො, සියා නො ගජො.

රූපකඛකේ, ගජනියො. චතතාඤ්ච ඛකා සියා ගජනියා, සියා අගජනියා.

රූපකඛකේ, ගජවිප්පනනො. චතතාඤ්ච ඛකා සියා ගජසච්චප්පනා, සියා ගජවිප්පනනා.

රූපකඛකේ, න චතතඛෙඛා ගජො වෙච්ච ගජනියො චාති;¹ ගජනියො වෙච්ච නො ච ගජො. තයො ඛකා, න චතතඛෙඛා ගජො වෙච්ච ගජනියා චාති;² සියා ගජනියා වෙච්ච නො ච ගජො, සියා න චතතඛෙඛා ගජනියා වෙච්ච නො ච ගජොති. සඛ්ඛාරකඛකේ, සියා ගජො වෙච්ච ගජනියො ච, සියා ගජනියො වෙච්ච නො ච ගජො; සියා න චතතඛෙඛා ගජො වෙච්ච ගජනියො චාතිපි.¹ ගජනියො වෙච්ච නො ච ගජොතිපි.

රූපකඛකේ, න චතතඛෙඛා ගජො වෙච්ච ගජ සච්චප්පනො චාතිපි, ගජසච්චප්පනො වෙච්ච නො ච ගජොතිපි. තයො ඛකා, න චතතඛෙඛා ගජො වෙච්ච ගජසච්චප්පනා චාති;³ සියා ගජසච්චප්පනා වෙච්ච නො ච ගජො; සියා න චතතඛෙඛා ගජසච්චප්පනා වෙච්ච නො ච ගජොති. සඛ්ඛාරකඛකේ, සියා ගජො වෙච්ච ගජසච්චප්පනො ච, සියා ගජසච්චප්පනො වෙච්ච නො ච ගජො; සියා න චතතඛෙඛා ගජො වෙච්ච ගජසච්චප්පනො චාති, ගජසච්චප්පනො වෙච්ච නො ච ගජොතිපි.

1. ගජනියොති - සිරිඉ.
 2. ගජනියාති - සිරිඉ.
 3. ගජසච්චප්පනාති - සිරිඉ.

රූපස්කන්ධය සංයෝජන ද වූ මෑ සංයෝජනිය යි ද, සංයෝජනිය ද වූ මෑ නො ද සංයෝජනූයි නො කිය යුත්තේ යැ. තුන් ස්කන්ධයෝ සංයෝජන ද වූ මෑ සංයෝජනියහ යි නො කිය යුත්තාහ, සංයෝජනිය ද වූවාහු මෑ නො ද සංයෝජන ද වන්නාහ, සංයෝජනිය ද වූවාහු මෑ නො ද සංයෝජන වූහ යි ද නො කිය යුතු වන්නාහ. සංස්කාරස්කන්ධය සංයෝජන ද වූයේ මෑ සංයෝජනිය ද වන්නේ යැ, සංයෝජනිය ද වූයේ මෑ නො ද සංයෝජන ද වන්නේ ය, සංයෝජන වූ ම සංයෝජනිය යි ද, සංයෝජනිය ද වූ ම නො ද සංයෝජන යි ද නො කිය යුතු වන්නේ යි.

රූපස්කන්ධය සංයෝජන ද වූ ම සංයෝජනසම්ප්‍රයුක්තයෙකැයි ද, සංයෝජන සම්ප්‍රයුක්ත ද වූ මෑ නො ද සංයෝජනයෙකැ යි ද නො කිය යුත්තේ ය. තුන්ස්කන්ධයෝ සංයෝජන ද වූ මෑ සංයෝජනසම්ප්‍රයුක්තහ යි ද නො කිය යුත්තාහ, සංයෝජනසම්ප්‍රයුක්ත ද වූ මෑ නො ද සංයෝජන ද වන්නාහ, සංයෝජනසම්ප්‍රයුක්ත ද වූ මෑ නො ද සංයෝජනහ යි ද නො කිය යුතු වන්නාහ. සංස්කාරස්කන්ධය සංයෝජන ද වූ මෑ සංයෝජනසම්ප්‍රයුක්ත ද වන්නේ ය, සංයෝජනසම්ප්‍රයුක්ත ද වූ මෑ නො ද සංයෝජන ද වන්නේ ය, සංයෝජන ද වූ මෑ සංයෝජනසම්ප්‍රයුක්තයෙකැයි ද, සංයෝජනසම්ප්‍රයුක්ත ද වූ මෑ නො ද සංයෝජන යි ද නො කිය යුත්තේ යි.

රූපස්කන්ධය සංයෝජනවිප්‍රයුක්තසංයෝජනිය වෙයි. සතර ස්කන්ධයෝ සංයෝජනවිප්‍රයුක්ත සංයෝජනිය ද වන්නාහ, සංයෝජනවිප්‍රයුක්ත වූ අසංයෝජනිය ද වන්නාහ, සංයෝජනවිප්‍රයුක්ත සංයෝජනියහ යි ද, සංයෝජනවිප්‍රයුක්ත අසංයෝජනියහ යි ද නො කිය යුත්තාහු යැ.

214. සතර ස්කන්ධයෝ ග්‍රන්ථ නොවන්නාහ. සංස්කාරස්කන්ධය ග්‍රන්ථ ද වන්නේ යැ, ග්‍රන්ථ නො ද වන්නේයි.

රූපස්කන්ධය ග්‍රන්ථනීය යැ. සතරස්කන්ධයෝ ග්‍රන්ථනීය ද වන්නාහ, අග්‍රන්ථ නීය ද වන්නාහුයි.

රූපස්කන්ධය ග්‍රන්ථවිප්‍රයුක්ත යැ. සතර ස්කන්ධයෝ ග්‍රන්ථසම්ප්‍රයුක්ත ද වන්නාහ, ග්‍රන්ථවිප්‍රයුක්ත ද වන්නාහු යැ.

රූපස්කන්ධය ග්‍රන්ථ ද වූ මෑ ග්‍රන්ථනීයෙකැයි ද ග්‍රන්ථනීය ද වූ මෑ නො ද ග්‍රන්ථයි නො කිය යුතු වන්නේ යැ. තුන්ස්කන්ධයෝ ග්‍රන්ථ ද වූ මෑ ග්‍රන්ථනීයහයි නො කිය යුතු ද වන්නාහ. ග්‍රන්ථනීය ද වූ මෑ නො ද ග්‍රන්ථවන්නාහ. ග්‍රන්ථනීය ද වූ මෑ නො ද ග්‍රන්ථය හ යි ද නො කියයුතු වන්නා හු යැ. සංස්කාරස්කන්ධ ය ග්‍රන්ථ ද වූයේ මෑ ග්‍රන්ථනීය ද වන්නේ යැ. ග්‍රන්ථනීය ද වූ මෑ නො ද ග්‍රන්ථවන්නේ යැ. ග්‍රන්ථ ද වූ මෑ ග්‍රන්ථනීයයි ද ග්‍රන්ථනීය ද වූ මෑ නො ද ග්‍රන්ථයි ද නො කියයුතු වන්නේ යැ.

රූපස්කන්ධය ග්‍රන්ථ ද වූ මෑ ග්‍රන්ථසම්ප්‍රයුක්ත ය යි ද ග්‍රන්ථසම්ප්‍රයුක්ත ද වූ මෑ නො ද ග්‍රන්ථ ය යි ද නො කියයුතු යි. තුන්ස්කන්ධයෝ ග්‍රන්ථ ද වූ මෑ ග්‍රන්ථසම්ප්‍රයුක්තහ යි ද නොකිය යුතු වන්නාහුය. ග්‍රන්ථසම්ප්‍රයුක්ත ද වූ මෑ නො ද ග්‍රන්ථ වන්නාහුය. ග්‍රන්ථ සම්ප්‍රයුක්ත ද වූ මෑ නො ද ග්‍රන්ථයහ යි ද නො කියයුතු වන්නාහු යැ. සංස්කාරස්කන්ධය ග්‍රන්ථ ද වූ මෑ ග්‍රන්ථ සම්ප්‍රයුක්ත ද වන්නේ ය. ග්‍රන්ථසම්ප්‍රයුක්ත ද වූ මෑ නො ද ග්‍රන්ථ වන්නේ යැ. ග්‍රන්ථ ද වූ මෑ ග්‍රන්ථසම්ප්‍රයුක්ත ය යි ද ග්‍රන්ථසම්ප්‍රයුක්ත ද වූ මෑ නො ද ග්‍රන්ථය යි ද නො කියයුතු වන්නේයි.

රූපකකිකො ගන්ධවිපසයුතනගන්ධනියො. චන්දනාඛේ බකො සියා ගන්ධවිපසයුතනගන්ධනියා; සියා ගන්ධවිපසයුතනආගන්ධනියා; සියා න චන්දනබ්බො ගන්ධවිපසයුතනගන්ධනියාතිපි, ගන්ධවිපසයුතනආගන්ධනියාතිපි;

215-216. චන්දනාඛේ බකො නො ඕඝා -පෙ- නො යොගා -පෙ-

217. චන්දනාඛේ බකො නො නිවරණො. සඛ්ඛාරකකිකො සියා නිවරණො, සියා නො නිවරණො.

රූපකකිකො නිවරණියො. චන්දනාඛේ බකො සියා නිවරණියා, සියා ආනිවරණියා.

රූපකකිකො නිවරණවිපසයුතනො. චන්දනාඛේ බකො සියා නිවරණ-සම්පසුතනා, සියා නිවරණවිපසයුතනා.

රූපකකිකො න චන්දනබ්බො නිවරණං වෙච නිවරණියො චාති¹. නිවරණියො වෙච නො ච නිවරණං. තයො බකො න චන්දනබ්බො නිවරණො වෙච නිවරණියා චාති, සියා නිවරණියා වෙච නො ච නිවරණො, සියා න චන්දනබ්බො නිවරණියා වෙච නො ච නිවරණො¹ති. සඛ්ඛාරකකිකො සියා, නිවරණං වෙච නිවරණියො ච, සියා නිවරණියො වෙච නො ච නිවරණං, සියා න චන්දනබ්බො නිවරණං වෙච නිවරණියොති¹පි, නිවරණියො වෙච නො ච නිවරණනතිපි.

රූපකකිකො න චන්දනබ්බො නිවරණං වෙච නිවරණසම්පසුතනො-චාති¹පි, නිවරණසම්පසුතනො වෙච නො ච නිවරණනති¹පි. තයො බකො න චන්දනබ්බො නිවරණො වෙච නිවරණසම්පසුතනා චාති, සියා නිවරණ සම්පසුතනා වෙච නො ච නිවරණො, සියා න චන්දනබ්බො නිවරණ සම්පසුතනා වෙච නො ච නිවරණොති. සඛ්ඛාරකකිකො සියා නිවරණං වෙච නිවරණ-සම්පසුතනො ච, සියා නිවරණසම්පසුතනො වෙච නො ච නිවරණං, සියා න චන්දනබ්බො නිවරණං වෙච නිවරණසම්පසුතනො චාති¹පි, නිවරණ සම්පසුතනො වෙච නො ච නිවරණනති¹පි

රූපකකිකො නිවරණ විපසයුතනනිවරණියො. චන්දනාරො බකො සියා නිවරණවිපසයුතනනිවරණියා, සියා නිවරණවිපසයුතනආනිවරණියා, සියා න චන්දනබ්බො නිවරණවිපසයුතනනිවරණියාති¹පි නිවරණවිපසයුතන ආනිවරණියාති¹පි.

218. චන්දනාරො බකො නො පරාමාසා. සඛ්ඛාරකකිකො සියා පරාමාසො, සියා නො පරාමාසො.

රූපකකිකො පරාමවේශා. චන්දනාරො බකො සියා පරාමවේශා, සියා ආපරාමවේශා.

රූපකකිකො පරාමාසවිපසයුතනො. තයො බකො සියා පරාමාස-සම්පසුතනා, සියා පරාමාසවිපසයුතනා. සඛ්ඛාරකකිකො සියා පරාමාස-සම්පසුතනො, සියා පරාමාසවිපසයුතනො, සියා න චන්දනබ්බො පරාමාස සම්පසුතනොතිපි පරාමාසවිපසයුතනොති¹පි.

1. නිවරණියොති - සිරිමු.

රූපස්කන්ධය ග්‍රන්ථවිප්‍රසූක්තග්‍රන්ථනීය වෙයි. සතරස්කන්ධයෝ ග්‍රන්ථවිප්‍රසූක්ත ග්‍රන්ථනීයවන්තාහ, ග්‍රන්ථවිප්‍රසූක්ත අග්‍රන්ථනීයවන්තාහ, ග්‍රන්ථවිප්‍රසූක්තග්‍රන්ථනීය හ සි ද ග්‍රන්ථවිප්‍රසූක්තඅග්‍රන්ථනීය හ සි ද නො කියයුතු වන්තාහු යි.

215-216. සතරස්කන්ධයෝ ඔසයෝ නො වෙත්. . . . යොගයෝ නො වෙත්.

217. සතර ස්කන්ධයෝ නිවරණයෝ නො වෙත්. සංස්කාරස්කන්ධය නිවරණ වන්තෝ යැ. නො ද නිවරණ වන්තෝ යි.

රූපස්කන්ධය නිවරණය වෙයි. සතරස්කන්ධයෝ නිවරණයද වන්තාහ. අනිවරණය ද වන්තාහු යැ.

රූපස්කන්ධය නිවරණ විප්‍රසූක්ත වෙයි. සතරස්කන්ධයෝ නිවරණසම්ප්‍රසූක්ත ද වන්තාහ. නිවරණවිප්‍රසූක්ත ද වන්තාහු යැ.

රූපස්කන්ධය නිවරණ ද වූයේ මැ නිවරණය සි ද නිවරණ ය ද වූයේ මැ නො ද නිවරණ යයි ද නො කියයුතු වන්තෝ යැ. තුන්ස්කන්ධයෝ නිවරණ ද වූ නිවරණයහ සි නොකියයුතු වන්තාහ. නිවරණය ද වූ නො ද නිවරණවන්තාහ. නිවරණය ද වූ මැ නො ද නිවරණහ සි නො කියයුතු වන්තාහු යැ. සංස්කාරස්කන්ධය නිවරණ ද වූ ම නිවරණය ද වන්තෝ යැ. නිවරණය ද වූ මැ නො ද නිවරණ වන්තෝ යැ. නිවරණ ද වූ මැ නිවරණය සි ද නිවරණය ද වූ මැ නො ද නිවරණ සි ද නො කියයුතු වේ.

රූපස්කන්ධය නිවරණ ද වූ මැ නිවරණසම්ප්‍රසූක්තය සි ද නිවරණසම්ප්‍රසූක්ත ද වූ මැ නො ද නිවරණසි ද නො කියයුතු වෙයි. තුන් ස්කන්ධයෝ නිවරණ ද වූ මැ නිවරණ සම්ප්‍රසූක්තයහ සි ද නො කියයුතු වන්තාහ. නිවරණසම්ප්‍රසූක්ත ද වූ මැ නො ද නිවරණයහසි නො කියයුතු වන්තාහුයැ. සංස්කාරස්කන්ධය නිවරණ ද වූ මැ නිවරණසම්ප්‍රසූක්ත ද වෙයි, නිවරණසම්ප්‍රසූක්ත ද වූ මැ නො ද නිවරණ වෙයි. නිවරණ ද වූ මැ නිවරණ සම්ප්‍රසූක්ත ද නිවරණසම්ප්‍රසූක්ත ද වූ ම නො ද නිවරණ සි ද නො කියයුතු වන්තෝ යැ.

රූපස්කන්ධය නිවරණවිප්‍රසූක්තනිවරණය වේ. සතරස්කන්ධයෝ නිවරණ විප්‍රසූක්තනිවරණයවන්තාහ. නිවරණවිප්‍රසූක්තඅනිවරණයවන්තාහ. නිවරණවිප්‍රසූක්ත නිවරණයහ සි ද නිවරණවිප්‍රසූක්තඅනිවරණයහ සි ද නො කියයුතු වන්තාහු ය.

218. සතරස්කන්ධයෝ පරාමාස නො වෙත්. සංස්කාරස්කන්ධය පරාමාස ද වන්තෝ ය. නො ද පරාමාස වන්තෝ ය.

රූපස්කන්ධය පරාමාෂ්ට වෙයි, සතර ස්කන්ධයෝ පරාමාෂ්ට ද වන්තාහ. අපරාමාෂ්ට ද වන්තාහ.

රූපස්කන්ධය පරාමාසවිප්‍රසූක්තවූයේ වෙයි. තුන් ස්කන්ධයෝ පරාමාස සම්ප්‍රසූක්ත ද වන්තාහ. පරාමාසවිප්‍රසූක්ත ද වන්තාහ. සංස්කාරස්කන්ධය පරාමාසසම්ප්‍රසූක්ත ද වන්තෝ ය. පරාමාසවිප්‍රසූක්ත ද වන්තෝ ය. පරාමාසසම්ප්‍රසූක්ත සි ද පරාමාසවිප්‍රසූක්ත සි ද නො කියයුතු වන්තෝ යි.

රූපකකිකො න වතතබ්බො පරාමාසො වෙච්ච පරාමට්ඨොති, පරුමට්ඨො වෙච්ච නො ච පරාමාසො. තයො බඩ්ඩො න වතතබ්බො පරාමාසා වෙච්ච පරාමට්ඨොති, සියා පරාමට්ඨො වෙච්ච නො ච පරාමාසා, සියා න වතතබ්බො පරාමට්ඨො වෙච්ච නො ච පරාමාසාති සඛ්ඛාරකකිකො සියා පරාමාසො වෙච්ච පරාමට්ඨො ච, සියා පරාමට්ඨො වෙච්ච නො ච පරුමාසො, සියා න වතතබ්බො පරාමාසො වෙච්ච පරාමට්ඨොතිපි, පරාමට්ඨො වෙච්ච නො ච පරාමාසොති'පි.

රූපකකිකො පරාමාසවිපසයුත්තපරාමට්ඨො. වතතාරො බඩ්ඩො සියා පරාමාසවිපසයුත්තපරාමට්ඨො, සියා පරාමාසවිපසයුත්තඅපරාමට්ඨො, සියා න වතතබ්බො පරාමාසවිපසයුත්තපරාමට්ඨොති'පි, පරාමාසවිපසයුත්ත අපරාමට්ඨොති'පි.

219. රූපකකිකො අනාරම්මණො. වතතාරො බඩ්ඩො සාරම්මණො.

විඤ්ඤාණකකිකො චිත්තං. වතතාරො බඩ්ඩො නො චිත්තො.

තයො බඩ්ඩො වෙතයිකා. දො බඩ්ඩො අවෙතයිකා.

තයො බඩ්ඩො චිත්තසම්පයුත්තො. රූපකකිකො චිත්තවිපසයුත්තො. විඤ්ඤාණකකිකො න වතතබ්බො චිත්තෙන සම්පයුත්තොති'පි චිත්තෙන විපසයුත්තොති'පි.

තයො බඩ්ඩො චිත්තසංසට්ඨො. රූපකකිකො චිත්තවිසංසට්ඨො. විඤ්ඤාණකකිකො න වතතබ්බො චිත්තෙන සංසට්ඨොති'පි චිත්තෙන විසංසට්ඨොති'පි.

තයො බඩ්ඩො චිත්තසමුට්ඨොනො. විඤ්ඤාණකකිකො නො චිත්තසමුට්ඨොනො. රූපකකිකො සියා චිත්තසමුට්ඨොනො, සියා නො චිත්තසමුට්ඨොනො.

තයො බඩ්ඩො චිත්තසහභුනො. විඤ්ඤාණකකිකො නො චිත්තසහභු. රූපකකිකො සියා චිත්තසහභු සියා නො චිත්තසහභු.

තයො බඩ්ඩො චිත්තානුපරිච්චතීනො. විඤ්ඤාණකකිකො නො චිත්තානු පරිච්චතී, රූපකකිකො සියා චිත්තානුපරිච්චතී, සියා නො චිත්තානු-පරිච්චතී.

තයො බඩ්ඩො චිත්තසංසට්ඨ සමුට්ඨොනො. දො බඩ්ඩො නො චිත්තසංසට්ඨ සමුට්ඨොනො.

තයො බඩ්ඩො චිත්තසංසට්ඨසමුට්ඨොනසහභුනො. දො බඩ්ඩො නො චිත්තසංසට්ඨ සමුට්ඨොනසහභුනො.

තයො බඩ්ඩො චිත්තසංසට්ඨසමුට්ඨොනානුපරිච්චතීනො. දො බඩ්ඩො නො චිත්තසංසට්ඨසමුට්ඨොනානුපරිච්චතීනො.

විඤ්ඤාණකකිකො අජ්ඣතතීකො. තයො බඩ්ඩො බාහිරො, රූපකකිකො සියා අජ්ඣතතීකො, සියා බාහිරො.

වතතාරො බඩ්ඩො නො උපාදො. රූපකකිකො සියා උපාදො, සියා නො උපාදො.

සියා උපාදිත්තො, සියා අනුපාදිත්තො

රූපස්කන්ධය පරාමාස ද වූ ම පරාමාෂ්ට යි ද පරාමාෂ්ට ද වූ ම නො ද පරාමාස යි ද නො කියයුතු වෙයි. තුන් ස්කන්ධයෝ පරාමාස ද වූ ම පරාමාෂ්ටයහ යි නො කිය යුත්තහ. පරාමාෂ්ට ද වූ ම නො ද පරාමාස වන්නහ. පරාමාෂ්ට ද වූ ම නො ද පරාමාසයහ යි නො කිය යුත්තහ. සංස්කාරස්කන්ධය පරාමාස ද වූ ම පරාමාෂ්ට ද වෙයි, පරාමාෂ්ට ද වූ ම නො ද පරාමාස වන්නේ ය. පරාමාස ද වූ ම පරාමාෂ්ට යි ද පරාමාෂ්ට ද වූ ම නො ද පරාමාස යි ද නො කියයුතුවන්නේ යි.

රූපස්කන්ධය පරාමාසවිප්‍රසුක්තපරාමාෂ්ට ද වෙයි. සතර ස්කන්ධයෝ පරාමාස විප්‍රසුක්ත පරාමාෂ්ට ද වන්නහ. පරාමාසවිප්‍රසුක්තපරාමාෂ්ට ද වන්නාහු ය. පරාමාස විප්‍රසුක්තපරාමාෂ්ට යි ද පරාමාසවිප්‍රසුක්තපරාමාෂ්ට යි ද නො කියයුත්තේ යි.

219. රූපස්කන්ධය අනාලම්භන යැ. සතර ස්කන්ධයෝ ආලම්භන සහිතයෝ යි.

විඤ්ඤාස්කන්ධය චිත්ත වෙයි, සතර ස්කන්ධයෝ චිත්තයෝ නො වෙත්.

තුන් ස්කන්ධයෝ ඉවෙතසිකයෝ යැ, ස්කන්ධයෝ දෙදෙනෙක් අඉවෙතසිකයෝ යි.

තුන් ස්කන්ධයෝ චිත්තසම්ප්‍රසුක්තයෝ යැ, රූපස්කන්ධය චිත්තවිප්‍රසුක්ත යැ විඤ්ඤාස්කන්ධය චිත්තය හා සම්ප්‍රසුක්ත යි ද, චිත්තය හා විප්‍රසුක්ත යි ද නො කියයුත්තේ යි.

තුන් ස්කන්ධයෝ චිත්තසංසාෂ්ටයෝ යැ, රූපස්කන්ධය චිත්තවිසංසාෂ්ට යැ විඤ්ඤා ස්කන්ධය චිත්තය හා සංසාෂ්ට යි ද චිත්තය හා විසංසාෂ්ට යි ද නො කියයුත්තේ යි.

තුන් ස්කන්ධයෝ චිත්තය සමුත්ථාන කොට ඇත්තාහු යැ විඤ්ඤාස්කන්ධය චිත්ත සමුත්ථාන නො වූයේ යැ, රූපස්කන්ධය චිත්තසමුත්ථාන ද වන්නේ යැ චිත්තසමුත්ථාන නො ද වන්නේ ය.

තුන් ස්කන්ධයෝ චිත්තය හා උපන්නාහු යැ, විඤ්ඤාස්කන්ධය චිත්තසහභූ නො වූයේ යැ රූපස්කන්ධය චිත්තසහභූ ද වන්නේ යැ, චිත්තසහභූ නො ද වන්නේ යි.

තුන් ස්කන්ධයෝ සිත අනුව පවත්නාහු යැ විඤ්ඤාස්කන්ධය සිත අනුව නො පවත්නේ යැ, රූපස්කන්ධය සිත අනුව පවත්නේ ද පන්නේ යැ සිත අනුව නො පවත්නේ ද වන්නේ යි.

තුන් ස්කන්ධයෝ චිත්තසංසාෂ්ටසමුත්ථානයහ, ස්කන්ධයෝ දෙදෙනෙක් චිත්තසංසාෂ්ටසමුත්ථාන නො වෙත්.

තුන් ස්කන්ධයෝ චිත්තසංසාෂ්ටසමුත්ථානයහභූහ. ස්කන්ධයෝ දෙදෙනෙක් චිත්තසංසාෂ්ටසමුත්ථානයහභූ නො වෙත්.

තුන් ස්කන්ධයෝ චිත්තසංසාෂ්ටසමුත්ථානානුපරිවර්තීහ. ස්කන්ධයෝ දෙදෙනෙක් චිත්තසංසාෂ්ට සමුත්ථානානුපරිවර්තී නො වෙත්.

විඤ්ඤාස්කන්ධය ආධ්‍යාත්මික ය. ස්කන්ධයෝ තිදෙනෙක් බාහිරයෝ යැ. රූප ස්කන්ධය ආධ්‍යාත්මික ද වන්නේ යැ බාහිර ද වන්නේ යි.

සතර ස්කන්ධයෝ උපාදු නො වෙති, රූපස්කන්ධය උපාදු ද වන්නේ යැ උපාදු නො ද වන්නේ යි.

(පඤ්චස්කන්ධයෝ) උපාදින්න ද වෙති, අනුපාදින්න ද වෙත්.

220. චන්ද්‍රාචාරො බනිනා නො උපාදනා. සඛාරකනනිනො සියා උපාදනං, සියා නො උපාදනං.

රූපකනනිනො උපාදනියො. චන්ද්‍රාචාරො බනිනා සියා උපාදනියා, සියා අනුපාදනියා.

රූපකනනිනො උපාදනවිපසුනනො. චන්ද්‍රාචාරො බනිනා සියා උපාදන සමපසුනනා, සියා උපාදනවිපසුනනා.

රූපකනනිනො න චන්ද්‍රාචාරො උපාදනං වෙච උපාදනියො'නි, උපාදනියො වෙච නො ච උපාදනං. නයො බනිනා න චන්ද්‍රාචාරො උපාදනා වෙච උපාදනියා'නි, සියා උපාදනියා වෙච නො ච උපාදනා, සියා න චන්ද්‍රාචාරො උපාදනියා වෙච නො ච උපාදනානි. සඛාරකනනිනො සියා උපාදනනෙච උපාදනියො ච, සියා උපාදනියො වෙච නො ච උපාදනං, සියා න චන්ද්‍රාචාරො උපාදනං වෙච උපාදනියොනි'පි, උපාදනියො වෙච නො ච උපාදනනනි'පි.

රූපකනනිනො න චන්ද්‍රාචාරො උපාදනං වෙච උපාදනසමපසුනනො නි'පි, උපාදනසමපසුනනො වෙච නො ච උපාදනනනි'පි. නයො බනිනා න චන්ද්‍රාචාරො උපාදනා වෙච උපාදනසමපසුනනා'නි, සියා උපාදන-සමපසුනනා වෙච නො ච උපාදනා, සියා න චන්ද්‍රාචාරො උපාදනසමපසුනනා වෙච නො ච උපාදනානි. සඛාරකනනිනො සියා උපාදනං වෙච උපාදන සමපසුනනො ච, සියා උපාදනසමපසුනනො වෙච නො ච උපාදනං, සියා න චන්ද්‍රාචාරො උපාදනං වෙච උපාදනසමපසුනනොනි'පි, උපාදනසමප-සුනනො වෙච නො ච උපාදනනනි'පි.

රූපකනනිනො උපාදනවිපසුනනඋපාදනියො. චන්ද්‍රාචාරො බනිනා සියා උපාදනවිපසුනනඋපාදනියා, සියා උපාදනවිපසුනනඅනුපාදනියා, සියා න චන්ද්‍රාචාරො උපාදනවිපසුනනඋපාදනියානිපි උපාදනවිපසුනන-අනුපාදනියානිපි.

221. චන්ද්‍රාචාරො බනිනා නො කිලෙසා. සඛාරකනනිනො සියා කිලෙසො, සියා නො කිලෙසො.

රූපකනනිනො සංකිලෙසිකො. චන්ද්‍රාචාරො බනිනා සියා සංකිලෙසිකා, සියා අසංකිලෙසිකා.

රූපකනනිනො අසංකිලිච්චො. චන්ද්‍රාචාරො බනිනා සියා සංකිලිච්චා, සියා අසංකිලිච්චා.

රූපකනනිනො කිලෙසවිපසුනනො. චන්ද්‍රාචාරො බනිනා සියා කිලෙස සමපසුනනා, සියා කිලෙසවිපසුනනා.

රූපකනනිනො න චන්ද්‍රාචාරො කිලෙසො වෙච සංකිලෙසිකොනි, සංකිලෙසිකො වෙච නො ච කිලෙසො. නයො බනිනා න චන්ද්‍රාචාරො කිලෙසා වෙච සංකිලෙසිකානි, සියා සංකිලෙසිකා වෙච නො ච කිලෙසා සියා න චන්ද්‍රාචාරො සංකිලෙසිකා වෙච නො ච කිලෙසානි. සඛාරකන-නිනො සියා කිලෙසො වෙච සංකිලෙසිකො ච, සියා සංකිලෙසිකො වෙච නො ච කිලෙසො, සියා න චන්ද්‍රාචාරො කිලෙසො වෙච, සංකිලෙසිකො නිපි සංකිලෙසිකො වෙච නො ච කිලෙසොනිපි.

220. සතර ස්කන්ධයෝ උපාදන නො වෙති, සංස්කාරස්කන්ධය උපාදන ද වන්නේ යැ නො ද උපාදන වන්නේ යි.

රූපස්කන්ධය උපාදනීය වෙයි, සතර ස්කන්ධයෝ උපාදනීය ද වන්නාහ, අනුපාදනීය ද වන්නාහු යැ.

රූපස්කන්ධය උපාදනවිප්‍රසුක්ක යැ. සතර ස්කන්ධයෝ උපාදනසම්ප්‍රසුක්ක ද වන්නාහ, උපාදනවිප්‍රසුක්ක ද වන්නාහු යැ.

රූපස්කන්ධය උපාදන ද වූයේ ම උපාදනීය යි නො කියයුත්තේ ය, උපාදනීය ද වූයේ ම නො ද උපාදන වෙයි. ස්කන්ධයෝ තිදෙනෙක් උපාදන ද වූවාහු මැ උපාදනීය ද වෙති නො කියයුත්තාහ, උපාදනීය ද වූවාහු මැ නො ද උපාදන වන්නාහ, උපාදනීය ද වූවාහු මැ නො ද උපාදන වෙති නො කියයුත්තාහ. සංස්කාරස්කන්ධය උපාදන ද වූයේ මැ උපාදනීය ද වන්නේ ය, උපාදනීය ද වූයේ මැ නො ද උපාදන වන්නේ ය, උපාදන ද වූ ම උපාදනීය යි ද උපාදනීය ද වූ මැ නො ද උපාදන යි ද නො කියයුතු වන්නේ යි.

රූපස්කන්ධය උපාදන ද වූයේ මැ උපාදනසම්ප්‍රසුක්ක යි ද උපාදනසම්ප්‍රසුක්ක ද වූ මැ නො ද උපාදන යි ද නො කියයුත්තේ ය. ස්කන්ධයෝ තිදෙනෙක් උපාදන ද වූ මැ උපාදනසම්ප්‍රසුක්කයෝ යි නො කියයුත්තාහ, උපාදනසම්ප්‍රසුක්ක ද වූ මැ නො ද උපාදන වන්නාහ, උපාදනසම්ප්‍රසුක්ක ද වූ මැ නො ද උපාදනැ යි නො කියයුතු වන්නාහ. සංස්කාර ස්කන්ධය උපාදන ද වූ මැ උපාදනසම්ප්‍රසුක්ක ද වන්නේ ය, උපාදනසම්ප්‍රසුක්ක ද වූයේ මැ නො ද උපාදන වන්නේ ය, උපාදන ද වූ මැ උපාදනසම්ප්‍රසුක්කයෙකැ යි ද උපාදන සම්ප්‍රසුක්ක ද වූ ම නො ද උපාදනයෙකැ යි ද නො කියයුතු වන්නේ යි.

රූපස්කන්ධය උපාදනවිප්‍රසුක්කඋපාදනීය වෙයි, සතර ස්කන්ධයෝ උපාදනවිප්‍රසුක්ක උපාදනීය වන්නාහ, උපාදනවිප්‍රසුක්කඅනුපාදනීය ද වන්නාහ, උපාදනවිප්‍රසුක්කඋපාදනීය යි ද උපාදනවිප්‍රසුක්කඅනුපාදනීය යි ද නො කියයුතු වන්නාහු යැ.

221. සතර ස්කන්ධයෝ ක්ලේශයෝ නො වෙති, සංස්කාරස්කන්ධය ක්ලේශ ද වන්නේ ය, නො ද ක්ලේශ ද වන්නේ යි.

රූපස්කන්ධය සංක්ලේශික ය, සතර ස්කන්ධයෝ සංක්ලේශික ද වන්නාහ, අසංක්ලේශික ද වන්නාහු ය.

රූපස්කන්ධය අසංක්ලිෂ්ට ය, සතර ස්කන්ධයෝ සංක්ලිෂ්ට ද වන්නාහ, අසංක්ලිෂ්ට ද වන්නාහු ය.

රූපස්කන්ධය ක්ලේශවිප්‍රසුක්ක ය, සතර ස්කන්ධයෝ ක්ලේශසම්ප්‍රසුක්ක ද වන්නාහ, ක්ලේශවිප්‍රසුක්ක ද වන්නාහු ය.

රූපස්කන්ධය ක්ලේශ ද වූයේ මැ සංක්ලේශික යි නො කියයුත්තේ යැ සංක්ලේශික ද වූ මැ නො ද ක්ලේශ වූයේ යැ. ස්කන්ධයෝ තිදෙනෙක් ක්ලේශ ද වූ මැ සංක්ලේශික යි නො කියයුත්තාහ, සංක්ලේශික ද වූ මැ නො ද ක්ලේශ වන්නාහ, සංක්ලේශික ද වූවාහු මැ නො ද ක්ලේශ වූහ යි නො කියයුත්තාහ, සංස්කාර ස්කන්ධය ක්ලේශ ද වූයේ මැ සංක්ලේශික ද වන්නේ යැ සංක්ලේශික ද වූයේ නො ද ක්ලේශ වන්නේ යැ ක්ලේශ ද වූයේ මැ සංක්ලේශික යි ද සංක්ලේශික ද වූ මැ නො ද ක්ලේශ යි ද නො කියයුතු වන්නේ යි.

රූපකකුණේ න ව්‍යවහාර කලෙසේ වෙව සංකීලිවේශානීපි, සංකීලිවේශා වෙව නො ව කලෙසේනීපි. තයො ඛනි න ව්‍යවහාර කලෙස වෙව සංකීලිවේශානී, සිය සංකීලිවේශා වෙව නො ව කලෙස, සිය න ව්‍යවහාර සංකීලිවේශා වෙව නො ව කලෙසනී. සඛිඛාරකකුණේ සිය කලෙසේ වෙව සංකීලිවේශා ව, සිය සංකීලිවේශා වෙව නො ව කලෙසේ. සිය න ව්‍යවහාර කලෙසේ වෙව සංකීලිවේශානීපි, සංකීලිවේශා වෙව නො ව කලෙසේනීපි.

රූපකකුණේ න ව්‍යවහාර කලෙසේ වෙව කලෙස සමපයුනෙතානීපි, කලෙසමපයුනෙතා වෙව නො ව කලෙසේනීපි. තයො ඛනි න ව්‍යවහාර කලෙස වෙව කලෙසමපයුනෙතානී, සිය කලෙසමපයුනෙතා වෙව නො ව කලෙස, සිය න ව්‍යවහාර කලෙසමපයුනෙතා වෙව නො ව කලෙසනී. සඛිඛාරකකුණේ සිය කලෙසේ වෙව කලෙසමපයුනෙතා ව, සිය කලෙසමපයුනෙතා වෙව නො ව කලෙසේ, සිය න ව්‍යවහාර කලෙසේ වෙව කලෙසමපයුනෙතානීපි, කලෙසමපයුනෙතා වෙව නො ව කලෙසේනීපි.

රූපකකුණේ කලෙසවිපයුනෙතාසංකීලෙසිකො. ව්‍යවහාර ඛනි සිය කලෙසවිපයුනෙතාසංකීලෙසිකා, සිය කලෙසවිපයුනෙතාසංකීලෙසිකා, සිය න ව්‍යවහාර කලෙසවිපයුනෙතාසංකීලෙසිකානීපි, කලෙසවිපයුනෙතාසංකීලෙසිකානීපි.

222. රූපකකුණේ න දසසනෙත පභාතබ්බො. ව්‍යවහාර ඛනි සිය දසසනෙත පභාතබ්බො, සිය න දසසනෙත පභාතබ්බො.

රූපකකුණේ න භාවනාය පභාතබ්බො. ව්‍යවහාර ඛනි සිය භාවනාය පභාතබ්බො, සිය න භාවනාය පභාතබ්බො.

රූපකකුණේ න දසසනෙත පභාතබ්බොහෙතුකො. ව්‍යවහාර ඛනි සිය දසසනෙත පභාතබ්බොහෙතුකා, සිය න දසසනෙත පභාතබ්බොහෙතුකා.

රූපකකුණේ න භාවනාය පභාතබ්බොහෙතුකො. ව්‍යවහාර ඛනි සිය භාවනාය පභාතබ්බොහෙතුකා, සිය න භාවනාය පභාතබ්බොහෙතුකා.

රූපකකුණේ අවිතකො. ව්‍යවහාර ඛනි සිය සවිතකා සිය අවිතකා.

රූපකකුණේ අවිචාරො. ව්‍යවහාර ඛනි සිය සවිචාරො. සිය අවිචාරො.

රූපකකුණේ අපටිනිකො. ව්‍යවහාර ඛනි සිය සපටිනිකා, සිය අපටිනිකා.

රූපකකුණේ න පිනිසභගතො. ව්‍යවහාර ඛනි සිය පිනිසභගතා, සිය න පිනිසභගතා.

ඥො ඛනි න සුඛසභගතා. තයො ඛනි සිය සුඛසභගතා, සිය න සුඛසභගතා.

ඥො ඛනි න උපෙකාසභගතා. තයො ඛනි සිය උපෙකාසභගතා, සිය න උපෙකාසභගතා.

රූපස්කන්ධය ක්ලෙශ ද වූයේ මැ සංක්ලිෂ්ට යි ද සංක්ලිෂ්ට ද වූයේ මැ නො ද ක්ලෙශ යි ද නො කියයුත්තේ යැ ස්කන්ධයේ තිදෙනෙක් ක්ලෙශ ද වූවාහු මැ සංක්ලිෂ්ට වූහ යි නො කියයුත්තාහ, සංක්ලිෂ්ට ද වූවාහු මැ නො ද ක්ලෙශ වන්නාහ, සංක්ලිෂ්ට ද වූවාහු මැ නො ද ක්ලෙශයේ යි නො කියයුත්තාහ, සංස්කාරස්කන්ධය ක්ලෙශ ද වූයේ මැ සංක්ලිෂ්ට ද වන්නේ යැ සංක්ලිෂ්ට ද වූයේ මැ නො ද ක්ලෙශ වන්නේ යැ ක්ලෙශ ද වූයේ මැ සංක්ලිෂ්ට යි ද සංක්ලිෂ්ට ද වූයේ මැ නො ද ක්ලෙශ යි ද නො කියයුතු වන්නේ යි.

රූපස්කන්ධය ක්ලෙශ ද වූයේ මැ ක්ලෙශසම්ප්‍රයුක්ත යි ද ක්ලෙශසම්ප්‍රයුක්ත ද වූයේ මැ නො ද ක්ලෙශ යි ද නො කියයුත්තේ යැ ස්කන්ධයේ තිදෙනෙක් ක්ලෙශ ද වූවාහු මැ ක්ලෙශසම්ප්‍රයුක්තහ යි නො කියයුත්තාහ, ක්ලෙශසම්ප්‍රයුක්ත ද වූ මැ නො ද ක්ලෙශ වන්නාහ, ක්ලෙශසම්ප්‍රයුක්ත ද වූවාහු මැ නො ද ක්ලෙශයේ යි නො කියයුතු වන්නාහු යැ. සංස්කාරස්කන්ධය ක්ලෙශ ද වූ මැ ක්ලෙශසම්ප්‍රයුක්ත ද වන්නේ යැ ක්ලෙශසම්ප්‍රයුක්ත ද වූ මැ නො ද ක්ලෙශ වන්නේ යැ ක්ලෙශ ද වූ මැ ක්ලෙශ සම්ප්‍රයුක්ත යි ද ක්ලෙශසම්ප්‍රයුක්ත ද වූ මැ නො ද ක්ලෙශ යි ද නො කියයුතු වන්නේ යි.

රූපස්කන්ධය ක්ලෙශවිප්‍රයුක්තසංක්ලෙශික යැ සතර ස්කන්ධයේ ක්ලෙශ විප්‍රයුක්තසංක්ලෙශික ද වන්නාහ, ක්ලෙශවිප්‍රයුක්තසංක්ලෙශික ද වන්නාහ, ක්ලෙශවිප්‍රයුක්ත සංක්ලෙශික යි ද ක්ලෙශවිප්‍රයුක්තසංක්ලෙශික යි ද නො කිය යුතු වන්නාහු යි.

222. රූපස්කන්ධය දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍ය නො වූයේ යැ, සතර ස්කන්ධයේ දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍ය ද වන්නාහ, දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍ය නො ද වන්නාහු යි.

රූපස්කන්ධය භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍ය නො වූයේ යැ, සතර ස්කන්ධයේ භාවනා-යෙන් ප්‍රභාතව්‍ය ද වන්නාහ, භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍ය නො ද වන්නාහු යි.

රූපස්කන්ධය දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍ය හෙතුක නො වෙයි, සතර ස්කන්ධයේ දර්ශන-යෙන් ප්‍රභාතව්‍යහෙතුක ද වන්නාහ, දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍යහෙතුක නො ද වන්නාහු ය.

රූපස්කන්ධය භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යහෙතුක නො වෙයි, සතර ස්කන්ධයේ භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යහෙතුක ද වන්නාහ, භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යහෙතුක නො ද වන්නාහු ය.

රූපස්කන්ධය අවිතර්ක යැ, සතර ස්කන්ධයේ සවිතර්ක ද වන්නාහ, අවිතර්ක ද වන්නාහු යි.

රූපස්කන්ධය අවිචාර යැ, සතර ස්කන්ධයේ සවිචාර ද වන්නාහ, අවිචාර ද වන්නාහු යි.

රූපස්කන්ධය අප්‍රීතික යැ සතර ස්කන්ධයේ සප්‍රීතික ද වන්නාහ, අප්‍රීතික ද වන්නාහු යි.

රූපස්කන්ධය ප්‍රීතියහගත නො වෙයි, සතර ස්කන්ධයේ ප්‍රීතියහගත ද වන්නාහ, ප්‍රීතියහගත නො ද වන්නාහු යි.

ස්කන්ධයේ දෙදෙනෙක් සුඛසහගත නො වෙති, ස්කන්ධයේ තිදෙනෙක් සුඛ සහගත ද වන්නාහ, සුඛසහගත නො ද වන්නාහු ය.

ස්කන්ධයේ දෙදෙනෙක් උපෙක්ෂාසහගත නො වන්නාහ, ස්කන්ධයේ තිදෙනෙක් උපෙක්ෂාසහගත ද වන්නාහ, උපෙක්ෂාසහගත නො ද වන්නාහු යි.

රූපකකිකො කාමාවච්චෙ චත්තාරෙ බ්‍රහ්ම සියා කාමාවච්චි,
සියා න කාමාවච්චි.

රූපකකිකො න රූපාවච්චෙ. චත්තාරෙ බ්‍රහ්ම සියා රූපාවච්චි
සියා න රූපාවච්චි.

රූපකකිකො න අරූපාවච්චෙ. චත්තාරෙ බ්‍රහ්ම සියා අරූපාවච්චි
සියා න අරූපාවච්චි.

රූපකකිකො පරියාපනො. චත්තාරො බ්‍රහ්ම සියා පරියාපනො
සියා අපරියාපනො.

රූපකකිකො අනියානිකො. චත්තාරො බ්‍රහ්ම සියා නියානිකා,
සියා අනියානිකා.

රූපකකිකො අනියතො. චත්තාරෙ බ්‍රහ්ම සියා නියතා සියා
අනියතා.

රූපකකිකො සඋත්තරෙ. චත්තාරෙ බ්‍රහ්ම සියා සඋත්තරි, සියා
අනුත්තරි.

රූපකකිකො අරණො. චත්තාරෙ බ්‍රහ්ම සියා සරණා සියා
අරණානි.

පඤ්ඤපුච්ඡකං.

බ්‍රහ්මවිභවෙහි භිට්ඨිතො.

රූපස්කන්ධය කාමාවචර යැ, සතර ස්කන්ධයෝ කාමාවචර ද වන්නාහ, කාමාවචර නො ද වන්නාහු යි.

රූපස්කන්ධය රූපාවචර නො වෙයි, සතර ස්කන්ධයෝ රූපාවචර ද වන්නාහ, රූපාවචර නො ද වන්නාහු යි.

රූපස්කන්ධය අරූපාවචර නො වෙයි, සතර ස්කන්ධයෝ අරූපාවචර ද වන්නාහ, අරූපාවචර නො ද වන්නාහු යි.

රූපස්කන්ධය පයඝාපන්න යැ, සතර ස්කන්ධයෝ පයඝාපන්න ද වන්නාහ, අපයඝා පන්න ද වන්නාහු යි.

රූපස්කන්ධය අනෙකෙකෙක යැ සතර ස්කන්ධයෝ නෙකෙකෙක ද වන්නාහ, අනෙකෙකෙක ද වන්නාහු යි.

රූපස්කන්ධය අනියත යැ, සතර ස්කන්ධයෝ නියත ද වන්නාහ, අනියත ද වන්නාහු යි.

රූපස්කන්ධය සඋත්තර යැ, සතර ස්කන්ධයෝ සඋත්තර ද වන්නාහ, අනුත්තර ද වන්නාහු යි.

රූපස්කන්ධය අරණ ය, සතර ස්කන්ධයෝ සරණ ද වන්නාහ, අරණ ද වන්නාහු යි.

පඤ්චස්ඵවක යි.

ස්කන්ධවිභවය නිමයේ යි.

2. ආයතන විභවය

223. ආදසායනනානි : චක්කායතනං, රූපායතනං, සොනායතනං, සඤ්ජායතනං, ඝානායතනං, ගඤ්ඤායතනං, ජ්වහායතනං, රසායතනං, කායායතනං, ථොට්ඨබ්බායතනං, මනායතනං, ධම්මායතනං.

224. චක්ඛුං අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තා විපරිණාමධම්මං, රූපා අනිච්චා දුක්ඛා අනත්තා විපරිණාමධම්මා, සොනං අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තා විපරිණාමධම්මං. සඤ්ජා අනිච්චා දුක්ඛා අනත්තා විපරිණාමධම්මා, ඝානං අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තා විපරිණාමධම්මං, ගඤ්ඤා අනිච්චා දුක්ඛා අනත්තා විපරිණාමධම්මා, ජ්වහා අනිච්චා දුක්ඛා අනත්තා විපරිණාමධම්මා, රසා අනිච්චා දුක්ඛා අනත්තා විපරිණාමධම්මා, කායො අනිච්චො දුක්ඛො අනත්තා විපරිණාමධම්මො, ථොට්ඨබ්බා අනිච්චා දුක්ඛා අනත්තා විපරිණාමධම්මා, මනො අනිච්චො දුක්ඛො අනත්තා විපරිණාමධම්මො, ධම්මො අනිච්චා දුක්ඛා අනත්තා විපරිණාමධම්මො.

සුත්තනනාභාජනියං.

225. ආදසායනනානි : චක්කායතනං, සොනායතනං, ඝානායතනං, ජ්වහායතනං, කායායතනං, මනායතනං, රූපායතනං, සඤ්ජායතනං, ගඤ්ඤායතනං, රසායතනං, ථොට්ඨබ්බායතනං, ධම්මායතනං.

226. තත්ථ කතමං චක්කායතනං, යං චක්ඛුං චතුත්තං මහාභුතානං උපාදය පසාදො අත්තභාවපරියාපනො අනිදස්සනො සප්පට්ඨො, යෙන චක්ඛුනා අනිදස්සනෙන සප්පට්ඨෙන රූපං සනිදස්සනං සප්පට්ඨං පසසී වා පසසති වා පසසිස්සති වා පසෙසී වා, චක්ඛුවෛපතං චක්කායතනවෛපතං චක්ඛුධාතුපෙසා චක්ඛුඤ්ඤිවෛපතං ලොකොපෙසො ආරුපෙසා සමුද්දොපෙසො පණ්ඨරවෛපතං බෙත්තවෛපතං චඤ්ඤිවෛපතං නෙත්තවෛපතං නයනවෛපතං ඔරිමං තීරවෛපතං සුඤ්ඤො ගාමොපෙසො ඉදං වුච්චති චක්කායතනං.

227. තත්ථ කතමං සොනායතනං : යං සොනං චතුත්තං මහාභුතානං උපාදය පසාදො අත්තභාවපරියාපනො අනිදස්සනො, සප්පට්ඨො යෙන සොනෙන අනිදස්සනෙන සප්පට්ඨෙන සඤ්ජං අනිදස්සනං සප්පට්ඨං සුඤ්ඤී වා සුඤ්ඤාති වා සුඤ්ඤිස්සති වා සුඤ්ඤො වා සොනවෛපතං සොනායතනවෛපතං සොනධාතුපෙසා සොනිඤ්ඤිවෛපතං ලොකොපෙසො ආරුපෙසා සමුද්දොපෙසො පණ්ඨරවෛපතං බෙත්තවෛපතං චඤ්ඤිවෛපතං ඔරිමං තීරවෛපතං සුඤ්ඤො ගාමො පෙසො ඉදං වුච්චති සොනායතනං.

2. ආයතන විභවනය

223. ආයතන දෙලොසෙක : වක්ඛායතන ය, රූපායතන ය, සොකායතන ය, සද්දයතන ය, සානායතන ය, ගන්ධායතන ය, ජීවිභායතන ය, රසායතන ය, කායායතන ය, ඵොට්ඨබ්බායතන ය, මනායතන ය, ධම්මායතන යි.

224. වක්ඛුස අනිත්‍ය ය දුඃඛ ය අනාත්ම ය විපරිණාමධර්ම යි. රූපයෝ අනිත්‍යයහ දුඃඛයහ අනාත්මයහ විපරිණාමධර්මයෝ යි. ශ්‍රොත්‍රය අනිත්‍ය ය දුඃඛ ය අනාත්ම ය විපරිණාමධර්ම යි. ශබ්දයෝ අනිත්‍යයහ දුඃඛයහ අනාත්මයහ විපරිණාමධර්මයෝ යි. ස්‍රාණය අනිත්‍ය ය දුඃඛ ය අනාත්ම ය විපරිණාමධර්ම යි. ගන්ධයෝ අනිත්‍යයහ දුඃඛයහ අනාත්මයහ විපරිණාමධර්මයෝ යි. ජීවිභාව අනිත්‍ය ය දුඃඛ ය අනාත්ම ය විපරිණාම ධර්ම යි. රසයෝ අනිත්‍යයහ දුඃඛයහ අනාත්මයහ විපරිණාමධර්මයෝ යි. කාය අනිත්‍ය ය දුඃඛ ය අනාත්ම ය විපරිණාමධර්ම යි. ස්ප්‍රෂ්ටව්‍යයෝ අනිත්‍යයහ දුඃඛයහ අනාත්මයහ විපරිණාමධර්මයෝ යි. මනස අනිත්‍ය ය දුඃඛ ය අනාත්ම ය විපරිණාම ධර්ම යි. ධර්මයෝ අනිත්‍යයහ දුඃඛයහ අනාත්මයහ විපරිණාමධර්මයෝ යි.

සුත්‍රාන්තභාජනිය යි.

225. ආයතන දෙලොසෙක : වක්ඛායතන ය, රූපායතන ය, සොකායතන ය, සද්දයතන ය, සානායතන ය, ගන්ධායතන ය, ජීවිභායතන ය, රසායතන ය, කායායතන ය, ඵොට්ඨබ්බායතන ය, මනායතන ය, ධම්මායතන යි.

226. එහි වක්ඛුරායතනය කවරෙ යත් : යම් ඇසෙක් සතර මහාභුතයන් නිසා උපත් ආත්මභාවපයඝාපන්න වූ අනිදර්ශන වූ සප්‍රතිස වූ ප්‍රසාදය වේ ද, අනිදර්ශන වූ සප්‍රතිස වූ යම් ඇසෙකින් සනිද්ඞන වූ සප්‍රතිස වූ රූපය දුටුයේ හෝ දකි හෝ දක්නේ හෝ දක්නේ නම් හෝ (දර්ශනපරිණායකාර්ථයෙන්) තෙල වක්ඛු නමුදු වෙයි, (සංජාතසමොසරණාර්ථයෙන්) තෙල වක්ඛායතන නමුදු වෙයි, (භුත්‍යතාදී අඵයෙන්) තෙල වක්ඛුධාතු නමුදු වෙයි, (දර්ශනලක්ෂණයෙහි ඉන්ද්‍රාර්ථය කරවා නුයි) තෙල වක්ඛුරින්ද්‍රිය නමුදු වෙයි, (ලුප්ජත පලුප්ජතාර්ථයෙන්) තෙල ලොක නමුදු වෙයි, (වලඤ්ජතාර්ථයෙන්) තෙල ද්වාර නමුදු වෙයි, (අපරිපුරණාර්ථයෙන්) තෙල සමුද්ද නමුදු වෙයි, (පරිභුද්ධාර්ථයෙන්) තෙල පණ්ඩර නමුදු වෙයි, (ස්පර්ශාදියෙන් උපදනා හෙයින්) තෙල ඛේතන නමුදු වෙයි, (ඔවුනට ම ප්‍රතිෂ්ඨා වන හෙයින්) තෙල වන්චු නමුදු වෙයි, (සමවිෂම දක්වමින් ආත්මභාවය පවුණුවානුයි) තෙල තෙත්ත නමුදු වෙයි, (එ අරුතින් ම) තෙල නයන නමුදු වෙයි, (සත්කායපයඝාපන්නාර්ථයෙන්) තෙල ඔරිමතීර නමුදු වෙයි, (බහුසාධාරණාර්ථයෙන් අස්වාමිකාර්ථයෙන්) තෙල සුඤ්ඤගාම නමුදු වේ. මේ වක්ඛුරායතනය යි කියනු ලැබේ.

227. එහි ශ්‍රොත්‍රායතනය කවරෙ යත් : යම් ශ්‍රොත්‍රයෙක් සතර මහාභුතයන් නිසා උපත් ආත්මභාවපයඝාපන්න වූ අනිදර්ශන වූ සප්‍රතිස වූ ප්‍රසාදය වේ ද, අනිදර්ශන වූ සප්‍රතිස වූ යම් ශ්‍රොත්‍රයෙකින් අනිදර්ශන වූ සප්‍රතිස වූ ශබ්දය ඇසුයේ හෝ අසා හෝ අසන්නේ හෝ අසන්නේ නම් හෝ තෙල (ශ්‍රොත්‍රප්‍රසාදය) ශ්‍රොත්‍ර නමුදු වෙයි, තෙල ශ්‍රොත්‍රායතන නමුදු වෙයි, තෙල ශ්‍රොත්‍රධාතු නමුදු වෙයි, තෙල ශ්‍රොත්‍රන්ද්‍රිය නමුදු වෙයි, තෙල ලොක නමුදු වෙයි, තෙල ද්වාර නමුදු වෙයි, තෙල සමුදු නමුදු වෙයි, තෙල පණ්ඩර නමුදු වෙයි, තෙල ඛේතන නමුදු වෙයි, තෙල වාස්තු නමුදු වෙයි, තෙල ඔරිමතීර නමුදු වෙයි, තෙල භුත්‍යග්‍රාම නමුදු වේ. මේ ශ්‍රොත්‍රායතනය යි කියනු ලැබේ.

228. නන්ද කතමං ඝානායතනං : යං ඝානං චතුත්තං මහාභුතානං උපාදාය පසාදො අත්තභාවපරියාපනෙන්ඤා අනිදසුනො සප්පට්ඨො යෙන ඝානෙන අනිදසුනෙන සප්පට්ඨෙන ගඤ්ඤං අනිදසුනං සප්පට්ඨං ඝාසී වා ඝායතී වා ඝාසිසුතී වා ඝායෙ වා ඝානලොපනං ඝානායතනලොපනං ඝානධාතුපෙසං ඝානිජ්ජියලොපනං ලොකොපෙසො ආරාපෙසො සමුද්දොපෙසො පණ්ඩරලොපනං බෙත්තලොපනං චන්ද්‍රලොපනං ඔරිමං තීරලොපනං සුඤ්ඤො ගාමොපෙසො, ඉදං වුච්චතී ඝානායතනං.

229. නන්ද කතමං ජීවහායතනං : යං ජීවහා චතුත්තං මහාභුතානං උපාදාය පසාදො අත්තභාවපරියාපනෙන්ඤා අනිදසුනො සප්පට්ඨො යාය ජීවහාය අනිදසුනාය සප්පට්ඨාය රසං අනිදසුනං සප්පට්ඨං ඝාසී වා ඝායතී වා ඝාසිසුතී වා ඝායෙ වා ජීවහාපෙසං ජීවහායතනලොපනං ජීවහාධාතුපෙසං ජීවහිජ්ජියලොපනං ලොකොපෙසො ආරාපෙසො සමුද්දොපෙසො පණ්ඩරලොපනං බෙත්තලොපනං චන්ද්‍රලොපනං ඔරිමං තීරලොපනං සුඤ්ඤො ගාමොපෙසො, ඉදං වුච්චතී ජීවහායතනං.

230. නන්ද කතමං කායායතනං : යො කායො චතුත්තං මහාභුතානං උපාදාය පසාදො අත්තභාවපරියාපනෙන්ඤා අනිදසුනො සප්පට්ඨො යෙන කායෙන අනිදසුනෙන සප්පට්ඨෙන ඵොට්ඨබ්බං අනිදසුනං සප්පට්ඨං චුසී වා චුසතී වා චුසිසුතී වා චුසෙ වා, කායොපෙසො කායායතනලොපනං කායධාතුපෙසං කායිජ්ජියලොපනං ලොකොපෙසො ආරාපෙසො සමුද්දොපෙසො පණ්ඩරලොපනං බෙත්තලොපනං චන්ද්‍රලොපනං ඔරිමං තීරලොපනං සුඤ්ඤො ගාමොපෙසො, ඉදං වුච්චතී කායායතනං.

231. නන්ද කතමං මනායතනං : එකවිධෙන මනායතනං : එසුසමපසුත්තං.

දුට්ඨධෙන මනායතනං : අපචී සහෙතුකං, අපචී අහෙතුකං.

තිට්ඨධෙන මනායතනං : අපචී කුසලං අපචී අකුසලං අපචී අව්‍යාකතං.

චතුර්ධෙන මනායතනං : අපචී කාමාවච්චරං අපචී රූපාවච්චරං අපචී අරූපාවච්චරං අපචී අපරියාපනතං.

පඤ්චධෙන මනායතනං : අපචී සුඛිජ්ජිය සමපසුත්තං අපචී දුක්ඛිජ්ජිය සමපසුත්තං, අපචී සොමනසසිජ්ජිය සමපසුත්තං, අපචී දොමනසසිජ්ජිය සමපසුත්තං, අපචී උපෙකඛිජ්ජිය සමපසුත්තං.

ඡර්ඛධෙන මනායතනං : චකචුච්චිඤ්ඤාණං සොචච්චිඤ්ඤාණං ඝානච්චිඤ්ඤාණං ජීවහාච්චිඤ්ඤාණං කායච්චිඤ්ඤාණං මනෝච්චිඤ්ඤාණං, එවං ඡර්ඛධෙන මනායතනං.

සත්තධෙන මනායතනං : චකචුච්චිඤ්ඤාණං සොචච්චිඤ්ඤාණං ඝානච්චිඤ්ඤාණං ජීවහාච්චිඤ්ඤාණං කායච්චිඤ්ඤාණං මනෝධාතු මනෝච්චිඤ්ඤාණං ධාතු. එවං සත්තධෙන මනායතනං.

අට්ඨධෙන මනායතනං : චකචුච්චිඤ්ඤාණං -පෙ- කායච්චිඤ්ඤාණං අපචී සුඛසභගතං, අපචී දුක්ඛසභගතං මනෝධාතු මනෝච්චිඤ්ඤාණං ධාතු. එවං අට්ඨධෙන මනායතනං.

228. එහි ප්‍රාණායතනය කවරෙ යත් : යම් ප්‍රාණයෙක් සතර මහාභූතයන් නිසා උපන් ප්‍රසාදය වූයේ ආත්මභාවපයභාවපත්ත වූයේ අනිදර්ශනසප්තිය වූයේ ද, අනිදර්ශන සප්තිය වූ යම් ප්‍රාණයෙකින් අනිදර්ශනසප්තිය වූ ගන්ධය ඇසී හෝ අසා හෝ අසන්නේ හෝ අසන්නේ නම් හෝ තෙල (ප්‍රාණප්‍රසාදය) ප්‍රාණ නමුදු තෙල ප්‍රාණායතන නමුදු තෙල ප්‍රාණධාතු නමුදු තෙල ප්‍රාණෝත්ප්‍රිය නමුදු තෙල ලොක නමුදු තෙල ද්වාර නමුදු තෙල සමුද්‍ර නමුදු තෙල පණ්ඩර නමුදු තෙල ක්ෂේත්‍ර නමුදු තෙල වාස්තු නමුදු තෙල ඔරිමතීර නමුදු තෙල ශුන්‍යග්‍රාම නමුදු වේ. මේ ප්‍රාණායතනය යි කියනු ලැබේ.

229. ජීවිතායතනරූපය කවරෙ යත් : යම් ජීවිතාවක් සතර මහාභූතයන් නිසා උපන් ප්‍රසාදය වූයේ ආත්මභාවපයභාවපත්ත වූයේ අනිදර්ශනසප්තිය වූයේ ද, අනිදර්ශනසප්තිය වූ යම් දිවෙකින් අනිදර්ශන සප්තිය වූ රසය වින්දේ හෝ විඳී හෝ විඳින්නේ හෝ විඳින්නේ නම් හෝ තෙල (ජීවිතාප්‍රසාදය) ජීවිතා නමුදු තෙල ජීවිතායතන නමුදු තෙල ජීවිතාධාතු නමුදු තෙල ජීවිතෝත්ප්‍රිය නමුදු තෙල ලොක නමුදු තෙල ද්වාර නමුදු තෙල සමුද්‍ර නමුදු තෙල පණ්ඩර නමුදු තෙල ක්ෂේත්‍ර නමුදු තෙල වාස්තු නමුදු තෙල ඔරිමතීර නමුදු තෙල ශුන්‍යග්‍රාම නමුදු වේ. මේ ජීවිතායතනය යි කියනු ලැබේ.

230. එහි කායායතනය කවරෙ යත් : යම් කයෙක් සතර මහාභූතයන් නිසා උපන් ප්‍රසාදය වූයේ ආත්මභාවපයභාවපත්ත අනිදර්ශන සප්තිය වූයේ ද, අනිදර්ශනසප්තිය වූ යම් කයෙකින් අනිදර්ශනසප්තිය වූ ස්ප්‍රෂ්ඨව්‍යායක් පැහැසී හෝ පහසා හෝ පහසන්නේ හෝ පහසන්නේ නම් හෝ තෙල (කායප්‍රසාදය) කාය නමුදු තෙල කායායතන නමුදු තෙල කායධාතු නමුදු තෙල කායෝත්ප්‍රිය නමුදු තෙල ලොක නමුදු තෙල ද්වාර නමුදු තෙල සමුද්‍ර නමුදු තෙල පණ්ඩර නමුදු තෙල ක්ෂේත්‍ර නමුදු තෙල වාස්තු නමුදු තෙල ඔරිමතීර නමුදු තෙල ශුන්‍යග්‍රාම නමුදු වේ. මේ කායායතනය යි කියනු ලැබේ.

231. එහි මනායතනය කවරෙ යත් : එක් ප්‍රකාරයෙකින් මනායතනය වෙයි, ස්පර්ශය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයෙකින් මනායතනය වෙයි : සහෙතුක වූයෙක් ඇත, අහෙතුක වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයෙකින් මනායතනය වෙයි : කුශල වූයෙක් ඇත, අකුශල වූයෙක් ඇත, අව්‍යාකෘත වූයෙක් ඇති.

චතුෂ්ප්‍රකාරයෙකින් මනායතනය වෙයි : කාමාවචර වූයෙක් ඇත, රූපාවචර වූයෙක් ඇත, අරූපාවචර වූයෙක් ඇත, අපයභාවපත්ත වූයෙක් ඇති.

පඤ්චප්‍රකාරයෙකින් මනායතනය වෙයි : සුඛෝත්ප්‍රිය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, දුඃඛෝත්ප්‍රිය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, සොමනස්සින්ද්‍රිය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, දෙමනස්සින්ද්‍රිය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, උපෙක්ෂෝත්ප්‍රිය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති.

ෂට්ප්‍රකාරයෙකින් මනායතනය වෙයි : වක්ෂුර්විඤන ය, ශ්‍රොත්‍රවිඤන ය, ප්‍රාණ විඤන ය, ජීවිතාවිඤන ය, කායවිඤන ය, මනෝවිඤන ය. මෙසේ ෂට්ප්‍රකාරයෙන් මනායතනය වේ.

සප්තප්‍රකාරයෙකින් මනායතනය වෙයි : වක්ෂුර්විඤන ය, ශ්‍රොත්‍රවිඤන ය, ප්‍රාණ විඤන ය, ජීවිතාවිඤන ය, කායවිඤන ය, මනෝධාතු ය, මනෝවිඤනධාතු ය. මෙසේ සප්තප්‍රකාරයෙන් මනායතනය වේ.

අෂ්ටප්‍රකාරයෙකින් මනායතනය වෙයි : වක්ෂුර්විඤන ය, ශ්‍රොත්‍රවිඤන ය, ප්‍රාණ විඤන ය, ජීවිතාවිඤන ය, කායවිඤන ය සුඛසහගත වූයෙක් ඇත, දුඃඛසහගත වූයෙක් ඇත, මනෝධාතු ය, මනෝවිඤනධාතු ය. මෙසේ අෂ්ටප්‍රකාරයෙන් මනායතනය වේ.

නවවිධෙන මනායතනං: චක්ඛුවිඤ්ඤාණං -පෙ- කායවිඤ්ඤාණං, මනෝධාතු මනෝවිඤ්ඤාණධාතු අභි කුසලං අභි අකුසලං, අභි අව්‍යාකතං. එවං නවවිධෙන මනායතනං.

දසවිධෙන මනායතනං: චක්ඛුවිඤ්ඤාණං භෝතවිඤ්ඤාණං ඝාන-විඤ්ඤාණං ජීවහාවිඤ්ඤාණං, කායවිඤ්ඤාණං අභි සුඛසහගතං, අභි දුක්ඛසහගතං, මනෝධාතු, මනෝවිඤ්ඤාණධාතු අභි කුසලං, අභි අකුසලං, අභි අව්‍යාකතං. එවං දසවිධෙන මනායතනං.

232. එකවිධෙන මනායතනං: එසසමපසුතනං.

දුච්චෙන මනායතනං: අභි සහෙතුකං අභි අහෙතුකං.

තිවිධෙන මනායතනං: අභි සුඛාය වේදනාය සමපසුතනං, අභි දුක්ඛාය වේදනාය සමපසුතනං, අභි අදුක්ඛමසුඛාය වේදනාය සමපසුතනං -පෙ- එවං බහුවිධෙන මනායතනං. ඉදං චූළචිති මනායතනං.

233. නත්ථ කතමං රූපායතනං: යං රූපං චතුත්තං මහාභුතානං උපාදාය වණණනිභා සනිදස්සනං සප්පට්ඨං නීලං පීතකං¹ ලොහිතකං² ඔදනං කාලකං මඤ්ජරධාකං හරි හරිවණණං³ අඛබ්බකුරවණණං දීඝං රසං අණුං දුලං වට්ටං පරිමණ්ඩලං චතුරස්සං ඡලංසං අට්ඨංසං සොලසංසං නිත්තං එලං ඡායා ආතපො ආලොකො අකිකාරෙ අඛ්‍යා මහිකා ධුමො රජො චන්දමණ්ඩලස්ස වණණනිභා සුරියමණ්ඩලස්ස වණණනිභා තාරක රූපානං වණණනිභා ආදාසමණ්ඩලස්ස වණණනිභා මණ්ඩලධුමනා⁴ වෙච්චියස්ස වණණනිභා ජාතරූපරජතස්ස වණණනිභා යං වා පනඤ්ඤාමි⁵ අභි රූපං චතුත්තං මහාභුතානං උපාදාය වණණනිභා සනිදස්සනං සප්පට්ඨං යං රූපං සනිදස්සන සප්පට්ඨං චක්ඛුනා අනිදස්ස නෙන සප්පට්ඨෙන පසයි වා පස්සති වා පසයිස්සති වා පස්සෙ වා රූප මෙපතං රූපායතනමෙපතං රූපධාතුපෙසා⁶. ඉදං චූළචිති රූපායතනං.

234. නත්ථ කතමං සද්දායතනං: යො සද්දො චතුත්තං මහාභුතානං උපාදාය අනිදස්සනො සප්පට්ඨො, හෙරිසද්දො, මුඛිගිගසද්දො, සඛ්ඛසද්දො පනචසද්දො, ගීතසද්දො, වාදිතසද්දො, සමමසද්දො, පාණීසද්දො, සත්තානං නිගෙසාසසද්දො, ධාතුනං සනනිඝාතසද්දො, වාතසද්දො, උදකසද්දො, මනුස්සසද්දො, අමනුස්සසද්දො, යො වා පනඤ්ඤාමි අභි සද්දො චතුත්තං මහාභුතානං උපාදාය අනිදස්සනො සප්පට්ඨො, යං සද්දං අනිදස්සනං සප්පට්ඨං සොධෙන අනිදස්සනෙන සප්පට්ඨෙන සුණී වා සුණාති වා සුණීස්සති වා සුණෙ වා සද්දො⁷පෙසො සද්දායතනමෙපතං සද්දාධාතුපෙසා ඉදං චූළචිති සද්දායතනං.

235. නත්ථ කතමං ගඤ්ඤායතනං: යො ගඤ්ඤො චතුත්තං මහාභුතානං උපාදාය අනිදස්සනො සප්පට්ඨො මූලගඤ්ඤො ඝාරගඤ්ඤො තචගඤ්ඤො පත්තගඤ්ඤො පුප්ඵගඤ්ඤො එලගඤ්ඤො ආමගඤ්ඤො විස්සගඤ්ඤො සුගඤ්ඤො දුග්ගගඤ්ඤො, යො වා පනඤ්ඤාමි අභි ගඤ්ඤො චතුත්තං මහාභුතානං උපාදාය අනිදස්සනො සප්පට්ඨො යං ගඤ්ඤං අනිදස්සනං සප්පට්ඨං ඝානෙන අනිදස්සනෙන සප්පට්ඨෙන ඝාසි වා ඝායති වා ඝාසියාති වා ඝායෙ වා ගඤ්ඤොපෙසො ගඤ්ඤායතනමෙපතං ගඤ්ඤාධාතුපෙසා, ඉදං චූළචිති ගඤ්ඤායතනං.

1. පීතං - සිරිමු. 2. ලොහිතං - සිරිමු. 3. හරිවණණං - සි.
4. මුත්ත - සිමු, මඡසං.

නවප්‍රකාරයෙකින් මනායතනය වෙයි : වක්ෂුර්විඥන ය, . . . කායවිඥන ය, මනෝධාතු ය, මනෝවිඥනධාතුව කුශල වූයෙක් ඇත, අකුශල වූයෙක් ඇත, අව්‍යාකෘත වූයෙක් ඇති. මෙසේ නවප්‍රකාරයෙන් මනායතනය වේ.

දශප්‍රකාරයෙකින් මනායතනය වෙයි : වක්ෂුර්විඥන ය, ශ්‍රෝත්‍රවිඥන ය, ස්‍රාණ විඥන ය, ජීවිතාවිඥන ය, කායවිඥන ය සුඛසහගත වූයෙක් ඇත, දුඃඛසහගත වූයෙක් ඇත, මනෝධාතු ය, මනෝවිඥනධාතුව කුශල වූයෙක් ඇත, අකුශල වූයෙක් ඇත, අව්‍යාකෘත වූයෙක් ඇති. මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් මනායතනය වේ.

232. එක් ප්‍රකාරයෙකින් මනායතනය වෙයි : ස්පර්ශය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයෙකින් මනායතනය වෙයි : සහෙකුක වූයෙක් ඇත, අහෙකුක වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයෙකින් මනායතනය වෙයි : සුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, දුඃඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇත, උපෙක්ෂාවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයෙක් ඇති. . . මෙසේ බහුප්‍රකාරයෙන් මනායතනය වේ. මේ මනායතනය යි කියනු ලැබේ.

233. එහි රූපායතනය කවරෙ යත් : යම් රූපයෙක් සතර මහාභූතයන් නිසා උපන් පැහැසටහන වූයේ සනිදර්ශනසප්තකිස වූ නිල ය, කහවන, ලේපැහැ ය, සුදු ය, කළු ය, මදට ය, සම්චන, නිල්කණ්ඨපැහැ ය, අඹදලුපැහැ ය, උස් ය, මිටි ය, කුදු ය, මහන් ය, වට ය, පිරිමඩුලු ය, සිව්ඊයේ ය, සඟුල් ය, අටුල් ය, සොළසැල් ය, වළ ය, ගොඩ ය, සෙවණ ය, අවු ය, එළි ය, අඳුරු ය, වලා ය, හිම ය, දුම් ය, රජස් ය, සදමඩලෙහි පැහැ ය, හිරුමඩලෙහි පැහැ ය, තරුපැහැ ය, කැටපත්මඩලෙහි පැහැ ය, මිණි-සක්-මුතු-වෙරළමිණිපැහැ ය, රන්-රිදීපැහැ ය, යළි අන්‍ය වූ ද සතර මහාභූතයන් නිසා උපන් පැහැසටහන යි කියන ලද සනිදර්ශනසප්තකිස වූ යම් රූපයෙක් ඇද්ද, සනිදර්ශනසප්තකිස වූ යම් රූපයක් සනිදර්ශන සප්තකිස වූ ඇසින් දුටුයේ හෝ දකී හෝ දක්නේ හෝ දක්නේ නම් හෝ තෙල (රූ සටහන) රූප නමුදු වෙයි, තෙල රූපායතන නමුදු වෙයි, රූපධාතු නමුදු වේ. මේ රූපායතනය යි කියනු ලැබේ.

234. එහි ශබ්දයතනය කවරෙ යත් : යම් ශබ්දයෙක් සතර මහාභූතයන් නිසා උපන් අනිදර්ශනසප්තකිස වූයේ ද, බෙරහඩ ය, මිහිභූතඩ ය, සක්හඩ ය, පණාබෙරහඩ ය, ගීහඩ ය, වැයුම්හඩ ය, කස්තලහඩ ය, අත්තලහඩ ය, සත්ත්වයන්ගේ නිර්සොෂ (අවියන්) හඩ ය, ධාතුන්ගේ උනුන් ගැටුම්හඩ ය, සුළංහඩ ය, දියහඩ ය, මිනිස්හඩ ය, නොමිනිස් හඩ ය, යළි අන්‍ය වූ ද සතර මහාභූතයන් නිසා උපන් අනිදර්ශනසප්තකිස වූ යම් ශබ්දයෙකුත් ඇද්ද, අනිදර්ශනසප්තකිස වූ යම් ශබ්දයකුත් අනිදර්ශනසප්තකිස වූ ශ්‍රෝත්‍රයෙන් ඇසී හෝ අසා හෝ අසන්නේ හෝ අසන්නේ නම් හෝ තෙල ශබ්ද නමුදු වෙයි, තෙල ශබ්දයතන නමුදු වෙයි, තෙල ශබ්දධාතු නමුදු වේ. මේ ශබ්දයතනය යි කියනු ලැබේ.

235. එහි ගන්ධායතනය කවරෙ යත් : යම් ගන්ධයෙක් සතර මහාභූතයන් නිසා උපන් අනිදර්ශනසප්තකිස වූයේ මුල්ගඳ ය, හරගඳ ය, පොතුගඳ ය, පත්ගඳ ය, මල්ගඳ ය, එලගඳ ය, අමුගඳ ය, කුණුගඳ ය, සුවඳ ය, දුගඳ ය, යළි අන්‍ය වූ ද සතර මහාභූතයන් නිසා උපන් අනිදර්ශනසප්තකිස වූ යම් ගන්ධයෙක් හෝ ඇද්ද, අනිදර්ශනසප්තකිස වූ යම්ගන්ධයක් අනිදර්ශන සප්තකිස වූ ස්‍රාණයෙන් ඇසී හෝ අසා හෝ අසන්නේ හෝ අසන්නේ නම් හෝ ගඳ නමුදු තෙල ය, ගන්ධායතන නමුදු තෙල ය, ගන්ධධාතු නමුදු තෙල යි. මේ ගන්ධා යතනය යි කියනු ලැබේ.

236. තත් කතමං රසායනනං : යො රසො චතුන්තං මහාභූතානං උපාදාය අනිදස්සනො සප්පට්ඨො ඉලුරසො ඛනිරසො තචරසො පත්තරසො පුප්ඵරසො ඵලරසො අමබ්බිලං මධුරං තිත්තකං කට්ඨකං ලොඤ්ඤිකං ඛාරිකං ලපිලකං¹ කසාවො සාදු අසාදු, යො වා පනඤ්ඤපි අප්චි රසො චතුන්තං මහාභූතානං උපාදාය අනිදස්සනො සප්පට්ඨො යං රසං අනිදස්සනං සප්පට්ඨං ජ්වහාය අනිදස්සනාය සප්පට්ඨාය සාඨි වා සායති වා සාසිස්සති වා සායෙ වා රසොපෙසො රසායනනමෙපනං රසධාතුපෙසා, ඉදං වුච්චති රසායනනං.

237. තත් කතමං ඵොට්ඨබ්බායනනං : පථවිධාතු තෙජෝධාතු වායොධාතු කකකලං මුදුකං සණ්ඨං ඵරසං සුඛසල්පස්සං දුකඛසල්පස්සං ගරුකං ලහුකං යං ඵොට්ඨබ්බං අනිදස්සනං සප්පට්ඨං කායෙන අනිදස්සනෙන සප්පට්ඨෙන චුඨි වා චුසති වා චුසිස්සති වා චුසෙ වා ඵොට්ඨබ්බො-පෙසො ඵොට්ඨබ්බායනනමෙපනං ඵොට්ඨබ්බධාතුපෙසා, ඉදං වුච්චති ඵොට්ඨබ්බායනනං.

238. තත් කතමං ධම්මායනනං : වෙදනාකකිකො සඤ්ඤකකිකො සඛිංරකකිකො, යං ච රූපං අනිදස්සනං අප්පට්ඨං ධම්මායනනපට්ඨා පත්තං අසඛිකා ච ධාතු.

තත් කතමො වෙදනාකකිකො : ඵකච්චධෙන වෙදනාකකිකො : ඵස්සසල්පස්සෙනො.

දුච්චධෙන වෙදනාකකිකො අප්චි සහෙතුකො අප්චි අහෙතුකො.

තීච්චධෙන වෙදනාකකිකො : අප්චි කුසලො අප්චි අකුසලො අප්චි අව්‍යාකතො -පෙ- ඵචං දසච්චධෙන වෙදනාකකිකො -පෙ- ඵචං බහුච්චධෙන වෙදනාකකිකො. අයං වුච්චති වෙදනාකකිකො.

තත් කතමො සඤ්ඤකකිකො : ඵකච්චධෙන සඤ්ඤකකිකො : ඵස්සසල්පස්සෙනො.

දුච්චධෙන සඤ්ඤකකිකො : අප්චි සහෙතුකො අප්චි අහෙතුකො.

තීච්චධෙන සඤ්ඤකකිකො : අප්චි කුසලො අප්චි අකුසලො අප්චි අව්‍යාකතො -පෙ- ඵචං දසච්චධෙන සඤ්ඤකකිකො -පෙ- ඵචං බහුච්චධෙන සඤ්ඤකකිකො, අයං වුච්චති සඤ්ඤකකිකො.

තත් කතමො සඛිංරකකිකො : ඵකච්චධෙන සඛිංරකකිකො : විත්ත සල්පස්සෙනො.

දුච්චධෙන සඛිංරකකිකො : අප්චි හෙතු අප්චි න හෙතු.

තීච්චධෙන සඛිංරකකිකො : අප්චි කුසලො අප්චි අකුසලො අප්චි අව්‍යාකතො -පෙ- ඵචං දසච්චධෙන සඛිංරකකිකො -පෙ- ඵචං බහුච්චධෙන සඛිංරකකිකො. අයං වුච්චති සඛිංරකකිකො.

1. ලමබ්බිලං - මජ්ඣං.

236. එහි රසායනනය කවරෙ යන් : යම් රසයෙක් සතර මහාභූතයන් නිසා උපන් අනිදර්ශනසප්තකය වූයේ මුල් රස ය, කදරස ය, පොතුරස ය, පත්රස ය, මල් රස ය, පලරස ය, ඇඹුල් ය, මිහිරි ය, තිත්ත ය, කුළු ය, ලුණු ය, කර ය, ලපිල (දිවුලු ඇ කසටුලු) ය, මිහිරි ය, නො මිහිරි ය, යළි අන්‍ය වූ ද, සතර මහාභූතයන් නිසා උපන් අනිදර්ශනසප්තකය වූ යම් රසයෙක් හෝ ඇද්ද, අනිදර්ශනසප්තකය වූ යම් රසයක් අනිදර්ශන සප්තකය වූ දිවින් වින්දේ හෝ විඳි හෝ විඳින්නේ හෝ විඳින්නේ නම් හෝ තෙල රස නමුදු වෙයි, තෙල රසායනන නමුදු වෙයි, තෙල රසධාතු නමුදු වේ, මේ රසායනනය යි කියනු ලැබේ.

237. එහි ඵොට්ඨබ්බායනනය කවරෙ යන් : තද වූ මොලොක් වූ සිලුටු වූ රළු වූ සුවපහස් වූ දුක්පහස් වූ බර වූ නො බර වූ (කර්කශන්වලක්ෂණ වූ) පෘථිවිධාතු ය, (උෂ්ණත්ව ලක්ෂණ වූ) තෙජොධාතු ය, (විසාමිභන ලක්ෂණ වූ) වායොධාතු ය, අනිදර්ශනසප්තකය වූ යම් ස්ප්‍රෂ්ටව්‍යයක් අනිදර්ශනසප්තකය වූ කයින් පැහැසි හෝ පහසා හෝ පහස්නේ හෝ පහස්නේ නම් හෝ තෙල (පඨවි-ආපො-තෙජොධාතු) ඵොට්ඨබ්බ නමුදු වෙයි, තෙල ඵොට්ඨබ්බායනන නමුදු වෙයි, තෙල ඵොට්ඨබ්බධාතු නමුදු වේ, මේ ස්ප්‍රෂ්ටව්‍යායනනය යි කියනු ලැබේ.

238. එහි ධර්මායනනය කවරෙ යන් : වෙදනාස්කන්ධ ය, සංඥස්කන්ධ ය, සංස්කාරස්කන්ධ ය, අනිදර්ශන වූ අප්‍රතිස වූ ධර්මායනනපයථාපන්ත වූ යම් රූපයෙකුත් ඇද්ද, අසඬිබතධාතුව දැයි.

එහි වෙදනාස්කන්ධය කවරෙ යන් : එක් ප්‍රකාරයෙකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : ස්පර්ශය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයෙකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : සහෙතුක වූයෙක් ඇත, අහෙතුක වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයෙකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : කුශල වූයෙක් ඇත, අකුශල වූයෙක් ඇත, අව්‍යාකෘත වූයෙක් ඇති. . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් වෙදනාස්කන්ධය වේ. . . . මෙසේ බහුප්‍රකාරයෙන් වෙදනාස්කන්ධය වේ. මේ වෙදනාස්කන්ධය යි කියනු ලැබේ.

එහි සංඥස්කන්ධය කවරෙ යන් : එක් ප්‍රකාරයෙකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : ස්පර්ශය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයෙකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : සහෙතුක වූයෙක් ඇත, අහෙතුක වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයෙකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : කුසල් වූයෙක් ඇත, අකුසල් වූයෙක් ඇත, අව්‍යාකෘත වූයෙක් ඇති. . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් සංඥස්කන්ධය වේ. . . . මෙසේ බහුප්‍රකාරයෙන් සංඥස්කන්ධය වේ. මේ සංඥස්කන්ධය යි කියනු ලැබේ.

එහි සංස්කාරස්කන්ධය කවරෙ යන් : එක් ප්‍රකාරයෙකින් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : චිත්තය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයෙකින් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : හෙතු වූයෙක් ඇත, හෙතු නො වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයෙකින් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : කුසල් වූයෙක් ඇත, අකුසල් වූයෙක් ඇත, අව්‍යාකෘත වූයෙක් ඇති. . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් සංස්කාරස්කන්ධය වේ. . . . මෙසේ බහුප්‍රකාරයෙන් සංස්කාරස්කන්ධය වේ. මේ සංස්කාරස්කන්ධය යි කියනු ලැබේ.

තත් කතමං රූපං අනිදක්‍ෂන අපච්ඡිං ධම්මායතන පරියාපනතං : ඉන්ද්‍රියං පුරිසිඤ්ඤියං -පෙ- කඛ්‍රියංකාරො ආභාරො. ඉදං වුව්ච්චී රූපං අනිදක්‍ෂනං අපච්ඡිං ධම්මායතනපරියාපනතං.

තත් කතමා අසඛිතා ධාතු : රාගකඛ්‍යො දෙසකඛ්‍යො මොහකඛ්‍යො අයං වුව්ච්චී අසඛිතා ධාතු, ඉදං වුව්ච්චී ධම්මායතනං.

අභිධම්මභාජනියං.

239. ආදසායනනානී : චක්ඛායනනං, රූපායනනං, සොභායනනං, සඤ්ජයනනං, ඝානායනනං, ගඤ්ඤායනනං, ජීවහායනනං, රසායනනං, කායායනනං, ථොට්ඨබ්බායනනං, මනායනනං, ධම්මායනනං.

240. ආදසනනං ආයතනනං කභී කුසලා, කභී අකුසලා, කභී අව්‍යාකතා -පෙ- කභී සරණා, කභී අරණා.

241. දසායනනා අව්‍යාකතා, ආයතනා සියා කුසලා, සියා අකුසලා, සියා අව්‍යාකතා.

දසායනනා න චතතබ්බා සුඛාය වේදනාය සම්පයුතතානී'පි, දුක්ඛාය වේදනාය සම්පයුතතානී'පි අදුක්ඛම්පුඛාය වේදනාය සම්පයුතතානී'පි. මනායනනං සියා සුඛාය වේදනාය සම්පයුතනං, සියා දුක්ඛාය වේදනාය සම්පයුතනං, සියා අදුක්ඛම්පුඛාය වේදනාය සම්පයුතනං, ධම්මායනනං සියා සුඛාය වේදනාය සම්පයුතනං, සියා දුක්ඛාය වේදනාය සම්පයුතනං, සියා අදුක්ඛම්පුඛාය වේදනාය සම්පයුතනං, සියා න චතතබ්බං සුඛාය වේදනාය සම්පයුතතනනී'පි දුක්ඛාය වේදනාය සම්පයුතතනනී'පි අදුක්ඛම්පුඛාය වේදනාය සම්පයුතතනනී'පි.

දසායනනා නෙවච්චිපාකනච්චිපාකධම්මධම්මා, ආයතනා සියා ච්චිපාකා, සියා ච්චිපාකධම්මධම්මා, සියා නෙවච්චිපාකනච්චිපාකධම්මධම්මා.

පඤ්චායනනා උපාදිනනුපාදනියා, සඤ්ජයනනං අනුපාදිනනුපාදනියං චතතාරො ආයතනා සියා අනුපාදිනනුපාදනියා, ආයතනා සියා උපාදිනනුපාදනියා, සියා අනුපාදිනනුපාදනියා, සියා අනුපාදිනන අනුපාදනියා.

දසායනනා අසංකිලිට්ඨසංකිලෙසිකා, ආයතනා සියා සංකිලිට්ඨ-සංකිලෙසිකා, සියා අසංකිලිට්ඨසංකිලෙසිකා, සියා අසංකිලිට්ඨ-අසංකිලෙසිකා.

දසායනනා අච්චිකකආච්චාරො, මනායනනං සියා සච්චිකකආච්චාරො සියා අච්චිකකච්චාරමතනං, සියා අච්චිකකආච්චාරො. ධම්මායතනං සියා සච්චිකකආච්චාරො, සියා අච්චිකකච්චාරමතනං, සියා අච්චිකකආච්චාරො සියා න චතතබ්බං සච්චිකකආච්චාරනනී'පි අච්චිකකච්චාරමතනනනී'පි. අච්චිකකආච්චාරනනී'පි.

එහි ධර්මායතනපයභාපන්න වූ අනිදර්ශනඅප්‍රතිසරූපය කවරෙ යත් : ස්ත්‍රීන්ද්‍රිය ය, පුරුෂෙන්ද්‍රිය ය, . . . කවලීකාරාහාර යි. මේ ධර්මායතනපයභාපන්න වූ අනිදර්ශන අප්‍රතිස රූපය යි කියනු ලැබේ.

එහි අසංඛතධාතු කවරෙ යත් : රාගක්ෂය ය, දොෂක්ෂය ය, මොහක්ෂය යි. මේ අසංඛතධාතූය යි කියනු ලැබේ. මේ ධර්මායතනය යි කියනු ලැබේ.

අභිධර්මභාජනිය යි.

239. ආයතන දෙළොසෙකි : වක්ෂුරායතන ය, රූපායතන ය, ශ්‍රොත්‍රායතන ය, ශබ්දයතන ය, ස්‍රාණායතන ය, ගන්ධායතන ය, ජීවිභායතන ය, රසායතන ය, කායායතන ය, ස්ප්‍ර්ෂටව්‍යායතන ය, මනායතන ය, ධර්මායතන යි.

240. දෙළොස් ආයතනයන් අතුරෙහි කුශලයෝ කෙතෙක් ද, අකුශලයෝ කෙතෙක් ද, අව්‍යාකෘතයෝ කෙතෙක් ද, . . . සරණයෝ කෙතෙක් ද, අරණයෝ කෙතෙක් ද යත් :

241. දශආයතන කෙතෙක් අව්‍යාකෘතයහ, ආයතනයෝ දෙදෙනෙක් කුසල් ද වන්තාහ, අකුසල් ද වන්තාහ, අව්‍යාකෘත ද වන්තාහු යි.

දශආයතන කෙතෙක් සුඛවෙදනාව හා සම්ප්‍රයුක්තහ යි ද දුඃඛවෙදනාව හා සම්ප්‍රයුක්තහ යි ද උපෙක්ෂාවෙදනාව හා සම්ප්‍රයුක්තහ යි ද නො කියයුත්තාහ. මනායතනය සුඛවෙදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත ද වන්තෝ ය, දුඃඛවෙදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත ද වන්තෝ ය, උපෙක්ෂාවෙදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත ද වන්තෝ ය. ධර්මායතනය සුඛවෙදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත ද වන්තෝ ය, දුඃඛවෙදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත ද වන්තෝ ය, උපෙක්ෂාවෙදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත ද වන්තෝ ය. සුඛවෙදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත යි ද දුඃඛවෙදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත යි ද උපෙක්ෂාවෙදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත යි ද නො කියයුතු ද වන්තෝ ය.

දශායතනයෝ නො මැ විපාක වූ විපාකස්වභාවධර්ම ද නො වූවාහු ය, ආයතනයෝ දෙදෙනෙක් විපාක ද වන්තාහ, විපාකස්වභාවධර්ම ද වන්තාහ, නොවිපාකනවිපාක ස්වභාවධර්ම ද වන්තාහු යි.

පස් ආයතන කෙතෙක් උපාදිනෙතාපාදනිය වෙකි, ශබ්දයතනය අනුපාදිනෙතාපාදනිය වෙයි, සතර ආයතන කෙතෙක් උපාදිනෙතාපාදනිය ද වන්තාහ, අනුපාදිනෙතාපාදනිය ද වන්තාහ, ආයතනයෝ දෙදෙනෙක් උපාදිනෙතාපාදනිය ද වන්තාහ, අනුපාදිනෙතාපාදනිය ද වන්තාහ, අනුපාදින්නඅනුපාදනිය ද වන්තාහු යි.

දශායතනයෝ අසංක්ලිෂ්ටසංක්ලෙශිකයෝ ය, ආයතනයෝ දෙදෙනෙක් සංක්ලිෂ්ටසංක්ලෙශික ද වන්තාහ, අසංක්ලිෂ්ටසංක්ලෙශික ද වන්තාහ, අසංක්ලිෂ්ට අසංක්ලෙශික ද වන්තාහු යි.

දශායතනයෝ අවිතර්කඅවිචාරයහ. මනායතනය සවිතර්කසවිචාර ද වන්තෝ ය, අවිතර්කවිචාරමාත්‍ර ද වන්තෝ ය, අවිතර්කඅවිචාර ද වන්තෝ ය. ධර්මායතනය සවිතර්ක සවිචාර ද වන්තෝ ය, අවිතර්කවිචාරමාත්‍ර ද වන්තෝ ය, අවිතර්කඅවිචාර ද වන්තෝ ය, සවිතර්කසවිචාර යි ද අවිතර්කවිචාරමාත්‍ර යි ද අවිතර්කඅවිචාර යි ද නො කියයුතු ද වන්තෝ යි.

දසායතනා න චත්තබ්බා පීතීසභගතාති'පි සුඛසභගතාති'පි උපෙකබාසභගතාති'පි, ආයතනා සියා පීතීසභගතා, සියා සුඛසභගතා, සියා උපෙකබාසභගතා, සියා න චත්තබ්බා පීතීසභගතාති'පි සුඛසභගතාති'පි උපෙකබාසභගතාති'පි.

දසායතනා නෙවදසසනෙන න භාවනාය පභාතබ්බා, ආයතනා සියා දසසනෙන පභාතබ්බා, සියා භාවනාය පභාතබ්බා, සියා නෙවදසසනෙන න භාවනාය පභාතබ්බා.

දසායතනා නෙවදසසනෙන න භාවනාය පභාතබ්බභෙතුකා, ආයතනා සියා දසසනෙන පභාතබ්බභෙතුකා, සියා භාවනාය පභාතබ්බභෙතුකා, සියා නෙවදසසනෙන න භාවනාය පභාතබ්බභෙතුකා.

දසායතනා නෙවාවයගාමීනාපවයගාමීනො, ආයතනා සියා ආවයගාමීනො, සියා අපවයගාමීනො, සියා නෙවආවයගාමීනාපවයගාමීනො.

දසායතනා නෙව සෙකබා නාසෙකබා, ආයතනා සියා සෙකබා, සියා අසෙකබා, සියා නෙව සෙකබා නාසෙකබා.

දසායතනා පරිත්තා, ආයතනා සියා පරිත්තා, සියා මහඤ්ඤා, සියා අපමාණා.

දසායතනා අනාරම්මණා, ආයතනා සියා පරිත්තාරම්මණා, සියා මහඤ්ඤාරම්මණා, සියා අපමාණාරම්මණා, සියා න චත්තබ්බා පරිත්තාරම්මණාතිපි මහඤ්ඤාරම්මණාතිපි අපමාණාරම්මණාතිපි.

දසායතනා මජ්ඣිමා, ආයතනා සියා භීනා, සියා මජ්ඣිමා, සියා පණීතා.

දසායතනා අනියතා, ආයතනා සියා මිච්ඡත්තනියතා, සියා සම්මත්තනියතා, සියා අනියතා.

දසායතනා අනාරම්මණා, ආයතනා සියා මඤ්ඤාරම්මණා, සියා මඤ්ඤභෙතුකා, සියා මඤ්ඤාභිපතීනො, සියා න චත්තබ්බා මඤ්ඤාරම්මණාති'පි මඤ්ඤභෙතුකාති'පි මඤ්ඤාභිපතීනොති'පි.

පඤ්චායතනා සියා උප්පන්නා, සියා උප්පාදීනො, න චත්තබ්බා අනුප්පන්නාති, සද්දායතනං සියා උප්පන්නං, සියා අනුප්පන්නං, න චත්තබ්බං උප්පාදීති, පඤ්චායතනා සියා උප්පන්නා, සියා අනුප්පන්නා සියා උප්පාදීනො, ධම්මායතනං සියා උප්පන්නං, සියා අනුප්පන්නං, සියා උප්පාදී, සියා න චත්තබ්බං උප්පන්නනාති'පි අනුප්පන්නනාති'පි උප්පාදීති'පි.

ඵකාදසායතනා සියා අනීතා, සියා අනාගතා, සියා පච්චුප්පන්නා, සියා න චත්තබ්බං අනීතනාති'පි අනාගතනාති'පි පච්චුප්පන්නනාති'පි.

දසායතනා අනාරම්මණා, ආයතනා සියා අනීතාරම්මණා සියා අනාගතාරම්මණා, සියා පච්චුප්පන්නාරම්මණා, සියා න චත්තබ්බා අනීතාරම්මණාති'පි අනාගතාරම්මණාති'පි පච්චුප්පන්නාරම්මණාති'පි.

දශායතනයේ ප්‍රිතිසහගතයා යි ද සුඛසහගතයා යි ද උපෙක්ෂාසහගතයා යි ද නො කිය යුතු වන්නාහ. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් ප්‍රිතිසහගත ද වන්නාහ, සුඛ සහගත ද වන්නාහ, උපෙක්ෂාසහගත ද වන්නාහ, ප්‍රිතිසහගතයා යි ද සුඛසහගතයා යි ද උපෙක්ෂාසහගතයා යි ද නො කියයුතු ද වන්නාහු යි.

දශායතනයේ නො මැ දර්ශනයෙන් නො ද භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යයහ. ආයතන යේ දෙදෙනෙක් දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍ය ද වන්නාහ, භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍ය ද වන්නාහ, නො මැ දර්ශනයෙන් නො ද භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍ය ද වන්නාහු ය.

දශායතනයේ නො මැ දර්ශනයෙන් නො ද භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍ය වූ හෙතු ඇත්තාහ. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍යහෙතුක ද වන්නාහ, භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යහෙතුක ද වන්නාහ. නො මැ දර්ශනයෙන් නො ද භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍ය හෙතුක ද වන්නාහු ය.

දශායතනයේ නො මැ ආවයගාමී නො ද අපවයගාමීහ. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් ආවයගාමී ද වන්නාහ, අපවයගාමී ද වන්නාහ, නො මැ ආවයගාමී නො ද අපවයගාමී ද වන්නාහු ය.

දශායතනයේ නො මැ ශෛක්ෂයහ, නො ද අශෛක්ෂයහ, ආයතනයේ දෙදෙනෙක් ශෛක්ෂ ද වන්නාහ, අශෛක්ෂ ද වන්නාහ, නො ම ශෛක්ෂ නො ද අශෛක්ෂ ද වන්නාහු ය.

දශායතනයේ පරිත්තයහ. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් පරිත්ත ද වන්නාහ, මහද්ගත ද වන්නාහ, අප්‍රමාණ ද වන්නාහු ය.

දශායතනයේ අනාලම්බනයහ. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් පරිත්තාලම්බන ද වන්නාහ, මහද්ගතාලම්බන ද වන්නාහ, අප්‍රමාණාලම්බන ද වන්නාහ, පරිත්තාලම්බනයා යි ද මහද්ගතාලම්බනයා යි ද අප්‍රමාණාලම්බනයා යි ද නො කියයුතු ද වන්නාහු ය.

දශායතනයේ මධ්‍යමයහ. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් භීත ද වන්නාහ, මධ්‍යම ද වන්නාහ, ප්‍රභේත ද වන්නාහු ය.

දශායතනයේ අතියකයහ. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් මිට්‍යාත්වතියක ද වන්නාහ, සම්‍යක්ත්වතියක ද වන්නාහ. අතියක ද වන්නාහු ය.

දශායතනයේ අනාලම්බනයහ, ආයතනයේ දෙදෙනෙක් මාර්ගාලම්බන ද වන්නාහ, මාර්ගහෙතුක ද වන්නාහ, මාර්ගාධිපති ද වන්නාහ, මාර්ගාලම්බනයා යි ද මාර්ගහෙතුක යි ද මාර්ගාධිපති යි ද නො කියයුතු ද වන්නාහු ය.

ආයතනයේ පස් දෙනෙක් උත්පන්න ද වන්නාහ, උත්පාදී ද වන්නාහ, අනුක්පන්නහ යි නො කියයුතු වන්නාහ. ශබ්දයකනය උත්පන්න ද වන්නේ ය, අනුක්පන්න ද වන්නේ ය, උත්පාදී ය යි නො කියයුතු ය. ආයතනයේ පස් දෙනෙක් උත්පන්න ද වන්නාහ, අනුක්පන්න ද වන්නාහ, උත්පාදී ද වන්නාහ, ධර්මායකනය උත්පන්න ද වන්නේ ය, අනුක්පන්න ද වන්නේ ය, උත්පාදී ද වන්නේ ය, උත්පන්න යි ද අනුක්පන්න යි ද උත්පාදී යි ද නො කියයුතු ද වන්නේ යි.

එකොළොස් ආයතන කෙනෙක් අතීත ද වන්නාහ, අනාගත ද වන්නාහ, පව්වුප්පන්න ද වන්නාහ. ධර්මායකනය අතීත ද වන්නේ ය, අනාගත ද වන්නේ ය, පව්වුප්පන්න ද වන්නේ ය, අතීත යි ද අනාගත යි ද ප්‍රත්‍යුක්පන්න යි ද නො කියයුතු ද වන්නේ යි.

දශායතනයේ අනාලම්බනයහ. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් අතීතාලම්බන ද වන්නාහ, අනාගතාලම්බන ද වන්නාහ, ප්‍රත්‍යුක්පන්නාලම්බන ද වන්නාහ, අතීතාලම්බනයා යි ද අනාගතාලම්බනයා යි ද ප්‍රත්‍යුක්පන්නාලම්බනයා යි ද නො කියයුතු ද වන්නාහු ය.

සියා අජකිත්තා, සියා බභිඤ්ඤා, සියා අජකිත්තබභිඤ්ඤා.

දසායතනා අනාරම්මණා. ආයතනා සියා අජකිත්තාරම්මණා, සියා බභිඤ්ඤාරම්මණා, සියා අජකිත්තබභිඤ්ඤාරම්මණා, සියා න චත්තබ්බා අජකිත්තාරම්මණාතිපි බභිඤ්ඤාරම්මණාතිපි අජකිත්තබභිඤ්ඤාරම්මණාතිපි.

රූපායතනං සනිද්ධස්සනසපපටිඝං, නවායතනා අනිද්ධස්සනසපපටිඝං, ආයතනා අනිද්ධස්සනසපපටිඝා.

242. එකාදසායතනා න හෙතු. ධම්මායතනං සියා හෙතු, සියා න හෙතු.

දසායතනා අහෙතුකා. ආයතනා සියා සහෙතුකා, සියා අහෙතුකා.

දසායතනා හෙතුච්චප්පයුත්තා. ආයතනා සියා හෙතුසම්පයුත්තා, සියා හෙතුච්චප්පයුත්තා.

දසායතනා න චත්තබ්බා හෙතු චෙච්ච සහෙතුකාති'පි, සහෙතුකා චෙච්ච න ච්ච හෙතුතිපි. මනායතනං න චත්තබ්බං හෙතු චෙච්ච සහෙතුකානති, සියා සහෙතුකං චෙච්ච න ච්ච හෙතු, සියා න චත්තබ්බං සහෙතුකඤ්ඤෙච්ච න ච්ච හෙතුති. ධම්මායතනං සියා හෙතු චෙච්ච සහෙතුකඤ්ඤෙ, සියා සහෙතුකං චෙච්ච න ච්ච හෙතු, සියා න චත්තබ්බං හෙතු චෙච්ච සහෙතුකානති'පි සහෙතුකඤ්ඤෙ ච්ච න ච්ච හෙතුති'පි.

දසායතනා න චත්තබ්බා හෙතු චෙච්ච හෙතුසම්පයුත්තාති'පි හෙතුසම්පයුත්තා චෙච්ච න ච්ච හෙතුති'පි. මනායතනං න චත්තබ්බං හෙතු චෙච්ච හෙතුසම්පයුත්තනති, සියා හෙතුසම්පයුත්තං චෙච්ච න ච්ච හෙතු, සියා න චත්තබ්බං හෙතුසම්පයුත්තං චෙච්ච න ච්ච හෙතුති, ධම්මායතනං සියා හෙතු චෙච්ච හෙතුසම්පයුත්තං ච්ච, සියා හෙතුසම්පයුත්තං චෙච්ච න ච්ච හෙතු, සියා න චත්තබ්බං හෙතු චෙච්ච හෙතුසම්පයුත්තනති'පි හෙතුසම්පයුත්තං චෙච්ච න ච්ච හෙතුති'පි.

දසායතනා න හෙතු අහෙතුකං. මනායතනං සියා න හෙතු සහෙතුකං, සියා න හෙතු අහෙතුකං. ධම්මායතනං සියා න හෙතු සහෙතුකං, සියා න හෙතු අහෙතුකං, සියා න චත්තබ්බං න හෙතු සහෙතුකානති'පි, න හෙතු අහෙතුකානති'පි.

243. එකාදසායතනා සපපට්ඨයා. ධම්මායතනං සියා සපපට්ඨයං සියා අපපට්ඨයං.

එකාදසායතනා සඛිතා. ධම්මායතනං සියා සඛිතං සියා අසඛිතං.

රූපායතනං සනිද්ධස්සනං. එකාදසායතනා අනිද්ධස්සනා.

දසායතනා සපපටිඝා. ආයතනා අපපටිඝා.

දසායතනා රූපා. මනායතනං අරූපං, ධම්මායතනං සියා රූපං, සියා අරූපං.

දසායතනා ලොකියා. ආයතනා සියා ලොකියා, සියා ලොකුත්තරං කෙනච්චි විඤ්ඤායා, කෙනච්චි න විඤ්ඤායා.

(දෙළොස් ආයතනයේ) අද්ධාත්ම ද වන්තාභ, බාහිර ද වන්තාභ, අද්ධාත්ම බාහිර ද වන්තාභ ය.

දශායතනයේ අනාලම්බනයභ. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් අද්ධාත්මාලම්බන ද වන්තාභ, බාහිරාලම්බන ද වන්තාභ, අද්ධාත්මබාහිරාලම්බන ද වන්තාභ, අද්ධාත්මාලම්බන යි ද බාහිරාලම්බන යි ද අද්ධාත්මබාහිරාලම්බන යි ද නො කියයුතු ද වන්නේ යි.

රූපායතනය සනිදර්ශනසප්තිය ය, ආයතනයේ නවදෙනෙක් අනිදර්ශනසප්තියයභ. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් අනිදර්ශනසප්තිය වන්තාභ ය.

242. එකොළොස් ආයතන කෙනෙක් හෙතු නො වෙකි. ධර්මායතනය හෙතු ද වෙයි, නහෙතු ද වෙ.

දශායතනයේ අහෙතුකයභ. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් සහෙතුක ද වන්තාභ, අහෙතුක ද වන්තාභ ය.

දශායතනයේ හෙතුවිප්පුක්කයභ. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් හෙතුවිප්පුක්ක ද වන්තාභ, හෙතුවිප්පුක්ක ද වන්තාභ ය.

දශායතනයේ හෙතු ද වූ මෑ සහෙතුක යි ද සහෙතුක ද වූ මෑ නො ද හෙතු යි ද නො කිය යුක්තාභ. මනායතනය හෙතු ද වූ මෑ සහෙතුක යි නො කියයුතු ය. සහෙතුක වූ මෑ නො ද හෙතු ද වන්නේ ය. සහෙතුක වූ මෑ නො ද හෙතු යි නො කියයුතු ද වන්නේ ය, ධර්මායතනය හෙතු ද වූ මෑ සහෙතුක ද වන්නේ ය, සහෙතුක ද වූ මෑ නො ද හෙතු ද වන්නේ ය, හෙතු ද වූ මෑ සහෙතුක යි ද සහෙතුක ද වූ ම නො ද හෙතු යි ද නො කියයුතු ද වන්නේ යි.

දශායතනයේ හෙතු ද වූ මෑ හෙතුවිප්පුක්කයභ යි ද හෙතුවිප්පුක්ක ද වූ මෑ නො ද හෙතුක යි ද නො කියයුක්තාභ. මනායතනය හෙතු ද වූ මෑ හෙතුවිප්පුක්කයෙකැ යි නො කියයුතු ය. හෙතු සම්ප්පුක්ක වූ මෑ නොද හෙතු ද වන්නේ ය. හෙතු සම්ප්පුක්ක ද වූ මෑ නොද හෙතු යි නො කියයුතු ය. ධර්මායතනය හෙතු ද වූ මෑ හෙතුවිප්පුක්ක ද වන්නේ ය, හෙතුවිප්පුක්ක ද වූ මෑ නොද හෙතු ද වන්නේ ය, හෙතු ද වූ මෑ හෙතුවිප්පුක්කයෙකැ යි ද හෙතුවිප්පුක්ක ද වූ මෑ නොද හෙතුවෙකැයි ද නො කියයුතු ද වන්නේ යි.

දශායතනයේ හෙතු නො වූ අහෙතුකයෝ ය. මනායතනය හෙතු නො වූ සහෙතුක ද වන්නේ ය, හෙතු නො වූ අහෙතුක ද වන්නේ ය. ධර්මායතනය හෙතු නො වූ සහෙතුක ද වන්නේ ය, හෙතු නො වූ අහෙතුක ද වන්නේ ය, හෙතු නො වූ සහෙතුක යි ද හෙතු නො වූ අහෙතුක යි ද නො කියයුතු වන්නේ යි.

243. එකොළොස් ආයතන කෙනෙක් සප්තායෝ ය. ධර්මායතනය සප්තාය ද වන්නේ ය, අප්තාය ද වන්නේ යි.

එකොළොස් ආයතන කෙනෙක් සංඛත වන්තාභ. ධර්මායතනය සංඛත ද වන්නේ ය, අසංඛත ද වන්නේ යි.

රූපායතනය සනිදර්ශන ය. එකොළොස් ආයතනයේ අනිදර්ශනයෝ යි.

දශායතනයේ සප්තියයෝ ය. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් අප්තියයෝ යි.

දශායතනයේ රූපයෝ ය. මනායතනය අරූප ය, ධර්මායතනය රූප ද වන්නේ ය, අරූප ද වන්නේ යි.

දශායතනයේ ලොකිකයෝ ය. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් ලොකික ද වන්තාභ, ලොකොක්කර ද වන්තාභ ය.

(දෙළොස් ආයතනයේ) කිසි විභතයෙකින් දකයුක්තාභ. කිසි විභතයෙකින් නො දක යුක්තාභ ය.

244. එකාදසායතනා නො ආසවා, ධම්මායතනං සියා ආසවො සියා නො ආසවො.

දසායතනා සාසවා, ආයතනා සියා සාසවා සියා අනාසවා.

දසායතනා ආසව විපසුත්තා, ආයතනා සියා ආසවසම්පසුත්තා, සියා ආසවවිපසුත්තා.

දසායතනා න වත්තබ්බං ආසවා වෙව සාසවානී, සාසවා වෙව නො ව ආසවා; මනායතනං න වත්තබ්බං ආසවො වෙව සාසවනනී, සියා සාසවං වෙව නො ව ආසවො, සියා න වත්තබ්බං සාසවං වෙව නො ව ආසවොනී; ධම්මායතනං සියා ආසවො වෙව සාසවං ව, සියා සාසවං වෙව නො ව ආසවො, සියා න වත්තබ්බං ආසවො වෙව සාසවනනීපි, සාසවං වෙව නො ව ආසවොනී'පි.

දසායතනා න වත්තබ්බං ආසවා වෙව ආසවසම්පසුත්තානීපි, ආසව සම්පසුත්තා වෙව නො ව ආසවානීපි; මනායතනං න වත්තබ්බං ආසවො වෙව ආසවසම්පසුත්තනනී. සියා ආසවසම්පසුත්තං වෙව නො ව ආසවො, සියා න වත්තබ්බං ආසවසම්පසුත්තං වෙව නො ව ආසවොනී; ධම්මායතනං සියා ආසවො වෙව ආසවසම්පසුත්තං ව, සියා ආසවසම්පසුත්තං වෙව නො ව ආසවො, සියා න වත්තබ්බං ආසවො වෙව ආසවසම්පසුත්තනනීපි, ආසවසම්පසුත්තං වෙව නො ව ආසවොනීපි.

දසායතනා ආසවවිපසුත්තසාසවා, ආයතනා සියා ආසවවිපසුත්ත සාසවා, සියා ආසවවිපසුත්ත අනාසවා, සියා න වත්තබ්බං ආසවවිපසුත්තසාසවානීපි ආසවවිපසුත්තඅනාසවානීපි.

245. එකාදසායතනා නො සඤ්ඤාජනා, ධම්මායතනං සියා සඤ්ඤාජනං, සියා නො සඤ්ඤාජනං.

දසායතනා සඤ්ඤාජනීයා, ආයතනා සියා සංයෝජනීයා සියා අසංයෝජනීයා.

දසායතනා සඤ්ඤාජනවිපසුත්තා, ආයතනා සියා සඤ්ඤාජන-සම්පසුත්තා, සියා සඤ්ඤාජනවිපසුත්තා.

දසායතනා න වත්තබ්බං සඤ්ඤාජනා වෙව සඤ්ඤාජනීයානී, සඤ්ඤාජනීයා වෙව නො ව සඤ්ඤාජනා; මනායතනං න වත්තබ්බං සඤ්ඤාජනං වෙව සඤ්ඤාජනීයනනී, සියා සඤ්ඤාජනීයං වෙව නො ව සඤ්ඤාජනං, සියා න වත්තබ්බං සඤ්ඤාජනීයං වෙව නො ව සඤ්ඤාජනනනී. ධම්මායතනං සියා සඤ්ඤාජනං වෙව සඤ්ඤාජනීයං ව. සියා සඤ්ඤාජනීයං වෙව නො ව සඤ්ඤාජනං. සියා න වත්තබ්බං සඤ්ඤාජනං වෙව සඤ්ඤාජනීයනනීපි, සඤ්ඤාජනීයං වෙව නො ව සඤ්ඤාජනනනීපි.

දසායතනා න වත්තබ්බං සඤ්ඤාජනා වෙව සඤ්ඤාජනසම්පසුත්තා නීපි, සඤ්ඤාජනසම්පසුත්තා වෙව නො ව සඤ්ඤාජනානීපි. මනායතනං න වත්තබ්බං සඤ්ඤාජනං වෙව සඤ්ඤාජනසම්පසුත්තනනී, සියා සඤ්ඤාජනසම්පසුත්තං වෙව නො ව සඤ්ඤාජනං, සියා න වත්තබ්බං සඤ්ඤාජනසම්පසුත්තං වෙව නො ව සඤ්ඤාජනනනී. ධම්ම යතනං සියා සඤ්ඤාජනඤ්ඤවි සඤ්ඤාජනසම්පසුත්තං ව, සියා සඤ්ඤාජන සම්පසුත්තං වෙව නො ව සඤ්ඤාජනං, සියා න වත්තබ්බං සඤ්ඤාජනං වෙව සඤ්ඤාජනසම්පසුත්තනනීපි, සඤ්ඤාජනසම්පසුත්තං වෙව නො ව සඤ්ඤාජනනනීපි.

244. එකොළොස් ආයතන කෙනෙක් ආසුව නො වන්නාහ. ධර්මායතනය ආසුව ද වන්නේ ය, නොද ආසුව ද වන්නේ යි.

දශායතනයේ ආසුවසභිතයේ ය. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් සාසුව ද වන්නාහ, අනාසුව ද වන්නාහු ය.

දශායතනයේ ආසුවච්ඡයුක්තයේ ය. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් ආසුවසම්ප්‍රයුක්ත ද වන්නාහ, ආසුවච්ඡයුක්ත ද වන්නාහු ය.

දශායතනයේ ආසුව ද වූ මැ සාසුවහ යි නො කියයුත්තාහ. සාසුව ද වූ මැ නොද ආසුවයේ ය. මනායතනය ආසුව ද වූ මැ සාසුවයෙකැ යි නො කියයුතු ය, සාසුව ද වූයේ මැ නොද ආසුව ද වන්නේ ය. සාසුව ද වූයේ මැ නොද ආසුව යැ යි නො කියයුත්තේ ය. ධර්මායතනය ආසුව ද වූයේ මැ සාසුව ද වන්නේ ය. සාසුව ද වූයේ මැ නො ද ආසුව ද වන්නේ ය, ආසුව ද වූයේ ම සාසුවයෙකැ යි ද සාසුව ද වූ මැ නොද ආසුවයෙකැ යි ද නො කියයුත්තේ යි.

දශායතනයේ ආසුව ද වූ මැ ආසුවසම්ප්‍රයුක්තහ යි ද ආසුවසම්ප්‍රයුක්ත ද වූ මැ නො ද ආසුවහ යි ද නො කියයුත්තාහ. මනායතනය ආසුව ද වූ ම ආසුවසම්ප්‍රයුක්තයෙකැ යි නො කියයුතු ය, ආසුවසම්ප්‍රයුක්ත ද වූයේ මැ නොද ආසුව ද වන්නේ ය, ආසුවසම්ප්‍රයුක්ත ද වූයේ මැ නොද ආසුවයෙකැ යි නො කියයුතු වන්නේ ය. ධර්මායතනය ආසුව ද වූ මැ ආසුවසම්ප්‍රයුක්ත ද වන්නේ ය, ආසුවසම්ප්‍රයුක්ත ද වූයේ මැ නොද ආසුව ද වන්නේ ය, ආසුව ද වූයේ මැ ආසුවසම්ප්‍රයුක්තයෙකැ යි ද ආසුවසම්ප්‍රයුක්ත ද වූ මැ නොද අ.සුවයෙකැ යි ද නොකියයුතු වන්නේ යි.

දශායතනයේ ආසුවච්ඡයුක්තසාසුවයේ ය. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් ආසුව ච්ඡයුක්තසාසුව ද වන්නාහ, ආසුවච්ඡයුක්තඅනාසුව ද වන්නාහ, ආසුවච්ඡයුක්තසාසුවහ යි ද ආසුවච්ඡයුක්තඅනාසුවහ යි ද නො කියයුත්තාහු ය.

245. එකොළොස් ආයතන කෙනෙක් සංයොජනයේ නො වෙති. ධර්මායතනය සංයොජන ද වන්නේ ය, නොද සංයොජන ද වන්නේ යි.

දශායතනයේ සංයොජනියයේ ය. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් සංයොජනිය ද වන්නාහ, අසංයොජනිය ද වන්නාහු ය.

දශායතනයේ සංයොජනච්ඡයුක්තයේ ය. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් සංයොජන සම්ප්‍රයුක්ත ද වන්නාහ, සංයොජනච්ඡයුක්ත ද වන්නාහු ය.

දශායතනයේ සංයොජන ද වූ ම සංයොජනියහ යි නො කිය යුත්තාහ, සංයොජනිය ද වූ ම නොද සංයොජන වෙති. මනායතනය සංයොජන ද වූ මැ සංයොජනිය ය යි නො කියයුතු ය, සංයොජනිය ද වූ මැ නොද සංයොජන වන්නේ ය, සංයොජනිය ද වූ ම නොද සංයොජන යි නො කියයුතු ය. ධර්මායතනය සංයොජන ද වූයේ ම සංයොජනිය ද වන්නේ ය. සංයොජනිය ද වූයේ ම නොද සංයොජන ද වන්නේ ය, සංයොජන ද වූයේ මැ සංයොජනිය යි ද සංයොජනිය ද වූයේ ම නොද සංයොජන යි ද නො කියයුතු වන්නේ යි.

දශායතනයේ සංයොජන ද වූවාහු මැ සංයොජනසම්ප්‍රයුක්තහ යි ද සංයොජනසම්ප්‍රයුක්ත ද වූවාහු ම නොද සංයොජනහ යි ද නො කියයුත්තාහ. මනායතනය සංයොජන ද වූයේ ම සංයොජනසම්ප්‍රයුක්තයෙක යි නො කියයුතු ය. සංයොජනසම්ප්‍රයුක්ත ද වූයේ ම නොද සංයොජන ද වන්නේ ය, සංයොජනසම්ප්‍රයුක්ත ද වූයේ ම නොද සංයොජන යි නො කියයුතු වන්නේ ය. ධර්මායතනය සංයොජන ද වූයේ ම සංයොජන සම්ප්‍රයුක්ත ද වන්නේ ය, සංයොජනසම්ප්‍රයුක්ත ද වූ ම නොද සංයොජන ද වන්නේ ය, සංයොජන ද වූයේ ම සංයොජනසම්ප්‍රයුක්තයෙක යි ද සංයොජනසම්ප්‍රයුක්ත ද වූ ම නොද සංයොජනයෙක යි ද නො කියයුතු වන්නේ යි.

දසායතනා සඤ්ඤප්නවිපසුත්තසඤ්ඤප්නියා, ආයතනා සියා සඤ්ඤප්නවිපසුත්තසඤ්ඤප්නියා. සියා සඤ්ඤප්නවිපසුත්ත අසඤ්ඤප්නියා, සියා න චත්තබ්බා සඤ්ඤප්නවිපසුත්තසඤ්ඤප්නියානිපි, සඤ්ඤප්නවිපසුත්ත අසඤ්ඤප්නියානිපි.

246. එකාදසායතනා නො ගන්තා, ධම්මායතනං සියා ගන්තො, සියා නො ගන්තො.

දසායතනා ගන්තියා, ආයතනා සියා ගන්තියා, සියා අගන්තියා.

දසායතනා ගන්විපසුත්තා, ආයතනා සියා ගන්සම්පසුත්තා සියා ගන්විපසුත්තා.

දසායතනා න චත්තබ්බා ගන්තො චෙච්ච ගන්තියානි. ගන්තියා චෙච්ච නො ච ගන්තො, මනායතනං න චත්තබ්බං ගන්තො චෙච්ච ගන්තියානි. සියා ගන්තියං චෙච්ච නො ච ගන්තො, සියා න චත්තබ්බං ගන්තියං චෙච්ච නො ච ගන්තොනි; ධම්මායතනං සියා ගන්තො චෙච්ච ගන්තියඤ්ච, සියා ගන්තියං චෙච්ච නො ච ගන්තො, සියා න චත්තබ්බං ගන්තො චෙච්ච ගන්තියානිපි ගන්තියං චෙච්ච නො ච ගන්තොනිපි.

දසායතනා න චත්තබ්බා ගන්තො චෙච්ච ගන්සම්පසුත්තානිපි. ගන්සම්පසුත්තා චෙච්ච නො ච ගන්තොනිපි. මනායතනං න චත්තබ්බං ගන්තො චෙච්ච ගන්සම්පසුත්තානි, සියා ගන්සම්පසුත්තං චෙච්ච නො ච ගන්තො. සියා න චත්තබ්බං ගන්සම්පසුත්තං චෙච්ච නො ච ගන්තොනි. ධම්මායතනං සියා ගන්තො චෙච්ච ගන්සම්පසුත්තං ච, සියා ගන්සම්පසුත්තං චෙච්ච නො ච ගන්තො, සියා න චත්තබ්බං ගන්තො චෙච්ච ගන්සම්පසුත්තානිපි. ගන්සම්පසුත්තං චෙච්ච නො ච ගන්තොනිපි, දසායතනා ගන්විපසුත්තා ගන්තියා, ආයතනා සියා ගන්විපසුත්තාගන්තියා. සියා ගන්විපසුත්තා අගන්තියා, සියා න චත්තබ්බා ගන්විපසුත්තාගන්තියානිපි ගන්විපසුත්තා අගන්තියානිපි.

247. එකාදසායතනා නො ඔඡා -පෙ- නො යොගා -පෙ-

249. නො නිවරණා, ධම්මායතනං සියා නිවරණං, සියා නො නිවරණං.

දසායතනා නිවරණියා, ආයතනා සියා නිවරණියා, සියා අනිවරණියා.

දසායතනා නිවරණවිපසුත්තා; ආයතනා සියා නිවරණසම්පසුත්තා, සියා නිවරණවිපසුත්තා.

දසායතනා න චත්තබ්බා නිවරණා චෙච්ච නිවරණියානි, නිවරණියා චෙච්ච නො ච නිවරණා, මනායතනං න චත්තබ්බං නිවරණං චෙ'ච්ච නිවරණියානි; සියා නිවරණියඤ්චෙච්ච නො ච නිවරණං; සියා න චත්තබ්බං නිවරණියඤ්චෙච්ච නො ච නිවරණානි ධම්මායතනං සියා නිවරණඤ්චෙච්ච නිවරණියඤ්ච, සියා නිවරණියඤ්චෙච්ච නො ච නිවරණං; සියා න චත්තබ්බං නිවරණඤ්චෙච්ච නිවරණියානිපි, නිවරණියඤ්චෙච්ච නො ච නිවරණානි'පි.

දශායතනයේ සංයෝජනවිප්ලවකයෝ සංයෝජනවිප්ලවකයෝ වෙති. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් සංයෝජනවිප්ලවකයෝ සංයෝජනවිප්ලවකයෝ ද වන්නාහ, සංයෝජනවිප්ලවකයෝ සංයෝජනවිප්ලවකයෝ ද වන්නාහ, සංයෝජනවිප්ලවකයෝ සංයෝජනවිප්ලවකයෝ සි ද සංයෝජනවිප්ලවකයෝ සංයෝජනවිප්ලවකයෝ සි ද නො කියයුතු වන්නාහු ය.

246. එකොළොස් ආයතන කෙනෙක් ගුණ්ථයේ නො වෙති. ධර්මායතනය ගුණ්ථ ද වන්නේ ය, නොද ගුණ්ථ ද වන්නේ යි.

දශායතනයේ ගුණ්ථය වන්නාහ. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් ගුණ්ථය ද වන්නාහ, අගුණ්ථය ද වන්නාහු ය.

දශායතනයේ ගුණ්ථවිප්ලවකයහ. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් ගුණ්ථවිප්ලවකය ද වන්නාහ, ගුණ්ථවිප්ලවකය ද වන්නාහු ය.

දශායතනයේ ගුණ්ථ ද වුවාහු ම ගුණ්ථයහ සි නො කියයුත්තාහ. ගුණ්ථය ද වූ මෑ නොද ගුණ්ථ වෙති. මනායතනය ගුණ්ථ ද වූයේ ම ගුණ්ථය සි නො කියයුතු ය. ගුණ්ථය ද වූයේ ම නොද ගුණ්ථ ද වන්නේ ය. ගුණ්ථය ද වූයේ ම නොද ගුණ්ථ යෑ සි නො කියයුතු වන්නේ ය. ධර්මායතනය ගුණ්ථ ද වූයේ ම ගුණ්ථය ද වන්නේ ය. ගුණ්ථය ද වූයේ ම ගුණ්ථයෙකෑ සි ද නො කියයුත්තේ යි.

දශායතනයේ ගුණ්ථ ද වුවාහු ම ගුණ්ථවිප්ලවකය වෙති සි ද ගුණ්ථවිප්ලවකය ද වුවාහු ම නොද ගුණ්ථ වෙති ද නො කියයුත්තාහ. මනායතනය ගුණ්ථ ද වූයේ ම ගුණ්ථවිප්ලවකය සි නො කියයුතු ය, ගුණ්ථවිප්ලවකය ද වූයේ ම නොද ගුණ්ථ ද වන්නේ ය, ගුණ්ථවිප්ලවකය ද වූයේ ම නොද ගුණ්ථයෙක සි නො කියයුතු වන්නේ ය. ධර්මායතනය ගුණ්ථ ද වූ ම ගුණ්ථවිප්ලවකයෙක් ද වන්නේ ය, ගුණ්ථවිප්ලවකය ද වූයේ ම නොද ගුණ්ථ ද වන්නේ ය, ගුණ්ථ ද වූ ම ගුණ්ථවිප්ලවකයෙක සි ද ගුණ්ථවිප්ලවකය ද වූයේ ම නොද ගුණ්ථයෙක සි ද නො කියයුතු වන්නේ යි.

දශායතනයේ ගුණ්ථවිප්ලවකය ගුණ්ථය වෙති. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් ගුණ්ථවිප්ලවකය ගුණ්ථය වෙති, ගුණ්ථවිප්ලවකය අගුණ්ථය ද වන්නාහ, ගුණ්ථවිප්ලවකය ගුණ්ථය සි ද ගුණ්ථවිප්ලවකය අගුණ්ථයහ සි ද නො කියයුතු වන්නාහු ය.

247-249. එකොළොස් ආයතන කෙනෙක් ඔසයේ නො වෙති. . . . යොගයේ නො වෙති. . . . නිවරණයේ නො වෙති. ධර්මායතනය නිවරණ ද වන්නේ ය, නොද නිවරණ ද වන්නේ යි.

දශායතනයේ නිවරණය වෙති. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් නිවරණය ද වන්නාහ, අනිවරණය ද වන්නාහු ය.

දශායතනයේ නිවරණවිප්ලවකයහ. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් නිවරණවිප්ලවකය ද වන්නාහ, නිවරණවිප්ලවකය ද වන්නාහු ය.

දශායතනයේ නිවරණ ද වූ ම නිවරණයහ සි නො කියයුත්තාහ, නිවරණය ද වුවාහු ම නොද නිවරණ වෙති. මනායතනය නිවරණ ද වූයේ ම නිවරණයහ සි නො කියයුතු ය, නිවරණය ද වූයේ ම නොද නිවරණ ද වන්නේ ය. නිවරණය ද වූයේ ම නොද නිවරණ සි නො කියයුතු වන්නේ ය. ධර්මායතනය නිවරණ ද වූයේ ම නිවරණය ද වන්නේ ය, නිවරණය ද වූයේ ම නොද නිවරණයෙක් ද වන්නේ ය, නිවරණය ද වූයේ ම නිවරණය සි ද නිවරණය ද වූයේ ම නොද නිවරණ සි ද නො කියයුතු වන්නේ යි.

දසායනනා න වතකබ්බා නීවරණා වෙච නීවරණසමපයුතනාති'පි, නීවරණසමපයුතනා වෙච නො ච නීවරණාති'පි; මනායනනං න වතකබ්බං නීවරණඤ්චව නීවරණසමපයුතනනති; සියා නීවරණසමපයුතනඤ්චව නො ච නීවරණං, සියා න වතකබ්බං නීවරණසමපයුතනඤ්චව නො ච නීවරණනති, ධම්මායනනං සියා නීවරණඤ්චව නීවරණසමපයුතනඤ්ච, සියා නීවරණසමපයුතනඤ්චව නො ච නීවරණං, සියා න වතකබ්බං නීවරණඤ්චව නීවරණසමපයුතනනතිපි, නීවරණසමපයුතනඤ්චව නො ච නීවරණනති'පි.

දසායනනා නීවරණවිපසයුතනනීවරණීයා; ආයතනා සියා නීවරණ- විපසයුතනනීවරණීයා, සියා නීවරණවිපසයුතනනීවරණීයා; සියා න වතකබ්බා නීවරණවිපසයුතනනීවරණීයාති'පි නීවරණවිපසයුතනනීවරණීයාති'පි.

250. එකාදසායනනා නො පරමාසා; ධම්මායනනං සියා පරමාසො, සියා නො පරමාසො.

දසායනනා පරමට්ඨා, ආයතනා සියා පරමට්ඨා, සියා අපරමට්ඨා;

දසායනනා පරමාසවිපසයුතනා; මනායනනං සියා පරමාසසමප- යුතනං, සියා පරමාසවිපසයුතනං; ධම්මායනනං සියා පරමාසසමපයුතනං, සියා පරමාසවිපසයුතනං, සියා න වතකබ්බං පරමාසසමපයුතනනතිපි පරමාසවිපසයුතනනතිපි.

දසායනනා න වතකබ්බා පරමාසා වෙච පරමට්ඨාති, පරමට්ඨා වෙච නො ච පරමාසා; මනායනනං න වතකබ්බං පරමාසො වෙච පරම- ට්ඨානති, සියා පරමට්ඨං වෙච නො ච පරමාසො; සියා න වතකබ්බං පරමට්ඨං වෙච නො ච පරමාසොති; ධම්මායනනං සියා පරමාසො වෙච පරමට්ඨඤ්ච, සියා පරමට්ඨඤ්චව නො ච පරමාසො, සියා න වතකබ්බං පරමාසො වෙච පරමට්ඨනතිපි. පරමට්ඨං වෙච නො ච පරමාසොතිපි.

දසායනනා පරමාසවිපසයුතනපරමට්ඨා; ආයතනා සියා පරමාස- විපසයුතනපරමට්ඨා, සියා පරමාසවිපසයුතනඅපරමට්ඨා; සියා න වතකබ්බා පරමාසවිපසයුතන පරමට්ඨාති'පි, පරමාසවිපසයුතනඅපරම- ට්ඨාතිපි.

251. දසායනනා අනාරමමණා; මනායනනං සාරමමණං, ධම්මායනනං සියා සාරමමණං, සියා අනාරමමණං.

මනායනනං චිත්තං, එකාදසායනනා නො චිත්තා.

එකාදසායනනා අවෙතසිකා, ධම්මායනනං සියා වෙතසිකං, සියා අවෙතසිකං.

දසායනනා චිත්තවිපසයුතනා; ධම්මායනනං සියා චිත්තසමපයුතනං, සියා චිත්තවිපසයුතනං; මනායනනං න වතකබ්බං චිත්තෙන සමපයුතනනති පි චිත්තෙන විපසයුතනනති'පි;

දසායනනා චිත්තවිසංසට්ඨා, ධම්මායනනං සියා චිත්තසංසට්ඨං, සියා චිත්තවිසංසට්ඨං, මනායනනං න වතකබ්බං චිත්තෙන සංසට්ඨනති'පි චිත්තෙන විසංසට්ඨනති'පි.

දශායතනයේ නිවරණ ද වුවහු ම නිවරණසම්ප්‍රයුක්ත හි ද නිවරණසම්ප්‍රයුක්ත ද වූ ම නොද නිවරණ හි ද නො කියයුත්තාහ. මනායතනය නිවරණ ද වූයේ ම නිවරණ සම්ප්‍රයුක්තයෙකු යි නො කියයුතු ය. නිවරණසම්ප්‍රයුක්ත ද වූයේ ම නොදනිවරණ ද වන්නේ ය. නිවරණසම්ප්‍රයුක්ත ද වූයේ ම නොදනිවරණයෙකු යි නො කියයුතු වන්නේ ය. ධර්මායතනය නිවරණ ද වූයේ ම නිවරණසම්ප්‍රයුක්ත ද වන්නේ ය. නිවරණ සම්ප්‍රයුක්ත ද වූයේ ම නොද නිවරණ ද වන්නේ ය. නිවරණ ද වූයේ ම නිවරණසම්ප්‍රයුක්ත ය යි ද නිවරණසම්ප්‍රයුක්ත ද වූයේ ම නොදනිවරණයෙකු යි ද නො කියයුතු වන්නේ යි.

දශායතනයේ නිවරණවිප්‍රයුක්තනිවරණය වෙති. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් නිවරණ විප්‍රයුක්තනිවරණය ද වන්නාහ, නිවරණවිප්‍රයුක්තනිවරණය ද වන්නාහ, නිවරණවිප්‍රයුක්ත නිවරණය හි ද නිවරණවිප්‍රයුක්තනිවරණය හි ද නො කියයුතු වන්නාහු ය.

250. එකොළොස් ආයතන කෙනෙක් පරාමාසයේ නො වෙති. ධර්මායතනය පරාමාස ද වන්නේ ය, නොද පරාමාස ද වන්නේ යි.

දශායතනයේ පරාමාසට වන්නාහ. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් පරාමාසට ද වන්නාහ, අපරාමාසට ද වන්නාහු ය.

දශායතනයේ පරාමාසවිප්‍රයුක්තයහ. මනායතනය පරාමාසසම්ප්‍රයුක්ත ද වන්නේ ය. පරාමාසවිප්‍රයුක්ත ද වන්නේ යි. ධර්මායතනය පරාමාසසම්ප්‍රයුක්ත ද වන්නේ ය, පරාමාසවිප්‍රයුක්ත ද වන්නේ ය, පරාමාස සම්ප්‍රයුක්ත යි ද පරාමාසවිප්‍රයුක්ත යි ද නො කියයුතු වන්නේ යි.

දශායතනයේ පරාමාස ද වුවහු ම පරාමාසටහ යි නො කියයුත්තාහ, පරාමාසට ද වුවහු ම නොදපරාමර්ථ වෙති. මනායතනය පරාමර්ථ ද වූයේ ම පරාමාසටයෙකු යි නො කියයුත්තේ ය, පරාමාසට ද වූයේ ම නොදපරාමර්ථ ද වන්නේ ය, පරාමාසට ද වූයේ ම නොදපරාමර්ථයෙකු යි නො කියයුතු වන්නේ ය. ධර්මායතනය පරාමර්ථ ද වූයේ ම පරාමාසට ද වන්නේ ය, පරාමාසට ද වූයේ ම නොදපරාමර්ථ ද වන්නේ ය, පරාමර්ථ ද වූයේ ම පරාමාසටයෙකු යි ද පරාමාසට ද වූයේ ම නොදපරාමර්ථ යි ද නො කියයුතු වන්නේ යි.

දශායතනයේ පරාමර්ථවිප්‍රයුක්ත වූ පරාමාසටයේ ය, ආයතනයේ දෙදෙනෙක් පරාමර්ථවිප්‍රයුක්තපරාමාසට ද වන්නාහ, පරාමර්ථවිප්‍රයුක්තඅපරාමාසට ද වන්නාහ, පරාමර්ථ විප්‍රයුක්ත වූ පරාමාසටහ යි ද පරාමර්ථවිප්‍රයුක්ත වූ අපරාමාසටහ යි ද නො කියයුතු වන්නාහු ය.

251. දශායතනයේ අනාලම්බනයේ ය. මනායතනය සාලම්බන ය. ධර්මායතනය සාලම්බන ද වන්නේ ය, අනාලම්බන ද වන්නේ යි.

මනායතනය විත්ත යි. එකොළොස් ආයතනයේ විත්තයේ නො වෙත්.

එකොළොස් ආයතනයේ අවෙතසිකයේ යි. ධර්මායතනය වෙතසික ද වන්නේ ය, අවෙතසික ද වන්නේ යි.

දශායතනයේ විත්තවිප්‍රයුක්තයේ ය. ධර්මායතනය විත්තසම්ප්‍රයුක්ත ද වන්නේ ය. විත්තවිප්‍රයුක්ත ද වන්නේ යි. මනායතනය විත්තය හා සම්ප්‍රයුක්ත යි ද විත්තය හා විප්‍රයුක්ත යි ද නො කියයුත්තේ යි.

දශායතනයේ විත්තය හා විසංසාසටයහ. ධර්මායතනය විත්තසංසාසට ද වන්නේ ය, විත්තවිසංසාසට ද වන්නේ ය. මනායතනය විත්තය හා සංසාසට යි ද විත්තය හා විසංසාසට යි ද නො කියයුත්තේ යි.

ජායතනා නො චිත්තසමුට්ඨානා, ජායතනා සියා චිත්තසමුට්ඨානා, සියා නො චිත්තසමුට්ඨානා.

එකාදසායතනා නො චිත්තසහභුනො, ධම්මායතනං සියා චිත්තසහභු, සියා නො චිත්තසහභු.

එකාදසායතනා නො චිත්තානුපරිචිතනිනො, ධම්මායතනං සියා චිත්තානුපරිචිතනී, සියා නො චිත්තානුපරිචිතනී.

එකාදසායතනා නො චිත්තසංසට්ඨසමුට්ඨානා, ධම්මායතනං සියා චිත්තසංසට්ඨසමුට්ඨානං, සියා නො චිත්තසංසට්ඨසමුට්ඨානං.

එකාදසායතනා නො චිත්තසංසට්ඨසමුට්ඨාන සහභුනො, ධම්මායතනං සියා චිත්තසංසට්ඨසමුට්ඨානසහභු, සියා නො චිත්තසංසට්ඨසමුට්ඨානසහභු.

එකාදසායතනා නො චිත්තසංසට්ඨසමුට්ඨානානුපරිචිතනිනො, ධම්මායතනං සියා චිත්තසංසට්ඨසමුට්ඨානානුපරිචිතනී, සියා නො චිත්තසංසට්ඨසමුට්ඨානානුපරිචිතනී.

ජායතනා අජ්ඣතනීකා, ජායතනා බාහිරා.

නවායතනා උපාදා, ආයතනා නො උපාදා, ධම්මායතනං සියා උපාදා සියා නො උපාදා.

පඤ්චායතනා උපාදින්නා, සඤ්ඤායතනං අනුපාදින්නං, ජායතනා සියා උපාදින්නා, සියා අනුපාදින්නා.

252. එකාදසායතනා නො උපාදානා, ධම්මායතනං සියා උපාදානං, සියා නො උපාදානං.

දසායතනා උපාදානීයා, ආයතනා සියා උපාදානීයා, සියා අනුපාදානීයා.

දසායතනා උපාදානච්චප්පසුත්තා, ආයතනා සියා උපාදානසම්පසුත්තා, සියා උපාදානච්චප්පසුත්තා.

දසායතනා න චිත්තබ්බං උපාදානාවෙච උපාදානීයානී, උපාදානීයා වෙච නො ච උපාදානා, මනායතනං න චිත්තබ්බං උපාදානඤ්ඤෙච උපාදානීයනනී, සියා උපාදානීයං වෙච නො ච උපාදානං, සියා න චිත්තබ්බං උපාදානීයඤ්ඤෙච නො ච උපාදානනනී, ධම්මායතනං සියා උපාදානඤ්ඤෙච උපාදානීයඤ්ඤෙ, සියා උපාදානීයඤ්ඤෙච නො ච උපාදානං, සියා න චිත්තබ්බං උපාදානං වෙච උපාදානීයනනී පි, උපාදානීයඤ්ඤෙච නො ච උපාදානනනී'පි.

දසායතනා න චිත්තබ්බං උපාදානා වෙච උපාදානසම්පසුත්තානී'පි, උපාදානසම්පසුත්තා වෙච නො ච උපාදානානී'පි; මනායතනං න චිත්තබ්බං උපාදානඤ්ඤෙච උපාදානසම්පසුත්තනනී, සියා උපාදානසම්පසුත්තං වෙච නො ච උපාදානං, සියා න චිත්තබ්බං උපාදානසම්පසුත්තඤ්ඤෙච නො ච උපාදානනනී; ධම්මායතනං සියා උපාදානඤ්ඤෙච උපාදාන සම්පසුත්තඤ්ඤෙ, සියා උපාදාන සම්පසුත්තඤ්ඤෙච නො ච උපාදානං, සියා න චිත්තබ්බං උපාදානඤ්ඤෙච උපාදානසම්පසුත්තනනී'පි, උපාදානසම්පසුත්තඤ්ඤෙච නො ච උපාදානනනී'පි.

ආයතනයේ සඳහනක් විත්තසමුක්චාන නො වෙයි. ආයතනයේ සඳහනක් විත්තසමුක්චාන ද වන්තාභ, විත්තසමුක්චාන නොද වන්තාභු ය.

එකොළොස් ආයතනයේ විත්තසභහු නො වෙයි. ධර්මායතනය විත්තසභහු ද වන්නේ ය, නො ද විත්තසභහු ද වන්නේ යි.

එකොළොස් ආයතනයේ විත්තස අනුව පවත්නාභු නො වෙයි. ධර්මායතනය විත්තානුපරිවත්තී ද වන්නේ ය, නොද විත්තානුපරිවත්තී ද වන්නේ යි.

එකොළොස් ආයතනයේ විත්තසංසාෂ්ටසමුක්චානයෝ නො වෙයි. ධර්මායතනය විත්තසංසාෂ්ටසමුක්චාන ද වන්නේ ය, නොදවිත්තසංසාෂ්ටසමුක්චාන ද වන්නේ යි.

එකොළොස් ආයතනයේ විත්තසංසාෂ්ටසමුක්චානසභහු නො වෙයි. ධර්මායතනය විත්තසංසාෂ්ටසමුක්චානසභහු ද වන්නේ ය. නොදවිත්තසංසාෂ්ටසමුක්චානසභහු ද වන්නේ යි.

එකොළොස් ආයතනයේ විත්තසංසාෂ්ටසමුක්චානානුපරිවර්තීභු නො වෙයි. ධර්මායතනය විත්තසංසාෂ්ටසමුක්චානානුපරිවර්තී ද වන්නේ ය, නොද විත්තසංසාෂ්ට සමුක්චානානුපරිවර්තී ද වන්නේ යි.

ආයතනයේ සඳහනක් ආද්ධාතමිකයෝ ය. ආයතනයේ සඳහනක් බාහිරයෝ යි.

ආයතනයේ නවඳහනක් උපාදු වෙයි. ආයතනයේ ඳහනක් උපාදු නො වෙයි. ධර්මායතනය උපාදු ද වන්නේ ය, නො ද උපාදු ද වන්නේ යි.

ආයතනයේ පස්ඳහනක් උපාදින්නයෝ ය. ශබ්දයතනය අනුපාදින්න ය, ආයතනයේ සඳහනක් උපාදින්න ද වන්තාභ, අනුපාදින්න ද වන්තාභු ය.

252. එකොළොස් ආයතනයේ උපාදනයෝ නො වෙයි. ධර්මායතනය උපාදන ද වන්නේ ය, නොද උපාදන ද වන්නේ යි.

දශායතනයේ උපාදනිය වෙයි. ආයතනයේ ඳහනක් උපාදනිය ද වන්තාභ, අනුපාදනිය ද වන්තාභු ය.

දශායතනයේ උපාදනවිප්‍රසුක්කයභ. ආයතනයේ ඳහනක් උපාදනසම්ප්‍රසුක්ක ද වන්තාභ, උපාදනවිප්‍රසුක්ක ද වන්තාභු ය.

දශායතනයේ උපාදන ද වූවාභු ම උපාදනියභ යි නො කියයුක්තාභ, උපාදනිය ද වූ ම නොදඋපාදන වෙයි. මනායතනය උපාදන ද වූයේ ම උපාදනිය යි නො කියයුතු ය. උපාදනිය ද වූයේ ම නො ද උපාදන ද වන්නේ ය. උපාදනිය ද වූයේ ම නොද උපාදන යි නො කියයුතු වන්නේ ය. ධර්මායතනය උපාදන ද වූයේ ම උපාදනිය ද වන්නේ ය, උපාදනිය ද වූයේ ම නොදඋපාදන ද වන්නේ ය. උපාදන ද වූයේ ම උපාදනිය යි ද උපාදනිය ද වූයේ ම නොදඋපාදන යි ද නො කියයුක්තේ යි.

දශායතනයේ උපාදන ද වූ ම උපාදනසම්ප්‍රසුක්කයභ යි ද උපාදනසම්ප්‍රසුක්ක වූ ම නොදඋපාදනභ යි ද නො කියයුක්තාභ. මනායතනය උපාදන ද වූයේ ම උපාදනසම්ප්‍ර සුක්කය යි නො කියයුක්තේ ය, උපාදනසම්ප්‍රසුක්ක ද වූයේ ම නොද උපාදන ද වන්නේ ය, උපාදනසම්ප්‍රසුක්ක ද වූයේ ම නොදඋපාදනා යි නො කියයුතු වන්නේ ය, ධර්මායතනය උපාදන ද වූයේ ම උපාදනසම්ප්‍රසුක්ක ද වන්නේ ය, උපාදනසම්ප්‍රසුක්ක ද වූයේ ම නොද උපාදන ද වන්නේ ය, උපාදන ද වූයේ ම උපාදනසම්ප්‍රසුක්ක යි ද උපාදනසම්ප්‍රසුක්ක ද වූයේ ම නොදඋපාදන යි ද නො කියයුතු වන්නේ යි.

දසායතනා උපාදනවිපසුත්තඋපාදනිතා, ආයතනා සියා උපාදන-
විපසුත්තඋපාදනිතා, සියා උපාදනවිපසුත්තඅනුපාදනිතා, සියා න
වත්තබ්බා උපාදනවිපසුත්තඋපාදනිතානි'පි, උපාදනවිපසුත්තඅනුපා-
දනිතානි'පි.

253. එකාදසායතනා නො කිලෙසා, ධම්මායතනං සියා කිලෙසො,
සියා නො කිලෙසො.

දසායතනා සංකිලෙසිකා, ආයතනා සියා සංකිලෙසිකා, සියා
අසංකිලෙසිකා.

දසායතනා අසංකිලිට්ඨා, ආයතනා සියා සංකිලිට්ඨා, සියා
අසංකිලිට්ඨා;

දසායතනා කිලෙසවිපසුත්තා, ආයතනා සියා කිලෙසසම්පසුත්තා,
සියා කිලෙසවිපසුත්තා.

දසායතනා න වත්තබ්බා කිලෙසාවෙච සංකිලෙසිකා තී, සංකිලෙසිකා
වෙච නො ච කිලෙසා, මනායතනං න වත්තබ්බං කිලෙසො වෙච
සංකිලෙසිකනතී, සියා සංකිලෙසිකඤ්ච ව නො ච කිලෙසො, සියා න
වත්තබ්බං සංකිලෙසිකඤ්ච ව නො ච කිලෙසො තී; ධම්මායතනං සියා
කිලෙසො වෙච සංකිලෙසිකඤ්ච, සියා සංකිලෙසිකඤ්ච ව නො ච
කිලෙසො, සියා න වත්තබ්බං කිලෙසො වෙච සංකිලෙසිකනතී'පි,
සංකිලෙසිකඤ්ච ව නො ච කිලෙසොනි'පි.

දසායතනා න වත්තබ්බා කිලෙසා වෙච සංකිලිට්ඨානි'පි, සංකිලිට්ඨා
වෙච නො ච කිලෙසානි'පි; මනායතනං න වත්තබ්බං කිලෙසො වෙච
සංකිලිට්ඨනතී, සියා සංකිලිට්ඨං වෙච නො ච කිලෙසො, සියා න
වත්තබ්බං සංකිලිට්ඨං වෙච නො ච කිලෙසො තී; ධම්මායතනං සියා
කිලෙසො වෙච සංකිලිට්ඨං ච, සියා සංකිලිට්ඨං වෙච නො ච කිලෙසො,
සියා න වත්තබ්බං කිලෙසො වෙච සංකිලිට්ඨනතී'පි, සංකිලිට්ඨං වෙච
නො ච කිලෙසො තී'පි.

දසායතනා න වත්තබ්බා කිලෙසා වෙච කිලෙසසම්පසුත්තානි'පි
කිලෙස සම්පසුත්තා වෙච නො ච කිලෙසානි'පි; මනායතනං න වත්තබ්බං
කිලෙසො වෙච කිලෙසසම්පසුත්තනතී; සියා කිලෙසසම්පසුත්තං වෙච
නො ච කිලෙසො, සියා න වත්තබ්බං කිලෙසසම්පසුත්තං වෙච නො ච
කිලෙසො තී, ධම්මායතනං සියා කිලෙසො වෙච කිලෙසසම්පසුත්තං ච,
සියා කිලෙසසම්පසුත්තං වෙච නො ච කිලෙසො, සියා න වත්තබ්බං
කිලෙසො වෙච කිලෙසසම්පසුත්තනතී'පි කිලෙසසම්පසුත්තං වෙච නො ච
කිලෙසොනි'පි.

දසායතනා කිලෙසවිපසුත්තසංකිලෙසිකා, ආයතනා සියා කිලෙස-
විපසුත්තසංකිලෙසිකා, සියා කිලෙසවිපසුත්තඅසංකිලෙසිකා, සියා න
වත්තබ්බා කිලෙසවිපසුත්ත සංකිලෙසිකානි'පි, කිලෙස විපසුත්ත
අසංකිලෙසිකානි'පි.

254. දසායතනා න දසසනෙන පභාතබ්බා, ආයතනා සියා
දසසනෙන පභාතබ්බා, සියා න දසසනෙන පභාතබ්බා.

දසායතනා න භාවනාය පභාතබ්බා, ආයතනා සියා භාවනාය
පභාතබ්බා, සියා න භාවනාය පභාතබ්බා.

දශායතනයේ උපාදනවිප්‍රසුක්කඋපාදනියයෝ වෙති. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් උපාදනවිප්‍රසුක්කඋපාදනිය ද වන්තාහ, උපාදනවිප්‍රසුක්කඅනුපාදනිය ද වන්තාහ, උපාදන විප්‍රසුක්කඋපාදනියහ යි ද උපාදනවිප්‍රසුක්කඅනුපාදනියහ යි ද නො කියයුතු වන්තාහු ය.

253. එකොළොස් ආයතනයේ ක්ලෙශයෝ නො වෙති. ධර්මායතනය ක්ලෙශ ද වන්නේ ය, නොද ක්ලෙශ ද වන්නේ යි.

දශායතනයේ සංක්ලෙශිකයෝ ය. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් සංක්ලෙශික ද වන්තාහ, අසංක්ලෙශික ද වන්තාහු ය.

දශායතනයේ අසංක්ලිෂ්ටයහ. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් සංක්ලිෂ්ට ද වන්තාහ. අසංක්ලිෂ්ට ද වන්තාහු ය.

දශායතනයේ ක්ලෙශවිප්‍රසුක්කයහ. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් ක්ලෙශසම්ප්‍රසුක්ක ද වන්තාහ. ක්ලෙශවිප්‍රසුක්ක ද වන්තාහු ය.

දශායතනයේ ක්ලෙශ ද වුවාහු ම සංක්ලෙශික වෙති නො කිය යුත්තාහ, සංක්ලෙශික ද වුවාහු ම නොදක්ලෙශයෝ වෙති. මනායතනය ක්ලෙශ ද වූයේ ම සංක්ලෙශිකයෙකු යි නො කියයුතු ය, සංක්ලෙශික ද වූයේ ම නොද ක්ලෙශ ද වන්නේ ය. සංක්ලෙශික ද වූයේ ම නොදක්ලෙශයෙකු යි නො කියයුතු වන්නේ ය. ධර්මායතනය ක්ලෙශයෙක් ද වූයේ ම සංක්ලෙශික ද වන්නේ ය, සංක්ලෙශික ද වූයේ ම නොදක්ලෙශ ද වන්නේ ය. ක්ලෙශයෙක් ද වූයේ ම සංක්ලෙශික යි ද සංක්ලෙශික ද වූයේ ම නොදක්ලෙශ යි ද නො කියයුතු වන්නේ යි.

දශායතනයේ ක්ලෙශ ද වුවාහු ම සංක්ලිෂ්ටහ යි ද සංක්ලිෂ්ට ද වූ ම නොද ක්ලෙශහ යි ද නො කියයුත්තාහ. මනායතනය ක්ලෙශයෙක් ද වූයේ ම සංක්ලිෂ්ට ය යි නො කියයුතු ය, සංක්ලිෂ්ට ද වූයේ ම නොද ක්ලෙශ ද වන්නේ ය, සංක්ලිෂ්ට ද වූයේ ම නොද ක්ලෙශයෙකු යි නො කියයුතු වන්නේ ය. ධර්මායතනය ක්ලෙශයෙක් ද වූයේ ම සංක්ලිෂ්ට ද වන්නේ ය, සංක්ලිෂ්ට ද වූ ම නොද ක්ලෙශ ද වන්නේ ය, ක්ලෙශ යෙක් ද වූයේ ම සංක්ලිෂ්ට යි ද සංක්ලිෂ්ට ද වූ ම නොද ක්ලෙශ යි ද නො කියයුතු වන්නේ යි.

දශායතනයේ ක්ලෙශ ද වුවාහු ම ක්ලෙශසම්ප්‍රසුක්ක යි ද ක්ලෙශසම්ප්‍රසුක්ක ද වුවාහු ම නොද ක්ලෙශ යි ද නො කියයුත්තාහ. මනායතනය ක්ලෙශ ද වූයේ ම ක්ලෙශසම්ප්‍රසුක්කය යි නො කියයුතු ය, ක්ලෙශසම්ප්‍රසුක්ක ද වූයේ ම නොද ක්ලෙශ ද වන්නේ ය, ක්ලෙශසම්ප්‍රසුක්ක ද වූයේ ම නොද ක්ලෙශයෙකු යි නො කියයුතු වන්නේ ය. ධර්මායතනය ක්ලෙශයෙක් ද වූයේ ම ක්ලෙශසම්ප්‍රසුක්ක ද වන්නේ ය, ක්ලෙශසම්ප්‍රසුක්ක ද වූ ම නොද ක්ලෙශ ද වන්නේ ය, ක්ලෙශයෙක් ද වූයේ ම ක්ලෙශසම්ප්‍රසුක්ක යි ද ක්ලෙශසම්ප්‍රසුක්ක ද වූ ම නොද ක්ලෙශයෙකු යි ද නො කිය යුතු වන්නේ යි.

දශායතනයේ ක්ලෙශවිප්‍රසුක්කසංක්ලෙශිකයෝ ය. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් ක්ලෙශවිප්‍රසුක්කසංක්ලෙශික ද වන්තාහ, ක්ලෙශවිප්‍රසුක්කඅසංක්ලෙශික ද වන්තාහ, ක්ලෙශවිප්‍රසුක්කසංක්ලෙශිකහ යි ද ක්ලෙශවිප්‍රසුක්කඅසංක්ලෙශිකහ යි ද නො කියයුත්තාහු ය.

254. දශායතනයේ දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍යයෝ ය. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍යයෝ ද වන්තාහ, දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍යයෝ නොද වන්තාහු ය.

දශායතනයේ භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යයෝ නො වෙති. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍ය ද වන්තාහ, භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍ය නොද වන්තාහු ය.

දසායනනා න දසානෙන පභානබ්බහෙතුකා, ආයනනා සියා දසානෙන පභානබ්බහෙතුකා, සියා න දසානෙන පභානබ්බහෙතුකා.

දසායනනා න භාවනාය පභානබ්බහෙතුකා, ආයනනා සියා භාවනාය පභානබ්බහෙතුකා. සියා න භාවනාය පභානබ්බහෙතුකා.

දසායනනා අවිතකකා, ආයනනා සියා සවිතකකා, සියා අවිතකකා.

දසායනනා අවිචාර, ආයනනා සියා සවිචාර, සියා අවිචාර;

දසායනනා අපජිතීකා, ආයනනා සියා සපජිතීකා, සියා අපජිතීකා;

දසායනනා න පිතීසභගතා, ආයනනා සියා පිතීසභගතා, සියා න පිතීසභගතා.

දසායනනා න සුඛසභගතා, ආයනනා සියා සුඛසභගතා, සියා න සුඛසභගතා.

දසායනනා න උපෙකඛාසභගතා, ආයනනා සියා උපෙකඛා සභගතා, සියා න උපෙකඛා සභගතා;

දසායනනා කාමාවචර, ආයනනා සියා කාමාවචර, සියා න කාමාවචර.

දසායනනා න රූපාවචර, ආයනනා සියා රූපාවචර, සියා න රූපාවචර;

දසායනනා න අරූපාවචර, ආයනනා සියා අරූපාවචර, සියා න අරූපාවචර;

දසායනනා පරියාපනනා. ආයනනා සියා පරියාපනනා, සියා අපරියාපනනා;

දසායනනා අනියානීකා, ආයනනා සියා නියානීකා සියා අනියානීකා:

දසායනනා අනියනා, ආයනනා සියා නියනා, සියා අනියනා;

දසායනනා සඋතතර, ආයනනා සියා ස උතතරා සියා අනුතතරා,

දසායනනා අරණා, ආයනනා සියා සරණා, සියා අරණා'ති.

පඤ්ඤාපුළ්ඤා.

ආයතනවිභවය නිවසිතො

දශායතනයේ දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍යභෙදක නො වෙති. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍යභෙදක ද වන්නාහ, දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍යභෙදක නොද වන්නාහු ය.

දශායතනයේ භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යභෙද ඇත්තාහු නො වෙති. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යභෙදක ද වන්නාහ, භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යභෙදක නොද වන්නාහු ය.

දශායතනයේ අවිකර්කයහ, ආයතනයේ දෙදෙනෙක් සවිකර්කද වන්නාහ, අවිකර්කද වන්නාහු ය.

දශායතනයේ අවිචාරයහ. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් සවිචාර ද වන්නාහ, අවිචාර ද වන්නාහු ය.

දශායතනයේ අප්‍රීතිකයෝ ය. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් සප්‍රීතික ද වන්නාහ, අප්‍රීතික ද වන්නාහු ය.

දශායතනයේ ප්‍රීතියහගතයෝ නො වෙති. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් ප්‍රීතියහගත ද වන්නාහ, ප්‍රීතියහගත නොද වන්නාහු ය.

දශායතනයේ සුඛසහගත නො වෙති. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් සුඛසහගත ද වන්නාහ, සුඛසහගත නොද වන්නාහු ය.

දශායතනයේ උපෙක්ෂාසහගත නො වෙති. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් උපෙක්ෂා සහගත ද වන්නාහ, උපෙක්ෂාසහගත නොද වන්නාහු ය.

දශායතනයේ කාමාවචරයෝ ය. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් කාමාවචර ද වන්නාහ, කාමාවචර නොද වන්නාහු ය.

දශායතනයේ රූපාවචරයෝ නො වෙති. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් රූපාවචර ද වන්නාහ, රූපාවචර නොද වන්නාහු ය.

දශායතනයේ අරූපාවචරයෝ නො වෙති. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් අරූපාවචර ද වන්නාහ, අරූපාවචර නොද වන්නාහු ය.

දශායතනයේ පයඛාපන්නයෝ ය. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් පයඛාපන්න ද වන්නාහ, අපයඛාපන්න ද වන්නාහු ය.

දශායතනයේ අනෙයඛාණිකයෝ ය. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් නෙයඛාණික ද වන්නාහ, අනෙයඛාණික ද වන්නාහු ය.

දශායතනයේ අනියතයෝ ය. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් නියත ද වන්නාහ, අනියත ද වන්නාහු ය.

දශායතනයේ සඋක්කරයෝ ය. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් සඋක්කර ද වන්නාහ, අනුක්කර ද වන්නාහු ය.

දශායතනයේ අරණයෝ ය. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් සරණයෝ ද වන්නාහ, අරණයෝ ද වන්නාහු ය යි.

පඤ්චපාවිජක යි.

ආයතනවිභවිතය නිමි.

3. ධාතු විභවේශා

255. ඡව්‍යාතුයෝ: පථවිධාතු, ආපොධාතු, තෙජෝධාතු, වායොධාතු, ආකාසධාතු, විශ්‍යඤ්ඤධාතු.

256. තත් කතමා පථවිධාතු: පථවිධාතු ආයං: අඤ්ඤි අඤ්ඤිතනිකා, අඤ්ඤි බාහිරා.

තත් කතමා අඤ්ඤිතනිකා පථවිධාතු: යං අඤ්ඤිතනං පච්චන්තං කකඛලං ඛරිගතං කකඛලතනං කකඛලභාවො අඤ්ඤිතනං උපාදිතනං, සෙය්‍යපීදං: කෙසා ලොමා නබ්‍යා දන්තා තවො මංසං නහාරා අට්ඨි අට්ඨිමිඤ්ඤා වකකං හදයං යකනං කිලොමකං පිහකං පපථාසං අන්තං අන්තගුණං උදරියං කරිසං, යං වා පනඤ්ඤමපි අඤ්ඤි අඤ්ඤිතනං පච්චන්තං කකඛලං ඛරිගතං කකඛලතනං කකඛලභාවො අඤ්ඤිතනං උපාදිතනං. අයං චූච්චනි අඤ්ඤිතනිකා පථවිධාතු.

තත් කතමා බාහිරා පථවිධාතු: යං බාහිරං කකඛලං ඛරිගතං කකඛලතනං කකඛලභාවො ඛනිඤ්ඤා අනුපාදිතනං, සෙය්‍යපීදං: අයො ලොහං තිපු සිසං සජ්ඣා¹. මුත්තා මණ්ණි වෙඵරියො සඛොසි සිලා පවාලං රජතං ජාතරූපං ලොහිතඛෙකා මසාරගලලං තිණං කට්ඨං සකඛරං කඨලං භූමි පාසාණො පබ්බතො යං වා පනඤ්ඤමපි අඤ්ඤි බාහිරං කකඛලං ඛරිගතං කකඛලතනං කකඛලභාවො ඛනිඤ්ඤා අනුපාදිතනං. අයං චූච්චනි බාහිරා පථවිධාතු.

යා ච අඤ්ඤිතනිකා පථවිධාතු යා ච බාහිරා පථවිධාතු තදෙකඤ්ඤං අභිසඤ්ඤාහිනා අභිසංඛිපිනා අයං චූච්චනි පථවිධාතු.

257. තත් කතමා අපොධාතු: ආපොධාතු ආයං: අඤ්ඤි අඤ්ඤිතනිකා අඤ්ඤි බාහිරා.

තත් කතමා අඤ්ඤිතනිකා ආපොධාතු: යං අඤ්ඤිතනං පච්චන්තං ආපො ආපොගතං සෙනහො සෙනහගතං ඛනිනතනං රූපස්ස අඤ්ඤිතනං උපාදිතනං, සෙය්‍යපීදං: පිත්තං සෙමනං පුබ්බො ලොහිතං සෙදො මෙදො අයසු වසා වෙලො සිඛිසානිකා ලසිකා මුත්තං, යං වා පනඤ්ඤමපි අඤ්ඤි අඤ්ඤිතනං පච්චන්තං ආපො අපොගතං සෙනහො සෙනහගතං ඛනිනතනං රූපස්ස අඤ්ඤිතනං උපාදිතනං. අයං චූච්චනි අඤ්ඤිතනිකා ආපොධාතු.

තත් කතමා බාහිරා ආපොධාතු: යං බාහිරං ආපො ආපොගතං සිනෙහො සිනෙහගතං ඛනිනතනං රූපස්ස ඛනිඤ්ඤා අනුපාදිතනං, සෙය්‍යපීදං: මුලරසො ඛනිරසො තවරසො පතතරසො පුපථරසො ඵලරසො, බීරං දඹි සපපි නවනිතං තෙලං මධු ඵාණිතං භූමමානි වා උදකානි අන්තලිකානි වා, යං වා පනඤ්ඤමපි අඤ්ඤි බාහිරං ආපො ආපොගතං සිනෙහො සිනෙහගතං ඛනිනතනං රූපස්ස ඛනිඤ්ඤා අනුපා-දිතනං. අයං චූච්චනි බාහිරා ආපොධාතු.

යා ච අඤ්ඤිතනිකා ආපොධාතු යා ච බාහිරා ආපොධාතු තදෙකඤ්ඤං අභිසඤ්ඤාහිනා අභිසංඛිපිනා, අයං චූච්චනි ආපොධාතු.

1. සජ්ඣං - සීඉ.

3. ධාතු විභවය

255. ධාතුහු සඳහෙතැනි : පයච්චාතු ය, ආපොධාතු ය, තෙජොධාතු ය, වායො ධාතු ය, ආකාසධාතු ය, විඤ්ඤාණධාතු යි.

256. එහි පයච්චාතු කවර යත් : පාච්ච්චාතු දෙ කොටසෙකි : ආධ්‍යාත්මික වූයෙක් ඇත, බාහිර වූයෙක් ඇති.

එහි ආධ්‍යාත්මික පාච්ච්චාතු කවර යත් : අධ්‍යාත්ම වූ ප්‍රත්‍යාත්ම වූ (තමා කෙරෙහි පිහිටි) කර්කශ වූ පරුෂ වූ කර්කශභාවය ඇති කර්කශස්වභාව ඇති අධ්‍යාත්ම වූ උපාදින්න (ශරීරස්ථ) වූ යම් කොටසෙක් ඇද්ද, ඒ මෙසේ ය : කෙස් ලොම් නිය දත් පිටි මස් නහර ඇට ඇටමිදුළු වකුගඩු හදවත් අක්මා දලබු බඩදිව පපුව අතුණු අතුණුබහන නො පැසුණුඅහර පැසුණුඅහර ය. අන්‍ය වූ ද අධ්‍යාත්ම වූ ප්‍රත්‍යාත්ම වූ තද වූ රළු වූ තදබව ඇති තදසැහැවී ඇති අධ්‍යාත්ම වූ ශරීරස්ථ වූ යම් කොටසෙක් හෝ ඇද්ද, මේ ආධ්‍යාත්මිකපාච්ච්චාතු යි කියනු ලැබේ.

එහි බාහිර වූ පාච්ච්චාතු කවර යත් : කර්කශ වූ රළු වූ රළුබව ඇති රළුසැහැවී ඇති බාහ්‍ය වූ අනුපාදින්න වූ යම් බාහිර කොටසෙක් වේ ද, ඒ මෙසේ ය : යකඩ ලොහො හෙළතුඹු කළුතුඹු රිදී මුතු මැණික් වෙරළමිණි සක් සල පබළු කහවන රන් රත්මිණි මැපිරිගල් තණ දඹුකඩ කැට කැබ්ලිති පොළොව පහණ පවු ය, අන්‍ය වූ ද බාහිර වූ කර්කශ වූ රළු වූ කැකුළුබවට ගිය බාහිර වූ අනුපාදින්න වූ යමක් හෝ ඇද්ද, මේ බාහිරපාච්ච්චාතු යි කියනු ලැබේ.

යම් ආධ්‍යාත්මිකපාච්ච්චාතුවකුත් වේ ද යම් බාහිරපාච්ච්චාතුවකුත් වේ ද එය එක් රැස් කොට හකුළුවා මේ පාච්ච්චාතු යි කියනු ලැබේ.

257. එහි ආපොධාතු කවර යත් : ආපොධාතු දෙකොටසෙකි : ආධ්‍යාත්මික වූයෙක් ඇත, බාහිර වූයෙක් ඇති.

එහි අධ්‍යාත්මිකආපොධාතු කවර යත් : අධ්‍යාත්ම වූ ප්‍රත්‍යාත්ම වූ යම් ආපයෙක් ආපොගතයෙක් ස්නෙහයෙක් ස්නෙහගතයෙක් අධ්‍යාත්ම වූ උපාදින්න වූ භූතරූපයාගේ බන්ධනභාවයෙක් වේ ද, ඒ මෙසේ ය : පිත ය සෙම ය. සැරව ය ලෙහෙ ය සෝදිය ය මෙදස් ය කඳුළු ය වුරුණුතෙල ය කෙළ ය. සොටු ය සඳමිදුළු ය මු ය, යළි අධ්‍යාත්ම වූ ප්‍රත්‍යාත්ම වූ යම් ආපයෙක් ආපොගතයෙක් ස්නෙහයෙක් ස්නෙහගත යෙක් අධ්‍යාත්ම වූ උපාදින්න වූ රූපයාගේ බන්ධනත්වයෙක් වේ ද, මේ ආධ්‍යාත්මික ආපොධාතු යි කියනු ලැබේ.

එහි බාහිර ආපොධාතු කවර යත් : බාහිර වූ යම් ආපයෙක් ආපොගතයෙක් ස්නෙහ යෙක් ස්නෙහගතයෙක් බාහිර වූ අනුපාදින්න (ශරීරස්ථ නො වූ) රූපයාගේ බන්ධනත්ව යෙක් වේ ද ඒ මෙසේ ය : මුල්රස ය කදරස ය පොකුරස ය පත්රස ය මල්රස ය පලරස ය, කිරි ය දිහි ය ගිනෙල් ය වෙඩරු ය (තල ආදී) තෙල් ය මිහි ය පැණි ය භූමිස්ථ වූ හෝ ආකාශස්ථ වූ හෝ දිය ය, යළි අන්‍ය වූ ද බාහිර වූ යම් ආපයෙක් ආපොගතයෙක් ස්නෙහ යෙක් ස්නෙහගතයෙක් බාහිර වූ අනුපාදින්න වූ රූපයාගේ බන්ධනත්වයෙක් වේ ද, මේ බාහිර ආපොධාතු යි කියනු ලැබේ.

යම් ආධ්‍යාත්මික අධ්‍යාත්මවකුත් යම් බාහිර අධ්‍යාත්මවකුත් වේ ද එය එක් රැස් කොට හකුළුවා මේ ආපොධාතු යි කියනු ලැබේ.

258. තත් කතමා තෙජෝ බාහු : තෙජෝබාහු දායං : අපී අජ්ඣතතිකා, අපී බාහිරා.

තත් කතමා අජ්ඣතතිකා තෙජෝ බාහු : යං අජ්ඣතනං පච්චතනං තෙජෝ තෙජෝගතං උසමා උසමාගතං උසුමං උසුමගතං අජ්ඣතනං උපාදිනනං, සෙය්‍යපීදං : යෙන ච සන්තප්පති යෙන ච ජීරියති, යෙන ච පරිබ්‍රහ්මි, යෙන ච අසිනපිතබාහිතසාහිතං සමමා, පරිණාමං ගච්ඡති, යං වා පනඤ්ඤමපි අපී අජ්ඣතනං පච්චතනං තෙජෝ තෙජෝගතං උසමා උසමාගතං උසුමං උසුමගතං අජ්ඣතනං උපාදිනනං, අයං චූළචති අජ්ඣතතිකා තෙජෝබාහු.

තත් කතමා බාහිරා තෙජෝ බාහු : යං බාහිරං තෙජෝ තෙජෝගතං උසමා උසමාගතං උසුමං උසුමගතං බහිදා අනුපාදිනනං, සෙය්‍යපීදං : කට්ඨයානි සකලිකයානි තිණයානි ගොමයානි චූසයානි සඛිකාරයානි ඉන්ද්‍රියානි අයනිසන්තාපො සුරියසන්තාපො කට්ඨසන්තිවයසන්තාපො තිණසන්තිවය සන්තාපො ඛඤ්ඤසන්තිවයසන්තාපො භණ්ඩසන්තිවයසන්තාපො, යං වා පනඤ්ඤමපි අපී බාහිරං තෙජෝ තෙජෝගතං උසමා උසමාගතං උසුමා උසුමගතං බහිදා අනුපාදිනනං, අයං චූළචති බාහිරා තෙජෝබාහු.

යා ච අජ්ඣතතිකා තෙජෝබාහු යා ච බාහිරා තෙජෝබාහු තදෙකජ්ඣං අභිසඤ්ඤතිචා අභිසංඛිපිචා, අයං චූළචති තෙජෝබාහු.

259. තත් කතමා වායොබාහු : වායොබාහුදායං : අපී අජ්ඣතතිකා, අපී බාහිරා.

තත් කතමා අජ්ඣතතිකා වායොබාහු : යං අජ්ඣතනං පච්චතනං වායො වායොගතං ඵලහිතතනං රූපස්ස අජ්ඣතනං උපාදිනනං, සෙය්‍යපීදං : උදාභිතමා වාතා, අධොගමා වාතා, කුච්ඡසයා වාතා කොට්ඨසයා¹ වාතා අභිමඛනානුසාරිනො වාතා, සත්ඛවාතා, බුරුඛවාතා උපලඛවාතා, අසාසො, පසාසො, ඉති වා යං වා පනඤ්ඤමපි අපී අජ්ඣතනං පච්චතනං වායො වායොගතං ඵලහිතතනං රූපස්ස අජ්ඣතනං උපාදිනනං. අයං චූළචති අජ්ඣතතිකා වායොබාහු

තත් කතමා බාහිරා වායොබාහු : යං බාහිරං වායො වායොගතං ඵලහිතතනං රූපස්ස බහිදා අනුපාදිනනං, සෙය්‍යපීදං : පුරුච්චමා වාතා පච්ඡමා වාතා, උතතරා වාතා, දකඛිණා වාතා, සරජා වාතා, අරජා වාතා, සීතා වාතා, උණ්තා වාතා, පරිතතා වාතා, අභිමතතා වාතා, කාලවාතා, වෙරඞ්ඛවාතා² පකඛවාතා සුපණ්ණවාතා තාලවණ්චවාතා විඬුපනවාතා, යං වා පනඤ්ඤමපි අපී බාහිරං වායො වායොගතං ඵලහිතතනං රූපස්ස බහිදා අනුපාදිනනං, අයං චූළචති බාහිරා වායො බාහු.

260. තත් කතමා ආකාසබාහු : ආකාසබාහු දායං : අපී අජ්ඣතතිකා : අපී බාහිරා.

1. පලාලයානි - මජ්ඣං.
2. වෙරඞ්ඛවාතා - සිරිමු, මජ්ඣං.

258. එහි තෙජොධාතු කවර යත් : තෙජොධාතු දෙ කොටසෙකි : ආධ්‍යාත්මික වූයෙක් ඇත, බාහිර වූයෙක් ඇති.

එහි ආධ්‍යාත්මිකතෙජොධාතු කවර යත් : අධ්‍යාත්ම වූ ප්‍රත්‍යාත්ම වූ යම් තෙජසෙක් තෙජොගතයෙක් උණුසුම් අයුරෙක් උණුසුම් බවෙක් බලවත් උණුසුමෙක් බලවත් උණුසුම් බවෙක් අධ්‍යාත්ම වූ උපාදින්නයෙක් වේ ද, ඒ මෙසේ ය : යම් තෙජස කින් තැවේ ද යමෙකින් දිරායේ ද යමෙකින් දූවේ ද වැළඳු පි කැරසවීදී දය මැනැවින් පැසීමට යේ ද, යළි අන්‍ය වූ හෝ අධ්‍යාත්ම වූ ප්‍රත්‍යාත්ම වූ තෙජසෙක් තෙජොගතයෙක් හුණුඅයුරෙක් හුණු බවෙක් උණුසුම් අයුරෙක් උණුසුම් බවෙක් අධ්‍යාත්ම වූ උපාදින්න යෙක් වේ ද, මේ ආධ්‍යාත්මික වූ තෙජොධාතු යි කියනු ලැබේ.

එහි බාහිර තෙජොධාතු කවර යත් : බාහිර වූ යම් තෙජසෙක් තෙජොගතයෙක් උණු අයුරෙක් උණු බවෙක් උණුසුම් අයුරෙක් උණුසුම් බවෙක් බාහිර වූ අනුපාදින්න යෙක් වේ ද, ඒ මෙසේ ය : දරහිනි ය පතුරුහිනි ය තණහිනි ය ගොමවැරැටිහිනි ය දහවියා හිනි ය කසළහිනි ය සෙනහිනි ය හිනිතැවුළි ය හිරුතැවුළි ය දඬුරැසෙහි තැවුළි ය තණ රැසෙහි තැවුළි ය ධාන්‍යරැසෙහි තැවුළි ය භාණ්ඩ රැසෙහි තැවුළි ය, තවද අන්‍ය වූත් බාහිර වූ තෙජසෙක් තෙජොගතයෙක් උස්මායෙක් උස්මාගතයෙක් උසුමයෙක් උසුමගතයෙක් බාහිර වූ අනුපාදින්න වූයෙක් ඇද්ද, මේ බාහිරතෙජොධාතු යි කියනු ලැබේ.

යම් ආධ්‍යාත්මිකතෙජොධාතුවකුත් වේ ද යම් බාහිරතෙජොධාතුවකුත් වේ ද ඒ සියල්ල එක්රැස් කොට හකුළුවා මේ තෙජොධාතු යි කියනු ලැබේ.

259. එහි වායොධාතු කවර යත් : වායොධාතු දෙ කොටසෙකි : ආධ්‍යාත්මික වූයෙක් ඇත, බාහිර වූයෙක් ඇති.

එහි ආධ්‍යාත්මිකවායොධාතු කවර යත් : අධ්‍යාත්ම වූ ප්‍රත්‍යාත්ම වූ යම් වායුවෙක් වායොගතයෙක් අධ්‍යාත්ම වූ උපාදින්න වූ රූපයාගේ පිරුණු බවෙක් වේ ද ඒ මෙසේ ය : උර්ධවභිමචාත ය අධොගමචාත ය කුසෙහි වූ වාත ය අතුණු තුළ වූ වාත ය අභපසෙහෙහි හැසිරෙන වාත ය (සඳබහන් සිදින) ශස්ත්‍රකවාත ය (හදවත පළන) ක්ෂුරක වාත ය (හදමස් උපුරන) උත්පාටකවාත ය ආශ්වාස ය ප්‍රශ්වාස ය මෙසේ වූ හෝ යළි අන්‍ය වූ හෝ අධ්‍යාත්ම වූ ප්‍රත්‍යාත්ම වූ වායුවෙක් වායොගතයෙක් අධ්‍යාත්ම වූ උපාදින්න වූ රූපයාගේ යම් පිරුණු බවෙක් ඇද්ද, මේ අධ්‍යාත්මිකවායොධාතු යි කියනු ලැබේ.

එහි බාහිරවායොධාතු කවර යත් : බාහිර වූ යම් වායුවෙක් වායොගතයෙක් බාහිර වූ අනුපාදින්න වූ රූපයාගේ පිරුණු බවෙක් වේ ද, ඒ මෙසේ ය : පෙරදිගින් හැමු වාත ය, පැළෑටිගින් හැමු වාත ය උතුරුදිගින් හැමු වාත ය දකුණුදිගින් හැමු වාත ය රජස් සහිත වාත ය රජස් රහිත වාත ය සිහිල් වාත ය හුණු වාත ය මඳ වාත ය සැඟවුළු ය වැසිසුළු ය වෙරම්බවාත ය පියාපත්සුළු ය ගරුඛවාත ය තල්වැටසුළු ය විජිනිසුළු ය යළි අන්‍ය වූ ද බාහිර වූ වායුවෙක් වායොගතයෙක් බාහිර වූ අනුපාදින්න වූ රූපයාගේ යම් පිරුණු බවෙක් හෝ ඇද්ද, මේ බාහිරවායොධාතු යි කියනු ලැබේ.

යම් ආධ්‍යාත්මික වූ වායොධාතුවෙකුත් වේ ද යම් බාහිර වූ වායොධාතුවෙකුත් වේ ද ඒ සියල්ල එක්රැස් කොට හකුළුවා මේ වායොධාතු යි කියනු ලැබේ.

260. එහි ආකාසධාතු කවර යත් : ආකාසධාතු දෙ කොටසෙකි : ආධ්‍යාත්මික වූයෙක් ඇත, බාහිර වූයෙක් ඇති.

තඡ්ඡ කතමා අජ්ඣතතිකා ආකාසධාතු : යං අජ්ඣතනං පච්චතනං ආකාසො ආකාසගතං අඝං අඝගතං විචරො විචරගතං, අසමුජ්චං මංසලොභිතෙහි අජ්ඣතනං උපාදිතනං, සෙය්‍යපීදං : කණ්ණවර්දං නාසවර්දං මුඛචාරං යෙන ච අසිතපිතඛාසිතසාසිතං අජෙකොභරතී, යඡ්ඡ ච අසිතපිතඛාසිතසාසිතං සනතිට්ඨතී, යෙන ච අසිතපිතඛාසිත සාසිතං අධොභාගං නිකමති, යං චා පනඤ්ඤමපි අඡ්ඡි අජ්ඣතනං පච්චතනං ආකාසො ආකාසගතං අඝං අඝගතං විචරෙ විචරගතං අසමුජ්චං මංසලොභිතෙහි අජ්ඣතනං උපාදිතනං, අයං වුච්චති අජ්ඣතතිකා ආකාසධාතු.

තඡ්ඡ කතමා බාහිරා ආකාසධාතු, යං බාහිරං ආකාසො ආකාසගතං අඝං අඝගතං විචරො විචරගතං අසමුජ්චං චතුති මහාභුතෙහි ඛතිඤ්ඤා අනුපාදිතනං, අයං වුච්චති බාහිරා ආකාසධාතු.

යාච අජ්ඣතතිකා ආකාසධාතු යා ච බාහිරා ආකාසධාතු තදෙකජ්ඣං අභිසඤ්ඤාහිචා අභිසඛිතිපිචා, අයං වුච්චති ආකාසධාතු.

261. තඡ්ඡ කතමා විඤ්ඤාණධාතු, චක්ඛු විඤ්ඤාණධාතු, සොත- විඤ්ඤාණධාතු, ඝාත විඤ්ඤාණධාතු, ජීවහා විඤ්ඤාණධාතු, කාය විඤ්ඤාණ- ධාතු, මනෝ විඤ්ඤාණධාතු, අයං වුච්චති විඤ්ඤාණධාතු.

ඉමා ජධාතුයො

262. අපරාපි ජ ධාතුයො : සුඛධාතු, දුකඛධාතු, සොමනස්සධාතු, දොමනස්සධාතු, උපෙකඛධාතු, අවිජ්ජාධාතු.

තඡ්ඡ කතමා සුඛධාතු : යං කාසිකං සාතං කාසිකං සුඛං කායසම්ප්පාදං සාතං සුඛං වේදසිතං කායසම්ප්පාදං සාතා සුඛා වේදනා, අයං වුච්චති සුඛධාතු.

තඡ්ඡ කතමා දුකඛධාතු : යං කාසිකං අසාතං කාසිකං දුකඛං කායසම්ප්පාදං අසාතං දුකඛං වේදසිතං කායසම්ප්පාදං අසාතා දුකඛා වේදනා, අයං වුච්චති දුකඛධාතු.

තඡ්ඡ කතමා සොමනස්සධාතු : යං චේතසිකං සාතං චේතසිකං සුඛං චේතො සම්ප්පාදං සාතං සුඛං වේදසිතං චේතො සම්ප්පාදං සාතා සුඛා වේදනා, අයං වුච්චති සොමනස්සධාතු.

තඡ්ඡ කතමා දොමනස්සධාතු : යං චේතසිකං අසාතං චේතසිකං දුකඛං චේතොසම්ප්පාදං අසාතං දුකඛං වේදසිතං චේතොසම්ප්පාදං අසාතා දුකඛා වේදනා, අයං වුච්චති දොමනස්සධාතු.

තඡ්ඡ කතමා උපෙකඛා ධාතු : යං චේතසිකං නෙච සාතං නාසාතං චේතොසම්ප්පාදං අදුකඛමසුඛං වේදසිතං චේතො සම්ප්පාදං අදුකඛමසුඛා වේදනා, අයං වුච්චති උපෙකඛාධාතු.

එහි ආධ්‍යාත්මිකආකාශධාතු කවර යත් : අධ්‍යාත්ම වූ ප්‍රත්‍යාත්ම වූ යම් ආකාශයෙක් ආකාශගතයෙක් (නො ගැටෙන බැවින්) අසයෙක් අසගතයෙක් විවරයෙක් විවරගතයෙක් අධ්‍යාත්ම වූ උපාදින්න වූ මස්ලෙහෙයින් නො පහස්නා ලද්දෙක් වේ ද, ඒ මෙසේ ය : කන්සිදුරු ය නැහැසිදුරු ය මුවදෙර ය, යම් විවරයෙකින් අසිතපිතබාසිත සාධිතය පරගල කෙරේ ද යම් තැනෙක අසිතපිතබාසිතසාධිතය රැස්ව සිටී ද යම් විවරයෙකින් අසිතපිතබාසිතසාධිතය අධොභාගයට නික්මේ ද යළි අන්‍ය වූ ද ආකාශයෙක් ආකාශගතයෙක් අසයෙක් අසගතයෙක් විවරයෙක් විවරගතයෙක් අධ්‍යාත්ම වූ උපාදින්න වූ මස්ලෙහෙයින් යම් නො පහස්නා ලද්දෙක් ඇද්ද, මේ ආධ්‍යාත්මිකආකාශධාතු යි කියනු ලැබේ.

එහි බාහිරආකාශධාතු කවර යත් : බාහිර වූ යම් ආකාශයෙක් ආකාශගතයෙක් අසයෙක් අසගතයෙක් විවරයෙක් විවරගතයෙක් බාහිර වූ අනුපාදින්න වූ සතරමභාභුකයන් විසින් නො පහස්නා ලද්දෙක් වේ ද, මේ බාහිරආකාශධාතු යි කියනු ලැබේ.

යම් ආධ්‍යාත්මික වූ ආකාශධාතුවෙකුත් වේ ද යම් බාහිර වූ ආකාශධාතුවෙකුත් වේ ද ඒ සියල්ල එක්රැස් කොට හකුළුවා මේ ආකාශධාතු යි කියනු ලැබේ.

261. එහි විඤ්ඤාණධාතු කවර යත් : වක්ෂුර්විඤ්ඤාධාතු ය ශ්‍රොත්‍රවිඤ්ඤාධාතු ය සුඤ්ඤාධාතු ය ජිහ්වාවිඤ්ඤාධාතු ය කායවිඤ්ඤාධාතු ය මනෝවිඤ්ඤාධාතු යි. මේ විඤ්ඤාණධාතු යි කියනු ලැබේ.

මේ මට්ටමක යි.

262. අන්‍ය වූ ද බාහුසු සදෙනෙකි : සුඛධාතු ය, දුක්ඛධාතු ය, සොමනස්සධාතු ය, දෙමනස්සධාතු ය, උපෙක්ඛාධාතු ය, අවිජ්ජාධාතු යි.

එහි සුඛධාතු කවර යත් : යම් කායික වූ මිහිරෙක් කායික වූ සුඛයෙක් කායසංස්පර්ශයෙන් උපන් මිහිරි වූ සුඛ වූ වෙදයිතයෙක් කායසංස්පර්ශයෙන් උපන් සාතසුඛවෙදනාවක් වේ ද, මේ සුඛධාතු යි කියනු ලැබේ.

එහි දුඃඛධාතු කවර යත් : යම් කායික වූ අමිහිරෙක් කායිකදුඃඛයෙක් කාපහසින් උපන් අමිහිරි වූ දුක් වූ වෙදයිතයෙක් කාපහසින් උපන් අමිහිරි වූ දුක් වූ වෙදනාවක් වේ ද මේ දුඃඛධාතු යි කියනු ලැබේ.

එහි සොමනස්සධාතු කවර යත් : යම් වෛතසික වූ මිහිරෙක් වෛතසික වූ සුඛයෙක් විත්තසංස්පර්ශයෙන් උපන් සාත වූ සුඛ වූ වෙදයිතයෙක් විත්තසංස්පර්ශයෙන් උපන් සාතසුඛ වෙදනාවක් වේ ද, මේ සොමනස්සධාතු යි කියනු ලැබේ.

එහි දෙමනස්සධාතු කවර යත් : යම් වෛතසික වූ අසාතයෙක් වෛතසික වූ දුඃඛයෙක් විත්තසංස්පර්ශයෙන් උපන් අසාත වූ දුඃඛ වූ වෙදයිතයෙක් විත්තසංස්පර්ශයෙන් උපන් අසාත වූ දුඃඛ වූ වෙදනාවක් වේ ද, මේ දෙමනස්සධාතු යි කියනු ලැබේ.

එහි උපෙක්ඛාධාතු කවර යත් : යම් වෛතසික වූ නො මැ සාත වූ අසාත නො වූ විත්තසංස්පර්ශයෙන් උපන් නො දුක් නො සුඛ වූ යම් වෙදයිතයෙක් විත්තසංස්පර්ශයෙන් උපන් අදුක්ඛමසුඛවෙදනාවක් වේ ද, මේ උපෙක්ඛාධාතු යි කියනු ලැබේ.

තත් කතමා අවිජ්ජා ධාතු : යං අඤ්ඤාණං අදසසනං අනභිසමයො අනනුබොධො අසබ්බොධො අපච්චේධො අසඛිතාභනා අපරියොගාභනා අසමපෙකිනා අපච්චවේකිනා අපච්චකකිකම්මං දුල්ලෙජ්ඣං බාලාං අසමපජ්ඤාදං මොහො පමොහො සමමොහො අවිජ්ජා අවිජ්ජොභො අවිජ්ජායොගො අවිජ්ජානුසයො අවිජ්ජාපරිසුට්ඨානං අවිජ්ජාලඛිති මොහො අකුසලමුලං, අයං වුච්චති අවිජ්ජාධාතු.

ඉමා ජ ධාතුයො.

263. අපරපි ජධාතුයො : කාමධාතු, ව්‍යාපාදධාතු, විහිංසා ධාතු, නෙකම්මධාතු, අව්‍යාපාදධාතු, අවිහිංසාධාතු.

තත් කතමා කාමධාතු : කාමපට්ඨසංයුතො තකෙකා විතකෙකා සංකපො අපභනා ව්‍යභනා චේතසො අභිනිරුපනා මිච්ඡාසංකපො, අයං වුච්චති කාමධාතු, හෙට්ඨො අවිචිතරයං පරියනනං කතා උපරිතො පරනිමිතවිසවතති දෙවේ අනො කරිතා යං එතස්මිං අනතරේ එත්ථාවචරා එත්ථ පරියාපනතා බකිධාතුආයතනා රූපා වේදනා සඤ්ඤා සඛිඛාරා විඤ්ඤාණං, අයං වුච්චති කාමධාතු.

තත් කතමා ව්‍යාපාද ධාතු : ව්‍යාපාදපට්ඨසංයුතො තකෙකා විතකෙකා - පෙ - මිච්ඡාසංකපො, අයං වුච්චති ව්‍යාපාදධාතු. දසසු වා ආභාතවජ්ඣුසු විතතස්ස ආභාතො පට්ඨාතො පට්ඨං පට්ඨිරොධො කොපො පකොපො සමපකොපො දෙසො පදෙසො සමපදෙසො විතතස්ස ව්‍යාපතති මනොපදෙසො කොධො කුජ්ඣනා කුජ්ඣිතතං දෙසො දුස්සනා දුස්සිතතං ව්‍යාපතති ව්‍යාපජ්ජනා ව්‍යාපජ්ජිතතං විරුධො පට්ඨිරුධො චණ්ඩිකකං අසුරුපො අනතමනතා විතතස්ස, අයං වුච්චති ව්‍යාපාදධාතු.

තත් කතමා විහිංසා ධාතු : විහිංසා පට්ඨසංයුතො තකෙකා විතකෙකා - පෙ - මිච්ඡාසංකපො, අයං වුච්චති විහිංසාධාතු. ඉධෙකච්චො පාණිනා වා ලොඛිඤ්ඤා වා දණ්ණධන වා සතේන වා රජ්ජයා වා අඤ්ඤා තරඤ්ඤාතරෙන වා සතෙත විහෙඨෙති, යා එවරූපා හෙඨනා විහෙඨනා හිංසනා විහිංසනා රොසනා විරොසනා පරූපසානො, අයං වුච්චති විහිංසාධාතු.

තත් කතමා නෙකම්මධාතු : නෙකම්මපට්ඨසංයුතො තකෙකා විතකෙකා - පෙ - සමමාසංකපො, අයං වුච්චති නෙකම්මධාතු. සබ්බෙපි කුසලා ධම්මා නෙකම්මධාතු.

තත් කතමා අව්‍යාපාදධාතු : අව්‍යාපාදපට්ඨසංයුතො තකෙකා විතකෙකා - පෙ - සමමාසංකපො, අයං වුච්චති අව්‍යාපාදධාතු. යා සතෙතසු මෙතති මෙතනායනා මෙතනාසිතතං මෙතනා චේතො විමුතති, අයං වුච්චති අව්‍යාපාදධාතු.

එහි අවිච්ඡාදන කවර යන් : යම් නො දැන්මෙක් නො දැක්මෙක් අනවබෝධයෙක් අනුබෝධයෙක් අසම්බෝධයෙක් අප්‍රතිවේදයෙක් අසංග්‍රාහණයෙක් භාත්පසින් නො බැසැගැන්මෙක් සම ව නො බැලීමෙක් ප්‍රත්‍යවේක්ෂා නො කිරීමෙක් ප්‍රත්‍යක්ෂ නො කිරීමෙක් අපවිත්‍ර බවෙක් බාල බවෙක් අසමාග්‍යඤ්ඤායෙක් මොහයෙක් ප්‍රමොහයෙක් සම්මොහයෙක් අවිද්‍යායෙක් අවිද්‍යාමිඝයෙක් අවිද්‍යායොගයෙක් අවිද්‍යානුශයෙක් අවිද්‍යාපරිපූර්ණයෙක් අවිද්‍යාපරිසයෙක් මොහ සංඛ්‍යාත අකුශලමූලයෙක් වේ ද, මේ අවිද්‍යාධාතු යි කියනු ලැබේ.

මේ ඡව්‍යධාතු යි.

263. අන්‍යා වූ ද ධාතුහු සදෙනෙකි : කාමධාතු ය, ව්‍යාපාදධාතු ය, විභිංසාධාතු ය, නෙක්ඛම්මධාතු ය, අව්‍යාපාදධාතු ය, අවිභිංසාධාතු යි.

එහි කාමධාතු කවර යන් : කාමප්‍රතිසංයුක්ත වූ තර්කයෙක් විතර්කයෙක් සංකල්පයෙක් අර්ථණයෙක් බලවත් අර්ථණයෙක් (අරමුණෙහි) සිත පිහිටුවීමෙක් මිථ්‍යාසංකල්පයෙක් වේ ද, මේ කාමධාතු යි කියනු ලැබේ. යටින් අවිච්ඡාරය හිමි කොට මත්තෙහි පරනිර්මිතවශවර්තීදේවියන් ඇතුළු කොට මෙඅතුරෙහි මෙහි බැසැගෙන සිටින මෙහි ඇතුළු වූ යම් ස්කන්ධධාතු ආයතන කෙනෙක් වෙත් ද, රූප-වේදනා-සංඤ-සංස්කාර-විඤ්ඤායෙක් වේ ද, මේ කාමධාතු යි කියනු ලැබේ.

එහි ව්‍යාපාදධාතු කවර යන් : ව්‍යාපාදප්‍රතිසංයුක්ත වූ තර්කයෙක් විතර්කයෙක් . . . මිථ්‍යාසංකල්පයෙක් වේ ද, මේ ව්‍යාපාදධාතු යි කියනු ලැබේ. දශආසාතවස්තුවෙහි හෝ විත්තයාගේ ආසාතයෙක් ප්‍රතිසාතයෙක් ප්‍රතිසයෙක් ප්‍රතිවිරෝධයෙක් කොපයෙක් ප්‍රකොපයෙක් සම්ප්‍රකොපයෙක් දෙෂයෙක් ප්‍රදෙෂයෙක් සම්ප්‍රදෙෂයෙක් විත්තයාගේ විපරිත බවෙක් විත්තයාගේ ප්‍රදෙෂයෙක් ක්‍රොධයෙක් ක්‍රොධාකාරයෙක් ක්‍රුද්ධ බවෙක් ද්වේෂයෙක් ද්වේෂාකාරයෙක් ද්විෂ්ට බවෙක් විපරිතයෙක් විපරිතාකාරයෙක් විපර්යාසිත බවෙක් විරෝධයෙක් ප්‍රතිවිරෝධයෙක් සැඬ බවෙක් අසුරෝපයෙක් (නො පිරිපුන් වචන ඇති බවෙක්) විත්තයාගේ නො සතුටු බවෙක් වේ ද, මේ ව්‍යාපාදධාතු යි කියනු ලැබේ.

එහි විභිංසාධාතු කවර යන් : විභිංසාප්‍රතිසංයුක්ත වූ තර්කයෙක් විතර්කයෙක් . . . මිථ්‍යාසංකල්පයෙක් වේ ද, මේ විභිංසාධාතු යි කියනු ලැබේ. මෙහි එකෙක් අනින් හෝ කැටින් හෝ දඩියෙන් හෝ සැකින් හෝ රැහැනින් හෝ එක්තරාඑක්තරයෙකින් හෝ සතුන් පෙළාද, මෙ බල වූ යම් පෙළීමෙක් වෙසෙසින් පෙළීමෙක් හිංසායෙක් විභිංසායෙක් ගැටීමෙක් වෙසෙසින් ගැටීමෙක් මෙරමාහට හිංසායෙක් වේ ද, මේ විභිංසාධාතු යි කියනු ලැබේ.

එහි නෙක්ඛම්මධාතු කවර යන් : නෙක්ඛම්මප්‍රතිසංයුක්ත වූ තර්කයෙක් විතර්කයෙක් . . . සමාක්සංකල්පයෙක් වේ ද, මේ නෙක්ඛම්මධාතු යි කියනු ලැබේ. සියලු ම කුශලධර්මයෝ නෙක්ඛම්මධාතු යි.

එහි අව්‍යාපාදධාතු කවර යන් : අව්‍යාපාදප්‍රතිසංයුක්ත වූ තර්කයෙක් විතර්කයෙක් . . . සමාක්සංකල්පයෙක් වේ ද, මේ අව්‍යාපාදධාතු යි කියනු ලැබේ. සත්ත්වයන් විෂයයෙහි යම් මෙමුඛියක් මෙන් වචන අසුරෙක් මෙන් වැඩු බවෙක් මෙමුඛියක් මෙන් වේ ද, මේ අව්‍යාපාදධාතු යි කියනු ලැබේ.

තත් කතමා අවිභවගාමිකරණං : අවිභවගාමිකරණං තතකො
විභවගාමිකරණං සංකප්පො අප්පනා ව්‍යප්පනා වෙනසො අභිනිරොපනා
සමමාසංකප්පො අයං වුවුවති අවිභවගාමිකරණං. යා සතොසු කරුණා
කරුණායනා කරුණාසිතතං කරුණාවෙනොවිච්චති, අයං වුවුවති
අවිභවගාමිකරණං. ඉමා ඡ ධාතුයො.

ඉති ඉමානි තිණි ඡතකානි, තදෙතඡකිං අභිසංකප්පනිනා අභිසංඛිපිනා
අධාරස ධාතුයො ගොනති.

සුභවගාමිකරණං.

264 අධාරස ධාතුයො : වකුච්චාතු, රූපධාතු, වකුච්චිකුච්චාතු,
සොතධාතු, සද්ධාතු, සොතවිකුච්චාතු, ඝානධාතු, ගතිධාතු,
ඝානවිකුච්චාතු, ජිව්හාධාතු, රසධාතු, ජිව්හාවිකුච්චාතු,
කායධාතු, ඵොට්ඨකධාතු, කායවිකුච්චාතු, මනොධාතු, ධම්මධාතු,
මනොවිකුච්චාතු.

තත් කතමා වකුච්චාතු : යං වකුච්චං චතුතං මහාභුතානං උපාදය
පසාදෙ -පෙ- සුඤ්ඤා ගාමො 'පෙසො. අයං වුවුවති වකුච්චාතු.

තත් කතමා රූපධාතු : යං රූපං චතුතං මහාභුතානං උපාදය
විභවගාමිකරණං -පෙ- රූපධාතුපෙසා, අයං වුවුවති රූපධාතු.

තත් කතමා වකුච්චිකුච්චාතු : වකුච්චාතු පටිච්ච රූපෙ ච
උපපජ්ජති විතතං මනො මානසං හදයං පණ්ඩරං මනො මනායතනං
මනිජ්ජියං විකුච්චාතුං විකුච්චාතුකතකිකො තජ්ජා වකුච්චිකුච්චාතු.
අයං වුවුවති වකුච්චිකුච්චාතු.

තත් කතමා සොතධාතු : යං සොතං චතුතං මහාභුතානං
උපාදය පසාදෙ -පෙ- සුඤ්ඤා ගාමො 'පෙසො. අයං වුවුවති
සොතධාතු.

තත් කතමා සද්ධාතු : යො සද්දෙ චතුතං මහාභුතානං උපාදය
අනිදසසනො සප්පිභො -පෙ- සද්ධාතුපෙසා, අයං වුවුවති සද්ධාතු.

තත් කතමා සොතවිකුච්චාතු : සොතකුච්චාතු පටිච්ච සද්දෙ ච
උපපජ්ජති විතතං මනො මානසං හදයං පණ්ඩරං මනො මනායතනං
මනිජ්ජියං විකුච්චාතුං විකුච්චාතුකතකිකො තජ්ජා සොතවිකුච්චාතු.
අයං වුවුවති සොතවිකුච්චාතු.

තත් කතමා ඝානධාතු : යං ඝානං චතුතං මහාභුතානං උපාදය
පසාදෙ - පෙ - සුඤ්ඤා ගාමො 'පෙසො, අයං වුවුවති ඝානධාතු

තත් කතමා ගතිධාතු : යො ගතො චතුතං මහාභුතානං උපාදය
අනිදසසනො සප්පිභො -පෙ- ගතිධාතු 'පෙසො. අයං වුවුවති
ගතිධාතු.

තත් කතමා ඝානවිකුච්චාතු : ඝානකුච්චාතු පටිච්ච ගතො ච
උපපජ්ජති විතතං මනො මානසං හදයං පණ්ඩරං මනො මනායතනං
මනිජ්ජියං විකුච්චාතුං විකුච්චාතුකතකිකො තජ්ජා ඝානවිකුච්චාතු,
අයං වුවුවති ඝානවිකුච්චාතු.

එහි අවිභිංසාධාතු කවර යත් : අවිභිංසාප්‍රතිසංයුක්ත වූ තර්කයෙක් විතර්කයෙක් සංකල්පයෙක් අර්පණයෙක් ව්‍යර්පණයෙක් (අරමුණෙහි) සිත පිහිටුවීමෙක් සමාක් සංකල්පයෙක් වේ ද, මේ අවිභිංසාධාතු යි කියනු ලැබේ. සත්ත්වයන් විෂයයෙහි යම් කරුණායෙක් කරුණාඅයුරෙක් කරුණා ඇති බවෙක් කරුණාවිත්තවිමුක්තියෙක් වේ ද, මේ අවිභිංසාධාතු යි කියනු ලැබේ.

මේ ඡේදයෙහි යි.

මෙසේ මේ තුන් ඡේදයෝ ය, ඒ සියල්ල එක්රැස් කොට හකුළුවා අවලෝච්ඡා දානු වෙත්.

සුත්‍රාන්තභාෂණිය යි.

264. අවලෝච්ඡා දානු කෙනෙකි : වක්ඛුධාතු ය, රූපධාතු ය, වක්ඛුච්ඡේදකුණධාතු ය සොතධාතු ය, සද්දධාතු ය, සොතච්ඡේදකුණධාතු ය, සානධාතු ය, ගන්ධධාතු ය, සානච්ඡේදකුණධාතු ය, ජීවිභාධාතු ය, රසධාතු ය, ජීවිභාච්ඡේදකුණධාතු ය, කායධාතු ය, ඵොට්ඨබ්බධාතු ය, කායච්ඡේදකුණධාතු ය, මනෝධාතු ය, ධම්මධාතු ය, මනෝච්ඡේදකුණධාතු යි.

එහි වක්ඛුධාතු කවර යත් : යම් ඇසෙක් සතර මහාභූතයන් නිසා උපන් ප්‍රසාදය වූයේ . . . තෙල ඉන්‍යාග්‍රාම නමුණු වේ. මේ වක්ඛුධාතු යි කියනු ලැබේ.

එහි රූපධාතු කවර යත් : යම් රූපයෙක් සතර මහාභූතයන් නිසා උපන් පැහැසටහන වූයේ . . . තෙල රූපධාතු නමුණු වේ. මේ රූපධාතු යි කියනු ලැබේ.

එහි වක්ඛුච්ඡේදකුණධාතු කවර යත් : ඇස ද රූප ද නිසා විත්තයෙක් මනසෙක් මානසයෙක් සිතෙක් (පණ්ඩර වූ) හවාංග සිතෙක්, මනසෙක් මන සංඛ්‍යාත වූ මනායතනයෙක් මනින්ද්‍රියයෙක් විඤනයෙක් විඤනයස්කන්ධයෙක් තදනුරූප වූ වක්ඛුච්ඡේදකුණධාතුයෙක් උපදී ද, මේ වක්ඛුච්ඡේදකුණධාතු යි කියනු ලැබේ.

එහි සොතධාතු කවර යත් : යම් ශ්‍රොත්‍රයෙක් සතර මහාභූතයන් නිසා උපන් ප්‍රසාද රූපය වූයේ . . . තෙල ඉන්‍යාග්‍රාම නමුණු වේ. මේ සොතධාතු යි කියනු ලැබේ.

එහි සද්දධාතු කවර යත් : යම් ශබ්දයෙක් සතර මහාභූතයන් නිසා උපන් අනිදර්ශන සප්‍රතිස වූ . . . තෙල සද්දධාතු නමුණු වේ. මේ සද්දධාතු යි කියනු ලැබේ.

එහි සොතච්ඡේදකුණධාතු කවර යත් : කන ද ශබ්දය ද නිසා විත්තයෙක් මනසෙක් මානසයෙක් සිතෙක් (පණ්ඩර වූ) හවාංග සිතෙක් මනසෙක් මනායතනයෙක් මනින්ද්‍රියයෙක් විඤනයෙක් විඤනයස්කන්ධයෙක් තදනුරූප වූ ශ්‍රොත්‍රවිඤනයධාතුයෙක් උපදී ද, මේ සොතච්ඡේදකුණධාතු යි කියනු ලැබේ.

එහි සානධාතු කවර යත් : යම් නැහැයෙක් සතර මහාභූතයන් නිසා උපන් ප්‍රසාදයෙක් වේ ද . . . තෙල ඉන්‍යාග්‍රාම නමුණු වේ. මේ සානධාතු යි කියනු ලැබේ.

එහි ගන්ධධාතු කවර යත් : යම් ගන්ධයෙක් සතර මහාභූතයන් නිසා උපන් අනිදර්ශනසප්‍රතිස වූ . . . තෙල ගන්ධධාතු නමුණු වේ. මේ ගන්ධධාතු යි කියනු ලැබේ.

එහි සානච්ඡේදකුණධාතු කවර යත් : නැහැය ද ගන්ධය ද නිසා සිතෙක් මනසෙක් මානසයෙක්, සිතෙක් හවාංගසිතෙක්, මනසෙක් මනායතනයෙක් මනින්ද්‍රියයෙක් විඤනයෙක් විඤනයස්කන්ධයෙක් තදනුරූප වූ ස්‍රාණවිඤනයධාතුයෙක් උපදී ද, මේ සානච්ඡේදකුණධාතු යි කියනු ලැබේ.

තස්ස කතමා ජීවහාධානු : යා ජීවහා චතුත්තං මහාභුතානං උපාදය පසාදෙ-පෙ-සුඤ්ඤාගාමො 'පෙසො, අයං වුච්චති ජීවහාධානු.

තස්ස කතමා රසධානු : යො රසො චතුත්තං මහාභුතානං උපාදය අනිදස්සනො සපපිඤ්ඤා-පෙ-රසධානු පෙසා, අයං වුච්චති රසධානු.

තස්ස කතමා ජීවහාවිඤ්ඤාණධානු : ජීවහඤ්ච පටිච්ච රසෙ ච උපපජ්ජති චිත්තං-මනො මානසං හදයං පණ්ඩරං මනො මනායතනං මනිජ්ජියං විඤ්ඤාණං විඤ්ඤාණකකිඤ්ඤො තජ්ජා ජීවහාවිඤ්ඤාණධානු, අයං වුච්චති ජීවහාවිඤ්ඤාණධානු.

තස්ස කතමා කායධානු : යො කායො චතුත්තං මහාභුතානං උපාදය පසාදෙ-පෙ-සුඤ්ඤාගාමො 'පෙසො, අයං වුච්චති කායධානු.

තස්ස කතමා ඵොට්ඨබ්බධානු : පඨවිධානු-පෙ-ඵොට්ඨබ්බධානු පෙසා, අයං වුච්චති ඵොට්ඨබ්බධානු.

තස්ස කතමා කායවිඤ්ඤාණධානු : කායඤ්ච පටිච්ච ඵොට්ඨබ්බෙ ච උපපජ්ජති චිත්තං මනො මානසං හදයං පණ්ඩරං මනො මනායතනං මනිජ්ජියං විඤ්ඤාණං විඤ්ඤාණකකිඤ්ඤො තජ්ජා කායවිඤ්ඤාණධානු, අයං වුච්චති කායවිඤ්ඤාණධානු.

තස්ස කතමා මනොධානු : චක්ඛුවිඤ්ඤාණධානුයා උපපජ්ජතා නිරුද්ධිසමනන්තර උපපජ්ජති චිත්තං මනො මානසං හදයං පණ්ඩරං මනො මනායතනං මනිජ්ජියං විඤ්ඤාණං විඤ්ඤාණකකිඤ්ඤො තජ්ජා මනොධානු, සොතවිඤ්ඤාණධානුයා-පෙ-භානවිඤ්ඤාණධානුයා-පෙ-ජීවහා-විඤ්ඤාණධානුයා -පෙ- කායවිඤ්ඤාණධානුයා උපපජ්ජතා නිරුද්ධි-සමනන්තර උපපජ්ජති චිත්තං මනො මානසං හදයං පණ්ඩරං මනො මනායතනං මනිජ්ජියං විඤ්ඤාණං විඤ්ඤාණකකිඤ්ඤො තජ්ජා මනොධානු, සබ්බධමෙමසු වා පන පඨමසමනනාභාරෙ උපපජ්ජති චිත්තං මනො මානසං හදයං පණ්ඩරං මනො මනායතනං මනිජ්ජියං විඤ්ඤාණං විඤ්ඤාණකකිඤ්ඤො තජ්ජා මනොධානු, අයං වුච්චති මනොධානු.

තස්ස කතමා ධම්මධානු : වෙදනාකකිඤ්ඤො, සඤ්ඤාකකිඤ්ඤො, සඛ්ඛා-රකකිඤ්ඤො, යං ච රූපං අනිදස්සනං අපපිඤ්ඤං ධම්මායතනපටියාපනනං අසඛිතා ච ධානු.

තස්ස කතමො වෙදනාකකිඤ්ඤො : එකවිධෙන වෙදනාකකිඤ්ඤො, එස්සසමපයුතෙනා,

දුච්චධෙන වෙදනාකකිඤ්ඤො : අජ්චි සහෙභුකො, අජ්චි අහෙභුකො,

තිවිධෙන වෙදනාකකිඤ්ඤො : අජ්චි කුසලො, අජ්චි අකුසලො අජ්චි අව්‍යාකතො-පෙ-එවං දසවිධෙන වෙදනාකකිඤ්ඤො-පෙ-එවං බහුවිධෙන වෙදනාකකිඤ්ඤො, අයං වුච්චති වෙදනාකකිඤ්ඤො.

තස්ස කතමො සඤ්ඤාකකිඤ්ඤො : එකවිධෙන සඤ්ඤාකකිඤ්ඤො, එස්සසමපයුතෙනා.

දුච්චධෙන සඤ්ඤාකකිඤ්ඤො : අජ්චි සහෙභුකො, අජ්චි අහෙභුකො,

තිවිධෙන සඤ්ඤාකකිඤ්ඤො-අජ්චි කුසලො අජ්චි අකුසලො අජ්චි අව්‍යාකතො-පෙ-එවං දසවිධෙන සඤ්ඤාකකිඤ්ඤො-පෙ-එවං බහුවිධෙන සඤ්ඤාකකිඤ්ඤො. අයං වුච්චති සඤ්ඤාකකිඤ්ඤො.

එහි ජීවිතාධාතු කවර යත් : යම් දිවෙක් සතර මහාභූතයන් නිසා උපන් ප්‍රසාදයෙක් වේ ද . . . තෙල ඉන්‍යාග්‍රාම නමුදු වේ. මේ ජීවිතාධාතු යි කියනු ලැබේ.

එහි රසධාතු කවර යත් : යම් රසයෙක් සතර මහාභූතයන් නිසා උපන් අනිදර්ශන සප්‍රතිස වූ . . . තෙල රසධාතු නමුදු වේ. මේ රසධාතු යි කියනු ලැබේ.

එහි ජීවිතාවිඤ්ඤාණධාතු කවර යත් : දිව ද රස ද නිසා විත්තයෙක් මනසෙක් මානස-යෙක් සිතෙක් භවාංගසිතෙක්, මනසෙක් මන සංඛ්‍යාත මනායතනයෙක් මනින්ද්‍රියයෙක් විඤනයෙක් විඤනයස්කන්ධයෙක් තදනුරූප වූ ජිව්වාචිඤනධාතූයෙක් උපදී ද, මේ ජීවිතා විඤ්ඤාණධාතු කියනු ලැබේ.

එහි කායධාතු කවර යත් : යම් කයෙක් සතර මහාභූතයන් නිසා උපන් ප්‍රසාදයෙක් වේ ද . . . තෙල ඉන්‍යාග්‍රාම නමුදු වේ. මේ කායධාතු යි කියනු ලැබේ.

එහි ථොට්ඨබ්බධාතු කවර යත් : පෘථිවිධාතු . . . තෙල ථොට්ඨබ්බධාතු නමුදු වේ. මේ ථොට්ඨබ්බධාතු යි කියනු ලැබේ.

එහි කායවිඤ්ඤාණධාතු කවර යත් : කය ද ස්පර්ශය ද නිසා විත්තයෙක් මනසෙක් මානසයෙක් සිතෙක් භවාංගසිතෙක් මනසෙක් මනායතනයෙක් මනින්ද්‍රියයෙක් විඤනයෙක් විඤනයස්කන්ධයෙක් තදනුරූප වූ කායවිඤනධාතූයෙක් උපදී ද, මේ කායවිඤ්ඤාණ ධාතූය යි කියනු ලැබේ.

එහි මනෝධාතු කවර යත් : වක්ෂුර්විඤනධාතූහු ඉපිද නිරුද්ධ වූවහුට සමනන්තර ව විත්තයෙක් මනසෙක් මානසයෙක් සිතෙක් භවාංග සිතෙක් මනසෙක් මනායතනයෙක් මනින්ද්‍රියයෙක් විඤනයෙක් විඤනයස්කන්ධයෙක් තදනුරූප මනෝවිඤනධාතූයෙක් උපදී ද, ශ්‍රෝත්‍රවිඤනධාතූහු . . . ස්‍රාණවිඤනධාතූහු . . . ජිව්වාචිඤනධාතූහු . . . කායවිඤනධාතූහු ඉපිද නිරුද්ධ වූවහුට සමනන්තර ව විත්තයෙක් මනසෙක් මානසයෙක් සිතෙක් භවාංග සිතෙක් මනසෙක් මනායතනයෙක් මනින්ද්‍රියයෙක් විඤනයෙක් විඤනයස්කන්ධයෙක් තදනුරූප වූ මනෝධාතූයෙක් (උපදී ද) යලි සියලු දහමුත් හෝ උපදනා කල්හි ප්‍රථම සමන්තාභාරය වූ විත්තයෙක් මනසෙක් මානසයෙක් සිතෙක් භවාංග සිතෙක්, මනසෙක් මනායතනයෙක් මනින්ද්‍රියයෙක් විඤනයෙක් විඤනයස්කන්ධයෙක් තදනුරූප වූ මනෝධාතු යෙක් උපදී ද, මේ මනෝධාතු යි කියනු ලැබේ.

එහි ධම්මධාතු කවර යත් : වෙදනාස්කන්ධ ය, සංඥස්කන්ධ ය, සංස්කාර ස්කන්ධ ය, අනිදර්ශන වූ අප්‍රතිස වූ ධර්මායතනපයථාපන්ත වූ යම් රූපයෙකුත් වේ ද, අසංඛතධාතුව ද යි.

එහි වෙදනාස්කන්ධය කවර යත් : එක් ප්‍රකාරයෙකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : ස්පර්ශය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයෙකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : සහෙතුකයෙක් ඇත, අහෙතුකයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයෙකින් වෙදනාස්කන්ධය වෙයි : කුශල වූයෙක් ඇත, අකුශල වූයෙක් ඇත, අව්‍යාකෘත වූයෙක් ඇති. . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් වෙදනාස්කන්ධය වේ. . . මෙසේ බහුප්‍රකාරයෙන් වෙදනාස්කන්ධය වේ. මේ වෙදනාස්කන්ධ යි කියනු ලැබේ.

එහි සංඥස්කන්ධය කවර යත් : එක් ප්‍රකාරයෙකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : ස්පර්ශය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයෙකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : සහෙතුකයෙක් ඇත, අහෙතුකයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයෙකින් සංඥස්කන්ධය වෙයි : කුශල වූයෙක් ඇත, අකුශල වූයෙක් ඇත, අව්‍යාකෘත වූයෙක් ඇති . . . මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් සංඥස්කන්ධය වේ. . . මෙසේ බහුප්‍රකාරයෙන් සංඥස්කන්ධය වේ. මේ සංඥස්කන්ධ යි කියනු ලැබේ.

තත් කතමො සඛිඛාරකකිකො : එකවිධෙන සඛිඛාරකකිකො විතත සමපසුතෙනා,

දුට්ඨධෙන සඛිඛාරකකිකො : අපී හෙතු අපී න හෙතු,

තිවිධෙන සඛිඛාරකකිකො : අපී කුසලො අපී අකුසලො අපී අව්‍යාකතො -පෙ- එවං දසවිධෙන සඛිඛාරකකිකො -පෙ- එවං බහු- විධෙන සඛිඛාරකකිකො. අයං චූළවතී සඛිඛාරකකිකො.

තත් කතමං රූපං අනිදසසනං අපපටිඝං ධම්මායතනපටියාපනනං : ඉත්තිඤ්ඤියං-පෙ-කබලිංකාරෙණ ආභාරෙණ. ඉදං චූළවතී රූපං අනිදසසනං අපපටිඝං ධම්මායතනපටියාපනනං.

තත් කතමා අසඛිතා ධාතු: රුගකකියො දෙසකකියො මොහකකියො. අයං චූළවතී අසඛිතා ධාතු. අයං චූළවතී ධම්මධාතු.

තත් කතමා මනෝවිඤ්ඤාණධාතු : චක්ඛු විඤ්ඤාණධාතුයා උපපජ්ඣා නිරුඳ්ධිසමනනතරු උපපජ්ඣති මනෝධාතු, මනෝධාතුයා'පි උපපජ්ඣා නිරුඳ්ධිසමනනතරු උපපජ්ඣති විතතං මනෝ මානසං, හදයං පණ්ඩරං මනෝ මනායතනං මනිඤ්ඤියං විඤ්ඤාණං විඤ්ඤාණකකිකො තජ්ජා මනෝවිඤ්ඤාණධාතු, සොතවිඤ්ඤාණධාතුයා-පෙ-ඝානවිඤ්ඤාණධාතුයා-පෙ-ජීවහා විඤ්ඤාණධාතුයා-පෙ-කායවිඤ්ඤාණධාතුයා උපපජ්ඣා නිරුඳ්ධි සමනනතරු උපපජ්ඣති මනෝධාතු, මනෝධාතුයා'පි උපපජ්ඣා නිරුඳ්ධි සමනනතරු උපපජ්ඣති විතතං මනෝ මානසං-පෙ-තජ්ජා මනෝ-විඤ්ඤාණධාතු' මනඤ්ඤා පටිච්ච ධම්මෙ ච උපපජ්ඣති විතතං මනෝ මානසං හදයං පණ්ඩරං මනෝ මනායතනං මනිඤ්ඤියං විඤ්ඤාණං විඤ්ඤාණකකිකො තජ්ජා මනෝවිඤ්ඤාණධාතු, අයං චූළවතී මනෝ-විඤ්ඤාණධාතු.

අභිධම්මභාෂණියං

265. අට්ඨාරස ධාතුයො, චක්ඛුධාතු, රූපධාතු, චක්ඛු විඤ්ඤාණධාතු, සොතධාතු, සද්දධාතු, සොතවිඤ්ඤාණධාතු, ඝානධාතු, ගකිධාතු, ඝානවිඤ්ඤාණධාතු, ජීවහාධාතු, රසධාතු, ජීවහාවිඤ්ඤාණධාතු, කායධාතු ඵොට්ඨබ්බධාතු, කායවිඤ්ඤාණධාතු, මනෝධාතු, ධම්මධාතු, මනෝ-විඤ්ඤාණධාතු.

266. අට්ඨාරසනනං ධාතුනං කති කුසලා කති අකුසලා කති අව්‍යාකතා -පෙ- කති සරණා කති අරණා :

සොලස ධාතුයො අව්‍යාකතා, ද්වෙ ධාතුයො සියා කුසලා, සියා අකුසලා, සියා අව්‍යාකතා.

එහි සංස්කාරස්කන්ධය කවර යත් : එක් ප්‍රකාරයෙකින් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : විත්තය හා සම්ප්‍රසක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයෙකින් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : හෙතු වූයෙක් ඇත, හෙතු නො වූයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයෙකින් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි : කුශල වූයෙක් ඇත, අකුශල වූයෙක් ඇත, අව්‍යාකෘත වූයෙක් ඇති. . . . මෙසේ ද්‍රව්‍යප්‍රකාරයෙන් සංස්කාරස්කන්ධය වේ. . . . මෙසේ බහු ප්‍රකාරයෙන් සංස්කාරස්කන්ධය වේ. මේ සංස්කාරස්කන්ධ යි කියනු ලැබේ.

එහි අනිදර්ශන වූ අප්‍රතිස වූ ධර්මායතනපයඝාපන්න වූ රූපය කවර යත් : ස්ත්‍රීන්ද්‍රිය ය . . . කවලීකාරාහාර යි. මේ අනිදර්ශන වූ අප්‍රතිස වූ ධර්මායතනපයඝා පන්න වූ රූපය යි කියනු ලැබේ.

එහි අසංඛ්‍යාතධාතු කවර යත් : රාගක්ෂය ය, දෙෂක්ෂය ය, මොහක්ෂය යි. මේ අසංඛ්‍යාතධාතු යි කියනු ලැබේ. මේ ධම්මධාතු යි කියනු ලැබේ.

එහි මනෝවිඤ්ඤාණධාතු කවර යත් : චක්ෂුර්විඤ්ඤාණධාතු ඉපිද නිරුද්ධ වූවහුට සමනන්තර ව මනෝධාතුව උපදී. මනෝධාතුහු ද ඉපිද නිරුද්ධ වූවහුට සමනන්තර ව (යම්) විත්තයෙක් මනසෙක් මානසයෙක් සිතෙක් හවාංග සිතෙක් මනසෙක් මනායතන යෙක් මනින්ද්‍රියයෙක් විඤ්ඤාණයෙක් විඤ්ඤාණස්කන්ධයෙක් තදනුරූප වූ මනෝවිඤ්ඤාණධාතු වෙක් උපදී ද, ශ්‍රොත්‍රවිඤ්ඤාණධාතුහු . . . ස්‍රාණවිඤ්ඤාණධාතුහු . . . ජීව්වාච්ඤ්ඤාණධාතුහු . . . කායවිඤ්ඤාණධාතුහු . . . ඉපිද නිරුද්ධ වූවහුට සමනන්තර ව මනෝධාතුව උපදී, මනෝධාතුහු ද ඉපිද නිරුද්ධ වූවහුට සමනන්තර ව (යම්) විත්තයෙක් මනසෙක් මානසයෙක් . . . තදනුරූප වූ මනෝ විඤ්ඤාණධාතුවෙක් (උපදී ද) මනස ද ධර්මයන් ද නිසා (යම්) විත්තයෙක් මනසෙක් මානසයෙක් සිතෙක් හවාංග සිතෙක් මනසෙක් මනායතනයෙක් මනින්ද්‍රියයෙක් විඤ්ඤාණයෙක් විඤ්ඤාණස්කන්ධයෙක් තදනුරූප වූ මනෝවිඤ්ඤාණධාතුයෙක් උපදී ද, මේ මනෝවිඤ්ඤාණධාතු යි කියනු ලැබේ.

අභිධර්මභාජනිය යි.

265. ධාතුහු අටළොස් දෙනෙකි : චක්ඛුධාතු ය, රූපධාතු ය, චක්ඛුවිඤ්ඤාණධාතු සොතධාතු ය, සද්දධාතු ය, සොතවිඤ්ඤාණධාතු ය, ඝාතධාතු ය ගන්ධධාතු ය, ඝාත විඤ්ඤාණධාතු ය, ජීවිතධාතු ය, රසධාතු ය, ජීවිතවිඤ්ඤාණධාතු ය, කායධාතු ය, ඵොට්ඨබ්බධාතු , කායවිඤ්ඤාණධාතු ය, මනෝධාතු ය, ධම්මධාතු ය, මනෝවිඤ්ඤාණ ධාතු යි.

266. අටළොස් ධාතූන් අතුරෙහි කුශලයෝ කෙතෙක් ද අකුශලයෝ කෙතෙක් ද අව්‍යාකෘතයෝ කෙතෙක් ද . . . සරණයෝ කෙතෙක් ද අරණයෝ කෙතෙක් ද යත් :

සොළොස් ධාතු කෙතෙක් අව්‍යාකෘතයහ, ධාතුහු දෙදෙනෙක් කුශල වන්තාහ, අකුශල වන්තාහ, අව්‍යාකෘත වන්තාහු ය.

දස ධාතුයො න චන්තබ්බා සුඛාය වේදනාය සම්පයුත්තාති'පි, දුක්ඛාය වේදනාය සම්පයුත්තාති'පි අදුක්ඛම්සුඛාය වේදනාය සම්පයුත්තාති'පි. පඤ්චධාතුයො අදුක්ඛම්සුඛාය වේදනාය සම්පයුත්තා. කායවිඤ්ඤාණධාතු සියා සුඛාය වේදනාය සම්පයුත්තා, සියා දුක්ඛාය වේදනාය සම්පයුත්තා. මනෝවිඤ්ඤාණධාතු සියා සුඛාය වේදනාය සම්පයුත්තා, සියා දුක්ඛාය වේදනාය සම්පයුත්තා, සියා අදුක්ඛම්සුඛාය වේදනාය සම්පයුත්තා. ධම්මධාතු සියා සුඛාය වේදනාය සම්පයුත්තා, සියා දුක්ඛාය වේදනාය සම්පයුත්තා, සියා අදුක්ඛම්සුඛාය වේදනාය සම්පයුත්තා. සියා න චන්තබ්බා සුඛාය වේදනාය සම්පයුත්තාති'පි, දුක්ඛාය වේදනාය සම්පයුත්තාති'පි අදුක්ඛම්සුඛාය වේදනාය සම්පයුත්තාති'පි.

දස ධාතුයො නෙච්චිපාකනවිපාකධම්මධම්මා, පඤ්ච ධාතුයො විපාකා, මනෝධාතු සියා විපාකා සියා නෙච්චිපාකනවිපාකධම්මධම්මා. ඤේ ධාතුයො සියා විපාකා, සියා විපාකධම්මධම්මා, සියා නෙච්චිපාක නවිපාකධම්මධම්මා.

දස ධාතුයො උපාදිනනුපාදනියා, සඤ්ඤාධාතු අනුපාදිනනුපාදනියා, පඤ්ච ධාතුයො සියා උපාදිනනුපාදනියා, සියා අනුපාදිනනුපාදනියා, ඤේ ධාතුයො සියා උපාදිනනුපාදනියා, සියා අනුපාදිනනුපාදනියා, සියා අනුපාදිනනුපාදනියා.

සොලස ධාතුයො අතඛිලිච්චි සඛිලිලෙසිකා, ඤේ ධාතුයො සියා සංකිලිච්චි සංකිලිලෙසිකා, සියා අසංකිලිච්චිසංකිලිලෙසිකා, සියා අසංකිලිච්චි අසංකිලිලෙසිකා.

පණණ්රස ධාතුයො අවිතකකආවිචාර. මනෝධාතු සවිතකකආවිචාර. මනෝවිඤ්ඤාණධාතු සියා සවිතකකආවිචාර, සියා අවිතකකආවිචාරමත්තා, සියා අවිතකක ආවිචාර. ධම්මධාතු සියා සවිතකකආවිචාර, සියා අවිතකකආවිචාරමත්තා, සියා අවිතකකආවිචාර, සියා න චන්තබ්බා සවිතකකආවිචාරති'පි අවිතකකආවිචාරමත්තාති'පි අවිතකකආවිචාරති'පි.

දස ධාතුයො න චන්තබ්බා පිතිසහගතාති'පි සුඛසහගතාති'පි උපෙකඛා සහගතාති'පි. පඤ්චධාතුයො උපෙකඛාසහගතා. කායවිඤ්ඤාණධාතු න පිතිසහගතා, සියා සුඛසහගතා, න උපෙකඛාසහගතා, සියා න චන්තබ්බා සුඛසහගතාති'පි. ඤේ ධාතුයො සියා පිතිසහගතා, සියා සුඛසහගතා, සියා උපෙකඛාසහගතා, සියා න චන්තබ්බා පිතිසහගතාති'පි සුඛසහගතාති'පි උපෙකඛාසහගතාති'පි.

සොලස ධාතුයො නෙච්චි දසසනෙන න භාවනාය පභානබ්බා. ඤේ ධාතුයො සියා දසසනෙන පභානබ්බා, සියා භාවනාය පභානබ්බා සියා නෙච්චි දසසනෙන න භාවනාය පභානබ්බා.

සොලස ධාතුයො නෙච්චි දසසනෙන න භාවනාය පභානබ්බභෙතුකා. ඤේ ධාතුයො සියා දසසනෙන පභානබ්බභෙතුකා, සියා භාවනාය පභානබ්බභෙතුකා, සියා නෙච්චි දසසනෙන න භාවනාය පභානබ්බභෙතුකා.

සොලස ධාතුයො නෙච්චි ආචයගාමි නාපචයගාමිනො. ඤේ ධාතුයො සියා ආචයගාමිනො, සියා අපචයගාමිනො, සියා නෙච්චි ආචයගාමි නාපචයගාමිනො.

සොලස ධාතුයො නෙච්චි සෙඛා නාසෙඛා. ඤේ ධාතුයො සියා සෙඛා, සියා අසෙඛා, සියා නෙච්චි සෙඛා නාසෙඛා.

දශධාතු කෙනෙක් සුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්තභ සි ද දුඃඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්තභ සි ද උපෙක්ෂාවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්තභ සි ද නො කියයුතු වන්නාහ. ධාතුහු පස් දෙනෙක් උපෙක්ෂාවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්තභ. කායවිඤ්ඤාධාතුව සුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත වන්නේ ය, දුඃඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත වන්නේ ය. මනෝවිඤ්ඤාධාතුව සුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත වන්නේ ය, දුඃඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත වන්නේ ය, උපෙක්ෂාවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත වන්නේ ය. ධර්මධාතුව සුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත වන්නේ ය, දුඃඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත වන්නේ ය, උපෙක්ෂාවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත වන්නේ ය, සුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත සි ද දුඃඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත සි ද උපෙක්ෂාවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත සි ද නො කියයුතු වන්නේ යි.

දශධාතු කෙනෙක් නො මැ විපාක වූ නො ද විපාකස්වභාවධර්මයහ. ධාතුහු පස් දෙනෙක් විපාකයහ. මනෝධාතු විපාක වන්නේ ය, නො මැ විපාක වූ නො ද විපාක ස්වභාවධර්ම වන්නේ ය. ධාතුහු දෙදෙනෙක් විපාක වන්නාහ, විපාකස්වභාවධර්ම වන්නාහ, නො මැ විපාක වූ නොද විපාකස්වභාවධර්ම වන්නාහු ය.

දශධාතු කෙනෙක් උපාදින්නොපාදනියහ. ශබ්දධාතුව අනුපාදින්නොපාදනිය ය. ධාතුහු පස් දෙනෙක් උපාදින්නොපාදනිය වන්නාහ, අනුපාදින්නොපාදනිය වන්නාහ. ධාතුහු දෙදෙනෙක් උපාදින්නොපාදනිය වන්නාහ, අනුපාදින්නොපාදනිය වන්නාහ, අනුපාදින්නොපාදනිය වන්නාහු ය.

සොළොස් ධාතුහු අසංක්ලිෂ්ටසංක්ලේශිකයහ. ධාතුහු දෙදෙනෙක් සංක්ලිෂ්ට සංක්ලේශික වන්නාහ, අසංක්ලිෂ්ටසංක්ලේශික වන්නාහ, අසංක්ලිෂ්ට අසංක්ලේශික වන්නාහු ය.

පසළොස් ධාතු කෙනෙක් අචිතර්කආචාරයහ. මනෝධාතුව සචිතර්කආචාර ය. මනෝවිඤ්ඤාධාතුව සචිතර්කආචාර වන්නේ ය, අචිතර්කචාරමාත්‍ර වන්නේ ය, අචිතර්කආචාර වන්නේ ය. ධර්මධාතුව සචිතර්කආචාර වන්නේ ය, අචිතර්කචාර මාත්‍ර වන්නේ ය, අචිතර්කආචාර වන්නේ ය, සචිතර්කආචාර සි ද අචිතර්කචාරමාත්‍ර සි ද අචිතර්කආචාර සි ද නො කියයුතු වන්නේ යි.

දශධාතුහු ප්‍රීතිසහගතභ සි ද සුඛසහගතභ සි ද උපෙක්ෂාසහගතභ සි ද නො කිය යුක්තාහ. ධාතුහු පස් දෙනෙක් උපෙක්ෂාසහගතභ. කායවිඤ්ඤාධාතුව ප්‍රීතිසහගත නො වෙයි, සුඛසහගත වන්නේ ය, උපෙක්ෂාසහගත නො වෙයි, සුඛසහගත සි නො කිය යුතු වන්නේ ය. ධාතුහු දෙදෙනෙක් ප්‍රීතිසහගත වන්නාහ, සුඛසහගත වන්නාහ, උපෙක්ෂා සහගත වන්නාහ, ප්‍රීතිසහගත සි ද සුඛසහගත සි ද උපෙක්ෂාසහගත සි ද නො කියයුතු වන්නාහු ය.

සොළොස්ධාතුහු නො මැ දර්ශනයෙන් නොද භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යහ. ධාතුහු දෙදෙනෙක් දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍ය වන්නාහ, භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍ය වන්නාහ, නො මැ දර්ශනයෙන් නොද භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍ය වන්නාහු ය.

සොළොස් ධාතුහු නො මැ දර්ශනයෙන් නොද භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍ය හෙතු ඇත්තාහ. ධාතුහු දෙදෙනෙක් දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍යහෙතුක වන්නාහ, භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යහෙතුක වන්නාහ, නො මැ දර්ශනයෙන් නොද භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යහෙතුක වන්නාහු ය.

සොළොස් ධාතුහු නො ම ආවයගාමී වූ නො ද අපවයගාමී වෙති. ධාතුහු දෙදෙනෙක් ආවයගාමී වන්නාහ, අපවයගාමී වන්නාහ, නො මැ ආවයගාමී වූ නොද අපවයගාමී වන්නාහු ය.

සොළොස් ධාතුහු නො මැ ශෛක්ෂ වූ නොද අශෛක්ෂයහ. ධාතුහු දෙදෙනෙක් ශෛක්ෂ වන්නාහ, අශෛක්ෂ වන්නාහ, නො මැ ශෛක්ෂ නොද අශෛක්ෂ වන්නාහු ය.

සොලස ධාතුයො පරිත්තා. ද්වේ ධාතුයො සියා පරිත්තා, සියා මහග්ගතා, සියා අප්පමාණා.

දස ධාතුයො අනාරම්මණා. ඡ ධාතුයො පරිත්තාරම්මණා. ද්වේ ධාතුයො සියා පරිත්තාරම්මණා, සියා මහග්ගතාරම්මණා, සියා අප්පමාණාරම්මණා. සියා න චත්තබ්බා පරිත්තාරම්මණාති'පි මහග්ගතාරම්මණාති'පි අප්පමාණාරම්මණාති'පි.

සොලස ධාතුයො මජ්ඣමා. ද්වේ ධාතුයො සියා භීනා, සියා මජ්ඣමා, සියා පණීතා.

සොලස ධාතුයො අනියතා. ද්වේ ධාතුයො සියා මිච්ඡත්තනියතා, සියා සම්මත්තනියතා, සියා අනියතා.

දස ධාතුයො අනාරම්මණා. ඡ ධාතුයො න චත්තබ්බා මඤ්ඤාරම්මණා-ති'පි මඤ්ඤෙතුකාති'පි මඤ්ඤාභිපතීනොති'පි. ද්වේ ධාතුයො සියා මඤ්ඤාරම්මණා, සියා මඤ්ඤෙතුකා, සියා මඤ්ඤාභිපතීනො. සියා න චත්තබ්බා මඤ්ඤාරම්මණාති'පි මඤ්ඤෙතුකාති'පි මඤ්ඤාභිපතීනොති'පි.

දස ධාතුයො සියා උප්පන්නා, සියා උප්පාදිනො, සියා න චත්තබ්බා අනුප්පන්නාති. සද්දධාතු සියා උප්පන්නා, සියා අනුප්පන්නා න චත්තබ්බා උප්පාදිතීති. ඡ ධාතුයො සියා උප්පන්නා, සියා අනුප්පන්නා' සියා උප්පාදිනො. ධම්මධාතු සියා උප්පන්නා, සියා අනුප්පන්නා, සියා උප්පාදිතී, සියා න චත්තබ්බා උප්පන්නාති'පි අනුප්පන්නාති'පි උප්පාදිතීති'පි.

සත්තරස ධාතුයො සියා අතීතා, සියා අනාගතා, සියා පච්චුප්පන්නා. ධම්මධාතු සියා අතීතා, සියා අනාගතා, සියා පච්චුප්පන්නා, සියා න චත්තබ්බා අතීතාති'පි අනාගතාති'පි පච්චුප්පන්නාති'පි.

දස ධාතුයො අනාරම්මණා. ඡ ධාතුයො පච්චුප්පන්නාරම්මණා. ද්වේ ධාතුයො සියා අතීතාරම්මණා, සියා අනාගතාරම්මණා, සියා පච්චුප්පන්නාරම්මණා, සියා න චත්තබ්බා අතීතාරම්මණාති'පි අනාගතාරම්මණාති'පි, පච්චුප්පන්නාරම්මණාති'පි.

සියා අජ්ඣන්තා, සියා බහිඤ්ඤා, සියා අජ්ඣන්තබහිඤ්ඤා.

දස ධාතුයො අනාරම්මණා. ඡ ධාතුයො සියා අජ්ඣන්තාරම්මණා, සියා බහිඤ්ඤාරම්මණා, සියා අජ්ඣන්තබහිඤ්ඤාරම්මණා. ද්වේ ධාතුයො සියා අජ්ඣන්තාරම්මණා, සියා බහිඤ්ඤාරම්මණා, සියා අජ්ඣන්තබහිඤ්ඤාරම්මණා, සියා න චත්තබ්බා අජ්ඣන්තාරම්මණාති'පි බහිඤ්ඤාරම්මණාති'පි අජ්ඣන්තබහිඤ්ඤාරම්මණාති'පි.

රූපධාතු සනිදසසනසප්පට්ඨා. නච ධාතුයො අනිදසසන සප්පට්ඨා. අච්ච ධාතුයො අනිදසසනඅප්පට්ඨා.

267. සත්තරස ධාතුයො න හෙතු. ධම්මධාතු සියා හෙතු, සියා න හෙතු.

සොලස ධාතුයො අහෙතුකා. ද්වේ ධාතුයො සියා සහෙතුකා, සියා අහෙතුකා.

සොලස ධාතුයො හෙතු විප්පය්ඤ්ඤා. ද්වේ ධාතුයො සියා හෙතු-සම්පය්ඤ්ඤා, සියා හෙතු විප්පය්ඤ්ඤා.

සොළොස් බාහු පරිත්තයහ. බාහු දෙදෙනෙක් පරිත්ත වන්තාහ, මහද්ගත වන්තාහ, අප්‍රමාණ වන්තාහු ය.

දශබාහු කෙනෙක් අනාලම්බනයහ. බාහු සදෙනෙක් පරිත්තාලම්බනයහ. බාහු දෙදෙනෙක් පරිත්තාලම්බන වන්තාහ, මහද්ගතාලම්බන වන්තාහ, අප්‍රමාණාලම්බන වන්තාහ, පරිත්තාලම්බන යි ද මහද්ගතාලම්බන යි ද අප්‍රමාණාලම්බන යි ද නො කිය යුතු වන්තාහු ය.

සොළොස් බාහු මධ්‍යමයෝ ය. බාහු දෙදෙනෙක් ඝීන වන්තාහ, මධ්‍යම වන්තාහ, ප්‍රභීත වන්තාහු ය.

සොළොස් බාහු අනියතයහ. බාහු දෙදෙනෙක් මීරායන්වනියත වන්තාහ, සමායක්ත්වනියත වන්තාහ, අනියත වන්තාහු ය.

දශබාහු අනාලම්බනයහ. බාහු සදෙනෙක් මාර්ගාලම්බනයහ යි ද මාර්ගහෙතුක යි ද මාර්ගාධිපති යි ද නො කියයුත්තාහ. බාහු දෙදෙනෙක් මාර්ගාලම්බන වන්තාහ, මාර්ග හෙතුක වන්තාහ, මාර්ගාධිපති වන්තාහ, මාර්ගාලම්බනයහ යි ද මාර්ගහෙතුකහ යි ද මාර්ගාධිපති යි ද නො කියයුතු වන්තාහු ය.

දශබාහු උත්පන්න වන්තාහ, උත්පාදී වන්තාහ, අනුත්පන්න යි නො කියයුතු වන්තාහ. ශබ්දබාහුව උත්පන්න වන්නෝ ය, අනුත්පන්න වන්නෝ ය, උත්පාදීනී යි නො කියයුතු ය. බාහු සදෙනෙක් උත්පන්න වන්තාහ, අනුත්පන්න වන්තාහ, උත්පාදී වන්තාහ. ධර්මබාහුව උත්පන්න වන්නෝ ය, අනුත්පන්න වන්නෝ ය, උත්පාදීනී වන්නෝ ය, උත්පන්න යි ද අනුත්පන්න යි ද උත්පාදීනී යි ද නො කියයුතු වන්නෝ යි.

සකළොස් බාහු අකීත ද වන්තාහ, අනාගත ද වන්තාහ, ප්‍රත්‍යුත්පන්න ද වන්තාහු ය. ධර්මබාහුව අකීත ද වන්නෝ ය, අනාගත ද වන්නෝ ය, ප්‍රත්‍යුත්පන්න ද වන්නෝ ය, අකීත යි ද අනාගත යි ද ප්‍රත්‍යුත්පන්න යි ද නො කියයුතු ද වන්නෝ යි.

බාහු දශයෙක් අනාලම්බන ය. බාහු සයෙක් ප්‍රත්‍යුත්පන්නාලම්බන ය. බාහු දෙදෙනෙක් අකීතාලම්බන ද වන්තාහ, අනාගතාලම්බන ද වන්තාහු ය, අකීතාලම්බන යි ද අනාගතාලම්බන යි ද ප්‍රත්‍යුත්පන්නාලම්බන යි ද නො කියයුතු ද වන්තාහු යි.

අටළොස් බාහු අධ්‍යාත්ම ද වන්තාහ, බාහිර ද වන්තාහ, අධ්‍යාත්මබාහිර ද වන්තාහු යි.

බාහු දශයෙක් අනාලම්බන ය. බාහු සයෙක් අධ්‍යාත්මාලම්බන ද වන්නෝ ය, බාහිරාලම්බන ද වන්නෝ ය, අධ්‍යාත්මබාහිරාලම්බන ද වන්නෝ ය. බාහු දෙදෙනෙක් අධ්‍යාත්මාලම්බන ද වන්තාහ, බාහිරාලම්බන ද වන්තාහ, අධ්‍යාත්මබාහිරාලම්බන ද වන්තාහු ය, අධ්‍යාත්මාලම්බන යි ද බාහිරාලම්බන යි ද අධ්‍යාත්මබාහිරාලම්බන යි ද නො කියයුතු ද වන්තාහු යි.

රූපබාහුව සනිදර්ශනසප්‍රතිස ය. බාහු නව දෙනෙක් අනිදර්ශන සප්‍රතිසයෝ ය. බාහු අටදෙනෙක් අනිදර්ශන අප්‍රතිසයෝ යි.

267. බාහු සකළොස් දෙනෙක් හෙතු නො වෙකී. ධර්මබාහු හෙතු ද වෙයි, නො ද හෙතු වෙ.

සොළොස් බාහු අහෙතුකයෝ ය. බාහු දෙදෙනෙක් සහෙතුකයෝ ද වෙකී, අහෙතුකයෝ ද වෙකී.

සොළොස් බාහු හෙතුවිප්‍රසුක්කයෝ ය. බාහු දෙදෙනෙක් හෙතුවිප්‍රසුක්ක ද වන්තාහ, හෙතුවිප්‍රසුක්ක ද වන්තාහු යි.

සොලස බාහුයො න චත්තබ්බා හෙතු වෙච සහෙතුකාතිපි, සහෙතුකා වෙච න ච හෙතුතිපි. මනොවිඤ්ඤාණබාහු න චත්තබ්බා හෙතු වෙච සහෙතුකාති, සියා සහෙතුකා වෙච න ච හෙතු, සියා න චත්තබ්බා සහෙතුකා වෙච න ච හෙතුති. ධම්මබාහු සියා හෙතු වෙච සහෙතුකා ච, සියා සහෙතුකා වෙච න ච හෙතු, සියා න චත්තබ්බා හෙතු වෙච සහෙතුකාතිපි, සහෙතුකා වෙච න ච හෙතුතිපි.

සොලස බාහුයො න චත්තබ්බා හෙතු වෙච හෙතුසම්පයුත්තාතිපි, හෙතුසම්පයුත්තා වෙච න ච හෙතුතිපි. මනො විඤ්ඤාණබාහු න චත්තබ්බා හෙතු වෙච හෙතු සම්පයුත්තා ති, සියා හෙතුසම්පයුත්තා වෙච න ච හෙතු, සියා න චත්තබ්බා හෙතුසම්පයුත්ත වෙච න ච හෙතුති. ධම්මබාහු සියා හෙතු වෙච හෙතුසම්පයුත්තා ච, සියා හෙතුසම්පයුත්තා වෙච න ච හෙතු, සියා න චත්තබ්බා හෙතු වෙච හෙතුසම්පයුත්තාතිපි හෙතු සම්පයුත්තා වෙච න ච හෙතුතිපි.

සොලස බාහුයො න හෙතු අහෙතුකා. මනොවිඤ්ඤාණබාහු සියා න හෙතු සහෙතුකා, සියා න හෙතු අහෙතුකා. ධම්මබාහු සියා න හෙතු සහෙතුකා, සියා න හෙතු අහෙතුකා, සියා න චත්තබ්බා න හෙතු සහෙතුකාතිපි න හෙතු අහෙතුකාතිපි.

268. සත්තරස බාහුයො සපච්චයා. ධම්මබාහු සියා සපච්චයා, සියා අපච්චයා.

සත්තරස බාහුයො සඛිතා. ධම්මබාහු සියා සඛිතා, සියා අසඛිතා,

රූපබාහු සනිදසසනා. සත්තරස බාහුයො අනිදසසනා.
දස බාහුයො සපච්චිභා. අධි බාහුයො අපච්චිභා.
දස බාහුයො රූපා. සත්තබාහුයො අරූපා. ධම්මබාහු සියා රූපා සියා අරූපා.
සොලස බාහුයො ලොකියා. දෙච බාහුයො සියා ලොකියා, සියා ලොකුත්තරා.
කෙනචි විඤ්ඤායා, කෙනචි න විඤ්ඤායා.

269. සත්තරස බාහුයො නො ආසවා. ධම්මබාහු සියා ආසවා, සියා නො ආසවා.

සොලස බාහුයො සාසවා. දෙච බාහුයො සියා සාසවා, සියා අනාසවා,

සොලස බාහුයො ආසවච්චපයුත්තා. දෙච බාහුයො සියා ආසව සම්පයුත්තා, සියා ආසවච්චපයුත්තා.

සොලස බාහුයො න චත්තබ්බා ආසවා වෙච සාසවාති, සාසවා වෙච නො ච ආසවා. මනොවිඤ්ඤාණබාහු න චත්තබ්බා ආසවො වෙච සාසවාති, සියා සාසවා වෙච නො ච ආසවො සියා න චත්තබ්බා සාසවා වෙච නො ච ආසවොති. ධම්මබාහු සියා ආසවො වෙච සාසවා ච, සියා සාසවා වෙච නො ච ආසවො, සියා න චත්තබ්බා ආසවො වෙච සාසවා තිපි, සාසවා වෙච නො ච ආසවො'තිපි.

සොළොස් ධාතුහු හෙතු ද වූ ම සහෙතුක යි ද සහෙතුක ද වූ ම නොද හෙතු යි ද නො කියයුතු වන්නාහු ය. මනෝවිඤ්ඤාධාතුව හෙතු ද වූ ම සහෙතුකයෙකැ යි නො කිය යුතු වෙයි, සහෙතුක ද වූ ම නොද හෙතු වන්නේ ය. සහෙතුක ද වූ ම නොද හෙතු යි නො කියයුතු ද වන්නේ ය. ධර්මධාතුව හෙතු ද වූ ම සහෙතුක ද වන්නේ ය, සහෙතුක ද වූ ම නොද හෙතු වන්නේ ය, හෙතු ද වූ ම සහෙතුක යි ද සහෙතුක ද වූ ම නොද හෙතු යි ද නො කියයුතු වන්නේ යි.

සොළොස් ධාතුහු හෙතු ද වූ ම හෙතුසම්ප්‍රයුක්තය යි ද හෙතුසම්ප්‍රයුක්ත ද වූ ම නොද හෙතු යි ද නො කියයුතු වන්නාහ. මනෝවිඤ්ඤාධාතුව හෙතු ද වූ ම හෙතුසම්ප්‍රයුක්ත යෙකැ යි නො කියයුත්තේ ය, හෙතුසම්ප්‍රයුක්ත ද වූ ම නොද හෙතු වන්නේ ය. හෙතු සම්ප්‍රයුක්ත ද වූ ම නො ද හෙතු යි ද නො කියයුතු වන්නේ ය. ධර්ම ධාතුව හෙතු ද වූ ම හෙතුසම්ප්‍රයුක්තයෙකැ ද වන්නේ ය, හෙතුසම්ප්‍රයුක්ත ද වූ ම නොද හෙතු වන්නේ ය, හෙතු ද වූ ම හෙතුසම්ප්‍රයුක්තයෙකැ යි ද හෙතුසම්ප්‍රයුක්ත ද වූ ම නොද හෙතුයෙකැ යි ද නො කියයුතු වන්නේ යි.

සොළොස් ධාතුහු හෙතු නො වූ අහෙතුකයෝ ය. මනෝවිඤ්ඤාධාතුව හෙතු නො වූ සහෙතුකයෙකැ ද වන්නේ ය, හෙතු නො වූ අහෙතුකයෙකැ ද වන්නේ ය. ධර්මධාතුව හෙතු නො වූ සහෙතුකයෙකැ ද වන්නේ ය, හෙතු නො වූ අහෙතුකයෙකැ ද වන්නේ ය, හෙතු නො වූ සහෙතුකයෙකැ යි ද හෙතු නො වූ අහෙතුකයෙකැ යි ද නො කියයුතු වන්නේ යි.

268. සතළොස් ධාතුහු සප්තායෝ ය. ධර්මධාතුව සප්තා ද වන්නේ ය, අප්‍රතා ද වන්නේ යි.

සතළොස් ධාතුහු සංඛතයෝ ය. ධර්මධාතුව සංඛත ද වන්නේ ය, අසංඛත ද වන්නේ යි.

රූපධාතුව සනිදර්ශන ය. සතළොස් ධාතුහු අනිදර්ශනයෝ යි.

ධාතු දශයෙකැ සප්තීස ය. ධාතු අටෙකැ අප්‍රතීස යි.

ධාතු දශයෙකැ රූපී ය. ධාතු සතෙකැ අරූපී ය. ධර්මධාතුව රූපී ද වන්නේ ය, අරූපී ද වන්නේ යි.

ධාතු සොළොසෙකැ ලොකික ය. ධාතුහු දෙදෙනෙකැ ලොකික ද වන්නාහ, ලොකොත්තර ද වන්නාහු යි.

අටළොස් ධාතුහු (වක්ඡුර්විඤ්ඤාදි) කිසිවකින් දතයුත්තාහ, කිසි විඤ්ඤායෙකින් නො දතයුත්තාහු යි.

269. සතළොස් ධාතුහු ආසුච නො වෙති. ධර්මධාතුව ආසුච ද වන්නේ ය, ආසුච නොද වන්නේ යි.

සොළොස් ධාතුහු සාසුචයෝ ය. ධාතුහු දෙදෙනෙකැ සාසුච ද වන්නාහු, අනාසුච ද වන්නාහු ය.

සොළොස් ධාතුහු ආසුචවිප්‍රයුක්තයෝ ය, ධාතුහු දෙදෙනෙකැ ආසුච සම්ප්‍රයුක්ත ද වන්නාහ, ආසුචවිප්‍රයුක්ත ද වන්නාහු යි.

සොළොස් ධාතුහු ආසුච ද වූ ම සාසුචයෝ යි නො කියයුත්තාහ, සාසුච ද වූ ම නොද ආසුචයෝ වෙති. මනෝවිඤ්ඤාධාතුව ආසුච ද වූයේ ම සාසුචයෙකැ යි නො කියයුතු ය, සාසුච ද වූ ම නොද අසුචයෙකැ වන්නේ ය, සාසුච ද වූයේ ම නොද ආසුචයෙකැ යි නො කිය යුතු වන්නේ ය. ධර්මධාතුව ආසුචයෙකැ ද වූයේ ම සාසුච ද වන්නේ ය, සාසුච ද වූයේ ම නොද ආසුචයෙකැ වන්නේ ය. ආසුචයෙකැ ද වූ ම සාසුච යි ද සාසුච ද වූයේ ම නොද ආසුචයෙකැ යි ද නො කියයුතු වන්නේ යි.

සොලස බාහුයො න චතතඛබ්බා ආසවා ඡෙච ආසවසම්පයුත්තාතිපි, ආසවසම්පයුත්තා චෙච නො ච ආසවාතිපි. මනොවිඤ්ඤාණබාහු න චතතඛබ්බා ආසවො චෙච ආසවසම්පයුත්තා ති, සියා ආසවසම්පයුත්තා චෙච නො ච ආසවො, සියා න චතතඛබ්බා ආසවසම්පයුත්තා චෙච නො ච ආසවො ති. ධම්මබාහු සියා ආසවො චෙච ආසවසම්පයුත්තා ච, සියා ආසවසම්පයුත්තා චෙච නො ච ආසවො, සියා න චතතඛබ්බා ආසවො චෙච ආසවසම්පයුත්තාති පි, ආසවසම්පයුත්තා චෙච නො ච ආසවොතිපි.

සොලස බාහුයො ආසවවිපසයුත්තසාසවා. දො බාහුයො සියා ආසවවිපසයුත්තසාසවා, සියා ආසවවිපසයුත්තආනාසවා, සියා න චතතඛබ්බා ආසවවිපසයුත්තසාසවාතිපි ආසවවිපසයුත්තආනාසවාතිපි.

270. සත්තරස බාහුයො නො සඤ්ඤාප්පනා. ධම්මබාහු සියා සඤ්ඤාප්පනං, සියා නො සඤ්ඤාප්පනං.

සොලස බාහුයො සඤ්ඤාප්පනියා. දො බාහුයො සියා සඤ්ඤාප්පනියා, සියා ආසඤ්ඤාප්පනියා.

සොලස බාහුයො සඤ්ඤාප්පනවිපසයුත්තා. දො බාහුයො සියා සඤ්ඤාප්පනසම්පයුත්තා, සියා සඤ්ඤාප්පනවිපසයුත්තා.

සොලස බාහුයො න චතතඛබ්බා සඤ්ඤාප්පනා චෙච සඤ්ඤාප්පනියා ති, සඤ්ඤාප්පනියා චෙච නො ච සඤ්ඤාප්පනා. මනොවිඤ්ඤාණබාහු න චතතඛබ්බා සඤ්ඤාප්පනං චෙ ච සඤ්ඤාප්පනියා ති, සියා සසුඤ්ඤාප්පනියා චෙ ච නො ච සඤ්ඤාප්පනං, සියා න චතතඛබ්බා සඤ්ඤාප්පනියා චෙ ච නො ච සඤ්ඤාප්පනනති, ධම්මබාහු සියා සඤ්ඤාප්පනං චෙ ච සඤ්ඤාප්පනියා ච, සියා සඤ්ඤාප්පනියා චෙ ච නො ච සඤ්ඤාප්පනං, සියා න චතතඛබ්බා සඤ්ඤාප්පනං චෙච සඤ්ඤාප්පනියාතිපි සඤ්ඤාප්පනියා චෙ ච නො ච සඤ්ඤාප්පනනතිපි.

සොලස බාහුයො න චතතඛබ්බා සඤ්ඤාප්පනා චෙච සඤ්ඤාප්පන සම්පයුත්තාතිපි, සඤ්ඤාප්පනසම්පයුත්තා චෙච නො ච සඤ්ඤාප්පනාතිපි. මනොවිඤ්ඤාණබාහු න චතතඛබ්බා සඤ්ඤාප්පනං චෙච සඤ්ඤාප්පන-සම්පයුත්තාති, සියා සඤ්ඤාප්පන සම්පයුත්තා චෙච නො ච සඤ්ඤාප්පනං, සියා න චතතඛබ්බා සඤ්ඤාප්පනසම්පයුත්තා චෙච නො ච සඤ්ඤාප්පන-ප්පනනති. ධම්මබාහු සියා සඤ්ඤාප්පනං චෙච සඤ්ඤාප්පනසම්පයුත්තා ච, සියා සඤ්ඤාප්පනසම්පයුත්තා චෙච නො ච සඤ්ඤාප්පනං, සියා න චතතඛබ්බා සඤ්ඤාප්පනං චෙච සඤ්ඤාප්පනසම්පයුත්තාතිපි, සඤ්ඤාප්පන-සම්පයුත්තා චෙච නො ච සඤ්ඤාප්පනනතිපි.

සොලස බාහුයො සඤ්ඤාප්පනවිපසයුත්තසඤ්ඤාප්පනියා. දො බාහුයො සියා සඤ්ඤාප්පනවිපසයුත්තසඤ්ඤාප්පනියා සියා සඤ්ඤාප්පන-විපසයුත්තආසඤ්ඤාප්පනියා, සියා න චතතඛබ්බා සඤ්ඤාප්පනවිපසයුත්ත-සඤ්ඤාප්පනියා ති පි, සඤ්ඤාප්පනවිපසයුත්තආසඤ්ඤාප්පනියා තිපි.

271. සත්තරස බාහුයො - නො ගජො. ධම්මබාහු සියා ගජො, සියා නො ගජො.

සොලස බාහු ගජනියා. දො බාහුයො සියා ගජනියා, සියා ආගජනියා.

සොලස බාහුයො ගජවිපසයුත්තා. දො බාහුයො සියා ගජසම්ප-යුත්තා, සියා ගජවිපසයුත්තා.

සොළොස් බාහු ආසුව ද වුවාහු ම ආසුවසම්ප්‍රයුක්ත යි ද ආසුව සම්ප්‍රයුක්ත ද වූ ම නොද ආසුවහ යි ද නො කියයුත්තාහ. මනෝවිඤ්ඤාධාතුව ආසුව ද වූයේ ම ආසුවසම්ප්‍රයුක්තයෙකැ යි නො කියයුත්තේ ය, ආසුවසම්ප්‍රයුක්ත ද වූයේ ම නොද ආසුව ද වන්නේ ය, ආසුවසම්ප්‍රයුක්ත ද වූයේ ම නොද ආසුවයෙකැ යි නො කියයුතු වන්නේ ය. ධර්මධාතුව ආසුවයෙක් ද වූයේ ම ආසුවසම්ප්‍රයුක්ත ද වන්නේ ය, ආසුවසම්ප්‍රයුක්ත ද වූයේ ම නොද ආසුවයෙක් වන්නේ ය, ආසුවයෙක් ද වූයේ ම ආසුවසම්ප්‍රයුක්තයෙකැ යි ද ආසුවසම්ප්‍රයුක්ත ද වූයේ ම නොද ආසුවයෙකැ යි ද නො කියයුතු වන්නේ යි.

සොළොස් බාහු ආසුවවිප්‍රයුක්තසාසුවයෝ ය. බාහු දෙදෙනෙක් ආසුවවිප්‍රයුක්ත සාසුව ද වන්නාහ, ආසුවවිප්‍රයුක්තඅනාසුව ද වන්නාහ, ආසුවවිප්‍රයුක්තසාසුවහ යි ද ආසුවවිප්‍රයුක්තඅනාසුවහ යි ද නො කියයුතු වන්නාහු යි.

270. සතළොස් බාහු සංයෝජනයෝ නො වෙති. ධර්මධාතුව සංයෝජන ද වන්නේ ය, සංයෝජන නොද වන්නේ යි.

සොළොස් බාහු සංයෝජනීය වන්නාහ. බාහු දෙදෙනෙක් සංයෝජනීය ද වන්නාහ, අසංයෝජනීය ද වන්නාහු යි.

සොළොස් බාහු සංයෝජනවිප්‍රයුක්තයෝ ය. බාහු දෙදෙනෙක් සංයෝජන සම්ප්‍රයුක්ත ද වන්නාහ, සංයෝජනවිප්‍රයුක්ත ද වන්නාහු යි.

සොළොස් බාහු සංයෝජන ද වූ ම සංයෝජනීයහ යි නො කියයුත්තාහ, සංයෝජනීය ද වුවාහු ම නොද සංයෝජනය වෙති. මනෝවිඤ්ඤාධාතුව සංයෝජන ද වූ ම සංයෝජනීයයෙකැ යි නො කියයුතු ය, සංයෝජනීය ද වූ ම නොද සංයෝජන ද වන්නේ ය, සංයෝජනීය ද වූ ම නොද සංයෝජන යි නො කියයුතු ද වන්නේ ය. ධර්ම ධාතුව සංයෝජන ද වූ ම සංයෝජනීය ද වන්නේ ය, සංයෝජනීය ද වූ ම නොද සංයෝජන ද වන්නේ ය, සංයෝජන ද වූ ම සංයෝජනීය යි ද සංයෝජනීය ද වූ ම නොද සංයෝජන යි ද නො කියයුතු ද වන්නේ යි.

සොළොස් බාහු සංයෝජන වුවාහු ම සංයෝජනසම්ප්‍රයුක්තහ යි ද සංයෝජන සම්ප්‍රයුක්ත ද වුවාහු ම නොද සංයෝජනහ යි ද නො කියයුත්තාහ. මනෝවිඤ්ඤාධාතුව සංයෝජන ද වූ ම සංයෝජනසම්ප්‍රයුක්ත යි නො කියයුතු ය, සංයෝජනසම්ප්‍රයුක්ත ද වූ ම නොද සංයෝජන ද වන්නේ ය, සංයෝජනසම්ප්‍රයුක්ත ද වූ ම නොද සංයෝජන යි නො කියයුතු ද වන්නේ ය. ධර්මධාතුව සංයෝජන ද වූ ම සංයෝජනසම්ප්‍රයුක්ත ද වන්නේ ය, සංයෝජනසම්ප්‍රයුක්ත ද වූ ම නොද සංයෝජන ද වන්නේ ය, සංයෝජන ද වූ ම සංයෝජන සම්ප්‍රයුක්ත යි ද සංයෝජනසම්ප්‍රයුක්ත ද වූ ම නොද සංයෝජන යි ද නො කියයුතු ද වන්නේ යි.

සොළොස් බාහු සංයෝජනවිප්‍රයුක්තසංයෝජනීයයෝ වෙති. බාහු දෙදෙනෙක් සංයෝජනවිප්‍රයුක්ත සංයෝජනීය ද වන්නාහ, සංයෝජනවිප්‍රයුක්තඅසංයෝජනීය ද වන්නාහ, සංයෝජනවිප්‍රයුක්තසංයෝජනීයහ යි ද සංයෝජනවිප්‍රයුක්තඅසංයෝජනීයහ යි ද නො කියයුතු ද වන්නාහු යි.

271. සතළොස් බාහු ශ්‍රන්ථයෝ නො වෙති. ධර්මධාතුව ශ්‍රන්ථ ද වන්නේ ය, ශ්‍රන්ථ නොද වන්නේ යි.

සොළොස් බාහු ශ්‍රන්ථනීයයෝ වෙති. බාහු දෙදෙනෙක් ශ්‍රන්ථනීය ද වන්නාහ, අශ්‍රන්ථනීය ද වන්නාහු යි.

සොළොස් බාහු ශ්‍රන්ථවිප්‍රයුක්තයෝ වෙති. බාහු දෙදෙනෙක් ශ්‍රන්ථසම්ප්‍රයුක්ත ද වන්නාහ, ශ්‍රන්ථවිප්‍රයුක්ත ද වන්නාහු යි.

සොලස ධාතුයො න චත්තබ්බො ගන්තො වෙච්ච ගන්තනීයාති, ගන්තනීයා වෙච්ච නො ච ගන්තො. මනොවිඤ්ඤාණධාතු න චත්තබ්බො ගන්තො වෙච්ච ගන්තනීයාති, සියා ගන්තනීයා වෙච්ච නො ච ගන්තො, සියා න චත්තබ්බො ගන්තනීයා වෙච්ච නො ච ගන්තොති. ධම්මධාතු සියා ගන්තො වෙච්ච ගන්තනීයා ච, සියා ගන්තනීයා වෙච්ච නො ච ගන්තො, සියා න චත්තබ්බො ගන්තො වෙච්ච ගන්තනීයාතිපි. ගන්තනීයා වෙච්ච නො ච ගන්තොතිපි.

සොලස ධාතුයො න චත්තබ්බො ගන්තො වෙච්ච ගන්තසම්පයුත්තාතිපි, ගන්තසම්පයුත්තා වෙච්ච නො ච ගන්තොති'පි. මනොවිඤ්ඤාණධාතු න චත්තබ්බො ගන්තො වෙච්ච ගන්තසම්පයුත්තාති, සියා ගන්තසම්පයුත්තා වෙච්ච නො ච ගන්තො, සියා න චත්තබ්බො ගන්තසම්පයුත්තා වෙච්ච නො ච ගන්තොති. ධම්මධාතු සියා ගන්තො වෙච්ච ගන්තසම්පයුත්තා ච, සියා ගන්තසම්පයුත්තා වෙච්ච නො ච ගන්තො, සියා න චත්තබ්බො ගන්තො වෙච්ච ගන්තසම්පයුත්තාති'පි ගන්තසම්පයුත්තා වෙච්ච නො ච ගන්තොති'පි.

සොලස ධාතුයො ගන්තවිපසයුත්තගන්තනීයා. ඤෙ ධාතුයො සියා ගන්තවිපසයුත්තගන්තනීයා, සියා ගන්තවිපසයුත්තආගන්තනීයා, සියා න චත්තබ්බො ගන්තවිපසයුත්තගන්තනීයාතිපි, ගන්තවිපසයුත්තආගන්තනීයාති'පි.

272-274. සත්තරසධාතුයො නො ඕසා -පෙ- නො යොගා - පෙ - නො නීවරණා. ධම්මධාතු සියා නීවරණං, සියා නො නීවරණං.

සොලස ධාතුයො නීවරණීයා. ඤෙ ධාතුයො සියා නීවරණීයා සියා ආනීවරණීයා.

සොලස ධාතුයො නීවරණවිපසයුත්තා. ඤෙ ධාතුයො සියා නීවරණ සම්පයුත්තා, සියා නීවරණවිපසයුත්තා.

සොලස ධාතුයො න චත්තබ්බො නීවරණා වෙච්ච නීවරණීයාති, නීවරණීයා වෙච්ච නො ච නීවරණා. මනොවිඤ්ඤාණධාතු න චත්තබ්බො නීවරණඤ්ඤෙච්ච නීවරණීයාති, සියා නීවරණීයා වෙච්ච නො ච නීවරණං, සියා න චත්තබ්බො නීවරණීයා වෙච්ච නො ච නීවරණනති. ධම්මධාතු සියා නීවරණං වෙච්ච නීවරණීයා ච, සියා නීවරණීයා වෙච්ච නො ච නීවරණං, සියා න චත්තබ්බො නීවරණඤ්ඤෙච්ච නීවරණීයාතිපි, නීවරණීයා වෙච්ච නො ච නීවරණනතිපි.

සොලස ධාතුයො න චත්තබ්බො නීවරණා වෙච්ච නීවරණසම්පයුත්තා තිපි, නීවරණසම්පයුත්තා වෙච්ච නො ච නීවරණාතිපි. මනොවිඤ්ඤාණ ධාතු න චත්තබ්බො නීවරණඤ්ඤෙච්ච නීවරණසම්පයුත්තාති, සියා නීවරණ සම්පයුත්තා වෙච්ච නො ච නීවරණං, සියා න චත්තබ්බො නීවරණ සම්පයුත්තා වෙච්ච නො ච නීවරණනති. ධම්මධාතු සියා නීවරණඤ්ඤෙච්ච නීවරණසම්පයුත්තා ච, නීවරණසම්පයුත්තා වෙච්ච නො ච නීවරණං, සියා න චත්තබ්බො නීවරණඤ්ඤෙච්ච නීවරණසම්පයුත්තාතිපි, නීවරණ සම්පයුත්තා වෙච්ච නො ච නීවරණනතිපි.

සොලස ධාතුයො නීවරණවිපසයුත්තනීවරණීයා. ඤෙ ධාතුයො සියා නීවරණවිපසයුත්තනීවරණීයා. සියා නීවරණවිපසයුත්තආනීවරණීයා. සියා න චත්තබ්බො නීවරණවිපසයුත්තනීවරණීයාතිපි නීවරණවිපසයුත්ත-ආනීවරණීයාතිපි.

275. සත්තරස බාහුයො නො පරමාසා. ධම්මබාහු සියා පරමාසා,
සියා නො පරමාසා,

සොලස බාහුයො පරමට්ඨා. දො බාහුයො සියා පරමට්ඨා, සියා
අපරමට්ඨා.

සොලස බාහුයො පරමාසවිපසුත්තා. මනොවිඤ්ඤාණබාහු සියා
පරමාසසම්පසුත්තා, සියා පරමාසවිපසුත්තා. ධම්මබාහු සියා
පරමාසසම්පසුත්තා, සියා පරමාසවිපසුත්තා, සියා න චත්තබ්බා
පරමාසසම්පසුත්තාතිපි පරමාසවිපසුත්තා තිපි.

සොලස බාහුයො න චත්තබ්බා පරමාසා වෙච්ච පරමට්ඨාති, පරමට්ඨා
වෙච්ච නො ච පරමාසා. මනොවිඤ්ඤාණබාහු න චත්තබ්බා පරමාසො
වෙච්ච පරමට්ඨාති, සියා පරමට්ඨා වෙච්ච නො ච පරමාසො, සියා න
චත්තබ්බා පරමට්ඨා වෙච්ච නො ච පරමාසොති. ධම්මබාහු සියා
පරමාසො වෙච්ච පරමට්ඨා ච, සියා පරමට්ඨා වෙච්ච නො ච පරමාසො,
සියා න චත්තබ්බා පරමාසො වෙච්ච පරමට්ඨාතිපි පරමට්ඨා වෙච්ච
නො ච පරමාසොතිපි.

සොලස බාහුයො පරමාසවිපසුත්තපරමට්ඨා. දො බාහුයො
සියා පරමාසවිපසුත්තපරමට්ඨා, සියා පරමාසවිපසුත්තඅපරමට්ඨා,
සියා න චත්තබ්බා පරමාසවිපසුත්තපරමට්ඨාතිපි පරමාසවිපසුත්ත
අපරමට්ඨාතිපි.

276. දස බාහුයො අනාරම්මණා. සත්ත බාහුයො සාරම්මණා
ධම්මබාහු සියා සාරම්මණා, සියා අනාරම්මණා.

සත්ත බාහුයො චිත්තා. එකාදස බාහුයො නො චිත්තා.
සත්තරස බාහුයො අවෙනසිකා. ධම්මබාහු සියා වෙනසිකා, සියා
අවෙනසිකා.

දස බාහුයො චිත්තවිපසුත්තා. ධම්මබාහු සියා චිත්තසම්පසුත්තා,
සියා චිත්තවිපසුත්තා. සත්ත බාහුයො න චත්තබ්බා චිත්තෙන සම්පසුත්තා
තිපි චිත්තෙන විපසුත්තාතිපි.

දස බාහුයො චිත්තවිසංසට්ඨා. ධම්මබාහු සියා චිත්තසංසට්ඨා සියා
චිත්තවිසංසට්ඨා. සත්ත බාහුයො න චත්තබ්බා චිත්තෙන සංසට්ඨාතිපි
චිත්තෙන විසංසට්ඨාතිපි.

ආදස බාහුයො නො චිත්තසමුට්ඨානා. ඡ බාහුයො සියා චිත්ත-
සමුට්ඨානා, සියා නො චිත්තසමුට්ඨානා.

සත්තරස බාහුයො නො චිත්තසහභුනො. ධම්මබාහු සියා චිත්තසහභු,
සියා නො චිත්තසහභු.

සත්තරස බාහුයො නො චිත්තානුපරිච්චතනි. ධම්මබාහු සියා
චිත්තානුපරිච්චතනි, සියා නො චිත්තානුපරිච්චතනි.

සත්තරස බාහුයො නො චිත්තසංසට්ඨසමුට්ඨානා. ධම්මබාහු සියා
චිත්තසංසට්ඨසමුට්ඨානා, සියා නො චිත්තසංසට්ඨසමුට්ඨානා.

සත්තරස බාහුයො නො චිත්තසංසට්ඨසමුට්ඨානසහභුනො. ධම්මබාහු
සියා චිත්තසංසට්ඨසමුට්ඨානසහභු, සියා නො චිත්තසංසට්ඨසමුට්ඨානසහභු.

275. සතලොස් බාහු පරාමයෝ නො වෙති. ධර්මබාහුව පරාමයී ද වන්නේ ය, පරාමයී නොද වන්නේ යි.

සොලොස් බාහු පරාමාණ්ටයෝ ය. බාහු දෙදෙනෙක් පරාමාණ්ට ද වන්නාහ, අපරාමාණ්ට ද වන්නාහු යි.

සොලොස් බාහු පරාමයීවිප්‍රසුක්කයෝ ය. මනොවිඤනබාහුව පරාමයීසම්ප්‍රසුක්ක ද වන්නේ ය, පරාමයීවිප්‍රසුක්ක ද වන්නේ ය. ධර්මබාහුව පරාමයීසම්ප්‍රසුක්ක ද වන්නේ ය, පරාමයීවිප්‍රසුක්ක ද වන්නේ ය, පරාමයීසම්ප්‍රසුක්ක යි ද පරාමයීවිප්‍රසුක්ක යි ද නො කිය යුතු වන්නේ යි.

සොලොස් බාහු පරාමයී ද වුවාහු ම පරාමාණ්ටහ යි නො කියයුත්තාහ, පරාමාණ්ට ද වුවාහු ම නොද පරාමයීයෝ වෙත්. මනොවිඤනබාහුව පරාමයීයෙක් ද වූයේ ම පරාමාණ්ට යි නො කියයුත්තේ ය, පරාමාණ්ට ද වූ ම නොද පරාමයීයෙක් වන්නේ ය, පරාමාණ්ට ද වූයේ ම නොද පරාමයීයෙකැ යි නො කියයුතු වන්නේ ය. ධර්මබාහුව පරාමයීයෙක් ද වූයේ ම පරාමාණ්ට ද වන්නේ ය, පරාමාණ්ට ද වූයේ ම නොද පරාමයීයෙක් වන්නේ ය. පරාමයීයෙක් ද වූයේ ම පරාමාණ්ට යි ද පරාමාණ්ට ද වූයේ ම නොද පරාමයීයෙකැ යි ද නො කියයුතු වන්නේ යි.

සොලොස් බාහු පරාමයීවිප්‍රසුක්කපරාමාණ්ටයෝ වෙති. බාහු දෙදෙනෙක් පරාමයීවිප්‍රසුක්කපරාමාණ්ට ද වන්නාහ, පරාමයීවිප්‍රසුක්කඅපරාමාණ්ට ද වන්නාහ, පරාමයී විප්‍රසුක්කපරාමාණ්ට යි ද පරාමයීවිප්‍රසුක්කඅපරාමාණ්ට යි ද නො කියයුතු වන්නාහු යි.

276. බාහු දශ දෙනෙක් අනාලම්බනයෝ ය. බාහු සත් දෙනෙක් සාලම්බනයෝ ය. ධර්මබාහුව සාලම්බන ද වන්නේ ය, අනාලම්බන ද වන්නේ යි.

බාහු සත් දෙනෙක් චිත්තයෝ ය. බාහු එකොලොස් දෙනෙක් චිත්තයෝ නො වෙත්.

සතලොස් බාහු කෙනෙක් අවෙතසිකයෝ ය. ධර්මබාහුව වෙතසික ද වන්නේ ය, අවෙතසික ද වන්නේ යි.

බාහු දශ දෙනෙක් චිත්තවිප්‍රසුක්කයෝ ය. ධර්මබාහුව චිත්තසම්ප්‍රසුක්ක ද වන්නේ ය, චිත්තවිප්‍රසුක්ක ද වන්නේ ය. බාහු සත් දෙනෙක් චිත්තය හා සම්ප්‍රසුක්ක යි ද චිත්තය හා විප්‍රසුක්ක යි ද නො කියයුත්තාහු යි.

බාහු දශ දෙනෙක් චිත්තය හා විසංසාණ්ටයෝ ය. ධර්මබාහුව චිත්තසංසාණ්ට ද වන්නේ ය, චිත්තවිසංසාණ්ට ද වන්නේ ය. බාහු සත් දෙනෙක් චිත්තය හා සංසාණ්ටහ යි ද චිත්තය හා විසංසාණ්ටහ යි ද නො කියයුත්තාහු ය.

බාහු දෙලොස් දෙනෙක් චිත්තසමුක්ඛානයෝ නො වෙති. බාහු සදෙනෙක් චිත්තසමුක්ඛාන ද වන්නාහ, චිත්තසමුක්ඛාන නොද වන්නාහු ය.

සතලොස් බාහු චිත්තසහගු නො වෙති. ධර්මබාහුව චිත්තසහගු ද වන්නේ ය, චිත්තසහගු නොද වන්නේ යි.

සතලොස් බාහු චිත්තානුපරිවර්තීහු නො වෙති. ධර්මබාහුව චිත්තානුපරිවර්තී ද වන්නේ ය. චිත්තානුපරිවර්තී නොද වන්නේ යි.

සතලොස් බාහු චිත්තසංසාණ්ටසමුක්ඛානයෝ නො වෙති. ධර්මබාහුව චිත්ත සංසාණ්ටසමුක්ඛාන ද වන්නේ ය, චිත්තසංසාණ්ටසමුක්ඛාන නොද වන්නේ යි.

සතලොස් බාහු චිත්තසංසාණ්ටසමුක්ඛානසහගු නො වෙති. ධර්මබාහුව චිත්ත සංසාණ්ටසමුක්ඛානසහගු ද වන්නේ ය, චිත්තසංසාණ්ටසමුක්ඛානසහගු නොද වන්නේ යි.

සත්තරස බාහුයො නො චිත්තසංසට්ඨසමුට්ඨානානුපරිච්ඡිතො, ධම්මබාහු සියා චිත්තසංසට්ඨසමුට්ඨානානුපරිච්ඡිතී, සියා නො චිත්ත සංසට්ඨසමුට්ඨානානුපරිච්ඡිතී.

ආදස බාහුයො අජකිත්තිකා. ඡ බාහුයො බාහිරු.

නච බාහුයො උපාද. අට්ඨබාහුයො නො උපාද. ධම්මබාහු සියා උපාද, සියා නො උපාද.

දස බාහුයො උපාදිත්තා. සද්ධබාහු අනුපාදිත්තා. සත්තබාහුයො සියා උපාදිත්තා, සියා අනුපාදිත්තා.

277. සත්තරස බාහුයො නො උපාදනා. ධම්මබාහු සියා උපාදනං සියා නො උපාදනං.

සොලස බාහුයො උපාදනියා. දො බාහුයො සියා උපාදනියා, සියා අනුපාදනියා.

සොලස බාහුයො උපාදනවිපසග්ගතා. දො බාහුයො සියා උපාදනසම්පසග්ගතා, සියා උපාදනවිපසග්ගතා.

සොලස බාහුයො න චිත්තබ්බා උපාදනා වෙච උපාදනියානී, උපාදනියා වෙච නො ච උපාදනා. මනොවිඤ්ඤාණබාහු න චිත්තබ්බා උපාදනඤ්ච උපාදනියානී, සියා උපාදනියා වෙච නො ච උපාදනං, සියා න චිත්තබ්බා උපාදනියා වෙච නො ච උපාදනනතී. ධම්මබාහු සියා උපාදනඤ්ච උපාදනියා ච, සියා උපාදනියා වෙච නො ච උපාදනං, සියා න චිත්තබ්බා උපාදනඤ්ච උපාදනියානීපි උපාදනියා වෙච නො ච උපාදනනතීපි.

සොලස බාහුයො න චිත්තබ්බා උපාදනා වෙච උපාදනසම්පසග්ගතානී'පි උපාදනසම්පසග්ගතා වෙච නො ච උපාදනානී'පි. මනො-විඤ්ඤාණබාහු න චිත්තබ්බා උපාදනඤ්ච උපාදනසම්පසග්ගතානී, සියා උපාදනසම්පසග්ගතා වෙච නො ච උපාදනං, සියා න චිත්තබ්බා උපාදනසම්පසග්ගතා වෙච නො ච උපාදනනතී. ධම්මබාහු සියා උපාදනඤ්ච උපාදනසම්පසග්ගතා ච සියා උපාදනසම්පසග්ගතා වෙච නො ච උපාදනං, සියා න චිත්තබ්බා උපාදනඤ්ච උපාදනසම්පසග්ගතානී'පි උපාදනසම්පසග්ගතා වෙච නො ච උපාදනනතීපි.

සොලස බාහුයො උපාදනවිපසග්ගතඋපාදනියා. දො බාහුයො සියා උපාදනවිපසග්ගතඋපාදනියා, සියා උපාදනවිපසග්ගතඅනුපාදනියා, සියා න චිත්තබ්බා උපාදනවිපසග්ගතඋපාදනියානී'පි උපාදනවිපසග්ගත-අනුපාදනියානී'පි

278. සත්තරසබාහුයො නො කිලෙසා. ධම්මබාහු සියා කිලෙසා සියා නො කිලෙසා.

සොලස බාහුයො සංකිලෙසිකා. දො බාහුයො සියා සංකිලෙසිකා සියා අසංකිලෙසිකා.

සොලස බාහුයො අසංකිලීට්ඨා. දො බාහුයො සියා සංකිලීට්ඨා සියා අසංකිලීට්ඨා.

සතලොස් බාහු චිත්තසංසාෂ්ටසමුක්ඛානානුපරිවර්තී නො වෙති. ධර්මධාතුව චිත්තසංසාෂ්ටසමුක්ඛානානුපරිවර්තී ද වන්නේ ය, චිත්තසංසාෂ්ටසමුක්ඛානානුපරිවර්තී නොද වන්නේ යි.

බාහු දෙලොස් දෙනෙක් ආධාරාත්මකයෝ ය. බාහු ස දෙනෙක් බාහිරයෝ යි.

බාහු නව දෙනෙක් උපාද වෙති. බාහු අට දෙනෙක් උපාද නො වෙති. ධර්ම ධාතුව උපාද ද වන්නේ ය, උපාද නොද වන්නේ යි.

බාහු දස දෙනෙක් උපාදින්නයෝ ය. ඔබ්බධාතුව අනුපාදින්න ය. බාහු සත් දෙනෙක් උපාදින්න ද වන්නාහ, අනුපාදින්න ද වන්නාහු යි.

277. සතලොස් බාහු උපාදනායෝ නො වෙති. ධර්මධාතුව උපාදන ද වන්නේ ය, උපාදන නො ද වන්නේ යි.

සොලොස් බාහු උපාදනිය වෙති. බාහු දෙදෙනෙක් උපාදනිය ද වන්නාහ, අනුපාදනිය ද වන්නාහු යි.

සොලොස් බාහු උපාදනවිප්‍රසුක්තයෝ ය. බාහු දෙදෙනෙක් උපාදනසම්ප්‍රසුක්ත ද වන්නාහ, උපාදනවිප්‍රසුක්ත ද වන්නාහු යි.

බාහු සොලොස් දෙනෙක් උපාදන ද වූ ම උපාදනිය වෙති යි නො කියුක්තාහ, උපාදනිය ද වූවාහු ම නොද උපාදනායෝ වෙති. මනෝවිඤ්ඤාධාතුව උපාදන ද වූයේ ම උපාදනිය යි නො කියුක්තේ ය. උපාදනිය ද වූයේ ම උපාදන ද වන්නේ ය. උපාදනිය ද වූයේ ම නොද උපාදනායෙකැ යි නො කියුක්ත වන්නේ ය. ධර්මධාතුව උපාදන ද වූයේ ම උපාදනිය ද වන්නේ ය, උපාදනිය ද වූයේ ම නොද උපාදනායෙක් වන්නේ ය, උපාදනායෙක් ද වූයේ ම උපාදනිය යි ද උපාදනිය ද වූයේ ම නොද උපාදනායෙකැ යි ද නො කියුක්ත වන්නේ යි.

සොලොස් බාහු උපාදන ද වූවාහු ම උපාදනසම්ප්‍රසුක්ත යි ද උපාදනසම්ප්‍රසුක්ත ද වූවාහු ම නොද උපාදනාහ යි ද නො කියුක්තාහ. මනෝවිඤ්ඤාධාතුව උපාදනායෙක් ද වූයේ ම උපාදනසම්ප්‍රසුක්ත යැ යි නො කියුක්තේ ය, උපාදනසම්ප්‍රසුක්ත ද වූයේ ම උපාදනායෙක් නොද වන්නේ ය, උපාදනසම්ප්‍රසුක්ත ද වූයේ ම නොද උපාදනායෙකැ යි නො කියුක්ත වන්නේ ය. ධර්මධාතුව උපාදනායෙක් ද වූයේ ම උපාදනසම්ප්‍රසුක්ත ද වන්නේ ය, උපාදනසම්ප්‍රසුක්ත ද වූයේ ම නොද උපාදනායෙක් ද වන්නේ ය, උපාදනායෙක් ද වූයේ ම උපාදනසම්ප්‍රසුක්ත යි ද උපාදනසම්ප්‍රසුක්ත ද වූයේ ම නොද උපාදන යි ද නො කියුක්ත වන්නේ යි.

සොලොස් බාහු උපාදනවිප්‍රසුක්තඋපාදනිය වෙති. බාහු දෙ දෙනෙක් උපාදන විප්‍රසුක්තඋපාදනිය ද වන්නාහ, උපාදනවිප්‍රසුක්තඅනුපාදනිය ද වන්නාහ, උපාදනවිප්‍රසුක්ත උපාදනිය යි ද නො කියුක්ත වන්නාහු යි.

278. සතලොස් බාහු ක්ලෙශයෝ නො වෙති. ධර්මධාතුව ක්ලෙශ ද වන්නේ ය, ක්ලෙශ නොද වන්නේ යි.

සොලොස් බාහු සාක්ලෙශිකයෝ ය. බාහු දෙදෙනෙක් සාක්ලෙශික ද වන්නාහ, අසාක්ලෙශික ද වන්නාහු යි.

සොලොස් බාහු අසාක්ලිෂ්ටයෝ ය. බාහු දෙදෙනෙක් සාක්ලිෂ්ට ද වන්නාහ, අසාක්ලිෂ්ට ද වන්නාහු යි.

සොළොස් බාහු ක්ලෙශවිප්‍රසුක්තයෝ ය. බාහු දෙදෙනෙක් ක්ලෙශ සම්ප්‍රසුක්ත ද වන්නාහ, ක්ලෙශවිප්‍රසුක්ත ද වන්නාහු යි.

සොළොස් බාහු ක්ලෙශ ද වූ ම සාංක්ලෙශිකයෝ යි නො කියයුත්තාහ, සාංක්ලෙශික ද වූවාහු ම නොද ක්ලෙශයෝ වෙති. මනෝවිඤ්ඤාධාතුව ක්ලෙශ යෙක් ද වූයේ ම සාංක්ලෙශික යි නො කියයුත්තේ ය, සාංක්ලෙශික ද වූයේ ම ක්ලෙශයෙක් නොද වන්නේ ය. සාංක්ලෙශික ද වූයේ ම නොද ක්ලෙශයෙකැ යි නො කියයුතු වන්නේ ය. ධර්මධාතුව ක්ලෙශයෙක් ද වූයේ ම සාංක්ලෙශික ද වන්නේ ය, සාංක්ලෙශික ද වූයේ ම ක්ලෙශයෙක් නොද වන්නේ ය. ක්ලෙශයෙක් ද වූ ම සාංක්ලෙශික යි ද සාංක්ලෙශික ද වූයේ ම නොද ක්ලෙශ යි ද නො කියයුතු වන්නේ යි.

සොළොස් බාහු ක්ලෙශ ද වූ ම සංක්ලිෂ්ටහ යි ද සංක්ලිෂ්ට ද වූවාහු ම නොද ක්ලෙශහ යි ද නො කියයුත්තාහ. මනෝවිඤ්ඤාධාතුව ක්ලෙශයෙක් ද වූ ම සංක්ලිෂ්ට යෙකැ යි නො කියයුත්තේ ය. සංක්ලිෂ්ට ද වූයේ ම නොද ක්ලෙශ ද වන්නේ ය. සංක්ලිෂ්ට ද වූයේ ම නොද ක්ලෙශයි ද නො කියයුතු වන්නේ ය. ධර්මධාතුව ක්ලෙශ යෙක් ද වූයේ ම සංක්ලිෂ්ට ද වන්නේ ය. සංක්ලිෂ්ට ද වූයේ ම නොද ක්ලෙශයෙක් ද වන්නේ ය. ක්ලෙශයෙක් ද වූ ම සංක්ලිෂ්ටයෙකැ යි ද සංක්ලිෂ්ට ද වූයේ ම නොද ක්ලෙශයෙකැ යි ද නො කියයුතු වන්නේ යි.

සොළොස් බාහු ක්ලෙශ ද වූ ම ක්ලෙශසම්ප්‍රසුක්තහ යි ද ක්ලෙශසම්ප්‍රසුක්ත ද වූවාහු ම නොද ක්ලෙශහ යි ද නො කියයුත්තාහ. මනෝවිඤ්ඤාධාතුව ක්ලෙශ ද වූ ම ක්ලෙශසම්ප්‍රසුක්තයෙකැ යි නො කියයුත්තේ ය. ක්ලෙශසම්ප්‍රසුක්ත ද වූයේ ම නොද ක්ලෙශයෙක් වෙයි. ක්ලෙශසම්ප්‍රසුක්ත ද වූයේ ම නොද ක්ලෙශයෙකැ යි නො කියයුතු වන්නේ ය. ධර්මධාතුව ක්ලෙශයෙක් ද වූ ම ක්ලෙශසම්ප්‍රසුක්ත ද වන්නේ ය. ක්ලෙශසම්ප්‍රසුක්ත ද වූයේ ම නොද ක්ලෙශයෙක් ද වන්නේ ය. ක්ලෙශයෙක් ද වූ ම ක්ලෙශසම්ප්‍රසුක්තයෙකැ යි ද ක්ලෙශසම්ප්‍රසුක්ත ද වූයේ ම නොද ක්ලෙශයෙකැ යි ද නො කියයුතු වන්නේ යි.

සොළොස් බාහු ක්ලෙශවිප්‍රසුක්ත වූ සාංක්ලෙශිකයෝ ය. බාහු දෙ දෙනෙක් ක්ලෙශවිප්‍රසුක්ත සාංක්ලෙශික ද වන්නාහ. ක්ලෙශවිප්‍රසුක්ත අසාංක්ලෙශික ද වන්නාහ. ක්ලෙශවිප්‍රසුක්ත සාංක්ලෙශිකහ ' යි ද, ක්ලෙශවිප්‍රසුක්ත අසාංක්ලෙශිකහ ' යි ද නො කිය යුතු වන්නාහු ය.

279. සොළොස් බාහු දර්ශනයෙන් ප්‍රභාණය නො කටයුත්තාහ. බාහු දෙදෙනෙක් දර්ශනයෙන් ප්‍රභාණය කටයුතු ද වන්නාහ, දර්ශනයෙන් ප්‍රභාණය නො කටයුතු ද වන්නාහු යි.

සොළොස් බාහු භාවනායෙන් ප්‍රභාණය නො කටයුත්තාහ. බාහු දෙ දෙනෙක් භාවනායෙන් ප්‍රභාණය කටයුතු ද වන්නාහ. භාවනායෙන් ප්‍රභාණය නො කටයුතු ද වන්නාහු යි.

සොළොස් බාහු දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍යභෙතු ඇත්තාහු නො වෙති. බාහු දෙ දෙනෙක් දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍යභෙතුක ද වන්නාහ. දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍යභෙතුක නො ද වන්නාහු යි.

සොළොස් බාහු භාවනායෙන් ප්‍රභාණය කටයුතු භෙතු නැත්තාහ, බාහු දෙ දෙනෙක් භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යභෙතුක ද වන්නාහ, භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යභෙතුක නො ද වන්නාහු යි.

පසළොස් බාහු කෙනෙක් අච්ඡිතයෝ ය, මනෝධාතුව සච්ඡිත ය. බාහු දෙ දෙනෙක් සච්ඡිත ද වන්නාහ, අච්ඡිත ද වන්නාහු යි.

පණණරස බාහුයො අවිචාරි. මනොබාහු සවිචාරි. දො බාහුයො සියා සවිචාරි සියා අවිචාරි.

සොලස බාහුයො අපටිතිකා. දොබාහුයො සියා සපටිතිකා. සියා අපටිතිකා.

සොලස බාහුයො න පිතිසහගතා. දො බාහුයො සියා පිතිසහගතා සියා න පිතිසහගතා.

පණණරස බාහුයො න සුඛසහගතා. තියො බාහුයො සියා සුඛසහගතා, සියා න සුඛසහගතා.

එකාදස බාහුයො න උපෙකබාසහගතා. පඤ්ච බාහුයො උපෙකබාසහගතා. දො බාහුයො සියා උපෙකබාසහගතා, සියා න උපෙකබාසහගතා.

සොලස බාහුයො කාමාවචරි. දො බාහුයො සියා කාමාවචරි, සියා න කාමාවචරි.

සොලස බාහුයො න රූපාවචරි. දො බාහුයො සියා රූපාවචරි. සියා න රූපාවචරි.

සොලස බාහුයො න අරූපාවචරි. දො බාහුයො සියා අරූපාවචරි. සියා න අරූපාවචරි.

සොලස බාහුයො පරියාපනතා දො බාහුයො සියා පරියාපනතා. සියා අපරියාපනතා.

සොලස බාහුයො අනියතානිකා. දො බාහුයො සියා නියතානිකා සියා අනියතානිකා.

සොලස බාහුයො අනියතා. දො බාහුයො සියා නියතා සියා අනියතා.

සොලස බාහුයො සඋතතරි. දො බාහුයො සියා සඋතතරි, සියා අනුතතරි.

සොලස බාහුයො අරණා. දො බාහුයො සියා සරණා, සියා අරණානි.

පඤ්ඤපුච්ඡකං.

බාහුවිගඩෙහං හිට්ඨිතො

පසළොස් බාහු කෙනෙක් අවිචාරයෝ ය. මනොධාතුව සවිචාර ය. බාහු ඥ දෙදෙනෙක් සවිචාර ද වන්නාහ, අවිචාර ද වන්නාහු ය.

සොළොස් බාහු අප්‍රීතිකයෝ ය. බාහු ඥ දෙදෙනෙක් සප්‍රීතික ද වන්නාහ, අප්‍රීතික ද වන්නාහු ය.

සොළොස් බාහු ප්‍රීතිසහගතයෝ නො වෙති. බාහු ඥ දෙදෙනෙක් ප්‍රීතිසහගත ද වන්නාහ, ප්‍රීතිසහගත නො ද වන්නාහු ය.

පසළොස් බාහු කෙනෙක් සුඛසහගත නො වෙති. බාහු නිදෙදෙනෙක් සුඛසහගත ද වන්නාහ, සුඛසහගත නො ද වන්නාහු ය.

එකොළොස් බාහු කෙනෙක් උපෙක්ෂාසහගත නො වෙති. බාහු පස් දෙදෙනෙක් උපෙක්ෂාසහගතයෝ ය. බාහු ඥ දෙදෙනෙක් උපෙක්ෂාසහගත ද වන්නාහ, උපෙක්ෂා සහගත නොද වන්නාහු ය.

සොළොස් බාහු කාමාවචරයෝ ය. බාහු ඥ දෙදෙනෙක් කාමාවචර ද වන්නාහ, කාමාවචර නො ද වන්නාහු ය.

සොළොස් බාහු රූපාවචරයෝ නො වෙති. බාහු ඥ දෙදෙනෙක් රූපාවචර ද වන්නාහ, රූපාවචරයෝ නො ද වන්නාහු ය.

සොළොස් බාහු අරූපාවචරයෝ ය. බාහු ඥ දෙදෙනෙක් අරූපාවචරයෝ ද වන්නාහ, අරූපාවචරයෝ නො ද වන්නාහු ය.

සොළොස් බාහු පයඝාපන්නයෝ ය. බාහු ඥ දෙදෙනෙක් පයඝාපන්න ද වන්නාහ, අපයඝාපන්න ද වන්නාහු ය.

සොළොස් බාහු අනෙයඝාණිකයෝ ය. බාහු ඥ දෙදෙනෙක් නෙයඝාණික ද වන්නාහ, අනෙයඝාණික ද වන්නාහු ය.

සොළොස් බාහු අනියතයෝ ය. බාහු ඥ දෙදෙනෙක් නියත ද වන්නාහ, අනියත ද වන්නාහු ය.

සොළොස් බාහු සඋත්තරයෝ ය. බාහු ඥදෙදෙනෙක් සඋත්තර ද වන්නාහ, අනුත්තර ද වන්නාහු ය.

සොළොස් බාහු අරණයෝ ය. බාහු ඥ දෙදෙනෙක් සරණ ද වන්නාහ, අරණ ද වන්නාහු යයි.

පඤ්චපුව්චක යි.

බාහුවිභව්‍ය නිමි.

4. සච්චිහිතධේයා

280. චන්ත්‍යාරි අරියසච්චානී : දුක්ඛං අරියසච්චං, දුක්ඛසමුදයො අරියසච්චං, දුක්ඛනිරෝධො අරියසච්චං, දුක්ඛනිරෝධගාමිනී පච්චපදා අරියසච්චං.

281. තඤ්ඤා කතමං දුක්ඛං අරියසච්චං : ජාතිපි දුක්ඛා, ජරාපි දුක්ඛා, මරණමපි දුක්ඛං, සොකපරිදේවදුක්ඛදොමනස්සුපායාසාපි දුක්ඛා, අපපියෙහි සමපයොගො දුක්ඛො, පියෙහි විපපයොගො දුක්ඛො, යමපිච්ඡං න ලභති තමපි දුක්ඛං, සඛිඛිතෙනන පඤ්චුපාදානකකිකා දුක්ඛා.

තඤ්ඤා කතමා ජාතී : යා තෙසං තෙසං සත්තානං තමහි තමහි සත්තනිකායෙ ජාතී සඤ්ජාති ඕකකන්තානි අභිනිබ්බතති ඛක්ඛානං පාකුභාවො ආයතනානං පච්චලාභො, අයං චූච්චති ජාතී.

තඤ්ඤා කතමා ජරා : යා තෙසං තෙසං සත්තානං තමහි තමහි සත්තනිකායෙ ජරා ජීරණතා ඛක්ඛිච්චං පාලිච්චං චලිතතචතා ආයුනො සංභාති ඉන්ද්‍රියානං පරිපාකො, අයං චූච්චති ජරා.

තඤ්ඤා කතමං මරණං : යා තෙසං තෙසං සත්තානං තමහා තමහා සත්තනිකායා චූච්චි චචතතා භෙදො අන්තරධානං මච්චු මරණං කාලකිරියා ඛක්ඛානං භෙදො කලොඛරස්ස නිකෙඛපො ජීවිතීන්ද්‍රියස්ස උපවෙජ්ඣො, ඉදං චූච්චති මරණං.

තඤ්ඤා කතමො සොකො : ඤ්ඤාතිව්‍යසනෙන වා චූච්චස්ස භොග-ව්‍යසනෙන වා චූච්චස්ස රොගව්‍යසනෙන වා චූච්චස්ස සීලව්‍යසනෙන වා චූච්චස්ස දිට්ඨිව්‍යසනෙන වා චූච්චස්ස අඤ්ඤාතරඤ්ඤාතරෙන ව්‍යසනෙන සමන්තාගතස්ස අඤ්ඤාතරඤ්ඤාතරෙන දුක්ඛධමෙමන චූච්චස්ස සොකො සොචනා සොචිතතනං අනොතා සොකො අනොතා පරිසොකො චෙනසො පරිජ්ඣායනා දොමනස්සං සොකසලො, අයං චූච්චති සොකො.

තඤ්ඤා කතමො පරිදෙවො : ඤ්ඤාතිව්‍යසනෙන වා චූච්චස්ස භොග-ව්‍යසනෙන වා චූච්චස්ස රොගව්‍යසනෙන වා චූච්චස්ස සීලව්‍යසනෙන වා චූච්චස්ස දිට්ඨිව්‍යසනෙන වා චූච්චස්ස අඤ්ඤාතරඤ්ඤාතරෙන ව්‍යසනෙන සමන්තාගතස්ස අඤ්ඤාතරඤ්ඤාතරෙන දුක්ඛධමෙමන චූච්චස්ස ආදෙවො පරිදෙවො ආදෙවනා පරිදෙවනා ආදෙවිතතනං පරිදෙවිතතනං වාචා පලාපො විපලාපො ලාලපො ලාලපනා ලාලපපිතතනං, අයං චූච්චති පරිදෙවො.

තඤ්ඤා කතමං දුක්ඛං : යං කාසිකං අසානං කාසිකං දුක්ඛං කාය සමච්චස්සජං අසානං දුක්ඛං වේදසිතං, කායසමච්චස්සජා අසානා දුක්ඛා වේදනා, ඉදං චූච්චති දුක්ඛං.

4. සත්‍යවිභවය

280. ආයතීයත්‍යයේ සතර දෙනෙකි : දුඃඛායතීයත්‍යය, දුඃඛසමුදයායතීයත්‍යය, දුඃඛනිරෝධායතීයත්‍යය, දුඃඛනිරෝධගාමීනීප්‍රතිපදයායතීයත්‍යය යි.

එහි දුඃඛායතීයත්‍යය කවරෙ යත් : ජාතිය ද දුක් ය, ජරාව ද දුක් ය, මරණය ද දුක් ය, සොකපරිදෙවදුක්ඛදෙමනස්සුපායාසයෝ ද දුක්භ, අප්‍රියසම්ප්‍රයෝගය දුක් ය, ප්‍රියවිප්‍රයෝගය දුක් ය, කැමැති වූයේ යමක් නො ලබා නම් හෙ ද දුක් ය, සැකෙවින් පඤ්චොපාදනස්කන්ධයෝ දුඃඛයෝ යි.

එහි 'ජාතී' කවර යත් : ඒ ඒ සත්ත්වයන් ගේ ඒ ඒ සත්ත්වනීකායයෙහි (අපරිපූර්ණායතන විසින්) යම් ඉපැද්මෙක් (පරිපූර්ණායතන විසින්) මොනවට ඉපැද්මෙක් (අශ්ඨපජරාශුජ විසින්) අවක්‍රාන්තියෙක් (සංසෙවදජ උපපාදක විසින්) වෙසෙසින් ඉපැද්මෙක් ස්කන්ධයන් ගේ පහළවීමෙක් ආයතනයන් ගේ ප්‍රතිලාභයෙක් වේ ද, මේ 'ජාතී' යි කියනු ලැබේ.

එහි 'ජරා' කවර යත් : ඒ ඒ සත්ත්වනීකායයෙහි ඒ ඒ සත්ත්වයන්ගේ යම් දිරීමෙක් දිරණ අයුරෙක් (දන්තනාමාදීන් ගේ) ඛණ්ඩිත බවෙක් (කෙශාදීන් ගේ) පැසුණු බවෙක් රැළි නැඟුණු සම ඇති බවෙක් ආයුෂයා ගේ පිරිහීමෙක් ඉදුරන් මිහිකිරීමෙක් වේ ද, මේ 'ජරා' යි කියනු ලැබේ.

එහි මරණ කවරෙ යත් : ඒ ඒ සත්ත්වයන් ගේ ඒ ඒ සත්ත්වනීකායයෙන් යම් ව්‍යුතියක් ව්‍යුතවන බවෙක් බිඳීමෙක් අතුරුදහන් වීමෙක් මෘත්‍යු සංඛ්‍යාත මරණයෙක් කල්පරියකිරීමෙක් ස්කන්ධයන් ගේ බිඳීමෙක් කලෙවරයාගේ බහා තැබීමෙක් ජීවිතෙන්දියයා ගේ සිඳීමෙක් වේ ද, මේ 'මරණ' යි කියනු ලැබේ.

එහි 'සොක' කවරෙ යත් : ඤතිව්‍යසනයෙන් පහස්නා ලද්දහු ගේ වේවයි භොග ව්‍යසනයෙන් පහස්නා ලද්දහු ගේ වේවයි රොගව්‍යසනයෙන් පහස්නා ලද්දහු ගේ වේවයි ශීලව්‍යසනයෙන් පහස්නා ලද්දහු ගේ වේවයි දෘෂ්ටිව්‍යසනයෙන් පහස්නා ලද්දහු ගේ වේවයි අන්‍යතරාන්‍යතරව්‍යසනයෙකින් සමන්විත වූවහු ගේ අන්‍යතරාන්‍යතර දුඃඛහෙතුවකින් පහස්නා ලද්දහු ගේ ශොකයෙක් ශොකාකාරයෙක් ශොක කළ බවෙක් ඇතුළත ශොකයෙක් ඇතුළත පරිශොකයෙක් සිත දවන අයුරෙක් දෙමනසෙක් ශොක ශල්‍යයෙක් වේ ද, මේ 'සොක' යයි කියනු ලැබේ.

එහි 'පරිදෙව' කවරෙ යත් : ඤතිව්‍යසනයෙන් පහස්නා ලද්දහු ගේ වේවයි භොග ව්‍යසනයෙන් පහස්නා ලද්දහු ගේ වේවයි රොගව්‍යසනයෙන් පහස්නා ලද්දහු ගේ වේවයි ශීලව්‍යසනයෙන් පහස්නා ලද්දහු ගේ වේවයි දෘෂ්ටිව්‍යසනයෙන් පහස්නා ලද්දහු ගේ වේවයි අන්‍යතරාන්‍යතරව්‍යසනයෙකින් සමන්විත වූවහු ගේ අන්‍යතරාන්‍යතර දුඃඛහෙතුවකින් පහස්නා ලද්දහු ගේ නම් කියා හැඳීමෙක් ගුණ කියා හැඳීමෙක් නම් කියා හඬන අයුරෙක් ගුණ කියා හඬන අයුරෙක් නම් කියා හඬන බවෙක් ගුණ කියා හඬන බවෙක් වචනයෙක් ප්‍රලාපයෙක් විප්‍රලාපයෙක් පුනපුනා කීමෙක් පුනපුනා කියන අයුරෙක් පුනපුනා කී බවෙක් වේ ද මේ 'පරිදෙව' යි කියනු ලැබේ.

එහි 'දුඃඛ' කවරෙ යත් : කායික වූ යම් නො සුවයෙක් කායික වූ දුකෙක් කාපහසින් උපන් නො සුව වූ දුක් වූ වෙදයිතයෙක් කාපහසින් උපන් නො සුව වූ දුක් වූ වෙදනායෙක් වේ ද, මේ 'දුඃඛ' යි කියනු ලැබේ.

තත් කතමං දෙමනස්සං : යං චෙනසිකං අසාතං චෙනසිකං දුකඛං චෙනොසච්චස්සජං අසාතං දුකඛං චෙදසිතං චෙනොසච්චස්සජං අසාතා දුකඛා චෙදනා, ඉදං වුච්චති දෙමනස්සං.

තත් කතමො උපායාසො : ඤාතිව්‍යසනෙන වා පුට්ඨස්ස භොග- ව්‍යසනෙන වා පුට්ඨස්ස රොගව්‍යසනෙන වා පුට්ඨස්ස සීලව්‍යසනෙන වා පුට්ඨස්ස දිට්ඨිව්‍යසනෙන වා පුට්ඨස්ස අඤ්ඤාතරඤ්ඤාතරෙන ව්‍යසනෙන සමන්තාගතස්ස අඤ්ඤාතරඤ්ඤාතරෙන දුකඛධමෙමන පුට්ඨස්ස ආයාසො උපායාසො ආයාසිතතනං උපායාසිතතනං, අයං වුච්චති උපායාසො.

තත් කතමො අප්පියෙහි සම්පයොගො දුකෙහා : ඉධ යස්ස තෙ භොනති අතිට්ඨා අකන්තා අමනාපා රූපා සද්දා ගඤ්ඤා රසා ථොට්ඨබ්බා, යෙ වා පනස්ස තෙ භොනති අන්තකාමා අභිතකාමා අථාසුකකාමා අයොගකෙබ්බකාමා, යා තෙහි සඛිතති සමාගමො සමොධානං ඡිසසිභාවො, අයං වුච්චති අප්පියෙහි සම්පයොගො දුකෙහා.

තත් කතමො පියෙහි විප්පයොගො දුකෙහා : ඉධ යස්ස තෙ භොනති ඉට්ඨා කන්තා මනාපා රූපා සද්දා ගඤ්ඤා රසා ථොට්ඨබ්බා, යෙ වා පනස්ස තෙ භොනති අත්තකාමා භිතකාමා ථාසුකකාමා යොගකෙබ්බකාමා මානා වා පිතා වා භාතා වා භගීතී වා ඡිතතාමච්චා වා ඤාතිසාලොභිතා වා, යා තෙහි අසඛිතති අසමාගමො අසමොධානං අඡිසසිභාවො, අයං වුච්චති පියෙහි විප්පයොගො දුකෙහා.

තත් කතමං යංපිච්ඡං න ලභති තමපි දුකඛං : ජාතිධම්මානං සත්තානං ඵලං ඉච්ඡා උප්පජ්ජති : අභො චත මයං න ජාතිධම්මා අස්සාම, න ච චත නො ජාති ආගච්ඡෙය්‍යාතී, න ඛො පනෙනං ඉච්ඡාය පත්තබ්බං, ඉදමපි යමපිච්ඡං න ලභති තමපි දුකඛං, ජරාධම්මානං සත්තානං -පෙ- ව්‍යාභිධම්මානං සත්තානං -පෙ- මරණධම්මානං සත්තානං -පෙ- සොකපරිදෙවදුකඛදෙමනස්සුපායාසධම්මානං සත්තානං ඵලං ඉච්ඡා උප්පජ්ජති : අභො චත මයං න සොකපරිදෙවදුකඛදෙමනස්සුපායාස ධම්මා අස්සාම, න ච චත නො සොකපරිදෙවදුකඛදෙමනස්සුපායාසා ආගච්ඡෙය්‍යනතී, න ඛො පනෙනං ඉච්ඡාය පත්තබ්බං. ඉදමපි යමපිච්ඡං න ලභති තමපි දුකඛං.

තත් කතමෙ සංඛිතෙන පඤ්චුපාදනකඛකිං දුකඛා. සෙය්‍යපීදං : රූපුපාදනකඛකිං, චෙදනුපාදනකඛකිං, සඤ්ඤාපාදනකඛකිං, සඛිංරූපාදනකඛකිං, විඤ්ඤාණුපාදනකඛකිං, ඉමෙ වුච්චනති සංඛිතෙන පඤ්චුපාදනකඛකිං දුකඛා.

ඉදං වුච්චති දුකඛං අපියසච්චං.

එහි 'දෙමනස්ස' කවරෙ යන් : වෛතසික වූ යම් නො සුවයෙක් වෛතසික වූ දුකෙක් සිත් පහසින් උපන් නො සුව වූ දුක් වූ වෙදයිතයෙක් දුක්පහසින් උපන් නො සුව වූ දුක් වූ වෙදනායෙක් වේ ද, මේ 'දෙමනස්ස' යයි කියනු ලැබේ.

එහි උපායාස කවරෙ යන් : දැනිව්‍යසනයෙන් පහස්නා ලද්දහු ගේ වේවයි භොග ව්‍යසනයෙන් පහස්නා ලද්දහු ගේ වේවයි රොගව්‍යසනයෙන් පහස්නා ලද්දහු ගේ වේවයි ශීලව්‍යසනයෙන් පහස්නා ලද්දහු ගේ වේවයි දෘෂ්ටිව්‍යසනයෙන් පහස්නා ලද්දහු ගේ වේවයි අන්‍යතරාන්‍යතරව්‍යසනයකින් සමන්වාගත වූවහු ගේ, අන්‍යතරාන්‍යතරදුඛ භෙදවකින් පහස්නා ලද්දහු ගේ ආයාසයෙක් බලවත් ආයාසයෙක් ආයාසයට පැමිණි බවෙක් උපායාසයට පැමිණි බවෙක් වේ ද, මේ 'උපායාස' යයි කියනු ලැබේ.

එහි අප්‍රියසම්ප්‍රයොගදුඃඛය කවරෙ යන් : මෙලොව අනිෂ්ට වූ අකාන්ත වූ අමනාප වූ රූප, ඉඛිද, ගන්ධ, රස, ස්ප්‍ර්ෂ්ටව්‍ය කෙනෙක් වෙත් ද, යළි අනර්ථය කැමැති වූ අභිතය කැමැති වූ නො සුවය කැමැති වූ අයොගක්ෂෙමය කැමැති වූ යම් කෙනෙක් හෝ වෙත් ද, ඔවුන් සමග යම් එක්වීමක් සමාගමයෙක් සංයොගයෙක් මිශ්‍රිභාවයෙක් වේ ද, මේ 'අප්‍රියසම්ප්‍රයොගදුඃඛය' යි කියනු ලැබේ.

එහි 'ප්‍රියවිප්‍රයොගදුඃඛය' කවරෙ යන් : මෙලොව ඉෂ්ට වූ කාන්ත වූ මනාප වූ යම් රූප, ඉඛිද, ගන්ධ, රස, ස්ප්‍ර්ෂ්ටව්‍ය කෙනෙක් වෙත් ද, යළි වැඩ කැමැති වූ භිත කැමැති වූ මව හෝ පියා හෝ බෑයා හෝ බුන්‍යැණිය හෝ සගයහඵවෝ හෝ නෑසහලේ නෑයෝ හෝ යන යම් කෙනෙක් හෝ වෙත් ද, ඔවුන් සමග යම් අසංගමයෙක් අසමාගමයෙක් අසම වධානයෙක් අමිශ්‍රිභාවයෙක් වේ ද, මේ 'ප්‍රියවිප්‍රයොගදුඃඛය' යි කියනු ලැබේ.

එහි 'යමක් කැමැති වනුයේ එය නො ලබා නම් හෙ ද දුකය' යනු කවරෙ යන් : ජාතිය ස්වභාවය කොට ඇති සත්තට මෙබඳු තෘෂ්ණායෙක් උපදී. " ඇපි ජාතිය ස්වභාව කොට ඇති නො වමෝ වා, අපට ජාතිය නො ද පැමිණේ ව " යි. එතෙකුදුවත් තෙල ප්‍රාර්ථනයෙන් නො ලැබිය යුතු ය. මෙ ද 'යමක් කැමැති වනුයේ නො ලබා නම් හෙ ද දුකය' යි කියනු ලැබේ. ජරාව ස්වභාව කොට ඇති සත්තට . . . ව්‍යාධිය ස්වභාව කොට ඇති සත්තට . . . මරණය ස්වභාව කොට ඇති සත්තට . . . සොකපරිදෙවදුක්ඛදෙමනස්සු පායාස ස්වභාව කොට ඇති සත්තට මෙසේ තෘෂ්ණාව උපදී. ' ඇපි සොකපරිදෙව දුක්ඛදෙමනස්සුපායාස ස්වභාව කොට ඇති නොවමෝ වා ', අපට සොකපරිදෙවදුක්ඛ දෙමනස්සුපායාසයෝ නො ද පැමිණෙත්ව ' යි. එතෙකුදුවත් තෙල ප්‍රාර්ථනයෙන් නො ලැබිය යුත්තේ ය. මෙ ද 'යමක් කැමැති වනුයේ නො ලබා නම් හෙ ද දුකය' යි කියනු ලැබේ.

එහි සැකෙවින් පඤ්චොපාදනස්කන්ධදුඃඛයෝ කවරහ යන් : ඒ මෙසේ ය : රූපොපාදනස්කන්ධ ය, වෙදනොපාදනස්කන්ධ ය, සංඥොපාදනස්කන්ධ ය, සංස්කාරො පාදනස්කන්ධ ය, විඤ්ඤොපාදනස්කන්ධ යි. මේ සැකෙවින් පඤ්චොපාදනස්කන්ධ දුඃඛයෝ ය යි කියනු ලැබෙත්.

මේ දුඃඛායත්‍රිසත්‍යය යි කියනු ලැබේ.

282. තත් කතමං දුකකසමුදයො අරියසච්චං : යායං තණ්හා පොතොභවිකා නාදීරාගසහගතා තත්ත තත්තාභිනාදීනී, සෙය්‍යපීදං : කාමතණ්හා, භවතණ්හා, විභවතණ්හා.

සා ඛො පනෙසා තණ්හා තත් උපපජ්ජමානා උපපජ්ජති, තත් නිවිසමානා නිවිසති. යං ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං එතෙඤ්ඤා තණ්හා උපපජ්ජමානා උපපජ්ජති, එත් නිවිසමානා නිවිසති.

කිංචු ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං : චිකචුං ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං, එතෙඤ්ඤා තණ්හා උපපජ්ජමානා උපපජ්ජති, එත් නිවිසමානා නිවිසති. සොතං ලොකෙ -පෙ- ඝානං ලොකෙ -පෙ- ජ්වහා ලොකෙ -පෙ- කායො ලොකෙ -පෙ- මනො ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං, එතෙඤ්ඤා තණ්හා උපපජ්ජමානා උපපජ්ජති, එත් නිවිසමානා නිවිසති.

රූපා¹ ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං, එතෙඤ්ඤා තණ්හා උපපජ්ජමානා උපපජ්ජති, එත් නිවිසමානා නිවිසති. සද්දු ලොකෙ -පෙ- ගඤ්ඤා ලොකෙ -පෙ- රසා ලොකෙ -පෙ- ථොට්ඨබ්බා ලොකෙ -පෙ- ධම්මා ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං, එතෙඤ්ඤා තණ්හා උපපජ්ජමානා උපපජ්ජති, එත් නිවිසමානා නිවිසති.

චිකචුච්ඤ්ඤාණං ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං, එතෙඤ්ඤා තණ්හා උපපජ්ජමානා උපපජ්ජති, එත් නිවිසමානා නිවිසති. සොතච්ඤ්ඤාණං ලොකෙ -පෙ- ඝානච්ඤ්ඤාණං ලොකෙ -පෙ- ජ්වහාච්ඤ්ඤාණං ලොකෙ -පෙ- කායච්ඤ්ඤාණං ලොකෙ -පෙ- මනොච්ඤ්ඤාණං ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං, එතෙඤ්ඤා තණ්හා උපපජ්ජමානා උපපජ්ජති, එත් නිවිසමානා නිවිසති.

චිකචුසම්මසො ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං, එතෙඤ්ඤා තණ්හා උපපජ්ජමානා උපපජ්ජති, එත් නිවිසමානා නිවිසති. සොතසම්මසො ලොකෙ -පෙ- ඝානසම්මසො ලොකෙ -පෙ- ජ්වහාසම්මසො ලොකෙ -පෙ- කායසම්මසො ලොකෙ -පෙ- මනොසම්මසො ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං, එතෙඤ්ඤා තණ්හා උපපජ්ජමානා උපපජ්ජති, එත් නිවිසමානා නිවිසති.

චිකචුසම්මසජ්ඣා වේදනා ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං, එතෙඤ්ඤා තණ්හා උපපජ්ජමානා උපපජ්ජති, එත් නිවිසමානා නිවිසති. සොත-සම්මසජ්ඣා වේදනා ලොකෙ -පෙ- ඝානසම්මසජ්ඣා වේදනා ලොකෙ -පෙ- ජ්වහාසම්මසජ්ඣා වේදනා ලොකෙ -පෙ- කායසම්මසජ්ඣා වේදනා ලොකෙ -පෙ- මනොසම්මසජ්ඣා වේදනා ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං, එතෙඤ්ඤා තණ්හා උපපජ්ජමානා උපපජ්ජති, එත් නිවිසමානා නිවිසති.

රූපසඤ්ඤා ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං. එතෙඤ්ඤා තණ්හා උපපජ්ජමානා උපපජ්ජති එත් නිවිසමානා නිවිසති. සද්දුසඤ්ඤා ලොකෙ -පෙ-ගඤ්ඤා ලොකෙ -පෙ- රසසඤ්ඤා ලොකෙ -පෙ- ථොට්ඨබ්බසඤ්ඤා ලොකෙ -පෙ- ධම්මසඤ්ඤා ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං එතෙඤ්ඤා තණ්හා උපපජ්ජමානා උපපජ්ජති, එත් නිවිසමානා නිවිසති.

1. රූපං—තත්ථි,

282. එහි දුඛසමුදයායාසිසත්‍යය කවරෙ යත් : පුනර්භවය පිණිස පවත්නා වූ නන්දිරාගය සමග පවත්නා වූ රූපාදී ඒ ඒ අරමුණෙහි ඇලෝන්නා වූ යම් තෘෂ්ණාවක් වේ ද, ඒ මෙසේ ය : කාමතණ්හා ය, භවතණ්හා ය, විභවතණ්හා යි.

ඒ තෙල තෘෂ්ණාව උපදනී කොහි උපදී ද පිහිටා සිටිනී කොහි පිහිටා සිටී ද යත් : ලොව යම් ප්‍රියස්වභාවයෙක් මධුරස්වභාවයෙක් වේ ද උපදනා වූ තෙල තෘෂ්ණාව මෙහි උපදී. පිහිටා සිටිනී (පුනපුනා පැවැතුම් විසින්) මෙහි පිහිටා සිටී.

ලොව ප්‍රියස්වභාවය, මධුරස්වභාවය කවරෙ යත් : ලොකයෙහි ඇස ප්‍රිය ස්වභාව මධුරස්වභාව වෙයි. තෙල තෘෂ්ණාව උපදනී මෙහි උපදී. පිහිටා සිටිනී මෙහි පිහිටා සිටී. ලොව ශ්‍රොත්‍රය . . . ලොව ස්පර්ශය . . . ලොව ජීවිතාව . . . ලොව කය . . . ලොව මනස ප්‍රියරූප ය, සාකරූප යි. උපදනා වූ තෙල තෘෂ්ණාව මෙහි උපදී. පිහිටා සිටිනී මෙහි පිහිටා සිටී.

ලොව රූපයෝ ප්‍රියරූප ය, සාකරූප යි. මෙහි උපදනා වූ තෙල තෘෂ්ණාව උපදී. පිහිටා සිටිනී මෙහි පිහිටා සිටී. ලොව ශබ්දයෝ . . . ලොව ගන්ධයෝ . . . ලොව රසයෝ . . . ලොව ස්ප්‍රෂ්ඨව්‍යායෝ ලොව ධර්මයෝ ප්‍රියරූප ය, සාකරූප යි. උපදනා වූ තෙල තෘෂ්ණාව මෙහි උපදී. පිහිටා සිටිනී මෙහි පිහිටා සිටී.

ලොව වක්ෂුර්විඤ්ඤා ප්‍රියරූප ය, සාකරූප යි. උපදනා වූ තෙල තෘෂ්ණාව මෙහි උපදී. පිහිටා සිටිනී මෙහි පිහිටා සිටී . . . ලොව ශ්‍රොත්‍රවිඤ්ඤා . . . ලොව ස්පර්ශවිඤ්ඤා . . . ලොව ජීවිතවිඤ්ඤා . . . ලොව කායවිඤ්ඤා . . . ලොව මනෝවිඤ්ඤා ප්‍රියරූප ය, සාකරූප යි. උපදනා වූ තෙල තෘෂ්ණාව මෙහි උපදී. පිහිටා සිටිනී මෙහි පිහිටා සිටී.

ලොවැ වක්ඛුසම්ඵස්සය ප්‍රියරූප ය, සාකරූප යි. උපදනා වූ තෙල තෘෂ්ණාව මෙහි උපදී. පිහිටා සිටිනී මෙහි පිහිටා සිටී. ලොවැ සොකසම්ඵස්සය . . . ලොවැ සාන සම්ඵස්සය . . . ලොවැ ජීවිතසම්ඵස්සය . . . ලොවැ කායසම්ඵස්සය . . . ලොවැ මනෝසම්ඵස්සය ප්‍රියරූප ය, සාකරූප යි. උපදනා වූ තෙල තෘෂ්ණාව මෙහි උපදී. පිහිටා සිටිනී මෙහි පිහිටා සිටී.

ලොවැ වක්ඛුසම්ඵස්සජ වේදනාව ප්‍රියරූප ය, සාකරූප යි. උපදනා වූ තෙල තෘෂ්ණාව මෙහි උපදී, පිහිටා සිටිනී මෙහි පිහිටා සිටී. ලොවැ සොකසම්ඵස්සජ වේදනාව . . . ලොවැ සානසම්ඵස්සජ වේදනාව ලොවැ ජීවිතසම්ඵස්සජවේදනාව . . . ලොවැ කාය සම්ඵස්සජවේදනාව . . . ලොවැ මනෝසම්ඵස්සජවේදනාව ප්‍රියරූප ය, සාකරූප යි. උපදනා වූ තෙල තෘෂ්ණාව මෙහි උපදී. පිහිටා සිටිනී මෙහි පිහිටා සිටී.

ලොවැ රූපසංඥව ප්‍රියරූප ය, සාකරූප යි. උපදනා වූ තෙල තෘෂ්ණාව මෙහි උපදී. පිහිටා සිටිනී මෙහි පිහිටා සිටී. ලොවැ ශබ්ද සංඥව . . . ලොවැ ගන්ධසංඥව . . . ලොවැ රසසංඥව . . . ලොවැ ස්ප්‍රෂ්ඨව්‍යාසංඥව . . . ලොවැ ධර්මසංඥව ප්‍රියරූප ය, සාකරූප යි. උපදනා වූ තෙල තෘෂ්ණාව මෙහි උපදී. පිහිටා සිටිනී මෙහි පිහිටා සිටී.

රූපසංකේතනා ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං, එතේසා තණ්හා උපපජ්ජමානා උපපජ්ජති, එත් නිවිසමානා නිවිසති, සද්දසංකේතනා ලොකෙ -පෙ- ගක්ඛසංකේතනා ලොකෙ -පෙ- රසසංකේතනා ලොකෙ -පෙ- ඵොට්ඨබ්බසංකේතනා ලොකෙ -පෙ- ධම්මසංකේතනා ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං, එතේසා තණ්හා උපපජ්ජමානා උපපජ්ජති, එත් නිවිසමානා නිවිසති.

රූපතණ්හා ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං, එතේසා තණ්හා උපපජ්ජමානා උපපජ්ජති, එත් නිවිසමානා නිවිසති. සද්දතණ්හා ලොකෙ -පෙ- ගක්ඛතණ්හා ලොකෙ -පෙ- රසතණ්හා ලොකෙ -පෙ- ඵොට්ඨබ්බතණ්හා ලොකෙ -පෙ- ධම්මතණ්හා ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං, එතේසා තණ්හා උපපජ්ජමානා උපපජ්ජති, එත් නිවිසමානා නිවිසති.

රූපවිතකේකා ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං, එතේසා තණ්හා උපපජ්ජමානා උපපජ්ජති, එත් නිවිසමානා නිවිසති. සද්දවිතකේකා ලොකෙ -පෙ- ගක්ඛවිතකේකා ලොකෙ -පෙ- රසවිතකේකා ලොකෙ -පෙ- ඵොට්ඨබ්බවිතකේකා ලොකෙ -පෙ- ධම්මවිතකේකා ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං, එතේසා තණ්හා උපපජ්ජමානා උපපජ්ජති, එත් නිවිසමානා නිවිසති.

රූපවිචාරො ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං, එතේසා තණ්හා උපපජ්ජමානා උපපජ්ජති, එත් නිවිසමානා නිවිසති. සද්දවිචාරෙ ලොකෙ පියරූපං, සාතරූපං එතේසා තණ්හා උපපජ්ජමානා උපපජ්ජති, එත් නිවිසමානා නිවිසති. ගක්ඛවිචාරෙ ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං, එතේසා තණ්හා උපපජ්ජමානා උපපජ්ජති, එත් නිවිසමානා නිවිසති. රසවිචාරෙ ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං, එතේසා තණ්හා උපපජ්ජමානා උපපජ්ජති, එත් නිවිසමානා නිවිසති. ඵොට්ඨබ්බවිචාරො ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං, එතේසා තණ්හා උපපජ්ජමානා උපපජ්ජති, එත් නිවිසමානා නිවිසති. ධම්මවිචාරො ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං, එතේසා තණ්හා උපපජ්ජමානා උපපජ්ජති, එත් නිවිසමානා නිවිසති.

ඉදං වුච්චති දුක්ඛසමුදයො අරියසම්මං.

283. තත් කතමං දුක්ඛනිරොධො අරියසම්මං : යො තස්සායෙව තණ්හාය අසෙසවිරුගනනිරොධො වාගො පටිනිස්සයො ඉති අනාලයො.

සා බො පනෙසා තණ්හා කත් පභීයමානා පභීයති, කත් නිරුජ්ඣමානා නිරුජ්ඣති, යං ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං, එතේසා තණ්හා පභීයමානා පභීයති, එත් නිරුජ්ඣමානා නිරුජ්ඣති.

කිඤ්ච ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං : චක්ඛුං ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං, එතේසා තණ්හා පභීයමානා පභීයති, එත් නිරුජ්ඣමානා නිරුජ්ඣති. සොතං ලොකෙ -පෙ- භාහං ලොකෙ -පෙ- ජ්ථායා ලොකෙ -පෙ- කායො ලොකෙ -පෙ- මනො ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං, එතේසා තණ්හා පභීයමානා පභීයති, එත් නිරුජ්ඣමානා නිරුජ්ඣති.

ලොවු රූපසංවේකතාව ප්‍රියරූප ය, සාතරූප යි. උපදනා වූ තෙල තෘෂ්ණාව මෙහි උපදී. පිහිටා සිටිනී මෙහි පිහිටා සිටී. ලොවු සද්දසංවේකතාව . . . ලොවු ගන්ධ සඤ්චේකතාව . . . ලොවු රසසඤ්චේකතාව . . . ලොවු ඵොට්ඨබ්බසඤ්චේකතාව . . . ලොවු ධම්මසඤ්චේකතාව ප්‍රියරූප ය, සාතරූප යි. උපදනා වූ තෙල තෘෂ්ණාව මෙහි උපදී. පිහිටා සිටිනී මෙහි පිහිටා සිටී.

ලොවු රූපකණ්භාව ප්‍රියරූප ය, සාතරූප යි. උපදනා වූ තෙල තෘෂ්ණාව මෙහි උපදී. පිහිටා සිටිනී මෙහි පිහිටා සිටී. ලොවු සද්දකණ්භාව . . . ලොවු ගන්ධකණ්භාව . . . ලොවු රසකණ්භාව . . . ලොවු ඵොට්ඨබ්බකණ්භාව . . . ලොවු ධම්මකණ්භාව ප්‍රියරූප ය, සාතරූප යි. උපදනා වූ තෙල තෘෂ්ණාව මෙහි උපදී. පිහිටා සිටිනී මෙහි පිහිටා සිටී.

ලොවු රූපචිතර්කය ප්‍රියරූප ය, සාතරූප යි. උපදනා වූ තෙල තෘෂ්ණාව මෙහි උපදී. පිහිටා සිටිනී මෙහි පිහිටා සිටී. ලොවු ශබ්දචිතර්කය . . . ලොවු ගන්ධ චිතර්කය . . . ලොවු රසචිතර්කය . . . ලොවු ස්ප්‍රෂ්චව්‍යචිතර්කය . . . ලොවු ධර්ම චිතර්කය ප්‍රියරූප ය, සාතරූප යි. උපදනා වූ තෙල තෘෂ්ණාව මෙහි උපදී. පිහිටා සිටිනී මෙහි පිහිටා සිටී.

රූපච්චාරය ලොකයෙහි ප්‍රියරූප ය, සාතරූප යි. උපදනා වූ තෙල තෘෂ්ණාව මෙහි උපදී. පිහිටා සිටිනී මෙහි පිහිටා සිටී. ශබ්දච්චාරය ලොකයෙහි ප්‍රියරූප ය, සාතරූප යි. උපදනා වූ තෙල තෘෂ්ණාව මෙහි උපදී. පිහිටා සිටිනී මෙහි පිහිටා සිටී. ගන්ධච්චාරය ලොකයෙහි ප්‍රියරූප ය, සාතරූප යි. උපදනා වූ තෙල තෘෂ්ණාව මෙහි උපදී. පිහිටා සිටිනී මෙහි පිහිටා සිටී. ශබ්දච්චාරය ලොකයෙහි ප්‍රියරූප ය, සාතරූප යි. උපදනා වූ තෙල තෘෂ්ණාව මෙහි උපදී. පිහිටා සිටිනී මෙහි පිහිටා සිටී. ගන්ධච්චාරය ලොකයෙහි ප්‍රියරූප ය, සාතරූප යි. උපදනා වූ තෙල තෘෂ්ණාව මෙහි උපදී. පිහිටා සිටිනී මෙහි පිහිටා සිටී. රසච්චාරය ලොකයෙහි ප්‍රියරූප ය, සාතරූප යි. උපදනා වූ තෙල තෘෂ්ණාව මෙහි උපදී පිහිටා සිටිනී මෙහි පිහිටා සිටී. ස්ප්‍රෂ්චව්‍යච්චාරය ලොකයෙහි ප්‍රියරූප ය, සාතරූප යි. උපදනා වූ තෙල තෘෂ්ණාව මෙහි උපදී. පිහිටා සිටිනී මෙහි පිහිටා සිටී. ධර්මච්චාරය ලොකයෙහි ප්‍රියරූප ය, සාතරූප යි. උපදනා වූ තෙල තෘෂ්ණාව මෙහි උපදී පිහිටා සිටිනී මෙහි පිහිටා සිටී.

මේ දුෂ්චරිතයන්ගේ සත්‍යය යි කියනු ලැබේ.

283. එහි දුෂ්චරිතයන්ගේ සත්‍යය කවරෙ යත් : ඒ තෘෂ්ණාව ගේ මෑ යම් අසෙස වීරාගනිරෝධයෙක් ත්‍යාගයෙක් දුර්ලබ්‍යමෙක් මිදීමෙක් නො ඇලීමෙක් වේ ද, එය යි.

ප්‍රභීණ වන්නා වූ තෙල තෘෂ්ණාව කොහි ප්‍රභීණ වේ ද, නිරුද්ධ වන්නී කොහි නිරුද්ධ වේ ද යත් : යමෙක් ලොකයෙහි ප්‍රියස්වභාව මධුරස්වභාව වූයේ ද, ප්‍රභීණ වන තෙල තෘෂ්ණාව මෙහි ප්‍රභීණ වෙයි, නිරුද්ධ වන්නී මෙහි නිරුද්ධ වේ.

කුමක් ලොකයෙහි ප්‍රියස්වභාව මධුරස්වභාව වූයේ ද යත් : ඇස ලොකයෙහි ප්‍රිය රූප ය, සාතරූප යි. ප්‍රභීණ වන තෙල තෘෂ්ණාව මෙහි ප්‍රභීණ වෙයි, නිරුද්ධ වන්නී මෙහි නිරුද්ධ වේ. කන ලොකයෙහි . . . නැඟුය ලොකයෙහි . . . දිව ලොකයෙහි . . . කය ලොකයෙහි . . . මනස ලොකයෙහි ප්‍රියරූප ය, සාතරූප යි. ප්‍රභීණ වන තෙල තෘෂ්ණාව මෙහි ප්‍රභීණ වෙයි, නිරුද්ධ වන්නී මෙහි නිරුද්ධ වේ.

රූපා ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං, එතෙසා තණ්හා පහීගමානා පහීගති, එත් නිරුජ්ඣමානා නිරුජ්ඣති. සද්දා ලොකෙ -පෙ- ගකා ලොකෙ -පෙ- රසා ලොකෙ -පෙ- ඵොට්ඨබ්බා ලොකෙ -පෙ- ධම්මා ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං, එතෙසා තණ්හා පහීගමානා පහීගති, එත් නිරුජ්ඣමානා නිරුජ්ඣති.

චක්ඛවිඤ්ඤාණං ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං, එතෙසා තණ්හා පහීගමානා පහීගති, එත් නිරුජ්ඣමානා නිරුජ්ඣති. සොතවිඤ්ඤාණං ලොකෙ -පෙ- ඝානවිඤ්ඤාණං ලොකෙ -පෙ- ජීව්හාවිඤ්ඤාණං ලොකෙ -පෙ- කායවිඤ්ඤාණං ලොකෙ -පෙ- මනෝවිඤ්ඤාණං ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං, එතෙසා තණ්හා පහීගමානා පහීගති, එත් නිරුජ්ඣමානා නිරුජ්ඣති.

චක්ඛසම්මසෙසා ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං, එතෙසා තණ්හා පහීගමානා පහීගති, එත් නිරුජ්ඣමානා නිරුජ්ඣති. සොතසම්මසෙසා ලොකෙ -පෙ- ඝානසම්මසෙසා ලොකෙ -පෙ- ජීව්හාසම්මසෙසා ලොකෙ -පෙ- කායසම්මසෙසා ලොකෙ -පෙ- මනෝසම්මසෙසා ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං, එතෙසා තණ්හා පහීගමානා පහීගති, එත් නිරුජ්ඣමානා නිරුජ්ඣති.

චක්ඛසම්මසස්සජා වේදනා ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං, එතෙසා තණ්හා පහීගමානා පහීගති, එත් නිරුජ්ඣමානා නිරුජ්ඣති. සොත-සම්මසස්සජා වේදනා ලොකෙ -පෙ- ඝානසම්මසස්සජා වේදනා ලොකෙ -පෙ- ජීව්හාසම්මසස්සජා වේදනා ලොකෙ -පෙ- කායසම්මසස්සජා වේදනා ලොකෙ -පෙ- මනෝසම්මසස්සජා වේදනා ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං, එතෙසා තණ්හා පහීගමානා පහීගති, එත් නිරුජ්ඣමානා නිරුජ්ඣති.

රූපසඤ්ඤා ලොකෙ -පෙ- සද්දසඤ්ඤා ලොකෙ -පෙ- ගකිසඤ්ඤා ලොකෙ -පෙ- රසසඤ්ඤා ලොකෙ -පෙ- ඵොට්ඨබ්බසඤ්ඤා ලොකෙ -පෙ- ධම්මසඤ්ඤා ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං එතෙසා තණ්හා පහීගමානා පහීගති. එත් නිරුජ්ඣමානා නිරුජ්ඣති.

රූපසඤ්ඤාවනනා ලොකෙ -පෙ- සද්දසඤ්ඤාවනනා ලොකෙ -පෙ- ගකිසඤ්ඤාවනනා ලොකෙ -පෙ- රසසඤ්ඤාවනනා ලොකෙ -පෙ- ඵොට්ඨබ්බසඤ්ඤාවනනා ලොකෙ -පෙ- ධම්මසඤ්ඤාවනනා ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං, එතෙසා තණ්හා පහීගමානා පහීගති, එත් නිරුජ්ඣමානා නිරුජ්ඣති.

රූපතණ්හා ලොකෙ -පෙ- සද්දතණ්හා ලොකෙ -පෙ- ගකි තණ්හා ලොකෙ -පෙ- රසතණ්හා ලොකෙ -පෙ- ඵොට්ඨබ්බතණ්හා ලොකෙ -පෙ- ධම්මතණ්හා ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං එතෙසා තණ්හා පහීගමානා පහීගති, එත් නිරුජ්ඣමානා නිරුජ්ඣති.

රූපච්චිතකෙකා ලොකෙ -පෙ- සද්දච්චිතකෙකා ලොකෙ -පෙ- ගකිච්චිතකෙකා ලොකෙ -පෙ- රස ච්චිතකෙකා ලොකෙ -පෙ- ඵොට්ඨබ්බච්චිතකෙකා ලොකෙ -පෙ- ධම්මච්චිතකෙකා ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං එතෙසා තණ්හා පහීගමානා පහීගති, එත් නිරුජ්ඣමානා නිරුජ්ඣති.

රූපච්චාරෙ ලොකෙ -පෙ- සද්දච්චාරෙ ලොකෙ -පෙ- ගකිච්චාරෙ ලොකෙ -පෙ- රසච්චාරෙ ලොකෙ -පෙ- ඵොට්ඨබ්බච්චාරෙ ලොකෙ -පෙ- ධම්මච්චාරෙ ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං එතෙසා තණ්හා පහීගමානා පහීගති, එත් නිරුජ්ඣමානා නිරුජ්ඣති.

ඉදං වුච්චති දුක්ඛනිශේධො ආර්යසම්මා.

284. තත් කතමං දුක්ඛනිරෝධගාමිනීපටිපදා අරියසම්මං : අයමෙව අරියො අට්ඨබ්බිකො මග්ගො. සෙය්‍යපීදං : සම්මාදිට්ඨි, සම්මාසංඛකප්පො, සම්මාචාරා, සම්මාකම්මනේනා, සම්මාආච්චො, සම්මාචාරායාමො, සම්මාසති, සම්මාසමාධි.

තත් කතමා සම්මාදිට්ඨි : දුක්ඛෙ ඤාණං දුක්ඛසමුදයෙ ඤාණං දුක්ඛනිරෝධෙ ඤාණං දුක්ඛනිරෝධගාමිනියා පටිපදාය ඤාණං, අයං වුව්චති සම්මාදිට්ඨි.

තත් කතමො සම්මාසංඛකප්පො : නෙක්ඛම්මසංඛකප්පො අච්චාපාද-සංඛකප්පො අච්චිංසාසංඛකප්පො, අයං වුව්චති සම්මාසංඛකප්පො.

තත් කතමා සම්මාචාරා : මුසාවාදා වෙරමණී පිසුනාවාචා වෙරමණී ඵරාසාවාචා වෙරමණී සමථපපලාපා වෙරමණී, අයං වුව්චති සම්මාචාරා.

තත් කතමො සම්මාකම්මනේනා : පාණාතිපාතා වෙරමණී අදින්නා-දුනා වෙරමණී කාමෙසු මිච්චාරා වෙරමණී, අයං වුව්චති සම්මා කම්මනේනා.

තත් කතමො සම්මා ආච්චො : ඉධ අරියසාවකො මිච්චා ආච්චං පභාය සම්මා ආච්චෙන ජිවිකං කප්පෙති, අයං වුව්චති සම්මා ආච්චො.

තත් කතමො සම්මා චාරායාමො : ඉධ භික්ඛු අනුප්පන්නානං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං අනුප්පාදාය ඡන්දං ජනෙති, වායමති විරියං ආරහති චිත්තං පග්ගණ්හාති පදහති, උප්පන්නානං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං පභානාය ඡන්දං ජනෙති වායමති විරියං ආරහති චිත්තං පග්ගණ්හාති පදහති, අනුප්පන්නානං කුසලානං ධම්මානං උප්පාදාය ඡන්දං ජනෙති, වායමති විරියං ආරහති, චිත්තං පග්ගණ්හාති පදහති, උප්පන්නානං කුසලානං ධම්මානං සීතියා අසම්මොසාය භියොසාභාවාය වෙපුලලාය භාවනාය පාරිසුරියා ඡන්දං ජනෙති, වායමති, විරියං ආරහති, චිත්තං පග්ගණ්හාති පදහති, අයං වුව්චති සම්මා චාරායාමො.

තත් කතමා සම්මා සතී : ඉධ භික්ඛු කායෙ කායානුපස්සී විහරති ආනාපි සම්පජානො සතීමා විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣා දොමනස්සං, වෙදනාසු -පෙ- විනෙත -පෙ- ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී විහරති ආනාපි සම්පජානො සතීමා විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣා දොමනස්සං, අයං වුව්චති සම්මාසතී.

තත් කතමො සම්මාසමාධි : ඉධ භික්ඛු විච්චෙව'ච කාමෙහි විත්ථව අකුලෙහි ධම්මෙහි සවිතකකං සම්මාරං විචෙකජං පිතීසුඛං පඨමං ක්ඛානං උපසම්පජ්ජ විහරති, විතකකම්මාරානං වූපසමා අජ්ඣිතතං සම්පසාදනං චෙතසො ඵකොදිභාවං අවිතකකං අම්මාරං සමාධිජං පිතීසුඛං දුතියං ක්ඛානං උපසම්පජ්ජ විහරති, පිතියා ච විරාහා උපෙක්ඛකො ච විහරති සනො'ච සම්පජානො සුඛස්සු කායෙන පටිසංවෙදෙති යං තං අරියො ආච්චිකන්ති උපෙක්ඛකො ච සතීමා සුඛවිහාරීති තං තතියං ක්ඛානං උපසම්පජ්ජ විහරති, සුඛස්ස ච පභානා දුක්ඛස්ස ච පභානා පුබ්බෙ'ච සොමනස්සදොමනස්සානං අත්ඛමො, අදුක්ඛමිසුඛං උපෙක්ඛාසති පාරිසුද්ධිං චතුත්ථං ක්ඛානං උපසම්පජ්ජ විහරති, අයං වුව්චති සම්මා සමාධි.

ඉදං වුව්චති දුක්ඛනිරෝධගාමිනී පටිපදා අරියසම්මං.

සුභතභතභාජනියං.

1. අත්ඛමා - PTS.

284. එහි 'දුෛඛනිරෝධගාමීනිප්‍රතිපදයාචාර්යාය' කවරෙ යන් : මෙ මෑ ආයාචි අක්ෂරාචාර්යායයි. ඒ කවරෙ යන් : සමමාදිට්ඨිය, සමමාසභිකප්පය, සමමාවාවාය, සමමාකමමන්තය, සමමාආචාර්යාය, සමමාවායාමය, සමමාසනිය, සමමාසමාධියයි.

එහි 'සමමාදිට්ඨිය' කවර යන් : දුෛඛසත්‍යයෙහි ඥානය, දුෛඛසමුදයසත්‍යයෙහි ඥානය, දුෛඛනිරෝධසත්‍යයෙහි ඥානය, දුෛඛනිරෝධගාමීනිප්‍රතිපදයාචාර්යායෙහි ඥානයයි. මේ 'සමමාදිට්ඨිය' යි කියනු ලැබේ.

එහි 'සමමාසංකප්ප' කවරෙ යන් : නෛෂ්ක්‍රමයසංකල්පය, අව්‍යාපාදසංකල්පය, අවිභිංසාසංකල්පයයි. මේ සමමාසභිකප්පය යි කියනු ලැබේ.

එහි 'සමමාවාවා' කවර යන් : මුසවයෙන් වෙන්වීමය, පිසුනුබසින් වෙන්වීමය, රචනසින් වෙන්වීමය, හිස්බස්බිඤ්ඤාවෙන් වෙන්වීමයි. මේ 'සමමාවාවා' යි කියනු ලැබේ.

එහි 'සමමාකමමන්ත' කවරෙ යන් : පණ්ඩායෙන් වෙන්වීමය, අධිනාදනින් වෙන්වීමය, කාමයෙහි වරදවා හැසිරීමෙන් වෙන්වීමයි. මේ 'සමමාකමමන්ත' යි කියනු ලැබේ.

එහි 'සමමාආචාර්යාය' කවරෙ යන් : මෙසස්නෙහි ආයාචාර්යායක තෙමේ මිථ්‍යාආචාර්යාය හැර සමාක් ආචාර්යායෙන් දිව රකි ද, මේ සමාක් ආචාර්යාය යි කියනු ලැබේ.

එහි 'සමමාවායාම' කවරෙ යන් : මෙසස්නෙහි මහණ තෙම නුපන් ලාමක අකුලල ධර්මයන් නො ඉපදවීම පිණිස ඡන්දය උපදවයි. ව්‍යායාම කෙරෙයි, වියාරම්භ කෙරෙයි, සිත දැඩි කොටගනියි, ප්‍රධන්වියාචාර්යාය කෙරේ. උපන් ලාමක අකුලලධර්මයන් ගේ ප්‍රභාණය පිණිස ඡන්දය උපදවයි, ව්‍යායාම කෙරෙයි, වියාරම්භ කෙරෙයි, සිත දැඩිකොටගනියි, ප්‍රධන්වියාචාර්යාය කෙරේ. නුපන් කුලලධර්මයන් ඉපදවීම පිණිස ඡන්දය උපදවයි, ව්‍යායාම කෙරෙයි, වියාරම්භ කෙරෙයි, සිත දැඩිකොටගනියි, ප්‍රධන්වියාචාර්යාය කෙරේ. උපන් කුලලධර්මයන් ගේ පැවැත්ම පිණිස නො නැසීම පිණිස බහුල බව පිණිස විපුල බව පිණිස වැඩීම පිණිස පරිපූර්ණ වීම පිණිස ඡන්දය උපදවයි, ව්‍යායාම කෙරෙයි, වියාරම්භ කෙරෙයි, සිත දැඩිකොටගනියි, ප්‍රධන්වියාචාර්යාය කෙරේ. මේ 'සමමාවායාම' යි කියනු ලැබේ.

එහි 'සමමාසනිය' කවරෙ යන් : මෙසස්නෙහි මහණ තෙම කෙලෙසුන් තවන වියාචි ඇත්තේ, සමාක්ප්‍රඥ ඇත්තේ සිහි ඇත්තේ කායලොකයෙහි අභිධ්‍යාව හා දෙමනස දුරු කොට කයෙහි කය අනුව බලමින් වාසය කෙරෙයි, වෙදනාවන්හි . . . චිත්තයෙහි . . . ධර්මයන්හි කෙලෙසුන් තවන වැර ඇතිදේ සමාග්ඥන ඇතිදේ සිහි ඇතිදේ (ස්කන්ධාදි ධර්ම සංඛ්‍යාත) ලොකයෙහි අභිධ්‍යාව හා දෙමනස දුරු කොට ධර්මානුදර්ශී ව වාසය කෙරේ. මේ 'සමමාසනිය' යි කියනු ලැබේ.

එහි 'සමමාසමාධිය' කවරෙ යන් : මෙසස්නෙහි මහණ තෙම කාමචන්දනිවරණයෙන් වෙන් ව ම (ශෛෂනිවරණ සංඛ්‍යාත) අකුලලධර්මයන්ගෙන් වෙන් ව ම විතර්ක සහිත වූ විචාර සහිත වූ විවේකයෙන් උපන් ප්‍රීතිය හා සුඛය ඇති ප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසෙයි, විතර්කවිචාරයන් ගේ ඉක්මැවීමෙන් අධ්‍යාත්මයෙහි පැහැදීම ඇති චිත්තයා ගේ එකොදිභාවය (එකභ බව) ඇති අවිතර්ක වූ අවිචාර වූ සමාධියෙන් උපන් ප්‍රීතිය හා සුඛය ඇති ද්විතීයධ්‍යානයට පැමිණ වෙසෙයි, ප්‍රීතිය ගේ ද ඉක්මැවීමෙන් උපෙක්ෂා ඇත්තේ වෙසෙයි, සිහි ඇතිදේ සමාග්ඥන ඇතිදේ නාමකයින් සුඛය ද විදි. ආයාචාර්යායේ යම් ධ්‍යානයක් හෙතුකොටගෙන උපෙක්ෂා ඇත්තේ ස්මෘතිමත් වූයේ සුඛවිභරණ ඇතැ යි ප්‍රකාශ කෙරෙත් ද, ඒ තෘතීයධ්‍යානයට පැමිණ වෙසෙයි. සුඛයා ගේ ද ප්‍රභාණයෙන් දුෛඛයා ගේ ද ප්‍රභාණයෙන් පළමු (උපවාරක්ෂණයෙහි) ම සොමනස්දෙමනසුන් ගේ ප්‍රභාණයෙන් දුක් නො වූ සුඛ නො වූ උපෙක්ෂායෙන් උපන් ස්මෘතිපාරිශුද්ධිය ඇති, වතුරිධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ. මේ 'සමමාසමාධිය' යි කියනු ලැබේ.

මේ දුෛඛනිරෝධ ගාමීනිප්‍රතිපදයාචාර්යාය ' යි කියනු ලැබේ.

සුක්තන්තභාජනිය යි.

285. චන්ද්‍රාචාර්ය සම්මාන : දුකඩ, දුකඩසමුදයෝ, දුකඩනිරෝධෝ, දුකඩනිරෝධගාමිනී පටිපදා.

තත් කතමෝ දුකඩසමුදයෝ : තණ්හා, අයං වුව්චනී දුකඩසමුදයෝ.

තත් කතමං දුකඩං : අවසෙසා ච කිලෙසා, අවසෙසා ච අකුසලා ධම්මා, තිණ්ච කුසලමුලානි සාසවානී, අවසෙසා ච සාසවා කුසලා ධම්මා, සාසවා ච කුසලාකුසලානං ධම්මානං විපාකා, යෙ ච ධම්මා කිරියා නෙව කුසලා නාකුසලා න ච කම්මවිපාකා, සබ්බඤ්ච රූපං, ඉදං වුව්චනී දුකඩං.

තත් කතමෝ දුකඩනිරෝධෝ : තණ්හාය පභානං, අයං වුව්චනී දුකඩනිරෝධෝ.

තත් කතමා දුකඩනිරෝධගාමිනී පටිපදා : ඉධ භික්ඛු යසම්භං සමයෙ ලොකුතතරං ක්ඛානං භාවෙනි නියානිකං අපචයගාමිං දිට්ඨිගතානං පභානාය පඨමාය භූමියා පනතියා විවිච්චි කාමෙහි -පෙ- පඨමං ක්ඛානං උපසම්පජ්ජ විහරති දුකඩාපටිපදාං දකුණිඤ්ඤා, තසම්භං සමයෙ අඨබ්බිකො මග්ගො භොති : සම්මාදිට්ඨි -පෙ- සම්මා සමාධි.

තත් කතමා සම්මා දිට්ඨි : යා පඤ්ඤා පජානනා -පෙ- අමොභො ධම්මවිචයො සම්මාදිට්ඨි ධම්මවිචයසම්මොජ්ඣවේදියා මග්ගභිතං මග්ගපරියාපනතං. අයං වුව්චනී සම්මාදිට්ඨි.

තත් කතමෝ සම්මාසම්මකපෙසා : යො තකෙකා විතකෙකා -පෙ- සම්මාසම්මකපෙසා මග්ගභිතං මග්ගපරියාපනතං, අයං වුව්චනී සම්මා සම්මකපෙසා.

තත් කතමා සම්මාවාචා : යා චතුභි ච්චිදුච්චරිනෙහි ආරති විරති පටිවිරති වෙරමණී අකිරියා අකරණං අනජ්ඣාපතනී වෙලාඅනතිකකමො සෙතුඝාතො සම්මාවාචා මග්ගභිතං මග්ගපරියාපනතං, අයං වුව්චනී සම්මාවාචා.

තත් කතමෝ සම්මාකම්මනෙතා : යා තිභි කායදුච්චරිනෙහි ආරති විරති පටිවිරති වෙරමණී අකිරියා අකරණං අනජ්ඣාපතනී වෙලා අනතිකකමො සෙතුඝාතො සම්මාකම්මනෙතා මග්ගභිතං මග්ගපරියාපනතං, අයං වුව්චනී සම්මාකම්මනෙතා.

තත් කතමෝ සම්මා ආච්චො : යා මිච්චාආච්චා ආරති විරති පටිවිරති වෙරමණී අකිරියා අකරණං අනජ්ඣාපතනී වෙලාඅනතිකකමො සෙතුඝාතො සම්මාආච්චො මග්ගභිතං මග්ගපරියාපනතං, අයං වුව්චනී සම්මාආච්චො.

තත් කතමෝ සම්මාවායාමො : යො චෙතසිකො විරියාරම්භො -පෙ- සම්මාවායාමො විරියසම්මොජ්ඣවේදියා මග්ගභිතං මග්ගපරියාපනතං, අයං වුව්චනී සම්මාවායාමො.

තත් කතමා සම්මාසනී : යා සනී අනුසනී -පෙ- සම්මාසනී සනී-සම්මොජ්ඣවේදියා මග්ගභිතං මග්ගපරියාපනතං, අයං වුව්චනී සම්මාසනී.

තත් කතමෝ සම්මාසමාධි : යා විතසස්ස ඕති සණ්ඨිති -පෙ- සම්මාසමාධි, සමාධිසම්මොජ්ඣවේදියා මග්ගභිතං මග්ගපරියාපනතං, අයං වුව්චනී සම්මාසමාධි, අයං වුව්චනී දුකඩනිරෝධගාමිනී පටිපදා, අවසෙසා ධම්මා දුකඩනිරෝධගාමිනියා පටිපදාය සම්පයුතතා.

285. සත්‍යයේ සතර දෙනෙකි : දුක්ඛ ය, දුක්ඛසමුදය ය, දුක්ඛනිරෝධ ය, දුක්ඛ නිරෝධගාමිනීපටිපදා ය.

එහි ' දුක්ඛසමුදය ' කවර යත් : තෘෂ්ණා යි. මේ ' දුක්ඛසමුදය ' යි කියනු ලැබේ.

එහි ' දුක්ඛය ' කවර යත් : අවශෙෂකලෙශයෝ ද, අවශෙෂඅකුශලධර්මයෝ ද, සාමුච්චි වූ තුන් කුශලමූලයෝ ද, අවශෙෂ වූ සාමුච්චිකුශලධර්මයෝ ද, සාමුච්චි කුශලාකුශල ධර්මයන් ගේ විපාකයෝ ද, නො ම කුශල වූ අකුශල නො වූ නො ද කර්මවිපාක වූ යම් ක්‍රියාධර්ම කෙනෙකුත් වෙන් ද, හැම රූපය ද යන මේ ' දුක්ඛය ' යි කියනු ලැබේ.

එහි ' දුක්ඛනිරෝධය ' කවර යත් : තෘෂ්ණාප්‍රභාණය යි, මේ ' දුක්ඛනිරෝධය ' යි කියනු ලැබේ.

එහි ' දුක්ඛනිරෝධගාමිනීපටිපදා ' කවර යත් : මෙසස්නෙහි මභණ යම් කලෙකැ දෘෂ්ටිගතයන් ගේ ප්‍රභාණය පිණිස ප්‍රථමභූමියට පැමිණීම පිණිස නොයථාණික වූ අපවය ගාමී වූ ලොකෝත්තරධ්‍යානය වඩා ද, කාමයන් ගෙන් වෙන් ව ම . . . දුක් වූ ප්‍රතිපද ඇති ලැයි වූ අභිඤ්ඤා ප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි අෂ්ටාංගිකමාර්ගය වෙයි, සම්මාදිට්ඨිය . . . සම්මාසමාධි යි.

එහි ' සම්මාදිට්ඨි ' කවර යත් : මාර්ගාභිග වූ මාර්ගපයථාපන්න වූ යම් ප්‍රඥවක් පජානනාකාරයෙක් . . . අමොහයෙක් සිව්වසස් දහම් විමසීමෙක් සමාග්දෘෂ්ටියක් ධර්මවිචය සම්මොඛාධ්‍යානගයෙක් වේ ද, මේ ' සම්මාදිට්ඨි ' යි කියනු ලැබේ.

එහි ' සම්මාසංකප්ප ' කවර යත් : මාර්ගාභිග වූ මාර්ගපයථාපන්න වූ යම් තර්ක යෙක් විතර්කයෙක් සමාග්දෘෂ්ටියෙක් වේ ද, මේ ' සම්මාසංකප්ප ' යි කියනු ලැබේ.

එහි ' සම්මාවාචා ' කවර යත් : මාර්ගාභිග වූ මාර්ගපයථාපන්න වූ යම් සතර වාග් දුශ්චරිතයන් ගෙන් වෙන්වීමෙක් චිරතියෙක් පටිච්චරතියෙක් චිරමණයෙක් අක්‍රියායෙක් නො කිරීමෙක් නො පැමිණීමෙක් ආචාරසීමාව නො ඉක්මවීමෙක් ප්‍රත්‍යය නැසීමෙක් සමාග්වචනයෙක් වේ ද, මේ ' සම්මාවාචා ' යි කියනු ලැබේ.

එහි ' සම්මාකම්මන්ත ' කවර යත් : මාර්ගාභිග වූ මාර්ගපයථාපන්න වූ යම් තුන් කායදුශ්චරිතයන් ගෙන් වෙන්වීමෙක් චිරතියෙක් පටිච්චරතියෙක් චිරමණයෙක් අක්‍රියා යෙක් අකරණයෙක් නො පැමිණීමෙක් වෙලාඅනනික්‍රමණයෙක් ප්‍රත්‍යය නැසීමෙක් සමාග් කර්මාන්තයෙක් වේ ද, මේ ' සම්මාකම්මන්ත ' යි කියනු ලැබේ.

එහි ' සම්මාආචීව ' කවර යත් : මාර්ගාභිග වූ මාර්ගපයථාපන්න වූ යම් මිථ්‍යා ආචීවයෙන් වෙන්වීමෙක් චිරතියෙක් පටිච්චරතියෙක් චිරමණයෙක් අක්‍රියායෙක් අකරණ යෙක් නො පැමිණීමෙක් වෙලාඅනනික්‍රමණයෙක් ප්‍රත්‍යය නැසීමෙක් සමාග්ආචීවයෙක් වේ ද, මේ ' සම්මාආචීව ' යි කියනු ලැබේ.

එහි ' සම්මාවායාම ' කවර යත් : මාර්ගාභිග වූ මාර්ගපයථාපන්න වූ යම් චෛතසික වියථාරම්භයෙක් . . . සමාග්ව්‍යායාමයෙක් වියථිසම්බන්ධාධ්‍යානගයෙක් වේ ද, මේ ' සම්මා වායාම ' යි කියනු ලැබේ.

එහි ' සම්මාසති ' කවර යත් : මාර්ගාභිග වූ මාර්ගපයථාපන්න වූ යම් ස්මෘතියක් අනුස්මෘතියක් . . . සමාග් ස්මෘතියක් ස්මෘතියම්බන්ධාධ්‍යානගයෙක් වේ ද, මේ ' සම්මා සති ' යි කියනු ලැබේ.

එහි ' සම්මාසමාධි ' කවර යත් : මාර්ගාභිග වූ මාර්ගපයථාපන්න වූ යම් චිත්තයා ගේ සිටීමෙක් මොනවට සිටීමෙක් . . . සමාග්සමාධියෙක් සමාධිසම්බන්ධාධ්‍යානගයෙක් වේ ද, මේ ' සම්මාසමාධි ' යි කියනු ලැබේ.

286. තත්ථ කතමො දුක්ඛසමුදයො : තණ්හා ච අවසෙසා ච කිලෙසා අයං චූච්චති දුක්ඛසමුදයො.

තත්ථ කතමං දුක්ඛං : අවසෙසා ච අකුසලා ධම්මා, තීණී ච කුසලමූලානි සාසවානි, අවසෙසා ච සාසවා කුසලා ධම්මා, සාසවා ච කුසලාකුසලානං ධම්මානං විපාකා, යෙ ච ධම්මා කිරියා නෙච කුසලා නාකුසලා න ච කමමවිපාකා, සබ්බං ච රූපං, ඉදං චූච්චති දුක්ඛං.

තත්ථ කතමො දුක්ඛනිරෝධො : තණ්හාය අවසෙසානඤ්ච කිලෙසානං පභානං, අයං චූච්චති දුක්ඛනිරෝධො.

තත්ථ කතමා දුක්ඛනිරෝධගාමිනී පටිපදා, ඉධ භික්ඛු යසම්භි සමයෙ ලොකුහතරං ක්ඛානං භාවෙති නිය්‍යානිකං අපචයගාමිං දිට්ඨිගතානං පභානාය පථමාය භූමියා පතතියා, විච්චෙච'ච කාමෙහි -පෙ- පථමං ක්ඛානං උපසම්පජ්ජ විහරති දුක්ඛාපටිපදං දක්ඛාහිඤ්ඤං, තසම්භි සමයෙ අට්ඨබ්බිකො මග්ගො භොති සමමාදිට්ඨි -පෙ- සමමාසමාහි, අයං චූච්චති දුක්ඛනිරෝධගාමිනී පටිපදා, අවසෙසා ධම්මා දුක්ඛනිරෝධගාමිනියා පටිපදාය සම්පයුතතා.

287. තත්ථ කතමො දුක්ඛසමුදයො : තණ්හා ච, අවසෙසා ච කිලෙසා, අවසෙසා ච අකුසලා ධම්මා, අයං චූච්චති දුක්ඛසමුදයො.

තත්ථ කතමං දුක්ඛං : තීණී ච කුසලමූලානි සාසවානි, අවසෙසා ච සාසවා කුසලා ධම්මා, සාසවා ච කුසලාකුසලානං ධම්මානං විපාකා, යෙ ච ධම්මා කිරියා නෙ'ච කුසලා නාකුසලා න ච කමමවිපාකා, සබ්බඤ්ච රූපං, ඉදං චූච්චති දුක්ඛං.

තත්ථ කතමො දුක්ඛනිරෝධො : තණ්හාය ච, අවසෙසානඤ්ච කිලෙසානං, අවසෙසානඤ්ච අකුසලානං ධම්මානං පභානං, අයං චූච්චති දුක්ඛනිරෝධො.

තත්ථ කතමා දුක්ඛනිරෝධගාමිනී පටිපදා : ඉධ භික්ඛු යසම්භි සමයෙ ලොකුහතරං ක්ඛානං භාවෙති නිය්‍යානිකං අපචයගාමිං දිට්ඨිගතානං පභානාය පථමාය භූමියා පතතියා, විච්චෙච'ච කාමෙහි -පෙ- පථමං ක්ඛානං උපසම්පජ්ජ විහරති දුක්ඛාපටිපදං දක්ඛාහිඤ්ඤං : තසම්භි සමයෙ අට්ඨබ්බිකො මග්ගො භොති : සමමාදිට්ඨි -පෙ- සමමා සමාහි, අයං චූච්චති දුක්ඛනිරෝධගාමිනී පටිපදා, අවසෙසා ධම්මා දුක්ඛනිරෝධ-ගාමිනියා පටිපදාය සම්පයුතතා.

288. තත්ථ කතමො දුක්ඛසමුදයො : තණ්හා ච, අවසෙසා ච කිලෙසා, අවසෙසා ච අකුසලා ධම්මා, තීණී ච කුසලමූලානි සාසවානි, අයං චූච්චති දුක්ඛසමුදයො.

තත්ථ කතමං දුක්ඛං : අවසෙසා ච සාසවා කුසලා ධම්මා, සාසවා ච කුසලාකුසලානං ධම්මානං විපාකා, යෙ ච ධම්මා කිරියා නෙ'ච කුසලා නාකුසලා න ච කමමවිපාකා, සබ්බඤ්ච රූපං, ඉදං චූච්චති දුක්ඛං.

තත්ථ කතමො දුක්ඛනිරෝධො : තණ්හාය ච, අවසෙසානඤ්ච කිලෙසානං, අවසෙසානඤ්ච අකුසලානං ධම්මානං, තීණ්ණඤ්ච කුසල-මූලානං සාසවානං පභානං, අයං චූච්චති දුක්ඛනිරෝධො.

286. එහි 'දුක්ඛසමුදය' කවරෙ යත් : තෘෂ්ණාව ද ඉතිරි ව සිටි ක්ලෙශයෝ ද යන මේ 'දුක්ඛසමුදය' යි කියනු ලැබේ.

එහි 'දුක්ඛය' කවරෙ යත් : ඉතිරි ව සිටි අකුශලධර්මයෝ ද, සාසුච වූ තුන් කුශල මූලයෝ ද, ඉතිරි ව සිටි සාසුච වූ කුශලධර්මයෝ ද, කුශලාකුශලධර්මයන් ගේ සාසුච වූ විපාකයෝ ද, නො ම කුශල වූ අකුශල නො වූ නො ද කර්මවිපාක වූ යම් ක්‍රියාධර්ම කෙනෙකුත් වෙන් ද, හැම රූපය ද යන මේ 'දුක්ඛ' යි කියනු ලැබේ.

එහි 'දුක්ඛනිරෝධය' කවරෙ යත් : තෘෂ්ණාව ගේ ද, අවශේෂ වූ ක්ලෙශයන් ගේ ද ප්‍රභාණය යි. මේ 'දුක්ඛනිරෝධය' යි කියනු ලැබේ.

එහි 'දුක්ඛනිරෝධගාමිනීපටිපද' කවර යත් : යම් කලෙකැ දෘෂ්ටිගතයන් ගේ ප්‍රභාණය පිණිස ප්‍රථමභූමියට පැමිණීම පිණිස නොයඤ්ඤක වූ අපවයගාමී වූ ලොකොත්තරධ්‍යානය වඩා ද, කාමයන් ගෙන් වෙන් ව ම . . . දුක් වූ ප්‍රතිපද ඇති ලැයි වූ අභිඤ්ඤ ඇති ප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වාසය කෙරෙයි. එසමයෙහි අෂ්ටාංගිකමාර්ගය වෙයි ; සම්මාදිට්ඨී ය, . . . සම්මාසමාධි යි. මේ 'දුක්ඛනිරෝධගාමිනීප්‍රතිපද' යි කියනු ලැබේ. ඉතිරි ව සිටි ධර්මයෝ දුක්ඛනිරෝධගාමිනී ප්‍රතිපදව හා සම්ප්‍රයුක්තයෝ යි.

287. එහි 'දුක්ඛසමුදය' කවරෙ යත් : තෘෂ්ණාව ද ඉතිරි ව සිටි ක්ලෙශයෝ ද ඉතිරි ව සිටි අකුශලධර්මයෝ ද යන මේ 'දුක්ඛසමුදය' යි කියනු ලැබේ.

එහි 'දුක්ඛය' කවරෙ යත් : සාසුච වූ තුන් කුශලමූලයෝ ද, ඉතිරි ව සිටි සාසුච වූ කුශලධර්මයෝ ද, සාසුච වූ කුශලාකුශලධර්මයන් ගේ විපාකයෝ ද, නො ම කුසල් වූ අකුසල් නො වූ නො ද කර්මවිපාක වූ යම් ක්‍රියාධර්ම කෙනෙකුත් වෙන් ද, හැම රූපය ද යන මේ 'දුක්ඛ' යි කියනු ලැබේ.

එහි 'දුක්ඛනිරෝධය' කවරෙ යත් : තෘෂ්ණාවගේ ද ඉතිරි ව සිටි කෙලෙසුන් ගේ ද ඉතිරි ව සිටි අකුශලධර්මයන් ගේ ද ප්‍රභාණය යි. මේ 'දුක්ඛනිරෝධ' යි කියනු ලැබේ.

එහි 'දුක්ඛනිරෝධගාමිනීපටිපද' කවර යත් : මෙසස්නෙහි මහණ දෘෂ්ටිගතයන් ගේ ප්‍රභාණය පිණිස ප්‍රථමභූමියට පැමිණීම පිණිස නොයඤ්ඤක වූ අපවයගාමී වූ ලොකොත්තරධ්‍යානය වඩා ද, කාමයන් ගෙන් වෙන් ව ම . . . දුක්ඛප්‍රතිපද ඇති ලැයි වූ අභිඤ්ඤ ඇති ප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි අෂ්ටාංගිකමාර්ගය වෙයි : සම්මාදිට්ඨී ය, . . . සම්මාසමාධි යි. මේ 'දුක්ඛනිරෝධගාමිනීප්‍රතිපද' යි කියනු ලැබේ. අවශෙෂ ධර්මයෝ දුක්ඛනිරෝධගාමිනීප්‍රතිපදව හා සම්ප්‍රයුක්තයෝ යි.

288. එහි 'දුක්ඛසමුදය' කවරෙ යත් : තෘෂ්ණාව ද අවශෙෂ ක්ලෙශයෝ ද, අවශෙෂ අකුශලධර්මයෝ ද, සාසුච වූ තුන් කුශලමූලයෝ ද යන මේ 'දුක්ඛසමුදය' යි කියනු ලැබේ.

එහි 'දුක්ඛය' කවරෙ යත් : අවශෙෂ වූ සාසුච කුශලධර්මයෝ ද, සාසුච වූ කුශලා කුශලධර්මයන් ගේ විපාකයෝ ද, නො ම කුසල් වූ අකුසල් නො වූ නො ද කර්මවිපාක වූ යම් ක්‍රියාධර්ම කෙනෙකුත් වෙන් ද, හැම රූපය ද යන මේ 'දුක්ඛ' යි කියනු ලැබේ.

එහි 'දුක්ඛනිරෝධය' කවරෙ යත් තෘෂ්ණාව ගේ ද, අවශේෂ ක්ලෙශයන් ගේ ද, අවශෙෂ අකුශලධර්මයන් ගේ ද, සාසුච වූ තුන් කුශලමූලයන් ගේ ද ප්‍රභාණය යි. මේ 'දුක්ඛනිරෝධ' යි කියනු ලැබේ.

තඤ්ඤානං උක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා : ඉධ භික්ඛු යස්මිං සමයෙ ලොකුත්තරං ක්ඛානං භාවෙති නියතානිකං අපචයගාමිං දිට්ඨිගතානං පභානාය පඨමාය භූමියා පතතියා, විවිච්චො'ව කාමෙහි -පෙ- පඨමං ක්ඛානං උපසම්පජ්ජා විහරති, දුක්ඛාපටිපදං දකුභිඤ්ඤං, තස්මිං සමයෙ අධ්වනිකො මග්ගො භොති : සමමාදිට්ඨිං -පෙ- සමමාසමාධිං, අයං වුච්චති දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා, අවසෙසා ධම්මා දුක්ඛනිරොධගාමිනියා පටිපදාය සම්පසුත්තා.

289. තඤ්ඤානං උක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා : තඤ්ඤානං ව, අවසෙසා ව කිලෙසා අවසෙසා ව අකුසලා ධම්මා, නිඤ්ච කුසලමුලානි සාසවානි, අවසෙසා ව සාසවා කුසලා ධම්මා. අයං වුච්චති දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා.

තඤ්ඤානං දුක්ඛං : සාසවා කුසලාකුසලානං ධම්මානං විපාකා, යෙ ච ධම්මා කිරියා නෙව කුසලා නාකුසලා න ච කම්මවිපාකා, සබ්බඤ්ච රූපං, ඉදං වුච්චති දුක්ඛං.

තඤ්ඤානං උක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා : තඤ්ඤානං ව, අවසෙසානඤ්ච කිලෙසානං, අවසෙසානඤ්ච අකුසලානං ධම්මානං, තිණ්ණඤ්ච කුසල- මුලානං සාසවානං, අවසෙසානඤ්ච සාසවානං කුසලානං ධම්මානං පභානං, අයං වුච්චති දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා.

තඤ්ඤානං උක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා : ඉධ භික්ඛු යස්මිං සමයෙ ලොකුත්තරං ක්ඛානං භාවෙති නියතානිකං අපචයගාමිං දිට්ඨිගතානං පභානාය පඨමාය භූමියා පතතියා, විවිච්චො'ව කාමෙහි -පෙ- පඨමං ක්ඛානං උපසම්පජ්ජා විහරති දුක්ඛාපටිපදං දකුභිඤ්ඤං, තස්මිං සමයෙ අධ්වනිකො මග්ගො භොති, සමමාදිට්ඨිං -පෙ- සමමාසමාධිං, අයං වුච්චති දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා. අවසෙසා ධම්මා දුක්ඛනිරොධගාමිනියා පටිපදාය සම්පසුත්තා.

290. චත්තාරි සච්චානි : දුක්ඛං, දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා.

තඤ්ඤානං උක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා : තඤ්ඤානං, අයං වුච්චති දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා.

තඤ්ඤානං දුක්ඛං : අවසෙසා ව කිලෙසා, අවසෙසා ව අකුසලා ධම්මා, නිඤ්ච කුසලමුලානි සාසවානි, අවසෙසා ව සාසවා කුසලා ධම්මා, සාසවා ව කුසලාකුසලානං ධම්මානං විපාකා, යෙ ච ධම්මා කිරියා නෙව කුසලා නාකුසලා න ච කම්මවිපාකා, සබ්බඤ්ච රූපං, ඉදං වුච්චති දුක්ඛං.

තඤ්ඤානං උක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා : තඤ්ඤානං පභානං. අයං වුච්චති දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා.

තඤ්ඤානං උක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා : ඉධ භික්ඛු යස්මිං සමයෙ ලොකුත්තරං ක්ඛානං භාවෙති නියතානිකං අපචයගාමිං දිට්ඨිගතානං පභානාය පඨමාය භූමියා පතතියා, විවිච්චො'ව කාමෙහි -පෙ- පඨමං ක්ඛානං උපසම්පජ්ජා විහරති දුක්ඛාපටිපදං දකුභිඤ්ඤං, තස්මිං සමයෙ පඤ්චබ්බිකො මග්ගො භොති : සමමාදිට්ඨිං, සමමාසමාධිං, සමමා වායාමො, සමමා සති, සමමා සමාධිං.

තඤ්ඤානං සමමාදිට්ඨිං : යා පඤ්ඤා පජානනා -පෙ- අමොභො ධම්මවිචයො සමමාදිට්ඨිං ධම්මවිචයසමොඤ්ඤානං මග්ගකමං මග්ග පරියාපනං, අයං වුච්චති සමමාදිට්ඨිං.

එහි 'දුක්ඛනිරෝධගාමිනීපටිපද' කවර යත් : මෙසස්නෙහි මහණ යම් කලෙක දෘෂ්ටිගතයන් ගේ ප්‍රභාණය පිණිස ප්‍රථමභූමියට පැමිණීම පිණිස නොයඤ්ඤක වූ අපවය ගාමී වූ ලොකොත්තරධ්‍යානය වඩා ද, කාමයන් ගෙන් වෙන් ව ම . . . දුක් වූ ප්‍රතිපද ඇති ලැයි වූ අභිඤ ඇති ප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි අෂ්ටාධිගිකමාර්ගය වෙයි. සම්මාදිට්ඨී ය . . . සම්මාසමාධි යි. මේ 'දුක්ඛනිරෝධගාමිනීපටිපද' යි කියනු ලැබේ. අවශෙෂධර්මයෝ දුක්ඛනිරෝධගාමිනීප්‍රතිපදව හා සම්ප්‍රයුක්තයෝ යි.

289. එහි 'දුක්ඛසමුදය' කවරෙ යත් : තෘෂ්ණාව ද, අවශෙෂ ක්ලෙශයෝ ද, අවශෙෂ අකුශලධර්මයෝ ද, සාසුච වූ තුන් කුශලමූලයෝ ද අවශෙෂ වූ සාසුචකුශල ධර්මයෝ ද යන මේ 'දුක්ඛසමුදය' යි කියනු ලැබේ.

එහි 'දුක්ඛය' කවරෙ යත් : කුශලාකුශලධර්මයන් ගේ සාසුච වූ විපාකයෝ ද නො ම කුසල් වූ අකුසල් නො වූ නො ද කර්මවිපාක වූ යම් ක්‍රියාධර්ම කෙනෙකුත් වෙන් ද, හැම රූපය ද යන මේ 'දුක්ඛ' යි කියනු ලැබේ.

එහි 'දුක්ඛනිරෝධය' කවරෙ යත් : තෘෂ්ණාව ගේ ද අවශෙෂ ක්ලෙශයන් ගේ ද අවශෙෂ අකුශලධර්මයන් ගේ ද සාසුච වූ තුන් කුශලමූලයන් ගේ ද අවශෙෂ වූ සාසුච කුශලධර්මයන් ගේ ද ප්‍රභාණය යි. මේ 'දුක්ඛනිරෝධ' යි කියනු ලැබේ.

එහි 'දුක්ඛනිරෝධගාමිනීපටිපද' කවර යත් : මෙසස්නෙහි මහණ යම් කලෙක දෘෂ්ටිගතයන් ගේ ප්‍රභාණය පිණිස ප්‍රථමභූමියට පැමිණීම පිණිස නොයඤ්ඤක වූ අපවය ගාමී වූ ලොකොත්තරධ්‍යානය වඩා ද, කාමයන් ගෙන් වෙන් ව ම . . . දුක් වූ ප්‍රතිපද ඇති ලැයි වූ අභිඤ ඇති ප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි අෂ්ටාධිගිකමාර්ගය වෙයි : සම්මාදිට්ඨී ය . . . සම්මාසමාධි යි. මේ 'දුක්ඛනිරෝධගාමිනීපටිපද' යි කියනු ලැබේ. අවශෙෂධර්මයෝ දුක්ඛනිරෝධගාමිනීප්‍රතිපදව හා සම්ප්‍රයුක්තයෝ යි.

290. සතර සත්‍යයෝ ය : දුක්ඛ ය, දුක්ඛසමුදය ය, දුක්ඛනිරෝධය, දුක්ඛනිරෝධ ගාමිනීපටිපද යි.

එහි 'දුක්ඛසමුදය' කවරෙ යත් : තෘෂ්ණාව යි. මේ 'දුක්ඛසමුදය' යි කියනු ලැබේ.

එහි දුක්ඛය කවරෙ යත් : ඉතිරි ව සිටි කෙලෙස්සු ද ඉතිරි ව සිටි අකුසල්දහම්මු ද ආසුච සහිත වූ තුන් කුසල්මූල්හු ද ඉතිරි ව සිටි සාසුච වූ කුසල්දහම්මු ද කුසල්අකුසල් දහමුත් ගේ සාසුච වූ විපාකයෝ ද නො ම කුසල් වූ අකුසල් නො වූ නො ද කම්චිවා වූ යම් කිරියදහම් කෙනෙකුත් වෙන් ද, හැම රූපය ද යන මේ 'දුක්ඛ' යි කියනු ලැබේ.

එහි 'දුක්ඛනිරෝධය' කවරෙ යත් : තෘෂ්ණාව ගේ ප්‍රභාණය යි. මේ 'දුක්ඛ නිරෝධ' යි කියනු ලැබේ.

එහි 'දුක්ඛනිරෝධගාමිනීපටිපද' කවර යත් : මෙසස්නෙහි මහණ යම් කලෙක දෘෂ්ටිගතයන් ගේ ප්‍රභාණය පිණිස ප්‍රථමභූමියට පැමිණීම පිණිස නොයඤ්ඤක වූ අපවය ගාමී වූ ලොකොත්තරධ්‍යානය වඩා ද කාමයන් ගෙන් වෙන් ව ම . . . දුක් වූ ප්‍රතිපද ඇති ලැයි වූ අභිඤ ඇති ප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි පඤ්චාධිගිකමාර්ගය වෙයි: සම්මාදිට්ඨී ය, සම්මාසංකප්ප ය, සම්මාවායාම ය, සම්මාසනී ය, සම්මාසමාධි යි.

එහි 'සම්මාදිට්ඨී' කවර යත් : මාර්ගාධිග වූ මාර්ගපයඤ්ඤාපත්ත වූ යම් ප්‍රඤ්චක් පජානනාකාරයෙක් . . . අමොහයෙක් ධර්මවිචයයෙක් සමාග්දෘෂ්ටියෙක් ධර්මවිචය සම්බොධාධිගයෙක් වේ ද, මේ 'සම්මාදිට්ඨී' යි කියනු ලැබේ.

තත් කතමෝ සම්මාසඛකපෙසා : යො තකෙකා -පෙ- සම්මාසඛකපෙසා මඟ්ඛගං මඟ්ඛපරියාපනනං, අයං චූළචනී සම්මාසඛකපෙසා.

තත් කතමෝ සම්මාචායාමෝ : යො චේතසිකො විරියාරමො; -පෙ- සම්මාචායාමෝ විරියසමෝඡ්ඤ්ඤො මඟ්ඛගං මඟ්ඛපරියාපනනං, අයං චූළචනී සම්මාචායාමෝ.

තත් කතමා සම්මාසනී : යා සනී අනුසානී -පෙ- සම්මාසනී සනීසමෝඡ්ඤ්ඤො මඟ්ඛගං මඟ්ඛපරියාපනනං—අයං චූළචනී සම්මාසනී.

තත් කතමෝ සම්මාසමාධි : යා විතනසා සීනී -පෙ- සම්මාසමාධි සමාධිසමෝඡ්ඤ්ඤො මඟ්ඛගං මඟ්ඛපරියාපනනං. අයං චූළචනී සම්මාසමාධි. අයං චූළචනී දුක්ඛනිරෝධගාමිනී පටිපදා. අවසෙසා ධම්මා දුක්ඛනිරෝධගාමිනියා පටිපදාය සම්පයුතතා.

291. තත් කතමෝ දුක්ඛසමුදයෝ : තණ්හා ච, අවසෙසා ච කිලෙසා, අවසෙසා ච අකුසලා ධම්මා, තිණ්ච කුසලමූලානී සාසවානී, අවසෙසා ච සාසවා කුසලා ධම්මා, අයං චූළචනී දුක්ඛසමුදයෝ.

තත් කතමං දුක්ඛං : සාසවා කුසලාකුසලානං ධම්මානං විපාකා, යෙ ච ධම්මා කිරියා නෙච කුසලා නාකුසලා න ච කම්මවිපාකා සබ්බඤ්චරූපං, ඉදං චූළචනී දුක්ඛං.

තත් කතමෝ දුක්ඛනිරෝධෝ : තණ්හාය ච, අවසෙසානඤ්ච කිලෙසානං, අවසෙසානඤ්ච අකුසලානං ධම්මානං, තිණ්ණඤ්ච කුසල මූලානං සාසවානං, අවසෙසානඤ්ච සාසවානං කුසලානං ධම්මානං පහානං, අයං චූළචනී දුක්ඛනිරෝධෝ.

තත් කතමා දුක්ඛනිරෝධගාමිනී පටිපදා : ඉධ භික්ඛු යසමිං සමයෙ ලොකුතතරං ක්ඛානං භාවෙතී නියානිකං අපචයගාමිං දිට්ඨිගතානං පහානාය පඨමාය භුමියා පතතියා විච්චේච්ච කාමෙහි -පෙ- පඨමං ක්ඛානං උපසම්පජ්ජ විහරතී දුක්ඛාපටිපදං දක්ඛාහිඤ්ඤං, තසමිං සමයෙ පඤ්චබ්බිකො මග්ගො භොතී : සම්මාදිට්ඨි සම්මාසඛකපෙසා සම්මාචායාමෝ සම්මාසනී සම්මාසමාධි. අයං චූළචනී දුක්ඛනිරෝධගාමිනී පටිපදා. අවසෙසා ධම්මා දුක්ඛනිරෝධගාමිනියා පටිපදාය සම්පයුතතා.

292. චතතාරි සම්මානී : දුක්ඛං, දුක්ඛසමුදයෝ, දුක්ඛනිරෝධෝ, දුක්ඛනිරෝධගාමිනී පටිපදා.

තත් කතමෝ දුක්ඛසමුදයෝ : තණ්හා. අයං චූළචනී දුක්ඛසමුදයෝ.

තත් කතමං දුක්ඛං : අවසෙසා ච කිලෙසා, අවසෙසා ච අකුසලා ධම්මා, තිණ්ච කුසලමූලානී සාසවානී, අවසෙසා ච සාසවා කුසලා ධම්මා, සාසවා ච කුසලාකුසලානං ධම්මානං විපාකා, යෙ ච ධම්මා කිරියා නෙච කුසලා නාකුසලා න ච කම්මවිපාකා, සබ්බඤ්ච රූපං, ඉදං චූළචනී දුක්ඛං.

තත් කතමෝ දුක්ඛනිරෝධෝ : තණ්හාය පහානං. අයං චූළචනී දුක්ඛනිරෝධෝ.

තත් කතමා දුක්ඛනිරෝධගාමිනී පටිපදා : ඉධ භික්ඛු යසමිං සමයෙ ලොකුතතරං ක්ඛානං භාවෙතී නියානිකං අපචයගාමිං දිට්ඨිගතානං පහානාය පඨමාය භුමියා පතතියා විච්චේච්ච කාමෙහි -පෙ- පඨමං ක්ඛානං උපසම්පජ්ජ විහරතී දුක්ඛාපටිපදං දක්ඛාහිඤ්ඤං. තසමිං සමයෙ ඵග්ගො භොතී -පෙ- අවිකේඛපො භොතී, අයං චූළචනී දුක්ඛනිරෝධ ගාමිනී පටිපදා.

එහි 'සම්මාසංකප්ප' කවරෙ යන් : මාර්ගාභිග වූ මාර්ගපයඝාපන්න වූ යම් තර්කයෙක් . . . සමාසකප්පයෙක් වේ ද මේ 'සම්මාසංකප්ප' යි කියනු ලැබේ.

එහි 'සම්මාවායාම' කවරෙ යන් : මාර්ගාභිග වූ මාර්ගපයඝාපන්න වූ යම් චෛතසික වූ වියඝාරම්භයෙක් . . . සමාග්චායාමයෙක් වියඝාසම්බන්ධාභිගයෙක් වේ ද, මේ 'සම්මාවායාම' යි කියනු ලැබේ.

එහි 'සම්මාසනි' කවරෙ යන් : මාර්ගාභිග වූ මාර්ගපයඝාපන්න වූ යම් ස්මෘතියක් අනුස්මෘතියක් . . . සමාසස්මෘතියක් ස්මෘතියම්බන්ධාභිගයෙක් වේ ද, මේ 'සම්මාසනි' යි කියනු ලැබේ.

එහි 'සම්මාසමාධි' කවරෙ යන් : මාර්ගාභිග වූ මාර්ගපයඝාපන්න වූ යම් වික්තයාගේ සිටීමෙක් . . . සමාසසමාධියෙක් සමාධියම්බන්ධාභිගයෙක් වේ ද, මේ 'සම්මාසමාධි' යි කියනු ලැබේ. මේ 'දුක්ඛනිරෝධගාමිනීපටිපද' යි කියනු ලැබේ. අවශ්‍ය වූ ධර්මයෝ 'දුක්ඛනිරෝධගාමිනීපටිපද' හා සම්ප්‍රයුක්තයෝ යි.

291. එහි 'දුක්ඛසමුදය' කවරෙ යන් : තෘෂ්ණාව ද අවශ්‍ය ක්ලෙශයෝ ද අවශ්‍ය අකුශලධර්මයෝ ද සාසුච වූ තුන් කුශලමූලයෝ ද අවශ්‍ය වූ සාසුච කුශලධර්මයෝ ද යන මේ 'දුක්ඛසමුදය' යි කියනු ලැබේ.

එහි 'දුක්ඛය' කවරෙ යන් : කුශලාකුශලධර්මයන්ගේ සාසුච වූ විපාකයෝ ය, නො ම කුශල වූ අකුශල නො වූ නො ද කර්මවිපාක වූ යම් ක්‍රියාධර්ම කෙනෙකුත් වෙන් ද, හැම රූපය ද යන මේ 'දුක්ඛ' යි කියනු ලැබේ.

එහි 'දුක්ඛනිරෝධය' කවරෙ යන් : තෘෂ්ණාවගේ ද අවශ්‍ය ක්ලෙශයන්ගේ ද අවශ්‍ය අකුශලධර්මයන්ගේ ද සාසුච වූ තුන් කුශලමූලයන්ගේ ද අවශ්‍ය වූ සාසුච වූ කුශලධර්මයන්ගේ ද ප්‍රභාණය යි. මේ 'දුක්ඛනිරෝධය' යි කියනු ලැබේ.

එහි 'දුක්ඛනිරෝධගාමිනීපටිපද' කවරෙ යන් : මෙ සස්තෙහි මහණ යම් කලෙක දෘෂ්ටිගතයන්ගේ ප්‍රභාණය පිණිස ප්‍රථමභූමියට පැමිණීම පිණිස නොයඝාණික වූ අපවයගාමී වූ ලොකොත්තරධ්‍යානය වඩා ද කාමයන්ගෙන් වෙන් ව ම . . . දුක් වූ පිළිවෙත් ඇති ලැයි වූ අභිඤ ඇති ප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි පඤ්චාභිකමාර්ග වෙයි : සම්මාදිට්ඨි ය, සම්මාසංකප්ප ය, සම්මාවායාම ය, සම්මාසනි ය, සම්මාසමාධි යි. මේ 'දුක්ඛනිරෝධගාමිනීපටිපද' යි කියනු ලැබේ. අවශ්‍ය ධර්මයෝ දුක්ඛනිරෝධගාමිනී ප්‍රතිපද ව හා සම්ප්‍රයුක්තයෝ යි.

292. සතර සත්‍යයෝ ය : දුක්ඛ ය, දුක්ඛසමුදය ය, දුක්ඛනිරෝධ ය, දුක්ඛනිරෝධගාමිනීපටිපද යි.

එහි 'දුක්ඛසමුදය' කවරෙ යන් : තෘෂ්ණාව යි. මේ 'දුක්ඛසමුදය' යි කියනු ලැබේ.

එහි 'දුක්ඛය' කවරෙ යන් : අවශ්‍ය ක්ලෙශයෝ ද අවශ්‍ය අකුශලධර්මයෝ ද සාසුච වූ තුන් කුශලමූලයෝ ද සාසුච වූ අවශ්‍ය කුශලධර්මයෝ ද කුශලාකුශලධර්මයන්ගේ සාසුච වූ විපාකයෝ ද නො ම කුශල වූ අකුශල නො වූ නො ද කර්මවිපාක වූ යම් ක්‍රියාධර්ම කෙනෙකුත් වෙන් ද හැම රූපය ද යන මේ 'දුක්ඛ' යි කියනු ලැබේ.

එහි 'දුක්ඛනිරෝධය' කවරෙ යන් : තෘෂ්ණාවගේ ප්‍රභාණය යි. මේ 'දුක්ඛනිරෝධ' යි කියනු ලැබේ.

එහි 'දුක්ඛනිරෝධගාමිනීපටිපද' කවරෙ යන් : මෙ සස්තෙහි මහණ යම් කලෙක දෘෂ්ටිගතයන්ගේ ප්‍රභාණය පිණිස ප්‍රථමභූමියට පැමිණීම පිණිස නොයඝාණික වූ අපවයගාමී වූ ලොකොත්තරධ්‍යානය වඩා ද කාමයන්ගෙන් වෙන් ව ම . . . දුක් වූ ප්‍රතිපද ඇති දන්ධ වූ අභිඤ ඇති ප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි ස්පර්ශය වෙයි. . . . අවික්ෂෙපය වේ. මේ 'දුක්ඛනිරෝධගාමිනීපටිපද' යි කියනු ලැබේ.

293. තත් කතමො දුක්ඛසමුදයො : තණ්හා ච, අවසෙසා ච කිලෙසා, අවසෙසා ච අකුසලා ධම්මා, තිණ්ඤ්ච කුසලමූලානි සාසවානි, අවසෙසා ච සාසවා කුසලා ධම්මා, අයං චුච්චති දුක්ඛසමුදයො.

තත් කතමං දුක්ඛං : සාසවා කුසලාකුසලානං ධම්මානං විපාකා, යෙ ච ධම්මා කිරියා නෙච කුසලා නාකුසලා න ච කමමවිපාකා සබ්බඤ්ච රූපං, ඉදං චුච්චති දුක්ඛං.

තත් කතමො දුක්ඛනිරුධො : තණ්හාය ච අවසෙසානඤ්ච කිලෙසානං, අවසෙසානඤ්ච අකුසලානං ධම්මානං, තිණ්ඤ්ඤ්ච කුසල මූලානං සාසවානං, අවසෙසානඤ්ච සාසවානං කුසලානං ධම්මානං පහානං, අයං චුච්චති දුක්ඛනිරුධො.

තත් කතමා දුක්ඛනිරෝධගාමිනී පටිපදා : ඉධ භික්ඛු යස්මිං සමයෙ ලොකුතතරං ක්කානං භාවෙති නියානිකං අපචයගාමිං දිට්ඨිගතානං පහානාය පඨමාය භූමියා පතතියා විච්චෙව්ච කාමෙහි -පෙ- පඨමං ක්කානං උපසම්පජ්ජ විහරති දුක්ඛාපටිපදා දක්ඛාහිඤ්ඤා, තස්මිං සමයෙ එසොහො හොති -පෙ- අවිනෙකපො හොති. අයං චුච්චති දුක්ඛනිරුධ ගාමිනී පටිපදා.

අභිධම්මභාෂණියං.

294. චතතාරි අරියසච්චානි : දුක්ඛං අරියසච්චං, දුක්ඛසමුදයො අරියසච්චං, දුක්ඛනිරුධො අරියසච්චං, දුක්ඛනිරුධගාමිනී පටිපදා අරියසච්චං.

295. චතුත්තං අරියසච්චානං කති කුසලා, කති අකුසලා, කති අව්‍යාකතා, -පෙ- කති සරණා, කති අරණා :

සමුදයසච්චං අකුසලං. මග්ගසච්චං කුසලං. නිරෝධසච්චං අව්‍යාකතං. දුක්ඛසච්චං සියා කුසලං, සියා අකුසලං සියා අව්‍යාකතං.

ඤ්ච සච්චා සියා සුඛාය වෙදනාය සම්පයුත්තා, සියා අදුක්ඛමසුඛාය වෙදනාය සම්පයුත්තා. නිරෝධසච්චං න චතතබ්බං සුඛාය වෙදනාය සම්පයුත්තනති'පි. දුක්ඛාය වෙදනාය සම්පයුත්තනති'පි අදුක්ඛමසුඛාය වෙදනාය සම්පයුත්තනති'පි. දුක්ඛසච්චං සියා සුඛාය වෙදනාය සම්පයුත්තං, සියා දුක්ඛාය වෙදනාය සම්පයුත්තං, සියා අදුක්ඛමසුඛාය වෙදනාය සම්පයුත්තං, සියා න චතතබ්බං සුඛාය වෙදනාය සම්පයුත්තනති'පි දුක්ඛාය වෙදනාය සම්පයුත්තනති'පි අදුක්ඛමසුඛාය වෙදනාය සම්පයුත්තනති'පි.

ඤ්ච සච්චා විපාකධම්මධම්මා. නිරුධසච්චං නෙච විපාකනවිපාක-ධම්මධම්මං. දුක්ඛසච්චං සියා විපාකං, සියා විපාකධම්මධම්මං, සියා නෙචවිපාකනවිපාකධම්මධම්මං.

සමුදයසච්චං අනුපාදිනනුපාදනියං. ඤ්ච සච්චා අනුපාදිනන-අනුපාදනියා. දුක්ඛසච්චං සියා උපාදිනනුපාදනියං, සියා අනුපාදිනනු පාදනියං.

සමුදයසච්චං සංකිලිට්ඨසංකිලෙසිකං. ඤ්ච සච්චා අසංකිලිට්ඨ අසංකිලෙසිකා. දුක්ඛසච්චං සියා සංකිලිට්ඨසංකිලෙසිකං, සියා අසංකිලිට්ඨසංකිලෙසිකං.

293. එහි 'දුක්ඛසමුදය' කවරෙ යත් : තෘෂ්ණාව ද අවශෙෂ ක්ලෙශයෝ ද අවශෙෂ අකුශලධර්මයෝ ද සාසුච වූ තුන් කුශලමූලයෝ ද සාසුච වූ අවශෙෂ කුශල ධර්මයෝ ද යන මේ 'දුක්ඛසමුදය' යි කියනු ලැබේ.

එහි 'දුක්ඛය' කවරෙ යත් : කුශලාකුශලධර්මයන් ගේ සාසුච වූ විපාකයෝ ය, නො ම කුශල වූ අකුශල නො වූ නො ද කර්මවිපාක වූ යම් ක්‍රියාධර්ම කෙනෙකුත් වෙත් ද හැම රූපය ද යන මේ 'දුක්ඛ' යි කියනු ලැබේ.

එහි 'දුක්ඛනිරෝධය' කවරෙ යත් : තෘෂ්ණාව ගේ ද අවශෙෂ ක්ලෙශයන් ගේ ද අවශෙෂ අකුශලධර්මයන් ගේ ද සාසුච වූ තුන් කුශලමූලයන් ගේ ද සාසුච වූ අවශෙෂ කුශලධර්මයන් ගේ ද ප්‍රභාණය යි. මේ 'දුක්ඛනිරෝධ' යි කියනු ලැබේ.

එහි 'දුක්ඛනිරෝධගාමීනීපච්ඡද' කවරෙ යත් : මෙ සස්තෙහි මහණ යම් කලෙක දෘෂ්ටිගතයන් ගේ ප්‍රභාණය පිණිස ප්‍රථමභූමියට පැමිණීම පිණිස නොයඛාණික වූ අපවය ගාමී වූ ලොකොත්තරධ්‍යානය වඩා ද කාමයන් ගෙන් වෙන් ව ම . . . දුක් වූ ප්‍රතිපද ඇති දන්ධ වූ අභිඤ ඇති ප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද එසමයෙහි ස්පර්ශය වෙයි . . . අවික්ෂෙපය වේ. මේ 'දුක්ඛනිරෝධගාමීනීපච්ඡද' යි කියනු ලැබේ.

අභිධම්මභාෂනිය යි.

294. සතර ආයඨසත්‍යයෝ වෙති : දුෛඛ්‍යඨසත්‍ය ය, දුෛඛසමුදයායඨසත්‍ය ය, දුෛඛනිරෝධායඨසත්‍ය ය, දුෛඛනිරෝධගාමීනීපච්ඡදායඨසත්‍ය යි.

295. චතුරායඨසත්‍යයන් අතුරෙහි කෙනෙක් කුශලයෝ ද, කෙනෙක් අකුශලයෝ ද, කෙනෙක් අව්‍යාකෘතයෝ ද, . . . කෙනෙක් සරණයෝ ද, කෙනෙක් අරණයෝ ද යත් :

සමුදයසත්‍යය අකුශල ය, මාර්ගසත්‍යය කුශල ය, නිරෝධසත්‍යය අව්‍යාකෘත ය, දුෛඛසත්‍යය කුශල ද වන්නේ ය, අකුශල ද වන්නේ ය. අව්‍යාකෘත ද වන්නේ යි.

සත්‍යයෝ දෙදෙනෙක් සුඛවෙදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත ද වන්නාහ, අදුක්ඛමසුඛවෙදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත ද වන්නාහු ය. නිරෝධසත්‍යය සුඛවෙදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත යි ද දුෛඛ වෙදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත යි ද අදුක්ඛමසුඛවෙදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත යි ද නො කියයුතු ය. දුෛඛසත්‍යය සුඛවෙදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත ද වන්නේ ය, දුෛඛවෙදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත ද වන්නේ ය, අදුෛඛමසුඛවෙදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත ද වන්නේ ය, සුඛවෙදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත යි ද දුෛඛවෙදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත යි ද අදුෛඛමසුඛවෙදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත යි ද නො කියයුතු වන්නේ යි.

සත්‍යයෝ දෙදෙනෙක් විපාකස්වභාවධර්මයහ. නිරෝධසත්‍යය නො ම විපාක වූ නවිපාකස්වභාවධර්මය. දුෛඛසත්‍යය විපාක ද වන්නේ ය, විපාකස්වභාවධර්ම ද වන්නේ ය, නො ම විපාකනවිපාකස්වභාවධර්ම ද වන්නේ යි.

සමුදයසත්‍යය අනුපාදින්නොපාදනිය වෙයි. සත්‍යයෝ දෙදෙනෙක් අනුපාදින්න අනුපාදනිය වෙති. දුෛඛසත්‍යය උපාදින්නොපාදනිය ද වන්නේ ය, අනුපාදින්නොපාදනිය ද වන්නේ ය.

සමුදයසත්‍යය සංක්ඛ්‍රිතසාංක්ලෙශික ය. සත්‍යයෝ දෙදෙනෙක් අසංක්ඛ්‍රිත අසාංක්ලෙශිකයෝ ය. දුෛඛසත්‍යය සංක්ඛ්‍රිතසාංක්ලෙශික ද වන්නේ ය, අසංක්ඛ්‍රිත සාංක්ලෙශික ද වන්නේ යි.

සමුදයසච්චං සවිතකකසච්චාරං. නිරුධසච්චං අවිතකකඅච්චාරං. මඟ්ගසච්චං සියා සවිතකකසච්චාරං, සියා අවිතකකච්චාරමන්තං, සියා අවිතකකඅච්චාරං. දුකකසච්චං සියා සවිතකකසච්චාරං, සියා අවිතකකච්චාරමන්තං, සියා අවිතකකඅච්චාරං, සියා න චන්තබ්බං සවිතකකසච්චාරනති'පි අවිතකකච්චාරමන්තනති'පි අවිතකකඅච්චාරනති'පි.

දො සච්චා සියා පිතිසහගතා, සියා සුඛසහගතා, සියා උපෙකකා සහගතා. නිරුධසච්චං න චන්තබ්බං පිතිසහගතනති'පි, සුඛසහගතනති'පි, උපෙකකාසහගතනති'පි. දුකකසච්චං සියා පිතිසහගතං, සියා සුඛසහගතං, සියා උපෙකකාසහගතං. සියා න චන්තබ්බං පිතිසහගතනති'පි සුඛසහගතනති'පි උපෙකකාසහගතනති'පි.

දො සච්චා නෙවදස්සනෙන න භාවනාය පභාතබ්බා. සමුදයසච්චං සියා දස්සනෙන පභාතබ්බං, සියා භාවනාය පභාතබ්බං. දුකකසච්චං සියා දස්සනෙන පභාතබ්බං, සියා භාවනාය පභාතබ්බං, සියා නෙව දස්සනෙන න භාවනාය පභාතබ්බං.

දො සච්චා නෙව දස්සනෙන න භාවනාය පභාතබ්බහෙතුකා. සමුදයසච්චං සියා දස්සනෙන පභාතබ්බහෙතුකං, සියා භාවනාය පභාතබ්බහෙතුකං. දුකකසච්චං සියා දස්සනෙන පභාතබ්බහෙතුකං, සියා භාවනාය පභාතබ්බහෙතුකං, සියා නෙව දස්සනෙන න භාවනාය පභාතබ්බහෙතුකං.

සමුදයසච්චං ආචයගාමි. මඟ්ගසච්චං අපචයගාමි. නිරුධසච්චං නෙචාචයගාමිනාපචයගාමි. දුකකසච්චං සියා ආචයගාමි, සියා නෙව ආචයගාමි නාපචයගාමි.

මඟ්ගසච්චං සෙකකං. නිඤ්ඤි සච්චාති නෙව සෙකකා නාසෙකකා.

සමුදය සච්චං පරිත්තං. දො සච්චා අපපමාණා, දුකකසච්චං සියා පරිත්තං, සියා මභග්ගතං.

නිරුධසච්චං අනාරමමණං. මඟ්ගසච්චං අපපමාණාරමමණං. සමුදයසච්චං සියා පරිත්තාරමමණං, සියා මභග්ගතාරමමණං, න අපපමාණාරමමණං, සියා න චන්තබ්බං පරිත්තාරමමණනති'පි මභග්ගතාරමමණනති'පි. දුකකසච්චං සියා පරිත්තාරමමණං, සියා මභග්ගතාරමමණං, සියා අපපමාණාරමමණං, සියා න චන්තබ්බං පරිත්තාරමමණනති'පි මභග්ගතාරමමණනති'පි අපපමාණාරමමණනති'පි.

සමුදයසච්චං භීනං. දො සච්චා පඤ්ඤිතා. දුකකසච්චං සියා භීනං, සියා මඤ්ඤිමං.

නිරුධසච්චං අනියතං. මඟ්ගසච්චං සමමන්තනියතං. දො සච්චා සියා මිච්චන්තනියතා, සියා අනියතා.

නිරුධසච්චං අනාරමමණං. සමුදයසච්චං න චන්තබ්බං මඟ්ගාරමමණනති'පි මඟ්ගහෙතුකනති'පි මඟ්ගාභිපතීති'පි. මඟ්ගසච්චං න මඟ්ගාරමමණං මඟ්ගහෙතුකං, සියා මඟ්ගාභිපතී, සියා න චන්තබ්බං මඟ්ගාභිපතීති. දුකකසච්චං සියා මඟ්ගාරමමණං න මඟ්ගහෙතුකං, සියා මඟ්ගාභිපතී, සියා න චන්තබ්බං මඟ්ගාරමමණනති'පි මඟ්ගාභිපතීති'පි.

සමුදයසත්‍යය සචිතරකසච්චාර ය. නිරොධසත්‍යය අචිතරකඅච්චාර ය. මාර්ග සත්‍යය සචිතරකසච්චාර ද වන්නේ ය, අචිතරකච්චාරමාත්‍ර ද වන්නේ ය, අචිතරක අච්චාර ද වන්නේ යි. දුඃඛසත්‍යය සචිතරකසච්චාර ද වන්නේ ය, අචිතරකච්චාරමාත්‍ර ද වන්නේ ය, අචිතරකඅච්චාර ද වන්නේ ය, සචිතරකසච්චාර යි ද අචිතරකච්චාරමාත්‍ර යි ද අචිතරකඅච්චාර යි ද නො කියයුතු ද වන්නේ යි.

සත්‍යයෝ දෙදෙනෙක් ප්‍රීතියහගත ද වන්නාහ, සුඛසහගත ද වන්නාහ, උපෙක්ෂා සහගත ද වන්නාහු ය. නිරොධසත්‍යය ප්‍රීතියහගත යි ද සුඛසහගත යි ද උපෙක්ෂාසහගත යි ද නො කියයුතු වන්නේ යි. දුඃඛසත්‍යය ප්‍රීතියහගත ද වන්නේ ය, සුඛසහගත ද වන්නේ ය, උපෙක්ෂාසහගත ද වන්නේ ය, ප්‍රීතියහගත යි ද සුඛසහගත යි ද උපෙක්ෂා සහගත යි ද නො කියයුතු ද වන්නේ යි.

සත්‍යයෝ දෙදෙනෙක් නො ම දර්ශනයෙන් නො ද භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යයෝ ය. සමුදයසත්‍යය දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍ය ද වන්නේ ය, භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍ය ද වන්නේ යි. දුඃඛසත්‍යය දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍ය ද වන්නේ ය, භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍ය ද වන්නේ ය, නො ම දර්ශනයෙන් නො ද භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍ය ද වන්නේ යි.

සත්‍යයෝ දෙදෙනෙක් නො ම දර්ශනයෙන් නො ද භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යහෙතු ඇත්තාහ. සමුදයසත්‍යය දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍යහෙතුක ද වන්නේ ය, භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යහෙතුක ද වන්නේ යි. දුඃඛසත්‍යය දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍යහෙතුක ද වන්නේ ය, භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යහෙතුක ද වන්නේ ය, නො ම දර්ශනයෙන් නො ද භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යහෙතුක ද වන්නේ යි.

සමුදයසත්‍යය ආවයගාමී ය. මාර්ගසත්‍යය අපවයගාමී ය. නිරොධසත්‍යය නො ම ආවයගාමී නො ද අපවයගාමී ය. දුඃඛසත්‍යය ආවයගාමී ද වන්නේ ය, නො ම ආවයගාමී නො ද අපවයගාමී ද වන්නේ යි.

මාර්ගසත්‍යය ශෛක්ෂ ය. සත්‍යයෝ තිදෙනෙක් නො ම ශෛක්ෂ නො ද අශෛක්ෂ වන්නාහු ය.

සමුදයසත්‍යය පරිත්ත ය. සත්‍යයෝ දෙදෙනෙක් අප්‍රමාණයෝ ය. දුඃඛසත්‍යය පරිත්ත ද වන්නේ ය, මහද්ගත ද වන්නේ යි.

නිරොධසත්‍යය අනාලම්බන ය. මාර්ගසත්‍යය අප්‍රමාණාලම්බන ය. සමුදයසත්‍යය පරිත්තාලම්බන ද වන්නේ ය, මහද්ගතාලම්බන ද වන්නේ ය, අප්‍රමාණාලම්බන නො වන්නේ ය, පරිත්තාලම්බන යි ද මහද්ගතාලම්බන යි ද නො කියයුතු ද වන්නේ ය. දුඃඛසත්‍යය පරිත්තාලම්බන ද වන්නේ ය, මහද්ගතාලම්බන ද වන්නේ ය, අප්‍රමාණාලම්බන ද වන්නේ ය, පරිත්තාලම්බන යි ද මහද්ගතාලම්බන යි ද අප්‍රමාණාලම්බන යි ද නො කියයුතු වන්නේ ය.

සමුදයසත්‍යය භීත ය. සත්‍යයෝ දෙදෙනෙක් ප්‍රණීතයෝ ය. දුඃඛසත්‍යය භීත ද වන්නේ ය, මධ්‍යම ද වන්නේ යි.

නිරොධසත්‍යය අනියත ය. මාර්ගසත්‍යය සමාසක්ත්වනියත ය. සත්‍යයෝ දෙ දෙනෙක් මීථ්‍යාත්වනියත ද වන්නාහ, අනියත ද වන්නාහු යි.

නිරොධසත්‍යය අනාලම්බන ය. සමුදයසත්‍යය මාර්ගාලම්බන යි ද මාර්ගහෙතුක යි ද මාර්ගාධිපති යි ද නො කියයුත්තේ ය. මාර්ගසත්‍යය මාර්ගාලම්බන නො වූයේ මාර්ග හෙතුක ය, මාර්ගාධිපති ද වන්නේ ය, මාර්ගාධිපති යි නො කියයුතු වන්නේ ය. දුඃඛ සත්‍යය මාර්ගාලම්බන වූයේ මාර්ගහෙතුක ද වන්නේ ය, මාර්ගාධිපති ද වන්නේ ය, මාර්ගාලම්බන යි ද මාර්ගාධිපති යි ද නො කියයුතු වන්නේ යි.

ඥේ සම්මා සියා උපපන්නා, සියා අනුපපන්නා, න චත්තබ්බා උපපාදිනොති. නිරෝධස්මිං න චත්තබ්බං උපපන්නනති'පි අනුපපන්නනති'පි උපපාදිති'පි. දුක්ඛස්මිං සියා උපපන්නං, සියා අනුපපන්නං, සියා උපපාදි.

නීණ්ඤී සම්මානී සියා අනීතා, සියා අනාගතා, සියා පච්චුපපන්නා. නිරෝධස්මිං න චත්තබ්බං අනීතනති'පි අනාගතනති'තිපි පච්චුපපන්නනති'පි.

නිරෝධස්මිං අනාරම්මණං. මඤ්ඤස්මිං න චත්තබ්බං අනීතාරම්මණනති'පි අනාගතාරම්මණනති'පි පච්චුපපන්නාරම්මණනති'පි. ඥේ සම්මා සියා අනීතාරම්මණා, සියා අනාගතාරම්මණා, සියා පච්චුපපන්නාරම්මණා, සියා න චත්තබ්බා අනීතාරම්මණාතිපි අනාගතාරම්මණාතිපි පච්චුපපන්නාරම්මණාති'පි.

නිරෝධස්මිං බහිඤ්ඤා. නීණ්ඤී සම්මානී සියා අජ්ඣිත්තා, සියා බහිඤ්ඤා, සියා අජ්ඣිත්තබහිඤ්ඤා.

නිරෝධස්මිං අනාරම්මණං. මඤ්ඤස්මිං බහිඤ්ඤාරම්මණං. සමුදයස්මිං සියා අජ්ඣිත්තාරම්මණං, සියා බහිඤ්ඤාරම්මණං, සියා අජ්ඣිත්තබහිඤ්ඤාරම්මණං. දුක්ඛස්මිං සියා අජ්ඣිත්තාරම්මණං, සියා බහිඤ්ඤාරම්මණං, සියා අජ්ඣිත්තබහිඤ්ඤාරම්මණං, සියා න චත්තබ්බං අජ්ඣිත්තාරම්මණනති'පි බහිඤ්ඤාරම්මණනති'පි අජ්ඣිත්තබහිඤ්ඤාරම්මණනති'පි.

නීණ්ඤී සම්මානී අනීදසසනපපට්ඨිකා. දුක්ඛස්මිං සියා සනීදසසනපපට්ඨිකං, සියා අනීදසසනපපට්ඨිකං, සියා අනීදසසනපපට්ඨිකං.

296. සමුදයස්මිං හෙතු. නිරෝධස්මිං න හෙතු. ඥේ සම්මා සියා හෙතු, සියා න හෙතු.

ඥේ සම්මා සහෙතුකා. නිරෝධස්මිං අහෙතුකං. දුක්ඛස්මිං සියා සහෙතුකං, සියා අහෙතුකං.

ඥේ සම්මා හෙතුසම්පයුත්තා. නිරෝධස්මිං හෙතුච්චපයුත්තං. දුක්ඛස්මිං සියා හෙතුසම්පයුත්තං, සියා හෙතුච්චපයුත්තං.

සමුදයස්මිං හෙතු චේච්ච සහෙතුකඤ්ඤව. නිරෝධස්මිං න චත්තබ්බං හෙතු චේච්ච සහෙතුකනති'පි සහෙතුකඤ්ඤව'ච න ච හෙතුති'පි. මඤ්ඤස්මිං සියා හෙතු චේච්ච සහෙතුකඤ්ඤව, සියා සහෙතුකඤ්ඤව න ච හෙතු. දුක්ඛස්මිං සියා හෙතුවේ'ච සහෙතුකඤ්ඤව සියා සහෙතුකඤ්ඤව න ච හෙතු, සියා න චත්තබ්බං හෙතුවේ'ච සහෙතුකනති'පි සහෙතුකඤ්ඤව න ච හෙතුති'පි.

සමුදයස්මිං හෙතුවේ'ච හෙතුසම්පයුත්තඤ්ඤව. නිරෝධස්මිං න චත්තබ්බං හෙතුවේ'ච හෙතුසම්පයුත්තනති'පි හෙතුසම්පයුත්තඤ්ඤව න ච හෙතුති'පි. මඤ්ඤස්මිං සියා හෙතුවේ'ච හෙතුසම්පයුත්තඤ්ඤව, සියා හෙතුසම්පයුත්තඤ්ඤව'ච න ච හෙතු. දුක්ඛස්මිං සියා හෙතුවේ'ච හෙතුසම්පයුත්තඤ්ඤව, සියා හෙතුසම්පයුත්තඤ්ඤව න ච හෙතු, සියා න චත්තබ්බං හෙතුවේ'ච හෙතුසම්පයුත්තනති'පි. හෙතුසම්පයුත්තඤ්ඤව'ච න ච හෙතුති'පි.

නිරෝධස්මිං න හෙතුඅහෙතුකං. සමුදයස්මිං න චත්තබ්බං න හෙතු සහෙතුකනති'පි න හෙතු අහෙතුකනති'පි. මඤ්ඤස්මිං සියා න හෙතු සහෙතුකං, සියා න චත්තබ්බං න හෙතු සහෙතුකනති'පි න හෙතු අහෙතුකනති'පි. දුක්ඛස්මිං සියා න හෙතු සහෙතුකං, සියා න හෙතු අහෙතුකං. සියා න චත්තබ්බං න හෙතු සහෙතුකනති'පි න හෙතු අහෙතුකනති'පි.

සත්‍යයේ දේදෙනෙක් උත්පන්න ද වන්නාහ, අනුත්පන්න ද වන්නාහ, උත්පාදීහු යයි නො කියයුත්තාහ. නිරොධසත්‍යය උත්පන්න යි ද අනුත්පන්න යි ද උත්පාදී යයි ද නො කියයුත්තේ ය. දුෂ්ඨසත්‍යය උත්පන්න ද වන්නේ ය, අනුත්පන්න ද වන්නේ ය, උත්පාදී ද වන්නේ යි.

සත්‍යයේ කිදෙනෙක් අතීත ද වන්නාහ, අනාගත ද වන්නාහ, ප්‍රත්‍යුත්පන්න ද වන්නාහ, නිරොධසත්‍යය අතීත යි ද අනාගත යි ද ප්‍රත්‍යුත්පන්න යි ද නො කියයුත්තේ යි.

නිරොධසත්‍යය අනාලම්බන ය. මාර්ගසත්‍යය අතීතාලම්බන යි ද අනාගතාලම්බන යි ද ප්‍රත්‍යුත්පන්නාලම්බන යි ද නො කියයුත්තේ ය. සත්‍යයේ දේදෙනෙක් අතීතාලම්බන ද වන්නාහ, අනාගතාලම්බන ද වන්නාහ, ප්‍රත්‍යුත්පන්නාලම්බන ද වන්නාහ, අතීතාලම්බන යි ද අනාගතාලම්බන යි ද ප්‍රත්‍යුත්පන්නාලම්බන යි ද නො කියයුතු වන්නාහු යි.

නිරොධසත්‍යය බාහිර ය. සත්‍යයේ කිදෙනෙක් අධ්‍යාත්ම ද වන්නාහ, බාහිර ද වන්නාහ, අධ්‍යාත්මබාහිර ද වන්නාහු යි.

නිරොධසත්‍යය අනාලම්බන ය. මාර්ගසත්‍යය බාහිරාලම්බන ය. සමුදයසත්‍යය අධ්‍යාත්මාලම්බන ද වන්නේ ය, බාහිරාලම්බන ද වන්නේ ය, අධ්‍යාත්මබාහිරාලම්බන ද වන්නේ ය. දුෂ්ඨසත්‍යය අධ්‍යාත්මාලම්බන ද වන්නේ ය, බාහිරාලම්බන ද වන්නේ ය, අධ්‍යාත්මබාහිරාලම්බන ද වන්නේ ය, අධ්‍යාත්මාලම්බන යි ද බාහිරාලම්බන යි ද අධ්‍යාත්මබාහිරාලම්බන යි ද නො කියයුතු වන්නේ යි.

සත්‍යයේ කිදෙනෙක් අනිදර්ශනඅප්‍රතිසයෝ ය. දුෂ්ඨසත්‍යය සනිදර්ශනසප්‍රතිස ද වන්නේ ය. අනිදර්ශනසප්‍රතිස ද වන්නේ ය, අනිදර්ශනඅප්‍රතිස ද වන්නේ යි.

296. සමුදයසත්‍යය හෙතු වෙයි. නිරොධසත්‍යය හෙතු නො වෙයි. සත්‍යයේ දේදෙනෙක් හෙතු ද වන්නාහ, නො ද හෙතු ද වන්නාහු යි.

සත්‍යයේ දේදෙනෙක් සහෙතුකයෝ ය. නිරොධසත්‍යය අහෙතුක ය. දුෂ්ඨසත්‍යය සහෙතුක ද වන්නේ ය, අහෙතුක ද වන්නේ යි.

සත්‍යයේ දේදෙනෙක් හෙතුසම්ප්‍රයුක්තයෝ ය. නිරොධසත්‍යය හෙතුවිප්‍රයුක්ත ය. දුෂ්ඨසත්‍යය හෙතුසම්ප්‍රයුක්ත ද වන්නේ ය, හෙතුවිප්‍රයුක්ත ද වන්නේ යි.

සමුදයසත්‍යය හෙතු ද වූයේ ම සහෙතුක ද වෙයි. නිරොධසත්‍යය හෙතු ද වූයේ ම සහෙතුක යි ද සහෙතුක ද වූයේ ම නො ද හෙතු යි ද නො කියයුතු වන්නේ ය. මාර්ග සත්‍යය හෙතු ද වූයේ ම සහෙතුක ද වන්නේ ය. සහෙතුක ද වූයේ ම නො ද හෙතු ද වන්නේ ය. දුෂ්ඨසත්‍යය හෙතු ද වූයේ ම සහෙතුක ද වන්නේ ය, සහෙතුක ද වූයේ ම නො ද හෙතු වන්නේ ය, හෙතු ද වූයේ ම සහෙතුක යි ද සහෙතුක ද වූයේ ම නො ද හෙතු යි ද නො කියයුතු වන්නේ යි.

සමුදයසත්‍යය හෙතු ද වූයේ ම හෙතුසම්ප්‍රයුක්ත ද වෙයි. නිරොධසත්‍යය හෙතු ද වූයේ ම හෙතුසම්ප්‍රයුක්ත යි ද හෙතුසම්ප්‍රයුක්ත ද වූයේ ම නො ද හෙතු යි ද නො කියයුතු වන්නේ ය. මාර්ගසත්‍යය හෙතු ද වූයේ ම හෙතුසම්ප්‍රයුක්ත ද වන්නේ ය. හෙතු සම්ප්‍රයුක්ත ද වූයේ ම නො ද හෙතු ද වන්නේ ය. දුෂ්ඨසත්‍යය හෙතු ද වූයේ ම හෙතු සම්ප්‍රයුක්ත ද වන්නේ ය, හෙතුසම්ප්‍රයුක්ත ද වූයේ ම නො ද හෙතු ද වන්නේ ය, හෙතු ද වූයේ ම හෙතුසම්ප්‍රයුක්ත යි ද හෙතුසම්ප්‍රයුක්ත ද වූයේ ම නො ද හෙතු යි ද නො කියයුතු වන්නේ යි.

නිරොධසත්‍යය හෙතු නො වූ අහෙතුක වෙයි. සමුදයසත්‍යය හෙතු නො වූ සහෙතුක යි ද හෙතු නො වූ අහෙතුක යි ද නො කියයුතු ය. මාර්ගසත්‍යය හෙතු නො වූ සහෙතුක ද වන්නේ ය, හෙතු නො වූ සහෙතුක යි ද හෙතු නො වූ අහෙතුක යි ද නො කිය යුතු වන්නේ ය. දුෂ්ඨසත්‍යය හෙතු නො වූ සහෙතුක ද වන්නේ ය, හෙතු නො වූ අහෙතුක ද වන්නේ ය, හෙතු නො වූ සහෙතුක යි ද හෙතු නො වූ අහෙතුක යි ද නො කියයුතු වන්නේ යි.

297. තීණී සම්මානි සප්පච්චයා. නිරොධසම්මං අප්පච්චයං.

තීණී සම්මානි සඛ්ඛතා. නිරොධසම්මං අසඛ්ඛතං.

තීණී සම්මානි අනිදසසනා. දුක්ඛසම්මං සියා සනිදසසනං, සියා අනිදසසනං.

තීණී සම්මානි අප්පච්චසා. දුක්ඛසම්මං සියා සප්පච්චසං සියා අප්පච්චසං.

තීණී සම්මානි අරූපානි. දුක්ඛසම්මං සියා රූපං, සියා අරූපං.

ඥෙ සම්මා ලොකියා. ඥෙ සම්මා ලොකුත්තරු.

කෙනචී විඤ්ඤායා, කෙනචී න විඤ්ඤායා.

298. සමුදයසම්මං ආසවො. ඥෙ සම්මා නො ආසවා දුක්ඛසම්මං සියා ආසවො, සියා නො ආසවො.

ඥෙ සම්මා සාසවා. ඥෙ සම්මා අනාසවා.

සමුදයසම්මං ආසවසම්පයුත්තං. ඥෙ සම්මා ආසවවිප්පයුත්තා. දුක්ඛසම්මං සියා ආසවසම්පයුත්තං, සියා ආසව විප්පයුත්තං.

සමුදයසම්මං ආසවො චෙච්ච සාසවඤ්ඤා. ඥෙ සම්මා න චිත්තබ්බං ආසවාචෙච්ච සාසවානි'පි සාසවා චෙච්ච නො ච ආසවානි'පි. දුක්ඛසම්මං සියා ආසවො චෙච්ච සාසවඤ්ඤා, සියා සාසවඤ්ඤා'ච නො ච ආසවො.

සමුදයසම්මං ආසවො චෙච්ච ආසවසම්පයුත්තඤ්ඤා. ඥෙ සම්මා න චිත්තබ්බං ආසවා චෙච්ච ආසවසම්පයුත්තානි'පි ආසවසම්පයුත්තා චෙච්ච නො ච ආසවානි'පි. දුක්ඛසම්මං සියා ආසවො චෙච්ච ආසවසම්පයුත්තඤ්ඤා, සියා ආසවසම්පයුත්තඤ්ඤා'ච නො ච ආසවො, සියා න චිත්තබ්බං ආසවො චෙච්ච ආසවසම්පයුත්තනානි'පි ආසවසම්පයුත්තඤ්ඤා'ච නො ච ආසවොනි'පි.

ඥෙ සම්මා ආසවවිප්පයුත්තඅනාසවා. සමුදයසම්මං න චිත්තබ්බං ආසවවිප්පයුත්ත සාසවනනිපි ආසවවිප්පයුත්තඅනාසවනනිපි. දුක්ඛසම්මං සියා ආසවවිප්පයුත්තසාසවං, සියා න චිත්තබ්බං ආසවවිප්පයුත්තසාසවනනි'පි ආසවවිප්පයුත්තඅනාසවනනිපි.

299. සමුදයසම්මං සංයෝජනං. ඥෙ සම්මා නො සංයෝජනා. දුක්ඛසම්මං සියා සඤ්ඤාජනං, සියා නො සඤ්ඤාජනං.

ඥෙ සම්මා සඤ්ඤාජනියා. ඥෙ සම්මා අසඤ්ඤාජනියා.

සමුදයසම්මං සඤ්ඤාජනසම්පයුත්තං. ඥෙ සම්මා සඤ්ඤාජන-විප්පයුත්තා. දුක්ඛසම්මං සියා සඤ්ඤාජනසම්පයුත්තං, සියා සඤ්ඤාජන-විප්පයුත්තං.

සමුදයසම්මං සඤ්ඤාජනඤ්ඤාච්ච සඤ්ඤාජනියඤ්ඤා. ඥෙ සම්මා න චිත්තබ්බං සඤ්ඤාජනාවෙච්ච සඤ්ඤාජනියානි'පි සඤ්ඤාජනියා චෙච්ච නො ච සඤ්ඤාජනානි'පි. දුක්ඛසම්මං සියා සඤ්ඤාජනඤ්ඤාච්ච සඤ්ඤාජනියඤ්ඤා, සියා සඤ්ඤාජනියංචෙච්ච නො ච සඤ්ඤාජනං.

297. සත්‍යයේ තිදෙනෙක් සප්තත්‍යයේ ය. නිරොධසත්‍යය අප්‍රත්‍යය යි.

සත්‍යයේ තිදෙනෙක් සංඛතයේ ය. නිරොධසත්‍යය අසංඛත යි.

සත්‍යයේ තිදෙනෙක් අනිදර්ශනයේ ය. දුෂ්ඛසත්‍යය සනිදර්ශන ද වන්නේ ය ; අනිදර්ශන ද වන්නේ යි.

සත්‍යයේ තිදෙනෙක් අප්‍රතිසයේ ය. දුෂ්ඛසත්‍යය සප්‍රතිස ද වන්නේ ය, අප්‍රතිස ද වන්නේ යි.

සත්‍යයේ තිදෙනෙක් අරූපයේ ය. දුෂ්ඛසත්‍යය රූප ද වන්නේ ය, අරූප ද වන්නේ යි.

සත්‍යයේ දෙදෙනෙක් ලොකිකයේ ය. සත්‍යයේ දෙදෙනෙක් ලොකොත්තරයේ යි.

චතුස්සත්‍යයේ කිසිවිඤ්ඤායෙකින් දකුණත්තාහ, කිසිවිඤ්ඤායෙකින් නො දකුණත්තාහු යි.

298. සමුදයසත්‍යය ආසුචයෙකි. සත්‍යයේ දෙදෙනෙක් ආසුචයේ නො වෙති. දුෂ්ඛසත්‍යය ආසුචයෙක් ද වන්නේ ය, නො ද ආසුචයෙක් ද වන්නේ යි.

සත්‍යයේ දෙදෙනෙක් ආසුච සහිතයේ ය. සත්‍යයේ දෙදෙනෙක් අනාසුචයේ යි.

සමුදයසත්‍යය ආසුචසම්ප්‍රයුක්ත ය. සත්‍යයේ දෙදෙනෙක් ආසුචවිප්‍රයුක්තයේ ය. දුෂ්ඛසත්‍යය ආසුචසම්ප්‍රයුක්ත ද වන්නේ ය, ආසුචවිප්‍රයුක්ත ද වන්නේ යි.

සමුදයසත්‍යය ආසුචයෙක් ද වූයේ ම සාසුච ද වෙයි. සත්‍යයේ දෙදෙනෙක් ආසුච ද වූ ම සාසුචහ යි ද සාසුච ද වූ ම නො ද ආසුචහ යි ද නො කියයුත්තාහ. දුෂ්ඛසත්‍යය ආසුචයෙක් ද වූයේ ම සාසුච ද වන්නේ ය, සාසුච ද වූයේ ම නො ද ආසුච ද වන්නේ යි.

සමුදයසත්‍යය ආසුච ද වූයේ ම ආසුචසම්ප්‍රයුක්තයෙක් ද වන්නේ ය. සත්‍යයේ දෙදෙනෙක් ආසුච ද වූවාහු ම ආසුචසම්ප්‍රයුක්තහ යි ද ආසුචසම්ප්‍රයුක්ත ද වූ ම නො ද ආසුචහ යි ද නො කියයුත්තාහ. දුෂ්ඛසත්‍යය ආසුච ද වූයේ ම ආසුචසම්ප්‍රයුක්ත ද වන්නේ ය, ආසුචසම්ප්‍රයුක්ත ද වූයේ ම නො ද ආසුච ද වන්නේ ය, ආසුචයෙක් ද වූයේ ම ආසුචසම්ප්‍රයුක්ත යි ද ආසුචසම්ප්‍රයුක්ත ද වූ ම නො ද ආසුචයෙකැ යි ද නො කියයුතු වන්නේ යි.

සත්‍යයේ දෙදෙනෙක් ආසුචවිප්‍රයුක්ත අනාසුචයේ ය. සමුදයසත්‍යය ආසුච විප්‍රයුක්තසාසුචයෙකැ යි ද ආසුචවිප්‍රයුක්තඅනාසුචයෙකැ යි ද නො කියයුත්තේ ය, දුෂ්ඛසත්‍යය ආසුචවිප්‍රයුක්තසාසුචයෙක් ද වන්නේ ය. ආසුචවිප්‍රයුක්තසාසුචයෙකැ යි ද ආසුචවිප්‍රයුක්තඅනාසුචයෙකැ යි ද නො කියයුතු වන්නේ යි.

299. සමුදයසත්‍යය සංයොජනයෙකි. සත්‍යයේ දෙදෙනෙක් සංයොජන නො වන්නාහ. දුෂ්ඛසත්‍යය සංයොජන ද වන්නේ ය, නො ද සංයොජන ද වන්නේ යි.

සත්‍යයේ දෙදෙනෙක් සංයොජනියයේ වෙති. සත්‍යයේ දෙදෙනෙක් අසංයොජනියයේ වෙත්.

සමුදයසත්‍යය සංයොජනසම්ප්‍රයුක්ත ය. සත්‍යයේ දෙදෙනෙක් සංයොජනවිප්‍රයුක්තයේ ය. දුෂ්ඛසත්‍යය සංයොජනසම්ප්‍රයුක්ත ද වන්නේ ය. සංයොජනවිප්‍රයුක්ත ද වන්නේ යි.

සමුදයසත්‍යය සංයොජන ද වූයේ ම සංයොජනිය ද වෙයි. සත්‍යයේ දෙදෙනෙක් සංයොජන ද වූවාහු ම සංයොජනිය වෙති ද සංයොජනිය ද වූවාහු ම නො ද සංයොජන වෙති ද නො කියයුත්තාහ. දුෂ්ඛසත්‍යය සංයොජන ද වූයේ ම සංයොජනියයෙක් ද වන්නේ ය, සංයොජනිය ද වූයේ ම නො ද සංයොජනයෙක් ද වන්නේ යි.

සමුදයසචචං සඤ්ඤප්පනඤ්ඤව්ච සඤ්ඤප්පනසමපයුතඤ්ඤව. ඤේ සචචා න චතතඛබ්බා සඤ්ඤප්පනා, චෙච සඤ්ඤප්පනසමපයුතතාති'පි, සඤ්ඤප්පනසමපයුතතා චෙච නො ච සඤ්ඤප්පනාති'පි. දුකඛසචචං සීයා සඤ්ඤප්පනඤ්ඤව සඤ්ඤප්පනසමපයුතඤ්ඤව, සීයා සඤ්ඤප්පනසමප-
 යුතඤ්ඤව'ච නො ච සඤ්ඤප්පනං, සීයා න චතතඛබ්බං සඤ්ඤප්පන-
 ඤ්ඤව සඤ්ඤප්පනසමපයුතතනති'පි, සඤ්ඤප්පනසමපයුතඤ්ඤව'ච
 නො ච සඤ්ඤප්පනනති'පි.

ඤේ සචචා, සඤ්ඤප්පනවිපයුතත අසඤ්ඤප්පනියා. සමුදයසචචං
 න චතතඛබ්බං සඤ්ඤප්පනවිපයුතතසඤ්ඤප්පනියනතිපි, සඤ්ඤප්පන-
 විපයුතතඅසඤ්ඤප්පනියනතිපි. දුකඛසචචං සීයා සඤ්ඤප්පනවිපයුතත-
 සංයොජනියං, සීයා න චතතඛබ්බං සඤ්ඤප්පනවිපයුතතසඤ්ඤප්පනි-
 යනති'පි, සඤ්ඤප්පනවිපයුතත අසඤ්ඤප්පනියනති'පි.

300. සමුදයසචචං ගජො. ඤේ සචචා නො ගජො. දුකඛසචචං සීයා
 ගජො, සීයා නො ගජො.

ඤේ සචචා ගජනියා. ඤේ සචචා අගජනියා.
 ඤේ සචචා ගජවිපයුතතා. ඤේ සචචා සීයා ගජසමපයුතතා, සීයා
 ගජවිපයුතතා.

සමුදයසචචං ගජො චෙච ගජනියඤ්ඤව. ඤේ සචචා න චතතඛබ්බා
 ගජො චෙ'ච ගජනියාති'පි ගජනියා චෙ'ච නො ච ගජොති'පි. දුකඛසචචං
 සීයා ගජො චෙ'ච ගජනියඤ්ඤව, සීයා ගජනියඤ්ඤව නො ච ගජො.

සමුදයසචචං ගජො චෙච ගජසමපයුතතඤ්ඤව, සීයා න චතතඛබ්බං
 ගජො චෙච ගජසමපයුතතනතිපි, ගජසමපයුතතඤ්ඤව නො ච
 ගජොතිපි. ඤේ සචචා න චතතඛබ්බා ගජො චෙච ගජසමපයුතතාති'පි,
 ගජසමපයුතතා චෙච නො ච ගජොතිපි. දුකඛසචචං සීයා ගජො චෙච
 ගජසමපයුතතඤ්ඤව, සීයා ගජසමපයුතතඤ්ඤව නො ච ගජො, සීයා
 න චතතඛබ්බං ගජො චෙච ගජසමපයුතතනතිපි, ගජසමපයුතතඤ්ඤව
 නො ච ගජොතිපි.

ඤේ සචචා ගජවිපයුතතඅගජනියා. ඤේ සචචා සීයා ගජ-
 විපයුතතගජනියා, සීයා න චතතඛබ්බා ගජවිපයුතතගජනියා තිපි
 ගජවිපයුතතඅගජනියාතිපි.

301-302-303. සමුදයසචචං ඔභො -පෙ- යොගො -පෙ- නීවරණං.
 ඤේ සචචා නො නීවරණා. දුකඛසචචං සීයා නීවරණං, සීයා නො
 නීවරණං.

ඤේ සචචා නීවරණීයා. ඤේ සචචා අනීවරණීයා.
 සමුදයසචචං නීවරණසමපයුතතං. ඤේ සචචා නීවරණවිපයුතතා.
 දුකඛසචචං සීයා නීවරණසමපයුතතං, සීයා නීවරණවිපයුතතං.

සමුදයසචචං නීවරණං චෙච නීවරණීයඤ්ඤව. ඤේ සචචා න
 චතතඛබ්බා නීවරණා චෙච නීවරණීයාතිපි, නීවරණීයාචෙච නො ච
 නීවරණාතිපි. දුකඛසචචං සීයා නීවරණඤ්ඤව නීවරණීයඤ්ඤව, සීයා
 නීවරණීයඤ්ඤව නො ච නීවරණං.

සමුදයසම්චං නිවරණකොට්ඨ නිවරණසම්පයුත්තකොට්ඨ. ඥා සම්චං න චත්තබ්බං නිවරණවෙච නිවරණසම්පයුත්තානි'පි, නිවරණසම්පයුත්තා වෙච නො ච නිවරණානිපි. දුක්ඛසම්චං සියා නිවරණං වෙච නිවරණ සම්පයුත්ත ච, සියා නිවරණසම්පයුත්තං වෙච නො ච නිවරණං, සියා න චත්තබ්බං නිවරණං වෙච නිවරණසම්පයුත්තනනිපි නිවරණසම්පයුත්තං වෙච නො ච නිවරණනනිපි.

ඥා සම්චං නිවරණවිපසයුත්තඅනිවරණීයා. සමුදයසම්චං න චත්තබ්බං නිවරණවිපසයුත්තනිවරණීයනනිපි නිවරණවිපසයුත්තඅනිවරණීයනනි'පි. දුක්ඛසම්චං සියා නිවරණවිපසයුත්තනිවරණීයං, සියා න චත්තබ්බං නිවරණවිපසයුත්තනිවරණීයනනි'පි නිවරණවිපසයුත්තඅනිවරණීයනනිපි.

304. තිණි සම්චානි නො පරමාසා. දුක්ඛසම්චං සියා පරමාසො, සියා නො පරමාසො.

ඥා සම්චං පරමවිචා. ඥා සම්චං අපරමවිචා.

ඥා සම්චං පරමාසවිපසයුත්තා. සමුදයසම්චං සියා පරමාස සම්පයුත්තං, සියා පරමාසවිපසයුත්තං. දුක්ඛසම්චං සියා පරමාස සම්පයුත්තං, සියා පරමාසවිපසයුත්තං, සියා න චත්තබ්බං පරමාස සම්පයුත්තනනි'පි පරමාසවිපසයුත්තනනි'පි.

සමුදයසම්චං න චත්තබ්බං පරමාසො වෙච පරමවිචානනි පරමවිචාවෙච නො ච පරමාසො. ඥා සම්චං න චත්තබ්බං පරමාසා වෙච පරමවිචානිපි පරමවිචාවෙච නො ච පරමාසානි'පි. දුක්ඛසම්චං සියා පරමාසො වෙච පරමවිචං ච, සියා පරමවිචං වෙච නො ච පරමාසො.

ඥා සම්චං පරමාසවිපසයුත්තඅපරමවිචා. ඥා සම්චං සියා පරමාසවිපසයුත්තපරමවිචා, සියා න චත්තබ්බං පරමාසවිපසයුත්ත පරමවිචානි'පි පරමාසවිපසයුත්ත අපරමවිචානි'පි.

305. ඥා සම්චං සාරම්මණං. නිරෝධසම්චං අනාරම්මණං. දුක්ඛසම්චං සියා සාරම්මණං, සියා අනාරම්මණං.

තිණි සම්චානි නො චිත්තං. දුක්ඛසම්චං සියා චිත්තං, සියා නො චිත්තං.

ඥා සම්චං වේදසිකා. නිරෝධසම්චං අවේදසිකං. දුක්ඛසම්චං සියා වේදසිකං, සියා අවේදසිකං.

ඥා සම්චං චිත්තසම්පයුත්තා. නිරෝධසම්චං චිත්තවිපසයුත්තං. දුක්ඛසම්චං සියා චිත්තසම්පයුත්තං, සියා චිත්තවිපසයුත්තං, සියා න චත්තබ්බං චිත්තෙන සම්පයුත්තනනි'පි චිත්තෙන විපසයුත්තනනි'පි.

ඥා සම්චං චිත්තසංසථං. නිරෝධසම්චං චිත්තවිසංසථං. දුක්ඛසම්චං සියා චිත්තසංසථං, සියා චිත්තවිසංසථං, සියා න චත්තබ්බං චිත්තෙන සංසථනනි'පි, චිත්තෙන විසංසථනනි'පි.

සමුදය සත්‍යය නිවරණ ද වූයේ ම නිවරණ සම්ප්‍රයුක්ත ද වන්නේ ය. සත්‍යයේ දෙදෙනෙක් නිවරණ ද වුවාහු ම නිවරණ සම්ප්‍රයුක්ත හි ද නිවරණ සම්ප්‍රයුක්ත ද වුවාහු ම නො ද නිවරණ හි දි ද නො කිය යුත්තාහ. දුඃඛ සත්‍යය නිවරණ ද වූයේ ම නිවරණ සම්ප්‍රයුක්ත ද වන්නේ ය, නිවරණ සම්ප්‍රයුක්ත ද වූයේ ම නො ද නිවරණ ද වන්නේ ය, නිවරණ ද වූයේ ම නිවරණ සම්ප්‍රයුක්ත හි ද නිවරණ සම්ප්‍රයුක්ත ද වූයේ ම නො ද නිවරණ හි දි ද නො කිය යුතු වන්නේ යි.

සත්‍යයේ දෙදෙනෙක් නිවරණ විප්‍රයුක්ත වූ අනිවරණය වෙති. සමුදය සත්‍යය නිවරණ විප්‍රයුක්ත නිවරණය හි ද නිවරණ විප්‍රයුක්ත අනිවරණය හි ද නො කිය යුත්තේ ය. දුඃඛ සත්‍යය නිවරණ විප්‍රයුක්ත නිවරණය ද වන්නේ ය. නිවරණ විප්‍රයුක්ත නිවරණය හි ද නිවරණ විප්‍රයුක්ත අනිවරණය හි ද නො කිය යුතු වන්නේ යි.

304. සත්‍යයේ තිදෙනෙක් පරාමඤ්චයේ නො වෙති. දුඃඛ සත්‍යය පරාමඤ්ච ද වන්නේ ය, පරාමඤ්ච නො ද වන්නේ යි.

සත්‍යයේ දෙදෙනෙක් පරාමාණ්ඩයේ ය. සත්‍යයේ දෙදෙනෙක් අපරාමාණ්ඩයේ යි.

සත්‍යයේ දෙදෙනෙක් පරාමඤ්ච විප්‍රයුක්තයේ ය. සමුදය සත්‍යය පරාමඤ්ච සම්ප්‍රයුක්ත ද වන්නේ ය, පරාමඤ්ච විප්‍රයුක්ත ද වන්නේ ය. දුඃඛ සත්‍යය පරාමඤ්ච සම්ප්‍රයුක්ත ද වන්නේ ය, පරාමඤ්ච විප්‍රයුක්ත ද වන්නේ ය, පරාමඤ්ච සම්ප්‍රයුක්ත හි ද පරාමඤ්ච විප්‍රයුක්ත හි ද නො කිය යුතු වන්නේ යි.

සමුදය සත්‍යය පරාමඤ්ච ද වූයේ ම පරාමාණ්ඩ හි නො කිය යුත්තේ ය. පරාමාණ්ඩ ද වූයේ ම නො ද පරාමඤ්චයෙක් වෙයි. සත්‍යයේ දෙදෙනෙක් පරාමඤ්ච ද වුවාහු ම පරාමාණ්ඩ හි ද පරාමාණ්ඩ ද වුවාහු ම නො ද පරාමඤ්ච හි ද නො කිය යුත්තාහ. දුඃඛ සත්‍යය පරාමඤ්ච ද වූයේ ම පරාමාණ්ඩයෙක් ද වන්නේ ය, පරාමාණ්ඩ ද වූයේ ම නො ද පරාමඤ්චයෙක් ද වන්නේ යි.

සත්‍යයේ දෙදෙනෙක් පරාමඤ්ච විප්‍රයුක්ත අපරාමාණ්ඩයේ ය. සත්‍යයේ දෙදෙනෙක් පරාමඤ්ච විප්‍රයුක්ත පරාමාණ්ඩ ද වන්නාහ, පරාමඤ්ච විප්‍රයුක්ත පරාමාණ්ඩ හි ද පරාමඤ්ච විප්‍රයුක්ත අපරාමාණ්ඩ හි ද නො කිය යුතු වන්නාහු යි.

305. සත්‍යයේ දෙදෙනෙක් සාලම්බනයේ ය. නිරොධ සත්‍යය අනාලම්බනය ය. දුඃඛ සත්‍යය සාලම්බනය ද වන්නේ ය, අනාලම්බනය ද වන්නේ යි.

සත්‍යයේ තිදෙනෙක් චිත්තයේ නො වෙති. දුඃඛ සත්‍යය චිත්ත ද වන්නේ ය, නො ද චිත්ත ද වන්නේ යි.

සත්‍යයේ දෙදෙනෙක් චේතසිකයේ ය. නිරොධ සත්‍යය අචේතසික ය. දුඃඛ සත්‍යය චේතසික ද වන්නේ ය, අචේතසික ද වන්නේ යි.

සත්‍යයේ දෙදෙනෙක් චිත්ත සම්ප්‍රයුක්තයේ ය. නිරොධ සත්‍යය චිත්ත විප්‍රයුක්ත ය. දුඃඛ සත්‍යය චිත්ත සම්ප්‍රයුක්ත ද වන්නේ ය, චිත්ත විප්‍රයුක්ත ද වන්නේ ය, චිත්තය හා සම්ප්‍රයුක්ත හි ද චිත්තය හා විප්‍රයුක්ත හි ද නො කිය යුතු ද වන්නේ යි.

සත්‍යයේ දෙදෙනෙක් චිත්ත සංසාණ්ඩයේ ය. නිරොධ සත්‍යය චිත්ත විසංසාණ්ඩ ය. දුඃඛ සත්‍යය චිත්ත සංසාණ්ඩ ද වන්නේ ය, චිත්ත විසංසාණ්ඩ ද වන්නේ ය, චිත්තය හා සංසාණ්ඩ හි ද චිත්තය හා විසංසාණ්ඩ හි ද නො කිය යුතු වන්නේ යි.

ඥේ සඵලා විතතසමුට්ඨානා. නිරෝධසඵලං නො විතතසමුට්ඨානං. දුක්ඛසඵලං සියා විතතසමුට්ඨානං, සියා නො විතතසමුට්ඨානං.

ඥේ සඵලා විතතසහභුනො. නිරෝධසඵලං නො විතතසහභු. දුක්ඛසඵලං සියා විතතසහභු, සියා නො විතතසහභු.

ඥේ සඵලා විතතානුපරිච්ඡන්තො, නිරෝධසඵලං නො විතතානු- පරිච්ඡන්ති. දුක්ඛසඵලං සියා විතතානුපරිච්ඡන්ති, සියා නො විතතානුපරිච්ඡන්ති.

ඥේ සඵලා විතතසංසඨ්ඨසමුට්ඨානා. නිරෝධසඵලං නො විතතසංසඨ්ඨසමුට්ඨානං. දුක්ඛසඵලං සියා විතතසංසඨ්ඨසමුට්ඨානං, සියා නො විතතසංසඨ්ඨසමුට්ඨානං.

ඥේ සඵලා විතතසංසඨ්ඨසමුට්ඨානසහභුනො. නිරෝධසඵලං නො විතතසංසඨ්ඨසමුට්ඨානසහභු. දුක්ඛසඵලං සියා විතතසංසඨ්ඨසමුට්ඨාන සහභු, සියා නො විතතසංසඨ්ඨසමුට්ඨානසහභු.

ඥේ සඵලා විතතසංසඨ්ඨසමුට්ඨානානුපරිච්ඡන්තො. නිරෝධසඵලං නො විතතසංසඨ්ඨසමුට්ඨානානුපරිච්ඡන්ති. දුක්ඛසඵලං සියා විතතසංසඨ්ඨ- සමුට්ඨානානුපරිච්ඡන්ති, සියා නො විතතසංසඨ්ඨසමුට්ඨානානුපරිච්ඡන්ති.

නිණ්ණි සඵලානි බාහිරු. දුක්ඛසඵලං සියා අජකිත්තිකං, සියා බාහිරු.

නිණ්ණි සඵලානි නො උපාදු. දුක්ඛසඵලං සියා උපාදු, සියා නො උපාදු.

නිණ්ණි සඵලානි අනුපාදින්නා. දුක්ඛසඵලං සියා උපාදින්නං, සියා අනුපාදින්නං.

306. සමුදයසඵලං උපාදනං. ඥේ සඵලා නො උපාදනං. දුක්ඛ සඵලං සියා උපාදනං, සියා නො උපාදනං.

ඥේ සඵලා උපාදනියා. ඥේ සඵලා අනුපාදනියා.

ඥේ සඵලා උපාදනවිපසුත්තා. ඥේ සඵලා සියා උපාදනසම්පසුත්තා, සියා උපාදනවිපසුත්තා.

සමුදයසඵලං උපාදනං වෙච්ච උපාදනියඤ්ච. ඥේ සඵලා න විතතබ්බා උපාදනා වෙච්ච උපාදනියානිපි, උපාදනියා වෙච්ච නො ච උපාදනානිපි. දුක්ඛසඵලං සියා උපාදනං වෙච්ච උපාදනියඤ්ච, සියා උපාදනියං වෙච්ච නො ච උපාදනං.

සමුදයසඵලං සියා උපාදනං වෙච්ච උපාදනසම්පසුත්තඤ්ච, සියා න විතතබ්බං උපාදනං වෙච්ච උපාදනසම්පසුත්තනනිපි, උපාදනසම්ප සුත්තඤ්ච නො ච උපාදනනනිපි. ඥේ සඵලා න විතතබ්බා උපාදනා වෙච්ච උපාදනසම්පසුත්තානිපි උපාදනසම්පසුත්තා වෙච්ච නො ච උපාදනානිපි. දුක්ඛසඵලං සියා උපාදනං වෙච්ච උපාදනසම්පසුත්තං ච, සියා උපාදනසම්පසුත්තං වෙච්ච නො ච උපාදනං, සියා න විතතබ්බං උපාදනං වෙච්ච උපාදනසම්පසුත්තනනිපි, උපාදනසම්පසුත්තං වෙච්ච නො ච උපාදනනනිපි.

ඥේ සඵලා උපාදනවිපසුත්තඅනුපාදනියා, ඥේ සඵලා සියා උපාදනවිපසුත්තඋපාදනියා, සියා න විතතබ්බා උපාදනවිපසුත්ත- උපාදනියානිපි, උපාදනවිපසුත්තඅනුපාදනියානිපි.

සත්‍යයේ දෙදෙනෙක් විත්තසමුත්ථානයේ ය. නිරොධසත්‍යය විත්තසමුත්ථාන නො වෙයි. දුඃඛසත්‍යය විත්තසමුත්ථාන ද වන්නේ ය. විත්තසමුත්ථාන නො ද වන්නේ යි.

සත්‍යයේ දෙදෙනෙක් විත්තසහභු වන්නාහ. නිරොධසත්‍යය විත්තසහභු නො වෙයි. දුඃඛසත්‍යය විත්තසහභු ද වන්නේ ය. විත්ත සහභු නො ද වන්නේ යි.

සත්‍යයේ දෙදෙනෙක් විත්තානුපරිවර්තීහ. නිරොධසත්‍යය විත්තානුපරිවර්තී නො වෙයි. දුඃඛසත්‍යය විත්තානුපරිවර්තී ද වන්නේ ය. විත්තානුපරිවර්තී නො ද වන්නේ යි.

සත්‍යයේ දෙදෙනෙක් විත්තසංසාෂ්ටසමුත්ථානයේ ය. නිරොධසත්‍යය විත්ත සංසාෂ්ටසමුත්ථාන නො වෙයි. දුඃඛසත්‍යය විත්තසංසාෂ්ටසමුත්ථාන ද වන්නේ ය, විත්තසංසාෂ්ටසමුත්ථාන නො ද වන්නේ යි.

සත්‍යයේ දෙදෙනෙක් විත්තසංසාෂ්ටසමුත්ථානසහභුහ. නිරොධසත්‍යය විත්ත සංසාෂ්ටසමුත්ථානසහභු නො වෙයි. දුඃඛසත්‍යය විත්තසංසාෂ්ටසමුත්ථානසහභු ද වන්නේ ය, විත්තසංසාෂ්ටසමුත්ථානසහභු නො ද වන්නේ යි.

සත්‍යයේ දෙදෙනෙක් විත්තසංසාෂ්ටසමුත්ථානානුපරිවර්තීහ. නිරොධසත්‍යය විත්තසංසාෂ්ටසමුත්ථානානුපරිවර්තී නො වෙයි. දුඃඛසත්‍යය විත්තසංසාෂ්ටසමුත්ථානානු පරිවර්තී ද වන්නේ ය, විත්තසංසාෂ්ටසමුත්ථානානුපරිවර්තී නො ද වන්නේ යි.

සත්‍යයේ තිදෙනෙක් බාහිරයෝ ය. දුඃඛසත්‍යය ආධ්‍යාත්මික ද වන්නේ ය, බාහිර ද වන්නේ යි.

සත්‍යයේ තිදෙනෙක් උපාද නො වෙයි. දුඃඛසත්‍යය උපාද ද වන්නේ ය, උපාද නො ද වන්නේ යි.

සත්‍යයේ තිදෙනෙක් අනුපාදින්නයෝ ය. දුඃඛසත්‍යය උපාදින්න ද වන්නේ ය, අනුපාදින්න ද වන්නේ යි.

306. සමුදයසත්‍යය උපාදන වෙයි. සත්‍යයේ දෙදෙනෙක් උපාදනයෝ නො වෙයි. දුඃඛසත්‍යය උපාදන ද වන්නේ ය, උපාදන නො ද වන්නේ යි.

සත්‍යයේ දෙදෙනෙක් උපාදනීය වෙයි. සත්‍යයේ දෙදෙනෙක් අනුපාදනීය වෙත්.

සත්‍යයේ දෙදෙනෙක් උපාදනවිප්‍රසුක්තයෝ ය. සත්‍යයේ දෙදෙනෙක් උපාදන සම්ප්‍රසුක්ත ද වන්නාහ, උපාදනවිප්‍රසුක්ත ද වන්නාහු යි.

සමුදයසත්‍යය උපාදන ද වූයේ ම උපාදනීය ද වෙයි. සත්‍යයේ දෙදෙනෙක් උපාදන ද වූවාහු ම උපාදනීය වෙති ද උපාදනීය ද වූවාහු ම නො ද උපාදන වෙති ද නො කියයුක්තාහ. දුඃඛසත්‍යය උපාදන ද වූයේ ම උපාදනීය ද වන්නේ ය, උපාදනීය ද වූයේ ම නො ද උපාදන ද වන්නේ යි.

සමුදයසත්‍යය උපාදන ද වූයේ ම උපාදනසම්ප්‍රසුක්ත ද වන්නේ ය, උපාදන ද වූයේ ම උපාදනසම්ප්‍රසුක්ත යි ද උපාදනසම්ප්‍රසුක්ත ද වූයේ ම නො ද උපාදන යි න නො කියයුතු වන්නේ ය. සත්‍යයේ දෙදෙනෙක් උපාදන ද වූවාහු ම උපාදනසම්ප්‍රසුක්තය යි ද උපාදන සම්ප්‍රසුක්ත ද වූවාහු ම නො ද උපාදනය යි ද නො කියයුක්තාහ. දුඃඛසත්‍යය උපාදන ද වූයේ ම උපාදනසම්ප්‍රසුක්ත ද වන්නේ ය, උපාදනසම්ප්‍රසුක්ත ද වූයේ ම නො ද උපාදන ද වන්නේ ය. උපාදන ද වූයේ ම උපාදනසම්ප්‍රසුක්ත යි ද උපාදනසම්ප්‍රසුක්ත ද වූයේ ම නො ද උපාදන යි ද නො කියයුතු වන්නේ යි.

සත්‍යයේ දෙදෙනෙක් උපාදනවිප්‍රසුක්තඅනුපාදනීය වෙයි. සත්‍යයේ දෙදෙනෙක් උපාදනවිප්‍රසුක්තඋපාදනීය ද වන්නාහ, උපාදනවිප්‍රසුක්තඋපාදනීය යි ද උපාදනවිප්‍රසුක්ත අනුපාදනීය යි ද නො කියයුතු වන්නාහු යි.

307. සමුදයසච්චං කිලෙසො, දො සච්චා නො කිලෙසා, දුක්ඛසච්චං සියා කිලෙසො, සියා නො කිලෙසො.

දො සච්චා සංකිලෙසිකා, දො සච්චා අසංකිලෙසිකා.

සමුදයසච්චං සංකිලිට්ඨං, දො සච්චා අසංකිලිට්ඨා, දුක්ඛසච්චං සියා සංකිලිට්ඨං, සියා අසංකිලිට්ඨං.

සමුදයසච්චං කිලෙසසම්පයුත්තං, දො සච්චා කිලෙසවිපයුත්තා, දුක්ඛසච්චං සියා කිලෙසසම්පයුත්තං, සියා කිලෙසවිපයුත්තං.

සමුදයසච්චං කිලෙසො වෙච්ච සංකිලෙසිකඤ්ච. දො සච්චා න චත්තඛබ්බං කිලෙසා වෙච්ච සංකිලෙසිකාතිපි සංකිලෙසිකා වෙච්ච නො ච කිලෙසාතිපි. දුක්ඛසච්චං සියා කිලෙසො වෙච්ච සංකිලෙසිකඤ්ච, සියා සංකිලෙසිකං වෙච්ච නො ච කිලෙසො.

සමුදයසච්චං කිලෙසො වෙච්ච සංකිලිට්ඨං ච. දො සච්චා න චත්තඛබ්බං කිලෙසා වෙච්ච සංකිලිට්ඨාතිපි සංකිලිට්ඨාවෙච්ච නො ච කිලෙසාතිපි. දුක්ඛසච්චං සියා කිලෙසො වෙච්ච සංකිලිට්ඨඤ්ච, සියා සංකිලිට්ඨඤ්චෙච්ච නො ච කිලෙසො, සියා න චත්තඛබ්බං කිලෙසො වෙච්ච සංකිලිට්ඨානතිපි සංකිලිට්ඨං වෙච්ච නො ච කිලෙසොතිපි.

සමුදයසච්චං කිලෙසො වෙච්ච කිලෙසසම්පයුත්තඤ්ච. දො සච්චා න චත්තඛබ්බං කිලෙසා වෙච්ච කිලෙසසම්පයුත්තාතිපි කිලෙසසම්පයුත්තා වෙච්ච නො ච කිලෙසාතිපි. දුක්ඛසච්චං සියා කිලෙසො වෙච්ච කිලෙසසම්පයුත්තං ච, සියා කිලෙසසම්පයුත්තංවෙච්ච නො ච කිලෙසො, සියා න චත්තඛබ්බං කිලෙසො වෙච්ච කිලෙසසම්පයුත්තනතිපි කිලෙසසම්පයුත්තං වෙච්ච නො ච කිලෙසොතිපි.

දො සච්චා කිලෙසවිපයුත්තඅසංකිලෙසිකා. සමුදයසච්චං න චත්තඛබ්බං කිලෙසවිපයුත්තසංකිලෙසිකනතිපි කිලෙසවිපයුත්තඅසංකිලෙසිකනතිපි. දුක්ඛසච්චං සියා කිලෙසවිපයුත්තසංකිලෙසිකං, සියා න චත්තඛබ්බං කිලෙසවිපයුත්තසංකිලෙසිකනතිපි කිලෙසවිපයුත්තඅසංකිලෙසිකනතිපි.

308. දො සච්චා න දඤ්ඤෙන පභාතඛබ්බා, දො සච්චා සියා දඤ්ඤෙන පභාතඛබ්බා, සියා න දඤ්ඤෙන පභාතඛබ්බා.

දො සච්චා න භාවනාය පභාතඛබ්බා, දො සච්චා සියා භාවනාය පභාතඛබ්බා, සියා න භාවනාය පභාතඛබ්බා.

දො සච්චා න දඤ්ඤෙන පභාතඛබ්බභෙතුකා, දො සච්චා සියා දඤ්ඤෙන පභාතඛබ්බභෙතුකා, සියා න දඤ්ඤෙන පභාතඛබ්බභෙතුකා.

දො සච්චා න භාවනාය පභාතඛබ්බභෙතුකා, දො සච්චා සියා භාවනාය පභාතඛබ්බභෙතුකා, සියා න භාවනාය පභාතඛබ්බභෙතුකා.

සමුදයසච්චං සච්චකකං. නිරෝධසච්චං අච්චකකං. දො සච්චා සියා සච්චකකා, සියා අච්චකකා.

307. සමුදයසත්‍යය ක්ලෙශයෙකි. සත්‍යයෝ දෙදෙනෙක් ක්ලෙශයෝ නො වෙති. දුඃඛසත්‍යය ක්ලෙශයෙක් ද වන්නේ ය, ක්ලෙශයෙක් නො ද වන්නේ යි.

සත්‍යයෝ දෙදෙනෙක් සාංකලෙශිකයෝ ය. සත්‍යයෝ දෙදෙනෙක් අසාංකලෙශිකයෝ යි.

සමුදයසත්‍යය සංකලිෂ්ට ය. සත්‍යයෝ දෙ දෙනෙක් අසංකලිෂ්ටයෝ ය, දුඃඛසත්‍යය සංකලිෂ්ට ද වන්නේ ය, අසංකලිෂ්ට ද වන්නේ යි.

සමුදයසත්‍යය ක්ලෙශසම්ප්‍රයුක්ත ය. සත්‍යයෝ දෙ දෙනෙක් ක්ලෙශවිප්‍රයුක්ත යෝ ය. දුඃඛසත්‍යය ක්ලෙශසම්ප්‍රයුක්ත ද වන්නේ ය. ක්ලෙශවිප්‍රයුක්ත ද වන්නේ යි.

සමුදයසත්‍යය ක්ලෙශයෙක් ද වූයේ ම සාංකලෙශික ද වෙයි. සත්‍යයෝ දෙදෙනෙක් ක්ලෙශ ද වූවාහු ම සාංකලෙශිකහ යි ද සාංකලෙශික ද වූවාහු ම නො ද කෙලෙශහ යි ද නො කියයුත්තාහ. දුඃඛසත්‍යය ක්ලෙශයෙක් ද වූයේ ම සාංකලෙශික ද වන්නේ ය. සාංකලෙශික ද වූයේ ම නො ද ක්ලෙශයෙක් ද වන්නේ යි.

සමුදයසත්‍යය ක්ලෙශයෙක් ද වූයේ ම සංකලිෂ්ට ද වෙයි. සත්‍යයෝ දෙදෙනෙක් ක්ලෙශ ද වූවාහු ම සංකලිෂ්ටහ යි ද සංකලිෂ්ට ද වූවාහු ම නො ද ක්ලෙශහ යි ද නො කිය යුක්තාහ. දුඃඛසත්‍යය ක්ලෙශයෙක් ද වූයේ ම සංකලිෂ්ට ද වන්නේ ය, සංකලිෂ්ට ද වූයේ ම නො ද ක්ලෙශයෙක් ද වන්නේ ය, ක්ලෙශයෙක් ද වූයේ ම සංකලිෂ්ට යි ද සංකලිෂ්ට ද වූයේ ම නො ද ක්ලෙශයෙකැ යි ද නො කියයුතු වන්නේ යි.

සමුදයසත්‍යය ක්ලෙශයෙක් ද වූයේ ම ක්ලෙශසම්ප්‍රයුක්ත ද වෙයි. සත්‍යයෝ දෙදෙනෙක් ක්ලෙශ ද වූවාහු ම ක්ලෙශසම්ප්‍රයුක්තහ යි ද ක්ලෙශසම්ප්‍රයුක්ත ද වූවාහු ම නො ද ක්ලෙශහ යි ද නො කියයුත්තාහ. දුඃඛසත්‍යය ක්ලෙශයෙක් ද වූයේ ම ක්ලෙශසම්ප්‍රයුක්ත ද වන්නේ ය, ක්ලෙශසම්ප්‍රයුක්ත ද වූයේ ම නො ද ක්ලෙශයෙක් ද වන්නේ ය, ක්ලෙශයෙක් ද වූයේ ම ක්ලෙශසම්ප්‍රයුක්ත යි ද ක්ලෙශසම්ප්‍රයුක්ත ද වූයේ ම නො ද ක්ලෙශයෙකැ යි ද නො කියයුතු වන්නේ යි.

සත්‍යයෝ දෙදෙනෙක් ක්ලෙශවිප්‍රයුක්තඅසංකලෙශිකයෝ ය. සමුදයසත්‍යය ක්ලෙශවිප්‍රයුක්තසංකලෙශිකයෙකැ යි ද ක්ලෙශවිප්‍රයුක්තඅසංකලෙශිකයෙකැ යි ද නො කියයුත්තේ ය. දුඃඛසත්‍යය ක්ලෙශවිප්‍රයුක්තසංකලෙශික ද වන්නේ ය, ක්ලෙශවිප්‍රයුක්තසංකලෙශික යි ද ක්ලෙශවිප්‍රයුක්තඅසංකලෙශික යි ද නො කිය යුතු වන්නේ යි.

308. සත්‍යයෝ දෙදෙනෙක් දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍යයෝ නො වෙති. සත්‍යයෝ දෙ දෙනෙක් දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍ය ද වන්නාහ, දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍ය නො ද වන්නාහු යි.

සත්‍යයෝ දෙදෙනෙක් භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යයෝ නො වෙති. සත්‍යයෝ දෙ දෙනෙක් භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍ය ද වන්නාහ, භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍ය නො ද වන්නාහු යි.

සත්‍යයෝ දෙදෙනෙක් දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍යභෙතුක නො වෙති. සත්‍යයෝ දෙදෙනෙක් දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍යභෙතුක ද වන්නාහ, දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍යභෙතුක නො ද වන්නාහු යි.

සත්‍යයෝ දෙදෙනෙක් භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යභෙතුක නො වෙති. සත්‍යයෝ දෙදෙනෙක් භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යභෙතුක ද වන්නාහ, භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යභෙතුක නො ද වන්නාහු යි.

සමුදයසත්‍යය සචිතර්ක ය. නිරොධසත්‍යය අචිතර්ක ය. සත්‍යයෝ දෙදෙනෙක් සචිතර්ක ද වන්නාහ, අචිතර්ක ද වන්නාහු යි.

සමුදය සම්මුතියට. සම්මුතියට. නිර්දේශයට. අනුමතයට. දේ සම්මුතියට, සියලුම, සියලුම, සියලුම.

නිර්දේශයට. අනුමතයට. නිර්දේශයට. සම්මුතියට, සියලුම, සියලුම, සියලුම.

නිර්දේශයට. නිර්දේශයට. නිර්දේශයට. සියලුම, සියලුම, සියලුම, සියලුම.

නිර්දේශයට. නිර්දේශයට. නිර්දේශයට. සියලුම, සියලුම, සියලුම, සියලුම.

නිර්දේශයට. නිර්දේශයට. නිර්දේශයට. සියලුම, සියලුම, සියලුම, සියලුම.

සමුදය සම්මුතියට. සම්මුතියට. දේ සම්මුතියට. නිර්දේශයට. සියලුම, සියලුම, සියලුම.

නිර්දේශයට. නිර්දේශයට. නිර්දේශයට. සියලුම, සියලුම, සියලුම, සියලුම.

නිර්දේශයට. නිර්දේශයට. නිර්දේශයට. සියලුම, සියලුම, සියලුම, සියලුම.

දේ සම්මුතියට. සම්මුතියට. සම්මුතියට. සම්මුතියට. සම්මුතියට.

මහලයට. නිර්දේශයට. නිර්දේශයට. සම්මුතියට. සම්මුතියට.

මහලයට. නිර්දේශයට. නිර්දේශයට. සම්මුතියට. සම්මුතියට.

දේ සම්මුතියට. සම්මුතියට. සම්මුතියට. සම්මුතියට. සම්මුතියට.

සමුදය සම්මුතියට. සම්මුතියට. දේ සම්මුතියට. නිර්දේශයට. සියලුම, සියලුම, සියලුම.

සාකච්ඡාව.

සම්මේලනය නිමවීම.

සමුදය සත්‍යය සවිචාර ය. නිරොධ සත්‍යය අවිචාර ය. සත්‍යයේ දෙ දෙනෙක් සවිචාර ද වන්නාහ, අවිචාර ද වන්නාහු යි.

නිරොධ සත්‍යය අප්‍රීතික ය. සත්‍යයේ තිදෙනෙක් සප්‍රීතික ද වන්නාහ, අප්‍රීතික ද වන්නාහු යි.

නිරොධ සත්‍යය ප්‍රීති සහගත නො වෙයි. සත්‍යයේ තිදෙනෙක් ප්‍රීති සහගත ද වන්නාහ, ප්‍රීති සහගත නො ද වන්නාහු යි.

නිරොධ සත්‍යය සුඛ සහගත නො වෙයි. සත්‍යයේ තිදෙනෙක් සුඛ සහගත ද වන්නාහ, සුඛ සහගත නො ද වන්නාහු යි.

නිරොධ සත්‍යය උපෙක්ෂා සහගත නො වෙයි. සත්‍යයේ තිදෙනෙක් උපෙක්ෂා සහගත ද වන්නාහ, උපෙක්ෂා සහගත නො ද වන්නාහු යි.

සමුදය සත්‍යය කාමාවචර ය. සත්‍යයේ දෙ දෙනෙක් කාමාවචර නො වෙති. දුඛ සත්‍යය කාමාවචර ද වන්නේ ය, කාමාවචර නො ද වන්නේ යි.

සත්‍යයේ තිදෙනෙක් රූපාවචර නො වෙති. දුඛ සත්‍යය රූපාවචර ද වන්නේ ය, රූපාවචර නො ද වන්නේ යි.

සත්‍යයේ තිදෙනෙක් අරූපාවචර නො වෙති. දුඛ සත්‍යය අරූපාවචර ද වන්නේ ය, අරූපාවචර නො ද වන්නේ යි.

සත්‍යයේ දෙදෙනෙක් පයඛාපන්නයෝ ය. සත්‍යයේ දෙදෙනෙක් අපයඛා පන්නයෝ යි.

මාර්ග සත්‍යය නොයඛාණික ය. සත්‍යයේ තිදෙනෙක් අනොයඛාණිකයෝ යි.

මාර්ග සත්‍යය නියත ය. නිරොධ සත්‍යය අනියත ය. සත්‍යයේ දෙදෙනෙක් නියත ද වන්නාහ, අනියත ද වන්නාහු යි.

සත්‍යයේ දෙ දෙනෙක් සඋත්තරයෝ ය. සත්‍යයේ දෙ දෙනෙක් අනුත්තරයෝ යි.

සමුදය සත්‍යය සරණ ය. සත්‍යයේ දෙ දෙනෙක් අරණයෝ ය. දුඛ සත්‍යය සරණ ද වන්නේ ය. අරණ ද වන්නේ ය යි.

පඤ්ඤා පුච්ඡක යි.

සත්‍ය විභවන නිමි.

5. ඉන්ද්‍රිය විභවේශා

309. බාවිසතින්ද්‍රියානි, චක්‍රාන්ද්‍රියය: සොතින්ද්‍රියය, ඝානින්ද්‍රියය, ජීවිතින්ද්‍රියය, කාසින්ද්‍රියය, මනින්ද්‍රියය, ජීවිතින්ද්‍රියය, ඉච්චින්ද්‍රියය, පුරිසින්ද්‍රියය, සුඛින්ද්‍රියය, දුක්ඛින්ද්‍රියය, සොමනස්සින්ද්‍රියය, දොමනස්සින්ද්‍රියය, උපෙකක්ඛින්ද්‍රියය, භද්ධින්ද්‍රියය, විරිසින්ද්‍රියය, සතින්ද්‍රියය, සමාධින්ද්‍රියය, පඤ්ඤින්ද්‍රියය, අනඤ්ඤානඤ්ඤාසාමිතින්ද්‍රියය, අඤ්ඤින්ද්‍රියය, අඤ්ඤානාවින්ද්‍රියය.

310. තත්ථ කතමං චක්‍රාන්ද්‍රියයං : යං චක්‍රා චතුනනං මහාභුතානං උපාදය පසාදෙ -පෙ- සුඤ්ඤා භාමොපෙසො. ඉදං චූළචිති චක්‍රාන්ද්‍රියයං.

311-314. තත්ථ කතමං සොතින්ද්‍රියයං -පෙ- ඝානින්ද්‍රියයං -පෙ- ජීවිතින්ද්‍රියයං -පෙ- කාසින්ද්‍රියයං: යො කායො චතුනනං මහාභුතානං උපාදය පසාදෙ -පෙ- සුඤ්ඤා භාමො පෙසො. ඉදං චූළචිති කාසින්ද්‍රියයං.

315. තත්ථ කතමං මනින්ද්‍රියයං : එකච්චෙත මනින්ද්‍රියයං : එසසසම්ප-සුතතං.

දුච්චෙත මනින්ද්‍රියයං : අච්චි සහෙතුකං, අච්චි අහෙතුකං.

නිච්චෙත මනින්ද්‍රියයං : අච්චි කුසලං, අච්චි අකුසලං, අච්චි අව්‍යාකතං.

චතුඛ්චෙත මනින්ද්‍රියයං : අච්චි කාමාවචරං, අච්චි රූපාවචරං, අච්චි අරූපාවචරං, අච්චි අපරියාපනතං.

පඤ්චචෙත මනින්ද්‍රියයං : අච්චි සුඛින්ද්‍රියසම්පසුතතං අච්චි දුක්ඛින්ද්‍රිය-සම්පසුතතං, අච්චි සොමනස්සින්ද්‍රියසම්පසුතතං, අච්චි දොමනස්සින්ද්‍රිය-සම්පසුතතං, අච්චි උපෙකක්ඛින්ද්‍රියසම්පසුතතං.

ඡර්ඛ්චෙත මනින්ද්‍රියයං : චක්‍රාවිඤ්ඤාණං, සොඤ්චිඤ්ඤාණං, ඝාන-විඤ්ඤාණං, ජීවහාවිඤ්ඤාණං, කායවිඤ්ඤාණං, මනොවිඤ්ඤාණං. එවං ඡර්ඛ්චෙත මනින්ද්‍රියයං.

සතඤ්චෙත මනින්ද්‍රියයං : චක්‍රාවිඤ්ඤාණං -පෙ- කායවිඤ්ඤාණං, මනොධාතු, මනොවිඤ්ඤාණධාතු. එවං සතඤ්චෙත මනින්ද්‍රියයං.

අච්චිචෙත මනින්ද්‍රියයං: චක්‍රාවිඤ්ඤාණං -පෙ- කායවිඤ්ඤාණං අච්චි සුඛසහගතං, අච්චි දුක්ඛසහගතං, මනොධාතු මනොවිඤ්ඤාණධාතු. එවං අච්චිචෙත මනින්ද්‍රියයං.

නච්චිචෙත මනින්ද්‍රියයං: චක්‍රාවිඤ්ඤාණං -පෙ- කායවිඤ්ඤාණං, මනොධාතු, මනොවිඤ්ඤාණධාතු අච්චි කුසලා, අච්චි අකුසලා, අච්චි අව්‍යාකතා. එවං නච්චිචෙත මනින්ද්‍රියයං.

දසච්චෙත මනින්ද්‍රියයං: චක්‍රාවිඤ්ඤාණං -පෙ- කායවිඤ්ඤාණං අච්චි සුඛසහගතං, අච්චි දුක්ඛසහගතං, මනොධාතු, මනොවිඤ්ඤාණධාතු අච්චි කුසලා, අච්චි අකුසලා, අච්චි අව්‍යාකතා. එවං දසච්චෙත මනින්ද්‍රියයං. [යථා විඤ්ඤාණකඛ්චෙතො තථා වින්ද්‍රියො] -පෙ- එවං ඛුච්චෙත මනින්ද්‍රියයං. ඉදං චූළචිති මනින්ද්‍රියයං.

5. ඉන්ද්‍රිය විභවනය

309. ඉන්ද්‍රියයෝ දෙවිසි දෙනෙකි : වක්ඛන්ද්‍රිය ය, සොතින්ද්‍රිය ය, සානින්ද්‍රිය ය, ජීවිතින්ද්‍රිය ය, කායින්ද්‍රිය ය, මනින්ද්‍රිය ය, ජීවිතින්ද්‍රිය ය, ඉන්ඵන්ද්‍රිය ය, පුරිසින්ද්‍රිය ය, සුඛින්ද්‍රිය ය, දුක්ඛින්ද්‍රිය ය, සොමනස්සින්ද්‍රිය ය, දෙමනස්සින්ද්‍රිය ය, උපෙක්ඛින්ද්‍රිය ය, සද්ධිත්ද්‍රිය ය, විරිසින්ද්‍රිය ය, සතින්ද්‍රිය ය, සමාධිත්ද්‍රිය ය, පඤ්ඤින්ද්‍රිය ය, අනඤ්ඤ තඤ්ඤ ස්සාමිතින්ද්‍රිය ය, අඤ්ඤින්ද්‍රිය ය, අඤ්ඤකාවින්ද්‍රිය යි.

310. එහි වක්ඛන්ද්‍රිය කවරෙ යත් : යම් ඇසෙක් සතර මහාභුතයන් නිසා උපන් ප්‍රසාදය වේ ද . . . තෙල ' ඉන්ද්‍රිය ' නමුදු වේ. මේ වක්ඛන්ද්‍රිය යි කියනු ලැබේ.

311-314. එහි සොතින්ද්‍රිය කවරෙ යත් : . . . සානින්ද්‍රිය . . . ජීවිතින්ද්‍රිය . . . කායින්ද්‍රිය කවරෙ යත් : යම් කයෙක් සතර මහාභුතයන් නිසා උපන් ප්‍රසාදය වේ ද . . . තෙල ඉන්ද්‍රිය නමුදු වේ. මේ කායින්ද්‍රිය යි කියනු ලැබේ.

315. එහි මනින්ද්‍රිය කවරෙ යත් : එක් ප්‍රකාරයෙකින් මනින්ද්‍රිය වෙයි. ස්පර්ශය හා සම්ප්‍රසුක්ත වූයේ යි.

ද්විප්‍රකාරයෙකින් මනින්ද්‍රිය වෙයි : සහෙතුකයෙක් ඇත, අහෙතුකයෙක් ඇති.

ත්‍රිප්‍රකාරයෙකින් මනින්ද්‍රිය වෙයි : කුශල වූයෙක් ඇත, අකුශල වූයෙක් ඇත, අව්‍යාකෘත වූයෙක් ඇති.

චතුස්ප්‍රකාරයෙකින් මනින්ද්‍රිය වෙයි : කාමාවචර වූයෙක් ඇත, රූපාවචර වූයෙක් ඇත, අරූපාවචර වූයෙක් ඇත, අපයඨාපන්න වූයෙක් ඇති.

පඤ්චප්‍රකාරයෙකින් මනින්ද්‍රිය වෙයි : සුඛින්ද්‍රිය හා සම්ප්‍රසුක්ත වූයෙක් ඇත, දුක්ඛින්ද්‍රිය හා සම්ප්‍රසුක්ත වූයෙක් ඇත, සොමනස්සින්ද්‍රිය හා සම්ප්‍රසුක්ත වූයෙක් ඇත, දෙමනස්සින්ද්‍රිය හා සම්ප්‍රසුක්ත වූයෙක් ඇත, උපෙක්ඛින්ද්‍රිය හා සම්ප්‍රසුක්ත වූයෙක් ඇති.

ෂට් ප්‍රකාරයෙකින් මනින්ද්‍රිය වෙයි : වක්ඛුර්විඤ්ඤා ය, ශ්‍රොත්‍රවිඤ්ඤා ය, ජීව්වා විඤ්ඤා ය, කායවිඤ්ඤා ය, මනෝවිඤ්ඤා යි. මෙසේ ෂට් ප්‍රකාරයෙන් මනින්ද්‍රිය වේ.

සප්තප්‍රකාරයෙකින් මනින්ද්‍රිය වෙයි : වක්ඛුර්විඤ්ඤා ය . . . කායවිඤ්ඤා ය මනෝධාතු ය මනෝවිඤ්ඤාධාතු යි. මෙසේ සප්තප්‍රකාරයෙන් මනින්ද්‍රිය වේ.

අෂ්ටප්‍රකාරයෙකින් මනින්ද්‍රිය වෙයි : වක්ඛුර්විඤ්ඤා ය . . . කායවිඤ්ඤා ය සුඛසහගත වූයෙක් ඇත, දුඃඛසහගත වූයෙක් ඇත, මනෝධාතු ය, මනෝවිඤ්ඤාධාතු යි. මෙසේ අෂ්ටප්‍රකාරයෙන් මනින්ද්‍රිය වේ.

නවප්‍රකාරයෙකින් මනින්ද්‍රිය වෙයි : වක්ඛුර්විඤ්ඤා ය . . . කායවිඤ්ඤා ය, මනෝධාතු ය, මනෝවිඤ්ඤාධාතුව කුශල වූයෙක් ඇත, අකුශල වූයෙක් ඇත, අව්‍යාකෘත වූයෙක් ඇති. මෙසේ නවප්‍රකාරයෙන් මනින්ද්‍රිය වේ.

දශප්‍රකාරයෙකින් මනින්ද්‍රිය වෙයි : වක්ඛුර්විඤ්ඤා ය . . . කායවිඤ්ඤා ය සුඛසහගත වූයෙක් ඇත, දුඃඛසහගත වූයෙක් ඇත, මනෝධාතු ය, මනෝවිඤ්ඤාධාතුව කුශල වූයෙක් ඇත, අකුශල වූයෙක් ඇත, අව්‍යාකෘත වූයෙක් ඇති. මෙසේ දශප්‍රකාරයෙන් මනින්ද්‍රිය වේ. (විස්තරය විඤ්ඤාස්කන්ධය මෙහි) . . . මෙසේ බහුප්‍රකාරයෙන් මනින්ද්‍රිය වේ. මේ මනින්ද්‍රිය යි කියනු ලැබේ.

316. තත් කතම ජිවිතියො: ජිවිතියො දුට්ඨො: අපි රූපජිවිතියො, අපි අරූපජිවිතියො.

තත් කතම රූපජිවිතියො: යො තෙසං රූපිනං ධම්මානං ආයු සීති යපනා යාපනා ඉරියනා චත්තනා පාලනා ජිවිතං ජිවිතියො, ඉදං වුච්චති රූපජිවිතියො.

තත් කතම අරූපජිවිතියො: යො තෙසං අරූපිනං ධම්මානං ආයු සීති යපනා යාපනා ඉරියනා චත්තනා පාලනා ජිවිතං ජිවිතියො, ඉදං වුච්චති අරූපජිවිතියො. ඉදං වුච්චති ජිවිතියො.

317. තත් කතම ඉඤ්ඤියො: යං ඉඤ්ඤා ඉඤ්ඤිමිඛං ඉඤ්ඤිනිඤ්ඤං ඉඤ්ඤකුඤ්ඤං ඉඤ්ඤාකප්පො ඉඤ්ඤානං ඉඤ්ඤාභාවො, ඉදං වුච්චති ඉඤ්ඤියො.

318. තත් කතම පුරිසියො: යං පුරිසස්ස පුරිසමිඛං පුරිසනිඤ්ඤං පුරිසකුඤ්ඤං පුරිසාකප්පො පුරිසානං පුරිසභාවො, ඉදං වුච්චති පුරිසියො.

319. තත් කතම සුඛියො: යං කාසිකං සානං කාසිකං සුඛං කාසිකමස්සජං සානං සුඛං වෙදසිනං කාසිකමස්සජා සානා සුඛා වෙදනා, ඉදං වුච්චති සුඛියො.

320. තත් කතම දුක්ඛියො: යං කාසිකං අසානං කාසිකං දුක්ඛං කාසිකමස්සජං අසානං දුක්ඛං වෙදසිනං කාසිකමස්සජා අසානා දුක්ඛා වෙදනා, ඉදං වුච්චති දුක්ඛියො.

321. තත් කතම සොමනස්සියො: යං චේතසිකං සානං චේතසිකං සුඛං චේතොසමස්සජං සානං සුඛං වෙදසිනං චේතොසමස්සජා සානා සුඛා වෙදනා, ඉදං වුච්චති සොමනස්සියො.

322. තත් කතම දොමනස්සියො: යං චේතසිකං අසානා චේතසිකං දුක්ඛං චේතො සමස්සජං අසානං දුක්ඛං වෙදසිනං චේතො සමස්සජා අසානා දුක්ඛා වෙදනා, ඉදං වුච්චති දොමනස්සියො.

323 තත් කතම උපෙක්ඛියො: යං චේතසිකං නෙවසානං භාසානං චේතොසමස්සජං අදුක්ඛමසුඛං වෙදසිනං චේතොසමස්සජා අදුක්ඛමසුඛා වෙදනා, ඉදං වුච්චති උපෙක්ඛියො.

324. තත් කතම සද්ධියො: යා සද්ධා සද්ධනා ඔකප්පනා අභිප්පසාදො සද්ධා සද්ධියො සද්ධාබලං, ඉදං වුච්චති සද්ධියො.

325. තත් කතම විරියියො: යො චේතසිකො විරියාරමො නිකකමො පරකකමො උය්‍යාමො වායාමො උස්සාහො උස්සාලති ථාමො ඛිති අසිපිලපරකකමනා අනිකම්මනජන්තා අනිකම්මනධුරතා ධුර-සමප්පාහො විරියං විරියියො විරියබලං, ඉදං වුච්චති විරියියො.

316. එහි ජීවිතීන්ද්‍රිය කවරෙ යත් : ද්විප්‍රකාරයෙකින් ජීවිතීන්ද්‍රිය වෙයි : රූප ජීවිතෙන්ද්‍රියයෙක් ඇත, අරූපජීවිතෙන්ද්‍රියයෙක් ඇත.

එහි රූපජීවිතෙන්ද්‍රිය කවරෙ යත් : ඒ රූපී ධර්මයන්ගේ යම් ආයුෂයෙක් සිටීමෙක් යැපීමෙක් යැපෙන අයුරෙක් ඉරියව් පැවැත්මෙක් වැටුමෙක් පාලනයෙක් ජීවිතයෙක් ජීවිතෙන්ද්‍රියයෙක් වේ ද, මේ රූපජීවිතෙන්ද්‍රිය යි කියනු ලැබේ.

එහි අරූපජීවිතෙන්ද්‍රිය කවරෙ යත් : ඒ අරූපීධර්මයන්ගේ යම් ආයුෂයෙක් සිටීමෙක් යැපීමෙක් යැපෙන අයුරෙක් ඉරියව් පැවැත්මෙක් වර්තනයෙක් පාලනයෙක් ජීවිතයෙක් ජීවිතෙන්ද්‍රියයෙක් වේ ද, මේ අරූපජීවිතෙන්ද්‍රිය යි කියනු ලැබේ. මේ ජීවිතෙන්ද්‍රිය යි කියනු ලැබේ.

317. එහි ස්ත්‍රීන්ද්‍රිය කවරෙ යත් : ස්ත්‍රීය පිළිබඳ වූ යම් ස්ත්‍රීලිඛයෙක් ස්ත්‍රීනිමිත්ත යෙක් ස්ත්‍රීක්‍රියායෙක් ස්ත්‍රීආකල්පයෙක් ස්ත්‍රීත්වයෙක් ස්ත්‍රීභාවයෙක් වේ ද, මේ ස්ත්‍රීන්ද්‍රිය යි කියනු ලැබේ.

318. එහි පුරුෂෙන්ද්‍රිය කවරෙ යත් : පුරුෂයා පිළිබඳ යම් පුරුෂලිඛයෙක් පුරුෂ නිමිත්තයෙක් පුරුෂකෘත්‍යයෙක් පුරුෂාකල්පයෙක් පුරුෂත්වයෙක් පුරුෂභාවයෙක් වේ ද, මේ පුරුෂෙන්ද්‍රිය යි කියනු ලැබේ.

319. එහි සුඛීන්ද්‍රිය කවරෙ යත් : යම් කායික වූ මිහිරෙක් කායිකසුඛයෙක් කාය සංස්පර්ශයෙන් උපන් සාතසුඛවෛදයිතයෙක් කායසංස්පර්ශයෙන් උපන් සාතසුඛවෛදනා වක් වේ ද, මේ සුඛීන්ද්‍රිය යි කියනු ලැබේ.

320. එහි දුක්ඛීන්ද්‍රිය කවරෙ යත් : යම් කායික වූ නො මිහිරෙක් කායික වූ දුඃඛයෙක් කායසංස්පර්ශයෙන් උපන් නො මිහිරි වූ දුක් වූ වෛදයිතයෙක් කායසංස්පර්ශයෙන් උපන් නො මිහිරි වූ දුක් වූ වෛදනාවක් වේ ද, මේ දුක්ඛීන්ද්‍රිය යි කියනු ලැබේ.

321. එහි සොමනස්සීන්ද්‍රිය කවරෙ යත් : යම් චෛතසික වූ සාතයෙක් චෛතසික වූ සුඛයෙක් චිත්තසංස්පර්ශයෙන් උපන් සාතසුඛවෛදයිතයෙක් චිත්තසංස්පර්ශයෙන් උපන් සාතසුඛවෛදනාවක් වේ ද, මේ සොමනස්සීන්ද්‍රිය යි කියනු ලැබේ.

322. එහි දෙමනස්සීන්ද්‍රිය කවරෙ යත් : යම් චෛතසික වූ අසාතයෙක් චෛතසික වූ දුඃඛයෙක් චිත්තසංස්පර්ශයෙන් උපන් අසාත වූ දුඃඛ වූ වෛදයිතයෙක් චිත්තසංස්පර්ශයෙන් උපන් අසාත වූ දුඃඛ වූ වෛදනායෙක් වේ ද, මේ දෙමනස්සීන්ද්‍රිය යි කියනු ලැබේ.

323. එහි උපෙක්ඛීන්ද්‍රිය කවරෙ යත් : යම් චෛතසික වූ නො ම සාත වූ අසාත නො වූ වෛදනායෙක් චිත්තසංස්පර්ශයෙන් උපන් නො දුක් නො සුව වෛදයිතයෙක් චිත්තසංස්පර්ශයෙන් උපන් නො දුක් නො සුව වෛදනායෙක් වේ ද, මේ උපෙක්ඛීන්ද්‍රිය යි කියනු ලැබේ.

324. එහි සද්ධින්ද්‍රිය කවරෙ යත් : යම් හැඳිමෙක් හඳුනා අයුරෙක් (ගුණයෙහි) බැස ගැනීමෙක් අධිකප්‍රසාදයෙක් ශ්‍රද්ධාවක් ශ්‍රද්ධෙන්ද්‍රියයෙක් ශ්‍රද්ධාබලයෙක් වේ ද, මේ සද්ධින්ද්‍රිය යි කියනු ලැබේ.

325. එහි විරිධීන්ද්‍රිය කවරෙ යත් : යම් චෛතසික වූ වියාර්මිභයෙක් (කුසිත බැවින් නික්මීමෙක් පරාක්‍රමයෙක් උද්‍යාමයෙක් ව්‍යායාමයෙක් උත්සාහයෙක් අධිමාත්‍ර උත්සාහයෙක් ටාමයෙක් (කුශලසන්තානය) ධැරීමෙක් නො ලිහිල් පරාක්‍රම ඇති බවෙක් නො තැබූ (කුශල) ඡන්ද ඇති බවෙක් නො තැබූ (වියාර්) ධූර ඇති බවෙක් වියාර්‍ය දඩ් කොට ගැනීමෙක් වියාර්‍යෙක් වියාර්‍යන්ද්‍රියයෙක් වියාර්‍යබලයෙක් වේ ද, මේ වියාර්‍යන්ද්‍රිය යි කියනු ලැබේ.

326. තත් කතමං සතියුතං: යා සති අනුස්සති පටිස්සති සති සරණතා ධාරණතා අපිලාපනතා අසම්මුස්සනතා සති සතියුතං සතිබලං සමාසති, ඉදං වුවචති සතියුතං.

327. තත් කතමං සමාධියුතං: යා චිත්තස්ස ඕති සණ්ඨිති අවට්ඨිති අවිසාභාඥේ අවිකෙඛපො අවිසාභට්ඨානසතා සමථො සමාධියුතං සමාධිබලං සමාසමාධි, ඉදං වුවචති සමාධියුතං.

328. තත් කතමං පඤ්ඤියුතං: යා පඤ්ඤා පජානනා විචයො පවිචයො -පෙ- අමොභො ධම්මවිචයො සම්මාදිට්ඨි, ඉදං වුවචති පඤ්ඤියුතං.

329. තත් කතමං අනඤ්ඤාභවඤ්ඤාස්සාමිතියුතං: යා තෙසං ධම්මානං අනඤ්ඤාභානං අදිට්ඨානං අපනනානං අවිදිතානං අසව්ඡිකතානං සව්ඡිකිරියාය පඤ්ඤා පජානනා -පෙ- අමොභො ධම්මවිචයො සම්මාදිට්ඨි ධම්මවිචයසම්මොඤ්ඤිභෙහා මඤ්ඤා මඤ්ඤපරියාපනනං, ඉදං වුවචති අනඤ්ඤාභවඤ්ඤාස්සාමිතියුතං.

330. තත් කතමං අඤ්ඤියුතං: යා තෙසං ධම්මානං ඤාතානං දිට්ඨානං පනනානං විදිතානං සව්ඡිකතානං සව්ඡිකිරියාය පඤ්ඤා පජානනා -පෙ- අමොභො ධම්මවිචයො සම්මාදිට්ඨි ධම්මවිචය-සම්මොඤ්ඤිභෙහා මඤ්ඤා මඤ්ඤපරියාපනනං, ඉදං වුවචති අඤ්ඤියුතං.

331. තත් කතමං අඤ්ඤාභාවියුතං: යා තෙසං ධම්මානං අඤ්ඤාභාවිනං දිට්ඨානං පනනානං විදිතානං සව්ඡිකතානං සව්ඡිකිරියාය පඤ්ඤා පජානනා -පෙ- අමොභො ධම්මවිචයො සම්මාදිට්ඨි ධම්මවිචය-සම්මොඤ්ඤිභෙහා මඤ්ඤා මඤ්ඤපරියාපනනං, ඉදං වුවචති අඤ්ඤාභාවියුතං.

අභිධම්මභාජනියං.

332. බාවිතතියුතාති, චක්ඛුන්ද්‍රියං: සොතියුතං, භානියුතං ජීවිතියුතං කාසියුතං, මනියුතං, ජීවිතියුතං, ඉන්ද්‍රියියුතං, පුරිසියුතං, සුඛියුතං, දුක්ඛියුතං, සොමනස්සියුතං, දොමනස්සියුතං, උපෙක්ඛියුතං, සද්ධියුතං, විරිසියුතං, සතියුතං, සමාධියුතං, පඤ්ඤියුතං, අනඤ්ඤාභවඤ්ඤාස්සාමිතියුතං, අඤ්ඤියුතං, අඤ්ඤාභාවියුතං.

333. බාවිසතීනං ඉන්ද්‍රියානං කති කුසලා, කති අකුසලා, කති අව්‍යාකතා, -පෙ- කති සරණා, කති අරණා:

දසියුතා අව්‍යාකතා. දොමනස්සියුතං අකුසලං. අනඤ්ඤාභවඤ්ඤාස්සාමිතියුතං කුසලං. චතතාරියුතා සියා කුසලා, සියා අව්‍යාකතා. ඡ ඉන්ද්‍රියා සියා කුසලා, සියා අකුසලා, සියා අව්‍යාකතා.

326. එහි සතින්ද්‍රිය කවරෙ යත් : යම් ස්මෘතියක් අනුස්මෘතියක් ප්‍රතිස්මෘතියක් ස්මෘති සංඛ්‍යාත සරණතායෙක් ධර්ම බවෙක් (අරමුණෙහි) බැසගැනීමෙක් නො වූවා වන බවෙක් ස්මෘතියක් ස්මෘතින්ද්‍රියයෙක් ස්මෘතිබලයෙක් සමයක්ස්මෘතියක් වේ ද, මේ සතින්ද්‍රිය යි කියනු ලැබේ.

327. එහි සමාධින්ද්‍රිය කවරෙ යත් : විත්තයාගේ යම් සිටීමෙක් මොනොවට සිටීමෙක් බැසගෙන සිටීමෙක් නො විසිරීමෙක් අවික්ෂේපයෙක් නො විසුළසිත ඇති බවෙක් ශමඵයෙක් සමාධින්ද්‍රියයෙක් සමාධිබලයෙක් සමයක් සමාධියෙක් වේ ද, මේ සමාධින්ද්‍රිය යි කියනු ලැබේ.

328. එහි පඤ්ඤන්ද්‍රිය කවරෙ යත් : යම් ප්‍රඥාවක් පජානනාකාරයෙක් විමසීමෙක් ප්‍රකර්මයෙන් විමසීමෙක් . . . අමොහයෙක් ධර්මවිචයයෙක් සමයග්දෘෂ්ටියක් වේ ද, මේ පඤ්ඤන්ද්‍රිය යි කියනු ලැබේ.

329. එහි අනඤ්ඤතඤ්ඤස්සාමීතින්ද්‍රිය කවරෙ යත් : නො දත් නො දුටු නො පැමිණි (නුවණින්) ප්‍රකට නො කළ ප්‍රත්‍යක්ෂ නො කළ ඒ ධර්මයන් සාක්ෂාත් කරනු පිණිස මාර්ගාභිග වූ මාර්ගපයථාපන්න වූ යම් ප්‍රඥාවක් පජානනාකාරයෙක් . . . අමොහයෙක් ධර්මවිචයයෙක් සමයග්දෘෂ්ටියක් ධර්මවිචයසම්බොධ්‍යාභිගයෙක් වේ ද, මේ අනඤ්ඤ තඤ්ඤස්සාමීතින්ද්‍රිය යි කියනු ලැබේ.

330. එහි අඤ්ඤන්ද්‍රිය කවරෙ යත් : දන්නා ලද දක්නා ලද පැමිණි ප්‍රකට කළ ප්‍රත්‍යක්ෂ කළ ඒ ධර්මයන් සාක්ෂාත් කරනු පිණිස මාර්ගාභිග වූ මාර්ගපයථාපන්න වූ යම් ප්‍රඥාවක් පජානනාකාරයෙක් . . . අමොහයෙක් ධර්මවිචයයෙක් සමයග්දෘෂ්ටියක් ධර්ම විචයසම්බොධ්‍යාභිගයෙක් වේ ද, මේ අඤ්ඤන්ද්‍රිය යි කියනු ලැබේ.

331. එහි අඤ්ඤතාවන්ද්‍රිය කවරෙ යත් : දනසිටි දක්නා ලද අධිගමය කළ ප්‍රකට කළ ප්‍රත්‍යක්ෂ කළ ඒ ධර්මයන් සාක්ෂාත් කරනු පිණිස මාර්ගාභිග වූ මාර්ගපයථාපන්න වූ යම් ප්‍රඥාවක් ප්‍රජානනාකාරයෙක් . . . අමොහයෙක් ධර්මවිචයයෙක් සමයග්දෘෂ්ටියක් ධර්ම විචයසම්බොධ්‍යාභිගයෙක් වේ ද, මේ අඤ්ඤතාවන්ද්‍රිය යි කියනු ලැබේ.

අභිධර්මභාජනිය යි.

332. ඉන්ද්‍රියයෝ දෙ විස්සෙකි : වක්ඛුන්ද්‍රිය ය, සොතින්ද්‍රිය ය, ඝාතීන්ද්‍රිය ය, ජීව්‍යාඉන්ද්‍රිය ය, කායින්ද්‍රිය ය, මනින්ද්‍රිය ය, ජීවිතීන්ද්‍රිය ය, ඉත්ථීන්ද්‍රිය ය, පුරිසින්ද්‍රිය ය, සුඛීන්ද්‍රිය ය, දුක්ඛීන්ද්‍රිය ය, සොමනස්සින්ද්‍රිය ය, දෙමනස්සින්ද්‍රිය ය, උපෙක්ඛීන්ද්‍රිය ය, සද්ධින්ද්‍රිය ය, විරිසින්ද්‍රිය ය, සතින්ද්‍රිය ය, සමාධින්ද්‍රිය ය, පඤ්ඤන්ද්‍රිය ය, අනඤ්ඤ තඤ්ඤස්සාමීතින්ද්‍රිය ය, අඤ්ඤන්ද්‍රිය ය, අඤ්ඤතාවන්ද්‍රිය යි.

333. දෙවිසි ඉන්ද්‍රියයන් අතුරෙහි කුශලයෝ කෙතෙක් ද අකුශලයෝ කෙතෙක් ද අව්‍යාකෘතයෝ කෙතෙක් ද . . . සරණයෝ කෙතෙක් ද අරණයෝ කෙතෙක් ද යත් :

ඉන්ද්‍රියයෝ දස දෙනෙක් අව්‍යාකෘත වෙති, දෙමනස්සින්ද්‍රියය අකුශල ය, අනඤ්ඤ තඤ්ඤස්සාමීතින්ද්‍රියය කුශල ය. ඉන්ද්‍රියයෝ සතර දෙනෙක් කුශලයෝ ද වන්තාහ, අව්‍යාකෘත ද වන්තාහ. ඉන්ද්‍රියයෝ ස දෙනෙක් කුශල ද වන්තාහ, අකුශල ද වන්තාහ, අව්‍යාකෘත ද වන්තාහු යි.

ආදායම් ක්‍රමය න ව්‍යවස්ථාපිත ක්‍රමය වෙදනාය සම්පූර්ණතාවය දුක්ඛාය වෙදනාය සම්පූර්ණතාවය, අදුක්ඛමසුඛාය වෙදනාය සම්පූර්ණතාවය. ඡ ඉන්ද්‍රිය සියා සුඛාය වෙදනාය සම්පූර්ණතාවය, සියා අදුක්ඛමසුඛාය වෙදනාය සම්පූර්ණතාවය. තීර්ණන්ද්‍රිය සියා සුඛාය වෙදනාය සම්පූර්ණතාවය, සියා දුක්ඛාය වෙදනාය සම්පූර්ණතාවය, සියා අදුක්ඛමසුඛාය වෙදනාය සම්පූර්ණතාවය. ජීවිතීන්ද්‍රිය සියා සුඛාය වෙදනාය සම්පූර්ණතාවය, සියා දුක්ඛාය වෙදනාය සම්පූර්ණතාවය, සියා අදුක්ඛමසුඛාය වෙදනාය සම්පූර්ණතාවය, සියා න ව්‍යවස්ථාපිත ක්‍රමය වෙදනාය සම්පූර්ණතාවය දුක්ඛාය වෙදනාය සම්පූර්ණතාවය, අදුක්ඛමසුඛාය වෙදනාය සම්පූර්ණතාවය.

සන්ධිතීන්ද්‍රිය නෙව විපාක න විපාකධම්මධම්මා. තීර්ණන්ද්‍රිය විපාකා. ද්විතීන්ද්‍රිය විපාකධම්මධම්මා. අභ්‍යන්තීන්ද්‍රිය සියා විපාකා, සියා විපාක ධම්මධම්මා. නවීන්ද්‍රිය සියා විපාකා, සියා විපාකධම්මධම්මා, සියා නෙව විපාක න විපාකධම්මධම්මා.

නවීන්ද්‍රිය උපාදිනනුපාදනීයා. දෙමනස්සීන්ද්‍රිය අනුපාදිනනුපාදනීයා. තීර්ණන්ද්‍රිය අනුපාදිනන අනුපාදනීයා. නවීන්ද්‍රිය සියා උපාදිනනුපාදනීයා, සියා අනුපාදිනනුපාදනීයා, සියා අනුපාදිනන අනුපාදනීයා.

නවීන්ද්‍රිය අසංකිලිඨසංකිලෙසිකා. දෙමනස්සීන්ද්‍රිය සංකිලිඨ-සංකිලෙසිකා. තීර්ණන්ද්‍රිය අසංකිලිඨසංකිලෙසිකා. තීර්ණන්ද්‍රිය සියා අසංකිලිඨසංකිලෙසිකා, සියා අසංකිලිඨසංකිලෙසිකා, සියා අසංකිලිඨ-අසංකිලෙසිකා. ඡ ඉන්ද්‍රිය සියා සංකිලිඨසංකිලෙසිකා, සියා අසංකිලිඨ සංකිලෙසිකා, සියා අසංකිලිඨඅසංකිලෙසිකා.

නවීන්ද්‍රිය අවිතකකඅවිචාරා. දෙමනස්සීන්ද්‍රිය සවිතකකඅවිචාරා. උපෙකකීන්ද්‍රිය සියා සවිතකකඅවිචාරා, සියා අවිතකකඅවිචාරා. එකා-දසීන්ද්‍රිය සියා සවිතකකඅවිචාරා. සියා අවිතකකඅවිචාරමනනා, සියා අවිතකකඅවිචාරා.

එකාදසීන්ද්‍රිය න ව්‍යවස්ථාපිත පිතීසභගතාතිපි සුඛසභගතාතිපි උපෙකකාසභගතාතිපි. සොමනස්සීන්ද්‍රිය සියා පිතීසභගතාතිපි, න සුඛසභගතාතිපි, න උපෙකකාසභගතාතිපි, සියා න ව්‍යවස්ථාපිත පිතීසභගතාතිපි. ඡ ඉන්ද්‍රිය සියා පිතීසභගතාතිපි, සියා සුඛසභගතාතිපි, සියා උපෙකකාසභගතාතිපි. ව්‍යවස්ථාපිත සියා පිතීසභගතාතිපි, සියා සුඛසභගතාතිපි, සියා උපෙකකාසභගතාතිපි, සියා න ව්‍යවස්ථාපිත පිතීසභගතාතිපි සුඛසභගතාතිපි උපෙකකාසභගතාතිපි.

පණණරසීන්ද්‍රිය නෙව දසසනෙන න භාවනාය පභානබ්බා. දෙමනස්සීන්ද්‍රිය සියා දසසනෙන පභානබ්බා, සියා භාවනාය පභානබ්බා. ඡ ඉන්ද්‍රිය සියා දසසනෙන පභානබ්බා, සියා භාවනාය පභානබ්බා, සියා නෙව දසසනෙන න භාවනාය පභානබ්බා.

පණණරසීන්ද්‍රිය නෙව දසසනෙන න භාවනාය පභානබ්බාහෙතුකා. දෙමනස්සීන්ද්‍රිය සියා දසසනෙන පභානබ්බාහෙතුකා, සියා භාවනාය පභානබ්බාහෙතුකා. ඡ ඉන්ද්‍රිය සියා දසසනෙන පභානබ්බාහෙතුකා, සියා භාවනාය පභානබ්බාහෙතුකා, සියා නෙවදසසනෙන න භාවනාය පභානබ්බා හෙතුකා.

ඉන්ද්‍රියයේ දෙලොස් දෙනෙක් සුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත හි ද දුඃඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත හි ද උපෙක්ෂාවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත හි ද නො කියයුක්ත හ. ඉන්ද්‍රියයේ ස දෙනෙක් සුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත ද වන්තාහ, උපෙක්ෂාවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත ද වන්තාහ. ඉන්ද්‍රියයේ නිදෙනෙක් සුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත ද වන්තාහ, දුඃඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත ද වන්තාහ, උපෙක්ෂාවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත ද වන්තාහු ය. ජීවිතන්ද්‍රියය සුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත ද වන්තේ ය, දුඃඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත ද වන්තේ ය, උපෙක්ෂාවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත ද වන්තේ ය, සුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත හි ද දුඃඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත හි ද උපෙක්ෂාවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත හි ද නො කියයුතු ද වන්තේ යි.

ඉන්ද්‍රියයේ සත් දෙනෙක් නො ම විපාක වූ විපාකස්වභාවධර්ම නො වූවාහු ය. ඉන්ද්‍රියයේ නිදෙනෙක් විපාකයේ වෙති. ඉන්ද්‍රියයේ දෙදෙනෙක් විපාකස්වභාව ධර්මයේ ය. අඤ්ඤිත්තද්‍රියය විපාක ද වන්තේ ය, විපාකස්වභාවධර්ම ද වන්තේ ය. ඉන්ද්‍රියයේ නව දෙනෙක් විපාක ද වන්තාහ, විපාකස්වභාවධර්ම ද වන්තාහ, නො ම විපාක වූ නො ද විපාකස්වභාවධර්ම ද වන්තාහු යි.

ඉන්ද්‍රියයේ නව දෙනෙක් උපාදිත්තොපාදනිය වෙති. දෙමනස්සිත්තද්‍රියය අනුපාදිත්තොපාදනිය ය. ඉන්ද්‍රියයේ නිදෙනෙක් අනුපාදිත්තොපාදනිය වෙති. ඉන්ද්‍රියයේ නව දෙනෙක් උපාදිත්තොපාදනිය ද වන්තාහ, අනුපාදිත්තොපාදනිය ද වන්තාහ, අනුපාදිත්තොපාදනිය ද වන්තාහු යි.

ඉන්ද්‍රියයේ නව දෙනෙක් අසංක්ලිෂ්ටසාංක්ලෙශික වෙති. දෙමනස්සිත්තද්‍රියය සංක්ලිෂ්ටසාංක්ලෙශික ය. ඉන්ද්‍රියයේ නිදෙනෙක් අසංක්ලිෂ්ටසාංක්ලෙශික වෙති. ඉන්ද්‍රියයේ නිදෙනෙක් අසංක්ලිෂ්ටසාංක්ලෙශික ද වන්තාහ, අසංක්ලිෂ්ටසාංක්ලෙශික ද වන්තාහ. ඉන්ද්‍රියයේ සදෙනෙක් සංක්ලිෂ්ටසාංක්ලෙශික ද වන්තාහ, අසංක්ලිෂ්ටසාංක්ලෙශික ද වන්තාහ, අසංක්ලිෂ්ටසාංක්ලෙශික ද වන්තාහු යි.

ඉන්ද්‍රියයේ නව දෙනෙක් අචිතර්කඅච්චාර වෙති. දෙමනස්සිත්තද්‍රියය සචිතර්ක සච්චාර ය. උපෙක්ෂන්ද්‍රියය සචිතර්කසච්චාර ද වන්තේ ය, අචිතර්කඅච්චාර ද වන්තේ ය. ඉන්ද්‍රියයේ එකොළොසෙක් සචිතර්කසච්චාර ද වන්තාහ, අචිතර්ක ච්චාරමාත්‍ර ද වන්තාහ, අචිතර්කඅච්චාර ද වන්තාහු යි.

එකොළොස් ඉන්ද්‍රිය කෙනෙක් ප්‍රීතියහගත හි ද සුඛසහගත හි ද උපෙක්ෂාසහගත හි ද නො කියයුක්ත හ. සොමනස්සිත්තද්‍රියය ප්‍රීතියහගත වන්තේ ය. සුඛසහගත නො වෙයි උපෙක්ෂාසහගත නො වෙයි, ප්‍රීතියහගත හි ද නො කියයුතු ද වන්තේ ය. ඉන්ද්‍රියයේ සදෙනෙක් ප්‍රීතියහගත ද වන්තාහ, සුඛසහගත ද වන්තාහ, උපෙක්ෂාසහගත ද වන්තාහ. ඉන්ද්‍රියයේ සතර දෙනෙක් ප්‍රීතියහගත ද වන්තාහ, සුඛසහගත ද වන්තාහ, උපෙක්ෂාසහගත ද වන්තාහ, ප්‍රීතියහගත හි ද සුඛසහගත හි ද, උපෙක්ෂාසහගත හි ද නො කියයුතු ද වන්තාහු යි.

පසළොස් ඉන්ද්‍රිය කෙනෙක් නො ම දර්ශනයෙන් නො ද භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යයේ ය. දෙමනස්සිත්තද්‍රිය දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍ය ද වන්තේ ය, භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍ය ද වන්තේ ය. ඉන්ද්‍රියයේ සදෙනෙක් දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍ය ද වන්තාහ, භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍ය ද වන්තාහ, නො ම දර්ශනයෙන් නො ද භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යයේ ද වන්තාහු යි.

පසළොස් ඉන්ද්‍රිය කෙනෙක් නො ම දර්ශනයෙන් නො ද භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍ය හෙතු ඇත්තාහ. දෙමනස්සිත්තද්‍රිය දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍යහෙතුක ද වන්තේ ය, භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යහෙතුක ද වන්තේ ය. ඉන්ද්‍රියයේ සදෙනෙක් දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍ය හෙතුක ද වන්තාහ, භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යහෙතුක ද වන්තාහ, නො ම දර්ශනයෙන් නො ද භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යහෙතුක ද වන්තාහු යි.

දසිනිද්‍රිය නෙව අචයගාමි නාපවයගාමිනො. දෙමනසිනිද්‍රියං අචයගාමි. අනඤ්ඤානඤ්ඤාසාමිනිනිද්‍රියං අපවයගාමි. අඤ්ඤිනිද්‍රියං සියා අපවයගාමි, සියා නෙවාචයගාමි නාපවයගාමි. නවිනිද්‍රියා සියා අචයගාමිනො, සියා අපවයගාමිනො, සියා නෙව අචයගාමි නාපවයගාමිනො.

දසිනිද්‍රියා නෙව සෙකඛා නාසෙකඛා. දවිනිද්‍රියා සෙකඛා. අඤ්ඤානා-විනිද්‍රියං අසෙකඛං. නවිනිද්‍රියා සියා සෙකඛා, සියා අසෙකඛා, සියා නෙව සෙකඛා නාසෙකඛා.

දසිනිද්‍රියා පරිතතා. තිණිනිද්‍රියා අපපමාණා. නවිනිද්‍රියා සියා පරිතතා, සියා මහග්ගතා, සියා අපපමාණා.

සතතිනිද්‍රියා අනාරමමණා. දවිනිද්‍රියා පරිතතාරමමණා. තිණිනිද්‍රියා අපපමාණාරමමණා. දෙමනසිනිද්‍රියං සියා පරිතතාරමමණං, සියා මහග්ගතාරමමණං, න අපපමාණාරමමණං. සියා න චතතඛඛං පරිතතාරමමණනතිපි මහග්ගතාරමමණනතිපි. නවිනිද්‍රියා සියා පරිතතාරමමණා, සියා මහග්ගතාරමමණා, සියා අපපමාණාරමමණා, සියා න චතතඛඛං පරිතතාරමමණනතිපි මහග්ගතාරමමණනතිපි අපපමාණාරමමණනතිපි.

නවිනිද්‍රියා මජ්ඣමා. දෙමනසිනිද්‍රියං භිනං. තිණිනිද්‍රියා පණීතා. තිණිනිද්‍රියා සියා මජ්ඣමා, සියා පණීතා. ඡ ඉන්ද්‍රියා සියා භිනා, සියා මජ්ඣමා, සියා පණීතා.

දසිනිද්‍රියා අනියතා. අනඤ්ඤානඤ්ඤාසාමිනිනිද්‍රියං සමමතතනියතං. චතතාරිනිද්‍රියා සියා සමමතතනියතා, සියා අනියතා. දෙමනසිනිද්‍රියං සියා මිච්ඡතතනියතං, සියා අනියතං. ඡ ඉන්ද්‍රියා සියා මිච්ඡතතනියතා, සියා සමමතතනියතා, සියා අනියතා.

සතතිනිද්‍රියා අනාරමමණා. චතතාරිනිද්‍රියා න චතතඛඛං මග්ගාරමමණනතිපි මග්ගභෙදුකානතිපි මග්ගාධිපතීනොතිපි. අනඤ්ඤානඤ්ඤාසාමිනිනිද්‍රියං න මග්ගාරමමණං, සියා මග්ගභෙදුකං, සියා මග්ගාධිපතී, සියා න චතතඛඛං මග්ගභෙදුකනතිපි මග්ගාධිපතීතිපි. අඤ්ඤිනිද්‍රියං න මග්ගාරමමණං, සියා මග්ගභෙදුකං, සියා මග්ගාධිපතී, සියා න චතතඛඛං මග්ගභෙදුකනතිපි මග්ගාධිපතීතිපි. නවිනිද්‍රියා සියා මග්ගාරමමණා, සියා මග්ගභෙදුකා, සියා මග්ගාධිපතීනො, සියා න චතතඛඛං මග්ගාරමමණනතිපි මග්ගභෙදුකානතිපි මග්ගාධිපතීනොතිපි.

දසිනිද්‍රියා සියා උපපනතා, සියා උපපාදිනො, න චතතඛඛං අනුපපනතාති. දවිනිද්‍රියා සියා උපපනතා, සියා අනුපපනතා, න චතතඛඛං උපපාදිනොති. දසිනිද්‍රියා සියා උපපනතා, සියා අනුපපනතා, සියා උපපාදිනො.

සියා අතීතා, සියා අනාගතා, සියා පච්චුපපනතා.

සතතිනිද්‍රියා අනාරමමණා. දවිනිද්‍රියා පච්චුපපනතාරමමණා. තිණිනිද්‍රියා න චතතඛඛං අතීතාරමමණනතිපි අනාගතාරමමණනතිපි පච්චුපපනතාරමමණනතිපි. දසිනිද්‍රියා සියා අතීතාරමමණා, සියා අනාගතාරමමණා, සියා පච්චුපපනතාරමමණා, සියා න චතතඛඛං අතීතාරමමණනතිපි අනාගතාරමමණනතිපි පච්චුපපනතාරමමණනතිපි.

සියා අජ්ඣතතා, සියා ඛභිඤ්ඤා, සියා අජ්ඣතතඛභිඤ්ඤා.

ඉන්ද්‍රියයෝ දස දෙනෙක් නො ම ආවයගාමී නො ද අපවයගාමීහු ය. දෙමනස්සින්ද්‍රියය ආවයගාමී වෙයි. අනඤ්ඤතඤ්ඤස්සාමීතින්ද්‍රියය අපවයගාමී ය. අඤ්ඤින්ද්‍රියය අපවයගාමී ද වන්නේ ය, නො ම ආවයගාමී නො ද අපවයගාමී ද වන්නේ ය. ඉන්ද්‍රියයෝ නව දෙනෙක් ආවයගාමී ද වන්නාහ, අපවයගාමී ද වන්නාහ, නො ම ආවයගාමී නො ද අපවයගාමී ද වන්නාහු යි.

ඉන්ද්‍රියයෝ දස දෙනෙක් නො ම ශෛක්ෂ නො ද අශෛක්ෂයෝ යි. ඉන්ද්‍රියයෝ දෙදෙනෙක් ශෛක්ෂයෝ ය. දඤ්ඤතාවින්ද්‍රියය අශෛක්ෂ ය. ඉන්ද්‍රියයෝ නව දෙනෙක් ශෛක්ෂ ද වන්නාහ, අශෛක්ෂ ද වන්නාහ, නො ම ශෛක්ෂ වුවාහු නො ද අශෛක්ෂ ද වන්නාහු යි.

ඉන්ද්‍රියයෝ දස දෙනෙක් පරිත්තයෝ වෙති. ඉන්ද්‍රියයෝ කිදෙනෙක් අප්‍රමාණයෝ ය. ඉන්ද්‍රියයෝ නව දෙනෙක් පරිත්ත ද වන්නාහ, මහදගත ද වන්නාහ, අප්‍රමාණ ද වන්නාහු යි.

ඉන්ද්‍රියයෝ සත් දෙනෙක් අනාලම්බන වෙති. ඉන්ද්‍රියයෝ දෙදෙනෙක් පරිත්තාලම්බන වෙති. ඉන්ද්‍රියයෝ කිදෙනෙක් අප්‍රමාණාලම්බන වෙති. දෙමනස්සින්ද්‍රියය පරිත්තාලම්බන ද වන්නේ ය, මහදගතාලම්බන ද වන්නේ ය, අප්‍රමාණාලම්බන නො වෙයි. පරිත්තාලම්බන යි ද මහදගතාලම්බන යි ද නො කියයුතු ද වන්නේ ය. ඉන්ද්‍රියයෝ නව දෙනෙක් පරිත්තාලම්බන ද වන්නාහ, මහදගතාලම්බන ද වන්නාහ, අප්‍රමාණාලම්බන ද වන්නාහ, පරිත්තාලම්බන යි ද මහදගතාලම්බන යි ද අප්‍රමාණාලම්බන යි ද නො කියයුතු ද වන්නාහු යි.

ඉන්ද්‍රියයෝ නව දෙනෙක් මධ්‍යම වෙති. දෙමනස්සින්ද්‍රියය භීත ය. ඉන්ද්‍රියයෝ කිදෙනෙක් ප්‍රණීතයෝ ය. ඉන්ද්‍රියයෝ කිදෙනෙක් මධ්‍යම ද වන්නාහ, ප්‍රණීත ද වන්නාහු ය. ඉන්ද්‍රියයෝ සදෙනෙක් භීත ද වන්නාහ, මධ්‍යම ද වන්නාහ, ප්‍රණීත ද වන්නාහු යි.

ඉන්ද්‍රියයෝ දස දෙනෙක් අනියතයහ. අනඤ්ඤතඤ්ඤස්සාමීතින්ද්‍රියය සම්‍යක්ඛනියත ය. ඉන්ද්‍රියයෝ සතර දෙනෙක් සම්‍යක්ඛනියත ද වන්නාහ, අනියත ද වන්නාහ, දෙමනස්සින්ද්‍රියය මිථ්‍යාක්ඛනියත ද වන්නේ ය. අනියත ද වන්නේ ය. ඉන්ද්‍රියයෝ සදෙනෙක් මිථ්‍යාක්ඛනියත ද වන්නාහ, සම්‍යක්ඛනියත ද වන්නාහ, අනියත ද වන්නාහු යි.

ඉන්ද්‍රියයෝ සත් දෙනෙක් අනාලම්බන වෙති. ඉන්ද්‍රියයෝ සතර දෙනෙක් මාර්ගාලම්බනහ යි ද මාර්ගහෙතුකහ යි ද මාර්ගාධිපතිහ යි ද නො කියයුත්තාහ. අනඤ්ඤතඤ්ඤස්සාමීතින්ද්‍රියය මාර්ගාලම්බන නො වෙයි, මාර්ගහෙතුක ද වන්නේ ය, මාර්ගාධිපති ද වන්නේ ය, මාර්ගහෙතුක යි ද මාර්ගාධිපති යි ද නො කියයුතු ද වන්නේ ය. ඉන්ද්‍රියයෝ නව දෙනෙක් මාර්ගාලම්බන ද වන්නාහ, මාර්ගහෙතුක ද වන්නාහ, මාර්ගාධිපති ද වන්නාහ, මාර්ගාලම්බනහ යි ද මාර්ගහෙතුකහ යි ද මාර්ගාධිපතිහ යි ද නො කියයුතු ද වන්නාහු යි.

ඉන්ද්‍රියයෝ දස දෙනෙක් උත්පන්න ද වන්නාහ, උත්පාදී ද වන්නාහ, අනුත්පන්නහ යි නො කියයුත්තාහ. ඉන්ද්‍රියයෝ දෙදෙනෙක් උත්පන්න ද වන්නාහ, අනුත්පන්න ද වන්නාහ, උත්පාදීහු ය යි නො කියයුත්තාහ. ඉන්ද්‍රියයෝ දස දෙනෙක් උත්පන්න ද වන්නාහ, අනුත්පන්න ද වන්නාහ, උත්පාදී ද වන්නාහු යි.

(දෙවියි ඉන්ද්‍රියයෝ) අතීත ද වන්නාහ, අනාගත ද වන්නාහ, ප්‍රත්‍යුත්පන්න ද වන්නාහු යි.

ඉන්ද්‍රියයෝ සත්දෙනෙක් අනාලම්බනයෝය. ඉන්ද්‍රියයෝ දෙදෙනෙක් වච්චානාලම්බනයෝය. ඉන්ද්‍රියයෝ කිදෙනෙක් අතීතාලම්බනහයි ද අනාගතාලම්බනහයි ද වච්චානාලම්බනහයි ද නො කියයුත්තාහ. ඉන්ද්‍රියයෝ දසදෙනෙක් අතීතාලම්බන ද අනාගතාලම්බන ද වච්චානාලම්බන ද වන්නාහ, අතීතාලම්බනහයි ද අනාගතාලම්බන හයි ද වච්චානාලම්බනහයි ද නොකියයුතු වන්නාහ.

(දෙවියි ඉන්ද්‍රියයෝ) අධ්‍යාත්ම ද වන්නාහ. බාහිර ද වන්නාහ, අධ්‍යාත්ම බාහිර ද වන්නාහු යි.

සතතින්ද්‍රියා අනාරම්භා. තිණින්ද්‍රියා බහිඤ්ඤාරම්භා. චන්තාරින්ද්‍රියා සියා අජකිත්තාරම්භා, සියා බහිඤ්ඤාරම්භා, සියා අජකිත්තබහිඤ්ඤාරම්භා. අට්ඨන්ද්‍රියා සියා අජකිත්තාරම්භා, සියා බහිඤ්ඤාරම්භා, සියා අජකිත්තබහිඤ්ඤාරම්භා, සියා න චත්තබ්බා අජකිත්තාරම්භාති'පි බහිඤ්ඤාරම්භාති'පි අජකිත්තබහිඤ්ඤාරම්භාති'පි.

පඤ්චන්ද්‍රියා අනිදස්සනසපච්ඡා. සත්තරසින්ද්‍රියා අනිදස්සන අපච්ඡා.

334. චන්තාරින්ද්‍රියා හෙතු. අට්ඨාරසින්ද්‍රියා න හෙතු.

සතතින්ද්‍රියා සහෙතුකා. නවින්ද්‍රියා අහෙතුකා. ඡ ඉන්ද්‍රියා සියා සහෙතුකා, සියා අහෙතුකා.

සතතින්ද්‍රියා හෙතුසම්පයුත්තා. නවින්ද්‍රියා හෙතුවිපපයුත්තා. ඡ ඉන්ද්‍රියා සියා හෙතුසම්පයුත්තා, සියා හෙතුවිපපයුත්තා.

චන්තාරින්ද්‍රියා හෙතු වෙච්ච සහෙතුකා ච. නවින්ද්‍රියා න චත්තබ්බා හෙතු වෙච්ච සහෙතුකාති'පි, සහෙතුකා වෙච්ච න ච හෙතුති'පි. තිණින්ද්‍රියා, න චත්තබ්බා හෙතු වෙච්ච සහෙතුකාති, සහෙතුකා වෙච්ච න ච හෙතු. ඡ ඉන්ද්‍රියා න චත්තබ්බා හෙතු වෙච්ච සහෙතුකාති, සියා සහෙතුකා වෙච්ච න ච හෙතු, සියා න චත්තබ්බා සහෙතුකාවෙච්ච න ච හෙතුති.

චන්තාරින්ද්‍රියා හෙතු වෙච්ච හෙතු සම්පයුත්තා ච. නවින්ද්‍රියා න චත්තබ්බා හෙතු වෙච්ච හෙතුසම්පයුත්තාති'පි හෙතුසම්පයුත්තා වෙච්ච න ච හෙතුති'පි. තිණින්ද්‍රියා න චත්තබ්බා හෙතු වෙච්ච හෙතුසම්පයුත්තාති, හෙතුසම්පයුත්තා වෙච්ච න ච හෙතු. ඡ ඉන්ද්‍රියා න චත්තබ්බා හෙතු වෙච්ච හෙතු සම්පයුත්තාති, සියා හෙතුසම්පයුත්තා වෙච්ච න ච හෙතු, සියා න චත්තබ්බා හෙතුසම්පයුත්තා වෙච්ච න ච හෙතුති.

නවින්ද්‍රියා න හෙතු අහෙතුකා. තිණින්ද්‍රියා න හෙතු සහෙතුකා. චන්තාරින්ද්‍රියා න චත්තබ්බා න හෙතු සහෙතුකාති'පි න හෙතු අහෙතුකාති'පි. ඡ ඉන්ද්‍රියා සියා න හෙතු සහෙතුකා, සියා න හෙතු අහෙතුකා.

335. සපච්චයා, සඛිතා, අනිදස්සනා.

පඤ්චන්ද්‍රියා සපච්ඡා. සත්තරසින්ද්‍රියා අපච්ඡා.

සතතින්ද්‍රියා රූපා. චුඤ්ඤින්ද්‍රියා අරූපා. ජ්චිතින්ද්‍රියං සියා රූපං, සියා අරූපං.

දසින්ද්‍රියා ලොකියා. තිණින්ද්‍රියා ලොකුත්තරා. නවින්ද්‍රියා සියා ලොකියා, සියා ලොකුත්තරා.

කෙනච්චි විඤ්ඤායා කෙනච්චි න විඤ්ඤායා.

ඉන්ද්‍රියයේ සත් දෙනෙක් අනාලම්බනයේ ය. ඉන්ද්‍රියයේ තිදෙනෙක් බාහිරාලම්බනයේ ය. ඉන්ද්‍රියයේ සතර දෙනෙක් අද්ධාත්මාලම්බන ද වන්තාහ, බාහිරාලම්බන ද වන්තාහ, අද්ධාත්මබාහිරාලම්බන ද වන්තාහ. ඉන්ද්‍රියයේ අට දෙනෙක් අද්ධාත්මාලම්බන ද වන්තාහ, බාහිරාලම්බන ද වන්තාහ, අද්ධාත්මබාහිරාලම්බන ද වන්තාහ, අධ්‍යාත්මාලම්බන යි ද බාහිරාලම්බන යි ද අද්ධාත්මබාහිරාලම්බන යි ද නො කියුතු වන්තාහු යි.

ඉන්ද්‍රියයේ පස් දෙනෙක් අනිදර්ශනප්‍රතිසයේ ය. ඉන්ද්‍රියයේ සතළොස් දෙනෙක් අනිදර්ශනප්‍රතිසයේ යි.

334. ඉන්ද්‍රියයේ සතර දෙනෙක් හෙතුහු වෙති. ඉන්ද්‍රියයේ අටළොස් දෙනෙක් හෙතුහු නො වෙත්.

ඉන්ද්‍රියයේ සත් දෙනෙක් සහෙතුකයේ ය. ඉන්ද්‍රියයේ නව දෙනෙක් අහෙතුකයේ ය. ඉන්ද්‍රියයේ සදෙනෙක් සහෙතුක ද වන්තාහ, අහෙතුක ද වන්තාහු යි.

ඉන්ද්‍රියයේ සත් දෙනෙක් හෙතුසම්ප්‍රයුක්තයේ ය. ඉන්ද්‍රියයේ නව දෙනෙක් හෙතුවිප්‍රයුක්තයේ ය. ඉන්ද්‍රියයේ සදෙනෙක් හෙතුසම්ප්‍රයුක්ත ද වන්තාහ, හෙතු විප්‍රයුක්ත ද වන්තාහු යි.

ඉන්ද්‍රියයේ සතර දෙනෙක් හෙතු ද වූවාහු ම සහෙතුකයේ ද වෙති. ඉන්ද්‍රියයේ නව දෙනෙක් හෙතු ද වූවාහු ම සහෙතුකහ යි ද සහෙතුක ද වූවාහු ම නො ද හෙතුහ යි ද නො කියුත්තාහු ය. ඉන්ද්‍රියයේ තිදෙනෙක් හෙතු ද වූ ම සහෙතුකයේ යි නො කියුත්තාහ, සහෙතුක ද වූවාහු ම නො ද හෙතු වෙති. ඉන්ද්‍රියයේ සදෙනෙක් හෙතු ද වූවාහු ම සහෙතුකයේ යි නො කියුත්තාහ. සහෙතුක ද වූවාහු ම නො ද හෙතු ද වෙති. සහෙතුක ද වූවාහු ම නො ද හෙතු වෙති නො කියුත්තාහු යි.

ඉන්ද්‍රියයේ සතර දෙනෙක් හෙතු ද වූවාහු ම හෙතුසම්ප්‍රයුක්ත ද වෙති. ඉන්ද්‍රියයේ නව දෙනෙක් හෙතු ද වූ ම හෙතුසම්ප්‍රයුක්තහ යි ද හෙතුසම්ප්‍රයුක්ත ද වූවාහු ම නො ද හෙතුහ යි ද නො කියුත්තාහ. ඉන්ද්‍රියයේ තිදෙනෙක් හෙතු ද වූ ම හෙතුසම්ප්‍රයුක්තයේ යි නො කියුත්තාහ. හෙතු සම්ප්‍රයුක්ත ද වූවාහු ම නො ද හෙතු වෙති. ඉන්ද්‍රියයේ සදෙනෙක් හෙතු ද වූවාහු ම හෙතුසම්ප්‍රයුක්තයේ යි නො කියුත්තාහ. හෙතු සම්ප්‍රයුක්ත ද වූවාහු ම නො ද හෙතු ද වන්තාහ. හෙතුසම්ප්‍රයුක්ත ද වූවාහු ම නො ද හෙතුහ යි නො කියුතු වන්තාහු යි.

ඉන්ද්‍රියයේ නව දෙනෙක් හෙතු නො වූ අහෙතුකයේ ය. ඉන්ද්‍රියයේ තිදෙනෙක් හෙතු නො වූ සහෙතුකයේ ය. ඉන්ද්‍රියයේ සතර දෙනෙක් හෙතු නො වූ සහෙතුකහ යි ද හෙතු නො වූ අහෙතුකහ යි ද නො කියුත්තාහ. ඉන්ද්‍රියයේ සදෙනෙක් හෙතු නො වූ සහෙතුක ද වන්තාහ, හෙතු නො වූ අහෙතුක ද වන්තාහු යි.

335. (දෙවිසි ඉන්ද්‍රියයේ) සප්තායේ ය. සංඛ්‍යාතයේ ය. අනිදර්ශනයේ යි.

ඉන්ද්‍රියයේ පස් දෙනෙක් සප්තිසයේ ය. ඉන්ද්‍රියයේ සතළොස් දෙනෙක් අප්‍රතිසයේ යි.

ඉන්ද්‍රියයේ සත් දෙනෙක් රූපවත්හ. ඉන්ද්‍රියයේ කුදුස් දෙනෙක් අරූපයේ ය. ජීවිතන්ද්‍රියය රූප ද වන්නේ ය, අරූප ද වන්නේ යි.

ඉන්ද්‍රියයේ දස දෙනෙක් ලෞකිකයේ ය. ඉන්ද්‍රියයේ තිදෙනෙක් ලෞකොත්තරයේ ය. ඉන්ද්‍රියයේ නව දෙනෙක් ලෞකික ද වන්තාහ, ලෞකොත්තර ද වන්තාහු යි.

(දෙවිසි ඉන්ද්‍රියයේ) කිසි විභවනයකින් දක යුත්තාහ, කිසි විභවනයකින් නො දක යුත්තාහු යි.

336. නො ආසවා.

දසිනියා සාසවා. තිණිනියා අනාසවා. නවිනියා සියා සාසවා, සියා අනාසවා.

පණණරසිනියා ආසවවිපපයුතනා. දොමනසසිනියං ආසවසමපයුතනං. ඡ ඉන්ද්‍රියා සියා ආසවසමපයුතනා, සියා ආසවවිපපයුතනා.

දසිනියා න වතතබ්බා ආසවා වෙව සාසවාති, සාසවා වෙව නො ච ආසවාති. තිණිනියා න වතතබ්බා ආසවා වෙව සාසවාති'පි සාසවා වෙව නො ච ආසවාති'පි. නවිනියා න වතතබ්බා ආසවා වෙව සාසවාති, සියා සාසවා වෙව නො ච ආසවා, සියා න වතතබ්බා සාසවා වෙව නො ච ආසවාති.

පණණරසිනියා න වතතබ්බා ආසවා වෙව ආසවසමපයුතනාති'පි, ආසවසමපයුතනා වෙව නො ච ආසවාති'පි. දොමනසසිනියං න වතතබ්බං ආසවො වෙව ආසවසමපයුතනනති, ආසවසමපයුතනං වෙව නො ච ආසවො. ඡ ඉන්ද්‍රියා න වතතබ්බා ආසවා වෙව ආසවසමපයුතනාති, සියා ආසවසමපයුතනා වෙව නො ච ආසවා, සියා න වතතබ්බා ආසවසමපයුතනා වෙව නො ච ආසවාති.

නවිනියා ආසවවිපපයුතනසාසවා. තිණිනියා ආසවවිපපයුතන-අනාසවා. දොමනසසිනියං න වතතබ්බං ආසවවිපපයුතනසාසවනති'පි ආසවවිපපයුතනඅනාසවනති'පි. තිණිනියා සියා ආසවවිපපයුතන සාසවා, සියා ආසවවිපපයුතනඅනාසවා. ඡ ඉන්ද්‍රියා සියා ආසවවිපපයුතනසාසවා, සියා ආසවවිපපයුතන අනාසවා, සියා න වතතබ්බා ආසවවිපපයුතන-සාසවාති'පි ආසවවිපපයුතනඅනාසවාති'පි.

337. නො සඤ්ඤප්පනා.

දසිනියා සඤ්ඤප්පනියා. තිණිනියා අසංයොප්පනියා. නවිනියා සියා සංයොප්පනියා, සියා අසංයොප්පනියා.

පණණරසිනියා සංයොප්පනවිපපයුතනා. දොමනසසිනියං සංයොප්පන-සමපයුතනං. ඡ ඉන්ද්‍රියා සියා සංයොප්පනසමපයුතනා, සියා සංයොප්පන-විපපයුතනා.

දසිනියා න වතතබ්බා සංයොප්පනා වෙව සංයොප්පනියාති, සංයො-ප්පනියා වෙව නො ච සංයොප්පනා. තිණිනියා න වතතබ්බා සඤ්ඤප්පනා-වෙව සඤ්ඤප්පනියාතිපි සඤ්ඤප්පනියා වෙව නො ච සංයොප්පනාතිපි. නවිනියා න වතතබ්බා සංයොප්පනාවෙව සංයොප්පනියාති, සියා සංයො-ප්පනියා වෙව නො ච සංයොප්පනා, සියා න වතතබ්බා සංයොප්පනියා වෙව නො ච සංයොප්පනාති.

පණණරසිනියා න වතතබ්බා සංයොප්පනාවෙ'ව සංයොප්පනසමප-යුතනාති'පි සංයොප්පනසමපයුතනා වෙව නො ච සංයොප්පනාතිපි. දොමනසසිනියං න වතතබ්බං සංයොප්පනං වෙව සංයොප්පනසමපයුතනනති, සංයොප්පනසමපයුතනං වෙව නො ච සංයොප්පනං. ඡ ඉන්ද්‍රියා න වතතබ්බා සංයොප්පනා වෙව සඤ්ඤප්පනසමපයුතනාති, සියා සඤ්ඤප්පනසමප-යුතනා වෙව නො ච සංයොප්පනා, සියා න වතතබ්බා සංයොප්පනසමප-යුතනා වෙව නො ච සංයොප්පනාති.

නවින්ද්‍රියං සංයෝජනවිපසයුතතසංයෝජනියා, තීණීන්ද්‍රියං සංයෝජන විපසයුතතඅසංයෝජනියා, දොමනසයින්ද්‍රියං න චතතබ්බං සංයෝජන විපසයුතතසංයෝජනියනතිපි සංයෝජනවිපසයුතතඅසංයෝජනියනති'පි. තීණීන්ද්‍රියං සියං සංයෝජනවිපසයුතතසංයෝජනියා, සියං සංයෝජන විපසයුතතඅසංයෝජනියා. ඡ ඉන්ද්‍රියං සියං සංයෝජනවිපසයුතත සංයෝජනියා, සියං සංයෝජනවිපසයුතතඅසංයෝජනියා, සියං න චතතබ්බං සංයෝජනවිපසයුතතසංයෝජනියාති'පි සඤ්ඤාජනවිපස- යුතතඅසංයෝජනියාති'පි.

338. නො ගන්තා.

දසින්ද්‍රියං ගන්තනියා තීණීන්ද්‍රියං අගන්තනියා. නවින්ද්‍රියං සියං ගන්තනියා, සියං අගන්තනියා.

පණණරසින්ද්‍රියං ගන්තවිපසයුතතා. දොමනසයින්ද්‍රියං ගන්තසම්පයුතතං. ඡ ඉන්ද්‍රියං සියං ගන්තසම්පයුතතා, සියං ගන්තවිපසයුතතා.

දසින්ද්‍රියං න චතතබ්බං ගන්තා චෙ'ච ගන්තනියාති, ගන්තනියා චෙච නොච ගන්තා. තීණීන්ද්‍රියං න චතතබ්බං ගන්තා චෙච ගන්තනියාති'පි ගන්තනියා චෙච නොච ගන්තාති'පි. නවින්ද්‍රියං න චතතබ්බං ගන්තා චෙච ගන්තනියාති, සියං ගන්තනියා චෙච නොච ගන්තා, සියං න චතතබ්බං ගන්තනියා චෙච නොච ගන්තාති.

පණණරසින්ද්‍රියං න චතතබ්බං ගන්තා චෙච ගන්තසම්පයුතතාති'පි ගන්ත සම්පයුතතා චෙච නොච ගන්තාති'පි. දොමනසයින්ද්‍රියං න චතතබ්බං ගන්තා චෙච ගන්තසම්පයුතතනති, ගන්තසම්පයුතතං චෙච නොච ගන්තා. ඡ ඉන්ද්‍රියං න චතතබ්බං ගන්තා චෙච ගන්තසම්පයුතතාති, සියං ගන්තසම්ප- යුතතා චෙච නොච ගන්තා, සියං න චතතබ්බං ගන්තසම්පයුතතා චෙච නොච ගන්තාති.

නවින්ද්‍රියං ගන්තවිපසයුතතගන්තනියා. තීණීන්ද්‍රියං ගන්තවිපසයුතත අගන්තනියා. දොමනසයින්ද්‍රියං න චතතබ්බං ගන්තවිපසයුතතගන්තනියනති'පි ගන්තවිපසයුතතඅගන්තනියනති'පි. තීණීන්ද්‍රියං සියං ගන්තවිපසයුතතගන්තනියා, සියං ගන්තවිපසයුතතඅගන්තනියා. ඡ ඉන්ද්‍රියං සියං ගන්තවිපසයුතතගන්තනියා, සියං ගන්තවිපසයුතතඅගන්තනියා, සියං න චතතබ්බං ගන්තවිපසයුතත ගන්තනියාති'පි ගන්තවිපසයුතතඅගන්තනියාති'පි.

339.-341. නො මිභා -පෙ- නො යොගා -පෙ- නො නිවරණා.

දසින්ද්‍රියං නිවරණියා, තීණීන්ද්‍රියං අනිවරණියා නවින්ද්‍රියං සියං නිවරණියා, සියං අනිවරණියා.

පණණරසින්ද්‍රියං නිවරණවිපසයුතතා. දොමනසයින්ද්‍රියං නිවරණ සම්පයුතතං. ඡ ඉන්ද්‍රියං සියං නිවරණසම්පයුතතා සියං නිවරණවිපසයුතතා.

දසින්ද්‍රියං න චතතබ්බං නිවරණං චෙච නිවරණියාති, නිවරණියා චෙච නොච නිවරණං. තීණීන්ද්‍රියං න චතතබ්බං නිවරණං චෙච නිවරණියාති'පි නිවරණියා චෙච නොච නිවරණාති'පි. නවින්ද්‍රියං න චතතබ්බං නිවරණං චෙච නිවරණියාති. සියං නිවරණියා චෙච නොච නිවරණං, සියං න චතතබ්බං නිවරණියා චෙච නොච නිවරණාති.

පණණරසිඤ්ඤා න වතතබ්බං නිවරණං වෙච නිවරණසම්පයුතතාති'පි නිවරණසම්පයුතතා වෙච නො ච නිවරණාති'පි. දෙමනසසිඤ්ඤා න වතතබ්බං නිවරණං වෙච නිවරණසම්පයුතතනති, නිවරණසම්පයුතතං වෙච නො ච නිවරණං. ඡ ඉන්ද්‍රියං න වතතබ්බං නිවරණං වෙච නිවරණසම්පයුතතාති, සියං නිවරණසම්පයුතතා වෙච නො ච නිවරණං, සියං න වතතබ්බං නිවරණසම්පයුතතා වෙච නො ච නිවරණාති.

නවිඤ්ඤා නිවරණවිපයුතතනිවරණීයා. තිණිඤ්ඤා නිවරණවිපයුතතතඤ්ඤානිවරණීයා. දෙමනසසිඤ්ඤා න වතතබ්බං නිවරණවිපයුතතනිවරණීයනති'පි, නිවරණවිපයුතතතඤ්ඤානිවරණීයනති'පි. තිණිඤ්ඤා සියං නිවරණවිපයුතතනිවරණීයා, සියං නිවරණවිපයුතතතඤ්ඤානිවරණීයා. ඡ ඉන්ද්‍රියං සියං නිවරණවිපයුතතනිවරණීයා, සියං නිවරණවිපයුතතතඤ්ඤානිවරණීයා, සියං නිවරණවිපයුතතතඤ්ඤානිවරණීයා, සියං න වතතබ්බං නිවරණවිපයුතතනිවරණීයාති'පි නිවරණවිපයුතතතඤ්ඤානිවරණීයාති'පි.

342. නො පරාමාසා.

දසිඤ්ඤා පරාමධා. තිණිඤ්ඤා අපරාමධා. නවිඤ්ඤා සියං පරාමධා, සියං අපරාමධා.

සොලසිඤ්ඤා පරාමාසවිපයුතතා. ඡ ඉන්ද්‍රියං සියං පරාමාසසම්පයුතතා, සියං පරාමාස විපයුතතා.

දසිඤ්ඤා න වතතබ්බං පරාමාසා වෙච පරාමධාති, පරාමධා වෙච නො ච පරාමාසා. තිණිඤ්ඤා න වතතබ්බං පරාමාසා වෙච පරාමධාති'පි, පරාමධා වෙච නො ච පරාමාසාති'පි. නවිඤ්ඤා න වතතබ්බං පරාමාසා වෙච පරාමධාති, සියං පරාමධා වෙච නො ච පරාමාසා, සියං න වතතබ්බං පරාමධා වෙච නො ච පරාමාසාති.

දසිඤ්ඤා පරාමාසවිපයුතතපරාමධා. තිණිඤ්ඤා පරාමාසවිපයුතතතඅපරාමධා, තිණිඤ්ඤා සියං පරාමාසවිපයුතතපරාමධා සියං පරාමාසවිපයුතත අපරාමධා ඡ ඉන්ද්‍රියං සියං පරාමාසවිපයුතතපරාමධා, සියං පරාමාසවිපයුතතතඅපරාමධා, සියං න වතතබ්බං පරාමාසවිපයුතතපරාමධාති'පි පරාමාසවිපයුතතතඅපරාමධාති'පි.

343. සතතිඤ්ඤා අනාරම්මණං. චුද්දසිඤ්ඤා සාරම්මණං. ජිවිතිඤ්ඤා සියං සාරම්මණං, සියං අනාරම්මණං.

ඵකවිසතිඤ්ඤා නො විතතා. මතිඤ්ඤා විතතං.

තෙරසිඤ්ඤා වෙතසිකා. අට්ඨසිඤ්ඤා අවෙතසිකා. ජිවිතිඤ්ඤා සියං වෙතසිකං, සියං අවෙතසිකං.

තෙරසිඤ්ඤා විතතසම්පයුතතා. සතතිඤ්ඤා විතතවිපයුතතා. ජිවිතිඤ්ඤා සියං විතතසම්පයුතතං, සියං විතතවිපයුතතං. මතිඤ්ඤා න වතතබ්බං විතෙතන සම්පයුතතනති'පි විතෙතන විපයුතතනති'පි.

තෙරසිඤ්ඤා විතතසංසධා. සතතිඤ්ඤා විතතවිසංසධා. ජිවිතිඤ්ඤා සියං විතතසංසධං, සියං විතතවිසංසධං. මතිඤ්ඤා න වතතබ්බං විතෙතන සංසධානති'පි විතෙතන විසංසධානති'පි.

පසළොස් ඉන්ද්‍රිය කෙනෙක් නිවරණ ද වූවාහු ම නිවරණසම්ප්‍රයුක්තහ යි ද නිවරණ සම්ප්‍රයුක්ත ද වූවාහු ම නො ද නිවරණහ යි ද නො කියයුක්තාහ. දෙමනස්සින්ද්‍රිය නිවරණ යෙක් ද වූයේ ම නිවරණසම්ප්‍රයුක්තයෙකැ යි නො කියයුක්තේ ය, නිවරණසම්ප්‍රයුක්ත ද වූයේ ම නො ද නිවරණ වෙයි. ඉන්ද්‍රියයෝ ස දෙනෙක් නිවරණ ද වූවාහු ම නිවරණ සම්ප්‍රයුක්තහ යි නො කියයුක්තාහ, නිවරණසම්ප්‍රයුක්ත ද වූවාහු ම නො ද නිවරණ ද වන්නාහ, නිවරණසම්ප්‍රයුක්ත ද වූවාහු ම නො ද නිවරණහ යි නො කියයුතු වන්නාහු යි.

ඉන්ද්‍රියයෝ නව දෙනෙක් නිවරණවිප්‍රයුක්තනිවරණිය වෙති. ඉන්ද්‍රියයෝ ති දෙනෙක් නිවරණවිප්‍රයුක්තඅනිවරණිය වෙති. දෙමනස්සින්ද්‍රිය නිවරණවිප්‍රයුක්ත නිවරණිය යි ද නිවරණවිප්‍රයුක්ත අනිවරණිය යි ද නො කියයුතු ය. ඉන්ද්‍රියයෝ ති දෙනෙක් නිවරණවිප්‍රයුක්ත නිවරණිය ද වන්නාහ, නිවරණවිප්‍රයුක්ත අනිවරණිය ද වන්නාහ, ඉන්ද්‍රියයෝ ස දෙනෙක් නිවරණවිප්‍රයුක්තනිවරණිය ද වන්නාහ, නිවරණවිප්‍රයුක්ත අනිවරණිය ද වන්නාහ, නිවරණවිප්‍රයුක්ත නිවරණියහ යි ද නිවරණවිප්‍රයුක්ත අනිවරණියහ යි ද නො කියයුතු වන්නාහු යි.

342. (දෙවිසි ඉන්ද්‍රියයෝ) පරාමාසයෝ නො වෙත්.

ඉන්ද්‍රියයෝ දස දෙනෙක් පරාමාෂ්ටයහ, ඉන්ද්‍රියයෝ ති දෙනෙක් අපරාමාෂ්ටයහ, ඉන්ද්‍රියයෝ නව දෙනෙක් පරාමාෂ්ට ද වන්නාහ, අපරාමාෂ්ට ද වන්නාහු යි.

ඉන්ද්‍රියයෝ සොළොස් දෙනෙක් පරාමර්භවිප්‍රයුක්තයහ, ඉන්ද්‍රියයෝ සදෙනෙක් පරාමර්භවසම්ප්‍රයුක්ත ද වන්නාහ, පරාමර්භවිප්‍රයුක්ත ද වන්නාහු යි.

ඉන්ද්‍රියයෝ දස දෙනෙක් පරාමර්භ ද වූවාහු ම පරාමාෂ්ටහ යි නො කියයුක්තාහ, පරාමාෂ්ට ද වූවාහු ම නො ද පරාමභියෝ වෙති. ඉන්ද්‍රියයෝ තිදෙනෙක් පරාමභ ද වූ ම පරාමාෂ්ටහ යි ද පරාමාෂ්ට ද වූවාහු ම නො ද පරාමභහ යි ද නො කියයුක්තාහ. ඉන්ද්‍රිය යෝ නව දෙනෙක් පරාමභ ද වූ ම නො ද පරාමෂ්ටහ යි නො කියයුක්තාහ, පරාමාෂ්ට ද වූවාහු ම නො ද පරාමභ ද වන්නාහ, පරාමාෂ්ට ද වූවාහු ම නො ද පරාමභහ යි නො කිය යුතු ද වන්නාහු යි.

ඉන්ද්‍රියයෝ දස දෙනෙක් පරාමභවිප්‍රයුක්ත පරාමාෂ්ටයෝ වෙති. ඉන්ද්‍රියයෝ ති දෙනෙක් පරාමභවිප්‍රයුක්ත අපරාමාෂ්ටයහ. ඉන්ද්‍රියයෝ ති දෙනෙක් පරාමභවිප්‍රයුක්ත පරාමාෂ්ට ද වන්නාහ, පරාමභවිප්‍රයුක්ත අපරාමාෂ්ට ද වන්නාහ. ඉන්ද්‍රියයෝ ස දෙනෙක් පරාමභවිප්‍රයුක්ත පරාමාෂ්ට ද වන්නාහ, පරාමභවිප්‍රයුක්ත අපරාමාෂ්ට ද වන්නාහ, පරාමභවිප්‍රයුක්ත පරාමාෂ්ටහ යි ද පරාමභවිප්‍රයුක්ත අපරාමාෂ්ටහ යි ද නො කියයුතු ද වන්නාහු යි.

343. ඉන්ද්‍රියයෝ සත් දෙනෙක් අනාලම්බනයහ. ඉන්ද්‍රියයෝ තුදස් දෙනෙක් සාලම්බනයහ. ජීවිතින්ද්‍රිය සාලම්බන ද වන්නේ ය, අනාලම්බන ද වන්නේ යි.

එක්විසි ඉන්ද්‍රියයෝ විත්තයෝ නො වෙති. මනින්ද්‍රිය විත්ත වේ.

තෙළෙස් ඉන්ද්‍රිය කෙනෙක් ඉවෙතසිකයෝ වෙති. ඉන්ද්‍රියයෝ අට දෙනෙක් අඉවෙතසිකයෝ ය. ජීවිතින්ද්‍රිය ඉවෙතසික ද වන්නේ ය, අඉවෙතසික ද වන්නේ යි.

තෙළෙස් ඉන්ද්‍රිය කෙනෙක් විත්තසම්ප්‍රයුක්තයෝ වෙති. ඉන්ද්‍රියයෝ සත් දෙනෙක් විත්තවිප්‍රයුක්තයෝ ය. ජීවිතින්ද්‍රිය විත්තසම්ප්‍රයුක්ත ද වන්නේ ය, විත්තවිප්‍රයුක්ත ද වන්නේ ය. මනින්ද්‍රිය විත්තය හා සම්ප්‍රයුක්ත යි ද විත්තය හා විප්‍රයුක්ත යි ද නො කිය යුක්තේ යි.

තෙළෙස් ඉන්ද්‍රිය කෙනෙක් විත්තසංසාෂ්ටයහ, ඉන්ද්‍රියයෝ සත්දෙනෙක් විත්ත විසංසාෂ්ටයෝ ය. ජීවිතින්ද්‍රිය විත්තසංසාෂ්ට ද වන්නේ ය, විත්තවිසංසාෂ්ට ද වන්නේ ය. මනින්ද්‍රිය විත්තය හා සංසාෂ්ට යි ද විත්තය හා විසංසාෂ්ට යි ද නො කිය යුක්තේ යි.

තෙරසිඤ්ඤා චිත්තසමුට්ඨානා. අට්ඨිඤ්ඤා නො චිත්තසමුට්ඨානා. ජ්විතිඤ්ඤා සිය චිත්තසමුට්ඨානං, සිය නො චිත්තසමුට්ඨානං.

තෙරසිඤ්ඤා චිත්තසහභුනො. අට්ඨිඤ්ඤා නො චිත්තසහභුනො. ජ්විතිඤ්ඤා සිය චිත්තසහභු සිය නො චිත්තසහභු.

තෙරසිඤ්ඤා චිත්තානුපරිචතනිනො. අට්ඨිඤ්ඤා නො චිත්තානු-පරිචතනිනො. ජ්විතිඤ්ඤා සිය චිත්තානුපරිචතනි, සිය නො චිත්තානු-පරිචතනි.

තෙරසිඤ්ඤා චිත්තසංඝට්ඨසමුට්ඨානා. අට්ඨිඤ්ඤා නො චිත්තසංඝට්ඨ-සමුට්ඨානා. ජ්විතිඤ්ඤා සිය චිත්තසංඝට්ඨසමුට්ඨානං, සිය නො චිත්තසංඝට්ඨසමුට්ඨානං.

තෙරසිඤ්ඤා චිත්තසංඝට්ඨසමුට්ඨානසහභුනො. අට්ඨිඤ්ඤා නො චිත්තසංඝට්ඨසමුට්ඨානසහභුනො. ජ්විතිඤ්ඤා සිය චිත්තසංඝට්ඨ-සමුට්ඨානසහභු, සිය නො චිත්තසංඝට්ඨසමුට්ඨානසහභු.

තෙරසිඤ්ඤා චිත්තසංඝට්ඨසමුට්ඨානානුපරිචතනිනො. අට්ඨිඤ්ඤා නො චිත්තසංඝට්ඨසමුට්ඨානානුපරිචතනිනො. ජ්විතිඤ්ඤා සිය චිත්තසංඝට්ඨ-සමුට්ඨානානුපරිචතනි, සිය නො චිත්තසංඝට්ඨ සමුට්ඨානානුපරිචතනි.

ඡ ඉන්ද්‍රියා අජඛතතිකා. සොලසිඤ්ඤා බාහිරා.

සතතිඤ්ඤා උපාදා. වුඤ්ඤිඤ්ඤා නො උපාදා. ජ්විතිඤ්ඤා සිය උපාදා, සිය නො උපාදා.

නච්ඤ්ඤා උපාදිකතා. චතතාරිඤ්ඤා අනුපාදිකතා. නච්ඤ්ඤා සිය උපාදිකතා, සිය අනුපාදිකතා.

344. නො උපාදනා.

දසිඤ්ඤා උපාදනිතා. තිණ්ඤ්ඤා අනුපාදනිතා. නච්ඤ්ඤා සිය උපාදනිතා, සිය අනුපාදනිතා.

සොලසිඤ්ඤා උපාදනච්චසයුතතා, ඡ ඉන්ද්‍රියා සිය උපාදනසමපයුතතා සිය උපාදන ච්චසයුතතා.

දසිඤ්ඤා න චතතබ්බා උපාදනා චෙච උපාදනිතාති, උපාදනිතා චෙච නො ච උපාදනා. තිණ්ඤ්ඤා න චතතබ්බා උපාදනා චෙච උපාදනිතාති'පි, උපාදනිතා චෙච නො ච උපාදනාති'පි. නච්ඤ්ඤා න චතතබ්බා උපාදනා චෙච උපාදනිතාති, සිය උපාදනිතා චෙච නො ච උපාදනා, සිය න චතතබ්බා උපාදනිතා චෙච නො ච උපාදනාති.

සොලසිඤ්ඤා න චතතබ්බා උපාදනා චෙච උපාදනසමපයුතතාති'පි උපාදනසමපයුතතා චෙච නො ච උපාදනාති'පි. ඡ ඉන්ද්‍රියා න චතතබ්බා උපාදනා චෙච උපාදනසමපයුතතාති, සිය උපාදන-සමපයුතතා චෙච නො ච උපාදනා, සිය න චතතබ්බා උපාදන-සමපයුතතා චෙච නො ච උපාදනාති.

තෙළෙස් ඉන්ද්‍රියයෝ විත්තසමුක්ඛානයෝ වෙති. ඉන්ද්‍රියයෝ අට දෙනෙක් විත්තසමුක්ඛානයෝ නො වෙති. ජීවිතින්ද්‍රියය විත්තසමුක්ඛාන ද වන්නේ ය, විත්තසමුක්ඛාන නො ද වන්නේ යි.

තෙළෙස් ඉන්ද්‍රියයෝ විත්තසහභූ වෙති. ඉන්ද්‍රියයෝ අට දෙනෙක් විත්තසහභූ නො වෙති. ජීවිතින්ද්‍රියය විත්තසහභූ ද වන්නේ ය, විත්තසහභූ නො ද වන්නේ යි.

තෙළෙස් ඉන්ද්‍රියයෝ විත්තානුපරිවර්තීභූ වෙති. ඉන්ද්‍රියයෝ අට දෙනෙක් විත්තානුපරිවර්තී නො වෙති. ජීවිතින්ද්‍රියය විත්තානුපරිවර්තී ද වන්නේ ය, විත්තානුපරිවර්තී නො ද වන්නේ යි.

තෙළෙස් ඉන්ද්‍රියයෝ විත්තසංසාෂ්ටසමුක්ඛානයෝ වෙති. ඉන්ද්‍රියයෝ අට දෙනෙක් විත්තසංසාෂ්ටසමුක්ඛානයෝ නො වෙති. ජීවිතින්ද්‍රියය විත්තසංසාෂ්ටසමුක්ඛාන ද වන්නේ ය, විත්තසංසාෂ්ටසමුක්ඛාන නො ද වන්නේ යි.

තෙළෙස් ඉන්ද්‍රියයෝ විත්තසංසාෂ්ටසමුක්ඛානසහභූ වෙති. ඉන්ද්‍රියයෝ අට දෙනෙක් විත්තසංසාෂ්ටසමුක්ඛානසහභූ නො වෙති. ජීවිතින්ද්‍රියය විත්තසංසාෂ්ටසමුක්ඛානසහභූ ද වන්නේ ය, විත්තසංසාෂ්ටසමුක්ඛානසහභූ නො ද වන්නේ යි.

තෙළෙස් ඉන්ද්‍රියයෝ විත්තසංසාෂ්ටසමුක්ඛානානුපරිවර්තී වෙති. ඉන්ද්‍රියයෝ අටදෙනෙක් විත්තසංසාෂ්ටසමුක්ඛානානුපරිවර්තී නො වෙති. ජීවිතින්ද්‍රියය විත්තසංසාෂ්ටසමුක්ඛානානුපරිවර්තී ද වන්නේ ය, විත්තසංසාෂ්ටසමුක්ඛානානුපරිවර්තී නො ද වන්නේ යි.

ඉන්ද්‍රියයෝ සදෙනෙක් ආධ්‍යාත්මිකයෝ වෙති. ඉන්ද්‍රියයෝ සොළොස් දෙනෙක් බාහිරයෝ වෙත්.

ඉන්ද්‍රියයෝ සත් දෙනෙක් උපාද වෙති. ඉන්ද්‍රියයෝ කුණුස් දෙනෙක් උපාද නො වෙති. ජීවිතින්ද්‍රියය උපාද ද වන්නේ ය, උපාද නො ද වන්නේ යි.

ඉන්ද්‍රියයෝ නවදෙනෙක් උපාදීන්තයෝ වෙති. ඉන්ද්‍රියයෝ සතර දෙනෙක් අනුපාදීන්තයෝ වෙති. ඉන්ද්‍රියයෝ නවදෙනෙක් උපාදීන්ත ද වන්නාහ, අනුපාදීන්ත ද වන්නාහු යි.

344. දෙවිසි ඉන්ද්‍රියයෝ උපාදනායෝ නො වෙත්.

ඉන්ද්‍රියයෝ දසදෙනෙක් උපාදනීය වෙති. ඉන්ද්‍රියයෝ තිදෙනෙක් අනුපාදනීය වෙති. ඉන්ද්‍රියයෝ නවදෙනෙක් උපාදනීය ද වන්නාහ, අනුපාදනීය ද වන්නාහු යි.

ඉන්ද්‍රියයෝ සොළොස් දෙනෙක් උපාදනවිප්‍රසුක්කයෝ වෙති. ඉන්ද්‍රියයෝ සදෙනෙක් උපාදනසම්ප්‍රසුක්ක ද වන්නාහ, උපාදනවිප්‍රසුක්ක ද වන්නාහු යි.

ඉන්ද්‍රියයෝ දසදෙනෙක් උපාදන ද වූ ම උපාදනීයහ යි නො කියයුක්කාහ. උපාදනීය ද වූවාහු ම නො ද උපාදන වෙති. ඉන්ද්‍රියයෝ තිදෙනෙක් උපාදන ද වූ ම උපාදනීයහ යි ද උපාදනීය ද වූ ම නො ද උපාදනහ යි ද නො කියයුක්කාහ. ඉන්ද්‍රියයෝ නවදෙනෙක් උපාදන ද වූ ම උපාදනීයහ යි නො කියයුක්කාහ. උපාදනීය ද වූවාහු ම නො ද උපාදන ද වන්නාහ, උපාදනීය ද වූවාහු ම නො ද උපාදනීයයෝ යි නො කියයුතු ද වන්නාහු යි.

සොළොස් ඉන්ද්‍රිය කෙනෙක් උපාදන ද වූ ම උපාදනසම්ප්‍රසුක්කහ යි ද උපාදන සම්ප්‍රසුක්ක ද වූ ම නො ද උපාදනහ යි ද නො කියයුක්කාහ. ඉන්ද්‍රියයෝ සදෙනෙක් උපාදන ද වූ ම උපාදනසම්ප්‍රසුක්කයෝ යි නො කියයුක්කාහ. උපාදනසම්ප්‍රසුක්ක ද වූ ම නො ද උපාදන ද වන්නාහ. උපාදනසම්ප්‍රසුක්ක ද වූ ම නො ද උපාදනයෝ යි නො කියයුතු වන්නාහු යි.

දසින්ද්‍රියය උපාදානවිපසයුතනඋපාදානියා. තීණීන්ද්‍රියය උපාදාන-
විපසයුතන අනුපාදානියා. තීණීන්ද්‍රියය සියා උපාදානවිපසයුතනඋපාදානියා,
සියා උපාදානවිපසයුතනඅනුපාදානියා. ඡ ඉන්ද්‍රියය සියා උපාදානවිප-
සුතනඋපාදානියා, සියා උපාදානවිපසයුතනඅනුපාදානියා, සියා න
ව්‍යතබ්බා උපාදානවිපසයුතනඋපාදානියානී'පි උපාදානවිපසයුතන-
අනුපාදානියානී'පි.

345. නො කිලෙසා.

දසින්ද්‍රියය සංකිලෙසිකා, තීණීන්ද්‍රියය අසංකිලෙසිකා, නවින්ද්‍රියය සියා
සංකිලෙසිකා, සියා අසංකිලෙසිකා.

පණණරසින්ද්‍රියය අසංකිලිට්ඨා, දොමනසසින්ද්‍රියය සංකිලිට්ඨා, ඡ
ඉන්ද්‍රියය සියා සංකිලිට්ඨා සියා අසංකිලිට්ඨා.

පණණරසින්ද්‍රියය කිලෙසවිපසයුතනා, දොමනසසින්ද්‍රියය කිලෙස-
සමපසුතනං, ඡ ඉන්ද්‍රියය සියා කිලෙසසමපසුතනා, සියා කිලෙසවිපසයුතනා.

දසින්ද්‍රියය න ව්‍යතබ්බා කිලෙසා වෙච්ච සංකිලෙසිකානී, සංකිලෙසිකා
වෙච්ච නො ච කිලෙසා. තීණීන්ද්‍රියය න ව්‍යතබ්බා කිලෙසා වෙච්ච සංකි-
ලෙසිකානී'පි සංකිලෙසිකා වෙච්ච නො ච කිලෙසානී'පි. නවින්ද්‍රියය න
ව්‍යතබ්බා කිලෙසා වෙච්ච සංකිලෙසිකානී, සියා සංකිලෙසිකා වෙච්ච නො ච
කිලෙසා සියා න ව්‍යතබ්බා සංකිලෙසිකා වෙච්ච නො ච කිලෙසානී.

පණණරසින්ද්‍රියය න ව්‍යතබ්බා කිලෙසා වෙච්ච සංකිලිට්ඨානී'පි
සංකිලිට්ඨා වෙච්ච නො ච කිලෙසානී'පි. දොමනසසින්ද්‍රියය න ව්‍යතබ්බං
කිලෙසො වෙච්ච සංකිලිට්ඨානනී, සංකිලිට්ඨාකොච්ච නො ච කිලෙසො
ඡ ඉන්ද්‍රියය න ව්‍යතබ්බා කිලෙසා වෙච්ච සංකිලිට්ඨානී, සියා සංකිලිට්ඨා වෙච්ච
නො ච කිලෙසා, සියා න ව්‍යතබ්බා සංකිලිට්ඨා වෙච්ච නො ච
කිලෙසානී.

පණණරසින්ද්‍රියය න ව්‍යතබ්බා කිලෙසා වෙච්ච කිලෙසසමපසුතනානී'පි
කිලෙසසමපසුතනා වෙච්ච නො ච කිලෙසානී'පි. දොමනසසින්ද්‍රියය න
ව්‍යතබ්බං කිලෙසො වෙච්ච කිලෙසසමපසුතනනනී, කිලෙසසමපසුතනං
වෙච්ච නො ච කිලෙසො. ඡ ඉන්ද්‍රියය න ව්‍යතබ්බා කිලෙසා වෙච්ච
කිලෙසසමපසුතනානී, සියා කිලෙසසමපසුතනා වෙච්ච නො ච කිලෙසා,
සියා න ව්‍යතබ්බා කිලෙසසමපසුතනා වෙච්ච නො ච කිලෙසානී.

නවින්ද්‍රියය කිලෙසවිපසයුතන සංකිලෙසිකා. තීණීන්ද්‍රියය කිලෙසවිප-
සුතනඅසංකිලෙසිකා. දොමනසසින්ද්‍රියය න ව්‍යතබ්බං කිලෙසවිපසයුතන-
සංකිලෙසිකනනී'පි කිලෙසවිපසයුතනඅසංකිලෙසිකනනී'පි. තීණීන්ද්‍රියය
සියා කිලෙසවිපසයුතනසඛකිලෙසිකා, සියා කිලෙසවිපසයුතනඅසංකි-
ලෙසිකා. ඡ ඉන්ද්‍රියය සියා කිලෙසවිපසයුතනසංකිලෙසිකා, සියා කිලෙස-
විපසයුතනඅසංකිලෙසිකා, සියා න ව්‍යතබ්බා කිලෙසවිපසයුතනසඛකි-
ලෙසිකානී'පි කිලෙසවිපසයුතන අසඛකිලෙසිකානී'පි.

346. පණණරසින්ද්‍රියය න දඤ්ඤෙන පභානබ්බා. සතතීන්ද්‍රියය සියා
දඤ්ඤෙන පභානබ්බා සියා න දඤ්ඤෙන පභානබ්බා.

පණණරසින්ද්‍රියය න භාවනාය පභානබ්බා. සතතීන්ද්‍රියය සියා භාවනාය
පභානබ්බා, සියා න භාවනාය පභානබ්බා.

ඉන්ද්‍රියයෝ දසදෙනෙක් උපාදනවිප්‍රසුක්තඋපාදනීය වෙති. ඉන්ද්‍රියයෝ තිදෙනෙක් උපාදනවිප්‍රසුක්තඅනුපාදනීය වෙති. ඉන්ද්‍රියයෝ තිදෙනෙක් උපාදනවිප්‍රසුක්තඋපාදනීය ද වන්තාහ, උපාදනවිප්‍රසුක්තඅනුපාදනීය ද වන්තාහ. ඉන්ද්‍රියයෝ සදෙනෙක් උපාදන විප්‍රසුක්තඋපාදනීය ද වන්තාහ, උපාදනවිප්‍රසුක්තඅනුපාදනීය ද වන්තාහ. උපාදන විප්‍රසුක්තඋපාදනීයහ යි ද උපාදනවිප්‍රසුක්තඅනුපාදනීයහ යි ද නො කියයුතු වන්තාහු යි.

345. දෙවිසි ඉන්ද්‍රියයෝ ක්ලෙශයෝ නො වෙත්.

ඉන්ද්‍රියයෝ දසදෙනෙක් සාංක්ලෙශිකයෝ ය. ඉන්ද්‍රියයෝ තිදෙනෙක් අසාං ක්ලෙශිකයෝ ය. ඉන්ද්‍රියයෝ නවදෙනෙක් සාංක්ලෙශික ද වන්තාහ, අසාංක්ලෙශික ද වන්තාහු යි.

පසළොස් ඉන්ද්‍රිය කෙනෙක් අසංක්ලිෂ්ටයහ. දෙමනස්සින්ද්‍රිය සංක්ලිෂ්ට ය. ඉන්ද්‍රියයෝ සදෙනෙක් සංක්ලිෂ්ට ද වන්තාහ, අසංක්ලිෂ්ට ද වන්තාහු යි.

පසළොස් ඉන්ද්‍රිය කෙනෙක් ක්ලෙශවිප්‍රසුක්තයෝ වෙති. දෙමනස්සින්ද්‍රිය, ක්ලෙශසම්ප්‍රසුක්ත ය. ඉන්ද්‍රියයෝ සදෙනෙක් ක්ලෙශසම්ප්‍රසුක්ත ද වන්තාහ, ක්ලෙශවිප්‍රසුක්ත ද වන්තාහු යි.

ඉන්ද්‍රියයෝ දසදෙනෙක් ක්ලෙශ ද වූ ම සාංක්ලෙශිකහ යි නො කිය යුත්තාහ, සාංක්ලෙශික ද වූවාහු ම නො ද ක්ලෙශයෝ වෙති. ඉන්ද්‍රියයෝ තිදෙනෙක් ක්ලෙශ ද වූ ම සාංක්ලෙශිකහ යි ද සාංක්ලෙශික ද වූ ම නො ද ක්ලෙශහ යි ද නො කියයුත්තාහ. ඉන්ද්‍රියයෝ නවදෙනෙක් ක්ලෙශ ද වූ ම සාංක්ලෙශිකහ යි නො කියයුත්තාහ, සාංක්ලෙශික ද වූවාහු ම නො ද ක්ලෙශ ද වන්තාහ, සාංක්ලෙශික ද වූ ම නො ද ක්ලෙශහ යි නො කියයුතු ද වන්තාහු යි.

පසළොස් ඉන්ද්‍රිය කෙනෙක් ක්ලෙශ ද වූ ම සංක්ලිෂ්ටහ යි ද සංක්ලිෂ්ට ද වූ ම නො ද ක්ලෙශහ යි ද නො කියයුත්තාහ. දෙමනස්සින්ද්‍රිය කෙලෙශ ද වූ ම සංක්ලිෂ්ට යි නො කියයුතු ය. සංක්ලිෂ්ට ද වූයේ ම නො ද ක්ලෙශ වෙයි. ඉන්ද්‍රියයෝ සදෙනෙක් ක්ලෙශ ද වූ ම සංක්ලිෂ්ටහ යි නො කියයුත්තාහ, සංක්ලිෂ්ට ද වූවාහු ම නො ද ක්ලෙශ යෝ ද වන්තාහ, සංක්ලිෂ්ට ද වූ ම නො ද ක්ලෙශහ යි නො කියයුතු ද වන්තාහු යි.

පසළොස් ඉන්ද්‍රිය කෙනෙක් ක්ලෙශ ද වූ ම ක්ලෙශසම්ප්‍රසුක්තහ යි ද ක්ලෙශ සම්ප්‍රසුක්ත ද වූ ම නො ද ක්ලෙශහ යි ද නො කියයුත්තාහ. දෙමනස්සින්ද්‍රියය ක්ලෙශ ද වූ ම ක්ලෙශසම්ප්‍රසුක්තයෙකැ යි නො කියයුතු ය, ක්ලෙශසම්ප්‍රසුක්ත ද වූයේ ම නො ද ක්ලෙශ ද වෙයි. ඉන්ද්‍රියයෝ සදෙනෙක් ක්ලෙශ ද වූ ම ක්ලෙශ සම්ප්‍රසුක්තහ යි නො කියයුත්තාහ, ක්ලෙශසම්ප්‍රසුක්ත ද වූවාහු ම නො ද ක්ලෙශ ද වන්තාහ, ක්ලෙශසම්ප්‍රසුක්ත ද වූ ම නො ද ක්ලෙශහ යි නො කියයුතු ද වන්තාහු යි.

ඉන්ද්‍රියයෝ නවදෙනෙක් ක්ලෙශවිප්‍රසුක්ත සාංක්ලෙශිකයෝ ය. ඉන්ද්‍රියයෝ තිදෙනෙක් ක්ලෙශවිප්‍රසුක්ත අසාංක්ලෙශිකයෝ ය. දෙමනස්සින්ද්‍රියය ක්ලෙශ විප්‍රසුක්ත සාංක්ලෙශිකයෙකැ යි ද ක්ලෙශවිප්‍රසුක්ත අසාංක්ලෙශිකයෙකැ යි ද නො කියයුතු ය. ඉන්ද්‍රියයෝ තිදෙනෙක් ක්ලෙශවිප්‍රසුක්තසාංක්ලෙශික ද වන්තාහ. ක්ලෙශවිප්‍රසුක්ත අසාංක්ලෙශික ද වන්තාහ. ක්ලෙශවිප්‍රසුක්ත සාංක්ලෙශිකහ යි ද ක්ලෙශවිප්‍රසුක්ත අසාංක්ලෙශිකහ යි ද නො කියයුතු වන්තාහු යි.

346. පසළොස් ඉන්ද්‍රිය කෙනෙක් දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍යයෝ නො වෙති. ඉන්ද්‍රිය යෝ සත් දෙනෙක් දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍ය ද වන්තාහ, දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍ය නො ද වන්තාහු යි.

පසළොස් ඉන්ද්‍රිය කෙනෙක් භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යයෝ නො වෙති. ඉන්ද්‍රියයෝ සත්දෙනෙක් භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍ය ද වන්තාහ, භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍ය නො ද වන්තාහු යි.

පණණරසිඤ්ඤා න දස්සනෙන පභානබ්බහෙතුකා. සතතීඤ්ඤා සියා දස්සනෙන පභානබ්බහෙතුකා, සියා න දස්සනෙන පභානබ්බහෙතුකා.

පණණරසිඤ්ඤා න භාවනාය පභානබ්බහෙතුකා. සතතීඤ්ඤා සියා භාවනාය පභානබ්බහෙතුකා, සියා න භාවනාය පභානබ්බහෙතුකා.

නව්ඤ්ඤා අවිතකකා. දොමනස්සිඤ්ඤා සවිතකකං. ආදසිඤ්ඤා සියා සවිතකකා, සියා අවිතකකා.

නව්ඤ්ඤා අවිචාරු. දොමනස්සිඤ්ඤා සවිචාරුං. ආදසිඤ්ඤා සියා සවිචාරු, සියා අවිචාරු.

ඵකාදසිඤ්ඤා අපටිතිකා. ඵකාදසිඤ්ඤා සියා සපටිතිකා, සියා අපටිතිකා.

ඵකාදසිඤ්ඤා න පිතිසහගතා. ඵකාදසිඤ්ඤා සියා පිතිසහගතා, සියා න පිතිසහගතා.

ආදසිඤ්ඤා න සුඛසහගතා. දසිඤ්ඤා සියා සුඛසහගතා, සියා න සුඛසහගතා.

ආදසිඤ්ඤා න උපෙකඛාසහගතා. දසිඤ්ඤා සියා උපෙකඛාසහගතා සියා න උපෙකඛාසහගතා.

දසිඤ්ඤා කාමාවචරු. නිඤ්ඤා න කාමාවචරු. නව්ඤ්ඤා සියා කාමාවචරු, සියා න කාමාවචරු.

තෙරසිඤ්ඤා න රූපාවචරු. නව්ඤ්ඤා සියා රූපාවචරු. සියා න රූපාවචරු.

වුද්දසිඤ්ඤා න අරූපාවචරු. අට්ඨසිඤ්ඤා සියා අරූපාවචරු. සියා න අරූපාවචරු.

දසිඤ්ඤා පරියාපනනා. නිඤ්ඤා අපරියාපනනා. නව්ඤ්ඤා සියා පරියාපනනා සියා අපරියාපනනා.

ඵකාදසිඤ්ඤා අනියතානිකා. අනඤ්ඤාසංඝායාමිතිඤ්ඤා නියතානිකං දසිඤ්ඤා සියා නියතානිකා, සියා අනියතානිකා.

දසිඤ්ඤා අනියතා. අනඤ්ඤාසංඝායාමිතිඤ්ඤා නියතං. ඵකාදසිඤ්ඤා සියා නියතා, සියා අනියතා.

දසිඤ්ඤා සඋතතරු. නිඤ්ඤා අනුතතරු. නව්ඤ්ඤා සියා සඋතතරු, සියා අනුතතරු.

පණණරසිඤ්ඤා අරණා. දොමනස්සිඤ්ඤා සරණං. ඡ ඉන්ද්‍රියා සියා සරණා, සියා අරණානි.

පඤ්ඤාපුච්ඡකං

ඉන්ද්‍රිය විභවෙහා නිට්ඨිතො.

පසළොස් ඉන්ද්‍රිය කෙනෙක් දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍යභේදන ඇත්තාහු නො වෙති. ඉන්ද්‍රියයෝ සන්දේනෙක් දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍යභේදන ද වන්තාහ, දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍යභේදන නො ද වන්තාහු යි.

පසළොස් ඉන්ද්‍රිය කෙනෙක් භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යභේදනයෙන් නො වෙති. ඉන්ද්‍රියයෝ සන්දේනෙක් භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යභේදන ද වන්තාහ, භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යභේදනයෙන් නො ද වන්තාහු යි.

ඉන්ද්‍රියයෝ නවදෙනෙක් අවිකර්මයෝ ය. දෙමනස්සින්ද්‍රිය සවිකර්ම ය. ඉන්ද්‍රියයෝ දෙළොස් දෙනෙක් සවිකර්ම ද වන්තාහ, අවිකර්ම ද වන්තාහු යි.

ඉන්ද්‍රියයෝ නවදෙනෙක් අවිචාරයෝ ය. දෙමනස්සින්ද්‍රිය සවිචාර ය. ඉන්ද්‍රියයෝ දෙළොස් දෙනෙක් සවිචාර ද වන්තාහ, අවිචාර ද වන්තාහු යි.

එකොළොස් ඉන්ද්‍රිය කෙනෙක් අප්‍රීතිකයෝ ය. එකොළොස් ඉන්ද්‍රිය කෙනෙක් සප්‍රීතික ද වන්තාහ, අප්‍රීතික ද වන්තාහු යි.

එකොළොස් ඉන්ද්‍රිය කෙනෙක් ප්‍රීතියභගතයෝ නො වෙති. එකොළොස් ඉන්ද්‍රිය කෙනෙක් ප්‍රීතියභගත ද වන්තාහ, ප්‍රීතියභගතයෝ නො ද වන්තාහු යි.

දෙළොස් ඉන්ද්‍රිය කෙනෙක් සුඛසභගතයෝ නො වෙති. ඉන්ද්‍රියයෝ දසදෙනෙක් සුඛසභගත ද වන්තාහ, සුඛසභගත නො ද වන්තාහු යි.

දෙළොස් ඉන්ද්‍රිය කෙනෙක් උපෙක්ෂාසභගතයෝ නො වෙති. ඉන්ද්‍රියයෝ දස දෙනෙක් උපෙක්ෂාසභගත ද වන්තාහ, උපෙක්ෂාසභගත නො ද වන්තාහු යි.

ඉන්ද්‍රියයෝ දසදෙනෙක් කාමාවචරයහ. ඉන්ද්‍රියයෝ තිදෙනෙක් කාමාවචරයෝ නො වෙති. ඉන්ද්‍රියයෝ නවදෙනෙක් කාමාවචර ද වන්තාහ, කාමාවචර නො ද වන්තාහු යි.

තෙළෙස් ඉන්ද්‍රිය කෙනෙක් රූපාවචරයෝ නො වෙති. ඉන්ද්‍රියයෝ නවදෙනෙක් රූපාවචර ද වන්තාහ. රූපාවචර නො ද වන්තාහු යි.

තුළුස් ඉන්ද්‍රිය කෙනෙක් අරූපාවචරයෝ නො වෙති. ඉන්ද්‍රියයෝ අටදෙනෙක් අරූපාවචර ද වන්තාහ, අරූපාවචර නො ද වන්තාහු යි.

ඉන්ද්‍රියයෝ දසදෙනෙක් පයඤ්ඤාපත්තයෝ වෙති. ඉන්ද්‍රියයෝ තිදෙනෙක් අපයඤ්ඤාපත්තයහ. ඉන්ද්‍රියයෝ නවදෙනෙක් පයඤ්ඤාපත්ත ද වන්තාහ, අපයඤ්ඤාපත්ත ද වන්තාහු යි.

එකොළොස් ඉන්ද්‍රිය කෙනෙක් අනෙකානුකූලයෝ වෙති. අනෙකානුකූලයෝ මහානුකූලයෝ වෙති. ඉන්ද්‍රියයෝ දසදෙනෙක් අනෙකානුකූල ද වන්තාහ, අනෙකානුකූල ද වන්තාහු යි.

ඉන්ද්‍රියයෝ දසදෙනෙක් අනියතයහ. අනෙකානුකූලයෝ මහානුකූලයෝ නියතයහ. එකොළොස් ඉන්ද්‍රිය කෙනෙක් නියත ද වන්තාහ, අනියත ද වන්තාහු යි.

ඉන්ද්‍රියයෝ දසදෙනෙක් සඋත්තරයහ. ඉන්ද්‍රියයෝ තිදෙනෙක් අනුත්තරයහ. ඉන්ද්‍රියයෝ නවදෙනෙක් සඋත්තර ද වන්තාහ, අනුත්තර ද වන්තාහු යි.

පසළොස් ඉන්ද්‍රිය කෙනෙක් අරණයහ. දෙමනස්සින්ද්‍රිය සරණ ය. ඉන්ද්‍රියයෝ සදෙනෙක් සරණ ද වන්තාහ, අරණ ද වන්තාහු යයි.

පඤ්ඤාපුච්ඡක යි.

ඉන්ද්‍රියවිභව්‍යාප්තිය නිමි.

6. පටිච්චසමුප්පාද විභවේගා

347. අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාර, සංඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණ-පච්චයා නාමරූපං, නාමරූපපච්චයා සලායතනං, සලායතනපච්චයා ඵසො, ඵසපච්චයා වේදනා, වේදනා පච්චයා තණ්හා, තණ්හාපච්චයා උපාදානං, උපාදානපච්චයා භවෝ, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං සොකපරිදේවදුක්ඛදොමනස්සුපායාසා සමභවනතී, ඵවමො-නස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොතී.

348. තස්ස කතමා අවිජ්ජා : දුක්ඛෙ අඤ්ඤාණං, දුක්ඛසමුදයෙ අඤ්ඤාණං, දුක්ඛනිරෝධෙ අඤ්ඤාණං, දුක්ඛනිරෝධගාමිනියා පච්චදාය අඤ්ඤාණං, අයං වුච්චතී අවිජ්ජා.

තස්ස කතමො අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාර : පුඤ්ඤාභිසංඛාරො අපුඤ්ඤාභිසංඛාරො ආනෙඤ්ජාභිසංඛාරො කායසංඛාරො වච්චසංඛාරො චිත්තසංඛාරො.

තස්ස කතමො පුඤ්ඤාභිසංඛාරො : කුසලාවේදනනා කාමාවච්චරා රූපාවච්චරා දනමයා සීලමයා භාවනාමයා, අයං වුච්චතී පුඤ්ඤාභි-සංඛාරො.

තස්ස කතමො අපුඤ්ඤාභිසංඛාරො : අකුසලා වේදනනා කාමාවච්චරා, අයං වුච්චතී අපුඤ්ඤාභිසංඛාරො.

තස්ස කතමො ආනෙඤ්ජාභිසංඛාරො : කුසලා වේදනනා අරූපාවච්චරා, අයං වුච්චතී ආනෙඤ්ජාභිසංඛාරො.

තස්ස කතමො කායසංඛාරො : කායසංඤ්චනනා කායසංඛාරො, වච්චසංඤ්චනනා වච්චසංඛාරො, මනෝසංඤ්චනනා චිත්තසංඛාරො. ඉමො වුච්චනතී අවිජ්ජාපච්චයා සංඛාරා.

349. තස්ස කතමං සංඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං : චක්ඛුච්ඤ්ඤාණං සොභවච්ඤ්ඤාණං ඝානච්ඤ්ඤාණං ජීවහාවච්ඤ්ඤාණං කායච්ඤ්ඤාණං මනෝච්ඤ්ඤාණං, ඉදං වුච්චතී සංඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං.

350. තස්ස කතමං විඤ්ඤාණපච්චයා නාමරූපං : අභි නාමං, අභි රූපං.

තස්ස කතමං නාමං : වේදනාකන්ධනො සඤ්ඤාකන්ධනො සංඛාරකන්ධනො, ඉදං වුච්චතී නාමං.

තස්ස කතමං රූපං : චත්තාරො ච මහාභුතා චතුත්තං ච මහා භුතානං උපාදාය රූපං, ඉදං වුච්චතී රූපං. ඉති ඉදං ච නාමං ඉදං ච රූපං, ඉදං වුච්චතී විඤ්ඤාණපච්චයා නාමරූපං.

351. තස්ස කතමං නාමරූපපච්චයා සලායතනං : චක්ඛායතනං සොභායතනං ඝානායතනං ජීවහායතනං කායායතනං මනායතනං, ඉදං වුච්චතී නාමරූපපච්චයා සලායතනං.

6. ප්‍රතිත්‍යාසමුත්පාද විභවනය

347. අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරයෝ වෙති, සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් (විපාක) විඤ්ඤාය වෙයි, විඤ්ඤාප්‍රත්‍යයෙන් නාමරූපය වෙයි, නාමරූපප්‍රත්‍යයෙන් ඡායායතනය වෙයි, ඡායායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වේදනාව වෙයි, වේදනාප්‍රත්‍යයෙන් තෘෂ්ණාව වෙයි, තෘෂ්ණාප්‍රත්‍යයෙන් උපාදානය වෙයි, උපාදානප්‍රත්‍යයෙන් (උප ප්‍රාප්ති) භවය වෙයි, (කර්ම) භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරා-මරණ ද සොකපරිදේවදුක්ඛදෙමනස්සුපායාසයෝ ද වෙත්. මෙසේ තෙල සියලු දුඃඛස්කන්ධයාමේ ඉපදීම වේ.

348. එහි අවිද්‍යා කවර යත් : දුඃඛසත්‍යයෙහි නො දැනීම ය, දුඃඛසමුදයසත්‍යයෙහි නො දැනීම ය, දුඃඛනිරෝධසත්‍යයෙහි නො දැනීම ය, දුඃඛනිරෝධගාමීනීප්‍රතිපදයසත්‍යයෙහි නො දැනීම යි. මේ අවිද්‍යා යි කියනු ලැබේ.

එහි අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් (උපදානා) සංස්කාරයෝ කවරහ යත් : පුණ්‍යාභිසංස්කාර ය, අපුණ්‍යාභිසංස්කාර ය, ආනඤ්ජාභිසංස්කාර ය, කායසංස්කාර ය, වාක්සංස්කාරය , චිත්තසංස්කාර යි.

එහි පුණ්‍යාභිසංස්කාර කවරෙ යත් : දනමය වූ ද ශීලමය වූ ද භාවනාමය වූ ද කාමාවචර වූ රූපාවචර වූ කුශලචෙතනා යි. මේ පුණ්‍යාභිසංස්කාර යි කියනු ලැබේ.

එහි අපුණ්‍යාභිසංස්කාර කවරෙ යත් : කාමාවචර අකුශලචෙතනා යි. මේ අපුණ්‍යාභිසංස්කාර යි කියනු ලැබේ.

එහි ආනඤ්ජාභිසංස්කාර කවරෙ යත් : අරූපාවචර කුශලචෙතනා යි. මේ ආනඤ්ජාභිසංස්කාර යි කියනු ලැබේ.

එහි කායසංස්කාර කවරෙ යත් : කායසඤ්චෙතනාව කායසංස්කාර ය, වාක්සඤ්චෙතනාව වාක්සංස්කාර ය, මනස්සඤ්චෙතනාව චිත්තසංස්කාර යි. මොහු අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් උපදානා සංස්කාරහ යි කියනු ලැබෙත්.

349. එහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් උපදානා විඤ්ඤාය කවරෙ යත් : වක්ඡුර්විඤ්ඤා ය, ශ්‍රොත්‍රවිඤ්ඤා ය, ස්පර්ශවිඤ්ඤා ය, ජිහ්වාවිඤ්ඤා ය, කායවිඤ්ඤා ය, මනෝවිඤ්ඤා යි. මේ සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් උපදානා ' විඤ්ඤා ' යි කියනු ලැබේ.

350. එහි විඤ්ඤාප්‍රත්‍යයෙන් උපදානා නාමරූප කවරෙ යත් : නාමයෙක් ඇත, රූපයෙක් ඇති.

එහි නාම කවරෙ යත් : වේදනාස්කන්ධ ය, සංඤ්ඤාස්කන්ධ ය, සංස්කාරස්කන්ධ යි. මේ ' නාම ' යි කියනු ලැබේ.

එහි රූප කවරෙ යත් : සතර මහාභූතයෝ ද සතර මහාභූතයන් නිසා උපන් රූපය ද යි මේ ' රූප ' යි කියනු ලැබේ. මෙසේ මේ නාමය ද මේ රූපය ද යි මේ විඤ්ඤාප්‍රත්‍යයෙන් උපදානා ' නාමරූප ' යි කියනු ලැබේ.

351. එහි නාමරූපප්‍රත්‍යයෙන් උපදානා ඡායායතන කවරෙ යත් : වක්ඛායතන ය, සොකායතන ය, ඝාතායතන ය, ජීවිභායතන ය, කායායතන ය, මනායතන යි. මේ නාමරූපප්‍රත්‍යයෙන් උපදානා ඡායායතන යි කියනු ලැබේ.

352. තත් කතමො සලායතනපච්චයා එසෙසා : චක්ඛුසල්චසෙසා සොතසල්චසෙසා ඝානසල්චසෙසා ජ්වහාසල්චසෙසා කායසල්චසෙසා මනෝසල්චසෙසා, අයං වූච්චති සලායතනපච්චයා එසෙසා.

353. තත් කතමො එසසපච්චයා වේදනා : චක්ඛුසල්චසසජා වේදනා සොතසල්චසසජා වේදනා ඝානසල්චසසජා වේදනා ජ්වහාසල්චසසජා වේදනා කායසල්චසසජා වේදනා මනෝසල්චසසජා වේදනා, අයං වූච්චති එසසපච්චයා වේදනා.

354 තත් කතමො වේදනාපච්චයා තණ්හා : රූපතණ්හා සද්දතණ්හා ගඤ්ඤතණ්හා රසතණ්හා ඵොඨඨබ්බතණ්හා ධම්මතණ්හා, අයං වූච්චති වේදනාපච්චයා තණ්හා.

355. තත් කතමං තණ්හාපච්චයා උපාදානං : කාමුපාදානං දිට්ඨුපාදානං සීලබ්බතුපාදානං අත්තවාදුපාදානං, ඉදං වූච්චති තණ්හා පච්චයා උපාදානං.

356. තත් කතමො උපාදානපච්චයා භවෝ : භවෝ දුච්චෙහ . අපී කම්මභවෝ, අපී උපපත්තිභවෝ.

තත් කතමො කම්මභවෝ : පුඤ්ඤාභිසංඛාරො, අපුඤ්ඤාභිසංඛාරො, ආනෙඤ්ජාභිසංඛාරො, අයං වූච්චති කම්මභවෝ. සබ්බප්පි භවහාමිකම්මං කම්මභවෝ.

තත් කතමො උපපත්තිභවෝ : කාමභවෝ, රූපභවෝ, අරූපභවෝ, සඤ්ඤාභවෝ, අසඤ්ඤාභවෝ, නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤා භවෝ, එක වෝකාරභවෝ, චතුර්වෝකාරභවෝ, පඤ්චවෝකාරභවෝ, අයං වූච්චති උපපත්තිභවෝ. අයං වූච්චති උපාදානපච්චයා භවෝ.

257. තත් කතමො භවපච්චයා ජාති : යා තෙසං තෙසං සත්තානං තම්භි තම්භි සත්තනිකායෙ ජාති සඤ්ජාති මිකකන්ති අභිනිබ්බත්ති බ්බානං පාතුභාවෝ ආයතනානං පටිලාභො. අයං වූච්චති භවපච්චයා ජාති.

258. තත් කතමං ජාතිපච්චයා ජරාමරණං : අපී ජරා, අපී මරණං.

තත් කතමො ජරා : යා තෙසං තෙසං සත්තානං තම්භි තම්භි සත්තනිකායෙ ජරා ජරණතා බණ්ඨිච්චං පාලිච්චං චලිත්තච්චතා ආයුනො සංභාති ඉන්ද්‍රියානං පරිපාකො. අයං වූච්චති ජරා.

තත් කතමං මරණං : යා තෙසං තෙසං සත්තානං තම්භා තම්භා සත්තනිකායා වූති චචනතා භෙදෙ අත්තරධානං මච්චු මරණං කාලකිරියා බ්බානං භෙදෙ කලෙබරසා නිකෙඛපො ජීවිතින්ද්‍රියසා උපචේජ්ඤෙ. ඉදං වූච්චති මරණං. ඉති අයං ච ජරා ඉදං ච මරණං, ඉදං වූච්චති ජාතිපච්චයා ජරාමරණං.

352. එහි ඡධායනනප්‍රත්‍යයෙන් උපදනා ස්පර්ශය කවරෙ යත් : වක්ඛුසම්ඵස්ස ය, සොතසම්ඵස්ස ය, සානසම්ඵස්ස ය, ජීවහාසම්ඵස්ස ය, කායසම්ඵස්ස ය, මනොසම්ඵස්ස යි. මේ ඡධායනනප්‍රත්‍යයෙන් උපදනා ස්පර්ශ යි කියනු ලැබේ.

353. එහි ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් උපදනා වෙදනා කවර යත් : වක්ඛුසම්ඵස්සයෙන් උපන් වෙදනා ය, සොතසම්ඵස්සයෙන් උපන් වෙදනා ය, සානසම්ඵස්සයෙන් උපන් වෙදනා ය, ජීවහාසම්ඵස්සයෙන් උපන් වෙදනා ය, කායසම්ඵස්සයෙන් උපන් වෙදනා ය, මනොසම්ඵස්සයෙන් උපන් වෙදනා යි. මේ ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් උපදනා වෙදනා යි කියනු ලැබේ.

354. එහි වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් උපදනා තෘෂ්ණා කවර යත් : රූපතෘෂ්ණා ය, ශබ්ද තෘෂ්ණා ය, ගන්ධතෘෂ්ණා ය, රසතෘෂ්ණා ය, ස්ප්‍රෂ්ටව්‍යාතෘෂ්ණා ය, ධර්මතෘෂ්ණා යි. මේ වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් උපදනා තෘෂ්ණා යි කියනු ලැබේ.

355. එහි තෘෂ්ණාප්‍රත්‍යයෙන් උපදනා උපාදන කවරෙ යත් : කාමොපාදන ය, දෘෂ්ට්‍යුපාදන ය, ශීලවුතොපාදන ය, ආත්මවාදෙපාදන යි. මේ තෘෂ්ණාප්‍රත්‍යයෙන් උපදනා උපාදන යි කියනු ලැබේ.

356. එහි උපාදනප්‍රත්‍යයෙන් උපදනා භවය කවරෙ යත් : භවය ද්විප්‍රකාරයෙන් වෙයි : කර්මභවයෙක් ඇත, උපප්‍රාප්තිභවයෙක් ඇති.

එහි කර්මභව කවරෙ යත් : පුණ්‍යාභිසංස්කාර ය, අපුණ්‍යාභිසංස්කාර ය, ආනඤ්ජාභිසංස්කාර යි. මේ කර්මභව යි කියනු ලැබේ. හැම භවගාමීකර්මය කර්මභව වේ.

එහි උපප්‍රාප්තිභව කවරෙ යත් : කාමභව ය, රූපභව ය, අරූපභව ය, සංඤභව ය, අසංඤභව ය, තෙනවසංඤනාසංඤ භව ය, එකවොකාරභව ය, චතුරවොකාරභව ය, පඤ්චවොකාරභව යි. මේ උපප්‍රාප්තිභව යි කියනු ලැබේ. මේ උපාදනප්‍රත්‍යයෙන් උපදනා භව යි කියනු ලැබේ.

357. එහි භවප්‍රත්‍යයෙන් උපදනා ජාති කවර යත් : ඒ ඒ සත්ත්වයන්ගේ ඒ ඒ සත්ත්වනිකායයෙහි යම් ඉපැද්මෙක් (පරිපූර්ණායතන විසින්) මොනොවට ඉපැද්මෙක් අවක්‍රාන්තියෙක් වෙසෙසින් ඉපැද්මෙක් ස්කන්ධයන්ගේ පහළ වීමෙක් ආයතනයන්ගේ ප්‍රතිලාභයෙක් වේ ද, මේ භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාති යි කියනු ලැබේ.

358. එහි ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් උපදනා ජරාමරණ කවරෙ යත් : ජරායෙක් ඇත, මරණයෙක් ඇති. එහි ජරා කවර යත් : ඒ ඒ සත්ත්වනිකායයෙහි ඒ ඒ සත්ත්වයන්ගේ යම් දිරිමෙක් දිරනඅයුරෙක් බණ්ඩිත බවෙක් පැසුණු බවෙක් රැලිනැඟුණු සම ඇති බවෙක් ආයුෂ්‍යයාගේ පිරිහීමෙක් ඉඳුරන් මිහි කිරීමෙක් වේ ද, මේ ජරා යි කියනු ලැබේ.

එහි මරණ කවරෙ යත් : ඒ ඒ සත්ත්වයන්ගේ ඒ ඒ සත්ත්වනිකායයෙන් යම් ව්‍යුතියෙක් ව්‍යුත වන බවෙක් බිඳීමෙක් අතුරුදහන් වීමෙක් මෘත්‍යුසඬ්ඛ්‍යාත මරණයෙක් කලුරිය කිරීමෙක් ස්කන්ධයන්ගේ බිඳීමෙක් කලෙවරයාගේ බහා තැබීමෙක් ජීවිතෙන්දියයාගේ සිඳීමෙක් වේ ද, මේ මරණ යි කියනු ලැබේ. මෙසේ මේ ජරාව ද මේ මරණය ද යි මේ ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් උපදනා ජරාමරණ යි කියනු ලැබේ.

359. තත් කතමො සොකො : සුඛිව්‍යසනෙන වා චුට්ඨස්ස, භොගව්‍යසනෙන වා චුට්ඨස්ස, රොගව්‍යසනෙන වා චුට්ඨස්ස, සීලව්‍යසනෙන වා චුට්ඨස්ස, දිට්ඨිව්‍යසනෙන වා චුට්ඨස්ස, අඤ්ඤානරඤ්ඤානරෙන ව්‍යසනෙන සමන්තාගතස්ස, අඤ්ඤානරඤ්ඤානරෙන දුක්ඛධමේමන චුට්ඨස්ස සොකො සොචනා සොචිතතං අනෙතාසොකො අනෙතා පරිසොකො වේතසො පරිජ්ඣායනා දොමනස්සං සොකසලලං, අයං චුච්චති සොකො.

360. තත් කතමො පරිදෙවො : සුඛිව්‍යසනෙන වා චුට්ඨස්ස, භොගව්‍යසනෙන වා චුට්ඨස්ස, රොගව්‍යසනෙන වා චුට්ඨස්ස, සීලව්‍යසනෙන වා චුට්ඨස්ස, දිට්ඨිව්‍යසනෙන වා චුට්ඨස්ස, අඤ්ඤානරඤ්ඤානරෙන ව්‍යසනෙන සමන්තාගතස්ස, අඤ්ඤානරඤ්ඤානරෙන දුක්ඛධමේමන චුට්ඨස්ස, ආදෙවො පරිදෙවො ආදෙවනා පරිදෙවනා ආදෙවිතතං පරිදෙවිතතං වාචා පලාපො විපලාපො ලාලපො ලාලපනා ලාලපපිතතං, අයං චුච්චති පරිදෙවො.

361. තත් තතමං දුක්ඛං : යං කාසිකං අසානං කාසිකං දුක්ඛං කායසමථස්සජං අසානං දුක්ඛං වේදසිතං, කායසමථස්සජං අසානා දුක්ඛා වේදනා, ඉදං චුච්චති දුක්ඛං.

362. තත් කතමං දොමනස්සං : යං වේතසිකං අසානං වේතසිකං දුක්ඛං වේතො සමථස්සජං අසානං දුක්ඛං වේදසිතං, වේතො සමථස්සජං අසානා දුක්ඛා වේදනා, ඉදං චුච්චති දොමනස්සං.

363. තත් කතමො උපායාසො : සුඛිව්‍යසනෙන වා චුට්ඨස්ස, භොගව්‍යසනෙන වා චුට්ඨස්ස, රොගව්‍යසනෙන වා චුට්ඨස්ස, සීලව්‍යසනෙන වා චුට්ඨස්ස, දිට්ඨිව්‍යසනෙන වා චුට්ඨස්ස, අඤ්ඤානරඤ්ඤානරෙන ව්‍යසනෙන සමන්තාගතස්ස, අඤ්ඤානරඤ්ඤානරෙන දුක්ඛධමේමන චුට්ඨස්ස, ආයාසො උපායාසො ආයාසිතතං උපායාසිතතං, අයං චුච්චති උපායාසො.

364. ඵචමෙනස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකඛනස්ස සමුදයො භොතීති : ඵචමෙනස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකඛනස්ස සබ්බති භොතී. සමාගමො භොතී. සමොධානං භොතී. පානුභාවො භොතී, තෙන චුච්චති ඵචමෙනස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකඛනස්ස සමුදයො භොතීති.

සුභතභතභාජනීයං.

365. අවිජ්ජාපච්චයා සබ්බාරෙ, සබ්බාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණ පච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ඡ්ච්චායතනං, ඡ්ච්චායතනපච්චයා ඵසො, ඵසපච්චයා වේදනා, වේදනාපච්චයා තණ්හා, තණ්හාපච්චයා උපාදානං, උපාදානපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාති, ජාතිපච්චයා ජරාමරණං, ඵචමෙනස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකඛනස්ස සමුදයො භොතී.

359. එහි ශෝක කවරෙ යත් : ඤතිව්‍යසනයෙන් පහස්නා ලද්දහුගේ වේවයි භොගව්‍යසනයෙන් පහස්නා ලද්දහුගේ වේවයි රොගව්‍යසනයෙන් පහස්නා ලද්දහුගේ වේවයි ශීලව්‍යසනයෙන් පහස්නා ලද්දහුගේ වේවයි දෘෂ්ටිව්‍යසනයෙන් පහස්නා ලද්දහුගේ වේවයි අන්‍යතරාන්‍යතරව්‍යසනයෙකින් සමන්විත වූවහුගේ අන්‍යතරාන්‍යතර දු:බහෙකු වකින් පහස්නා ලද්දහුගේ ශෝකයෙක් ශෝකාකාරයෙක් ශෝක කළ බවෙක් ඇතුළත ශෝකයෙක් ඇතුළත පරිශෝකයෙක් සිත දවන අයුරෙක් දෙමනසෙක් ශෝකශල්‍යයෙක් වේ ද, මේ ' ශෝක ' යි කියනු ලැබේ.

360. එහි පරිදෙව කවරෙ යත් : ඤතිව්‍යසනයෙන් පහස්නා ලද්දහුගේ වේවයි භොගව්‍යසනයෙන් පහස්නා ලද්දහුගේ වේවයි රොගව්‍යසනයෙන් පහස්නා ලද්දහුගේ වේවයි ශීලව්‍යසනයෙන් පහස්නා ලද්දහුගේ වේවයි දෘෂ්ටිව්‍යසනයෙන් පහස්නා ලද්දහුගේ වේවයි අන්‍යතරාන්‍යතරව්‍යසනයෙකින් සමන්විත වූවහුගේ අන්‍යතරාන්‍යතරදු:බහෙකුව කින් පහස්නා ලද්දහුගේ (යම්) නම කියා හැඳීමෙන් නම කියා හඬන අයුරෙක් ගුණ කියා හඬන අයුරෙක් නම කියා හඬන බවෙක් ගුණ කියා හඬන බවෙක් වචනයෙක් ප්‍රලාපයෙක් විප්‍රලාපයෙක් පුනපුනා කීමෙන් පුනපුනා කියන අයුරෙක් පුනපුනා කී බවෙක් වේ ද, මේ ' පරිදෙව ' යි කියනු ලැබේ.

361. එහි දු:බ කවරෙ යත් : යම් කායික වූ නො සුවයෙක් කායික වූ දුකෙක් කාපහසින් උපන් නො සුව වූ දුක් වූ වෙදයිතයෙක් කාපහසින් උපන් නො සුව වූ දුක් වූ වෙදනායෙක් වේ ද, මේ ' දු:බ ' යි කියනු ලැබේ.

362. එහි ' දෙමනස්ස ' කවරෙ යත් : යම් චෛතසික වූ නො සුවයෙක් චෛතසික වූ දුකෙක් සිත්පහසින් උපන් නො සුව වූ දුක් වූ වෙදයිතයෙක් සිත්පහසින් උපන් නො සුව වූ දුක් වූ වෙදනායෙක් වේ ද, මේ ' දෙමනස්ස ' යි කියනු ලැබේ.

363. එහි ' උපායාස ' කවරෙ යත් : ඤතිව්‍යසනයෙන් පහස්නා ලද්දහුගේ වේවයි භොගව්‍යසනයෙන් පහස්නා ලද්දහුගේ වේවයි රොගව්‍යසනයෙන් පහස්නා ලද්දහුගේ වේවයි ශීලව්‍යසනයෙන් පහස්නා ලද්දහුගේ වේවයි දෘෂ්ටිව්‍යසනයෙන් පහස්නා ලද්දහුගේ වේවයි අන්‍යතරාන්‍යතරව්‍යසනයෙකින් සමන්වාගත වූවහුගේ අන්‍යතරාන්‍යතර දු:බ හෙකුවකින් පහස්නා ලද්දහුගේ ආයාසයෙක් බලවත් ආයාසයෙක් ආයාසයට පැමිණි බවෙක් උපායාසයට පැමිණි බවෙක් වේ ද, මේ ' උපායාස ' යි කියනු ලැබේ.

364. ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො හොති ' යනු : මෙසේ තෙල අමිශ්‍ර වූ නොහොත් සියලු දු:බරාශිභුගේ එක්වීම වෙයි, සමාගමය වෙයි, සමවධානය වෙයි, ප්‍රාදුර්භාවය වේ. එහෙයින් කියනු ලැබෙයි : ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො හොති ' යි.

සුත්‍රාන්තභාජනිය යි.

365. අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරය වෙයි, සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ජනාය වෙයි, විඤ්ජනාප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡෂ්ඨායතනය වෙයි, ඡෂ්ඨායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනාව වෙයි, වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් තෘෂ්ණාව වෙයි, තෘෂ්ණාප්‍රත්‍යයෙන් උපාදානය වෙයි, උපාදානප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වෙයි, මෙසේ තෙල සියලු දු:බරාශිභුගේ පහළවීම වේ.

අවිජ්ජාපච්චයා සංඛාරො අවිජ්ජාභෙතුකො, සංඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං සංඛාරභෙතුකං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමරූපං විඤ්ඤාණභෙතුකං, නාමරූපපච්චයා සලායතනං නාමරූපභෙතුකං, ඡට්ඨායතනපච්චයා එසො ඡට්ඨායතනභෙතුකො¹, එසපච්චයා වේදනා එසභෙතුකා වේදනාපච්චයා තණ්හා වේදනාභෙතුකා, තණ්හාපච්චයා උපාදානං තණ්හාභෙතුකං, උපාදානපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං. එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛක්ඛස්ස සමුදයො භොති.

භෙතුචතුක්ඛං.

367. අවිජ්ජාපච්චයා සංඛාරො අවිජ්ජාසම්පයුතො, සංඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං සංඛාරසම්පයුතං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං විඤ්ඤාණසම්පයුතං, නාමපච්චයා ඡට්ඨායතනං නාමසම්පයුතං, ඡට්ඨායතනපච්චයා එසො ඡට්ඨායතනසම්පයුතො, එසපච්චයා වේදනා එසසම්පයුතා, වේදනාපච්චයා තණ්හා වේදනාසම්පයුතා, තණ්හාපච්චයා උපාදානං තණ්හාසම්පයුතං, උපාදානපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං. එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛක්ඛස්ස සමුදයො භොති.

අවිජ්ජාපච්චයා සංඛාරො අවිජ්ජාසම්පයුතො, සංඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං සංඛාරසම්පයුතං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං විඤ්ඤාණසම්පයුතං, නාමපච්චයා එසො නාමසම්පයුතො, එසපච්චයා වේදනා එසසම්පයුතා, වේදනාපච්චයා තණ්හා වේදනාසම්පයුතා, තණ්හාපච්චයා උපාදානං තණ්හාසම්පයුතං, උපාදානපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං. එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛක්ඛස්ස සමුදයො භොති.

අවිජ්ජාපච්චයා සංඛාරො අවිජ්ජාසම්පයුතො, සංඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං සංඛාරසම්පයුතං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමරූපං විඤ්ඤාණසම්පයුතං නාමං², නාමරූපපච්චයා ඡට්ඨායතනං නාමසම්පයුතං,³ ඡට්ඨායතනපච්චයා එසො ඡට්ඨායතනසම්පයුතො, එසපච්චයා වේදනා එසසම්පයුතා, වේදනාපච්චයා තණ්හා වේදනාසම්පයුතා, තණ්හාපච්චයා උපාදානං තණ්හාසම්පයුතං, උපාදානපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං. එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛක්ඛස්ස සමුදයො භොති.

1. සලායතනභෙතුකො - ස්‍යා.
 2. විඤ්ඤාණසම්පයුතං - සිරිමු.
 3. නාමරූපසම්පයුතං - සිරිමු, මජ්ඣං

අවිජ්ජාපච්චයා සඛ්ඛාරේ අවිජ්ජාසමප්පය්‍යතො, සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං සඛ්ඛාරසමප්පය්‍යතං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමරූපං විඤ්ඤාණ-සමප්පය්‍යතං නාමං¹, නාමරූපපච්චයා සලායතනං නාමසමප්පය්‍යතං ඡට්ඨායතනං,² ඡට්ඨායතනපච්චයා එසෙසා ඡට්ඨායතනසමප්පය්‍යතො, එසසපච්චයා වේදනා එසසසමප්පය්‍යතො, වේදනාපච්චයා තණ්හා වේදනා සමප්පය්‍යතො, තණ්හා පච්චයා උපාදානං තණ්හාසමප්පය්‍යතං උපාදානපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං, එවමේතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොතී.

සමප්පය්‍යතවතුක්ඛං.

368. අවිජ්ජාපච්චයා සඛ්ඛාරො සඛ්ඛාරපච්චයා'පි අවිජ්ජා, සඛ්ඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං විඤ්ඤාණපච්චයා'පි සඛ්ඛාරේ, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං නාමපච්චයා'පි විඤ්ඤාණං, නාමපච්චයා ඡට්ඨායතනං ඡට්ඨායතන පච්චයා'පි නාමං, ඡට්ඨායතනපච්චයා එසෙසා එසසපච්චයා'පි ඡට්ඨායතනං, එසසපච්චයා වේදනා වේදනාපච්චයා'පි එසෙසා, වේදනාපච්චයා තණ්හා, තණ්හාපච්චයා'පි වේදනා, තණ්හාපච්චයා උපාදානං උපාදානපච්චයා'පි තණ්හා, උපාදානපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරා-මරණං. එවමේතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොතී.

අවිජ්ජාපච්චයා සඛ්ඛාරො සඛ්ඛාරපච්චයා'පි අවිජ්ජා, සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං විඤ්ඤාණපච්චයා'පි සඛ්ඛාරො, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං නාමපච්චයා'පි විඤ්ඤාණං, නාමපච්චයා එසෙසා එසසපච්චයා'පි නාමං, එසසපච්චයා වේදනා වේදනාපච්චයා'පි එසෙසා, වේදනාපච්චයා තණ්හා තණ්හාපච්චයා'පි වේදනා, තණ්හාපච්චයා උපාදානං උපාදානපච්චයා'පි තණ්හා, උපාදානපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරා මරණං. එවමේතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොතී.

අවිජ්ජාපච්චයා සඛ්ඛාරේ සඛ්ඛාරපච්චයා'පි අවිජ්ජා, සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං විඤ්ඤාණපච්චයා'පි සඛ්ඛාරො, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමරූපං නාමරූපපච්චයා'පි විඤ්ඤාණං, නාමරූපපච්චයා ඡට්ඨායතනං ඡට්ඨා-යතනපච්චයා'පි නාමරූපං, ඡට්ඨායතනපච්චයා එසෙසා එසසපච්චයා'පි ඡට්ඨායතනං, එසසපච්චයා වේදනා වේදනාපච්චයා'පි එසෙසා, වේදනාපච්චයා තණ්හා තණ්හාපච්චයා'පි වේදනා, තණ්හාපච්චයා උපාදානං උපාදානපච්චයා'පි තණ්හා, උපාදානපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං. එවමේතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොතී.

1. විඤ්ඤාණසමප්පය්‍යතං - සීපාවි.
 2. නාමරූපසමප්පය්‍යතං සලායතනං - සිරිමු.

අවිජ්ජාපච්චයා සඛ්ඛාරො සඛ්ඛාරපච්චයා'පි අවිජ්ජා, සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං විඤ්ඤාණපච්චයා'පි සඛ්ඛාරො, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමරූපං නාමරූපපච්චයා'පි විඤ්ඤාණං, නාමරූපපච්චයා සලායතනං සලායතන පච්චයා'පි නාමරූපං, ඡර්ඛායතනපච්චයා එසෙසා එසසපච්චයා'පි ඡර්ඛායතනං, එසසපච්චයා වේදනා වේදනාපච්චයා'පි එසෙසා, වේදනා පච්චයා තණ්හා තණ්හාපච්චයා'පි වේදනා, තණ්හාපච්චයා උපාදානං උපාදානපච්චයා'පි තණ්හා, උපාදානපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං. එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකඛකිස්ස සමුදයො භොති.

අඤ්ඤාමඤ්ඤාචතුක්ඛං.

369. සඛ්ඛාරපච්චයා අවිජ්ජා -පෙ- විඤ්ඤාණපච්චයා අවිජ්ජා -පෙ- නාමපච්චයා අවිජ්ජා -පෙ- ඡර්ඛායතනපච්චයා අවිජ්ජා -පෙ- එසසපච්චයා අවිජ්ජා -පෙ- වේදනාපච්චයා අවිජ්ජා -පෙ- තණ්හා පච්චයා අවිජ්ජා -පෙ- උපාදානපච්චයා අවිජ්ජා -පෙ- අවිජ්ජාපච්චයා සඛ්ඛාරො, සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාම පච්චයා ඡර්ඛායතනං, ඡර්ඛායතනපච්චයා එසෙසා, එසසපච්චයා වේදනා, වේදනාපච්චයා තණ්හා, තණ්හාපච්චයා උපාදානං, උපාදානපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං. එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකඛකිස්ස සමුදයො භොති.

මාතීකා

370. කතමෙ ධම්මා අකුසලා: යස්මී සමයෙ අකුසලං විතනං උපපන්නං භොති සොමනස්සසභගතං දිට්ඨිගතසමපයුතනං රූපාරමමණං වා සඤ්ජරමමණං වා ගඤ්ජාරමමණං වා රසාරමමණං වා ථොට්ඨබ්බාරමමණං වා ධම්මාරමමණං වා, යං යං වා පනාරබ්භ තස්මී සමයෙ අවිජ්ජා- පච්චයා සඛ්ඛාරො, සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ඡර්ඛායතනං, ඡර්ඛායතනපච්චයා එසෙසා, එසසපච්චයා වේදනා, වේදනාපච්චයා තණ්හා, තණ්හාපච්චයා උපාදානං, උපාදානපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං. එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකඛකිස්ස සමුදයො භොති.

371. තස්ස කතමා අවිජ්ජා: යං අඤ්ඤාණං අදස්සනං අනභිසමයො අනුඤ්ඤාධො අසමොධො අපච්චෙවො අසභිභාහණා අපරියොගාහණා අසමපෙකකණා අපච්චෙකකණා අපච්චකකමමං දුමෙමජ්ඣං බාලාං අසමපජ්ඤාදං මොභො පමොභො සමෙමාභො අවිජ්ජා අවිජ්ජොභො අවිජ්ජායොභො අවිජ්ජානුසයො අවිජ්ජාපරිසුට්ඨානං අවිජ්ජාලඛි මොභො අකුසලමුලං, අයං වුච්චති අවිජ්ජා.

තස්ස කතමො අවිජ්ජාපච්චයා සඛ්ඛාරො: යං වේතනා සඤ්ඤාතනා වේතසිතතනං, අයං වුච්චති අවිජ්ජාපච්චයා සඛ්ඛාරො.

අවිද්‍යාප්‍රකාරයෙන් සංස්කාරය වෙයි, සංස්කාරප්‍රකාරයෙන් අවිද්‍යාව වෙයි. සංස්කාර ප්‍රකාරයෙන් විඤනය වෙයි, විඤනප්‍රකාරයෙන් සංස්කාරය වෙයි. විඤනප්‍රකාරයෙන් නාම රූප වෙයි, නාමරූපප්‍රකාරයෙන් විඤනය වෙයි. නාමරූපප්‍රකාරයෙන් ඡේදය වෙයි, ඡේදයප්‍රකාරයෙන් නාමරූප වෙයි. ඡේදයප්‍රකාරයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශ ප්‍රකාරයෙන් ඡේදය වෙයි. ස්පර්ශප්‍රකාරයෙන් වේදනාව වෙයි, වේදනාප්‍රකාරයෙන් ස්පර්ශය වෙයි. වේදනාප්‍රකාරයෙන් තෘෂ්ණාව වෙයි. තෘෂ්ණාප්‍රකාරයෙන් වේදනාව වෙයි. තෘෂ්ණාප්‍රකාරයෙන් උපාදානය වෙයි, උපාදානප්‍රකාරයෙන් තෘෂ්ණාව වෙයි, උපාදානප්‍රකාරයෙන් භවය වෙයි. භවප්‍රකාරයෙන් ජාතිය වෙයි. ජාතිප්‍රකාරයෙන් ජරාමරණ වෙයි. මෙසේ මේ සියලු දුක්ඛත්වයන්ගෙන් සමුදය වේ.

අනොන්‍යාවකුෂ්ඨයි.

369. සංස්කාරප්‍රකාරයෙන් අවිද්‍යාව වෙයි . . . විඤනප්‍රකාරයෙන් අවිද්‍යාව වෙයි . . . නාමප්‍රකාරයෙන් අවිද්‍යාව වෙයි . . . ඡේදයප්‍රකාරයෙන් අවිද්‍යාව වෙයි . . . ස්පර්ශ ප්‍රකාරයෙන් අවිද්‍යාව වෙයි . . . වේදනාප්‍රකාරයෙන් අවිද්‍යාව වෙයි . . . තෘෂ්ණාප්‍රකාරයෙන් අවිද්‍යාව වෙයි . . . උපාදානප්‍රකාරයෙන් අවිද්‍යාව වෙයි . . . අවිද්‍යාප්‍රකාරයෙන් සංස්කාරය වෙයි. සංස්කාරප්‍රකාරයෙන් විඤනය වෙයි. විඤනප්‍රකාරයෙන් නාමය වෙයි. නාම ප්‍රකාරයෙන් ඡේදය වෙයි. ඡේදයප්‍රකාරයෙන් ස්පර්ශය වෙයි. ස්පර්ශ ප්‍රකාරයෙන් වේදනාව වෙයි. වේදනාප්‍රකාරයෙන් තෘෂ්ණාව වෙයි. තෘෂ්ණාප්‍රකාරයෙන් උපාදානය වෙයි. උපාදානප්‍රකාරයෙන් භවය වෙයි. භවප්‍රකාරයෙන් ජාතිය වෙයි. ජාති ප්‍රකාරයෙන් ජරාමරණ වෙයි. මෙසේ මේ සියලු දුක්ඛත්වයන්ගෙන් සමුදය වේ.

මාත්‍යකායි.

370. අකුශලධර්මයෝ කවරහ යත් : යමි කලෙක රූපාලම්බන වේවයි, ශබ්ද ලම්බන වේවයි ගන්ධාලම්බන වේවයි රසාලම්බන වේවයි සප්‍රස්ථව්‍යාලම්බන වේවයි ධර්මාලම්බන වේවයි යම් යම් අරමුණක් හෝ ඇරැබූ සොමනස් සහගත වූ මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය හා එකොක්පාදි ප්‍රකාරයෙන් යුක්ත වූ අකුශලචිත්තය උපදනේ වේ ද, එසමයෙහි අවිද්‍යා ප්‍රකාරයෙන් සංස්කාරය වෙයි. සංස්කාරප්‍රකාරයෙන් විඤනය වෙයි. විඤනප්‍රකාරයෙන් නාමය වෙයි. නාමප්‍රකාරයෙන් ඡේදය වෙයි. ඡේදයප්‍රකාරයෙන් ස්පර්ශය වෙයි. ස්පර්ශප්‍රකාරයෙන් වේදනාව වෙයි. වේදනාප්‍රකාරයෙන් තෘෂ්ණාව වෙයි. තෘෂ්ණා ප්‍රකාරයෙන් උපාදානය වෙයි. උපාදානප්‍රකාරයෙන් භවය වෙයි. භවප්‍රකාරයෙන් ජාතිය වෙයි. ජාතිප්‍රකාරයෙන් ජරාමරණ වෙයි. මෙසේ මේ සියලු දුක්ඛය උපදනේ වේ.

371. එහි අවිද්‍යා කවර යත් : යම් සිව්සස් නො දැනීමක් නො දැකීමක් අනව බෝධයක් අනානුබෝධයක් අසම්බෝධයක් අප්‍රතිවේධයක් (අනිත්‍යාදි සමාන්‍ය හෙයින්) මොනොවට නො ගැනීමක් භාත්පසින් නො බැසගැනීමක් සමට නො බැලීමක් ප්‍රකාරවක්ඛා නො කිරීමක් ප්‍රකාරක්ඛ නො කිරීමක් දුර්වේධ්‍ය (අපච්ඡ) බවක් බාලයක් අසමග්ඤනයක් මොහයක් ප්‍රමොහයක් සම්මොහයක් අවිද්‍යාවක් අවිද්‍යාඛයක් අවිද්‍යායෝගයක් අවිද්‍යාඤානයක් අවිද්‍යාපර්යන්තරාන යක් අවිද්‍යාපරිසයක් මොහ සධ්‍යාන අකුශලමූලයක් වේ ද, මේ ' අවිද්‍යා ' යි කියනු ලැබේ.

එහි අවිද්‍යාප්‍රකාරයෙන් වූ සංස්කාරය කවරෙ යත් : යම් වෙතනාවක් සංවේතනාවක් සිතන ලද බවක් වේ ද, මේ අවිද්‍යාප්‍රකාරයෙන් වූ සංස්කාර යයි කියනු ලැබේ.

තඤ්ඤා කතමං සංකාරපච්චයා විඤ්ඤාණං : යං විතතං මනෝ මානසං
හදයං පණ්ඩරං මනෝ මනායතනං මනිජ්ජියං විඤ්ඤාණං විඤ්ඤාණකකිකේ
තප්පා: මනෝවිඤ්ඤාණධාතු, ඉදං චූච්චතී සංකාරපච්චයා විඤ්ඤාණං.

තඤ්ඤා කතමං විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං : වේදනාකකිකේ
සඤ්ඤාකකිකේ සංකාරකකිකේ, ඉදං චූච්චතී විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං.

තඤ්ඤා කතමං නාමපච්චයා ජට්ඨායතනං : යං විතතං මනෝ මානසං
හදයං පණ්ඩරං මනෝ මනායතනං මනිජ්ජියං විඤ්ඤාණං විඤ්ඤාණකකිකේ
තප්පා: මනෝවිඤ්ඤාණධාතු, ඉදං චූච්චතී නාමපච්චයා ජට්ඨායතනං.

තඤ්ඤා කතමෝ ජට්ඨායතනපච්චයා එසො: යො එසො චූච්චනා
සමුප්පනා සමුප්පිතතනං, අයං චූච්චතී ජට්ඨායතනපච්චයා එසො.

තඤ්ඤා කතමා එසපච්චයා වේදනා : යං වේදනසිකං සානං වේදනසිකං
සුඛං වේදනාසලච්චසාප් සානං සුඛං වේදනසිකං වේදනාසලච්චසාප් සානං
සුඛං වේදනා, අයං චූච්චතී එසපච්චයා වේදනා.

තඤ්ඤා කතමා වේදනාපච්චයා තණ්හා: යො රුගො සාරුගො අනුතයො
අනුරොධො නන්දි නන්දිරුගො විතතසා සාරුගො, අයං චූච්චතී
වේදනාපච්චයා තණ්හා.

තඤ්ඤා කතමං තණ්හාපච්චයා උපාදානං : යා දිට්ඨි දිට්ඨිගතං දිට්ඨිගහනං
දිට්ඨිකන්තාරො දිට්ඨිවිසුකාසිකං දිට්ඨිවිපච්චන්දිතං දිට්ඨිසඤ්ඤාප්තං
භාගො පඨිට්ඨාගො අභිනිවේසො පරාමාසො කුමමගො මිච්චපචො
මිච්චතනං තිජ්ඣායතනං විපරිසෙසභාගො, ඉදං චූච්චතී තණ්හාපච්චයා
උපාදානං.

තඤ්ඤා කතමෝ උපාදානපච්චයා භවො: ධපෙති: උපාදානං
වේදනාකකිකේ සඤ්ඤාකකිකේ සංකාරකකිකේ විඤ්ඤාණකකිකේ,
අයං චූච්චතී උපාදානපච්චයා භවො.

තඤ්ඤා කතමා භවපච්චයා ජාතී: යා තෙසං තෙසං ධම්මානං ජාතී
සඤ්ඤාතී තිබ්බතතී අභිනිබ්බතතී පාතුභාවො, අයං චූච්චතී භවපච්චයා
ජාතී.

තඤ්ඤා කතමං ජාතීපච්චයා ජරාමරණං : අතී ජරා අතී මරණං.

තඤ්ඤා කතමා ජරා: යා තෙසං තෙසං ධම්මානං ජරා ජරණතා
ආසුනො සංභාතී, අයං චූච්චතී ජරා.

තඤ්ඤා කතමං මරණං: යො තෙසං තෙසං ධම්මානං ඛයො වියො
භෙදො පරිභෙදො අනිච්චතා අන්තරධානං, ඉදං චූච්චතී මරණං. ඉතී
අයඤ්ඤා ජරා ඉදඤ්ඤා මරණං, ඉදං චූච්චතී ජාතී පච්චයා ජරාමරණං.

ඵච්චමේතසා කෙවලසා දුකකකකිසා සමුදයො භොතීතී
ඵච්චමේතසා කෙවලසා දුකකකකිසා සංඛතතී භොතී, සමාගමො භොතී,
සමොධානං භොතී, පාතුභාවො භොතී, තෙන චූච්චතී ඵච්චමේතසා
කෙවලසා දුකකකකිසා සමුදයො භොතීතී.

එහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් වූ විඥනය කවරෙ යත් : යම් චිත්තයෙක් මනසෙක් මානසයෙක් චිත්තයෙක් (පණ්ඩර) භවාධිගච්ඡිතයෙක් මනසච්ඡායා මනායතනයෙක් මනින්ද්‍රියයෙක් විඥනයෙක් විඥනස්කන්ධයෙක් තද්භූරූප වූ මනෝවිඥනාධාතූයෙක් වේ ද, මේ ' සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඥන ' යි කියනු ලැබේ.

එහි විඥනප්‍රත්‍යයෙන් (උපද්‍යා) නාමය කවරෙ යත් : වේදනාස්කන්ධ ය සංඥ ස්කන්ධ ය සංස්කාරස්කන්ධ යි. මේ ' විඥනප්‍රත්‍යයෙන් නාම ' යයි කියනු ලැබේ.

එහි නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡේදයායතනය කවරෙ යත් : යම් චිත්තයෙක් මනසෙක් මානසයෙක් භාදයයෙක් පණ්ඩරයෙක් මන සච්ඡායා මනායතනයෙක් මනින්ද්‍රියයෙක් විඥනයෙක් විඥනස්කන්ධයෙක් තද්භූරූප වූ මනෝවිඥනාධාතූයෙක් වේ ද, මේ නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡේදයායතන යයි කියනු ලැබේ.

එහි ඡේදයායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශ කවරෙ යත් : යම් ස්පර්ශයෙක් ස්පර්ශ කරන අයුරෙක් මොනොවට ස්පර්ශ කරන අයුරෙක් ස්පර්ශ කළ බවෙක් වේ ද, මේ ඡේදයායතන ප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශ යයි කියනු ලැබේ.

එහි ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වේදනා කවරෙ යත් : යම් වේදනසික වූ මිහිරි බවෙක් වේදනසික වූ සුබයෙක් වේදනාසම්ප්‍රසංගයෙන් උපන් සාතසුබවේදනසිකයෙක් වේදනා සම්ප්‍රසංගයෙන් උපන් සාතසුබවේදනායෙක් වේ ද, මේ ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වේදනා යි කියනු ලැබේ.

එහි වේදනාප්‍රත්‍යයෙන් තෘෂ්ණා කවරෙ යත් : යම් රාගයෙක් බලවත් රාගයෙක් අනුතයෙක් අනුරොධයෙක් (ඇලීමෙක්) නන්දියෙක් නන්දිරාගයෙක් චිත්තයාගේ බලවත් රාගයෙක් වේ ද, මේ වේදනාප්‍රත්‍යයෙන් තෘෂ්ණා යි කියනු ලැබේ.

එහි තෘෂ්ණාප්‍රත්‍යයෙන් උපාදන කවරෙ යත් : යම් දෘෂ්ටියෙක් දෘෂ්ටිගතයෙක් දෘෂ්ටිගතනයෙක් දෘෂ්ටිකාන්තාරයෙක් විරූපදෘෂ්ටියෙක් දෘෂ්ටිවිෂ්පන්දිතයෙක් දෘෂ්ටි සංයෝජනයෙක් ග්‍රාහයෙක් පිහිටා සිටීමෙක් බැසැගෙන සිටීමෙක් පරාමර්ශයෙක් කුත්සිත මාර්ගයෙක් මිථ්‍යාපථයෙක් මිථ්‍යාත්වයෙක් කීර්ථායතනයෙක් විපර්යාසග්‍රාහයෙක් වේ ද, මේ තෘෂ්ණාප්‍රත්‍යයෙන් උපාදන යි කියනු ලැබේ.

එහි උපාදනප්‍රත්‍යයෙන් භව කවරෙ යත් : උපාදනය තබා වේදනාස්කන්ධය සංඥ ස්කන්ධය සංස්කාරස්කන්ධය විඥනස්කන්ධය යන මේ උපාදනප්‍රත්‍යයෙන් භව යයි කියනු ලැබේ.

එහි භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතී කවරෙ යත් : ඒ ඒ ධර්මයන් ගේ යම් ඉපැදීමක් මොනොවට ඉපැදීමක් නිපැදීමක් වෙසෙසින් නිපැදීමක් පහළවීමක් වේ ද, මේ භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතී යයි කියනු ලැබේ.

එහි ජාතීප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ කවරෙ යත් : ජරායෙක් ඇත, මරණයෙක් ඇති.

එහි ජරා කවරෙ යත් : ඒ ඒ ධර්මයන් ගේ යම් දිරීමක් දිරන බවෙක් ආයුෂයා ගේ පිරිහීමක් වේ ද, මේ ජරා යි කියනු ලැබේ.

එහි මරණ කවරෙ යත් : ඒ ඒ ධර්මයන් ගේ යම් ක්ෂය වීමක් ව්‍යය වීමක් බිදීමක් භාත්පසින් බිදීමක් අනිත්‍ය බවෙක් අකුරුදහන් වීමක් වේ ද, මේ මරණ යි කියනු ලැබේ. මෙසේ මේ ජරාව ද, මේ මරණය ද යන මේ ජාතීප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ යි කියනු ලැබේ.

' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛත්තන්ධස්ස සමුදයො භොති ' යනු මෙසේ මේ සියලු දුඛරාශීහු ගේ සභිගතිය වෙයි. සමාගමය වෙයි. සම්චධානය වෙයි. ප්‍රාදුර්භාවය වෙයි. එහෙයින් ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛත්තන්ධස්ස සමුදයො භොති ' යි කියනු ලැබේ.

872 තසමි සමගෙ අවිජ්ජාපච්චයා සඛ්ඛාරො, සඛ්ඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ඵසො, ඵසාපච්චයා වේදනා, වේදනාපච්චයා තණ්හා, තණ්හා පච්චයා උපාදානං, උපාදාන පච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං. ඵචමේතස්ස කෙචලස්ස දුක්ඛකකිකස්ස සමුදයො භොති.

තස්ස කතමා අවිජ්ජා : යං අඤ්ඤාණං අදස්සනං -පෙ- අවිජ්ජාලඛිති මොභො අකුසලමුලං, අයං වුච්චති අවිජ්ජා.

තස්ස කතමො අවිජ්ජාපච්චයා සඛ්ඛාරො : යා චේතනා සංකේතනා චේතසිතතනං, අයං වුච්චති අවිජ්ජාපච්චයා සඛ්ඛාරො.

තස්ස කතමං සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං : යං විතතං මනෝ මානසං -පෙ- තජ්ජා මනෝවිඤ්ඤාණධාතූ, ඉදං වුච්චති සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං.

තස්ස කතමං විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං : වේදනාකකිකො සඤ්ඤාකකිකො සඛ්ඛාරකකිකො, ඉදං වුච්චති විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං.

නාමපච්චයා ඵසොති, තස්ස කතමං නාමං : ධර්මො ඵසං වේදනාකකිකො සඤ්ඤාකකිකො සඛ්ඛාරකකිකො විඤ්ඤාණකකිකො, ඉදං වුච්චති නාමං.

තස්ස කතමො නාමපච්චයා ඵසො : යො ඵසො ජුහනා සමුජ්ජනා සමුජ්ජිතතනං, අයං වුච්චති නාමපච්චයා ඵසො. -පෙ- තෙන වුච්චති ඵචමේතස්ස කෙචලස්ස දුක්ඛකකිකස්ස සමුදයො භොතිති.

873. තසමි සමගෙ අවිජ්ජාපච්චයා සඛ්ඛාරො, සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමරූපං, නාමරූපපච්චයා ජ්ඣායතනං, ජ්ඣායතනපච්චයා ඵසො, ඵසාපච්චයා වේදනා, වේදනාපච්චයා තණ්හා, තණ්හාපච්චයා උපාදානං, උපාදානපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං, ඵචමේතස්ස කෙචලස්ස දුක්ඛකකිකස්ස සමුදයො භොති.

තස්ස කතමා අවිජ්ජා : යං අඤ්ඤාණං අදස්සනං -පෙ- අවිජ්ජාලඛිති මොභො අකුසලමුලං, අයං වුච්චති අවිජ්ජා.

තස්ස කතමො අවිජ්ජාපච්චයා සඛ්ඛාරො : යා චේතනා සංචේතනා චේතසිතතනං, අයං වුච්චති අවිජ්ජාපච්චයා සඛ්ඛාරො.

තස්ස කතමං සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං : යං විතතං මනෝ මානසං -පෙ- තජ්ජා මනෝවිඤ්ඤාණධාතූ, ඉදං වුච්චති සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං.

තස්ස කතමං විඤ්ඤාණපච්චයා නාමරූපං : අත්ථිනාමං, අත්ථිරූපං. තස්ස කතමං නාමං, වේදනාකකිකො සඤ්ඤාකකිකො සඛ්ඛාරකකිකො, ඉදං වුච්චති නාමං.

තස්ස කතමං රූපං : චක්ඛායතනස්ස උපචයො, සොනායතනස්ස උපචයො, ඝොනායතනස්ස උපචයො, ජ්ඣායතනස්ස උපචයො, කායායතනස්ස උපචයො, යං මා පනඤ්ඤමි අත්ථි රූපං විතතජං විතතභෙතුකං විතතසමුච්චානං ඉදං වුච්චති රූපං, ඉති ඉදඤ්ඤා නාමං ඉදඤ්ඤා රූපං, ඉදං වුච්චති විඤ්ඤාණපච්චයා නාමරූපං.

372. එසමයෙහි අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරය වෙයි, සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤාන වෙයි, විඤ්ඤානප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වේදනාව වෙයි, වේදනාප්‍රත්‍යයෙන් තෘෂ්ණාව වෙයි, තෘෂ්ණාප්‍රත්‍යයෙන් උපාදානය වෙයි, උපාදානප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වෙයි. මෙසේ මේ සියලු දුක්ඛත්වයාගේ සමුදය වේ.

එහි අවිද්‍යාව කවර යත් : යම් අඤ්ඤානෙක අදර්ශනෙක . . . අවිද්‍යාපරිසයෙක මොහසඨධ්‍යාත අකුලලමුලයෙක වේ ද, මේ අවිද්‍යායි කියනු ලැබේ.

එහි අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරය කවරෙ යත් : යම් වෙතනාවක් සඤ්ඤාවනාවක් සිතන ලද බවෙක වේ ද, මේ අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරයි කියනු ලැබේ.

එහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤාන කවරෙ යත් : යම් විත්තයෙක මනසෙක මානසයෙක . . . තද්ඤුරූප වූ මනෝවිඤ්ඤාධාතුවෙක වේ ද, මේ සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤානයි කියනු ලැබේ.

එහි විඤ්ඤානප්‍රත්‍යයෙන් නාමය කවරෙ යත් : වේදනාස්කන්ධය සංඤ්ඤාස්කන්ධය සංස්කාරස්කන්ධය යන මේ විඤ්ඤානප්‍රත්‍යයෙන් නාම යි කියනු ලැබේ.

'නාමපච්චයා එස්සො' යි එහි නාමය කවරෙ යත් : ස්පර්ශය තබා වේදනාස්කන්ධය සංඤ්ඤාස්කන්ධය සංස්කාරස්කන්ධය විඤ්ඤාස්කන්ධය යන මේ නාම යි කියනු ලැබේ.

එහි නාමප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය කවරෙ යත් : යම් ස්පර්ශයෙක ස්පර්ශ කරන අයුරෙක මොනෝවට ස්පර්ශ කරන අයුරෙක මොනෝවට ස්පර්ශ කළ බවෙක වේ ද, මේ නාම ප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශ යි කියනු ලැබේ. . . . එහෙයින් 'එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛත්වත්ථස්ස සමුදයො භොති' යි කියනු ලැබේ.

373. එසමයෙහි අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරය වෙයි. සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤාන වෙයි. විඤ්ඤානප්‍රත්‍යයෙන් නාමරූප වෙයි. නාමරූපප්‍රත්‍යයෙන් ඡෂ්ඨායතනය වෙයි. ඡෂ්ඨායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි. ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වේදනාව වෙයි. වේදනාප්‍රත්‍යයෙන් තෘෂ්ණාව වෙයි. තෘෂ්ණාප්‍රත්‍යයෙන් උපාදානය වෙයි. උපාදාන ප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි. භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වෙයි. මෙසේ මේ සියලු දුඃඛරාශිහුගේ සමුදය වේ.

එහි අවිජ්ජා කවර යත් : යම් අඤ්ඤානෙක අදර්ශනෙක . . . අවිද්‍යාපරිසයෙක මොහ සඨධ්‍යාත අකුලලමුලයෙක වේ ද, මේ අවිද්‍යා යි කියනු ලැබේ.

එහි අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරය කවරෙ යත් : යම් වෙතනාවක් සඤ්ඤාවනාවක් සිතන ලද බවෙක වේ ද, මේ අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාර යි කියනු ලැබේ.

එහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤාන කවරෙ යත් : යම් සිතෙක මනසෙක මානසයෙක . . . තද්ඤුරූප වූ මනෝවිඤ්ඤාධාතුවෙක වේ ද, මේ සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤාන යි කියනු ලැබේ.

එහි විඤ්ඤානප්‍රත්‍යයෙන් නාමරූප කවරෙ යත් : නාමයෙක ඇත, රූපයෙක ඇති. එහි නාමය කවරෙ යත් : වේදනාස්කන්ධය සංඤ්ඤාස්කන්ධය සංස්කාරස්කන්ධය යන මේ නාම යි කියනු ලැබේ.

එහි රූපය කවරෙ යත් : චක්ඡුරායතනයාගේ ඉපදීම ය, ශ්‍රොත්‍රායතනයාගේ ඉපදීම ය, ස්‍රාණායතනයාගේ ඉපදීම ය, ජිභ්වායතනයාගේ ඉපදීම ය, කායායතනයාගේ ඉපදීම ය, යළි අත්‍ය වූ ද විත්තප වූ විත්තය හෙතු කොට ඇති විත්තසමුත්ථාන වූ යම් රූපයෙක හෝ ඇද්ද, මේ රූප යි කියනු ලැබේ. මෙසේ මේ නාමය ද, මේ රූපය ද යන මේ විඤ්ඤානප්‍රත්‍යයෙන් නාමරූප යි කියනු ලැබේ.

නාමරූපපච්චයා ජට්ඨායතනනති අපඨි නාමං, අපඨි රූපං, තත්ත කතමං නාමං : වේදනාකකිකේයා සඤ්ඤාකකිකේයා සඛ්ඛාරකකිකේයා, ඉදං චූච්චති නාමං.

තත්ත කතමං රූපං : යං රූපං තීක්ඛාය මනොවිඤ්ඤාණධාතු ව්‍යතති, ඉදං චූච්චති රූපං, ඉති ඉදඤ්ච නාමං ඉදඤ්ච රූපං, ඉදං චූච්චති නාමරූපං.

තත්ත කතමං නාමරූපපච්චයා ජට්ඨායතනං : යං විතතං මනො මානසං -පෙ- තජ්ජා මනොවිඤ්ඤාණධාතු, ඉදං චූච්චති නාමරූපපච්චයා ජට්ඨායතනං.

තත්ත කතමො ජට්ඨායතනපච්චයා එසෙය්‍යා : යො එසෙය්‍යා චූඪසනා සමච්චසනා සමච්චසිතතතං, අයං චූච්චති ජට්ඨායතනපච්චයා එසෙය්‍යා-පෙ- තෙන චූච්චති එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුකකිකකිකස්ස සමුදයො භොතිති.

374. තසමිං සමගෙ අවිජ්ජාපච්චයා සඛ්ඛාරො, සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමරූපං, නාමරූපපච්චයා සලායතනං, ජට්ඨායතනපච්චයා එසෙය්‍යා, එසපච්චයා වේදනා, වේදනාපච්චයා තණ්හා, තණ්හාපච්චයා උපාදනං, උපාදනපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාති, ජාතිපච්චයා ජරාමරණං, එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුකකිකකිකස්ස සමුදයො භොති

තත්ත කතමා අවිජ්ජා : යං අඤ්ඤාණං අදස්සනං -පෙ- අවිජ්ජාලඛිති මොභො අකුසලමුලං, අයං චූච්චති අවිජ්ජා.

තත්ත කතමො අවිජ්ජාපච්චයා සඛ්ඛාරෙ : යා වේතනා සඤ්ඤාතනා වේතසිතතතං, අයං චූච්චති අවිජ්ජාපච්චයා සඛ්ඛාරෙ.

තත්ත කතමං සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං : යං විතතං මනො මානසං -පෙ- තජ්ජා මනොවිඤ්ඤාණධාතු, ඉදං චූච්චති සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං.

තත්ත කතමං විඤ්ඤාණපච්චයා නාමරූපං : අපඨි නාමං, අපඨි රූපං. තත්ත කතමං නාමං : වේදනාකකිකේයා සඤ්ඤාකකිකේයා සඛ්ඛාරකකිකේයා, ඉදං චූච්චති නාමං.

තත්ත කතමං රූපං : චකඛායතනස්ස උපච්චයො -පෙ- කායායතනස්ස උපච්චයො, යං වා පනඤ්ඤමපි අපඨි රූපං විතතජං විතතගෙතුකං විතතසමුච්චානං, ඉදං චූච්චති රූපං. ඉති ඉදඤ්ච නාමං ඉදඤ්ච රූපං, ඉදං චූච්චති විඤ්ඤාණපච්චයා නාමරූපං.

නාමරූපපච්චයා සලායතනනති අපඨි නාමං, අපඨි රූපං.

තත්ත කතමං නාමං : වේදනාකකිකේයා සඤ්ඤාකකිකේයා සඛ්ඛාර-කකිකේයා, ඉදං චූච්චති නාමං.

'නාමරූපච්චයා ජව්යායතනං' යන මෙහි නාමයෙක් ඇත, රූපයෙක් ඇති. එහි නාමය කවරෙ යත් : වෙදනාස්කන්ධ ය සංඥස්කන්ධ ය සංස්කාරස්කන්ධ ය යන මේ නාම යි කියනු ලැබේ.

එහි රූපය කවරෙ යත් : යම් රූපයක් නියා මනෝවිඤ්ඤාධාතුව පවතී ද, මේ රූප යි කියනු ලැබේ. මෙසේ මේ නාමය ද, මේ රූපය ද යන මේ නාමරූප යි කියනු ලැබේ.

එහි නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡේද්යායතනය කවරෙ යත් : යම් චිත්තයෙක් මනසෙක් මානස යෙක් . . . තදනුරූප වූ මනෝවිඤ්ඤාධාතුවෙක් වේ ද, මේ නාමරූපප්‍රත්‍යයෙන් ඡේද්යායතන යි කියනු ලැබේ.

එහි ඡේද්යායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය කවරෙ යත් : යම් ස්පර්ශයෙක් ස්පර්ශාකාර-යෙක් මොනොවට ස්පර්ශ කරන අයුරෙක් මොනොවට ස්පර්ශ කළ බවෙක් වේ ද, මේ ඡේද්යායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශ යි කියනු ලැබේ. . . . එහෙයින් 'එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති' යි කියනු ලැබේ.

374. එසමයෙහි අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරය වෙයි. සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤාය වෙයි, විඤ්ඤාප්‍රත්‍යයෙන් නාමරූප වෙයි, නාමරූපප්‍රත්‍යයෙන් ඡේද්යායතනය වෙයි, ඡේද්යායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනාව වෙයි, වෙදනා ප්‍රත්‍යයෙන් තෘෂ්ණාව වෙයි, තෘෂ්ණාප්‍රත්‍යයෙන් උපාදනය වෙයි, උපාදනප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වෙයි, මෙසේ මේ සියලු දූෂ්ටරාශිහු ගේ සමුදය වේ.

එහි අවිද්‍යා කවර යත් : යම් අඤ්ඤායෙක් අදර්ශනයෙක් . . . අවිද්‍යාපරිභයෙක් මොභ සධ්ධාත අකුශලමූලයෙක් වේ ද, මේ අවිද්‍යා යි කියනු ලැබේ.

එහි අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරය කවරෙ යත් : යම් චෙතනාවක් සංචෙතනාවක් සිතන ලද බවෙක් වේ ද, මේ අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාර යි කියනු ලැබේ.

එහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤාය කවරෙ යත් : යම් චිත්තයෙක් මනසෙක් මානසයෙක් . . . තදනුරූප වූ මනෝවිඤ්ඤාධාතුවෙක් වේ ද, මේ සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤා යි කියනු ලැබේ.

එහි විඤ්ඤාප්‍රත්‍යයෙන් නාමරූපය කවරෙ යත් : නාමයෙක් ඇත. රූපයෙක් ඇති. එහි නාමය කවරෙ යත් : වෙදනාස්කන්ධ ය සංඥස්කන්ධ ය සංස්කාරස්කන්ධ ය යන මේ නාම යි කියනු ලැබේ.

එහි රූපය කවරෙ යත් : වක්ඛායතනයා ගේ ඉපැත්මෙක්. . . කායායතනයාගේ ඉපැත්මෙක් වේ ද. අන්‍යවූ ද චිත්තජ වූ චිත්තභෙතක වූ චිත්තසමුච්චාන වූ . යම් රූපයෙක් වේ ද, මේ රූප යි කියනු ලැබේ. මෙසේ මේ නාම ය ද මේ රූපය ද යන මේ විඤ්ඤාප්‍රත්‍යයෙන් නාමරූප යි කියනු ලැබේ.

නාමරූපච්චයා සළායතනං යනු නාමයෙක් ඇත රූපයෙක් ඇති.

එහි නාමය කවරෙ යත් : වෙදනාස්කන්ධ ය සංඥස්කන්ධ ය සංස්කාරස්කන්ධ ය යන මේ නාම යි කියනු ලැබේ.

තත්ත කතමං රූපං : චන්තාරේ ච මහාභූතා, යඤ්ච රූපං නිසාය මනෝවිඤ්ඤාණධාතු චන්තති, ඉදං වූච්චති රූපං, ඉති ඉදඤ්ච නාමං, ඉදඤ්ච රූපං, ඉදං වූච්චති නාමරූපං.

තත්ත කතමං නාමරූපපච්චයා සලායතනං : චක්ඛායතනං සොතායතනං ඝානායතනං ජීවහායතනං කායායතනං මනායතනං, ඉදං වූච්චති නාමරූපපච්චයා සලායතනං.

තත්ත කතමො ජට්ඨායතනපච්චයා එසොසා : යො එසොසා චූසනා සමුජ්ජනා සමුජ්ජිතතනං. අයං වූච්චති ජට්ඨායතනපච්චයා එසොසා -පෙ- තෙන වූච්චති එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොතිති.

පච්චයචතුක්ඛං.

375. තස්මිං සමයෙ අවිජ්ජාපච්චයා සංඛාරේ අවිජ්ජාභෙතුකො, සංඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං සංඛාරභෙතුකං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං විඤ්ඤාණභෙතුකං, නාමපච්චයා ජට්ඨායතනං නාමභෙතුකං, ජට්ඨායතන- පච්චයා එසොසා ජට්ඨායතනභෙතුකො, එසොසපච්චයා වේදනා එසොසභෙතුකා, වේදනාපච්චයා තණ්හා වේදනාභෙතුකා, තණ්හාපච්චයා උපාදානං තණ්හාභෙතුකං, උපාදානපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාති, ජාතිපච්චයා ජරාමරණං, එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති.

තත්ත කතමා අවිජ්ජා : යං අඤ්ඤාණං අදස්සනං -පෙ- අවිජ්ජාලබ්ධි මොභො අකුසලමූලං, අයං වූච්චති අවිජ්ජා.

තත්ත කතමො අවිජ්ජාපච්චයා සංඛාරේ අවිජ්ජාභෙතුකො : යා වේතනා සඤ්ඤාතනා වේතසිතතනං, අයං වූච්චති අවිජ්ජාපච්චයා සංඛාරේ අවිජ්ජාභෙතුකො.

තත්ත කතමං සංඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං සංඛාරභෙතුකං : යං චිත්තං මනෝ මානසං -පෙ- තජ්ජා මනෝවිඤ්ඤාණධාතු, ඉදං වූච්චති සංඛාර- පච්චයා විඤ්ඤාණං සංඛාරභෙතුකං.

තත්ත කතමං විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං විඤ්ඤාණභෙතුකං : වේදනාකඛකො සඤ්ඤාකඛකො සංඛාරකඛකො, ඉදං වූච්චති විඤ්ඤාණ පච්චයා නාමං විඤ්ඤාණභෙතුකං.

තත්ත කතමං නාමපච්චයා ජට්ඨායතනං නාමභෙතුකං : යං චිත්තං මනෝ මානසං -පෙ- තජ්ජා මනෝවිඤ්ඤාණධාතු, ඉදං වූච්චති නාමපච්චයා ජට්ඨායතනං නාමභෙතුකං.

තත්ත කතමො ජට්ඨායතනපච්චයා එසොසා ජට්ඨායතනභෙතුකො : යො එසොසා චූසනා සමුජ්ජනා සමුජ්ජිතතනං, අයං වූච්චති ජට්ඨායතන- පච්චයා එසොසා ජට්ඨායතනභෙතුකො.

තත්ත කතමා එසොසපච්චයා වේදනා එසොසභෙතුකා : යං වේතසිකං සාතං වේතසිකං සුඛං වේතොතඵසස්ස ඝාතං සුඛං වේදසීතං වේතො- සමඵසස්ස ඝාතා සුඛා වේදනා, අයං වූච්චති එසොසපච්චයා වේදනා එසොසභෙතුකා.

එහි රූප කවරෙ යත්: සතර මහා භූතයෝ ද යම් රූපයකුත් ඇසිරි කොටගෙන මනෝවිඤ්ඤාධාතු ව පවතී ද, මේ රූප යි කියනු ලැබේ. මෙසේ මේ නාමය ද මේ රූපය ද යන මේ නාමරූප යි කියනු ලැබේ.

එහි නාමරූපප්‍රත්‍යයෙන් සලායතන කවරෙ යත්: වක්ඛායතන ය සොකායතන ය සානායතන ය ජීවිභායතන ය කායායතන ය මනායතන යි මේ නාමරූපප්‍රත්‍යයෙන් සලායතන යි කියනු ලැබේ.

එහි ජවිඛායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශ කවරෙ යත්: යම්ස්පර්ශයෙක් ස්පර්ශ කරන අයුරෙක් මොනවට ස්පර්ශ කරන අයුරෙක් මොනවට ස්පර්ශ කළ බවෙක් වේද මේ ඡේදායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශ යි කියනු ලැබේ. . . . එහෙයින් 'එව මෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති ' යි කියනු ලැබේ.

ප්‍රත්‍යයවතුණක යි.

375. එසමයෙහි අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් අවිද්‍යාභෙතුක වූ සංස්කාරය වේ. සංස්කාර ප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරභෙතුක වූ විඤ්ඤාය වේ. විඤ්ඤාප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤාභෙතුක වූ නාමය වේ. නාමප්‍රත්‍යයෙන් නාමභෙතුක වූ ඡේදායතනය වේ. ඡේදායතනප්‍රත්‍යයෙන් ඡේදායතනභෙතුක වූ ස්පර්ශය වේ. ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශභෙතුක වූ වේදනාව වේ. වේදනාප්‍රත්‍යයෙන් වේදනාභෙතුක වූ තෘෂ්ණාව වේ. තෘෂ්ණාප්‍රත්‍යයෙන් තෘෂ්ණාභෙතුක වූ උපාදානය වේ. උපාදානප්‍රත්‍යයෙන් භවය වේ. භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වේ. ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාව හා මරණය වේ. මෙසේ මේ සියලු දුක්ඛස්කන්ධයාගේ සමුදය වේ.

එහි අවිද්‍යාව කවරෙ යත් : යම් අඤ්ඤායෙක් අදර්ශනයෙක් . . . අවිද්‍යාපරිභයෙක් මොභසඛධාතක අකුශලමුලයෙක් වේ ද මේ අවිද්‍යා යි කියනු ලැබේ.

එහි අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් අවිද්‍යාභෙතුක වූ සංස්කාරය කවරෙ යත් : යම් වෙතනාවක් සඤ්චෙතනාවක් සිතනලදබවෙක් වේ ද, මේ අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් අවිද්‍යාභෙතුක වූ සංස්කාර යි කියනු ලැබේ.

එහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරභෙතුක වූ විඤ්ඤාය කවරෙ යත් : යම් විත්තයෙක් මනසෙක් මානසයෙක් . . . තදනුරූප වූ මනෝවිඤ්ඤාධාතුචෙක් වේ ද, මේ සංස්කාර ප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරභෙතුක වූ විඤ්ඤා යි කියනු ලැබේ.

එහි විඤ්ඤාප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤාභෙතුක වූ නාමය කවරෙ යත්. වේදනාස්කන්ධ ය සංඤ්ස්කන්ධ ය සංස්කාරස්කන්ධ ය, මේ විඤ්ඤාප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤාභෙතුක වූ නාම යි කියනු ලැබේ.

එහි නාමප්‍රත්‍යයෙන් නාමභෙතුක වූ ඡේදායතනය කවරෙ යත් : යම් විත්තයෙක් මනසෙක් මානසයෙක් . . . තදනුරූප වූ මනෝවිඤ්ඤාධාතුයෙක් වේ ද, මේ නාමප්‍රත්‍යයෙන් නාමභෙතුක වූ ඡේදායතන යයි කියනු ලැබේ.

එහි ඡේදායතනප්‍රත්‍යයෙන් ඡේදායතනභෙතුක වූ ස්පර්ශය කවරෙ යත් : යම් ස්පර්ශයෙක් ස්පර්ශ කරන අයුරෙක් මොනොවට ස්පර්ශ කරන අයුරෙක් මොනොවට ස්පර්ශ කළ බවෙක් වේ ද, මේ ඡේදායතනප්‍රත්‍යයෙන් ඡේදායතනභෙතුක වූ ස්පර්ශ යි කියනු ලැබේ.

එහි ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශ භෙතුක වූ වේදනාව කවරෙ යත් : යම් වෛතසික වූ සාතයෙක් වෛතසික වූ සුඛයෙක් විත්තසංස්පර්ශයෙන් උපන් සාත-සුඛ-වේදයිතයෙක් වෙතොසම්ඵස්ස සාත-සුඛ-වේදනායෙක් වේ ද, මේ ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශභෙතුක වූ වේදනාව යයි කියනු ලැබේ.

තඤ්ඤා කතමා වේදනාපච්චයා තණ්හා වේදනාභෙතුකා : යො රුහො සාරුහො -පෙ- මිත්තස්ස සාරුහො, අයං චූච්චතී වේදනාපච්චයා තණ්හා වේදනාභෙතුකා.

තඤ්ඤා කතමං තණ්හාපච්චයා උපාදානං තණ්හාභෙතුකං : යා දිට්ඨි දිට්ඨිගතං -පෙ- විපරියෙසගාභො, ඉදං චූච්චතී තණ්හාපච්චයා උපාදානං තණ්හාභෙතුකං -පෙ- තෙන චූච්චතී එවමෙතස්ස කෙච්චරස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොතීතී.

376 තසමිං සමයෙ අවිජ්ජාපච්චයා සංඛාරෙ අවිජ්ජාභෙතුකො, සංඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං සංඛාරභෙතුකං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං විඤ්ඤාණභෙතුකං, නාමපච්චයා එසො නාමභෙතුකො, එසපච්චයා වේදනා එසභෙතුකා, වේදනාපච්චයා තණ්හා වේදනාභෙතුකා, තණ්හාපච්චයා උපාදානං තණ්හාභෙතුකං, උපාදානපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං, එවමෙතස්ස කෙච්චරස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොතී.

තඤ්ඤා කතමා අවිජ්ජා : යං අඤ්ඤාණං අදස්සනං -පෙ- අවිජ්ජාඋඛතී මොභො අකුසලමූලං, අයං චූච්චතී අවිජ්ජා.

තඤ්ඤා කතමො අවිජ්ජාපච්චයා සංඛාරෙ අවිජ්ජාභෙතුකො : යා වේතනා සඤ්ඤවතනා වේතසිත්තනං අයං චූච්චතී අවිජ්ජාපච්චයා සංඛාරො අවිජ්ජාභෙතුකො.

තඤ්ඤා කතමං සංඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං සංඛාරභෙතුකං : යං මිත්තං මනො මානසං -පෙ- නජ්ජා මනො විඤ්ඤාණංවාතු, ඉදං චූච්චතී සංඛාර- පච්චයා විඤ්ඤාණං සංඛාරභෙතුකං.

තඤ්ඤා කතමං විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං විඤ්ඤාණභෙතුකං : වේද- නාක්ඛන්ධො සඤ්ඤාක්ඛන්ධො සංඛාරක්ඛන්ධො, ඉදං චූච්චතී විඤ්ඤාණ පච්චයා නාමං විඤ්ඤාණභෙතුකං.

නාමපච්චයා එසො නාමභෙතුකොතී තඤ්ඤා කතමං නාමං : ධපෙත්වා එසං වේදනාක්ඛන්ධො සඤ්ඤාක්ඛන්ධො සංඛාරක්ඛන්ධො විඤ්ඤාණ- ඤාක්ඛන්ධො, ඉදං චූච්චතී නාමං.

තඤ්ඤා කතමො නාමපච්චයා එසො නාමභෙතුකො : යො එසො ජුසනා සමජුසනා සමජුසිත්තනං, අයං චූච්චතී නාමපච්චයා එසො නාමභෙතුකො -පෙ- තෙන චූච්චතී එවමෙතස්ස කෙච්චරස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොතීතී.

377. තසමිං සමයෙ අවිජ්ජාපච්චයා සංඛාරෙ අවිජ්ජාභෙතුකො, සංඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං සංඛාරභෙතුකං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමරූපං විඤ්ඤාණභෙතුකං, නාමරූපපච්චයා ජ්ඣායතනං නාමරූපභෙතුකං, ජ්ඣායතනපච්චයා එසො ජ්ඣායතනභෙතුකො, එසපච්චයාවේදනා එසභෙතුකා, වේදනාපච්චයා තණ්හා වේදනාභෙතුකා තණ්හාපච්චයා උපාදානං තණ්හාභෙතුකං, උපාදානපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං, එවමෙතස්ස කෙච්චරස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොතී.

එහි වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනාභෙතුක වූ තෘෂ්ණාව කවර යත් : යම් රාගයෙක් සංරාගයෙක් . . . චිත්තයා ගේ බලවත් රාගයෙක් වේ ද, මේ වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනා භෙතුක වූ තෘෂ්ණාව යයි කියනු ලැබේ.

එහි තෘෂ්ණාප්‍රත්‍යයෙන් තෘෂ්ණාභෙතුක වූ උපාදනය කවරෙ යත් : යම් දෘෂ්ටියෙක් දෘෂ්ටිගතයෙක් . . . විපරිතග්‍රාහයෙක් වේ ද, මේ තෘෂ්ණාප්‍රත්‍යයෙන් තෘෂ්ණාභෙතුක වූ උපාදන යි කියනු ලැබේ. . . . එහෙයින් ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති ' යි කියනු ලැබේ.

376. එසමයෙහි අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් අවිද්‍යාභෙතුක වූ සංස්කාරය වෙයි, සංස්කාර ප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරභෙතුක වූ විඤ්ජාය වෙයි, විඤ්ජාප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ජාභෙතුක වූ නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් නාමභෙතුක වූ ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශභෙතුක වූ වෙදනාව වෙයි, වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනාභෙතුක වූ තෘෂ්ණාව වෙයි, තෘෂ්ණාප්‍රත්‍යයෙන් තෘෂ්ණාභෙතුක වූ උපාදනය වෙයි, උපාදනප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වෙයි. මෙසේ මේ සියලු දුඃඛරාශිඝ්‍ර ගේ සමුදය වේ.

එහි අවිද්‍යා කවර යත් : යම් අඤ්ජනයෙක් අදර්ශනයෙක් . . . අවිද්‍යාපරිඝයෙක් මොහසඬධ්‍යාත අකුශලමූලයෙක් වේ ද, මේ අවිද්‍යා යි කියනු ලැබේ.

එහි අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් අවිද්‍යාභෙතුක වූ සංස්කාරය කවරෙ යත් : යම් චේතනාවක් සඤ්චේතනාවක් සිතන ලද බවෙක් වේ ද, මේ අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් අවිද්‍යාභෙතුක වූ සංස්කාර යි කියනු ලැබේ.

එහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාර භෙතුක වූ විඤ්ජාය කවරෙ යත් : යම් චිත්තයෙක් මනසෙක් මානසයෙක් . . . තද්‍යුරූප වූ මනෝවිඤ්ජනාධාතුයෙක් වේ ද, මේ සංස්කාර ප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරභෙතුක වූ විඤ්ජා යි කියනු ලැබේ.

එහි විඤ්ජාප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ජාභෙතුක වූ නාමය කවරෙ යත් : වෙදනාස්කන්ධ ය සංඤ්ස්කන්ධ ය සංස්කාරස්කන්ධ ය යන මේ විඤ්ජාප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ජාභෙතුක වූ නාම යයි කියනු ලැබේ.

“ නාමපච්චයා එස්සො නාමභෙතුකො ” යි එහි නාමය කවරෙ යත්: ස්පර්ශය තඛා වෙදනාස්කන්ධ ය සංඤ්ස්කන්ධ ය සංස්කාරස්කන්ධ ය විඤ්ජාස්කන්ධ ය යන මේ නාම යි කියනු ලැබේ.

එහි නාමප්‍රත්‍යයෙන් නාමභෙතුක වූ ස්පර්ශය කවරෙ යත් : යම් ස්පර්ශයෙක් පහස්නා අයුරෙක් මොනෝවට පහස්නා අයුරෙක් මොනෝවට ස්පර්ශ කළ බවෙක් වේ ද, මේ නාමප්‍රත්‍යයෙන් නාමභෙතුක වූ ස්පර්ශ යයි කියනු ලැබේ. . . . එහෙයින් “ එව මෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති ” යි කියනු ලැබේ.

377. එසමයෙහි අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් අවිද්‍යාභෙතුක වූ සංස්කාරය වෙයි, සංස්කාර ප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාර භෙතුක වූ විඤ්ජාය වෙයි, විඤ්ජාප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ජාභෙතුක වූ නාම රූපය වෙයි, නාමරූපප්‍රත්‍යයෙන් නාමරූපභෙතුක වූ ඡේද්‍යායතනය වෙයි, ඡේද්‍යායතන ප්‍රත්‍යයෙන් ඡේද්‍යායතනභෙතුක වූ ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශභෙතුක වූ වෙදනාව වෙයි, වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනාභෙතුක වූ තෘෂ්ණාව වෙයි, තෘෂ්ණාප්‍රත්‍යයෙන් තෘෂ්ණා භෙතුක වූ උපාදනය වෙයි, උපාදනප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වෙයි. මෙසේ මේ සියලු දුඃඛරාශිඝ්‍ර ගේ සමුදය වේ.

තත් කතමා අවිජ්ජා : යං අඤ්ඤාණං අදස්සනං -පෙ- අවිජ්ජාලබ්ධි මොභො අකුසලමුලං, අයං වුව්චති අවිජ්ජා.

තත් කතමො අවිජ්ජාපච්චයා සබ්බාඤ්ඤා අවිජ්ජාභෙදානං : යා චේතනා සඤ්ඤානං චේතසිතතනං, අයං වුව්චති අවිජ්ජාපච්චයා සබ්බාඤ්ඤා අවිජ්ජාභෙදානං.

තත් කතමං සබ්බාරපච්චයා විඤ්ඤාණං සබ්බාරභෙදානං : යං විතතං මනො මානසං -පෙ- තජ්ජා මනොවිඤ්ඤාණංයාතු. ඉදං වුව්චති සබ්බාරපච්චයා විඤ්ඤාණං සබ්බාරභෙදානං.

තත් කතමං විඤ්ඤාණපච්චයා නාමරූපං විඤ්ඤාණභෙදානං : අජ්ඣි නාමං, අජ්ඣි රූපං, තත් කතමං නාමං : චේදනාකඛිකො සඤ්ඤාකඛිකො සබ්බාරකඛිකො ඉදං වුව්චති නාමං.

තත් කතමං රූපං : චකඛායනනසං උපච්චයො -පෙ- කායායනනසං උපච්චයො, යං වා පනඤ්ඤාපි අජ්ඣි රූපං විතතජං විතතභෙදානං විතතසමුට්ඨානං, ඉදං වුව්චති රූපං, ඉති ඉදඤ්ඤා නාමං ඉදඤ්ඤා රූපං-ඉදං වුව්චති විඤ්ඤාණපච්චයා නාමරූපං විඤ්ඤාණභෙදානං.

නාමරූපපච්චයා ඡට්ඨායනනං නාමරූපභෙදානං : අජ්ඣි නාමං, අජ්ඣි රූපං. තත් කතමං නාමං : චේදනාකඛිකො සඤ්ඤාකඛිකො සබ්බාරකඛිකො-ඉදං වුව්චති නාමං.

තත් කතමං රූපං : යං රූපං නිසසාය මනොවිඤ්ඤාණංයාතු විතතති, ඉදං වුව්චති රූපං. ඉති ඉදඤ්ඤා නාමං ඉදඤ්ඤා රූපං, ඉදං වුව්චති නාමරූපං.

තත් කතමං නාමරූපපච්චයා ඡට්ඨායනනං නාමරූපභෙදානං : යං විතතං මනො මානසං -පෙ- තජ්ජා මනොවිඤ්ඤාණංයාතු, ඉදං වුව්චති නාමරූපපච්චයා ඡට්ඨායනනං නාමරූපභෙදානං.

තත් කතමො ඡට්ඨායනනපච්චයා එසො ඡට්ඨායනනභෙදානං : යො එසො ජුගනා සමුජ්ජනා සමුජ්ජිතතනං, අයං වුව්චති ඡට්ඨායනන පච්චයා එසො ඡට්ඨායනන භෙදානං -පෙ- තෙන වුව්චති එවමෙතසං කෙවලසං දුකඛකඛිකසං සමුදයො භොතිති.

378. තස්මිං සමයෙ අවිජ්ජාපච්චයා සබ්බාරො අවිජ්ජාභෙදානං, සබ්බාරපච්චයා විඤ්ඤාණං සබ්බාරභෙදානං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමරූපං විඤ්ඤාණභෙදානං, නාමරූපපච්චයා ඡට්ඨායනනං නාමරූපභෙදානං, ඡට්ඨායනනපච්චයා එසො ඡට්ඨායනනභෙදානං, එසපච්චයා චේදනා එසභෙදානං, චේදනාපච්චයා තණ්හා චේදනාභෙදානං, තණ්හාපච්චයා උපාදානං තණ්හාභෙදානං, උපාදානපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං, එවමෙතසං කෙවලසං දුකඛකඛිකසං සමුදයො භොතිති.

තත් කතමා අවිජ්ජා : යං අඤ්ඤාණං අදස්සනං -පෙ- අවිජ්ජාලබ්ධි මොභො අකුසලමුලං, අයං වුව්චති අවිජ්ජා.

තත් කතමො අවිජ්ජාපච්චයා සබ්බාඤ්ඤා අවිජ්ජාභෙදානං : යා චේතනා සඤ්ඤානං චේතසිතතනං, අයං වුව්චති අවිජ්ජාපච්චයා සබ්බාඤ්ඤා අවිජ්ජාභෙදානං.

එහි අවිද්‍යාව කවර යත් : යම් අඤ්ඤායෙක් අදර්ශනායෙක් . . . අවිද්‍යාපරිසරයෙක් මොහසධ්‍මාරාම අකුශලමුලයෙක් වේ ද, මේ අවිද්‍යා යි කියනු ලැබේ.

එහි අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් අවිද්‍යාභෙතක වූ සංස්කාරය කවරෙ යත් : යම් වේතනාවක් සංවේතනාවක් සිතන ලද බවෙක් වේ ද, මේ අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් අවිද්‍යාභෙතක වූ සංස්කාර යයි කියනු ලැබේ.

එහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරභෙතක වූ විඤ්ඤාය කවරෙ යත් : යම් චිත්තයෙක් මනසෙක් මානසයෙක් . . . තදනුරූප වූ මනෝවිඤ්ඤාධාතුවෙක් වේ ද, මේ සංස්කාර ප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරභෙතක වූ විඤ්ඤා යයි කියනු ලැබේ.

එහි විඤ්ඤාප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤාභෙතක වූ නාමරූපය කවරෙ යත් : නාමයෙක් ඇත, රූපයෙක් ඇත. එහි නාමය කවරෙ යත් : වේදනාස්කන්ධය සංඤ්ඤාස්කන්ධය සංස්කාරස්කන්ධය යන මේ නාම යයි කියනු ලැබේ.

එහි රූපය කවරෙ යත් : වක්ඛුරායතනායා ගේ ඉපැද්මෙක් . . . කායායතනායා ගේ ඉපැද්මෙක් වේ ද, යළි අන්‍ය වූ ද චිත්තජ වූ චිත්තභෙතක වූ චිත්තසමුත්පාත වූ යම් රූපයෙක් හෝ ඇද්ද, මේ රූප යයි කියනු ලැබේ. මෙසේ මේ නාමය ද, මේ රූපය ද යන මේ විඤ්ඤාප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤාභෙතක වූ නාමරූප යි කියනු ලැබේ.

'නාමරූපපච්චයා ජට්ඨායතනා නාමරූපභෙතකං' යනු : නාමයෙක් ඇත, රූපයෙක් ඇත. එහි නාමය කවරෙ යත් : වේදනාස්කන්ධය සංඤ්ඤාස්කන්ධය සංස්කාරස්කන්ධය යන මේ නාම යයි කියනු ලැබේ.

එහි රූපය කවරෙ යත් : යම් රූපයක් නිසා මනෝවිඤ්ඤාධාතුව පවතී ද, මේ රූප යයි කියනු ලැබේ. මෙසේ මේ නාමය ද, මේ රූපය ද යන මේ නාමරූප යි කියනු ලැබේ.

එහි නාමරූපප්‍රත්‍යයෙන් නාමරූපභෙතක වූ ඡේද්‍යායතනාය කවරෙ යත් : යම් චිත්තයෙක් මනසෙක් මානසයෙක් . . . තදනුරූප වූ මනෝවිඤ්ඤාධාතුවෙක් වේ ද, මේ නාමරූප ප්‍රත්‍යයෙන් නාමරූපභෙතක වූ ඡේද්‍යායතනා යි කියනු ලැබේ.

එහි ඡේද්‍යායතනප්‍රත්‍යයෙන් ඡේද්‍යායතනභෙතක වූ ස්පර්ශය කවරෙ යත් : යම් ස්පර්ශයෙක් ස්පර්ශ කරන අයුරෙක් මොනොවට ස්පර්ශ කරන අයුරෙක් ස්පර්ශ කරන ලද බවෙක් වේ ද, මේ ඡේද්‍යායතනප්‍රත්‍යයෙන් ඡේද්‍යායතනභෙතක වූ ස්පර්ශ යයි කියනු ලැබේ. . . . එහෙයින් " එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො හොති " යි කියනු ලැබේ.

378. එසමයෙහි අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් අවිද්‍යාභෙතක වූ සංස්කාර වෙයි, සංස්කාර ප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරභෙතක වූ විඤ්ඤාය වෙයි, විඤ්ඤාප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤාභෙතක වූ නාමරූප වෙයි, නාමරූපප්‍රත්‍යයෙන් නාමරූපභෙතක වූ ඡේද්‍යායතනාය වෙයි, ඡේද්‍යායතනප්‍රත්‍යයෙන් ඡේද්‍යායතනභෙතක වූ ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශභෙතක වූ වේදනාව වෙයි, වේදනාප්‍රත්‍යයෙන් වේදනාභෙතක වූ තෘෂ්ණාව වෙයි, තෘෂ්ණාප්‍රත්‍යයෙන් තෘෂ්ණා භෙතක වූ උපාදානය වෙයි, උපාදානප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වෙයි. මෙසේ මේ සියලු දු:ඛරාශිභු ගේ සමුදය වේ.

එහි අවිද්‍යාව කවර යත් : යම් අඤ්ඤායෙක් අදර්ශනායෙක් . . . අවිද්‍යාපරිසරයෙක් මොහසධ්‍මාරාම අකුශලමුලයෙක් වේ ද, මේ අවිද්‍යා යයි කියනු ලැබේ.

එහි අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් අවිද්‍යාභෙතක වූ සංස්කාරය කවරෙ යත් : යම් වේතනාවක් සංවේතනාවක් සිතන ලද බවෙක් වේ ද, මේ අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් අවිද්‍යාභෙතක වූ සංස්කාර යයි කියනු ලැබේ.

තත් කතමං සඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං සඛාරභෙදානං : යං විතතං මනෝ මානසං -පෙ- තජ්ජා මනෝවිඤ්ඤාණධාතු, ඉදං වුච්චති සඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං සඛාරභෙදානං.

තත් කතමං විඤ්ඤාණපච්චයා නාමරූපං විඤ්ඤාණභෙදානං : අජ්ඣි නාමං, අජ්ඣි රූපං. තත් කතමං නාමං : වේදනාකඛ්ඤෝ සඤ්ඤාකඛ්ඤෝ සඛාරකඛ්ඤෝ, ඉදං වුච්චති නාමං.

තත් කතමං රූපං : චක්ඛායතනස්ස උපච්චයො -පෙ- කායායතනස්ස උපච්චයො, යං වා පනඤ්ඤාපටි අජ්ඣි රූපං විතතජං විතතභෙදානං විතතසමුච්චානං, ඉදං වුච්චති රූපං. ඉති ඉද්දඤ්ච නාමං, ඉද්දඤ්ච රූපං, ඉදං වුච්චති විඤ්ඤාණපච්චයා නාමරූපං විඤ්ඤාණභෙදානං.

නාමරූපපච්චයා සලායතනං නාමරූපභෙදානනි : අජ්ඣි නාමං, අජ්ඣි රූපං. තත් කතමං නාමං : වේදනාකඛ්ඤෝ සඤ්ඤාකඛ්ඤෝ සඛාරකඛ්ඤෝ, ඉදං වුච්චති නාමං.

තත් කතමං රූපං : චතතාරේ ව මහාභුතා, යං ව රූපං නිසායා මනෝවිඤ්ඤාණධාතු වතතති, ඉදං වුච්චති රූපං. ඉති ඉද්දඤ්ච නාමං ඉද්දඤ්ච රූපං, ඉදං වුච්චති නාමරූපං.

තත් කතමං නාමරූපපච්චයා සලායතනං නාමරූපභෙදානං : චක්ඛායතනං -පෙ- මනායතනං, ඉදං වුච්චති නාමරූපපච්චයා සලායතනං නාමරූපභෙදානං.

තත් කතමො ජ්ඣායතනපච්චයා ඵසො ජ්ඣායතනභෙදානො : යො ඵසො ඵසො ඵසො සමච්චිතනා සමච්චිතනනං, අයං වුච්චති ජ්ඣායතන පච්චයා ඵසො ජ්ඣායතනභෙදානො.

තත් කතමා ඵසපච්චයා වේදනා ඵසභෙදානා : යං වේදනසිකං සාතං වේදනසිකං සුඛං වේදනා සමඵසාජං සාතං සුඛං වේදනං වේදනාසමඵසාජා සාතා සුඛා වේදනා, අයං වුච්චති ඵසපච්චයා වේදනා ඵසභෙදානා.

තත් කතමා වේදනාපච්චයා තණ්හා වේදනාභෙදානා : යො රුගො සාරුගො -පෙ- විතතස්ස සාරුගො, අයං වුච්චති වේදනාපච්චයා තණ්හා වේදනාභෙදානා.

තත් කතමං තණ්හාපච්චයා උපාදානං තණ්හාභෙදානං : යා දිවසී දිවසීගතං-පෙ- තිත්ථායතනං විපරිඥෙසගාගො, ඉදං වුච්චති තණ්හාපච්චයා උපාදානං තණ්හාභෙදානං -පෙ- තෙන වුච්චති ඵවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකඛ්ඤාස්ස සමුදයො භොතිති.

ඉහතුවනුකතං.

එහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරභෙතුක වූ විභ්‍යාස කවරෙ යත් : යම් විත්තයෙක් මනසෙක් මානසයෙක් . . . තද්ධරූප වූ මනෝවිභ්‍යාසයෙක් වෙ ද, මේ සංස්කාර ප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරභෙතුක වූ විභ්‍යාස යයි කියනු ලැබේ.

එහි විභ්‍යාසප්‍රත්‍යයෙන් විභ්‍යාසභෙතුක වූ නාමරූප කවරෙ යත් : නාමයෙක් ඇත, රූපයෙක් ඇති, එහි නාමය කවරෙ යත් : වෙදනාස්කන්ධ ය සංඥස්කන්ධ ය සංස්කාර ස්කන්ධය යන මේ නාම යි කියනු ලැබේ.

එහි රූපය කවරෙ යත් : වක්ෂුරායතනයා ගේ ඉපැද්දමෙක් වෙ ද . . . කායායතනයා ගේ ඉපැද්දමෙක් වෙ ද, යළි අන්‍ය වූ ද විත්තජ වූ විත්තභෙතුක වූ විත්තසමුත්පාත වූ යම් රූපයෙක් හෝ ඇද්ද, මේ රූප යයි කියනු ලැබේ. මෙසේ මේ නාමය ද, මේ රූපය ද යන මේ විභ්‍යාසප්‍රත්‍යයෙන් විභ්‍යාසභෙතුක වූ නාමරූප යි කියනු ලැබේ.

නාමරූපප්‍රත්‍යයෙන් නාමරූපභෙතුක වූ ඡධායතනය යනු : නාමයෙක් ඇත, රූපයෙක් ඇති. එහි නාමය කවරෙ යත් : වෙදනාස්කන්ධ ය සංඥස්කන්ධ ය සංස්කාර ස්කන්ධ යයි. මේ නාම යයි කියනු ලැබේ.

එහි රූපය කවරෙ යත් : සතර මහාභූතයෝ ද, යළි යම් රූපයක් නිසා මනෝවිභ්‍යාස ධාතුව පවතී ද, මේ රූප යි කියනු ලැබේ. මෙසේ මේ නාමය ද, මේ රූපය ද මේ නාමරූප යි කියනු ලැබේ.

එහි නාමරූපප්‍රත්‍යයෙන් නාමරූපභෙතුක වූ ඡධායතනය කවරෙ යත් : වක්ෂුරායතන ය . . . මනායතන යි, මේ නාමරූපප්‍රත්‍යයෙන් නාමරූපභෙතුක වූ ඡධායතන යයි කියනු ලැබේ.

එහි ඡේද්ධායතනප්‍රත්‍යයෙන් ඡේද්ධායතනභෙතුක වූ ස්පර්ශය කවරෙ යත් : යම් ස්පර්ශයෙක් ස්පර්ශ කරන අයුරෙක් මොනොවට ස්පර්ශ කරන අයුරෙක් මොනොවට ස්පර්ශ කළ බවෙක් වෙ ද, මේ ඡේද්ධායතනප්‍රත්‍යයෙන් ඡේද්ධායතනභෙතුක වූ ස්පර්ශ යයි කියනු ලැබේ.

එහි ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශභෙතුක වූ වෙදනාව කවරෙ යත් : යම් චෛතසික වූ සාතයෙක් චෛතසික වූ සුඛයෙක් වෙතොසම්ඵස්සජ සාත-සුඛ-වෙදයිතයෙක් වෙතො සම්ඵස්සජ සාත-සුඛ-වෙදනායෙක් වෙ ද, මේ ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශභෙතුක වූ වෙදනා යි කියනු ලැබේ.

එහි වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනාභෙතුක වූ තෘෂ්ණා කවරෙ යත් : යම් රාගයෙක් බලවත් රාගයෙක් . . . විත්තයාගේ බලවත් රාගයෙක් වෙ ද, මේ වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනාභෙතුක වූ තෘෂ්ණා යි කියනු ලැබේ.

එහි තෘෂ්ණාප්‍රත්‍යයෙන් තෘෂ්ණාභෙතුක වූ උපාදනය කවරෙ යත් : යම් දෘෂ්ටියෙක් දෘෂ්ටිගතයෙක් . . . තීර්ථායතනයෙක් විපරිතග්‍රාහයෙක් වෙ ද, මේ තෘෂ්ණාප්‍රත්‍යයෙන් තෘෂ්ණාභෙතුක වූ උපාදන යයි කියනු ලැබේ . . . එයින් කියනු ලැබෙයි: " එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති " යි.

භෙතුචතුෂ්ක යි.

379. තත්ථිං සමයෙ අවිජ්ජාපච්චයා සඛ්ඛාරො අවිජ්ජාසමපයුතො, සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං සඛ්ඛාරසමපයුතං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං විඤ්ඤාණසමපයුතං, නාමපච්චයා ඡට්ඨායතනං නාමසමපයුතං, ඡට්ඨායතනපච්චයා එසො ඡට්ඨායතනසමපයුතො, එසපච්චයා වේදනා එසසමපයුතා, වේදනාපච්චයා තණ්හා වේදනාසමපයුතා, තණ්හාපච්චයා උපාදානං තණ්හාසමපයුතං, උපාදානපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාති, ජාතිපච්චයා ජරාමරණං. එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති.

තත්ථ කතමා අවිජ්ජා : යං අඤ්ඤාණං අදස්සනං -පෙ- අවිජ්ජාලබ්ඪි මොභො අකුසලමූලං, අයං වූච්චති අවිජ්ජා.

තත්ථ කතමො අවිජ්ජාපච්චයා සඛ්ඛාරො අවිජ්ජාසමපයුතො : යං චේතනා සඤ්ඤාචතනා චේතසිතතනං, අයං වූච්චති අවිජ්ජාපච්චයා සඛ්ඛාරෙ අවිජ්ජාසමපයුතො.

තත්ථ කතමං සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං සඛ්ඛාරසමපයුතං : යං විතතං මනො මානසං -පෙ- තජ්ජා මනොවිඤ්ඤාණධාතු, ඉදං වූච්චති සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං සඛ්ඛාරසමපයුතං.

තත්ථ කතමං විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං විඤ්ඤාණසමපයුතං : වේදනාක්ඛන්ධො සඤ්ඤාක්ඛන්ධො සඛ්ඛාරක්ඛන්ධො, ඉදං වූච්චති විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං විඤ්ඤාණසමපයුතං.

තත්ථ කතමං නාමපච්චයා ඡට්ඨායතනං නාමසමපයුතං : යං විතතං මනො මානසං -පෙ- තජ්ජා මනොවිඤ්ඤාණධාතු, ඉදං වූච්චති නාමපච්චයා ඡට්ඨායතනං නාමසමපයුතං.

තත්ථ කතමො ඡට්ඨායතනපච්චයා එසො ඡට්ඨායතනසමපයුතො : යෙ එසො ජුසනා සමජුසනා සමජුඤ්ඤිතතනං, අයං වූච්චති ඡට්ඨායතනපච්චයා එසො ඡට්ඨායතනසමපයුතො.

තත්ථ කතමා එසපච්චයා වේදනා එසසමපයුතා : යං චේතසිකං සාතං චේතසිකං සුඛං චේතොසම්ඵස්සජං සාතං සුඛං වේදසිතං චේතො සම්ඵස්සජං සාතා සුඛා වේදනා, අයං වූච්චති එසපච්චයා වේදනා එසසමපයුතා.

තත්ථ කතමා වේදනාපච්චයා තණ්හා වේදනාසමපයුතා : යො රාගො සාරාගො -පෙ- චීතතස්ස සාරාගො, අයං වූච්චති වේදනාපච්චයා තණ්හා වේදනාසමපයුතා.

තත්ථ කතමං තණ්හාපච්චයා උපාදානං තණ්හා සමපයුතං : යා දිට්ඨි දිට්ඨිගතං -පෙ- තීත්ථායතනං විපරිසෙසගාභො, ඉදං වූච්චති තණ්හාපච්චයා උපාදානං තණ්හාසමපයුතං -පෙ- තෙන වූච්චති “එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති”ති.

379. එසමයෙහි අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් අවිද්‍යාව හා සම්ප්‍රයුක්ත වූ සංස්කාරය වෙයි, සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරසම්ප්‍රයුක්ත වූ විඤ්ජනාය වෙයි, විඤ්ජනප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ජන සම්ප්‍රයුක්ත වූ නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් නාමසම්ප්‍රයුක්ත වූ ඡේද්‍යායතනය වෙයි, ඡේද්‍යායතනප්‍රත්‍යයෙන් ඡේද්‍යායතනසම්ප්‍රයුක්ත වූ ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශ සම්ප්‍රයුක්ත වූ වේදනාව වෙයි, වේදනාප්‍රත්‍යයෙන් වේදනාසම්ප්‍රයුක්ත වූ තෘෂ්ණාව වෙයි, තෘෂ්ණාප්‍රත්‍යයෙන් තෘෂ්ණාසම්ප්‍රයුක්ත වූ උපාදානය වෙයි, උපාදානප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරා මරණ වෙයි. මෙසේ මේ සියලු දූඛ රාශිහු ගේ සමුදය වේ.

එහි අවිද්‍යාව කවර යත් : යම් අඤ්ජනායෙක් අදර්ශනායෙක් . . . අවිද්‍යාපරිභයෙක් මොහසධ්ව්‍යාන අකුශලමූලයෙක් වේ ද, මේ අවිද්‍යා යි කියනු ලැබේ.

එහි අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් අවිද්‍යාව හා සම්ප්‍රයුක්ත වූ සංස්කාරය කවරෙ යත් : යම් වේදනාවක් සඤ්චේතනාවක් සිතන ලද බවෙක් වේ ද, මේ අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් අවිද්‍යා සම්ප්‍රයුක්ත වූ සංස්කාර යයි කියනු ලැබේ.

එහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරසම්ප්‍රයුක්ත වූ විඤ්ජනාය කවරෙ යත් : යම් චිත්තයෙක් මනසෙක් මානසයෙක් . . . තදනුරූප වූ මනෝවිඤ්ජනාධාතුයෙක් වේ ද, මේ සංස්කාර ප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරසම්ප්‍රයුක්ත වූ විඤ්ජනා යයි කියනු ලැබේ.

එහි විඤ්ජනප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ජනසම්ප්‍රයුක්ත වූ නාමය කවරෙ යත් : වේදනාස්කන්ධ ය සංඤ්ජස්කන්ධ ය සංස්කාරස්කන්ධ ය යි, මේ විඤ්ජනප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ජනසම්ප්‍රයුක්ත වූ නාම යයි කියනු ලැබේ.

එහි නාමප්‍රත්‍යයෙන් නාමසම්ප්‍රයුක්ත වූ ඡේද්‍යායතනය කවරෙ යත් : යම් චිත්තයෙක් මනසෙක් මානසයෙක් . . . තදනුරූප වූ මනෝවිඤ්ජනාධාතුයෙක් වේ ද, මේ නාමප්‍රත්‍යයෙන් නාමසම්ප්‍රයුක්ත වූ ඡේද්‍යායතන යයි කියනු ලැබේ.

එහි ඡේද්‍යායතනප්‍රත්‍යයෙන් ඡේද්‍යායතනසම්ප්‍රයුක්ත වූ ස්පර්ශය කවරෙ යත් : යම් ස්පර්ශයෙක් ස්පර්ශ කරන අයුරෙක් මොනොවට ස්පර්ශ කරන අයුරෙක් ස්පර්ශ කළ බවෙක් වේ ද, මේ ඡේද්‍යායතනප්‍රත්‍යයෙන් ඡේද්‍යායතනසම්ප්‍රයුක්ත වූ ස්පර්ශ යයි කියනු ලැබේ.

එහි ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශසම්ප්‍රයුක්ත වූ වේදනාව කවරෙ යත් : යම් චේතසික වූ සාතයෙක් චේතසික වූ සුඛයෙක් වෙතොසම්ඵස්සජ සාත-සුඛ-වේදයිතයෙක් වෙතො සම්ඵස්සජ සාත-සුඛ-වේදනායෙක් වේ ද, මේ ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශසම්ප්‍රයුක්ත වූ වේදනා යි කියනු ලැබේ.

එහි වේදනාප්‍රත්‍යයෙන් වේදනාසම්ප්‍රයුක්ත වූ තෘෂ්ණාව කවරෙ යත් : යම් රාගයෙක් බලවත් රාගයෙක් . . . චිත්තයා ගේ බලවත් රාගයෙක් වේ ද, මේ වේදනාප්‍රත්‍යයෙන් වේදනාසම්ප්‍රයුක්ත වූ තෘෂ්ණා යි කියනු ලැබේ.

එහි තෘෂ්ණාප්‍රත්‍යයෙන් තෘෂ්ණාසම්ප්‍රයුක්ත වූ උපාදානය කවරෙ යත් : යම් දෘෂ්ටි යෙක් දෘෂ්ටිගතයෙක් . . . තීර්ථායතනයෙක් විපරිතග්‍රාහයෙක් වේ ද, මේ තෘෂ්ණාප්‍රත්‍යයෙන් තෘෂ්ණාසම්ප්‍රයුක්ත වූ උපාදාන යි කියනු ලැබේ. . . . එයින් කියනු ලැබෙයි : “ එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති ” යි.

380. තඤ්ඤාං සමයෙ අවිජ්ජාපච්චයා සංඛාරො අවිජ්ජාසම්පයුතො : සංඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං සංඛාරසම්පයුතං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං විඤ්ඤාණසම්පයුතං, නාමපච්චයා ඵසො නාමසම්පයුතො, ඵසංපච්චයා වේදනා ඵසංසම්පයුතා, වේදනාපච්චයා තණ්හා වේදනාසම්පයුතා, තණ්හාපච්චයා උපාදානං තණ්හාසම්පයුතං, උපාදානපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං, ඵචමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකඛන්ධස්ස සමුදයො භොතී.

තත්ථ කතමා අවිජ්ජා : යං අඤ්ඤාණං අදස්සනං -පෙ- අවිජ්ජාලඛිති මොභො අකුසලමුලං, අයං චූච්චතී අවිජ්ජා.

තත්ථ කතමො අවිජ්ජාපච්චයා සංඛාරො අවිජ්ජාසම්පයුතො : යා වේතනා සංඤ්චාතනා වේතසීතතනං, අයං චූච්චතී අවිජ්ජාපච්චයා සංඛාරො අවිජ්ජාසම්පයුතො.

තත්ථ කතමං සංඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං සංඛාරසම්පයුතං : යං විතතං මනො මානසං -පෙ- තජ්ජා මනොවිඤ්ඤාණධාතූං. ඉදං චූච්චතී සංඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං සංඛාරසම්පයුතං.

තත්ථ කතමං විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං විඤ්ඤාණසම්පයුතං : වේදනාකඛන්ධො සඤ්ඤාකඛන්ධො සංඛාරකඛන්ධො, ඉදං චූච්චතී විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං විඤ්ඤාණසම්පයුතං.

නාමපච්චයා ඵසො නාමසම්පයුතොති තත්ථ කතමං නාමං : ථාපෙතා ඵසං, වේදනාකඛන්ධො සඤ්ඤාකඛන්ධො සංඛාරකඛන්ධො විඤ්ඤාණකඛන්ධො, ඉදං චූච්චතී නාමං. තත්ථ කතමො නාමපච්චයා ඵසො නාමසම්පයුතො : යො ඵසො චුභනා සමුච්චනා සමුච්චිතතනං, අයං චූච්චතී නාමපච්චයා ඵසො නාමසම්පයුතො -පෙ- තෙන චූච්චතී 'ඵචමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකඛන්ධස්ස සමුදයො භොතී'ති.

381. තඤ්ඤාං සමයෙ අවිජ්ජාපච්චයා සංඛාරො අවිජ්ජාසම්පයුතො, සංඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං සංඛාරසම්පයුතං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමරූපං විඤ්ඤාණසම්පයුතං නාමං, නාමරූපපච්චයා ඡට්ඨායතනං නාමසම්පයුතං, ඡට්ඨායතනපච්චයා ඵසො ඡට්ඨායතනසම්පයුතො, ඵසංපච්චයා වේදනා ඵසංසම්පයුතා, වේදනාපච්චයා තණ්හා වේදනාසම්පයුතා, තණ්හාපච්චයා උපාදානං තණ්හාසම්පයුතං, උපාදානපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං, ඵචමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකඛන්ධස්ස සමුදයො භොතී.

තත්ථ කතමා අවිජ්ජා : යං අඤ්ඤාණං අදස්සනං -පෙ- අවිජ්ජාලඛිති මොභො අකුසලමුලං, අයං චූච්චතී අවිජ්ජා.

තත්ථ කතමො අවිජ්ජාපච්චයා සංඛාරො අවිජ්ජාසම්පයුතො : යා වේතනා සංඤ්චාතනා වේතසීතතනං, අයං චූච්චතී අවිජ්ජාපච්චයා සංඛාරො අවිජ්ජාසම්පයුතො.

380. එසමයෙහි අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් අවිද්‍යාසම්ප්‍රයුක්ත වූ සංස්කාරය වෙයි, සංස්කාර ප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරසම්ප්‍රයුක්ත වූ විඤ්ජාය වෙයි, විඤ්ජාප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ජාසම්ප්‍රයුක්ත වූ නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් නාමසම්ප්‍රයුක්ත වූ ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශසම්ප්‍රයුක්ත වූ වෙදනාව වෙයි, වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනාසම්ප්‍රයුක්ත වූ තෘෂ්ණාව වෙයි, තෘෂ්ණාප්‍රත්‍යයෙන් තෘෂ්ණාසම්ප්‍රයුක්ත වූ උපාදනය වෙයි, උපාදනප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වෙයි. මෙසේ මේ සියලු දුඃඛරාශිහු ගේ සමුදය වේ.

එහි අවිද්‍යාව කවර යත් : යම් අඤ්ජායෙක් අදර්ශනායෙක් . . . අවිද්‍යාපරිසයෙක් මොහසඨධ්‍යාන අකුශලමූලයෙක් වේ ද, මේ අවිද්‍යා යි කියනු ලැබේ.

එහි අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් අවිද්‍යාසම්ප්‍රයුක්ත වූ සංස්කාරය කවරෙ යත් : යම් වෙතනාවක් සඤ්චෙතනාවක් සිතන ලද බවෙක් වේ ද, මේ අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් අවිද්‍යාසම්ප්‍රයුක්ත වූ සංස්කාර යි කියනු ලැබේ.

එහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරසම්ප්‍රයුක්ත වූ විඤ්ජාය කවරෙ යත් : යම් චිත්තයෙක් මනසෙක් මානසයෙක් . . . තදනුරූප වූ මනෝවිඤ්ජාධාතූයෙක් වේ ද, මේ සංස්කාර ප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරසම්ප්‍රයුක්ත වූ විඤ්ජා යි කියනු ලැබේ.

එහි විඤ්ජාප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ජාසම්ප්‍රයුක්ත වූ නාමය කවරෙ යත් : වෙදනාස්කන්ධය සංඤ්ජස්කන්ධය සංස්කාරස්කන්ධය යි. මේ විඤ්ජාප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ජාසම්ප්‍රයුක්ත වූ නාමය යි කියනු ලැබේ.

නාමප්‍රත්‍යයෙන් නාමසම්ප්‍රයුක්ත වූ ස්පර්ශය යනු : එහි නාමය කවරෙ යත් : ස්පර්ශය තඛා වෙදනාස්කන්ධය සංඤ්ජස්කන්ධය සංස්කාරස්කන්ධය විඤ්ජස්කන්ධය යි, මේ නාමය යි කියනු ලැබේ. එහි නාමප්‍රත්‍යයෙන් නාමසම්ප්‍රයුක්ත වූ ස්පර්ශය කවරෙ යත් : යම් ස්පර්ශයෙක් ස්පර්ශ කරන අයුරෙක් මොනොවට ස්පර්ශ කරන අයුරෙක් ස්පර්ශ කළ බවෙක් වේ ද, මේ නාමප්‍රත්‍යයෙන් නාමසම්ප්‍රයුක්ත වූ ස්පර්ශය යි කියනු ලැබේ. . . . එයින් කියනු ලැබෙයි : “ එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති ” යි.

381. එසමයෙහි අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් අවිද්‍යාසම්ප්‍රයුක්ත වූ සංස්කාරය වෙයි, සංස්කාර ප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරසම්ප්‍රයුක්ත වූ විඤ්ජාය වෙයි, විඤ්ජාප්‍රත්‍යයෙන් නාමරූප වෙයි, නාමය විඤ්ජාසම්ප්‍රයුක්තය, නාමරූපප්‍රත්‍යයෙන් නාමසම්ප්‍රයුක්ත වූ ඡෂ්ඨායතනය වෙයි, ඡෂ්ඨායතනප්‍රත්‍යයෙන් ඡෂ්ඨායතනසම්ප්‍රයුක්ත වූ ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශසම්ප්‍රයුක්ත වූ වෙදනාව වෙයි, වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනාසම්ප්‍රයුක්ත වූ තෘෂ්ණාව වෙයි, තෘෂ්ණාප්‍රත්‍යයෙන් තෘෂ්ණාසම්ප්‍රයුක්ත වූ උපාදනය වෙයි, උපාදනප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වෙයි. මෙසේ මේ සියලු දුඃඛරාශිහු ගේ සමුදය වේ.

එහි අවිද්‍යාව කවර යත් : යම් අඤ්ජායෙක් අදර්ශනායෙක් . . . අවිද්‍යාපරිසයෙක් මොහසඨධ්‍යාන අකුශලමූලයෙක් වේ ද, මේ අවිද්‍යා යි කියනු ලැබේ.

එහි අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් අවිද්‍යාසම්ප්‍රයුක්ත වූ සංස්කාරය කවරෙ යත් : යම් වෙතනාවක් සඤ්චෙතනාවක් සිතන ලද බවෙක් වේ ද, මේ අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් අවිද්‍යාසම්ප්‍රයුක්ත වූ සංස්කාරය යි කියනු ලැබේ.

තත්ථ කතමං සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං සඛ්ඛාරසමපයුතනං : යං විතනං මනො මානසං -පෙ- තජ්ජා මනොවිඤ්ඤාණධාතු, ඉදං චූච්චති සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං සඛ්ඛාරසමපයුතනං.

තත්ථ කතමං විඤ්ඤාණපච්චයා නාමරූපං, විඤ්ඤාණසමපයුතනං නාමං : අජඪී නාමං, අජඪී රූපං. තත්ථ කතමං නාමං : වේදනාකඛ්ඛෙයො සඤ්ඤාකඛ්ඛෙයො සඛ්ඛාරකඛ්ඛෙයො, ඉදං චූච්චති නාමං.

තත්ථ කතමං රූපං : චකඛායතනස්ස උපචයො -පෙ- කායායතනස්ස උපචයො, යං වා පනඤ්ඤාච්චි අජඪී රූපං. විතතජං විතතභෙතුකං විතතසමුට්ඨානං, ඉදං චූච්චති රූපං. ඉති ඉදඤ්ච නාමං, ඉදඤ්ච රූපං, ඉදං චූච්චති විඤ්ඤාණපච්චයා නාමරූපං විඤ්ඤාණසමපයුතනං නාමං.

නාමරූපපච්චයා ඡට්ඨායතනං නාමසමපයුතනනති : අජඪී නාමං, අජඪී රූපං. තත්ථ කතමං නාමං : වේදනාකඛ්ඛෙයො සඤ්ඤාකඛ්ඛෙයො සඛ්ඛාරකඛ්ඛෙයො, ඉදං චූච්චති නාමං.

තත්ථ කතමං රූපං : යං රූපං නිස්සාය මනොවිඤ්ඤාණධාතු වතතති ඉදං චූච්චති රූපං. ඉති ඉදඤ්ච නාමං, ඉදඤ්ච රූපං, ඉදං චූච්චති නාමරූපං.

තත්ථ කතමං නාමරූපපච්චයා ඡට්ඨායතනං නාමසමපයුතනං : යං විතනං මනො මානසං -පෙ- තජ්ජා මනොවිඤ්ඤාණධාතු, ඉදං චූච්චති නාමරූපපච්චයා ඡට්ඨායතනං නාමසමපයුතනං.

තත්ථ කතමො ඡට්ඨායතන පච්චයා එස්සො ඡට්ඨායතනසමපයුතෙනා : යො එස්සො චුසනා සමචුසනා සමචුඤ්ඤිතතනං, අයං චූච්චති ඡට්ඨායතන පච්චයා එස්සො ඡට්ඨායතනසමපයුතෙනා -පෙ- තෙන චූච්චති එච්චමෙනස්ස කෙවලස්ස දුකඛකඛ්ඛස්ස සමුදයො භොතීති.

382. තසමිං සමයෙ අවිජ්ජාපච්චයා සඛ්ඛාරෙ අවිජ්ජාසමපයුතෙනා, සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං සඛ්ඛාරසමපයුතනං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාම රූපං විඤ්ඤාණසමපයුතනං නාමං, නාමරූපපච්චයා සලායතනං නාමි සමපයුතනං ඡට්ඨායතනං, ඡට්ඨායතනපච්චයා එස්සො ඡට්ඨායතන සමපයුතෙනා, එස්සපච්චයා වේදනා එස්සසමපයුතනා, වේදනා පච්චයා තණ්හා වේදනා සමපයුතනා, තණ්හාපච්චයා උපාදානං තණ්හා සමපයුතනං, උපාදානපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං, එච්චමෙනස්ස කෙවලස්ස දුකඛකඛ්ඛස්ස සමුදයො භොතී.

තත්ථ කතමා අවිජ්ජා : යං අඤ්ඤාණං අදස්සනං -පෙ- අවිජ්ජාලඛිති මොභො අකුසලමුලං, අයං චූච්චති අවිජ්ජා.

තත්ථ කතමො අවිජ්ජාපච්චයා සඛ්ඛාරෙ අවිජ්ජාසමපයුතෙනා : යා වේතනා සඤ්ඤාතනා වේතඤ්ඤිතතනං, අයං චූච්චති අවිජ්ජාපච්චයා සඛ්ඛාරෙ අවිජ්ජාසමපයුතෙනා.

තත්ථ කතමං සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං සඛ්ඛාරසමපයුතනං : යං විතනං මනො මානසං -පෙ- තජ්ජා මනොවිඤ්ඤාණධාතු, ඉදං චූච්චති සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං සඛ්ඛාරසමපයුතනං.

එහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරසම්ප්‍රයුක්ත වූ විඥනය කවරෙ යත් : යම් චිත්තයෙක් මනසෙක් මානසයෙක් . . . තදනුරූප වූ මනෝවිඥනාධාතූයෙක් වේ ද, මේ සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරසම්ප්‍රයුක්ත විඥන යයි කියනු ලැබේ.

එහි විඥන ප්‍රත්‍යයෙන් නාමරූපය, විඥනසම්ප්‍රයුක්ත වූ නාමය කවරෙ යත් : නාමයෙක් ඇත, රූපයෙක් ඇතී. එහි නාමය කවරෙ යත් : වෙදනාස්කන්ධ ය සංඥ ස්කන්ධ ය සංස්කාරස්කන්ධ යි. මේ නාම යයි කියනු ලැබේ.

එහි රූපය කවරෙ යත් : චක්ෂුරායතනයාගේ ඉපැද්ම ය . . . කායායතනයාගේ ඉපැද්ම ය, යළි අන්‍ය වූ ද චිත්තජ වූ චිත්තභේතූක වූ චිත්තසමුත්පාන වූ යම් රූපයෙක් හෝ ඇද්ද, මේ රූප යයි කියනු ලැබේ. මෙසේ මේ නාමය ද, මේ රූපය ද මේ නාමරූප යි කියනු ලැබේ.

එහි නාමරූපප්‍රත්‍යයෙන් නාමසම්ප්‍රයුක්ත වූ ඡේදායතනය කවරෙ යත් : යම් චිත්ත යෙක් මනසෙක් මානසයෙක් . . . තදනුරූප වූ මනෝවිඥනාධාතූයෙක් වේ ද, මේ නාමරූප ප්‍රත්‍යයෙන් නාමසම්ප්‍රයුක්ත වූ ඡේදායතන යයි කියනු ලැබේ.

එහි ඡේදායතනප්‍රත්‍යයෙන් ඡේදායතනසම්ප්‍රයුක්ත වූ ස්පර්ශය කවරෙ යත් : යම් ස්පර්ශයෙක් ස්පර්ශ කරන අයුරෙක් මොනොවට ස්පර්ශ කරන අයුරෙක් ස්පර්ශ කළ බවෙක් වේ ද, මේ ඡේදායතනප්‍රත්‍යයෙන් ඡේදායතනසම්ප්‍රයුක්ත වූ ස්පර්ශ යයි කියනු ලැබේ. . . . එයින් කියනු ලැබෙයි : " එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති " යි.

382. එසමයෙහි අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් අවිද්‍යාසම්ප්‍රයුක්ත වූ සංස්කාරය වෙයි, සංස්කාර ප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරසම්ප්‍රයුක්ත වූ විඥනය වෙයි, විඥනප්‍රත්‍යයෙන් නාමරූපය වෙයි, නාමය විඥනසම්ප්‍රයුක්ත යි, නාමරූපප්‍රත්‍යයෙන් ඡේදායතනය වෙයි, ඡේදායතනය නාමසම්ප්‍රයුක්ත යි, ඡේදායතනප්‍රත්‍යයෙන් ඡේදායතනසම්ප්‍රයුක්ත වූ ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශසම්ප්‍රයුක්ත වූ වෙදනාව වෙයි, වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනා සම්ප්‍රයුක්ත වූ තෘෂ්ණාව වෙයි, තෘෂ්ණාප්‍රත්‍යයෙන් තෘෂ්ණාසම්ප්‍රයුක්ත වූ උපාදනය වෙයි, උපාදනප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වෙයි. මෙසේ මේ සියලු දුඃඛරාශිභූ ගේ සමුදය වේ.

එහි අවිද්‍යාව කවර යත් : යම් අඤ්ඤායෙක් අදර්ශනයෙක් . . . අවිද්‍යාපරිසයෙක් මොහසඛිඛාන අකුශලමූලයෙක් වේ ද, මේ අවිද්‍යා යි කියනු ලැබේ.

එහි අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් අවිද්‍යාසම්ප්‍රයුක්ත වූ සංස්කාරය කවරෙ යත් : යම් චේතනාවක් සඤ්චේතනාවක් සිතන ලද බවෙක් වේ ද, මේ අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් අවිද්‍යා සම්ප්‍රයුක්ත වූ සංස්කාර යි කියනු ලැබේ.

එහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරසම්ප්‍රයුක්ත වූ විඥනය කවරෙ යත් : යම් චිත්ත යෙක් මනසෙක් මානසයෙක් . . . තදනුරූප වූ මනෝවිඥනාධාතූයෙක් වේ ද, මේ සංස්කාර ප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරසම්ප්‍රයුක්ත වූ විඥන යි කියනු ලැබේ.

තඤ්ඤා කතමං විඤ්ඤාණපච්චයා නාමරූපං විඤ්ඤාණසම්පයුතනං නාමං : අඤ්ඤා නාමං, අඤ්ඤා රූපං. තඤ්ඤා කතමං නාමං : වේදනාකකිකේයා සඤ්ඤාකකිකේයා සංඛාරකකිකේයා, ඉදං චූච්චති නාමං.

තඤ්ඤා කතමං රූපං : චක්ඛායතනසං උපචයො -පෙ- කායායතනසං උපචයො, යං වා පඤ්ඤාමපි අඤ්ඤා රූපං චිත්තජං චිත්තභෙදාකං චිත්තසමුච්චාරානං, ඉදං චූච්චති රූපං. ඉති ඉදංඤ්ඤා නාමං, ඉදංඤ්ඤා රූපං, ඉදං චූච්චති විඤ්ඤාණපච්චයා නාමරූපං විඤ්ඤාණසම්පයුතනං නාමං.

නාමරූපපච්චයා සලායතනං නාමසම්පයුතනං ජච්චාරායතනනිති : අඤ්ඤා නාමං, අඤ්ඤා රූපං. තඤ්ඤා කතමං නාමං : වේදනාකකිකේයා සඤ්ඤාකකිකේයා සංඛාරකකිකේයා, ඉදං චූච්චති නාමං.

තඤ්ඤා කතමං රූපං : චිත්තාරොච්ච මහාභුතා, යඤ්ඤා රූපං නිසංසාය මනෝවිඤ්ඤාණධාතූ චිත්තනි, ඉදං චූච්චති රූපං. ඉති ඉදංඤ්ඤා නාමං ඉදංඤ්ඤා රූපං, ඉදං චූච්චති නාමරූපං.

තඤ්ඤා කතමං නාමරූපපච්චයා සලායතනං නාමසම්පයුතනං ජච්චාරායතනං : චක්ඛායතනං -පෙ- මනායතනං, ඉදං චූච්චති නාමරූපපච්චයා සලායතනං නාමසම්පයුතනං ජච්චාරායතනං.

තඤ්ඤා කතමො ජච්චාරායතන පච්චයා එසො ජච්චාරායතනසම්පයුතනො : යො එසො චූච්චනා සමච්චනා සමච්චනිතනං, අයං චූච්චති ජච්චාරායතන-පච්චයා එසො ජච්චාරායතනසම්පයුතනො -පෙ- තෙන චූච්චති එව මෙතස්ස කෙච්චරස්ස දුකකිකකිසස්ස සමුදයො භොතිති.

සම්පයුතනචතුකතං.

383. තස්මිං සම්මයෙ අවිජ්ජාපච්චයා සංඛාරො සංඛාරපච්චයා'පි අවිජ්ජා, සංඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං විඤ්ඤාණපච්චයා'පි සංඛාරො, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං නාමපච්චයා'පි විඤ්ඤාණං, නාමපච්චයා ජච්චාරායතනං ජච්චාරායතනපච්චයා'පි නාමං, ජච්චාරායතනපච්චයා එසො එසංපච්චයා'පි ජච්චාරායතනං, එසංපච්චයා වේදනා වේදනාපච්චයා'පි එසො, වේදනාපච්චයා තණ්හා තණ්හාපච්චයා'පි වේදනා, තණ්හා-පච්චයා උපාදානං උපාදානපච්චයා'පි තණ්හා, උපාදානපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාති, ජාතිපච්චයා ජරාමරණං. එවමෙතස්ස කෙච්චරස්ස දුකකිකකිසස්ස සමුදයො භොතිති.

තඤ්ඤා කතමා අවිජ්ජා : යං අඤ්ඤාණං අදස්සනං -පෙ- අවිජ්ජාලඛිති මොභො අකුසලමූලං, අයං චූච්චති අවිජ්ජා.

තඤ්ඤා කතමො අවිජ්ජාපච්චයා සංඛාරො : යා වේතනා සඤ්ඤානනා වේතනිතනං, අයං චූච්චති අවිජ්ජාපච්චයා සංඛාරො. තඤ්ඤා කතමා සංඛාරපච්චයා'පි අවිජ්ජා : යං අඤ්ඤාණං අදස්සනං -පෙ- අවිජ්ජාලඛිති මොභො අකුසලමූලං, අයං චූච්චති සංඛාරපච්චයා'පි අවිජ්ජා.

එහි විභවනප්‍රකාරයෙන් නාමරූපය, විභවනසම්ප්‍රයුක්ත වූ නාමය කවරෙ යත් : නාමයෙක් ඇත. රූපයෙක් ඇති, එහි නාමය කවරෙ යත් : වෙදනාස්කන්ධය සංඥස්කන්ධය සංස්කාරස්කන්ධයයි, මේ නාමයයි කියනු ලැබේ.

එහි රූපය කවරෙ යත් : වක්ෂුරායතනයා ගේ ඉපැද්දමෙක් . . . කායායතනයා ගේ ඉපැද්දමෙක් වේ ද, යළි අන්‍ය වූ ද චිත්තජ වූ චිත්තභෙදක වූ චිත්තසමුත්පාදන වූ යම් රූපයෙක් හෝ ඇද්ද, මේ රූපයයි කියනු ලැබේ. මෙසේ මේ නාමය ද, මේ රූපය ද යන මේ විභවනප්‍රකාරයෙන් නාමරූපය විභවනසම්ප්‍රයුක්ත වූ නාමයයි කියනු ලැබේ.

නාමරූපප්‍රකාරයෙන් ඡධායතනය නාමසම්ප්‍රයුක්ත වූ ඡේදායතනය යනු : නාමයෙක් ඇත, රූපයෙක් ඇති. එහි නාමය කවරෙ යත් : වෙදනාස්කන්ධය සංඥස්කන්ධය සංස්කාරස්කන්ධයයි, මේ නාමයයි කියනු ලැබේ.

එහි රූපය කවරෙ යත් : සතර මහාභූතයෝ ද, යම් රූපයකුත් නිසා මනෝවිභවන ධාතුව පවතී ද, මේ රූපයයි කියනු ලැබේ. මෙසේ මේ නාමය ද, මේ රූපය ද, යන මේ නාමරූපයයි කියනු ලැබේ.

එහි නාමරූපප්‍රකාරයෙන් ඡධායතනය, නාමසම්ප්‍රයුක්ත වූ ඡේදායතනය කවරෙ යත් : වක්ෂුරායතනය . . . මනායතනය යි, මේ නාමරූපප්‍රකාරයෙන් ඡධායතනය නාමසම්ප්‍රයුක්ත වූ ඡේදායතනය යි කියනු ලැබේ.

එහි ඡේදායතනප්‍රකාරයෙන් ඡේදායතනසම්ප්‍රයුක්ත වූ ස්පර්ශය කවරෙ යත් : යම් ස්පර්ශයෙක් ස්පර්ශ කරන අයුරෙක් මොනොවට ස්පර්ශ කරන අයුරෙක් මොනොවට ස්පර්ශ කළ බවෙක් වේ ද, මේ ඡේදායතනප්‍රකාරයෙන් ඡේදායතනසම්ප්‍රයුක්ත වූ ස්පර්ශයයි කියනු ලැබේ, . . . එයින් කියනු ලැබෙයි : “ එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති ” යි.

සම්ප්‍රයුක්තවතුණක යි.

383. එසමයෙහි අවිද්‍යාප්‍රකාරයෙන් සංස්කාරය වෙයි, සංස්කාරප්‍රකාරයෙන් ද අවිද්‍යාව වෙයි. සංස්කාරප්‍රකාරයෙන් විභවනය වෙයි, විභවනප්‍රකාරයෙන් ද සංස්කාරය වෙයි. විභවනප්‍රකාරයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රකාරයෙන් ද විභවනය වෙයි. නාමප්‍රකාරයෙන් ඡේදායතනය වෙයි, ඡේදායතනප්‍රකාරයෙන් ද නාමය වෙයි. ඡේදායතනප්‍රකාරයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රකාරයෙන් ද ඡේදායතනය වෙයි. ස්පර්ශප්‍රකාරයෙන් වෙදනාව වෙයි, වෙදනාප්‍රකාරයෙන් ද ස්පර්ශය වෙයි. වෙදනාප්‍රකාරයෙන් තෘෂ්ණාව වෙයි, තෘෂ්ණාප්‍රකාරයෙන් ද වෙදනාව වෙයි. තෘෂ්ණාප්‍රකාරයෙන් උපාදානය වෙයි, උපාදානප්‍රකාරයෙන් ද තෘෂ්ණාව වෙයි. උපාදානප්‍රකාරයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රකාරයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රකාරයෙන් ජරාමරණ වෙයි. මෙසේ මේ සියලු දූඛධර්මයින්ගේ සමුදය වේ.

එහි අවිද්‍යා කවරෙ යත් : යම් නො දැන්මෙක් නො දක්මෙක් . . . අවිද්‍යාපරිසයෙක් මොහසඬ්ඛ්‍යාත අකුලලමුලයෙක් වේ ද, මේ අවිද්‍යා යි කියනු ලැබේ.

එහි අවිද්‍යාප්‍රකාරයෙන් සංස්කාරය කවරෙ යත් ' යම් වෙනනාවක් සඤ්චෙනනාවක් සිතන ලද බවෙක් වේ ද, මේ අවිද්‍යාප්‍රකාරයෙන් සංස්කාරයයි කියනු ලැබේ. එහි සංස්කාරප්‍රකාරයෙන් ද අවිද්‍යාව කවරෙ යත් ' යම් අඤ්ඤායෙක් අදර්ශනයෙක් . . . අවිද්‍යාපරිසයෙක් මොහසඬ්ඛ්‍යාත අකුලලමුලයෙක් වේ ද, මේ සංස්කාරප්‍රකාරයෙන් ද අවිද්‍යා යි කියනු ලැබේ.

තත්ථ කතමං සඛිං රපච්චයා විඤ්ඤාණං : යං චිත්තං මනෝ මානසං -පෙ- තප්පා මනෝවිඤ්ඤාණධාතු, ඉදං චූච්චති සඛිං රපච්චයා විඤ්ඤාණං. තත්ථ කතමෝ විඤ්ඤාණපච්චයා'පි සඛිං රෙ : යා චේතනා සඤ්ඤෙතනා චේතසිතතනං, අයං චූච්චති විඤ්ඤාණපච්චයා'පි සඛිං රෙ.

තත්ථ කතමං විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං: වේදනාකඛිකේ සඤ්ඤාකඛිකේ සඛිං රකඛිකේ, ඉදං චූච්චති විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං. තත්ථ කතමං නාමපච්චයා'පි විඤ්ඤාණං : යං චිත්තං මනෝ මානසං -පෙ- තප්පා මනෝ විඤ්ඤාණධාතු, ඉදං චූච්චති නාමපච්චයා'පි විඤ්ඤාණං.

තත්ථ කතමං නාමපච්චයා ඡට්ඨායතනං : යං චිත්තං මනෝ මානසං -පෙ- තප්පා මනෝවිඤ්ඤාණධාතු, ඉදං චූච්චති නාමපච්චයා ඡට්ඨායතනං. තත්ථ කතමං ඡට්ඨායතනපච්චයා'පි නාමං : වේදනාකඛිකේ සඤ්ඤාකඛිකේ සඛිං රකඛිකේ, ඉදං චූච්චති ඡට්ඨායතනපච්චයා'පි නාමං.

තත්ථ කතමෝ ඡට්ඨායතනපච්චයා ඵසො : යො ඵසො චූච්චනා සමුච්චනා සමුච්චිතතනං, අයං චූච්චති ඡට්ඨායතනපච්චයා ඵසො. තත්ථ කතමං ඵසපච්චයා'පි ඡට්ඨායතනං : යං චිත්තං මනෝ මානසං -පෙ- තප්පා මනෝවිඤ්ඤාණධාතු, ඉදං චූච්චති ඵසපච්චයා'පි ඡට්ඨායතනං.

තත්ථ කතමෝ ඵසපච්චයා වේදනා : යං චේතසිකං සාතං චේතසිකං සුඛං චේතොසම්ඵසාප් සාතං සුඛං වේදසිතං චේතොසම්ඵසාප් සාතා සුඛා වේදනා, අයං චූච්චති ඵසපච්චයා වේදනා. තත්ථ කතමෝ වේදනාපච්චයා'පි ඵසො : යො ඵසො චූච්චනා සමුච්චනා සමුච්චිතතනං, අයං චූච්චති වේදනාපච්චයා'පි ඵසො.

තත්ථ කතමෝ වේදනාපච්චයා තණ්හා : යො රාගො සාරගො -පෙ- චිත්තස්ස සාරගො, අයං චූච්චති වේදනාපච්චයා තණ්හා. තත්ථ කතමෝ තණ්හා පච්චයා'පි වේදනා : යං චේතසිකං සාතං චේතසිකං සුඛං චේතොසම්ඵසාප් සාතං සුඛං වේදසිතං චේතොසම්ඵසාප් සාතා සුඛා වේදනා, අයං චූච්චති තණ්හාපච්චයා'පි වේදනා.

තත්ථ කතමං තණ්හාපච්චයා උපාදානං : යා දුට්ඨි දුට්ඨිගතං -පෙ- තිත්ථායතනං විපරිඥෙසගාගො, ඉදං චූච්චති තණ්හාපච්චයා උපාදානං. තත්ථ කතමෝ උපාදානපච්චයා'පි තණ්හා, යො රාගො -පෙ- චිත්තස්ස සාරගො, අයං චූච්චති උපාදානපච්චයා'පි තණ්හා.

තත්ථ කතමෝ උපාදානපච්චයා භවෝ : ඨපෙඤා උපාදානං, වේදනාකඛිකේ සඤ්ඤාකඛිකේ සඛිං රකඛිකේ විඤ්ඤාණකඛිකේ, අයං චූච්චති උපාදානපච්චයා භවෝ.

තත්ථ කතමෝ භවපච්චයා ජාතී : යා තෙසං තෙසං ධම්මානං ජාතී සඤ්ඤාතී තිබ්බතතී අභිතිබ්බතතී පාතුභාචෝ, අයං චූච්චති භවපච්චයා ජාතී.

එහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විභවය කවරෙ යත් : යම් චිත්තයෙක් මනසෙක් මානසයෙක් . . . තදනුරූප වූ මනෝවිභවධාතූයෙක් වේ ද, මේ සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විභවය යයි කියනු ලැබේ. එහි විභවප්‍රත්‍යයෙන් ද සංස්කාරය කවරෙ යත් ' යම් චේතනාවක් සඤ්චේතනාවක් සිතන ලද බවෙක් වේ ද, මේ විභවප්‍රත්‍යයෙන් ද සංස්කාර යි කියනු ලැබේ.

එහි විභවප්‍රත්‍යයෙන් නාමය කවරෙ යත් : වේදනාස්කන්ධ ය සංඥස්කන්ධ ය සංස්කාරස්කන්ධ යි, මේ විභවප්‍රත්‍යයෙන් නාමය යයි කියනු ලැබේ, එහි නාම ප්‍රත්‍යයෙන් ද විභවය කවරෙ යත් : යම් චිත්තයෙක් මනසෙක් මානසයෙක් . . . තදනුරූප වූ මනෝවිභවධාතූයෙක් වේ ද, මේ නාමප්‍රත්‍යයෙන් ද විභවය යයි කියනු ලැබේ.

එහි නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡේදයකතය කවරෙ යත් : යම් චිත්තයෙක් මනසෙක් මානසයෙක් . . . තදනුරූප වූ මනෝවිභවධාතූයෙක් වේ ද, මේ නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡේදයකතය යයි කියනු ලැබේ. එහි ඡේදයකතප්‍රත්‍යයෙහි ද නාමය කවරෙ යත් : වේදනාස්කන්ධ ය සංඥස්කන්ධ ය සංස්කාරස්කන්ධ යි, මේ ඡේදයකතප්‍රත්‍යයෙහි ද නාමය යයි කියනු ලැබේ.

එහි ඡේදයකතප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය කවරෙ යත් : යම් ස්පර්ශයෙක් ස්පර්ශාකාරයෙක් සංස්පර්ශාකාරයෙක් ස්පර්ශ කළ බවෙක් වේ ද, මේ ඡේදයකතප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය යයි කියනු ලැබේ. එහි ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙහි ද ඡේදයකතය කවරෙ යත් : යම් චිත්තයෙක් මනසෙක් මානසයෙක් . . . තදනුරූප වූ මනෝවිභවධාතූයෙක් වේ ද, මේ ස්පර්ශ ප්‍රත්‍යයෙහි ද ඡේදයකතය යයි කියනු ලැබේ.

එහි ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වේදනාව කවරෙ යත් : යම් චේතනික වූ සාතයෙක් චේතනික වූ සුඛයෙක් වේතොසම්ඵස්සජ සාත-සුඛ-වේදනිකයෙක් වේතොසම්ඵස්සජ සාත-සුඛ-වේදනායෙක් වේ ද, මේ ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වේදනා යයි කියනු ලැබේ. එහි වේදනාප්‍රත්‍යයෙහි ද ස්පර්ශය කවරෙ යත් : යම් ස්පර්ශයෙක් ස්පර්ශාකාරයෙක් සංස්පර්ශාකාරයෙක් ස්පර්ශ කළ බවෙක් වේ ද, මේ වේදනා ප්‍රත්‍යයෙහි ද ස්පර්ශය යයි කියනු ලැබේ.

එහි වේදනාප්‍රත්‍යයෙන් තෘෂ්ණාව කවරෙ යත් : යම් රාගයෙක් බලවත් රාගයෙක් . . . චිත්තයා ගේ බලවත් රාගයෙක් වේ ද, මේ වේදනාප්‍රත්‍යයෙන් තෘෂ්ණා යි කියනු ලැබේ. එහි තෘෂ්ණාප්‍රත්‍යයෙහි ද වේදනාව කවරෙ යත් : යම් චේතනික වූ සාතයෙක් චේතනික වූ සුඛයෙක් වේතොසම්ඵස්සජ සාත-සුඛ-වේදනිකයෙක් වේතොසම්ඵස්සජ සාත-සුඛ-වේදනායෙක් වේ ද, මේ තෘෂ්ණාප්‍රත්‍යයෙන් ද වේදනා යි කියනු ලැබේ.

එහි තෘෂ්ණාප්‍රත්‍යයෙන් උපාදනය කවරෙ යත් : යම් දෘෂ්ටියක් දෘෂ්ටිගතයෙක් . . . නිර්වායතනයෙක් විපරිතග්‍රාහයෙක් වේ ද, මේ තෘෂ්ණාප්‍රත්‍යයෙන් උපාදනය යයි කියනු ලැබේ. එහි උපාදනප්‍රත්‍යයෙහි ද තෘෂ්ණාව කවරෙ යත් : යම් රාගයෙක් . . . චිත්තයා ගේ බලවත් රාගයෙක් වේ ද, මේ උපාදනප්‍රත්‍යයෙහි ද තෘෂ්ණා යි කියනු ලැබේ.

එහි උපාදනප්‍රත්‍යයෙන් භවය කවරෙ යත් : උපාදනය තබා වේදනාස්කන්ධ ය සංඥස්කන්ධ ය සංස්කාරස්කන්ධ ය විභවස්කන්ධ යි, මේ උපාදනප්‍රත්‍යයෙන් භවය යි කියනු ලැබේ.

එහි භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය කවරෙ යත් : ඒ ඒ ධර්මයන් ගේ යම් ජාතියෙක් සංජාතියෙක් නිර්වාතියෙක් අභිනිර්වාතියෙක් ප්‍රාදුර්භාවයෙක් වේ ද, මේ භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය යයි කියනු ලැබේ.

තත්ත කතමං ජාතිපච්චයා ජරාමරණං : අත්ථි ජරා අත්ථි මරණං. තත්ත කතමා ජරා : යා තෙසං තෙසං ධම්මානං ජරා ජීරණනා ආයුනො සංභාති, අයං චූච්චති ජරා. තත්ත කතමං මරණං : යො තෙසං තෙසං ධම්මානං ඛයො චයො හෙදො පරිහෙදො අතිච්චනා අනතරධානං, ඉදං චූච්චති මරණං. ඉති අයඤ්ච ජරා ඉදඤ්ච මරණං, ඉදං චූච්චති ජාතිපච්චයා ජරාමරණං.

ඵච්චමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකඛකිස්ස සමුදයො භොතීති ඵච්චමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකඛකිස්ස සමුදයො භොතීති, සමාගමො භොතීති, සමොධානං භොතීති, පානුභාවො භොතීති, තෙන චූච්චති “ඵච්චමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකඛකිස්ස සමුදයො භොතීති”ති.

384. තස්මිං සමයෙ අවිජ්ජාපච්චයා සඛ්ඛාරෙ සඛ්ඛාරපච්චයා’පි අවිජ්ජා, සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං විඤ්ඤාණපච්චයා’පි සඛ්ඛාරෙ, විඤ්ඤාපච්චයා නාමං නාමපච්චයා’පි විඤ්ඤාණං, නාමපච්චයා ඵස්සො ඵස්සපච්චයා’පි නාමං, ඵස්සපච්චයා වේදනා වේදනාපච්චයා’පි ඵස්සො, වේදනාපච්චයා තණ්හා තණ්හාපච්චයා’පි වේදනා, තණ්හාපච්චයා උපාදානං උපාදානපච්චයා’පි තණ්හා, උපාදානපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතිපච්චයා ජරාමරණං, ඵච්චමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකඛකිස්ස සමුදයො භොතීති.

තත්ත කතමා අවිජ්ජා : යං අඤ්ඤාණං අදස්සනං -පෙ- අවිජ්ජාලඛනී මොභො අකුසලමූලං, අයං චූච්චති අවිජ්ජා.

තත්ත කතමො අවිජ්ජාපච්චයා සඛ්ඛාරෙ : යා චේතනා සඤ්ඤානනා චේතසිතතනං, අයං චූච්චති අවිජ්ජාපච්චයා සඛ්ඛාරෙ : තත්ත කතමා සඛ්ඛාරපච්චයා’පි අවිජ්ජා : යං අඤ්ඤාණං අදස්සනං -පෙ- අවිජ්ජාලඛනී මොභො අකුසලමූලං, අයං චූච්චති සඛ්ඛාරපච්චයා’පි අවිජ්ජා.

තත්ත කතමං සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං : යං විතතං මනො මානසං -පෙ- තජ්ජා මනො විඤ්ඤාණධාතු, ඉදං චූච්චති සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං. තත්ත කතමො විඤ්ඤාණපච්චයා’පි සඛ්ඛාරෙ, යා චේතනා සඤ්ඤානනා චේතසිතතනං, අයං චූච්චති විඤ්ඤාණපච්චයා’පි සඛ්ඛාරෙ.

තත්ත කතමං විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං : වේදනාකඛකිං සඤ්ඤාකඛකිං සඛ්ඛාරකඛකිං, ඉදං චූච්චති විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං. තත්ත කතමං නාමපච්චයා’පි විඤ්ඤාණං : යං විතතං මනො මානසං -පෙ- තජ්ජා මනොවිඤ්ඤාණධාතු, ඉදං චූච්චති නාමපච්චයා’පි විඤ්ඤාණං.

නාමපච්චයා ඵස්සොති : තත්ත කතමං නාමං : ධ්වපෙත්වා ඵස්සො වේදනාකඛකිං සඤ්ඤාකඛකිං සඛ්ඛාරකඛකිං විඤ්ඤාණකඛකිං, ඉදං චූච්චති නාමං. තත්ත කතමො නාම පච්චයා ඵස්සො : යො ඵස්සො චූච්චනා සමච්චනා සමච්චිතතනං, අයං චූච්චති නාමපච්චයා ඵස්සො. තත්ත කතමං ඵස්සපච්චයා’පි නාමං : වේදනාකඛකිං සඤ්ඤාකඛකිං සඛ්ඛාරකඛකිං විඤ්ඤාණකඛකිං, ඉදං චූච්චති ඵස්සපච්චයා’පි නාමං -පෙ- තෙන චූච්චති “ඵච්චමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකඛකිස්ස සමුදයො භොතීති”ති.

එහි ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ කවරෙ යත් : ජරායෙක් ඇත, මරණයෙක් ඇති. එහි ජරා කවර යත් : ඒ ඒ ධර්මයන් ගේ යම් ජරාවක් දිරන බවෙක් ආයුෂ්‍යයා ගේ පිරිහීමෙක් වේ ද, මේ ජරා යි කියනු ලැබේ. එහි මරණ කවරෙ යත් : ඒ ඒ ධර්මයන් ගේ යම් ක්ෂය වීමෙක් ව්‍යය වීමෙක් හෙදයෙක් පරිහෙදයෙක් අනිත්‍යතායෙක් අන්තර්ධානයෙක් වේ ද, මේ මරණ යි කියනු ලැබේ. මෙසේ මේ ජරාව ද, මේ මරණය ද යන මේ ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ යි කියනු ලැබේ.

“ එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො හොති ” යනු : මෙසේ මේ සියලු දුඃඛසමූහයා ගේ එක්වීම වෙයි, සමාගමය වෙයි, සමවධානය වෙයි, ප්‍රාදුර්භාවය වේ. එයින් කියනු ලැබෙයි : “ එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො හොති ” යි.

384. එසමයෙහි අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරය වෙයි, සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් ද අවිද්‍යාව වෙයි, සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤාය වෙයි, විඤ්ඤාප්‍රත්‍යයෙන් ද සංස්කාරය වෙයි, විඤ්ඤා ප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ද විඤ්ඤාය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් ද නාමය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනාව වෙයි, වෙදනා ප්‍රත්‍යයෙන් ද ස්පර්ශය වෙයි, වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් තෘෂ්ණාව වෙයි, තෘෂ්ණාප්‍රත්‍යයෙන් ද වෙදනාව වෙයි, තෘෂ්ණාප්‍රත්‍යයෙන් උපාදනය වෙයි, උපාදනප්‍රත්‍යයෙන් ද තෘෂ්ණාව වෙයි, උපාදනප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වෙයි. මෙසේ මේ සියලු දුඃඛරාශිහුගේ සමුදය වේ.

එහි අවිද්‍යා කවර යත් : යම් නො දන්නමෙක් නො දැක්මෙක් . . . අවිද්‍යාපරිසයෙක් මොහ සඛිඛායක අකුශලමූලයෙක් වේ ද, මේ අවිද්‍යා යි කියනු ලැබේ.

එහි අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරය කවරෙ යත් : යම් වෙතනාවක් සඤ්චෙතනාවක් සිතන ලද බවෙක් වේ ද, මේ අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාර යි කියනු ලැබේ. එහි සංස්කාර ප්‍රත්‍යයෙන් ද අවිද්‍යාව කවර යත් : යම් නො දන්නමෙක් නො දැක්මෙක් . . . අවිද්‍යාපරිසයෙක් මොහසඛිඛායක අකුශලමූලයෙක් වේ ද, මේ සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් ද අවිද්‍යා යි කියනු ලැබේ.

එහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤාය කවරෙ යත් : යම් චිත්තයෙක් මනසෙක් මානසයෙක් . . . තදනුරූප වූ මනෝවිඤ්ඤාධාතූයෙක් වේ ද, මේ සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤාය යි කියනු ලැබේ. එහි විඤ්ඤාප්‍රත්‍යයෙන් ද සංස්කාරය කවරෙ යත් : යම් වෙතනාවක් සඤ්චෙතනාවක් සිතන ලද බවෙක් වේ ද, මේ විඤ්ඤාප්‍රත්‍යයෙන් ද සංස්කාර යි කියනු ලැබේ.

එහි විඤ්ඤාප්‍රත්‍යයෙන් නාමය කවරෙ යත් : වෙදනාස්කන්ධ ය සංඤ්ඤාස්කන්ධ ය සංස්කාරස්කන්ධ යි. මේ විඤ්ඤාප්‍රත්‍යයෙන් නාම යයි කියනු ලැබේ. එහි නාමප්‍රත්‍යයෙන් ද විඤ්ඤාය කවරෙ යත් : යම් චිත්තයෙක් මනසෙක් මානසයෙක් . . . තදනුරූප වූ මනෝවිඤ්ඤාධාතූයෙක් වේ ද, මේ නාමප්‍රත්‍යයෙන් ද විඤ්ඤා යි කියනු ලැබේ.

නාමප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය යනු : එහි නාම කවරෙ යත් : ස්පර්ශය තබා වෙදනා ස්කන්ධ ය සංඤ්ඤාස්කන්ධ ය සංස්කාරස්කන්ධ ය විඤ්ඤාස්කන්ධ යි, මේ නාම යයි කියනු ලැබේ. එහි නාමප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය කවරෙ යත් : යම් ස්පර්ශයෙක් ස්පර්ශ කරන අයුරෙක් මොනොවට ස්පර්ශ කරන අයුරෙක් මොනොවට ස්පර්ශ කළ බවෙක් වේ ද, මේ නාමප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශ යයි කියනු ලැබේ. එහි ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් ද නාම කවරෙ යත් : වෙදනාස්කන්ධ ය සංඤ්ඤාස්කන්ධ ය සංස්කාරස්කන්ධ ය විඤ්ඤාස්කන්ධ යි, මේ ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් ද නාම යයි කියනු ලැබේ. . . . එහෙයින් “ එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො හොති ” යි කියනු ලැබේ.

385. තසම් සමයෙ අවිජ්ජාපච්චයා සඛ්ඛාරෙ, සඛ්ඛාරපච්චයාපි අවිජ්ජා, සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයාපි සඛ්ඛාරො, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමරූපං, නාමරූපපච්චයාපි විඤ්ඤාණං, නාමරූප-පච්චයා ජට්ඨායතනං, ජට්ඨායතනපච්චයාපි නාමරූපං, ජට්ඨායතන-පච්චයා එසෙසා, එසෙසපච්චයාපි ජට්ඨායතනං, එසෙසපච්චයා වේදනා, වේදනාපච්චයාපි එසෙසා, වේදනාපච්චයා තණ්හා, තණ්හාපච්චයාපි වේදනා, තණ්හාපච්චයා උපාදානං, උපාදානපච්චයාපි තණ්හා, උපාදාන-පච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං, එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකක්ඛස්ස සමුදයො භොති.

තත්ථ කතමා අවිජ්ජා : යං අඤ්ඤාණං අදස්සනං -පෙ- අවිජ්ජාලඛිති මොභො අකුසලමුලං, අයං චූච්චති අවිජ්ජා.

තත්ථ කතමො අවිජ්ජාපච්චයා සඛ්ඛාරෙ : යා චේතනා සඤ්ඤාචතනා චේතසිතතනං, අයං චූච්චති අවිජ්ජාපච්චයා සඛ්ඛාරෙ. තත්ථ කතමා සඛ්ඛාරපච්චයාපි අවිජ්ජා : යං අඤ්ඤාණං අදස්සනං -පෙ- අවිජ්ජාලඛිති මොභො අකුසලමුලං, අයං චූච්චති සඛ්ඛාරපච්චයාපි අවිජ්ජා.

තත්ථ කතමං සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං : යං විතතං මනෝ මානසං -පෙ- තජ්ජා මනෝවිඤ්ඤාණධාතු, ඉදං චූච්චති සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං. තත්ථ කතමො විඤ්ඤාණපච්චයාපි සඛ්ඛාරෙ : යා චේතනා සඤ්ඤාචතනා චේතසිතතනං, අයං චූච්චති විඤ්ඤාණපච්චයාපි සඛ්ඛාරෙ.

තත්ථ කතමං විඤ්ඤාණපච්චයා නාමරූපං : අජ්ඣි නාමං, අජ්ඣි රූපං. තත්ථ කතමං නාමං : වේදනාකක්ඛේයො සඤ්ඤාකක්ඛේයො සඛ්ඛාරකක්ඛේයො, ඉදං චූච්චති නාමං. තත්ථ කතමං රූපං : චක්ඛායතනස්ස උපචයො -පෙ- කායායතනස්ස උපචයො යං වා පනඤ්ඤමපි අජ්ඣි රූපං චිත්තජං චිත්තභෙදාකං චිත්තසමුට්ඨානං, ඉදං චූච්චති රූපං. ඉති ඉදඤ්ඤා නාමං, ඉදංච රූපං, ඉදං චූච්චති විඤ්ඤාණපච්චයා නාමරූපං. නාමරූපපච්චයාපි විඤ්ඤාණන්ති, අජ්ඣි නාමං, අජ්ඣි රූපං, තත්ථ කතමං නාමං : වේදනාකක්ඛේයො සඤ්ඤාකක්ඛේයො සඛ්ඛාරකක්ඛේයො, ඉදං චූච්චති නාමං, තත්ථ කතමං රූපං : යං රූපං කීප්පාය මනෝවිඤ්ඤාණධාතු චතතති, ඉදං චූච්චති රූපං, ඉති ඉදඤ්ඤා නාමං ඉදඤ්ඤා රූපං, ඉදං චූච්චති නාමරූපං : තත්ථ කතමං නාමරූපපච්චයාපි විඤ්ඤාණං : යං චිත්තං මනෝ මානසං -පෙ- තජ්ජා මනෝවිඤ්ඤාණධාතු ඉදං චූච්චති නාමරූපපච්චයාපි විඤ්ඤාණං.

නාමරූපපච්චයා ජට්ඨායතනනි, අජ්ඣි නාමං අජ්ඣි රූපං, තත්ථ කතමං නාමං : වේදනාකක්ඛේයො සඤ්ඤාකක්ඛේයො සඛ්ඛාරකක්ඛේයො, ඉදං චූච්චති නාමං. තත්ථ කතමං රූපං : යං රූපං නිස්සාය මනෝවිඤ්ඤාණධාතු චතතති, ඉදං චූච්චති රූපං, ඉති ඉදඤ්ඤා නාමං, ඉදඤ්ඤා රූපං, ඉදං චූච්චති නාමරූපං. තත්ථ කතමං නාමරූපපච්චයා ජට්ඨායතනං : යං චිත්තං මනෝ මානසං -පෙ- තජ්ජා මනෝවිඤ්ඤාණධාතු, ඉදං චූච්චති නාමරූපපච්චයා ජට්ඨායතනං. තත්ථ කතමං ජට්ඨායතනපච්චයාපි නාමරූපං : අජ්ඣි නාමං, අජ්ඣි රූපං. තත්ථ කතමං නාමං : වේදනාකක්ඛේයො සඤ්ඤාකක්ඛේයො සඛ්ඛාරකක්ඛේයො, ඉදං චූච්චති නාමං. තත්ථ කතමං රූපං : චක්ඛායතනස්ස උපචයො -පෙ- කායායතනස්ස උපචයො, යං වා පනඤ්ඤමපි අජ්ඣි රූපං චිත්තජං චිත්තභෙදාකං චිත්තසමුට්ඨානං, ඉදං චූච්චති රූපං, ඉති ඉදඤ්ඤා නාමං, ඉදඤ්ඤා රූපං, ඉදං චූච්චති ජට්ඨායතනපච්චයාපි නාමරූපං.

385. එසමයෙහි අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරය වෙයි, සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් ද අවිද්‍යාව වෙයි, සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤනය වෙයි, විඤනප්‍රත්‍යයෙන් ද සංස්කාරය වෙයි, විඤනප්‍රත්‍යයෙන් නාමරූපය වෙයි, නාමරූපප්‍රත්‍යයෙන් ද විඤනය වෙයි, නාමරූපප්‍රත්‍යයෙන් ඡේද්‍යායතනය වෙයි, ඡේද්‍යායතනප්‍රත්‍යයෙන් ද නාමරූපය වෙයි, ඡේද්‍යායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් ද ඡේද්‍යායතනය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනාව වෙයි, වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් ද වෙදනාව වෙයි, වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් තෘෂ්ණාව වෙයි, තෘෂ්ණාප්‍රත්‍යයෙන් ද වෙදනාව වෙයි, තෘෂ්ණාප්‍රත්‍යයෙන් උපාදනය වෙයි, උපාදනප්‍රත්‍යයෙන් ද තෘෂ්ණාව වෙයි, උපාදනප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වෙයි. මෙසේ මේ සියලු දුඛරාශිභුගේ සමුදය වේ.

එහි අවිද්‍යා කවර යත් : යම් නො දැන්මෙක් නො දැක්මෙක් . . . අවිද්‍යාපරිසයෙක් මොහසධ්ධායක අකුශලමූලයෙක් වේ ද, මේ අවිද්‍යා යි කියනු ලැබේ.

එහි අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරය කවරෙ යත් : යම් වෙනතාවක් සඤ්චෙනතාවක් සිතන ලද බවෙක් වේ ද, මේ අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාර යි කියනු ලැබේ. එහි සංස්කාර ප්‍රත්‍යයෙන් ද අවිද්‍යා කවර යත් : යම් නො දැන්මෙක් නො දැක්මෙක් . . . අවිද්‍යාපරිසයෙක් මොහසධ්ධායක අකුශලමූලයෙක් වේ ද, මේ සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් ද අවිද්‍යා යි කියනු ලැබේ.

එහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤනය කවරෙ යත් : යම් සිතෙක් මනසෙක් මානසයෙක් . . . තදනුරූප වූ මනෝවිඤනධාතුයෙක් වේ ද, මේ සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤන යි කියනු ලැබේ. එහි විඤනප්‍රත්‍යයෙන් ද සංස්කාර කවරෙ යත් : යම් වෙනතාවක් සඤ්චෙනතාවක් සිතන ලද බවෙක් වේ ද, මේ විඤන ප්‍රත්‍යයෙන් ද සංස්කාර යි කියනු ලැබේ.

එහි විඤනප්‍රත්‍යයෙන් නාමරූපය කවරෙ යත් : නාමයෙක් ඇත, රූපයෙක් ඇති. එහි නාමය කවරෙ යත් : වෙදනාස්කන්ධ ය, සංඤ්ජකන්ධ ය, සංස්කාරස්කන්ධ ය, මේ 'නාම' යි කියනු ලැබේ. එහි රූපය කවරෙ යත් : චක්ෂුරායතනයාගේ ඉපැද්මෙක් . . . කායායතනයාගේ ඉපැද්මෙක් වේ ද, යළි අත්‍ය වූ ද චිත්තජ වූ චිත්තභෙතුක වූ චිත්තසමුත්පාන වූ යම් රූපයෙක් හෝ ඇද්ද, මේ 'රූප' යි කියනු ලැබේ. මෙසේ මේ නාමය ද මේ රූපය ද යි මේ විඤනප්‍රත්‍යයෙන් 'නාමරූප' යි කියනු ලැබේ. නාමරූප ප්‍රත්‍යයෙන් ද විඤන යනු : නාමයෙක් ඇත, රූපයෙක් ඇති. එහි නාමය කවරෙ යත් : වෙදනාස්කන්ධ ය, සංඤ්ජකන්ධ ය, සංස්කාරස්කන්ධ ය, මේ නාම යයි කියනු ලැබේ. එහි රූපය කවරෙ යත් : යම් රූපයක් නිසා මනෝවිඤනධාතුව පවතී ද මේ රූප යයි කියනු ලැබේ. මෙසේ මේ නාමය ද මේ රූපය ද යි මේ නාමරූප යි කියනු ලැබේ. එහි නාමරූපප්‍රත්‍යයෙන් ද විඤනය කවරෙ යත් : යම් චිත්තයෙක් මනසෙක් මානසයෙක් . . . තදනුරූප වූ මනෝවිඤනධාතුයෙක් වේ ද, මේ නාමරූපප්‍රත්‍යයෙන් ද විඤන යි කියනු ලැබේ.

නාමරූපප්‍රත්‍යයෙන් ඡේද්‍යායතන යනු : නාමයෙක් ඇත, රූපයෙක් ඇති. එහි නාමය කවරෙ යත් : වෙදනාස්කන්ධ ය සංඤ්ජකන්ධ ය සංස්කාරස්කන්ධ ය, මේ නාම යයි කියනු ලැබේ. එහි රූපය කවරෙ යත් : යම් රූපයක් නිසා මනෝවිඤනධාතුව පවතී ද, මේ 'රූප' යි කියනු ලැබේ. මෙසේ මේ නාමය ද මේ රූපය ද යි මේ 'නාම රූප' යි කියනු ලැබේ. එහි නාමරූපප්‍රත්‍යයෙන් ඡේද්‍යායතන කවරෙ යත් : යම් චිත්තයෙක් මනසෙක් මානසයෙක් . . . තදනුරූප වූ මනෝවිඤනධාතුයෙක් වේ ද, මේ නාමරූපප්‍රත්‍යයෙන් ඡේද්‍යායතන යි කියනු ලැබේ. එහි ඡේද්‍යායතනප්‍රත්‍යයෙන් ද නාමරූපය කවරෙ යත් : නාමයෙක් ඇත, රූපයෙක් ඇති. එහි නාමය කවරෙ යත් : වෙදනාස්කන්ධ ය, සංඤ්ජකන්ධ ය, සංස්කාරස්කන්ධ ය, මේ 'නාම' යි කියනු ලැබේ. එහි රූපය කවරෙ යත් : චක්ෂුරායතනයාගේ ඉපැද්මෙක් . . . කායායතනයාගේ ඉපැද්මෙක් වේ ද, යළි අත්‍ය වූ ද චිත්තජ වූ චිත්තභෙතුක වූ චිත්තසමුත්පාන වූ යම් රූපයෙක් හෝ ඇද්ද, මේ 'රූප' යි කියනු ලැබේ. මෙසේ මේ නාමය ද මේ රූපය ද යි මේ ඡේද්‍යායතනප්‍රත්‍යයෙන් ද නාමරූප යයි කියනු ලැබේ.

තත්ථ කතමො ඡර්ඛායතනපච්චයා ඵසොයා: යො ඵසොයා චුසනා සමුච්චනා සමුච්චිතතනං, අයං වුච්චති ඡර්ඛායතනපච්චයා ඵසොයා: තත්ථ කතමං ඵසසච්චයා'පි ඡර්ඛායතනං: යං චිතතං මනො මානසං -පෙ- තජ්ජා මනොවිඤ්ඤාණධාතු, ඉදං වුච්චති ඵසසච්චයා'පි ඡර්ඛායතනං -පෙ- තෙන වුච්චති 'ඵචමෙතස්ස කෙචලස්ස දුකකකකිස්ස සමුදයො හොති'ති.

386. තසම් සමයෙ අවිජ්ජාපච්චයා සඛ්ඛාරෙණ සඛ්ඛාරපච්චයා'පි අවිජ්ජා, සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං විඤ්ඤාණපච්චයා'පි සඛ්ඛාරො, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමරූපං නාමරූපපච්චයා'පි විඤ්ඤාණං, නාමරූප-පච්චයා සලායතනං, ඡර්ඛායතනපච්චයා'පි නාමරූපං, ඡර්ඛායතනපච්චයා ඵසොයා ඵසසච්චයා'පි ඡර්ඛායතනං,¹ ඵසසච්චයා වෙදනා වෙදනා-පච්චයා'පි ඵසොයා, වෙදනාපච්චයා තණ්හා තණ්හාපච්චයා'පි වෙදනා, තණ්හාපච්චයා උපාදනං, උපාදනපච්චයා'පි තණ්හා, උපාදනපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාති, ජාතිපච්චයා ජරාමරණං, ඵචමෙතස්ස කෙචලස්ස දුකකකකිස්ස සමුදයො හොති.

තත්ථ කතමා අවිජ්ජා: යං අඤ්ඤාණං අදස්සනං -පෙ- අවිජ්ජා ලඛ්ඛි මොහො අකුසලමුලං, අයං වුච්චති අවිජ්ජා.

තත්ථ කතමො අවිජ්ජාපච්චයා සඛ්ඛාරෙ: යා චෙතනා සංචෙතනා චෙතසිතතනං² අයං වුච්චති අවිජ්ජා පච්චයා සඛ්ඛාරෙ. තත්ථ කතමා සඛ්ඛාරපච්චයා'පි අවිජ්ජා: යං අඤ්ඤාණං අදස්සනං -පෙ- අවිජ්ජාලඛ්ඛි මොහො අකුසලමුලං, අයං වුච්චති සඛ්ඛාරපච්චයා'පි අවිජ්ජා.

තත්ථ කතමං සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං: යං චිතතං මනො මානසං -පෙ- තජ්ජා මනොවිඤ්ඤාණධාතු-ඉදං වුච්චති සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, තත්ථ කතමො විඤ්ඤාණපච්චයා'පි සඛ්ඛාරෙ: යා චෙතනා සඤ්ඤෙතනා චෙතසිතතනං,² අයං වුච්චති විඤ්ඤාණපච්චයා'පි සඛ්ඛාරෙ.

තත්ථ කතමං විඤ්ඤාණපච්චයා නාමරූපං: අජ්චි නාමං, අජ්චි රූපං, තත්ථ කතමා නාමං: වෙදනාකකිකො සඤ්ඤාකකිකො සඛ්ඛාරකකිකො, ඉදං වුච්චති නාමං. තත්ථ කතමං රූපං: චකායතනස්ස උපචයො -පෙ- කායායතනස්ස උපචයො, යං වා පනඤ්ඤමපි අජ්චි රූපං චිතතජං චිතතභෙතුකං චිතතසමුච්චාරං, ඉදං වුච්චති රූපං. ඉති ඉදඤ්ච නාමං ඉදං ව ඊ රූපං, ඉදං වුච්චති විඤ්ඤාණපච්චයා නාමරූපං. නාමරූපපච්චයා'පි විඤ්ඤාණනති: අජ්චි නාමං, අජ්චි රූපං. තත්ථ කතමං නාමං: වෙදනාකකිකො සඤ්ඤාකකිකො සඛ්ඛාරකකිකො, ඉදං වුච්චති නාමං. තත්ථ කතමං රූපං: යං රූපං නිස්සාය මනොවිඤ්ඤාණධාතු චතතති, ඉදං වුච්චති රූපං. ඉති ඉදඤ්ච නාමං ඉදඤ්ච රූපං, ඉදං වුච්චති නාමරූපං. තත්ථ කතමං නාමරූපපච්චයා'පි විඤ්ඤාණං: යං චිතතං මනො මානසං -පෙ- තජ්ජා මනො විඤ්ඤාණධාතු, ඉදං වුච්චති නාමරූපපච්චයා'පි විඤ්ඤාණං.

1. සලායතනං - සිමු. සා:
2. සඤ්ඤෙතසිතතනං - සා, මජ්ජ.

එහි ඡේද්‍යායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශ කවරෙ යත් : යම් ස්පර්ශයෙක් ස්පර්ශාකාර යෙක් මොනොවට ස්පර්ශ කරන අයුරෙක් මොනොවට ස්පර්ශ කළ බවෙක් වේ ද, මේ ඡේද්‍යායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශ යි කියනු ලැබේ. එහි ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් ද ඡේද්‍යායතනය කවරෙ යත් : යම් චිත්තයෙක් මනසෙක් මානසයෙක් . . . තදනුරූප වූ මනොවිඤ්ඤා ධාතූයෙක් වේ ද, මේ ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් ද ඡේද්‍යායතන යයි කියනු ලැබේ. එහෙයින් කියනු ලැබෙයි : ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො හොති ' යි.

386. එසමයෙහි අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරය වෙයි, සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් ද අවිද්‍යාව වෙයි, සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤා වෙයි, විඤ්ඤාප්‍රත්‍යයෙන් ද සංස්කාරය වෙයි, විඤ්ඤාප්‍රත්‍යයෙන් නාමරූප වෙයි, නාමරූපප්‍රත්‍යයෙන් ද විඤ්ඤා වෙයි. නාමරූප ප්‍රත්‍යයෙන් ඡේද්‍යායතනය වෙයි, ඡේද්‍යායතනප්‍රත්‍යයෙන් ද නාමරූප වෙයි. ඡේද්‍යායතන ප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් ද ඡේද්‍යායතනය වෙයි. ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනාව වෙයි, වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් ද ස්පර්ශය වෙයි. වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් තෘෂ්ණාව වෙයි, තෘෂ්ණාප්‍රත්‍යයෙන් ද වෙදනාව වෙයි. තෘෂ්ණාප්‍රත්‍යයෙන් උපාදනය වෙයි, උපාදන ප්‍රත්‍යයෙන් ද තෘෂ්ණාව වෙයි. උපාදනප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි. ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වෙයි, මෙසේ මේ සියලු දුඃඛරාශීහුගේ සමුදය වේ.

එහි අවිද්‍යා කවර යත් : යම් අඤ්ඤායෙක් අදර්ශනයෙක් . . . අවිද්‍යාපරිසයෙක් මොහ සඛ්ඛායාත අකුශලමූලයෙක් වේ ද, මේ ' අවිද්‍යා ' යි කියනු ලැබේ.

එහි අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරය කවරෙ යත් යම් වෙතනාවක් සඤ්චෙතනාවක් සිතන ලද බවෙක් වේ ද මේ අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාර යි කියනු ලැබේ. එහි සංස්කාර ප්‍රත්‍යයෙහි අවිද්‍යා කවරෙ යත් : යම් අඤ්ඤායෙක් අදර්ශනයෙක් . . . අවිද්‍යාපරිසයෙක් මොහසඛ්ඛායාත අකුශලමූලයෙක් වේ ද, මේ ' සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙහි අවිද්‍යා ' යි කියනු ලැබේ.

එහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤා කවරෙ යත් : යම් චිත්තයෙක් මනසෙක් මානසයෙක් . . . තදනුරූප වූ මනොවිඤ්ඤාධාතූයෙක් වේ ද, මේ සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤා යයි කියනු ලැබේ. එහි විඤ්ඤාප්‍රත්‍යයෙහි සංස්කාරය කවරෙ යත් : යම් වෙතනා වක් සඤ්චෙතනාවක් සිතන ලද බවෙක් වේ ද, මේ ' විඤ්ඤාප්‍රත්‍යයෙහි සංස්කාර ' යි කියනු ලැබේ.

එහි විඤ්ඤාප්‍රත්‍යයෙන් නාමරූප කවරෙ යත් : නාමයෙක් ඇත, රූපයෙක් ඇති. එහි නාමය කවරෙ යත් : වෙදනාස්කන්ධ ය සංඤ්ඤාස්කන්ධ ය සංස්කාරස්කන්ධ යි. මේ ' නාම ' යි කියනු ලැබේ. එහි රූපය කවරෙ යත් : වක්ෂුරායතනයාගේ ඉපැද්මෙක් . . . කායායතනයාගේ ඉපැද්මෙක් වේ ද, යළි අත්‍ය වූ ද චිත්තප වූ චිත්තහෙතුක වූ චිත්තසමුත්ථාන වූ යම් රූපයෙක් ඇද්ද, මේ ' රූප ' යි කියනු ලැබේ. මෙසේ මේ නාමය ද මේ රූපය ද යි මේ ' විඤ්ඤාප්‍රත්‍යයෙන් නාමරූප ' යි කියනු ලැබේ. නාමරූප ප්‍රත්‍යයෙහි විඤ්ඤා යනු : නාමයෙක් ඇත, රූපයෙක් ඇති, එහි නාම කවරෙයත් : වෙදනාස්කන්ධ ය සංඤ්ඤාස්කන්ධ ය සංස්කාරස්කන්ධ යි. මේ ' නාම ' යි කියනු ලැබේ. එහි රූපය කවරෙ යත් : යම් රූපයක් නිසා මනොවිඤ්ඤාධාතූව පවතී ද, මේ ' රූප ' යි කියනු ලැබේ. මෙසේ මේ නාමය ද මේ රූපය ද යි මේ ' නාමරූප ' යි කියනු ලැබේ. එහි නාමරූපප්‍රත්‍යයෙහි විඤ්ඤා කවරෙ යත් : යම් චිත්තයෙක් මනසෙක් මානසයෙක් . . . තදනුරූප වූ මනොවිඤ්ඤාධාතූයෙක් වේ ද, මේ ' නාමරූපප්‍රත්‍යයෙහි විඤ්ඤා ' යි කියනු ලැබේ.

නාමරූපපච්චයා සලායනනනි: අපී නාමං අපී රූපං. තත් කතමං නාමං: වේදනාකකිකේ සඤ්ඤාකකිකේ සඛ්ඛාරකකිකේ, ඉදං චූච්චනි නාමං. තත් කතමං රූපං: චතතාරො ච මහාභුතා, යඤ්ච රූපං නිස්සාය මනෝවිඤ්ඤාණධාතු චතතනී, ඉදං චූච්චනි රූපං ඉති ඉදඤ්ච නාමං ඉදඤ්ච රූපං, ඉදං චූච්චනි නාමරූපං. තත් කතමං නාමරූපපච්චයා සලායනනං: චකඛායනනං සොනායනනං ඡානායනනං ජ්වහායනනං කායායනනං මනායනනං, ඉදං චූච්චනි නාමරූපපච්චයා සලායනනං. තත් කතමං ඡර්ඛායනනපච්චයා'පි නාමරූපං: අපී නාමං, අපී රූපං. තත් කතමං නාමං: වේදනාකකිකේ සඤ්ඤාකකිකේ සඛ්ඛාරකකිකේ, ඉදං චූච්චනි නාමං. තත් කතමං රූපං: චකඛායනනසං උපචයො -පෙ- කායායනනසං උපචයො යං වා පනඤ්ඤමපි අපී රූපං විතතජං විතතභෙතුකං විතතසමුච්චානං, ඉදං චූච්චනි රූපං. ඉති ඉදඤ්ච නාමං ඉදඤ්ච රූපං, ඉදං චූච්චනි ඡර්ඛායනනපච්චයා'පි නාමරූපං.

තත් කතමො ඡර්ඛායනනපච්චයා එසෙසා: යො එසෙසා චුසනා සමුච්චනා සමුච්චිතතනං, අයං චූච්චනි ඡර්ඛායනනපච්චයා එසෙසා. තත් කතමං එසංපච්චයා'පි ඡර්ඛායනනං: යං විතතං මනෝ මානසං -පෙ- තජ්ජා මනෝවිඤ්ඤාණධාතු, ඉදං චූච්චනි එසංපච්චයා'පි ඡර්ඛායනනං.

තත් කතමො එසංපච්චයා වේදනා: යං වේතසිකං සාතං වේතසිකං සුඛං වේතොසමච්චසජං සාතං සුඛං වේදසිතං වේතො සමච්චසජා සාතා සුඛා වේදනා, අයං චූච්චනි එසංපච්චයා වේදනා -පෙ- තෙන චූච්චනි 'එච්චෙතසං කෙච්චයං දුකකකකිකිසං සමුදයො භොති'ති.

අඤ්ඤාමඤ්ඤාචතුකකං.

387. කතමෙ ධම්මා අකුසලා: යසම් සමයෙ අකුසලං විතතං උපපන්නං භොති සොමනසංසහගතං දිට්ඨිගතසමපයුතනාං සසඛ්ඛාරොන -පෙ- සොමනසංසහගතං දිට්ඨිගතවිපසයුතනං -පෙ- සොමනසංසහගතං දිට්ඨිගතවිපසයුතනං සසඛ්ඛාරොන රූපාරම්මණං වා -පෙ- ධම්මාරම්මණං වා, යං යං වා පනාරබ්භ තසම් සමයෙ අවිජ්ජාපච්චයා සඛ්ඛාරො, සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ඡර්ඛායනනං, ඡර්ඛායනනපච්චයා එසෙසා, එසංපච්චයා වේදනා, වේදනාපච්චයා තණ්හා, තණ්හපච්චයා අභිමොකෙඛා,¹ අභිමොකකපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාති, ජාතිපච්චයා ජරාමරණං, එච්චෙතසං කෙච්චයං දුකකකකිකිසං සමුදයො භොති.

388. තත් කතමො අවිජ්ජා: යං අඤ්ඤාණං අදසනං -පෙ- අවිජ්ජාලඛි මොභො අකුසලමුලං, අයං චූච්චනි අවිජ්ජා.

තත් කතමො අවිජ්ජාපච්චයා සඛ්ඛාරො: යා වේතනා සඤ්චතනා වේතසිතතනං, අයං චූච්චනි අවිජ්ජාපච්චයා සඛ්ඛාරො -පෙ-

නාමරූපප්‍රත්‍යයෙන් ඡධායතන යනු : නාමයෙක් ඇත, රූපයෙක් ඇති. එහි නාමය කවරෙ යන් : වෙදනාස්කන්ධ ය සංඤ්ජකන්ධ ය සංස්කාරස්කන්ධ යි. මේ 'නාම' යි කියනු ලැබේ. එහි රූපය කවරෙ යන් : සතර මහාභූතයෝ ද යම් රූපයකුත් නිසා මනෝවිඤ්ජනාධාතුව පවතී ද (එදැ යි) මේ 'රූප' යි කියනු ලැබේ. මෙසේ මේ නාමය ද මේ රූපය ද යි මේ 'නාමරූප' යි කියනු ලැබේ. එහි නාමරූපප්‍රත්‍යයෙන් ඡධායතන කවරෙ යන් : චක්ෂුරායතන ය ශ්‍රෝත්‍රායතන ය ස්‍රාණායතන ය ජීව්වායතන ය කායායතන ය මනායතන යි. මේ 'නාමරූපප්‍රත්‍යයෙන් ඡධායතන' යි කියනු ලැබේ. එහි ඡේද්‍යායතනප්‍රත්‍යයෙහි නාමරූපය කවරෙ යන් : නාමයෙක් ඇත, රූපයෙක් ඇති. එහි නාම කවරෙ යන් : වෙදනාස්කන්ධ ය සංඤ්ජකන්ධ ය සංස්කාරස්කන්ධ යි. මේ "නාම" යි කියනු ලැබේ. එහි රූපය කවරෙ යන් : චක්ෂුරායතනයාගේ ඉපැද්මෙක් . . . කායායතනයාගේ ඉපැද්මෙක් වේ ද, යළි අන්‍ය වූ ද චිත්තප වූ චිත්තභෙදක වූ චිත්තසමුත්පාන වූ යම් රූපයෙක් ඇද්ද, මේ 'රූප' යි කියනු ලැබේ. මෙසේ මේ නාමය ද මේ රූපය ද යි මේ 'ඡේද්‍යායතනප්‍රත්‍යයෙහි නාමරූප' යි කියනු ලැබේ.

එහි ඡේද්‍යායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය කවරෙ යන් : යම් පහසෙක් පහස්නා අයුරෙක් මොනොවට පහස්නා අයුරෙක් මොනොවට පහස්නා ලද බවෙක් වේ ද, මේ 'ඡේද්‍යායතන ප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය' යි කියනු ලැබේ. එහි ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙහි ඡේද්‍යායතනය කවරෙ යන් : යම් චිත්තයෙක් මනසෙක් මානසයෙක් . . . තදනුරූප වූ මනෝවිඤ්ජනාධාතුවෙක් වේ ද, මේ 'ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙහි ඡේද්‍යායතන' යි කියනු ලැබේ.

එහි 'ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනා' කවරෙ යන් : යම් වෛතසික වූ සාතයෙක් වෛතසික වූ සුඛයෙක් වෙතොසම්ඵස්සප වූ සාතසුඛවෙදයිතයෙක් වෙතොසම්ඵස්සප වූ සාත සුඛ වෙදනාවක් වේ ද, මේ 'ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනා' යි කියනු ලැබේ. . . . එහෙයින් කියනු ලැබෙයි : 'එව මෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති' යි.

අන්‍යෝන්‍යවකුෂ්ක යි.

387. අකුශලධර්මයෝ කවරහ යන් : යම් කලෙක සොමනස් සහගත වූ දෘෂ්ටිගත සම්ප්‍රයුක්ත වූ අකුශලචිත්තය සංස්කාර සහිත ව උපදනේ වේ ද, . . . සොමනස් සහගත වූ දෘෂ්ටිගතවිප්‍රයුක්ත වූ . . . රූපාලම්භන වේවයි . . . ධර්මාලම්භන වේවයි යළි යම් යම් අරමුණක් හෝ ඇරැබූ සොමනස් සහගත වූ දෘෂ්ටිගතවිප්‍රයුක්ත වූ (අකුශලචිත්තය) සංස්කාර සහිත ව උපදනේ වේ ද, එසමයෙහි අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරය වෙයි, සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ජන ය වෙයි, විඤ්ජනප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡේද්‍යායතනය වෙයි, ඡේද්‍යායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනාව වෙයි, වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් තෘෂ්ණාව වෙයි, තෘෂ්ණාප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂය වෙයි, අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. මෙසේ මේ සියලු දුඃඛස්කන්ධයාගේ සමුදය වේ.

388. එහි අවිද්‍යා කවරෙ යන් : යම් අඤ්ජනයෙක් අදර්ශනයෙක් . . . අවිද්‍යාපරිසයෙක් මොහ සභිඛාන අකුශලමූලයෙක් වේ ද, මේ 'අවිද්‍යා' යි කියනු ලැබේ.

එහි අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරය කවරෙ යන් : යම් වෙතනාවක් සඤ්චෙතනාවක් සිතන ලද බවෙක් වේ ද, මේ 'අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාර' යි කියනු ලැබේ. . . .

තත්ථ කතමො තණ්හාපච්චයා අඛිමොකෙනා: යො විතතස්ස අඛිමොකෙනා¹ අඛිමුච්චනා තදඛිමුත්තනා, අයං චූච්චති තණ්හාපච්චයා අඛිමොකෙනා.

තත්ථ කතමො අඛිමොකඤ්චපච්චයා භවො: ධපෙනා අඛිමොකං වෙදනාකඤ්චො සඤ්ඤාකඤ්චො සඛ්ඛාරකඤ්චො විඤ්ඤාණකඤ්චො, අයං චූච්චති අඛිමොකඤ්චපච්චයා භවො -පෙ- තෙන චූච්චති ඵචමෙනස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකඤ්චස්ස සමුදයො භොතීති.

389. කතමෙ² ධම්මා අකුසලා: යස්මිං සමයෙ අකුසලං විතතං උපපන්නං භොති උපෙකඤ්චසභගනං දිට්ඨිගතසම්පයුත්තං රූපාරම්මණං වා -පෙ- ධම්මාරම්මණං වා යං යං වා පනාරබ්භ තස්මිං සමයෙ අවිජ්ජාපච්චයා සඛ්ඛාරෙ, සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ඡට්ඨායතනං, ඡට්ඨායතනපච්චයා ඵසො. ඵස්ස පච්චයා වෙදනා, වෙදනාපච්චයා තණ්හා, තණ්හාපච්චයා උපාදානං, උපාදානපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාති, ජාතිපච්චයා ජරාමරණං, ඵචමෙනස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකඤ්චස්ස සමුදයො භොතී.

390. තත්ථ කතමා අවිජ්ජා: යං අඤ්ඤාණං අදස්සනං -පෙ- අවිජ්ජාලඛිති මොභො අකුසලමුලං, අයං චූච්චති අවිජ්ජා, -පෙ- තත්ථ කතමා ඵස්සපච්චයා වෙදනා: යං වෙනසිකං නෙව සාතං නාසාතං චෙනො සම්ඵස්සජං අදුක්ඛමසුඛං වෙදසිතං චෙනො සම්ඵස්සජා අදුක්ඛමසුඛා වෙදනා, අයං චූච්චති ඵස්සපච්චයා වෙදනා -පෙ- තෙන චූච්චති ඵචමෙනස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකඤ්චස්ස සමුදයො භොතීති.

391. කතමෙ ධම්මා අකුසලා: යස්මිං සමයෙ අකුසලං විතතං උපපන්නං භොති උපෙකඤ්චසභගනං දිට්ඨිගතසම්පයුත්තං සසඛ්ඛාරෙන -පෙ- උපෙකඤ්චසභගනං දිට්ඨිගතවිපයුත්තං -පෙ- උපෙකඤ්චසභගනං දිට්ඨිගතවිපයුත්තං සසඛ්ඛාරෙන රූපාරම්මණං වා -පෙ- ධම්මාරම්මණං වා යං යං වා පනාරබ්භ තස්මිං සමයෙ අවිජ්ජාපච්චයා සඛ්ඛාරෙ, සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ඡට්ඨායතනං, ඡට්ඨායතනපච්චයා ඵසො, ඵස්සපච්චයා වෙදනා, වෙදනාපච්චයා තණ්හා, තණ්හාපච්චයා අඛිමොකෙනා, අඛිමොකඤ්චපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාති, ජාතිපච්චයා ජරාමරණං, ඵචමෙනස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකඤ්චස්ස සමුදයො භොතී

තත්ථ කතමා අවිජ්ජා: -පෙ- තෙන චූච්චති ඵචමෙනස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකඤ්චස්ස සමුදයො භොතීති.

392. කතමෙ ධම්මා අකුසලා: යස්මිං සමයෙ අකුසලං විතතං උපපන්නං භොති දෛමනස්සසභගනං පටිඝසම්පයුත්තං -පෙ- දෛමනස්ස-සභගනං පටිඝසම්පයුත්තං සසඛ්ඛාරෙන රූපාරම්මණං වා -පෙ- ධම්මාරම්මණං වා, යං යං වා පනාරබ්භ තස්මිං සමයෙ අවිජ්ජාපච්චයා සඛ්ඛාරො, සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාම පච්චයා ඡට්ඨායතනං, ඡට්ඨායතනපච්චයා ඵසො, ඵස්සපච්චයා වෙදනා, වෙදනා පච්චයා පටිඝං, පටිඝපච්චයා අඛිමොකෙනා, අඛිමොකඤ්චපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාති, ජාතිපච්චයා ජරාමරණං, ඵචමෙනස්ස කෙව-ලස්ස දුක්ඛකඤ්චස්ස සමුදයො භොතී.

1. අඛිමොකො - සිපාවි.
2. තත්ථ කතමෙ - සිපාවි.

එහි තෘෂ්ණාප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂ කවරෙ යත් : චිත්තයාගේ යම් අධිමොක්ෂ යෙක් (අරමුණෙහි නිශ්චයෙක්) අධිමොක්ෂාකාරයෙක් එහි අධිමුක්ත බවෙක් වේ ද, මේ ' තෘෂ්ණාප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂ ' යි කියනු ලැබේ.

එහි අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භවය කවරෙ යත් : අධිමොක්ෂය තබා වෙදනාස්කන්ධය සංඥස්කන්ධය සංස්කාරස්කන්ධය විඤ්ඤාස්කන්ධය යි. මේ අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් ' භව ' යි කියනු ලැබේ. . . . එහෙයින් කියනු ලැබෙයි : ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො හොති ' යි.

389. අකුශලධර්මයෝ කවරහ යත් : යම් කලෙක රූපාලම්බන වේවයි . . . ධර්මාලම්බන වේවයි යළි යම් යම් අරමුණක් හෝ ඇඳබැ උපෙක්ෂා සහගත වූ දෘෂ්ටිගත සම්ප්‍රයුක්ත වූ අකුසල්සිත උපදනේ වේ ද, එසමයෙහි අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරය වෙයි, සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤා වෙයි, විඤ්ඤාප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ෂ්ඡධායතනය වෙයි, ෂ්ඡධායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනාව වෙයි, වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් තෘෂ්ණාව වෙයි, තෘෂ්ණාප්‍රත්‍යයෙන් උපාදනා වෙයි, උපාදනා ප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. මෙසේ මේ සියලු දුඃඛරාශිහුගේ සමුදය වේ.

390. එහි අවිද්‍යා කවර යත් : යම් අඤ්ඤායෙක් අදර්ශනයෙක් . . . අවිද්‍යාපරිසයෙක් මොහ සධ්ධායාන අකුශලමුලයෙක් වේ ද, මේ ' අවිද්‍යා ' යි කියනු ලැබේ. . . . එහි ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනා කවර යත් : චෛතසික වූ නොම සාත වූ අසාත නොවූ චිත්තසංස්පර්ශයෙන් උපන් නො දුක් නො සුව වූ යම් වෙදයිතයෙක් චිත්තසංස්පර්ශයෙන් උපන් උපෙක්ෂාවෙදනාවක් වේ ද, මේ ' ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනා ' යි කියනු ලැබේ. . . . එහෙයින් කියනු ලැබෙයි : ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො හොති ' යි.

391. අකුශලධර්මයෝ කවරහ යත් : යම් කලෙක උපෙක්ෂා සහගත වූ දෘෂ්ටිගත සම්ප්‍රයුක්ත වූ අකුශලචිත්තය සංස්කාර සහිත ව උපදනේ වේ ද . . . උපෙක්ෂා සහගත වූ දෘෂ්ටිගතවිප්‍රයුක්ත වූ . . . රූපාලම්බන වේවයි . . . ධර්මාලම්බන වේවයි යළි යම් යම් අරමුණක් හෝ ඇඳබැ උපෙක්ෂා සහගත වූ දෘෂ්ටිගතවිප්‍රයුක්ත වූ (අකුශලචිත්තය) සංස්කාර සහිත ව උපදනේ වේ ද, එසමයෙහි අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරය වෙයි, සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤා වෙයි, විඤ්ඤාප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ෂ්ඡධායතනය වෙයි, ෂ්ඡධායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනාව වෙයි, වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් තෘෂ්ණාව වෙයි, තෘෂ්ණාප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂය වෙයි, අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. මෙසේ මේ සියලු දුඃඛරාශිහුගේ සමුදය වේ.

එහි අවිද්‍යා කවර යත් : . . . එහෙයින් කියනු ලැබෙයි : ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො හොති ' යි.

392. අකුශලධර්මයෝ කවරහ යත් : යම් කලෙක දෙමිනස් සහගීයා වූ ප්‍රතිසසම්ප්‍රයුක්ත වූ අකුසල්සිත උපදනේ වේ ද, . . . රූපාලම්බන වේවයි . . . ධර්මාලම්බන වේවයි යළි යම් යම් අරමුණක් හෝ ඇඳබැ දෙමිනස් සහගීයා වූ ප්‍රතිසසම්ප්‍රයුක්ත වූ (අකුසල්සිත) සංස්කාර සහිත ව (උපදනේ වේ ද,) එසමයෙහි අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරය වෙයි, සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤා වෙයි, විඤ්ඤාප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ෂ්ඡධායතනය වෙයි, ෂ්ඡධායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනාව වෙයි, වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රතිසස වෙයි, ප්‍රතිසසප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂය වෙයි, අධිමොක්ෂ ප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. මෙසේ මේ සියලු දුඃඛරාශිහුගේ සමුදය වේ.

තඤ්ඤා කතමා අවිජ්ජා: යං අඤ්ඤාණං අදස්සනං -පෙ- අවිජ්ජාලඛිති මොහො අකුසලමුලං, අයං චූච්චති අවිජ්ජා -පෙ-

තඤ්ඤා කතමා ඵස්සපච්චයා වෙදනා: යං චේතසිකං අසාතං චේතසිකං දුක්ඛං චේතොසම්ඵස්සජ් අසාතං දුක්ඛං වෙදසිතං චේතොසම්ඵස්සජ් අසාතා දුක්ඛා වෙදනා, අයං චූච්චති ඵස්සපච්චයා වෙදනා.

තඤ්ඤා කතමං වෙදනාපච්චයා පටිඝං: යො චීතනස්ස ආභාතො පටිඝාතො පටිඝං පටිච්චරොධො කොපො පකොපො සම්පකොපො දෙසො පදෙසො සම්පදෙසො චීතනස්ස ව්‍යාපතති මනොපදෙසො කොධො කුජ්ඣනා කුජ්ඣිතතනං දෙසො දුස්සනා දුස්සිතතනං ව්‍යාපතති ව්‍යාපජ්ජනා ව්‍යාපජ්ජිතතනං විරොධො පටිච්චරොධො චණ්ඩිකකං අසුසුරෙපො අනතනමනතා චීතනස්ස, ඉදං චූච්චති වෙදනාපච්චයා පටිඝං.

තඤ්ඤා කතමො පටිඝපච්චයා අභිමොකෙඛා: යො චීතනස්ස අභිමොකෙඛා අභිමුච්චනා තදභිමුක්ඛතතා, අයං චූච්චති පටිඝපච්චයා අභිමොකෙඛා.

තඤ්ඤා කතමො අභිමොකපච්චයා භවො: ධූපෙතා අභිමොකං වෙදනාකඛිකො සඤ්ඤාකඛිකො සඛ්ඛාරකඛිකො විඤ්ඤාණකඛිකො, අයං චූච්චති අභිමොකපච්චයා භවො -පෙ- තෙන චූච්චති ඵචමේතස්ස කෙචලස්ස දුක්ඛකඛිකස්ස සමුදයො හොතීති.

393. කතමො ධම්මො අකුසලා: යස්මිං සමයෙ අකුසලං චීතනං උප්පන්නං හොති උපෙක්ඛාසහගතං විචිකිච්ජාසම්පසුත්තං රූපාරම්මණං වා -පෙ- ධම්මාරම්මණං වා යං යං වා පනාරබ්භ තස්මිං සමයෙ අවිජ්ජාපච්චයා සඛ්ඛාරෙ, සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමිං, නාමපච්චයා ඡට්ඨායතනං, ඡට්ඨායතනපච්චයා ඵස්සො, ඵස්සපච්චයා වෙදනා, වෙදනාපච්චයා විචිකිච්ජා, විචිකිච්ජාපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං, ඵචමේතස්ස කෙචලස්ස දුක්ඛකඛිකස්ස සමුදයො හොතී.

තඤ්ඤා කතමා අවිජ්ජා: යං අඤ්ඤාණං අදස්සනං -පෙ- අවිජ්ජාලඛිති මොහො අකුසලමුලං, අයං චූච්චති අවිජ්ජා-පෙ-

තඤ්ඤා කතමා ඵස්සපච්චයා වෙදනා: යං චේතසිකං නෙච සාතං නාසාතං චේතොසම්ඵස්සජ් අදුක්ඛිමසුඛං වෙදසිතං චේතොසම්ඵස්සජ් අදුක්ඛිමසුඛා වෙදනා, අයං චූච්චති ඵස්සපච්චයා වෙදනා.

තඤ්ඤා කතමා වෙදනාපච්චයා විචිකිච්ජා: යා කඛිඛා කඛිඛායනා කඛිඛාසිතතනං විමති විචිකිච්ජා දොලහකං දොධාපථො සංසයො අනෙකංසගාහො ආසප්පනා පරිසප්පනා අපරියොගාහනා ඵච්චිතතනං චීතනස්ස මනොවිලෙඛො, අයං චූච්චති වෙදනාපච්චයා විචිකිච්ජා.

තඤ්ඤා කතමො විචිකිච්ජාපච්චයා භවො: ධූපෙතා විචිකිච්ජං වෙදනාකඛිකො සඤ්ඤාකඛිකො සඛ්ඛාරකඛිකො විඤ්ඤාණකඛිකො, අයං චූච්චති විචිකිච්ජාපච්චයා භවො -පෙ- තෙන චූච්චති ඵචමේතස්ස කෙචලස්ස දුක්ඛකඛිකස්ස සමුදයො හොතීති.

එහි අවිද්‍යා කවර යත් : යම් අඥනයෙක් අදර්ශනයෙක් . . . අවිද්‍යාපරිසයෙක් මොහ සධ්‍යාත අකුශලමූලයෙක් වේ ද, මේ ' අවිද්‍යා ' යි කියනු ලැබේ. . . .

එහි ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනා කවර යත් : යම් වෛතසික වූ අසාතයෙක් වෛතසික වූ දු:ඛයෙක් චිත්තසංස්පර්ශයෙන් උපන් අසාත වූ දු:ඛ වූ වෙදයිතයෙක් චිත්තසංස්පර්ශයෙන් උපන් අසාත වූ දු:ඛ වූ වෙදනාවක් වේ ද, මේ ' ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනා ' යි කියනු ලැබේ.

එහි වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රතිස කවරෙ යත් : චිත්තයාගේ යම් ආසාතයෙක් බලවත් ආසාතයෙක් ප්‍රතිසයෙක් ප්‍රතිවිරෝධයෙක් කොපයෙක් ප්‍රකොපයෙක් සම්ප්‍රකොපයෙක් ද්වේෂයෙක් ප්‍රද්වේෂයෙක් සම්ප්‍රද්වේෂයෙක් චිත්තයාගේ විපන්ත බවෙක් චිත්තප්‍රදේශයෙක් ක්‍රොධයෙක් ක්‍රොධාකාරයෙක් කිපුණු බවෙක් ද්වේෂයෙක් ද්වේෂාකාරයෙක් ද්විෂ්ට බවෙක් විපරිත බවෙක් විපරිතාකාරයෙක් විරෝධයෙක් ප්‍රතිවිරෝධයෙක් සැඟ බවෙක් නො පිරිපුන් වචන ඇති බවෙක් චිත්තයාගේ නො සතුටු බවෙක් වේ ද, මේ ' වෙදනා ප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රතිස ' යි කියනු ලැබේ.

එහි ප්‍රතිසප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂ කවරෙ යත් : චිත්තයාගේ යම් අධිමොක්ෂයෙක් අධිමොක්ෂාකාරයෙක් අරමුණෙහි අධිමුක්ත බවෙක් වේ ද, මේ ' ප්‍රතිසප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂ ' යි කියනු ලැබේ.

එහි අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භවය කවරෙ යත් : අධිමොක්ෂය තබා වෙදනාස්කන්ධ ය සංඤ්ඤාස්කන්ධ ය සංස්කාරස්කන්ධ ය විඤ්ඤාස්කන්ධ යි. මේ ' අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භව ' යි කියනු ලැබේ. . . . එහෙයින් කියනු ලැබෙයි : ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති ' යි.

393. අකුශලධර්මයෝ කවරහ යත් : යම් කලෙක රූපාලම්බන වේවයි . . . ධර්මාලම්බන වේවයි යළි යම් යම් අරමුණක් හෝ ඇඳබැ උපෙක්ෂා සහගත වූ විචිකිත්සා සම්ප්‍රයුක්ත වූ අකුශලචිත්තය උපදනේ වේ ද, එසමයෙහි අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරය වෙයි, සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤා වෙයි, විඤ්ඤාප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡෂ්ඨායතනය වෙයි, ඡෂ්ඨායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනාව වෙයි, වෙදනා ප්‍රත්‍යයෙන් විචිකිත්සාව වෙයි, විචිකිත්සාප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. මෙසේ මේ සියලු දු:ඛස්කන්ධයාගේ සමුදය වේ.

එහි අවිද්‍යා කවර යත් : යම් අඥනයෙක් අදර්ශනයෙක් . . . අවිද්‍යාපරිසයෙක් මොහ සධ්‍යාත අකුශලමූලයෙක් වේ ද, මේ ' අවිද්‍යා ' යි කියනු ලැබේ. . . .

එහි ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනා කවර යත් : වෛතසික වූ නො ම සාත වූ අසාත නො වූ සිත්පහසින් උපන් නො දුක් නො සුව වූ යම් වෙදයිතයෙක් සිත්පහසින් උපන් නො දුක් නො සුව වෙදනාවක් වේ ද, මේ ' ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනා ' යි කියනු ලැබේ.

එහි වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් විචිකිත්සා කවර යත් : යම් සැකයෙක් සැක කරන අයුරෙක් සැක කළ බවෙක් විමතියෙක් විචිකිත්සායෙක් ද්වේළ්භකයෙක් ද්විධාපථයෙක් සංශයෙක් අනෙකාන්තග්‍රාහයෙක් (අරමුණෙන්) බැහැර යෑමෙක් (අරමුණ) අවට හැසිරීමෙක් (අරමුණට) නො බැසගැන්මෙක් චිත්තයාගේ තද බවෙක් මනෝවිලෙඛයෙක් වේ ද, මේ ' වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් විචිකිත්සා ' යි කියනු ලැබේ.

එහි විචිකිත්සාප්‍රත්‍යයෙන් භවය කවරෙ යත් : විචිකිත්සාව තබා වෙදනාස්කන්ධ ය සංඤ්ඤාස්කන්ධ ය සංස්කාරස්කන්ධ ය විඤ්ඤාස්කන්ධ යි. මේ ' විචිකිත්සාප්‍රත්‍යයෙන් භව ' යි කියනු ලැබේ. . . . එහෙයින් කියනු ලැබෙයි : ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති ' යි.

394. කතමෙ ධම්මා අකුසලා: යස්මි සමයෙ අකුසලං විතතං උපපන්නං හොති උපෙක්ඛාසභගතං උඤ්චවසම්පසුත්තං රූපාරම්මණං වා -පෙ- ධම්මාරම්මණං වා යං යං වා පනාරබ්භ තස්මි සමයෙ අවිජ්ජා-පච්චයා සඛ්ඛාරේ, සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමිං, නාමපච්චයා ඡට්ඨායතනං, ඡට්ඨායතනපච්චයා එසෙසා, එසසපච්චයා වේදනා, වේදනාපච්චයා උඤ්චවං, උඤ්චවපච්චයා අභිමොකෙඛා, අභිමොකච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරමරණං, එවමේතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකඛ්ඛස්ස සමුදයො හොති.

තඤ්ඤා කතමා අවිජ්ජා: යං අඤ්ඤාණං අදස්සනං -පෙ- අවිජ්ජාලඛිති මොභො අකුසලමුලං අයං චුච්චති අවිජ්ජා-පෙ-

තඤ්ඤා කතමා එසසපච්චයා වේදනා: යං චේතසිකං නෙවසාතං නාසාතං චේතොසම්පස්සජං අදුක්ඛමසුඛං වේදසිතං චේතොසම්පස්සජා අදුක්ඛමසුඛා වේදනා, අයං චුච්චති එසසපච්චයා වේදනා.

තඤ්ඤා කතමා වේදනාපච්චයා උඤ්චවං: යං විතතස්ස උඤ්චවං අචුපසමො චේතසො විකෙඛපො භනතතතං විතතස්ස, ඉදං චුච්චති වේදනාපච්චයා උඤ්චවං.

තඤ්ඤා කතමො උඤ්චවපච්චයා අභිමොකෙඛා: යො විතතස්ස අභිමොකෙඛා අභිමුච්චනා තදභිමුත්තනා, අයං චුච්චති උඤ්චවපච්චයා අභිමොකෙඛා.

තඤ්ඤා කතමො අභිමොකච්චයා භවො: ධපෙඤ්ඤා අභිමොකච්චං වේදනාකඛ්ඛො සඤ්ඤාකඛ්ඛො සඛ්ඛාරකඛ්ඛො විඤ්ඤාණකඛ්ඛො, අයං චුච්චති අභිමොකච්චයා භවො -පෙ- තෙන චුච්චති එවමේතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකඛ්ඛස්ස සමුදයො හොතීති.

අකුසල නිද්දෙසො.

395. කතමෙ ධම්මා කුසලා: යස්මි සමයෙ කාමාවචරං කුසලං විතතං උපපන්නං හොති සොමනස්සභගතං ඤ්ඤාණසම්පසුත්තං රූපාරම්මණං වා -පෙ- ධම්මාරම්මණං වා යං යං වා පනාරබ්භ තස්මි සමයෙ කුසලමුලපච්චයා සඛ්ඛාරේ, සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණ-පච්චයා නාමිං, නාමපච්චයා ඡට්ඨායතනං, ඡට්ඨායතනපච්චයා එසෙසා, එසසපච්චයා වේදනා, වේදනාපච්චයා පසාදො, පසාදපච්චයා අභිමොකෙඛා, අභිමොකච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරමරණං, එවමේතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකඛ්ඛස්ස සමුදයො හොති.

396. තඤ්ඤා කතමො කුසලමුලා: අලොභො අද්දෙසො අමොභො.

තඤ්ඤා කතමො අලොභො: යො අලොභො අලුඛනා අලුඛනිතතතං අසාර්භො අසාරජ්ජනා අසාරජ්ජනතතං අනභිජ්ඣා අලොභො කුසලමුලං, අයං චුච්චති අලොභො.

394. අකුලධර්මයෝ කවරහ යත් : යම් කලෙක රූපාලම්බන වේවයි . . . ධර්මාලම්බන වේවයි යළි යම් යම් අරමුණක් හෝ ඇඳබැ උපෙක්ෂා සහගත වූ ඖද්ධතා සම්ප්‍රයුක්ත වූ අකුසල්සිතෙක් උපදනේ වේ ද, එසමයෙහි අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරය වෙයි, සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤනය වෙයි, විඤනප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡෂ්ඨායතනය වෙයි, ඡෂ්ඨායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වේදනාව වෙයි, වේදනාප්‍රත්‍යයෙන් ඖද්ධතා වෙයි, ඖද්ධතාප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂය වෙයි, අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. මෙසේ මේ සියලු දුඃඛරාශිහුගේ සමුදය වේ.

එහි අවිද්‍යා කවර යත් : යම් අඤ්ඤායෙක් අදර්ශනයෙක් . . . අවිද්‍යාපරිසයෙක් මොහ සධ්ධායත අකුලධර්ම මූලයෙක් වේ ද මේ ' අවිද්‍යා ' යි කියනු ලැබේ.

එහි ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වේදනා කවර යත් : චෛතසික වූ නො ම සාත වූ අසාත නො වූ චෛතොසම්ඵස්සයෙන් උපන් අදුක්ඛමසුඛ වූ යම් වේදයිතයෙක් චෛතොසම්ඵස්සයෙන් උපන් අදුක්ඛමසුඛ වූ වේදනාවක් වේ ද, මේ ' ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වේදනා ' යි කියනු ලැබේ.

එහි වේදනාප්‍රත්‍යයෙන් ඖද්ධතා කවරෙ යත් : චිත්තයාගේ යම් ඖද්ධතායෙක් අව්‍යුපගමයෙක් චිත්තයාගේ හ්‍රාන්ත බවෙක් වේ ද, මේ ' වේදනාප්‍රත්‍යයෙන් ඖද්ධතා ' යි කියනු ලැබේ.

එහි ඖද්ධතාප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂය කවර යත් : චිත්තයාගේ යම් අධිමොක්ෂයෙක් අධිමොක්ෂාකාරයෙක් එහි අධිමුක්ත බවෙක් වේ ද, මේ ' ඖද්ධතාප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂ ' යි කියනු ලැබේ.

එහි අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භවය කවරෙ යත් : අධිමොක්ෂය තබා වේදනාස්කන්ධ ය සංඤ්ඤාස්කන්ධ ය සංස්කාරස්කන්ධ ය විඤ්ඤාස්කන්ධ යි. මේ ' අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් ' භව ' යි කියනු ලැබේ. එහෙයින් කියනු ලැබෙයි : ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො හොති ' යි.

අකුලනිර්දේශ යි.

395. කුලධර්මයෝ කවරහ යත් : යම් කලෙක රූපාලම්බන වේවයි . . . ධර්මාලම්බන වේවයි, යළි යම් යම් අරමුණක් හෝ ඇඳබැ සොම්නස් සහගත වූ ඤානසම්ප්‍රයුක්ත වූ කාමාවචර-වූ කුලලචිත්තය උපදනේ වේ ද, එසමයෙහි කුලලමූලප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරය වෙයි, සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤනය වෙයි, විඤනප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡෂ්ඨායතනය වෙයි, ඡෂ්ඨායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වේදනාව වෙයි, වේදනාප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රසාදය වෙයි, ප්‍රසාදප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂය වෙයි, අධිමොක්ෂ ප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. මෙසේ මේ දුඃඛරාශිහුගේ සමුදය වේ.

396. එහි කුලලමූලයෝ කවරහ යත් : අලොභ ය, අද්වේෂ ය, අමොහ යි.

එහි අලොභය කවරෙ යත් : යම් අලොභයෙක් අලොභාකාරයෙක් අලුබ්ධ බවෙක් නො ඇලීමක් නො ඇලෙන අයුරෙක් නො ඇලුණු බවෙක් අනභිධ්‍යාවක් අලොභ සධ්ධායත කුලලමූලයෙක් වේ ද, මේ ' අලොභ ' යි කියනු ලැබේ.

තත්ත කතමො අද්දෙසො: යො අද්දෙසො අදුස්සනා අදුස්සිතතනං
අව්‍යාපාදො අව්‍යාපජේථා අද්දෙසො කුසලමුලං, අයං චූච්චතී අද්දෙසො.

තත්ත කතමො අමොහො: යා පඤ්ඤා පජානනා -පෙ- අමොහො
ධම්මවිචයො සම්මදිට්ඨී, අයං චූච්චතී අමොහො, ඉමෙ චූච්චනතී කුසලමුලා.

තත්ත කතමො කුසලමුලපච්චයා සංඛාරො: යා වේතනා සංඤ්චනනා
වේතසිතතනං, අයං චූච්චතී කුසලමුලපච්චයා සංඛාරො.

තත්ත කතමං සංඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං -පෙ- විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං
-පෙ- නාමපච්චයා ඡට්ඨායතනං -පෙ- ඡට්ඨායතනපච්චයා ඵසො, -පෙ-
ඵස්සපච්චයා වේදනා -පෙ-

තත්ත කතමො වේදනා පච්චයා පසාදො: යා සඤ්ඤා සඤ්ඤානා
ඕකපනා අභිපපසාදො, අයං චූච්චතී වේදනාපච්චයා පසාදො.

තත්ත කතමො පසාදපච්චයා අභිමොකෙඛා: යො විතතස්ස
අභිමොකෙඛා අභිමුච්චනා තදභිමුච්චනනා, අයං චූච්චතී පසාදපච්චයා
අභිමොකෙඛා.

තත්ත කතමො අභිමොකපච්චයා භවො: ධ්වෙසනා අභිමොකං
වේදනාකඛිකෙඛා සඤ්ඤාකඛිකෙඛා සංඛාරකඛිකෙඛා විඤ්ඤාණකඛිකෙඛා,
අයං චූච්චතී අභිමොකපච්චයා භවො -පෙ- තෙන චූච්චතී ඵචමෙතස්ස
කෙවලස්ස දුක්ඛකඛිකස්ස සමුදයො භොතීතී

397. කතමෙ ධම්මො කුසලා: යසම්ච සමයෙ කාමාවචරං කුසලං
විතතං උපපන්නං භොතී සොමනස්සසභගතං ඤ්ඤාණසම්පයුතනං
සසංඛාරෙන -පෙ- සොමනස්සසභගතං ඤ්ඤාණවිපපයුතනං -පෙ-
සොමනස්සසභගතං ඤ්ඤාණවිපපයුතනං සසංඛාරෙන රූපාරම්මණං වා
සඤ්ඤාරම්මණං වා ගඤ්ඤාරම්මණං වා රසාරම්මණං වා ඵොට්ඨබ්බාරම්මණං වා
ධම්මාරම්මණං වා යං යං වා පනාරඛභ තසම්ච සමයෙ කුසලමුලපච්චයා
සංඛාරො, සංඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාම
පච්චයා ඡට්ඨායතනං, ඡට්ඨායතනපච්චයා ඵසො, ඵස්සපච්චයා
වේදනා, වේදනාපච්චයා පසාදො, පසාදපච්චයා අභිමොකෙඛා අභි
මොකපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජර්මරණං.
ඵචමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකඛිකස්ස සමුදයො භොතී.

තත්ත කතමෙ කුසලමුලා: අලොභො අද්දෙසො.

තත්ත කතමො අලොභො: යො අලොභො අලුබ්භනා අලුබ්භිතතනං
අසාරාගො අසාරජ්ජනා අසාරජ්ජිතතනං අනභිජ්ඣා අලොභො
කුසලමුලං, අයං චූච්චතී අලොභො.

තත්ත කතමො අද්දෙසො: යො අද්දෙසො අදුස්සනා අදුස්සිතතනං
අව්‍යාපාදො අව්‍යාපජේථා අද්දෙසො කුසලමුලං, අයං චූච්චතී අද්දෙසො.
ඉමෙ චූච්චනතී කුසලමුලා.

එහි අද්වේෂ කවරෙ යත් : යම් අද්වේෂයෙක් අද්වේෂාකාරයෙක් අද්විෂ්ට බවෙක් අව්‍යාපාදයෙක් අව්‍යාපන්න බවෙක් අද්වේෂ සම්බන්ධ කුශල මූලයෙක් වේ ද, මේ අද්වේෂ යි කියනු ලැබේ.

එහි අමෝහ කවරෙ යත් : යම් ප්‍රඥවක් ප්‍රජානනාකාරයෙක් . . . අමෝහයෙක් ධර්මවිවයයෙක් සමාග්දෘෂ්ටියක් වේ ද, මේ 'අමෝහ' යි කියනු ලැබේ. මොහු කුශලමූලයෝ යි කියනු ලැබේ.

එහි කුශලමූලප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාර කවරෙ යත් : යම් වෙනතාවක් සංකේදවෙනතාවක් සිතන ලද බවෙක් වේ ද, මේ 'කුශලමූලප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාර' යි කියනු ලැබේ.

එහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤන කවරෙ යත් : . . . විඤනප්‍රත්‍යයෙන් නාම කවරෙ යත් : . . . නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡේද්‍යායතන කවරෙ යත් : . . . ඡේද්‍යායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශ කවරෙ යත් : . . . ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වේදනා කවරෙ යත් : . . .

එහි වේදනාප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රසාද කවරෙ යත් : යම් හැඳවීමක් හඳහන අයුරෙක් (අරමුණෙහි) බැසැගැනීමක් අධිකප්‍රසාදයෙක් වේ ද, මේ 'වේදනාප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රසාද' යි කියනු ලැබේ.

එහි ප්‍රසාදප්‍රත්‍යයෙන් අධිමෝක්ෂ කවරෙ යත් : චිත්තයාගේ යම් අධිමෝක්ෂයෙක් අධිමෝක්ෂාකාරයෙක් එහි අධිමුක්ත බවෙක් වේ ද, මේ 'ප්‍රසාදප්‍රත්‍යයෙන් අධිමෝක්ෂ' යි කියනු ලැබේ.

එහි අධිමෝක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භවය කවරෙ යත් : අධිමෝක්ෂය තබා වේදනාස්කන්ධය සංඤ්ජකන්ධය සංස්කාරස්කන්ධය විඤනස්කන්ධය යි. මේ 'අධිමෝක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භව' යි කියනු ලැබේ. . . එහෙයින් කියනු ලැබෙයි : 'එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති' යි.

397. කුශලධර්මයෝ කවරහ යත් : යම් කලෙක සොම්නස් සහගත වූ ඤනසම්ප්‍රයුක්ත වූ කාමාවචරකුශලචිත්තය සංස්කාර සහිත ව උපදනේ වේ ද, . . . සොම්නස් සහගත වූ ඤනවිප්‍රයුක්ත වූ . . . රූපාලම්බන වේවයි ශබ්දලම්බන වේවයි ගන්ධාලම්බන වේවයි රසාලම්බන වේවයි සප්‍රෂ්ටව්‍යාලම්බන වේවයි ධර්මාලම්බන වේවයි යළි යම් යම් අරමුණක් හෝ ඇඳබැ සොම්නස් සහගත වූ ඤනවිප්‍රයුක්ත වූ (කාමාවචරකුශලචිත්තය) සංස්කාර සහිත ව (උපදනේ වේ ද), එසමයෙහි කුශලමූලප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරය වේයි, සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤනය වේයි, විඤනප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වේයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡේද්‍යායතනය වේයි, ඡේද්‍යායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වේයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වේදනාව වේයි, වේදනාප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රසාදය වේයි, ප්‍රසාදප්‍රත්‍යයෙන් අධිමෝක්ෂය වේයි, අධිමෝක්ෂ ප්‍රත්‍යයෙන් භවය වේයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වේයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. මෙසේ මේ සියලු දුෂ්ඨරාශිහුගේ සමුදය වේ.

එහි කුශලමූලයෝ කවරහ යත් : අලෝභය අද්‍රේෂය යි.

එහි අලෝභ කවරෙ යත් : යම් අලෝභයෙක් අලෝභාකාරයෙක් අලුබ්ධ බවෙක් නො ඇලීමක් නො ඇලෙන අයුරෙක් නො ඇලුණු බවෙක් අනභිධ්‍යාවක් අලෝභ සම්බන්ධ කුශලමූලයෙක් වේ ද, මේ 'අලෝභ' යි කියනු ලැබේ.

එහි අද්‍රේෂය කවරෙ යත් : යම් අද්‍රේෂයෙක් අද්වේෂාකාරයෙක් අද්විෂ්ට බවෙක් අව්‍යාපාදයෙක් අව්‍යාපන්න බවෙක් අද්‍රේෂ සම්බන්ධ කුශලමූලයෙක් වේ ද, මේ 'අද්‍රේෂ' යි කියනු ලැබේ. මොහු 'කුශලමූලයෝ' යි කියනු ලැබේ.

තත් කතමො කුසලමුලපච්චයා සඛ්ඛාරො : යා වේතනා සඤ්ඤවතනා වේතසිතතතං, අයං චූච්චති කුසලමුලපච්චයා සඛ්ඛාරො -පෙ-

තත් කතමා එසසපච්චයා වේදනා : යං වේතසිකං සාතං වේතසිකං සුඛං වේතොසඵඵසසජං සාතං සුඛං වේදසිතං වේතොසඵඵසසජං සාතං සුඛං වේදනා, අයං චූච්චති එසසපච්චයා වේදනා -පෙ- තෙන චූච්චති එච්චමෙතසස කෙවලසස දුකකිකකිකසස සමුදයො හොතිති.

398. කතමෙ ධම්මා කුසලා : යසමිං සමයෙ කාමාවචරං කුසලං විතතං උපපනතං හොති උපෙකඛාසභගතං ඤ්ඤණසමපයුතතං -පෙ- උපෙකඛාසභගතං ඤ්ඤණසමපයුතතං සසඛ්ඛාරෙන රූපාරමමණං වා සඤ්ඤාරමමණං වා ගඤ්ඤාරමමණං වා රසාරමමණං වා ඵොට්ඨබ්බාරමමණං වා ධම්මාරමමණං වා යං යං වා පනාරබ්භ තසමිං සමයෙ කුසලමුල පච්චයා සඛ්ඛාරො, සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ඡට්ඨායතනං, ඡට්ඨායතනපච්චයා එසසො, එසසපච්චයා වේදනා, වේදනාපච්චයා පසාදො පසාදපච්චයා අභිමොකෙකා, අභිමොකකි පච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාති, ජාතිපච්චයා ජරාමරණං. එච්චමෙතසස කෙවලසස දුකකිකකිකසස සමුදයො හොති.

තත් කතමෙ කුසලමුලා : අලොභො අදොසො අමොභො -පෙ- ඉමෙ චූච්චනති කුසලමුලා.

තත් කතමො කුසලමුලපච්චයා සඛ්ඛාරො : යා වේතනා සඤ්ඤවතනා වේතසිතතතං, අයං චූච්චති කුසලමුලපච්චයා සඛ්ඛාරො -පෙ-

තත් කතමා එසසපච්චයා වේදනා : යං වේතසිකං නෙවසාතං නාසාතං වේතොසඵඵසසජං අදුකකිමසුඛං වේදසිතං, වේතො සඵඵසසජං අදුකකිමසුඛං වේදනා, අයං චූච්චති එසසපච්චයා වේදනා. -පෙ- තෙන චූච්චති එච්චමෙතසස කෙවලසස දුකකිකකිකසස සමුදයො හොති'ති.

399. කතමෙ ධම්මා කුසලා : යසමිං සමයෙ කාමාවචරං කුසලං විතතං උපපනතං හොති උපෙකඛාසභගතං ඤ්ඤණවිපපයුතතං -පෙ- උපෙකඛාසභගතං ඤ්ඤණවිපපයුතතං සසඛ්ඛාරෙන රූපාරමමණං වා සඤ්ඤාරමමණං වා ගඤ්ඤාරමමණං වා රසාරමමණං වා ඵොට්ඨබ්බාරමමණං වා ධම්මාරමමණං වා යං යං වා පනාරබ්භ තසමිං සමයෙ කුසලමුලපච්චයා සඛ්ඛාරො, සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාම පච්චයා ඡට්ඨායතනං, ඡට්ඨායතන පච්චයා එසසො, එසසපච්චයා වේදනා, වේදනාපච්චයා පසාදො පසාදපච්චයා අභිමොකෙකා, අභිමොකකි පච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාති, ජාතිපච්චයා ජරාමරණං, එච්චමෙතසස කෙවලසස දුකකිකකිකසස සමුදයො හොති.

තත් කතමෙ කුසලමුලා : අලොභො අදොසො, -පෙ- ඉමෙ චූච්චනති කුසලමුලා.

තත් කතමො කුසලමුලපච්චයා සඛ්ඛාරො : යා වේතනා සඤ්ඤවතනා වේතසිතතතං, අයං චූච්චති කුසලමුලපච්චයා සඛ්ඛාරො -පෙ- තෙන චූච්චති එච්චමෙතසස කෙවලසස දුකකිකකිකසස සමුදයො හොති'ති.

එහි කුශලමුලප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාර කවරෙ යත් : යම් වෙනතාවක් සඤ්චෙනතාවක් සිතන ලද බවෙක් වේ ද, මේ ' කුශලමුලප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාර ' යි කියනු ලැබේ.

එහි ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනා කවර යත් : යම් චෛතසික වූ සාතයෙක් චෛතසික වූ සුඛයෙක් වෙතොසම්ඵස්සප් සාත-සුඛ වෙදයිතයෙක් වෙතොසම්ඵස්සප් සාත-සුඛ වෙදනාවක් වේ ද, මේ ' ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනා ' යි කියනු ලැබේ. . . . එහෙයින් කියනු ලැබෙයි : ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති ' යි.

398. කුශලධර්මයෝ කවරහ යත් : යම් කලෙක උපෙක්ෂා සහගත වූ ඥානසම්ප්‍රයුක්ත වූ කාමාවචරකුශලචිත්තය උපදනේ වේ ද, . . . රූපාලම්ඛන වේවයි ශබ්දලම්ඛන වේවයි ගන්ධාලම්ඛන වේවයි රසාලම්ඛන වේවයි ස්ප්‍රෂ්චව්‍යාලම්ඛන වේවයි ධර්මාලම්ඛන වේවයි යළි යම් යම් අරමුණක් හෝ අරුඛූ උපෙක්ෂා සහගත වූ ඥානසම්ප්‍රයුක්ත වූ (කාමාවචරකුශලචිත්තය) සංස්කාර සහිත ව (උපදනේ වේ ද,) එසමයෙහි කුශලමුලප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරය වෙයි, සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඥනය වෙයි, විඥනප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡෂ්ඨායතනය වෙයි, ඡෂ්ඨායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනාව වෙයි, වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රසාදය වෙයි, ප්‍රසාදප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂය වෙයි, අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. මෙසේ මේ සියලු දුඃඛස්කන්ධයාගේ සමුදය වේ.

එහි කුශලමුලයෝ කවරහ යත් : අලොභ ය අදෙෂ ය අමොහ යි . . . මොහු ' කුශලමුලයෝ ' යි කියනු ලැබෙත්.

එහි කුශලමුලප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාර කවරෙ යත් : යම් වෙනතාවක් සඤ්චෙනතාවක් සිතන ලද බවෙක් වේ ද, මේ ' කුශලමුලප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාර ' යි කියනු ලැබේ. . . .

එහි ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනා කවර යත් : යම් චෛතසික වූ නො ම සාත වූ අසාත නො වූ වෙතොසම්ඵස්සප් අදුක්ඛමසුඛ වූ වෙදයිතයෙක් වෙතොසම්ඵස්සප් අදුක්ඛමසුඛ වෙදනායෙක් වේ ද, මේ ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනා ' යි කියනු ලැබේ. . . . එහෙයින් කියනු ලැබේ. ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති ' යි.

399. කුශලධර්මයෝ කවරහ යත් : යම් කලෙක උපෙක්ෂා සහගත වූ ඥානවිප්‍රයුක්ත වූ . . . කාමාවචරකුශලචිත්තය උපදනේ වේ ද, . . . රූපාලම්ඛන වේවයි ශබ්දලම්ඛන වේවයි ගන්ධාලම්ඛන වේවයි රසාලම්ඛන වේවයි ස්ප්‍රෂ්චව්‍යාලම්ඛන වේවයි ධර්මාලම්ඛන වේවයි යළි යම් යම් අරමුණක් හෝ අරුඛූ උපෙක්ෂාසහගත ඥානවිප්‍රයුක්ත වූ (කාමාවචරකුශලචිත්තය) සංස්කාර ව (උපදනේ වේ ද,) එසමයෙහි කුශලමුලප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරය වෙයි, සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඥනය වෙයි, විඥනප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡෂ්ඨායතනය වෙයි, ඡෂ්ඨායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනාව වෙයි, වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රසාදය වෙයි, ප්‍රසාදප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂය වෙයි, අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. මෙසේ මේ සියලු දුඃඛස්කන්ධයාගේ සමුදය වේ. '

එහි කුශලමුලයෝ කවරහ යත් : අලොභ ය අදෙෂ යි. . . මොහු ' කුශලමුලයෝ ' යි කියනු ලැබේ.

එහි කුශලමුලප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාර කවරෙ යත් : යම් වෙනතාවක් සඤ්චෙනතාවක් සිතන ලද බවෙක් වේ ද, මේ ' කුශලමුලප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාර ' යි කියනු ලැබේ. . . . එහෙයින් කියනු ලැබෙයි. ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති ' යි.

400. කතමෙ ධම්මා කුසලා: යසම් සමයෙ රුප්පපතතීයා මඤ්ඤා භාවෙති විච්චෝචි කාමෙති -පෙ- පථමං ක්කානං¹ උපසම්පජ්ජ විහරති පථවිකසිණං. තසම් සමයෙ කුසලමූලපච්චයා සඤ්ඤාරො, සඤ්ඤාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ඡ්ඨායතනං, ඡ්ඨායතනපච්චයා එසෙසා, එසසපච්චයා වේදනා, වේදනාපච්චයා පසාදෙ, පසාදපච්චයා අභිමොකෙකා,¹ අභිමොකපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාති, ජාතිපච්චයා ජරාමරණං, එවමෙනස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකඛකිස්ස සමුදයො භොති

තත්ථ කතමෙ කුසලමූලා: අලොභො අදෙසො අමොභො -පෙ- ඉමෙ චුච්චන්ති කුසලමූලා.

තත්ථ කතමො කුසලමූලපච්චයා සඤ්ඤාරො: යා වෙනනා සඤ්ඤාතනා වෙනසිතතනං අයං චුච්චති කුසලමූලපච්චයා සඤ්ඤාරො -පෙ- තෙන චුච්චති එවමෙනස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකඛකිස්ස සමුදයො භොති'ති.

401. කතමෙ ධම්මා කුසලා: යසම් සමයෙ රුප්පපතතීයා මඤ්ඤා භාවෙති විතකකච්චාරානං චුපසමා, -පෙ- දුතීයං ක්කානං -පෙ- තතීයං ක්කානං -පෙ- චතුත්ථං ක්කානං -පෙ- පථමං ක්කානං -පෙ- පඤ්චමං ක්කානං උපසම්පජ්ජ විහරති පථවිකසිණං, -පෙ- තසම් සමයෙ කුසලමූලපච්චයා සඤ්ඤාරො, සඤ්ඤාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ඡ්ඨායතනං, ඡ්ඨායතනපච්චයා එසෙසා, එසස පච්චයා වේදනා, වේදනාපච්චයා පසාදෙ, පසාදපච්චයා අභිමොකෙකා, අභිමොකපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාති, ජාතිපච්චයා ජරාමරණං -පෙ- තෙන චුච්චති. එවමෙනස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකඛකිස්ස සමුදයො භොති'ති.

402 - 403. කතමෙ ධම්මා කුසලා: යසම් සමයෙ අරුප්පපතතීයා මඤ්ඤා භාවෙති -පෙ- ලොකුතතරං ක්කානං භාවෙති නීය්‍යානිකං අපච්චයාමී. දිට්ඨිගතානං පභානාය පථමාය භූමියා පතතීයා විච්චෝචි කාමෙති -පෙ- පථමං ක්කානං උපසම්පජ්ජ විහරති දුක්ඛාපට්ඨපදං දකුංචිඤ්ඤං, තසම් සමයෙ කුසලමූලපච්චයා සඤ්ඤාරො, සඤ්ඤාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ඡ්ඨායතනං, ඡ්ඨායතනපච්චයා එසෙසා, එසසපච්චයා වේදනා, වේදනාපච්චයා පසාදෙ, පසාදපච්චයා අභිමොකෙකා අභිමොකපච්චයා භවො, භව පච්චයා ජාති, ජාතිපච්චයා ජරාමරණං, එවමෙනස්ස ධම්මානං සමුදයො භොති.

තත්ථ කතමෙ කුසලමූලා: අලොභො අදෙසො අමොභො.

තත්ථ කතමො අලොභො -පෙ- අදෙසො -පෙ- තත්ථ කතමො අමොභො: යා පඤ්ඤා පජානතා -පෙ- අමොභො ධම්මවිච්චයො සම්මාදිට්ඨි ධම්මවිච්චයසච්ඤාජකිඤ්ඤා මඤ්ඤා මඤ්ඤාපරිපාතනං, අයං චුච්චති අමොභො. ඉමෙ චුච්චන්ති කුසලමූලා.

1. පථමජ්ඣානං - සිමු.
2. අභිමොකො - සිපාවි.

400. කුශලධර්මයෝ කවරහ යත් : යම් කලෙක රූපභවොත්පත්තිය පිණිස මාර්ගය වඩා ද, කාමයන්ගෙන් වෙන් ව ම . . . පඨවිකසිණ සභිබ්‍යාත ප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි කුශලමූලප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරය වෙයි, සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤාය වෙයි, විඤ්ඤාප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡෂ්ඨායතනය වෙයි, ඡෂ්ඨායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වේදනාව වෙයි, වේදනාප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රසාදය වෙයි, ප්‍රසාදප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂය වෙයි, අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. මෙසේ මේ සියලු දු:ඛස්කන්ධයාගේ සමුදය වේ.

එහි කුශලමූලයෝ කවරහ යත් : අලොභ ය අදෙස ය අමොහ ය . . . මොහු කුශල මූලයෝ යි කියනු ලැබෙත්.

එහි කුශලමූලප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාර කවරෙ යත් : යම් වෙනතාවක් සඤ්ඤෙනාවක් සිතන ලද බවෙක් වේ ද, මේ කුශලමූලප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාර යි කියනු ලැබේ. . . . එහෙයින් කියනු ලැබෙයි: 'එවමෙනස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති' යි.

401. කුශලධර්මයෝ කවරහ යත් : යම් කලෙක රූපභවොත්පත්තිය පිණිස මාර්ගය වඩා ද, චිතර්කච්චාරයන්ගේ ව්‍යුපසමයෙන් . . . ද්විතීයධ්‍යානයට . . . තෘතීය ධ්‍යානයට . . . චතුර්ථධ්‍යානයට . . . ප්‍රථමධ්‍යානයට . . . පඨවිකසිණ සභිබ්‍යාත වූ පඤ්චමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි කුශලමූලප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරය වෙයි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤාය වෙයි, විඤ්ඤාප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡෂ්ඨායතනය වෙයි, ඡෂ්ඨායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වේදනාව වෙයි, වේදනාප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රසාදය වෙයි, ප්‍රසාදප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂය වෙයි, අධිමොක්ෂ ප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. . . . එහෙයින් කියනු ලැබෙයි: 'එවමෙනස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති' යි.

402-403. කුශලධර්මයෝ කවරහ යත් : යම් කලෙක අරූපභවොත්පත්තිය පිණිස මාර්ගය වඩා ද . . . දෘෂ්ටිගතයන්ගේ ප්‍රභාණය පිණිස ප්‍රථමභූමියට පැමිණීම පිණිස නෛයඝ්‍රාණික වූ අපවයගාමී වූ ලොකොත්තරධ්‍යානය වඩා ද, කාමයන්ගෙන් වෙන් ව ම . . . දුක් වූ ප්‍රතිපත් ඇති දන්ධ වූ අභිඤ්ඤ ඇති ප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි කුශලමූලප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරය වෙයි, සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤාය වෙයි, විඤ්ඤාප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡෂ්ඨායතනය වෙයි, ඡෂ්ඨායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වේදනාව වෙයි, වේදනාප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රසාදය වෙයි, ප්‍රසාදප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂය වෙයි, අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. මෙසේ මේ ධර්මයන්ගේ සමුදය වේ.

එහි කුශලමූලයෝ කවරහ යත් : අලොභ ය අදෙස ය අමොහ යි.

එහි අලොභ කවරෙ යත් : . . . අදෙස . . . එහි අමොහ කවරෙ යත් : මාර්ගාභිග වූ මාර්ගපයඝ්‍රාපන්න වූ යම් ප්‍රඤ්චක් ප්‍රජානනයෙක් . . . අමොහයෙක් ධර්මවිචයයෙක් සමාග්දෘෂ්ටියක් ධර්මවිචයසම්බොධ්‍යානිගයෙක් වේ ද, මේ 'අමොහ' යි කියනු ලැබේ. මොහු කුශලමූලයෝ යි කියනු ලැබෙත්.

තත් කතමො කුසලමුලපච්චයා සබ්බාරො : යා චේතනා සඤ්චනනා චේතයිතනනං, අයං චූච්චතී කුසලමුලපච්චයා සබ්බාරො -පෙ-

තත් කතමො එස්සපච්චයා වේදනා : යං චේතයිකං සාතං චේතයිකං සුඛං චේතොසච්චස්සජ් සාතං සුඛං වේදයිතං චේතොසච්චස්සජ් සාතා සුඛා වේදනා, අයං චූච්චතී එස්සපච්චයා වේදනා.

තත් කතමො වේදනා පච්චයා පසාදො : යා සඤ්ඤා සද්දහනා ඕකප්පනා අභිප්පසාදො, අයං චූච්චතී වේදනා පච්චයා පසාදො.

තත් කතමො පසාදපච්චයා අබ්බිමොකො : යො විත්තස්ස අබ්බිමොකො අබ්බිමුච්චනා නදබ්බිමුත්තනා, අයං චූච්චතී පසාදපච්චයා අබ්බිමොකො.

තත් කතමො අබ්බිමොකපච්චයා හවො : ධ්වපෙත්වා අබ්බිමොකං වේදනාකඛ්ඤො සඤ්ඤාකඛ්ඤො සබ්බාරකඛ්ඤො විඤ්ඤාණකඛ්ඤො, අයං චූච්චතී අබ්බිමොකපච්චයා හවො -පෙ-

එච්චමෙත්තෙසං ධම්මානං සමුදයො භොතී'ති : එච්චමෙත්තෙසං ධම්මානං සබ්බතී භොතී, සමාගමො භොතී, සමොධානං භොතී, පානුභාවො භොතී, තෙන චූච්චතී එච්චමෙත්තෙසං ධම්මානං සමුදයො භොතී'ති.

කුසල නිද්දෙසො

404. කතමෙ ධම්මා අව්‍යාකතා : යස්මිං සමයෙ කාමාවචරස්ස කුසලස්ස කමමස්ස කතතතා උපට්ඨතතා විපාකං චක්ඛුච්ඤ්ඤාණං උප්පන්නං භොතී උපෙකඛාසභගතං රූපාරම්මණං. තස්මිං සමයෙ සබ්බාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ඡ්ඨායතනං, ඡ්ඨායතනපච්චයා එස්සො, එස්සපච්චයා වේදනා, වේදනාපච්චයා හවො, හවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරුමරණං. එච්චමෙත්තෙසං කෙවලස්ස දුක්ඛකඛ්ඤාස්ස සමුදයො භොතී.

තත් කතමො සබ්බාරො : යා චේතනා සඤ්චනනා චේතයිතනනං අයං චූච්චතී සබ්බාරො.

තත් කතමං සබ්බාරපච්චයා විඤ්ඤාණං : යං විත්තං මනො මානසං -පෙ- තජ්ජා චක්ඛුච්ඤ්ඤාණධාතු. ඉදං චූච්චතී සබ්බාරපච්චයා විඤ්ඤාණං.

තත් කතමං විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං : වේදනාකඛ්ඤො සඤ්ඤාකඛ්ඤො සබ්බාරකඛ්ඤො, ඉදං චූච්චතී විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං.

තත් කතමං නාමපච්චයා ඡ්ඨායතනං : යං විත්තං මනො මානසං -පෙ- තජ්ජා චක්ඛුච්ඤ්ඤාණධාතු, ඉදං චූච්චතී නාමපච්චයා ඡ්ඨායතනං.

තත් කතමො ඡ්ඨායතනපච්චයා එස්සො : යො එස්සො චුඝනා සමුච්චනා සමුච්චිතතනං, අයං චූච්චතී ඡ්ඨායතනපච්චයා එස්සො.

එහි කුලලුලප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාර කවරෙ යත් යම් වෙනතාවක් සඤ්චෙනතාවක් සිතන ලද බවෙක් වේ ද, මේ ' කුලලුලප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාර ' යි කියනු ලැබේ. . . .

එහි ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනා කවර යත් : යම් වෛතසිකසාතයෙක් වෛතසික සුඛයෙක් වෙතොසම්ඵස්සප සාතසුඛවෙදයිතයෙක් වෙතොසම්ඵස්සප සාතසුඛවෙදනාවක් වේ ද, මේ ' ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනා ' යි කියනු ලැබේ.

එහි වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රසාද කවරෙ යත් : යම් හැදෑහීමෙක් හදහන අයුරෙක් (අරමුණෙහි) බැසගැන්මෙක් අධිකප්‍රසාදයෙක් වේ ද, මේ ' වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රසාද ' යි කියනු ලැබේ.

එහි ප්‍රසාදප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂ කවරෙ යත් : විත්තයාගේ යම් අධිමොක්ෂයෙක් අධිමොක්ෂාකාරයෙක් එහි අධිමුක්ත බවෙක් වේ ද, මේ ' ප්‍රසාදප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂ ' යි කියනු ලැබේ.

එහි අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භවය කවරෙ යත් : අධිමොක්ෂය තබා වෙදනාස්කන්ධ ය සංඤ්ජකන්ධ ය සංස්කාරස්කන්ධ ය විඤ්ජකන්ධ යි මේ ' අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භව ' යි කියනු ලැබේ. . . . 'එවමෙනෙසං ධම්මානං සමුදයො හොති ' යනු මෙසේ මේ ධර්මයන්ගේ සඛිගතිය වෙයි, සමාගමය වෙයි, සමවධානය වෙයි, පහළවීම වේ. එහෙයින් කියනු ලැබෙයි : ' එවමෙනෙසං ධම්මානං සමුදයො හොති ' යි.

කුලලනිර්දේශ යි.

404. අව්‍යාකෘතධර්මයෝ කවරහ යත් : යම් කලෙක කාමාවචරකුලලකර්මය කළ බැවින් රැස් කළ බැවින් උපෙක්ෂා සහගත වූ රූපාලම්බන වූ විපාකවක්ෂුර්විඤ්ජනය උපදනේ වේ ද, එසමයෙහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ජනය වෙයි, විඤ්ජනප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡේද්‍යායතනය වෙයි, ඡේද්‍යායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනාව වෙයි, වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. මෙසේ මේ සියලු දූඛරාශිහුගේ සමුදය වේ.

එහි සංස්කාර කවරෙ යත් : යම් වෙනතාවක් සඤ්චෙනතාවක් වෙනසිත බවෙක් වේ ද මේ ' සංස්කාර ' යි කියනු ලැබේ.

එහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ජනය කවරෙ යත් : යම් සිතෙක් මනසෙක් මානසයෙක් . . . තදනුරූප වූ වක්ෂුර්විඤ්ජනාධාතියෙක් වේ ද, මේ ' සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ජන ' යි කියනු ලැබේ.

එහි විඤ්ජනප්‍රත්‍යයෙන් නාමය කවරෙ යත් : වෙදනාස්කන්ධ ය, සංඤ්ජකන්ධ ය, සංස්කාරස්කන්ධ යි. මේ ' විඤ්ජනප්‍රත්‍යයෙන් නාම ' යි කියනු ලැබේ.

එහි නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡේද්‍යායතන කවරෙ යත් : යම් විත්තයෙක් මනසෙක් මානසයෙක් . . . තදනුරූප වක්ෂුර්විඤ්ජනාධාතියෙක් වේ ද, මේ ' නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡේද්‍යායතන ' යි කියනු ලැබේ.

එහි ඡේද්‍යායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශ කවරෙ යත් : යම් ස්පර්ශයෙක් ස්පර්ශාකාරයෙක් සංස්පර්ශාකාරයෙක් මොනොවට ස්පර්ශ කළ බවෙක් වේ ද, මේ ' ඡේද්‍යායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශ ' යි කියනු ලැබේ.

තත් කතමා එසසපච්චයා වෙදනා: යං වේතසිකං නෙව සානං නාසානං වේනොසඵඵසසප් අදුකකම්පුඛං වෙදසිතං වේනොසඵඵසසප් අදුකකම්පුඛා වෙදනා, අයං චූච්චති එසසපච්චයා වෙදනා.

තත් කතමො වෙදනාපච්චයා භවො: ධපෙකා වෙදනං සඤ්ඤාකකිකො සඤ්ඤාරකකිකො විඤ්ඤාණකකිකො, අයං චූච්චති වෙදනා පච්චයා භවො.

තත් කතමා භවපච්චයා ජාති: යා නෙසං¹ ධම්මානං ජාති සඤ්ඤාති තීඛිඛතති අභිතිඛිඛතති පාඤ්ඤාවො, අයං චූච්චති භවපච්චයා ජාති.

තත් කතමං ජාතිපච්චයා ජරුමරණං: අප්පි ජරු අප්පි මරණං. තත් කතමා ජරු: යා නෙසං ධම්මානං ජරු ජරණතා ආයුනො සංභාති, අයං චූච්චති ජරු. තත් කතමං මරණං: යො නෙසං ධම්මානං බ්භයො චයො භෙදො පරිභෙදො අනිච්චතා අනතරධානං, ඉදං චූච්චති මරණං. ඉති අයඤ්ඤා ජරු ඉදඤ්ඤා මරණං. ඉදං චූච්චති ජාතිපච්චයා ජරුමරණං.

‘ඵච්චමෙතස්ස කෙවලස්ස දුකකිකකිස්ස සමුදයො භොතී’ති: ඵච්චමෙතස්ස කෙවලස්ස දුකකිකකිස්ස සභිගති භොති සමාගමො භොති සමොධානං භොති පාඤ්ඤාවො භොති. තෙන චූච්චති ‘ඵච්චමෙතස්ස කෙවලස්ස දුකකිකකිස්ස සමුදයො භොතී’ති.

405. තස්මිං සමයෙ සඤ්ඤාරපච්චයා විඤ්ඤාණං සඤ්ඤාරභෙතුකං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං විඤ්ඤාණභෙතුකං, නාමපච්චයා ජට්ඨායතනං නාමභෙතුකං, ජට්ඨායතනපච්චයා එසෙසා ජට්ඨායතනභෙතුකො, එසසපච්චයා වෙදනා එසසභෙතුකා, වෙදනාපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාති, ජාතිපච්චයා ජරුමරණං -පෙ- තෙන චූච්චති ‘ඵච්චමෙතස්ස කෙවලස්ස දුකකිකකිස්ස සමුදයො භොතී’ති.

406. තස්මිං සමයෙ සඤ්ඤාරපච්චයා විඤ්ඤාණං සඤ්ඤාරසම්පයුතනං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං විඤ්ඤාණසම්පයුතනං, නාමපච්චයා ජට්ඨායතනං නාමසම්පයුතනං, ජට්ඨායතනපච්චයා එසෙසා ජට්ඨායතනසම්පයුතනො, එසසපච්චයා වෙදනා එසසසම්පයුතනා, වෙදනාපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාති, ජාතිපච්චයා ජරුමරණං -පෙ- තෙන චූච්චති ‘ඵච්චමෙතස්ස කෙවලස්ස දුකකිකකිස්ස සමුදයො භොතී’ති.

407. තස්මිං සමයෙ සඤ්ඤාරපච්චයා විඤ්ඤාණං විඤ්ඤාණපච්චයා‘පි සඤ්ඤාරො, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං නාමපච්චයා‘පි විඤ්ඤාණං, නාමපච්චයා ජට්ඨායතනං ජට්ඨායතනපච්චයා‘පි නාමං, ජට්ඨායතනපච්චයා එසෙසා එසසපච්චයා‘පි ජට්ඨායතනං, එසසපච්චයා වෙදනා වෙදනාපච්චයා‘පි එසෙසා, වෙදනාපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාති, ජාතිපච්චයා ජරු-මරණං -පෙ- තෙන චූච්චති ‘ඵච්චමෙතස්ස කෙවලස්ස දුකකිකකිස්ස සමුදයො භොතී’ති.

1. තෙසං තෙසං - සිරිමු, මජ්ඣං.

එහි ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනා කවර යත් : යම් චෛතසික වූ නො ම සාත වූ අසාත නො වූ වෙතොසම්ඵස්සයෙන් උපන් නො දුක් නො සුව වූ වෙදයිතයෙක් වෙතොසම්ඵස්සජ වූ අදුක්ඛමසුවෙදනාවක් වේ ද, මේ ' ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනා ' යි කියනු ලැබේ.

එහි වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් භවය කවරෙ යත් : වෙදනාව තබා සංඤ්ජකන්ධ ය, සංස්කාර ස්කන්ධ ය, විඤ්ජාස්කන්ධ යි. මේ ' වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් භව ' යි කියනු ලැබේ.

එහි භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාති කවර යත් : ඒ අරුපිධර්මයන්ගේ යම් ඉපැද්මෙක් මොනොවට ඉපැද්මෙක් නිපැද්මෙක් වෙසෙසින් නිපැද්මෙක් වේ ද, මේ ' භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාති ' යි කියනු ලැබේ.

එහි ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ කවරෙ යත් : ජරාවක් ඇත, මරණයෙක් ඇති. එහි ජරා කවර යත් : ඒ ධර්මයන්ගේ යම් දීර්ඛමෙක් දිරන බවෙක් ආයුෂ්‍යයාගේ පිරිහීමෙක් වේ ද, මේ ' ජරා ' යි කියනු ලැබේ. එහි මරණ කවරෙ යත් : ඒ ධර්මයන්ගේ ක්ෂය වීමෙක් ගෙවීමෙක් බිඳීමෙක් භාත්පසින් බිඳීමෙක් අනිත්‍ය බවෙක් අතුරුදහන් වීමෙක් වේ ද, මේ ' මරණ ' යි කියනු ලැබේ. මෙසේ මේ ජරාව ද මේ මරණය ද මේ ' ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ ' යි කියනු ලැබේ.

එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති ' යනු : මෙසේ මේ සියලු දුඃඛරාශිහුගේ සභිගතිය වෙයි, සමාගමය වෙයි, සමවධානය වෙයි, ප්‍රාදුර්භාවය වේ. එහෙයින් කියනු ලැබෙයි : ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති ' යි.

405. එසමයෙහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරභෙතුක වූ විඤ්ජාය වෙයි, විඤ්ජා ප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ජාභෙතුක වූ නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් නාමභෙතුක වූ ඡෂ්ඨායතනය වෙයි, ඡෂ්ඨායතනප්‍රත්‍යයෙන් ඡෂ්ඨායතනභෙතුක වූ ස්පර්ශය වෙයි, සපර්ශප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශභෙතුක වූ වෙදනාව වෙයි, වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. . . . එහෙයින් කියනු ලැබෙයි : ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති ' යි.

406. එසමයෙහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරසම්ප්‍රයුක්ත වූ විඤ්ජාය වෙයි, විඤ්ජා ප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ජාසම්ප්‍රයුක්ත වූ නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් නාමසම්ප්‍රයුක්ත වූ ඡෂ්ඨායතනය වෙයි, ඡෂ්ඨායතනප්‍රත්‍යයෙන් ඡෂ්ඨායතනසම්ප්‍රයුක්ත වූ ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශ ප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශසම්ප්‍රයුක්ත වූ වෙදනාව වෙයි, වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භව ප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. . . . එහෙයින් කියනු ලැබෙයි : ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති ' යි.

407. එසමයෙහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ජාය වෙයි, විඤ්ජාප්‍රත්‍යයෙහිද සංස්කාරය වේ. විඤ්ජාප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙහිද විඤ්ජාය වේ. නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡෂ්ඨායතනය වෙයි, ඡෂ්ඨායතනප්‍රත්‍යයෙහිද නාමය වේ. ඡෂ්ඨායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙහිද ඡෂ්ඨායතනය වේ. ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනාව වෙයි, වෙදනාප්‍රත්‍යයෙහිද ස්පර්ශය වේ. වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. . . . එහෙයින් කියනු ලැබෙයි ; ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති ' යි.

408. කතමෙ ධම්මා අව්‍යාකතා: යසම් සමගෙ කාමාවචරස්ස කුසලස්ස කම්මස්ස කතන්තා උපචිතන්තා විපාකං සොනවිඤ්ඤාණං උපපන්නං හොති උපෙක්ඛාසභගතං සද්දරම්මණං -පෙ- ඝානවිඤ්ඤාණං උපපන්නං හොති උපෙක්ඛාසභගතං ගක්ඛාරම්මණං -පෙ- ජ්වහාවිඤ්ඤාණං උපපන්නං හොති උපෙක්ඛාසභගතං රතාරම්මණං -පෙ- කායවිඤ්ඤාණං උපපන්නං හොති සුඛසභගතං ථොට්ඨ්ඛාරම්මණං. තසම් සමගෙ සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ඡට්ඨායන්තං, ඡට්ඨායන්තපච්චයා එසෙසා, එස්සපච්චයා වෙදනා, වෙදනාපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං. එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකඛ්ඛස්ස සමුදයො හොති.

තත්ථ කතමො සඛ්ඛාරෙ: යා වෙනනා සඤ්ඤවන්තා චේතසිත්තනං, අයං චූච්චතී සඛ්ඛාරෙ.

තත්ථ කතමං සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං: යං චිත්තං මනෝ මානසං -පෙ- තජ්ජා කායවිඤ්ඤාණධාතු, ඉදං චූච්චතී සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං.

තත්ථ කතමං විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං: වෙදනාකඛ්ඛේ සඤ්ඤකඛ්ඛේ සඛ්ඛාරකඛ්ඛේ, ඉදං චූච්චතී විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං.

තත්ථ කතමං නාමපච්චයා ඡට්ඨායන්තං: යං චිත්තං මනෝ මානසං -පෙ- තජ්ජාකායවිඤ්ඤාණධාතු, ඉදං චූච්චතී නාමපච්චයා ඡට්ඨායන්තං.

තත්ථ කතමො ඡට්ඨායන්තපච්චයා එසෙසා: යො එසෙසා ජුසනා සමුජුසනා සමුජුසිත්තනං, අයං චූච්චතී ඡට්ඨායන්තපච්චයා එසෙසා.

තත්ථ කතමා එස්සපච්චයා වෙදනා: යං කායිකං සාතං කායිකං සුඛං කායසම්පස්සජං සාතං සුඛං වෙදසිතං කායසම්පස්සජා සාතා සුඛා වෙදනා, අයං චූච්චතී එස්සපච්චයා වෙදනා.

තත්ථ කතමො වෙදනාපච්චයා භවො: ධ්වපෙත්වා වෙදනං සඤ්ඤකඛ්ඛේ සඛ්ඛාරකඛ්ඛේ විඤ්ඤාණකඛ්ඛේ. අයං චූච්චතී වෙදනාපච්චයා භවො -පෙ- තෙන චූච්චතී 'එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකඛ්ඛස්ස සමුදයො හොති'ති.

409. කතමෙ ධම්මා අව්‍යාකතා: යසම් සමගෙ කාමාවචරස්ස කුසලස්ස කම්මස්ස කතන්තා උපචිතන්තා විපාකා මනෝධාතු උපපන්නා හොති උපෙක්ඛාසභගතා රූපාරම්මණං වා. -පෙ- ථොට්ඨ්ඛාරම්මණං වා යං යං වා පනාරබ්භ, තසම් සමගෙ සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ඡට්ඨායන්තං, ඡට්ඨායන්තපච්චයා එසෙසා, එස්සපච්චයා වෙදනා, වෙදනාපච්චයා අභිමොකේනා, අභිමොකේන පච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං. එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකඛ්ඛස්ස සමුදයො හොති.

තත්ථ කතමො සඛ්ඛාරෙ: යා වෙනනා සඤ්ඤවන්තා චේතසිත්තනං, අයං චූච්චතී සඛ්ඛාරෙ.

තත්ථ කතමං සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං: යං චිත්තං මනෝ මානසං -පෙ- තජ්ජාමනෝධාතු, ඉදං චූච්චතී සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං.

තත්ථ කතමං විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං: වෙදනාකඛ්ඛේ සඤ්ඤකඛ්ඛේ සඛ්ඛාරකඛ්ඛේ, ඉදං චූච්චතී විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං.

408. අව්‍යාකෘතධර්මයෝ කවරහ යත් : යම් කලෙක කාමාවචරකුශලකර්මය කළ බැවින් රැස් කළ බැවින් ශබ්දලම්බන වූ උපෙක්ෂා සහගත ශ්‍රෝත්‍රවිඤ්ඤා උපදනේ වේ ද, . . . ගන්ධාලම්බන වූ උපෙක්ෂා සහගත ස්පර්ශවිඤ්ඤා උපදනේ වේ ද, . . . රසාලම්බන වූ උපෙක්ෂා සහගත ජීව්වාච්ඤ්ඤා උපදනේ වේ ද, . . . ස්පර්ශාලම්බන වූ සුඛසහගත වූ කායවිඤ්ඤා උපදනේ වේ ද, එසමයෙහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤා වෙයි, විඤ්ඤාප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡේද්‍යායතනය වෙයි, ඡේද්‍යායතන ප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වේදනාව වෙයි, වේදනාප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතීප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. මෙසේ මේ සියලු දූඛරාශිහුගේ සමුදය වේ.

එහි සංස්කාර කවරෙ යත් : යම් වෙනනාවක් සඤ්චෙනනාවක් වෙනයින බවෙක් වේ ද, මේ ' සංස්කාර ' යි කියනු ලැබේ.

එහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤා කවරෙ යත් : යම් චිත්තයෙක් මනසෙක් මානසයෙක් . . . තදනුරූප වූ කායවිඤ්ඤාධාතුවෙක් වේ ද, මේ ' සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤා ' යි කියනු ලැබේ.

එහි විඤ්ඤාප්‍රත්‍යයෙන් නාමය කවරෙ යත් : වේදනාස්කන්ධය සංඤ්ඤාස්කන්ධය සංස්කාරස්කන්ධය යි. මේ ' විඤ්ඤාප්‍රත්‍යයෙන් නාම ' යි කියනු ලැබේ.

එහි නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡේද්‍යායතනය කවරෙ යත් : යම් චිත්තයෙක් මනසෙක් මානසයෙක් . . . තදනුරූප වූ කායවිඤ්ඤාධාතුවෙක් වේ ද, මේ ' නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡේද්‍යායතන ' යි කියනු ලැබේ.

එහි ඡේද්‍යායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශ කවරෙ යත් : යම් ස්පර්ශයක් ස්පර්ශාකාරයෙක් මොනොවට ස්පර්ශ කරන අයුරෙක් ස්පර්ශ කළ බවෙක් වේ ද, මේ ' ඡේද්‍යායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශ ' යි කියනු ලැබේ.

එහි ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වේදනා කවරෙ යත් : යම් කායිකසාතයෙක් කායිකසුඛයෙක් කායසම්ඵස්සයෙන් උපන් සාතසුඛවේදයිතයෙක් කායසම්ඵස්ස සාතසුඛවේදනාවක් වේ ද, මේ ' ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වේදනා ' යි කියනු ලැබේ.

එහි වේදනාප්‍රත්‍යයෙන් භවය කවරෙ යත් : වේදනාව තබා සංඤ්ඤාස්කන්ධය, සංස්කාරස්කන්ධය, විඤ්ඤාස්කන්ධය යි. මේ ' වේදනාප්‍රත්‍යයෙන් භව ' යි කියනු ලැබේ. . . එහෙයින් කියනු ලැබෙයි ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති ' යි.

409. අව්‍යාකෘතධර්මයෝ කවරහ යත් : යම් කලෙක කාමාවචර කුශලකර්මය කළ බැවින් රැස් කළ බැවින් රූපාලම්බන වේවයි, . . . ස්ප්‍රෂ්චව්‍යාලම්බන වේවයි, යළි යම් යම් අරමුණක් හෝ ඇඳබෑ විපාක වූ මනොධාතුව උපදනේ වේ ද, එසමයෙහි සංස්කාර ප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤා වෙයි, විඤ්ඤාප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡේද්‍යායතනය වෙයි, ඡේද්‍යායතන ප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වේදනාව වෙයි, වේදනා ප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂය වෙයි, අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතීප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. මෙසේ මේ සියලු දූඛරාශිහුගේ සමුදය වේ.

එහි සංස්කාර කවරෙ යත් : යම් වෙනනාවක් සඤ්චෙනනාවක් වෙනයින බවෙක් වේ ද, මේ ' සංස්කාර ' යි කියනු ලැබේ.

එහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤා කවරෙ යත් : යම් චිත්තයෙක් මනසෙක් මානසයෙක් . . . තදනුරූපමනොධාතුවෙක් වේ ද, මේ ' සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤා ' යි කියනු ලැබේ.

එහි විඤ්ඤාප්‍රත්‍යයෙන් නාමය කවරෙ යත් : වේදනාස්කන්ධය සංඤ්ඤාස්කන්ධය සංස්කාරස්කන්ධය යි. මේ ' විඤ්ඤාප්‍රත්‍යයෙන් නාම ' යි කියනු ලැබේ.

තත්ථ කතමිං නාමපච්චයා ඡට්ඨායතනං: යං චිත්තං මනෝ මානසං -පෙ- තජ්ජාමනෝධාතු, ඉදං චූච්චති නාමපච්චයා ඡට්ඨායතනං.

තත්ථ කතමෝ ඡට්ඨායතනපච්චයා එසෙසා: යො එසෙසා ජුඝනා සමුජ්ඝනා සමුජ්ඝිතතනං, අයං චූච්චති ඡට්ඨායතනපච්චයා එසෙසා.

තත්ථ කතමා, එසසපච්චයා වේදනා: යං චේතසිකං නෙච්චසාතං නාසාතං චේතොසමඵසාජං අදුක්ඛමසුඛං වේදසිතං චේතොසමඵසාජං අදුක්ඛමසුඛා වේදනා, අයං චූච්චති එසසපච්චයා වේදනා.

තත්ථ කතමෝ වේදනාපච්චයා අභිමෝකෙතො: යො චිත්තස්ස අභිමෝකෙතො අභිමුච්චනා තදභිමුත්තතා, අයං චූච්චති වේදනාපච්චයා අභිමෝකෙතො.

තත්ථ කතමෝ අභිමෝකනපච්චයා භවෝ: ධාපෙතො අභිමෝකනං වේදනාකනිකෝ සඤ්ඤාකනිකෝ සඛ්ඛාරකනිකෝ විඤ්ඤාණකනිකෝ. අයං චූච්චති අභිමෝකනපච්චයා භවෝ -පෙ- තෙන චූච්චති 'එච්චේතස්ස කෙච්චරුස්ස දුක්ඛකනිකස්ස සමුදයො භොතී'ති.

410. කතමේ ධම්මා අව්‍යාකතා: යස්මිං සමයෙ කාමාවච්චරස්ස කුසලස්ස කම්මස්ස කතතතා උපචීතතතා විපාකා මනෝවිඤ්ඤාණධාතු උපපතතා භොති සොමනස්ස සභගතා රූපාරම්මණං වා -පෙ- ධම්මා-රම්මණං වා යං යං වා පනාරබ්භ, තස්මිං සමයෙ සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ඡට්ඨායතනං, ඡට්ඨායතනපච්චයා එසෙසා, එසසපච්චයා වේදනා, වේදනාපච්චයා අභිමෝකෙතො, අභිමෝකනපච්චයා භවෝ, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං -පෙ- තෙන චූච්චති 'එච්චේතස්ස කෙච්චරුස්ස දුක්ඛකනිකස්ස සමුදයො භොතී'ති.

411. කතමේ ධම්මා අව්‍යාකතා: යස්මිං සමයෙ කාමාවච්චරස්ස කුසලස්ස කම්මස්ස කතතතා උපචීතතතා විපාකා මනෝවිඤ්ඤාණධාතු උපපතතා භොති උපෙකතාසභගතා රූපාරම්මණං වා -පෙ- ධම්මා-රම්මණං වා යං යං වා පනාරබ්භ, තස්මිං සමයෙ සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ඡට්ඨායතනං, ඡට්ඨායතනපච්චයා එසෙසා, එසසපච්චයා වේදනා, වේදනාපච්චයා අභිමෝකෙතො, අභිමෝකනපච්චයා භවෝ, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං -පෙ- තෙන චූච්චති 'එච්චේතස්ස කෙච්චරුස්ස දුක්ඛකනිකස්ස සමුදයො භොතී'ති.

412. කතමේ ධම්මා අව්‍යාකතා: යස්මිං සමයෙ කාමාවච්චරස්ස කුසලස්ස කම්මස්ස කතතතා උපචීතතතා විපාකා මනෝවිඤ්ඤාණධාතු උපපතතා භොති සොමනස්ස සභගතා ඤ්ඤාණසම්පයුත්තා රූපාරම්මණං වා -පෙ- ධම්මාරම්මණං වා යං යං වා පනාරබ්භ, තස්මිං සමයෙ සඛ්ඛාර-පච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ඡට්ඨායතනං, ඡට්ඨායතනපච්චයා එසෙසා, එසසපච්චයා වේදනා, වේදනාපච්චයා පසාදෙ, පසාදපච්චයා අභිමෝකෙතො, අභිමෝකනපච්චයා භවෝ, භව පච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං -පෙ- තෙන චූච්චති 'එච්චේතස්ස කෙච්චරුස්ස දුක්ඛකනිකස්ස සමුදයො භොතී'ති.

එහි නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡේදයායතන කවරෙ යන් : යම් සිතෙක් මනසෙක් මානසයෙක් . . . තදනුරූපමනෝධාතූයෙක් වේ ද, මේ ' නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡේදයායතන ' යි කියනු ලැබේ.

එහි ඡේදයායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශ කවරෙ යන් : යම් ස්පර්ශයෙක් ස්පර්ශාකාරයෙක් මොනොවට ස්පර්ශ කරන අයුරෙක් ස්පර්ශ කළ බවෙක් වේ ද, මේ ' ඡේදයායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශ ' යි කියනු ලැබේ.

එහි ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනා කවරෙ යන් : යම් වෛතසික වූ නො ම සාන වූ අසාන නො වූ වෙතොසම්ඵස්සජ වූ උපෙක්ෂාවෙදයිතයෙක්, වෙතොසම්ඵස්සජ අදුක්ඛමුසුඛ වෙදනාවක් වේ ද, මේ ' ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනා ' යි කියනු ලැබේ.

එහි වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂ කවරෙ යන් : විත්තයාගේ යම් අධිමොක්ෂයෙක් අධිමොක්ෂාකාරයෙක් එහි අධිමුක්ත බවෙක් වේ ද, මේ ' වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂ ' යි කියනු ලැබේ.

එහි අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භව කවරෙ යන් : අධිමොක්ෂය තබා වෙදනාස්කන්ධ ය, සංඤ්ජකන්ධ ය, සංස්කාරස්කන්ධ ය, විඤ්ජකන්ධ යි. මේ ' අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භව ' යි කියනු ලැබේ. . . එහෙයින් කියනු ලැබෙයි : ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති ' යි.

410. අව්‍යාකෘතධර්මයෝ කවරහ යන් : යම් කලෙක කාමාවචර කුශලකර්මය කළ බැවින් රූප කළ බැවින් රූපාලම්බන වේවයි, . . . ධර්මාලම්බන වේවයි, යළි යම් යම් අරමුණක් හෝ ඇඳබැ සොම්නස් සහගත වූ විපාකමනෝවිඤ්ජනාධාතූව උපදනේ වේ ද, එසමයෙහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ජන ය වෙයි, විඤ්ජනප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාම ප්‍රත්‍යයෙන් ඡේදයායතනය වෙයි, ඡේදයායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනාව වෙයි, වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂය වෙයි, අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. . . එහෙයින් කියනු ලැබෙයි : ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති ' යි.

411. අව්‍යාකෘතධර්මයෝ කවරහ යන් : යම් කලෙක කාමාවචරකුශලකර්මය කළ බැවින් රූප කළ බැවින් රූපාලම්බන වේවයි . . . ධර්මාලම්බන වේවයි, යළි යම් යම් අරමුණක් හෝ ඇඳබැ උපෙක්ෂාසහගත වූ විපාකමනෝවිඤ්ජනාධාතූව උපදනේ වේ ද, එසමයෙහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ජන ය වෙයි, විඤ්ජනප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාම ප්‍රත්‍යයෙන් ඡේදයායතනය වෙයි, ඡේදයායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනාව වෙයි, වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂය වෙයි, අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. . . එහෙයින් කියනු ලැබෙයි : ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති ' යි.

412. අව්‍යාකෘතධර්මයෝ කවරහ යන් : යම් කලෙක කාමාවචර කුශලකර්මය කළ බැවින් රූප කළ බැවින් රූපාලම්බන වේවයි . . . ධර්මාලම්බන වේවයි, යළි යම් යම් අරමුණක් හෝ ඇඳබැ සොම්නස් සහගත වූ ඤ්ජනසම්ප්‍රයුක්ත වූ විපාකමනෝවිඤ්ජනාධාතූව උපදනේ වේ ද, එසමයෙහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ජන ය වෙයි, විඤ්ජනප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡේදයායතනය වෙයි, ඡේදයායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනාව වෙයි, වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රසාදය වෙයි, ප්‍රසාදප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂය වෙයි, අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. . . එයින් කියනු ලැබෙයි : ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති ' යි.

413. කතමෙ ධම්මා අව්‍යාකතා: යස්මිං සමයෙ කාමාවචරස්ස කුසලස්ස කමමස්ස කතතතා උපචිතතතා විපාකා මනෝවිඤ්ඤාණධාතූ උප්පත්තා හොති සොමනස්සසහගතා ඤාණසම්පයුත්තා සසඛ්ඛාරෙන -පෙ- සොමනස්සසහගතා ඤාණවිපසයුත්තා -පෙ- සොමනස්සසහගතා ඤාණවිපසයුත්තා සසඛ්ඛාරෙන -පෙ- උපෙක්ඛාසහගතා ඤාණසම්පයුත්තා -පෙ- උපෙක්ඛාසහගතා ඤාණවිපසයුත්තා සසඛ්ඛාරෙන රූපාරම්මණං වා -පෙ- ධම්මාරම්මණං වා, යං යං වා පනාරබ්භ. තස්මිං සමයෙ සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණ පච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ඡට්ඨායතනං, ඡට්ඨායතනපච්චයා එස්සො, එස්සපච්චයා වේදනා, වේදනාපච්චයා පසාදො, පසාදපච්චයා අභිමොකෙඛා, අභිමොකපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං. එවමෙනස්ස කෙචලස්ස දුක්ඛකඛන්ධස්ස සමුදයො හොති.

තත්ථ කතමො සඛ්ඛාරො: යා චෙනතා සඤ්ඤවතතා චෙනසිත්තතං, අයං චූච්චතී සඛ්ඛාරො.

තත්ථ කතමං සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං: යං චිත්තං මනෝ මානසං -පෙ- තජ්ජා මනෝවිඤ්ඤාණධාතූ, ඉදං චූච්චතී සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං -පෙ-

තත්ථ කතමො වේදනාපච්චයා පසාදො: යා සඤ්ඤා සඤ්ඤානා මිකප්පනා අභිප්පසාදො, අයං චූච්චතී වේදනාපච්චයා පසාදො.

තත්ථ කතමො පසාදපච්චයා අභිමොකෙඛා: යො විත්තස්ස අභිමොකෙඛා අභිමුච්චනා තදභිමුත්තතා, අයං චූච්චතී පසාදපච්චයා අභිමොකෙඛා.

තත්ථ කතමො අභිමොකපච්චයා භවො: ධර්මො අභිමොකං වේදනාකඛන්ධො සඤ්ඤාකඛන්ධො සඛ්ඛාරකඛන්ධො විඤ්ඤාණකඛන්ධො, අයං චූච්චතී අභිමොකපච්චයා භවො -පෙ- තෙන චූච්චතී: ‘එවමෙනස්ස කෙචලස්ස දුක්ඛකඛන්ධස්ස සමුදයො හොති’ති.

414. කතමෙ ධම්මා අව්‍යාකතා: යස්මිං සමයෙ රූපුප්පත්තියා මඤ්ඤං භාවෙති. විච්චේච්ච කාමෙහි -පෙ- පඨමං ඤානං උපසම්පජ්ජ විහරතී පඨවිකසිණං. තස්මිං සමයෙ එස්සො හොති -පෙ- අවිකෙඛපො හොති, ඉමෙ ධම්මා කුසලා. තස්සෙව රූපාවචරස්ස කුසලස්ස කමමස්ස කතතතා උපචිතතතා විපාකං විච්චේච්ච කාමෙහි -පෙ- පඨමං ඤානං උපසම්පජ්ජ විහරතී පඨවිකසිණං. තස්මිං සමයෙ සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ඡට්ඨායතනං, ඡට්ඨායතනපච්චයා එස්සො, එස්සපච්චයා වේදනා, වේදනාපච්චයා පසාදො, පසාදපච්චයා අභිමොකෙඛා, අභිමොකපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං -පෙ- තෙන චූච්චතී: ‘එවමෙනස්ස කෙචලස්ස දුක්ඛකඛන්ධස්ස සමුදයො හොති’ති.

413. අව්‍යාකෘතධර්මයෝ කවරහ යත් : යම් කලෙක කාමාවචරකුශලකර්මය කළ බැවින් රැස් කළ බැවින් සොමනස්සසහගත වූ ඥානසම්ප්‍රයුක්ත වූ විපාකමනෝවිඥාන ධාතුව සඬබාර සහිත ව උපදනේ වේ ද . . . සොමනස්සසහගත වූ ඥානවිප්‍රයුක්ත වූ . . . සොමනස්සසහගත වූ ඥානවිප්‍රයුක්ත වූ (විපාකමනෝවිඥානධාතුව) සඬබාර සහිත ව . . . උපෙක්ෂාසහගත වූ ඥානසම්ප්‍රයුක්ත වූ . . . උපෙක්ෂාසහගත වූ (විපාකමනෝවිඥාන ධාතුව) සඬබාර සහිත ව . . . උපෙක්ෂාසහගත වූ ඥානවිප්‍රයුක්ත වූ . . . උපෙක්ෂා සහගත වූ ඥානවිප්‍රයුක්ත වූ (මනෝවිඥානධාතුව) සඬබාර සහිත ව රූපාලම්බන වේවයි . . . ධර්මාලම්බන වේවයි යළි යම් යම් අරමුණක් හෝ ඇරැබූ උපදනේ වේ ද, එසමයෙහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඥනය වෙයි, විඥනප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡේදායතනය වෙයි, ඡේදායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වේදනාව වෙයි, වේදනාප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රසාදය වෙයි, ප්‍රසාදප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂය වෙයි, අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. මෙසේ මේ සියලු දුඃඛරාශිභූතේ සමුදය වේ.

එහි සංස්කාර කවරෙ යත් : යම් වෙතනාවක් සඤ්චෙතනාවක් සිතන ලද බවෙක් වේ ද, මේ ' සංස්කාර ' යි කියනු ලැබේ.

එහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඥන කවරෙ යත් : යම් චිත්තයෙක් මනසෙක් මානසයෙක් . . . තදනුරූප වූ මනෝවිඥානධාතුවෙක් වේ ද, මේ ' සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඥන ' යි කියනු ලැබේ. . . .

එහි වේදනාප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රසාද කවරෙ යත් : යම් ශ්‍රද්ධාවක් හදභන අයුරෙක් අරමුණෙහි බැසගැනීමෙක් අභිප්‍රසාදයෙක් වේ ද, මේ ' වේදනාප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රසාද ' යි කියනු ලැබේ.

එහි ප්‍රසාදප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂ කවරෙ යත් : යම් අධිමොක්ෂයෙක් අධිමොක්ෂා කාරයෙක් එහි අධිමුක්ත බවෙක් වේ ද, මේ ' ප්‍රසාදප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂ ' යි කියනු ලැබේ.

එහි අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භවය කවරෙ යත් : අධිමොක්ෂය නබා වේදනා ස්කන්ධය සංඤ්ජන්ධය සංස්කාරස්කන්ධය විඥනස්කන්ධය යි. එහෙයින් කියනු ලැබෙයි : ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො හොති ' යි.

414. අව්‍යාකෘතධර්මයෝ කවරහ යත් : යම් කලෙක රූපභවොත්පත්තිය පිණිස මාර්ගය වඩා ද, කාමයන්ගෙන් වෙන් ව ම . . . පඨවිකසිණ සඬබ්‍යාත වූ ප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි ස්පර්ශය වෙයි . . . අචික්ෂෙපය වේ. එ ම රූපාවචර කුශලකර්මය කළ බැවින් රැස් කළ බැවින් කාමයන්ගෙන් වෙන් ව ම . . . විපාක වූ පඨවිකසිණ සඬබ්‍යාත ප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඥනය වෙයි, විඥනප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡේදායතනය වෙයි, ඡේදායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වේදනාව වෙයි, වේදනාප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රසාදය වෙයි, ප්‍රසාදප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ඛය වෙයි, අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. . . . එහෙයින් කියනු ලැබෙයි : ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො හොති ' යි.

415. කතමෙ ධම්මා අව්‍යාකතා: යසම් සමයෙ රුපුපපතතියා මග්ගං භාවෙති විතකකවිචාරනං චූපසම, -පෙ- දුතියං ක්‍යානං -පෙ- තතියං ක්‍යානං -පෙ- චතුත්ථං ක්‍යානං -පෙ- පථමං ක්‍යානං -පෙ- පඤ්චමං ක්‍යානං උපසම්පජ්ජ විහරති පථවිකසිණං. තසම් සමයෙ ඵසෙසා හොති -පෙ- අවිකෙඛපො හොති. ඉමෙ ධම්මා කුසලා. තසෙසව රුපාවචරස්ස කුසලස්ස කම්මස්ස කතතතා උපවිතතතා විපාකං සුඛස්ස ච පභානා -පෙ- පඤ්චමං ක්‍යානං උපසම්පජ්ජ විහරති පථවිකසිණං. තසම් සමයෙ සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤණං, විඤ්ඤණපච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ඡට්ඨායතනං, ඡට්ඨායතනපච්චයා ඵසෙසා, ඵසපච්චයා වේදනා, වේදනාපච්චයා පසාදො, පසාදපච්චයා අඛිමොකෙඛා, අඛිමොකපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාති, ජාතිපච්චයා ජරාමරණං -පෙ- තෙන චූච්චති: 'ඵචමෙතස්ස කෙවලස්ස දුකඛකඛකිස්ස සමුදයො හොති'ති.

416. කතමෙ ධම්මා අව්‍යාකතා: යසම් සමයෙ අරුපුපපතතියා මග්ගං භාවෙති -පෙ- සබ්බසො ආකිඤ්ඤාද්දයතනං සමතිකකම්ම නෙවසඤ්ඤා නාසඤ්ඤායතනසඤ්ඤාසහගතං සුඛස්ස ච පභානා -පෙ- චතුත්ථං ක්‍යානං උපසම්පජ්ජ විහරති. තසම් සමයෙ ඵසෙසා හොති -පෙ- අවිකෙඛපො හොති. ඉමෙ ධම්මා කුසලා. තසෙසව අරුපාවචරස්ස කුසලස්ස කම්මස්ස කතතතා උපවිතතතා විපාකං සබ්බසො ආකිඤ්ඤාද්දයතනං සමතිකකම්ම නෙවසඤ්ඤා නාසඤ්ඤායතනසඤ්ඤාසහගතං සුඛස්ස ච පභානා -පෙ- චතුත්ථං ක්‍යානං උපසම්පජ්ජ විහරති. තසම් සමයෙ සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤණං, විඤ්ඤණපච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ඡට්ඨායතනං, ඡට්ඨායතනපච්චයා ඵසෙසා, ඵසපච්චයා වේදනා, වේදනාපච්චයා පසාදො, පසාදපච්චයා අඛිමොකෙඛා, අඛිමොකපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාති, ජාතිපච්චයා ජරාමරණං-පෙ-තෙන චූච්චති 'ඵචමෙතස්ස කෙවලස්ස දුකඛකඛකිස්ස සමුදයො හොති'ති.

417. කතමෙ ධම්මා අව්‍යාකතා: යසම් සමයෙ ලොකුතතරං ක්‍යානං භාවෙති නිත්‍යානිකං අපචයගාමිං දිට්ඨිගතානං පභානාය පථමාය භූමියා පතතියා විච්චෙච්ච කාමෙහි -පෙ- පථමං ක්‍යානං උපසම්පජ්ජ විහරති දුකඛාපට්ඨදං දකුඛාහිඤ්ඤං. තසම් සමයෙ ඵසෙසා හොති -පෙ- අවිකෙඛපො හොති. ඉමෙ ධම්මා කුසලා. තසෙසව ලොකුතතරස්ස කුසලස්ස ක්‍යානස්ස කතතතා භාවිතතතා විපාකං විච්චෙච්ච කාමෙහි -පෙ- පථමං ක්‍යානං උපසම්පජ්ජ විහරති දුකඛාපට්ඨදං දකුඛාහිඤ්ඤං සුඤ්ඤතං. තසම් සමයෙ සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤණං, විඤ්ඤණපච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ඡට්ඨායතනං, ඡට්ඨායතනපච්චයා ඵසෙසා, ඵසපච්චයා වේදනා, වේදනාපච්චයා පසාදො, පසාදපච්චයා අඛිමොකෙඛා, අඛිමොකපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාති, ජාතිපච්චයා ජරාමරණං. ඵචමෙතෙසං ධම්මානං සමුදයො හොති.

තත්ථ කතමො සඛ්ඛාරො: යා චේතනා සඤ්ඤෙචතනා චේතසිතතනං, අයං චූච්චති සඛ්ඛාරො.

තත්ථ කතමං සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤණං: යං විතතං මනො මානසං -පෙ- තජ්ජමනොවිඤ්ඤණධාතු. ඉදං චූච්චති: සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤණං -පෙ-

415. අව්‍යාකෘතධර්මයෝ කවරහ යත් : යම් කලෙක රූපභවොත්පත්තිය පිණිස මාර්ගය වඩා ද විතර්කවිචාරයන්ගේ සන්හිඳීමෙන් . . . ද්විතීයධ්‍යානයට . . . තෘතීය ධ්‍යානයට . . . චතුර්ථධ්‍යානයට . . . ප්‍රථමධ්‍යානයට . . . පෘථිවිකාත්ස්‍යත සඬධ්‍යාන වූ පඤ්චමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි ස්පර්ශය වෙයි . . . අවික්ෂෙපය වේ. මේ ධර්මයෝ කුශලයෝ යි. එ ම රූපාවචර කුශලධර්මය කළ බැවින් රූප කළ බැවින් සුඛයාගේ ද ප්‍රභාණයෙන් . . . විපාක වූ පඨවිකසිණ සඬධ්‍යාන පඤ්චමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ජනය වෙයි, විඤ්ජනප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡෂ්ඨායතනය වෙයි, ඡෂ්ඨායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශ ප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනාව වෙයි, වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රසාදය වෙයි, ප්‍රසාදප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂය වෙයි, අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි. ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. . . එයින් කියනු ලැබෙයි : ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො හොති ' යි.

416. අව්‍යාකෘතධර්මයෝ කවරහ යත් : යම් කලෙක අරූපභවොත්පත්තිය පිණිස මාර්ගය වඩා ද . . . සර්වප්‍රකාරයෙන් ආකිඤ්චඤ්ඤයතනය ඉක්මවා සුඛයාගේ ද ප්‍රභාණයෙන් . . . නොවසඤ්ඤනාසඤ්ඤයතන සංඤ සහගත වූ සිව් වැනි දූභැනට පැමිණ වෙසේ ද එසමයෙහි ස්පර්ශය වෙයි . . . අවික්ෂෙපය වේ. මේ ධර්මයෝ කුශලයෝ යි. එ අරූපාවචරකුශලකර්මය කළ බැවින් රූප කළ බැවින් සර්වප්‍රකාරයෙන් ආකිඤ්චඤ්ඤ යතනය ඉක්මවා සුඛයාගේ ද ප්‍රභාණයෙන් . . . විපාක වූ නොවසඤ්ඤනාසඤ්ඤයතන සහගත වූ සිව් වැනි දූභැනට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ජනය වෙයි, විඤ්ජනප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡෂ්ඨායතනය වෙයි, ඡෂ්ඨායතන ප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනාව වෙයි වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රසාදය වෙයි, ප්‍රසාදප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂය වෙයි, අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භව ප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ . . . එයින් කියනු ලැබෙයි : ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො හොති ' යි.

417. අව්‍යාකෘතධර්මයෝ කවරහ යත් : යම් කලෙක දෘෂ්ටිගතයන්ගේ ප්‍රභාණය පිණිස ප්‍රථමගුමීයට පැමිණීම පිණිස නොයඤ්ඤක වූ අපවයගාමී වූ ලොකොත්තර ධ්‍යානය වඩාද, කාමයන්ගෙන් වෙන් ව ම . . . දුක් වූ ප්‍රතිපද ඇති ලැයි වූ අභිඤ්ඤ ඇති ප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි ස්පර්ශය වෙයි . . . අවික්ෂෙපය වේ. මේ ධර්මයෝ කුශලයෝ යි. එ ම ලොකොත්තරකුශලධ්‍යානය කළ බැවින් භාවිත බැවින් කාමයන්ගෙන් වෙන් ව ම . . . විපාක වූ දුක් වූ ප්‍රතිපද ඇති ලැයි වූ අභිඤ්ඤ ඇති ශුන්‍යත වූ ප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ජනය වෙයි, විඤ්ජන ප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡෂ්ඨායතනය වෙයි, ඡෂ්ඨායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනාව වෙයි, වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රසාදය වෙයි, ප්‍රසාදප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂය වෙයි, අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. මෙසේ මේ ධර්මයන්ගේ සමුදය වේ.

එහි සංස්කාර කවරෙ යත් : යම් වෙනනාවක් සඤ්චෙනනාවක් වෙනයිත බවෙක් වේ ද, මේ ' සංස්කාර ' යි කියනු ලැබේ.

එහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ජන කවරෙ යත් : යම් සිතෙක් මනසෙක් මානසයෙක් . . . තදනුරූප මනෝවිඤ්ජනධාතූයෙක් වේ ද, මේ ' සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ජන ' යි කියනු ලැබේ. . . .

තත්ථ කතමො වෙදනාපච්චයා පසාදො : යා සඤ්ඤා සඤ්ඤනා ඕකප්පනා අභිප්පසාදො. අයං චූච්චතී වෙදනාපච්චයා පසාදො.

තත්ථ කතමො පසාදපච්චයා අභිමොකෙනා : යො විතතස්ස අභිමොකෙනා අභිමුච්චනා තදභිමුතතනා. අයං චූච්චතී පසාදපච්චයා අභිමොකෙනා.

තත්ථ කතමො අභිමොකච්චයා භවො : ධපෙක්ඛා අභිමොකං වෙදනාකඛිකො විඤ්ඤාණකඛිකො අයං චූච්චතී අභිමොකච්චයා භවො -පෙ- එවමෙනෙසං ධම්මානං සමුදයො හොතී'ති. එවමෙනෙසං ධම්මානං සඛහතී හොතී සමාගමො හොතී, සමොධානං හොතී පාතුභාවො හොතී. තෙන චූච්චතී 'එවමෙනෙසං ධම්මානං සමුදයො හොතී'ති.

කුසලවිපාකසංඛාරමූලකං නිට්ඨිතං.

418. කතමෙ ධම්මො අව්‍යාකතා : යස්මිං සමයෙ අකුසලස්ස කම්මස්ස කතතතා උපචිතතතා විපාකං චක්ඛුච්ඤ්ඤාණං උප්පන්නං හොතී උපෙක්ඛාසභගතං රූපාරම්මණං. තස්මිං සමයෙ සංඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ඡ්ච්චායතනං, ඡ්ච්චායතනපච්චයා එස්සො, එස්සපච්චයා වෙදනා, වෙදනාපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං. එවමෙනස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකඛිකස්ස සමුදයො හොතී.

තත්ථ කතමො සංඛාරො : යා චෙතනා සංඤ්ඤාතනා චෙතයිතතතං අයං චූච්චතී සංඛාරො.

තත්ථ කතමං සංඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං : යං විතතං මනො මානසං -පෙ- තජ්ජචක්ඛුච්ඤ්ඤාණධාතු. ඉදං චූච්චතී සංඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං -පෙ- තෙන චූච්චතී 'එවමෙනස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකඛිකස්ස සමුදයො හොතී'ති.

419 කතමෙ ධම්මො අව්‍යාකතා : යස්මිං සමයෙ අකුසලස්ස කම්මස්ස කතතතා උපචිතතතා විපාකං සොභවිඤ්ඤාණං උප්පන්නං හොතී උපෙක්ඛාසභගතං සඤ්ඤාරම්මණං -පෙ- ඝානවිඤ්ඤාණං උප්පන්නං හොතී උපෙක්ඛාසභගතං ගඤ්ඤාරම්මණං -පෙ- ජීවහාවිඤ්ඤාණං උප්පන්නං හොතී උපෙක්ඛාසභගතං රසාරම්මණං -පෙ- කායවිඤ්ඤාණං උප්පන්නං හොතී දුක්ඛසභගතං ථොට්ඨිඛාරම්මණං. තස්මිං සමයෙ සංඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ඡ්ච්චායතනං, ඡ්ච්චායතනපච්චයා එස්සො, එස්සපච්චයා වෙදනා, වෙදනාපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං. එවමෙනස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකඛිකස්ස සමුදයො හොතී.

තත්ථ කතමො සංඛාරො : -පෙ- අයං චූච්චතී සංඛාරො.

එහි වෛද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රසාද කවරෙ යන් : යම් හැදහීමක් හදහන අයුරක් බැස ගැනීමක් වෙසෙසින් පැහැදීමක් වේ ද, මේ ' වෛද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රසාද ' යි කියනු ලැබේ.

එහි ප්‍රසාදප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂ කවරෙ යන් : චිත්තයාගේ යම් (අරමුණෙහි) නිශ්චයයෙක් නිශ්චයාකාරයෙක් එහි නිශ්චිත බවක් වේ ද, මේ ' ප්‍රසාදප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂ ' යි කියනු ලැබේ.

එහි අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භවය කවරෙ යන් : අධිමොක්ෂය නබා වෛද්‍යාස්කන්ධ ය . . . විඤ්ජනන්ධ යි. මේ ' අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භව ' යි කියනු ලැබේ. . . . ' එවමෙතෙසං ධම්මානං සමුදයො හොති ' යනු : මෙසේ මේ ධර්මයන්ගේ සඬිගතිය වෙයි, සමාගමය වෙයි, සමොධානය වෙයි, ප්‍රාදුර්භාවය වේ. එයින් කියනු ලැබෙයි : ' එවමෙතෙසං ධම්මානං සමුදයො හොති ' යි.

කුශලවිපාකසඬාරමූලකය නිමි.

418. අව්‍යාකාතධර්මයෝ කවරහ යන් : යම් කලෙක අකුශලකර්මය කළ බැවින් රූප කළ බැවින් රූපාලම්බන වූ උපෙක්ෂාසහගත විපාකවක්ෂුර්විඤ්ජනය උපදනේ වේ ද, එසමයෙහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ජනය වෙයි, විඤ්ජනප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාම ප්‍රත්‍යයෙන් ඡෂ්ඨායතනය වෙයි, ඡෂ්ඨායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෛද්‍යාව වෙයි, වෛද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. මෙසේ මේ සියලු දුඃඛරාශිහුගේ සමුදය වේ.

එහි සංස්කාරය කවරෙ යන් : යම් වෙතනාවක් සඤ්චෙතනාවක් සිතන ලද බවක් වේ ද, මේ ' සංස්කාර ' යි කියනු ලැබේ.

එහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ජනය කවරෙ යන් : යම් චිත්තයෙක් මනසෙක් මාතසයෙක් . . . තදනුරූපමනොවිඤ්ජනාතුවක් වේ ද, මේ ' සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ජන ' යි කියනු ලැබේ. . . . එයින් කියනු ලැබෙයි ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො හොති ' යි.

419. අව්‍යාකාතධර්මයෝ කවරහ යන් : යම් කලෙක අකුශලකර්මය කළ බැවින් රූප කළ බැවින් ශබ්දලම්බන වූ උපෙක්ෂාසහගත වූ විපාකශ්‍රොත්‍රවිඤ්ජනය උපදනේ වේ ද . . . ගන්ධාලම්බන වූ උපෙක්ෂාසහගත වූ ස්‍රාණවිඤ්ජනය උපදනේ වේ ද . . . රසාලම්බන වූ උපෙක්ෂාසහගත වූ ජිහ්වාවිඤ්ජනය උපදනේ වේ ද . . . ස්ප්‍රෂ්ඨව්‍යාලම්බන වූ දුඃඛසහගත වූ කායවිඤ්ජනය උපදනේ වේ ද, එසමයෙහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ජනය වෙයි, විඤ්ජන ප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡෂ්ඨායතනය වෙයි, ඡෂ්ඨායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෛද්‍යාව වෙයි, වෛද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භව ප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වේ, මෙසේ මේ සියලු දුඃඛරාශිහුගේ සමුදය වේ.

එහි සංස්කාරය කවරෙ යන් : . . . මේ ' සංස්කාර ' යි කියනු ලැබේ.

තඤ්ඤා කතමං සඛිඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං : යං විතතං මනො මානසං -පෙ- තජ්ජාමනොවිඤ්ඤාණධාතු, ඉදං චූච්චතී. සඛිඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං -පෙ--.

තඤ්ඤා කතමා එසසපච්චයා වේදනා, යං කාසිකං අසානං කාසිකං දුකං කායසම්ඵසසජං අසානං දුකං වේදසිතං කායසම්ඵසසජා අසානා දුකා වේදනා, අයං චූච්චතී එසසපච්චයා වේදනා.

තඤ්ඤා කතමො වේදනාපච්චයා භවො : ධර්මපඤ්ඤා වේදනං සඤ්ඤාකඛිකො සඛිඛාරකඛිකො විඤ්ඤාණකඛිකො. අයං චූච්චතී වේදනාපච්චයා භවො -පෙ- තෙන චූච්චතී 'එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුකකඛිකස්ස සමුදයො භොතී'ති.

420. කතමෙ ධම්මා අව්‍යාකතා : යස්මිං සමයෙ අකුසලස්ස කම්මස්ස කතතතා උපචිතතතා විපාකා මනොධාතු උපපන්නා භොති උපෙකඛා-සහගතා රූපාරම්මණං වා -පෙ- ථොට්ඨබ්බාරම්මණං වා, යං යං වා පනාරබ්භ, තස්මිං සමයෙ සඛිඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ඡට්ඨායනනං, ඡට්ඨායනනපච්චයා එසෙසා, එසස-පච්චයා වේදනා, වේදනාපච්චයා අභිමොකෙකා, අභිමොකඛිපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං -පෙ- තෙන චූච්චතී 'එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුකකඛිකස්ස සමුදයො භොතී'ති.

421. කතමෙ ධම්මා අව්‍යාකතා : යස්මිං සමයෙ අකුසලස්ස කම්මස්ස කතතතා උපචිතතතා විපාකා මනොවිඤ්ඤාණධාතු උපපන්නා භොති උපෙකඛාසහගතා රූපාරම්මණං වා -පෙ- ධම්මාරම්මණං වා, යං යං වා පනාරබ්භ. තස්මිං සමයෙ සඛිඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ඡට්ඨායනනං, ඡට්ඨායනනපච්චයා එසෙසා, එසස-පච්චයා වේදනා, වේදනාපච්චයා අභිමොකෙකා, අභිමොකඛිපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං -පෙ- තෙන චූච්චතී 'එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුකකඛිකස්ස සමුදයො භොතී'ති.

අකුසලවිපාකසඛිඛාරමූලකං නිට්ඨිතං.

422. කතමෙ ධම්මා අව්‍යාකතා : යස්මිං සමයෙ මනොධාතු උපපන්නා භොති කිරියා නෙව කුසලා නාකුසලා න ච කම්මවිපාකා උපෙකඛා-සහගතා රූපාරම්මණං වා -පෙ- ථොට්ඨබ්බාරම්මණං වා, යං යං වා පනාරබ්භ, තස්මිං සමයෙ සඛිඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ඡට්ඨායනනං, ඡට්ඨායනනපච්චයා එසෙසා, එසස-පච්චයා වේදනා, වේදනාපච්චයා අභිමොකෙකා, අභිමොකඛිපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං, එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුකකඛිකස්ස සමුදයො භොති

තඤ්ඤා කතමො සඛිඛාරො : යා වේතනා සඤ්ඤාතනා වේතසිතනනං, අයං චූච්චතී සඛිඛාරො.

තඤ්ඤා කතමං සඛිඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං : යං විතතං මනො මානසං -පෙ- තජ්ජාමනොධාතු, ඉදං චූච්චතී සඛිඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං -පෙ--.

එහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤනය කවරෙ යත් : යම් සිතෙක් මනසෙක් මානසයෙක් . . . තදනුරූපමනෝවිඤනධාතුවෙක් වේ ද, මේ ' සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤන ' යි කියනු ලැබේ. . . .

එහි ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනාව කවරෙ යත් : යම් කායිකඅසාතයෙක් කායිකදුඃඛයෙක් කායසම්ඵස්සජ වූ අසාතදුඃඛවෙදයිතයෙක් කායසම්ඵස්සජ වූ අසාතදුඃඛවෙදනායෙක් වේ ද, මේ ' ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනා ' යි කියනු ලැබේ.

එහි වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් භවය කවරෙ යත් : වෙදනාව තබා සංඥස්කන්ධය සංස්කාරස්කන්ධය විඤනස්කන්ධය යි. මේ ' වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් භව ' යි කියනු ලැබේ. . . . එයින් කියනු ලැබෙයි ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති ' යි.

420. අව්‍යාකෘතධර්මයෝ කවරහ යත් : යම් කලෙක අකුශලකර්මය කළ බැවින් රූප කළ බැවින් රූපාලම්භන වේවයි . . . ස්ප්‍රෂ්ඨව්‍යාලම්භන වේවයි, යළි යම් යම් අරමුණක් හෝ ඇඳබැ උපෙක්ෂාසහගත වූ විපාකමනෝවිඤනධාතුව උපදනේ වේ ද, එසමයෙහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤනය වෙයි, විඤනප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡෂ්ඨායතනය වෙයි, ඡෂ්ඨායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනාව වෙයි, වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂය වෙයි, අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ . . . එයින් කියනු ලැබෙයි ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති ' යි.

421. අව්‍යාකෘතධර්මයෝ කවරහ යත් : යම් කලෙක අකුශලකර්මය කළ බැවින් රූප කළ බැවින් රූපාලම්භන වේවයි . . . ධර්මාලම්භන වේවයි යම් යම් අරමුණක් හෝ ඇඳබැ උපෙක්ෂාසහගත වූ විපාකමනෝවිඤනධාතුව උපදනේ වේ ද, එසමයෙහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤනය වෙයි, විඤනප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡෂ්ඨායතනය වෙයි, ඡෂ්ඨායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනාව වෙයි, වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂය වෙයි, අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. . . . එයින් කියනු ලැබෙයි ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති ' යි.

අකුසලවිපාකසංඛාරමූලකය නිමි.

422. අව්‍යාකෘතධර්මයෝ කවරහ යත් : යම් කලෙක රූපාලම්භන වේවයි . . . ස්ප්‍රෂ්ඨව්‍යාලම්භන වේවයි යළි යම් යම් අරමුණක් හෝ ඇඳබැ උපෙක්ෂාසහගත වූ නො ම කුශල වූ අකුශල නො වූ නො ද කර්මවිපාක වූ ක්‍රියාමනෝවිඤනධාතුව උපදනේ වේ ද, එසමයෙහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤනය වෙයි, විඤනප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡෂ්ඨායතනය වෙයි, ඡෂ්ඨායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනාව වෙයි, වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂය වෙයි, අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. මෙසේ මේ සියලු දුඃඛරාශිහුගේ සමුදය වේ.

එහි සංස්කාරය කවරෙ යත් : යම් වෙතනාවක් සඤ්චෙතනාවක් සිතන ලද බවෙක් වේ ද ' මේ ' සංස්කාර ' යි කියනු ලැබේ.

එහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤනය කවරෙ යත් : යම් චිත්තයෙක් මනසෙක් මානසයෙක් . . . තදනුරූපමනෝවිඤනධාතුවක් වේ ද, මේ ' සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤන ' යි කියනු ලැබේ. . . .

තත්ථ කතමා එසසපච්චයා වේදනා: යං චේතසිකං නෙවසාතං නාසාතං චේතොසල්ඵසාජං අදුක්ඛමසුඛං වේදසිතං චේතොසල්ඵසාජා අදුක්ඛමසුඛා වේදනා, අයං චූළච්චි එසසපච්චයා වේදනා.

තත්ථ කතමො වේදනාපච්චයා අභිමොකෙතො: යො විතතසස අභිමොකෙතො අභිමුච්චනා තදභිමුතතතා, අයං චූළච්චි වේදනාපච්චයා අභිමොකෙතො.

තත්ථ කතමො අභිමොකඤ්ච්චයා භවො: ඊපෙතො අභිමොකං වේදනාකඤ්චො සඤ්ඤාකඤ්චො සඛ්ඛාරකඤ්චො විඤ්ඤාණකඤ්චො අයං චූළච්චි අභිමොකඤ්ච්චයා භවො. -පෙ- තෙන චූළච්චි එච්චමෙනසස කෙච්ච්චයා දුක්ඛකඤ්චිසස සමුදයො භොතී'ති.

423. කතමෙ ධම්මා අව්‍යාකතා: යසමිං යමයෙ මනොවිඤ්ඤාණධාතූ උප්පන්නා භොති කිරියා නෙව කුසලා නාකුසලා න ච කම්මවිපාකා සොමනසසභගතා රූපාරම්මණං වා. -පෙ- ධම්මාරම්මණං වා යං යං වා පනාරබ්භ. තසමිං සමයෙ සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ඡට්ඨායතනං, ඡට්ඨායතනපච්චයා එසෙසා, එසසපච්චයා වේදනා, වේදනාපච්චය අභිමොකෙතො, අභිමොකඤ්ච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං -පෙ- තෙන චූළච්චි 'එච්චමෙනසස කෙච්ච්චයා දුක්ඛකඤ්චිසස සමුදයො භොතී'ති.

424. කතමෙ ධම්මා අව්‍යාකතා: යසමිං සමයෙ මනොවිඤ්ඤාණධාතූ උප්පන්නා භොති කිරියා නෙවකුසලා නාකුසලා න ච කම්මවිපාකා උපෙකඤ්චාසභගතා රූපාරම්මණං වා -පෙ- ධම්මාරම්මණං වා යං යං වා පනාරබ්භ. තසමිං සමයෙ සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ඡට්ඨායතනං, ඡට්ඨායතනපච්චයා එසෙසා, එසසපච්චයා වේදනා වේදනාපච්චයා අභිමොකෙතො, අභිමොකඤ්ච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං, -පෙ- තෙන චූළච්චි 'එච්චමෙනසස කෙච්ච්චයා දුක්ඛකඤ්චිසස සමුදයො භොතී'ති.

425. කතමෙ ධම්මා අව්‍යාකතා: යසමිං සමයෙ මනොවිඤ්ඤාණධාතූ උප්පන්නා භොති කිරියා නෙවකුසලා නාකුසලා න ච කම්මවිපාකා සොමනසසභගතා ඤ්ඤාණසම්පසුතතා රූපාරම්මණං වා -පෙ- ධම්මාරම්මණං වා යං යං වා පනාරබ්භ. තසමිං සමයෙ සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ඡට්ඨායතනං, ඡට්ඨායතනපච්චයා එසෙසා, එසසපච්චයා වේදනා, වේදනාපච්චයා පසාදො, පසාදපච්චයා අභිමොකෙතො, අභිමොකඤ්ච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං -පෙ- තෙන චූළච්චි 'එච්චමෙනසස කෙච්ච්චයා දුක්ඛකඤ්චිසස සමුදයො භොතී'ති.

එහි ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනාව කවර යත් : චෛතසික වූ යම් නො ම සාත වූ අසාත නො වූ වෙනොසම්ඵස්සයෙන් උපන් අදුක්ඛමසුඛවෙදයිතයෙක් වෙනොසම්ඵස්සයෙන් උපන් අදුක්ඛමසුඛවෙදනාවක් වේ ද, මේ ' ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනා ' යි කියනු ලැබේ.

එහි වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂය කවර යත් : චිත්තයාගේ යම් නිශ්චයෙක් නිශ්චයාකාරයෙක් ඒ අරමුණෙහි නිශ්චිත බවෙක් වේ ද, මේ ' වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් අධි මොක්ෂ ' යි කියනු ලැබේ.

එහි අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භවය කවර යත් : අධිමොක්ෂය තබා වෙදනාස්කන්ධය සංඥස්කන්ධය සංස්කාරස්කන්ධය විඤ්ඤාස්කන්ධය යි. මේ අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භව ' යි කියනු ලැබේ. . . . එයින් කියනු ලැබෙයි ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති ' යි.

423. අව්‍යාකෘතධර්මයෝ කවරහ යත් : යම් කලෙක රූපාලම්බන වේවයි . . . ධර්මාලම්බන වේවයි යළි යම් යම් අරමුණක් හෝ අරුතැ සොමනස්සසහගත වූ නො ම කුසල් වූ අකුසල් නො වූ නො ද කර්මවිපාක වූ ක්‍රියාමනෝවිඤ්ඤාධාතුව උපදනේ වේ ද, එසමයෙහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤා වෙයි, විඤ්ඤාප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාම ප්‍රත්‍යයෙන් ඡෂ්ඨායතනය වෙයි, ඡෂ්ඨායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනාව වෙයි, වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂය වෙයි, අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ . . . එයින් කියනු ලැබෙයි ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති ' යි.

424. අව්‍යාකෘතධර්මයෝ කවරහ යත් : යම් කලෙක රූපාලම්බන වේවයි . . . ධර්මාලම්බන වේවයි. යළි යම් යම් අරමුණක් හෝ අරුතැ උපෙක්ෂාසහගත වූ නො ම කුසල වූ අකුසල නො වූ නො ද කර්මවිපාක වූ ක්‍රියාමනෝවිඤ්ඤාධාතුව උපදනේ වේ ද එසමයෙහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤා වෙයි, විඤ්ඤාප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡෂ්ඨායතනය වෙයි, ඡෂ්ඨායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනාව වෙයි, වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂය වෙයි, අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි. භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. . . . එයින් කියනු ලැබෙයි ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති ' යි.

425. අව්‍යාකෘතධර්මයෝ කවරහ යත් : යම් කලෙක රූපාලම්බන වේවයි . . . ධර්මාලම්බන වේවයි යළි යම් යම් අරමුණක් හෝ අරුතැ නො ම කුසල් වූ අකුසල් නො වූ නො ද කර්මවිපාක වූ සොමනස් සහගියා වූ ඤ්ඤාසම්ප්‍රසක්ත වූ ක්‍රියාමනෝවිඤ්ඤාධාතුව උපදනේ වේ ද, එසමයෙහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤා වෙයි, විඤ්ඤාප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡෂ්ඨායතනය වෙයි, ඡෂ්ඨායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශ ප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනාව වෙයි, වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රසාදය වෙයි, ප්‍රසාදප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂය වෙයි, අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. . . . එයින් කියනු ලැබෙයි ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති ' යි.

426. කතමෙ ධම්මා අව්‍යාකතා : යස්මිං සමයෙ මනෝවිඤ්ඤාණධාතු උපපන්නා භොති කිරියං නෙවකුසලං නාකුසලං න ච කම්මවිපාකා සොමනස්සසහගතා ඤාණසම්පයුත්තා සසඛ්ඛාරෙන -පෙ- සොමනස්සසහගතා ඤාණවිපයුත්තා -පෙ- උපෙකිංසහගතා ඤාණසම්පයුත්තා -පෙ- උපෙකිංසහගතා ඤාණසම්පයුත්තා සසඛ්ඛාරෙන -පෙ- උපෙකිංසහගතා ඤාණවිපයුත්තා සසඛ්ඛාරෙන රූපාරම්මණං වා -පෙ- ධම්මාරම්මණං වා යං යං වා පනාරභි නස්මිං සමයෙ සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ඡ්චාර්යනනං, ඡ්චාර්යනනපච්චයා එස්සො, එස්සපච්චයා වේදනා, වේදනාපච්චයා පසාදො, පසාදපච්චයා අභිමොකෙකා, අභිමොකපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං -පෙ- තෙන චූච්චති 'එවමෙනස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකකිකස්ස සමුදයො භොති'ති.

427. කතමෙ ධම්මා අව්‍යාකතා : යස්මිං සමයෙ රූපාවචරං ක්‍ෂානං භාවෙති කිරියං නෙවකුසලං නාකුසලං න ච කම්මවිපාකං දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරං, විච්චේව කාමෙහී -පෙ- පඨමං ක්‍ෂානං උපසම්පජ්ජ විහරති පඨවිකසිණං. තස්මිං සමයෙ සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ඡ්චාර්යනනං, ඡ්චාර්යනනපච්චයා එස්සො, එස්සපච්චයා වේදනා, වේදනාපච්චයා පසාදො, පසාදපච්චයා අභිමොකෙකා, අභිමොකපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං -පෙ- තෙන චූච්චති 'එවමෙනස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකකිකස්ස සමුදයො භොති'ති.

428. කතමෙ ධම්මා අව්‍යාකතා : යස්මිං සමයෙ රූපාවචරං ක්‍ෂානං භාවෙති කිරියං නෙවකුසලං නාකුසලං න ච කම්මවිපාකං දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරං, විනක්ඛවිමාර්ගනං චූපසම්මා -පෙ- දුතීයං ක්‍ෂානං -පෙ- චතුත්ථං ක්‍ෂානං -පෙ- පඨමං ක්‍ෂානං -පෙ- පඤ්චමං ක්‍ෂානං උපසම්පජ්ජ විහරති පඨවිකසිණං. තස්මිං සමයෙ සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ඡ්චාර්යනනං, ඡ්චාර්යනනපච්චයා එස්සො, එස්සපච්චයා වේදනා, වේදනාපච්චයා පසාදො, පසාදපච්චයා අභිමොකෙකා, අභිමොකපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං -පෙ- තෙන චූච්චති 'එවමෙනස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකකිකස්ස සමුදයො භොති'ති.

429. කතමෙ ධම්මා අව්‍යාකතා : යස්මිං සමයෙ අරූපාවචරං ක්‍ෂානං භාවෙති කිරියං නෙව කුසලං නාකුසලං න ච කම්මවිපාකං දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරං සබ්බසො ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං සමතික්ඛමම් නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසඤ්ඤාසහගතං සුඛස්ස ච පහානා -පෙ- චතුත්ථං ක්‍ෂානං උපසම්පජ්ජ විහරති. තස්මිං සමයෙ සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ඡ්චාර්යනනං, ඡ්චාර්යනනපච්චයා එස්සො, එස්සපච්චයා වේදනා, වේදනාපච්චයා පසාදො, පසාදපච්චයා අභිමොකෙකා,¹ අභිමොකපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං -පෙ- තෙන චූච්චති 'එවමෙනස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකකිකස්ස සමුදයො භොති'ති.

1. අභිමොකො - සිපාවි,

426. අව්‍යාකෘතධර්මයෝ කවරහ යත් : යම් කලෙක නො ම කුසල් වූ අකුසල් නො වූ නො ද කර්මවිපාක වූ සොම්නස් සහගීය ඥානසම්ප්‍රයුක්ත වූ ක්‍රියාමනෝවිඥාන ධාතුව සභිඛාර සහිත ව උපදනේ වේ ද . . . සොම්නස් සහගීය ඥානවිප්‍රයුක්ත වූ . . . සොම්නස් සහගීය ඥානවිප්‍රයුක්ත වූ (ක්‍රියාමනෝවිඥානධාතුව) සභිඛාර සහිත ව . . . උපෙක්ෂාසහගත ඥානසම්ප්‍රයුක්ත වූ . . . උපෙක්ෂාසහගත ඥානසම්ප්‍රයුක්ත වූ (ක්‍රියා මනෝවිඥානධාතුව) සභිඛාර සහිත ව . . . උපෙක්ෂා සහගත ඥානවිප්‍රයුක්ත වූ . . . රූපාලම්බන වේවයි . . . ධර්මාලම්බන වේවයි යළි යම් යම් අරමුණක් හෝ ඇඳැ උපෙක්ෂාසහගත ඥානවිප්‍රයුක්ත වූ (ක්‍රියාමනෝවිඥානධාතුව) සභිඛාර සහිත ව උපදනේ වේ ද, එසමයෙහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඥනය වෙයි, විඥනප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡේද්‍යායතනය වෙයි, ඡේද්‍යායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශ ප්‍රත්‍යයෙන් වේදනාව වෙයි, වේදනාප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රසාදය වෙයි, ප්‍රසාදප්‍රත්‍යයෙන් අධි මොක්ෂය වෙයි, අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාති ප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. . . එයින් කියනු ලැබෙයි ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො හොති ' යි.

427. අව්‍යාකෘතධර්මයෝ කවරහ යත් : යම් කලෙක නො ම කුසල් වූ අකුසල් නො වූ නො ද කර්මවිපාක වූ ඉහාත්මයෙහි සුඛවිභරණ ඇති රූපාවචර ක්‍රියාධ්‍යානය වඩා ද, කාමයන්ගෙන් වෙන් ව ම . . . පඨවිකසිණ ප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඥනය වෙයි, විඥනප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාම ප්‍රත්‍යයෙන් ඡේද්‍යායතනය වෙයි, ඡේද්‍යායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වේදනාව වෙයි, වේදනාප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රසාදය වෙයි, ප්‍රසාදප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂය වෙයි, අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. . . එයින් කියනු ලැබෙයි ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො හොති ' යි.

428. අව්‍යාකෘතධර්මයෝ කවරහ යත් : යම් කලෙක නො ම කුසල් වූ අකුසල් නො වූ නො ද කර්මවිපාක වූ ඉහාත්මයෙහි සුඛවිභරණ ඇති රූපාවචර ක්‍රියාධ්‍යානය වඩා ද, විතර්කවිචාරයන්ගේ සන්තිදීමෙන් . . . ද්විතීය ධ්‍යානයට . . . චතුර්ථධ්‍යානයට . . . ප්‍රථමධ්‍යානයට . . . පඨවිකසිණපඤ්චමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි සංස්කාර ප්‍රත්‍යයෙන් විඥනය වෙයි, විඥනප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡේද්‍යායතනය වෙයි, ඡේද්‍යායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වේදනාව වෙයි, වේදනා ප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රසාදය වෙයි, ප්‍රසාදප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂය වෙයි, අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ . . . එයින් කියනු ලැබෙයි ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො හොති ' යි.

429. අව්‍යාකෘතධර්මයෝ කවරහ යත් : යම් කලෙක නො ම කුසල් වූ අකුසල් නො වූ නො ද කර්මවිපාක වූ ඉහාත්මයෙහි සුඛවිභරණ ඇති අරූපාවචර ක්‍රියාධ්‍යානය වඩා ද සර්වප්‍රකාරයෙන් ආකිඤ්චඤ්ඤයතනය ඉක්මවා සුඛයාගේ ද ප්‍රභාණයෙන් . . නෙවසඤ්ඤනාසඤ්ඤයතන සංඥ සහගත වූ චතුර්ථධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඥනය වෙයි, විඥනප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡේද්‍යායතනය වෙයි, ඡේද්‍යායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වේදනාව වෙයි, වේදනාප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රසාදය වෙයි, ප්‍රසාදප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂය වෙයි, අධිමොක්ෂ ප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. . . එයින් කියනු ලැබෙයි ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො හොති ' යි.

430. නසමීං සමයෙ සඛිංරපච්චයා විඤ්ඤාණං සඛිංරභෙතුකං. විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං විඤ්ඤාණභෙතුකං, නාමපච්චයා ඡට්ඨායතනං නාමභෙතුකං, ඡට්ඨායතනපච්චයා එසෙසා ඡට්ඨායතනභෙතුකො, එසාපච්චයා වේදනා එසාභෙතුකා, වේදනාපච්චයා පසාදො, පසාදපච්චයා අභිමොකො,¹ අභිමොකපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං. -පෙ- තෙන චූච්චතී 'එවමෙනස්ස කෙවලස්ස දුකකිකිකස්ස සමුදයො භොතී'ති.

431. නසමීං සමයෙ සඛිංරපච්චයා විඤ්ඤාණං සඛිංරසමප්පත්තං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං විඤ්ඤාණසමප්පත්තං, නාමපච්චයා ඡට්ඨායතනං නාමසමප්පත්තං, ඡට්ඨායතනපච්චයා එසෙසා ඡට්ඨායතනසමප්පත්තො, එසාපච්චයා වේදනා එසාසමප්පත්තා, වේදනාපච්චයා පසාදො, පසාදපච්චයා අභිමොකො,¹ අභිමොකපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං. -පෙ- තෙන චූච්චතී 'එවමෙනස්ස කෙවලස්ස දුකකිකිකස්ස සමුදයො භොතී'ති.

432. නසමීං සමයෙ සඛිංරපච්චයා විඤ්ඤාණං විඤ්ඤාණපච්චයා'පි සඛිංරො, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං නාමපච්චයා'පි විඤ්ඤාණං, නාමපච්චයා ඡට්ඨායතනං ඡට්ඨායතනපච්චයා'පි නාමං, ඡට්ඨායතනපච්චයා එසෙසා එසාපච්චයා'පි ඡට්ඨායතනං, එසාපච්චයා වේදනා වේදනාපච්චයා'පි එසෙසා, වේදනාපච්චයා පසාදො පසාදපච්චයා'පි වේදනා, පසාදපච්චයා අභිමොකො,¹ අභිමොකපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං. -පෙ- තෙන චූච්චතී 'එවමෙනස්ස කෙවලස්ස දුකකිකිකස්ස සමුදයො භොතී'ති

කිසියොසඛිංරමුලකං නිට්ඨිතං.

අව්‍යාකතනිඤ්ඤාසං.

433. කතමෙ ධම්මො කුසලා: යසමීං සමයෙ කාමාවචරං කුසලං විතතං උපපත්තං භොතී සොමනස්සසහගතං ඤ්ඤාණසමප්පත්තං රූපාරම්මණං වා -පෙ- ධම්මාරම්මණං වා යං යං වා පනාරබ්බ, නසමීං සමයෙ අච්ඡාපච්චයා සඛිංරො, සඛිංරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ඡට්ඨායතනං, ඡට්ඨායතනපච්චයා එසෙසා, එසාපච්චයා වේදනා, වේදනාපච්චයා පසාදො, පසාදපච්චයා අභිමොකො,¹ අභිමොකපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං. එවමෙනස්ස කෙවලස්ස දුකකිකිකස්ස සමුදයො භොතී.

තත්ථ කතමො අච්ඡාපච්චයා සඛිංරො: යා වෙනනා සඤ්චෙනා වෙනසිත්තනං. අයං චූච්චතී අච්ඡාපච්චයා සඛිංරො -පෙ- තෙන චූච්චතී 'එවමෙනස්ස කෙවලස්ස දුකකිකිකස්ස සමුදයො භොතී'ති.

1. අභිමොකො - සිපැවි.

430. එසමයෙහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරභෙතුක වූ විඥනය වෙයි, විඥන ප්‍රත්‍යයෙන් විඥනභෙතුක වූ නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් නාමභෙතුක වූ ඡේද්‍යායතනය වෙයි, ඡේද්‍යායතනප්‍රත්‍යයෙන් ඡේද්‍යායතනභෙතුක වූ ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශභෙතුක වූ වේදනාව වෙයි, වේදනාප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රසාදය වෙයි, ප්‍රසාදප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂය වෙයි, අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. . . . එයින් කියනු ලැබෙයි ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති ' යි.

431. එසමයෙහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරසම්ප්‍රයුක්ත වූ විඥනය වෙයි, විඥන ප්‍රත්‍යයෙන් විඥනසම්ප්‍රයුක්ත වූ නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් නාමසම්ප්‍රයුක්ත වූ ඡේද්‍යායතනය වෙයි, ඡේද්‍යායතනප්‍රත්‍යයෙන් ඡේද්‍යායතනසම්ප්‍රයුක්ත වූ ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශසම්ප්‍රයුක්ත වූ වේදනාව වෙයි, වේදනාප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රසාදය වෙයි, ප්‍රසාදප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂය වෙයි, අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. . . . එයින් කියනු ලැබෙයි ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති ' යි.

432. එසමයෙහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඥනය වෙයි, විඥනප්‍රත්‍යයෙන් ද සංස්කාරය වෙයි. විඥනප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ද විඥනය වෙයි. නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡේද්‍යායතනය වෙයි, ඡේද්‍යායතනප්‍රත්‍යයෙන් ද නාමය වෙයි. ඡේද්‍යායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් ද ඡේද්‍යායතනය වෙයි. ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වේදනාව වෙයි, වේදනාප්‍රත්‍යයෙන් ද ස්පර්ශය වෙයි. වේදනාප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රසාදය වෙයි, ප්‍රසාද ප්‍රත්‍යයෙන් ද වේදනාව වෙයි. ප්‍රසාදප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂය වෙයි. අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි. භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි. ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. . . . එයින් කියනු ලැබෙයි ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති ' යි.

ත්‍රියාසංස්කාරමූලකය නිමි.

අව්‍යාකාතනිර්දේශ යි.

433. කුශලධර්මයෝ කවරහ යත් : යම් කලෙක රූපාලම්බන වේවයි . . . ධර්මාලම්බන වේවයි යළි යම් යම් අරමුණක් ඇරැබූ සොම්නස් සහගත වූ ඥානසම්ප්‍රයුක්ත වූ කාමාවචරකුශලචිත්තය උපදනේ වේ ද, එසමයෙහි අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරය වෙයි, සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඥනය වෙයි, විඥනප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡේද්‍යායතනය වෙයි, ඡේද්‍යායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වේදනාව වෙයි, වේදනාප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රසාදය වෙයි, ප්‍රසාදප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂය වෙයි, අධිමොක්ෂ ප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. මෙසේ මේ සියලු දුක්ඛස්කන්ධයාගේ සමුදය වේ.

එහි අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාර කවරෙ යත් : යම් වෙතනාවක් සඤ්චෙතනාවක් සිතන ලද බවෙක් වේ ද, මේ ' අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාර ' යි කියනු ලැබේ. . . . එයින් කියනු ලැබෙයි ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති ' යි.

තස්මිං සමයෙ අවිජ්ජාපච්චයා සඛ්ඛාරො, සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ඵසො, ඵසපච්චයා වේදනා, වේදනාපච්චයා පසාදො, පසාදපච්චයා අධිමොකො, අධිමොකපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං. -පෙ- තෙන චූච්චතී ඵචමේතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකකික්ඛස්ස සමුදයො භොතී'ති.

තස්මිං සමයෙ අවිජ්ජාපච්චයා සඛ්ඛාරො, සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමරූපං, නාමරූපපච්චයා ජට්ඨායතනං, ජට්ඨායතන පච්චයා ඵසො, ඵසපච්චයා වේදනා, වේදනාපච්චයා පසාදො, පසාද- පච්චයා අධිමොකො, අධිමොකපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං -පෙ- තෙන චූච්චතී ඵචමේතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකකික්ඛස්ස සමුදයො භොතී'ති.

තස්මිං සමයෙ අවිජ්ජාපච්චයා සඛ්ඛාරො, සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමරූපං, නාමරූපපච්චයා සලායතනං, ජට්ඨායතන පච්චයා ඵසො, ඵසපච්චයා වේදනා, වේදනාපච්චයා පසාදො, පසාදපච්චයා අධිමොකො, අධිමොකපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං -පෙ- තෙන චූච්චතී 'ඵචමේතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකකික්ඛස්ස සමුදයො භොතී'ති.

434. කතමෙ ධම්මා කුසලා : යස්මිං සමයෙ කාමාවචරං කුසලං විතතං උපපන්නං භොතී සොමනස්සසභගතං ඤ්ඤාණසම්පයුත්තං සසඛ්ඛාරෙන -පෙ- සොමනස්සසභගතං ඤ්ඤාණවිපසයුත්තං -පෙ- සොම- නස්සසභගතං ඤ්ඤාණවිපසයුත්තං සසඛ්ඛාරෙන -පෙ- උපෙක්ඛාසභගතං ඤ්ඤාණසම්පයුත්තං -පෙ- උපෙක්ඛාසභගතං ඤ්ඤාණසම්පයුත්තං සසඛ්ඛාරෙන -පෙ- උපෙක්ඛාසභගතං ඤ්ඤාණවිපසයුත්තං -පෙ- උපෙක්ඛාසභගතං ඤ්ඤාණවිපසයුත්තං සසඛ්ඛාරෙන රූපාරම්මණං වා -පෙ- ධම්මාරම්මණං වා යං යං වා පනාරබ්භ, තස්මි සමයෙ අවිජ්ජාපච්චයා සඛ්ඛාරෙ, සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ජට්ඨායතනං, ජට්ඨායතනපච්චයා ඵසො, ඵසපච්චයා වේදනා, වේදනාපච්චයා පසාදො, පසාදපච්චයා අධිමොකො අධිමොකපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං -පෙ- තෙන චූච්චතී 'ඵචමේතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකකික්ඛස්ස සමුදයො භොතී'ති.

435. කතමෙ ධම්මා කුසලා : යස්මිං සමයෙ රූපුපපතතියා මහං භාවෙති විච්චේචි කාමෙහි -පෙ- පඨමං ක්ඛානං උපසම්පජ්ජි විහරති පඨවිකසිණං. තස්මිං සමයෙ අවිජ්ජාපච්චයා සඛ්ඛාරෙ, සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ජට්ඨායතනං, ජට්ඨා- යතනපච්චයා ඵසො, ඵසපච්චයා වේදනා, වේදනාපච්චයා පසාදො, පසාදපච්චයා අධිමොකො, අධිමොකපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං -පෙ- තෙන චූච්චතී 'ඵචමේතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකකික්ඛස්ස සමුදයො භොතී'ති.

436. කතමෙ ධම්මා කුසලා: යසම් සමයෙ රුජුපපතතීයා මග්ගං භාවෙති. විතකකම්චාරුතං වූපසමා -පෙ- දුතීයං ක්කානං -පෙ- තතීයං ක්කානං -පෙ- චතුස්සං ක්කානං -පෙ- පඨමං ක්කානං -පෙ- පඤ්චමං ක්කානං උපසමපජ්ජ විහරති පඨවිකසිණං. තසම් සමයෙ අවිජ්ජාපවටයා සඛ්ඛාරෙ, සඛ්ඛාරපවටයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපවටයා නාමං, නාමපවටයා ඡට්ඨායතනං, ඡට්ඨායතනපවටයා එසෙසා, එසසපවටයා වේදනා, වේදනාපවටයා පසාදෙ, පසාදපවටයා අඛිමොකෙකා, අඛිමොකපවටයා භවො, භවපවටයා ජාතී, ජාතීපවටයා ජරාමරණං -පෙ- තෙන වූච්චති 'එච්චමෙතස්ස කෙච්චලස්ස දුකකකකකස්ස සමුදයො භොතී'ති.

437. කතමෙ ධම්මා කුසලා: යසම් සමයෙ අරුජුපපතතීයා මග්ගං භාවෙති. සබ්බසො අකිඤ්චඤ්ඤායතනං සමතීකකම්ම නෙවසඤ්ඤා-නාසඤ්ඤායතනසඤ්ඤාසහගතං සුඛස්ස ච පභානා -පෙ- චතුස්සං ක්කානං උපසමපජ්ජ විහරති. තසම් සමයෙ අවිජ්ජාපවටයා සඛ්ඛාරෙ, සඛ්ඛාර-පවටයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපවටයා නාමං, නාමපවටයා ඡට්ඨායතනං, ඡට්ඨායතනපවටයා එසෙසා, එසසපවටයා වේදනා, වේදනාපවටයා පසාදෙ, පසාදපවටයා අඛිමොකෙකා, අඛිමොකපවටයා භවො, භවපවටයා ජාතී, ජාතීපවටයා ජරාමරණං -පෙ- තෙන වූච්චති 'එච්චමෙතස්ස කෙච්චලස්ස දුකකකකකස්ස සමුදයො භොතී'ති.

438. කතමෙ ධම්මා කුසලා: යසම් සමයෙ ලොකුත්තරං ක්කානං භාවෙති නිශ්ශාන්තිකං අපවයගාමිං දිට්ඨිගතානං පභානාය පඨමාය භුමීයා පතතීයා විච්චෙව්ව කාමෙහි -පෙ- පඨමං ක්කානං උපසමපජ්ජ විහරති දුකකාපට්ඨපදං දකුභිඤ්ඤං, තසම් සමයෙ අවිජ්ජාපවටයා සඛ්ඛාරෙ, සඛ්ඛාරපවටයා විඤ්ඤාණං විඤ්ඤාණපවටයා නාමං, නාමපවටයා ඡට්ඨායතනං, ඡට්ඨායතනපවටයා එසෙසා, එසසපවටයා වේදනා, වේදනා-පවටයා පසාදෙ, පසාදපවටයා අඛිමොකෙකා, අඛිමොකපවටයා භවො, භවපවටයා ජාතී, ජාතීපවටයා ජරාමරණං. එච්චමෙතෙසං ධම්මානං සමුදයො භොතී.

තස්ස කතමො අවිජ්ජාපවටයා සඛ්ඛාරෙ: යා වේතනා සඤ්ඤානනා වේතසිතතතං අයං වූච්චති අවිජ්ජාපවටයා සඛ්ඛාරෙ -පෙ- එච්චමෙතෙසං ධම්මානං සබ්බතී භොතී, සමාගමො භොතී, සමොධානං භොතී, පාකුභාමො භොතී. තෙන වූච්චති 'එච්චමෙතෙසං ධම්මානං සමුදයො භොතී'ති.

439. කතමෙ ධම්මා අච්චාකතා: යසම් සමයෙ කාමාච්චරස්ස කුසලස්ස කමමස්ස කතතතා උපචීතතතා විපාකං චකචුච්චඤ්ඤාණං උපපතතං භොතී උපෙකකාසහගතං රූපාරම්මණං, තසම් සමයෙ කුසල මූලපවටයා සඛ්ඛාරෙ, සඛ්ඛාරපවටයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපවටයා නාමං, නාමපවටයා ඡට්ඨායතනං, ඡට්ඨායතනපවටයා එසෙසා, එසසපවටයා වේදනා, වේදනාපවටයා භවො, භවපවටයා ජාතී, ජාතීපවටයා ජරාමරණං. එච්චමෙතස්ස කෙච්චලස්ස දුකකකකකස්ස සමුදයො භොතී.

තස්ස කතමො කුසලමූලපවටයා සඛ්ඛාරෙ: යා වේතනා සඤ්ඤානනා වේතසිතතතං අයං වූච්චති කුසලමූලපවටයා සඛ්ඛාරෙ -පෙ- තෙන වූච්චති 'එච්චමෙතස්ස කෙච්චලස්ස දුකකකකකස්ස සමුදයො භොතී'ති.

436. කුශලධර්මයෝ කවරහ යත් : යම් කලෙක රූපභවොත්පත්තිය පිණිස මාර්ගය වඩා ද, විකර්කවිචාරයන් සන්තිදීමෙන් . . . ද්විතීයධ්‍යානයට . . . තෘතීය ධ්‍යානයට . . . චතුර්ධ්‍යානයට . . . ප්‍රථමධ්‍යානයට . . . පඨවිකසිණ පඤ්චමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරය වෙයි, සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ජනය වෙයි, විඤ්ජනප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡෂ්ඨායතනය වෙයි, ඡෂ්ඨායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වේදනාව වෙයි, වේදනා ප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රසාදය වෙයි, ප්‍රසාදප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂය වෙයි, අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. . . එයින් කියනු ලැබෙයි ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො හොති ' යි.

437. කුශලධර්මයෝ කවරහ යත් : යම් කලෙක අරූපභවොත්පත්තිය පිණිස මාර්ගය වඩා ද, සර්වප්‍රකාරයෙන් ආකිඤ්චඤ්ඤයතනය ඉක්මවා නෙවසඤ්ඤ-නාසඤ්ඤයතනසංඤ සහගත වූ සුඛයාගේ ද ප්‍රභාණයෙන් . . . චතුර්ධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරය වෙයි, සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ජනය වෙයි, විඤ්ජනප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡෂ්ඨායතනය වෙයි, ඡෂ්ඨායතන ප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වේදනාව වෙයි, වේදනාප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රසාදය වෙයි, ප්‍රසාදප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂය වෙයි, අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. . . එයින් කියනු ලැබෙයි ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො හොති ' යි.

438. කුශලධර්මයෝ කවරහ යත් : යම් කලෙක දෘෂ්ටිගතයන්ගේ ප්‍රභාණය පිණිස ප්‍රථමභූමියට පැමිණීම පිණිස නෛර්යාණික වූ අපවයගාමී වූ ලොකොක්තරධ්‍යානය වඩා ද, කාමයන්ගෙන් වෙන් ව ම . . . දුක් වූ ප්‍රතිපද ඇති ලැයි වූ අභිඤ්ඤ ඇති ප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරය වෙයි, සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ජනය වෙයි, විඤ්ජනප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡෂ්ඨායතනය වෙයි, ඡෂ්ඨායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වේදනාව වෙයි, වේදනාප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රසාදය වෙයි, ප්‍රසාදප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂය වෙයි, අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. මෙසේ මේ ධර්මයන් ගේ සමුදය වේ.

එහි අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාර කවරෙ යත් : යම් වෙතනාවක් සඤ්චෙතනාවක් වෙතයිත බවෙක් වේ ද, මේ ' අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාර ' යි කියනු ලැබේ. . . මෙසේ මේ ධර්මයන්ගේ සධගතිය වෙයි, සමාගමය වෙයි, සමොධානය වෙයි, පහළවීම වේ. එහෙයින් කියනු ලැබෙයි ' එවමෙතෙසං ධම්මානං සමුදයො හොති ' යි.

439. අවිද්‍යාකෘතධර්මයෝ කවරහ යත් : යම් කලෙක කාමාවචරකුශලකර්මය කළ බැවින් රූප කළ බැවින් රූපාලම්බන වූ උපෙක්ෂාසහගත විපාක වක්ෂුර්විඤ්ජනය උපදනේ වේ ද, එසමයෙහි කුශලමූලප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරය වෙයි, සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ජනය වෙයි, විඤ්ජනප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡෂ්ඨායතනය වෙයි, ඡෂ්ඨායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වේදනාව වෙයි, වේදනා ප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. මෙසේ සියලු දුඃඛස්කන්ධයාගේ සමුදය වේ.

එහි කුශලමූලප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාර කවරෙ යත් : යම් වෙතනාවක් සඤ්චෙතනාවක් වෙතයිත බවෙක් වේ ද, මේ ' කුශලමූලප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාර ' යි කියනු ලැබේ. . . එහෙයින් කියනු ලැබෙයි ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො හොති ' යි.

440. කතමෙ ධම්මා අව්‍යාකතා: යස්මිං සමයෙ කාමාවචරස්ස කුසලස්ස කමමස්ස කතතතා උපචිතතතා විපාකං සොතවිඤ්ඤාණං උපපන්නං හොති උපෙකකාසභගතං සඤ්ජරමමණං -පෙ- භානවිඤ්ඤාණං උපපන්නං හොති උපෙකකාසභගතං ගකාරමමණං -පෙ- ජීවහාවිඤ්ඤාණං උපපන්නං හොති උපෙකකාසභගතං රසාරමමණං -පෙ- කායවිඤ්ඤාණං උපපන්නං හොති සුඛසභගතං ථොට්ඨබ්බාරමමණං, තස්මිං සමයෙ කුසලමුලපච්චයා සඛිංඤ්, සඛිංඤ්පච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ඡට්ඨායතනං, ඡට්ඨායතනපච්චයා එසෙසා, එස්සපච්චයා වෙදනා, වෙදනාපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාති, ජාතිපච්චයා ජරුමරණං. -පෙ- තෙන චූළවති 'එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකකකිස්ස සමුදයො හොති' ති.

441. කතමෙ ධම්මා අව්‍යාකතා: යස්මිං සමයෙ කාමාවචරස්ස කුසලස්ස කමමස්ස කතතතා උපචිතතතා විපාකා මනොධාතු උපපන්නා හොති උපෙකකාසභගතා රූපාරමමණං වා -පෙ- ථොට්ඨබ්බාරමමණං වා යං යං වා පනාරබ්භ, තස්මිං සමයෙ කුසලමුලපච්චයා සඛිංඤ්, සඛිංඤ්-පච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ඡට්ඨායතනං, ඡට්ඨායතනපච්චයා එසෙසා, එස්සපච්චයා වෙදනා, වෙදනාපච්චයා අභිමොකෙඛා, අභිමොකඛපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාති, ජාතිපච්චයා ජරුමරණං -පෙ- තෙන චූළවති 'එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකකකිස්ස සමුදයො හොති' ති.

442. කතමෙ ධම්මා අව්‍යාකතා: යස්මිං සමයෙ කාමාවචරස්ස කුසලස්ස කමමස්ස කතතතා උපචිතතතා විපාකා මනොවිඤ්ඤාණධාතු උපපන්නා හොති සොමනස්සභගතා රූපාරමමණං වා -පෙ- ධම්මා-රමමණං වා යං යං වා පනාරබ්භ. තස්මිං සමයෙ කුසලමුලපච්චයා සඛිංඤ්, සඛිංඤ්පච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ඡට්ඨායතනං, ඡට්ඨායතනපච්චයා එසෙසා, එස්සපච්චයා වෙදනා, වෙදනාපච්චයා අභිමොකෙඛා, අභිමොකඛපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාති, ජාතිපච්චයා ජරුමරණං -පෙ-. තෙන චූළවති 'එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකකකිස්ස සමුදයො හොති' ති.

443. කතමෙ ධම්මා අව්‍යාකතා: යස්මිං සමයෙ කාමාවචරස්ස කුසලස්ස කමමස්ස කතතතා උපචිතතතා විපාකා මනොවිඤ්ඤාණධාතු උපපන්නා හොති උපෙකකාසභගතා රූපාරමමණං වා -පෙ- ධම්මා-රමමණං වා යං යං වා පනාරබ්භ. තස්මිං සමයෙ කුසලමුලපච්චයා සඛිංඤ්, සඛිංඤ්පච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ඡට්ඨායතනං, ඡට්ඨායතනපච්චයා එසෙසා, එස්සපච්චයා වෙදනා, වෙදනාපච්චයා අභිමොකෙඛා, අභිමොකඛපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාති, ජාතිපච්චයා ජරුමරණං. 'එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකකකිස්ස සමුදයො හොති'.

තත්ථ කතමො කුසලමුලපච්චයා සඛිංඤ්: යා වෙනනා සඤ්ඤවනනා වෙනසිතතතං අයං චූළවති කුසලමුලපච්චයා සඛිංඤ්. -පෙ- තෙන චූළවති 'එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකකකිස්ස සමුදයො හොති' ති.

440. අව්‍යාකෘතධර්මයෝ කවරහ යත් : යම් කලෙක කාමාවචරකුශලකර්මය කළ බැවින් රැස් කළ බැවින් ශබ්දලම්බන වූ උපෙක්ෂාසහගත විපාක ශ්‍රොත්‍රවිඤ්ඤාය උපදනේ වේ ද, . . . ගන්ධාලම්බන වූ උපෙක්ෂාසහගත ස්‍රාණවිඤ්ඤාය උපදනේ වේ ද, . . . රසාලම්බන වූ උපෙක්ෂාසහගත ජිහ්වාවිඤ්ඤාය උපදනේ වේ ද . . . ස්ප්‍රෂ්ටව්‍යාලම්බන වූ සුඛසහගත කායවිඤ්ඤා උපදනේ වේ ද, එසමයෙහි කුශලමූලප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරය වෙයි, සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤාය වෙයි, විඤ්ඤාප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡේද්‍යායතනය වෙයි, ඡේද්‍යායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වේදනාව වෙයි, වේදනාප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. . . එයින් කියනු ලැබෙයි ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති ' යි.

441. අව්‍යාකෘතධර්මයෝ කවරහ යත් : යම් කලෙක කාමාවචරකුශලකර්මය කළ බැවින් රැස් කළ බැවින් රූපාලම්බන වේවයි . . . ස්ප්‍රෂ්ටව්‍යාලම්බන වේවයි යළි යම් යම් අරමුණක් හෝ ඇරැබූ උපෙක්ෂාසහගත විපාකමනෝධාතුව උපදනේ වේ ද, එසමයෙහි කුශලමූලප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරය වෙයි, සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤාය වෙයි, විඤ්ඤාප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡේද්‍යායතනය වෙයි, ඡේද්‍යායතන ප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වේදනාව වෙයි, වේදනාප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂය වෙයි, අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාති ප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. . . එයින් කියනු ලැබෙයි ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති ' යි.

442. අව්‍යාකෘතධර්මයෝ කවරහ යත් : යම් කලෙක කාමාවචරකුශලකර්මය කළ බැවින් රැස් කළ බැවින් රූපාලම්බන වේවයි . . . ධර්මාලම්බන වේවයි යළි යම් යම් අරමුණක් හෝ ඇරැබූ සොම්නස් සහගීය මනෝවිඤ්ඤාධාතුව උපදනේ වේ ද, එසමයෙහි කුශලමූලප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරය වෙයි, සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤාය වෙයි, විඤ්ඤා ප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡේද්‍යායතනය වෙයි, ඡේද්‍යායතනප්‍රත්‍යයෙන් වේදනාව වෙයි, වේදනාප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂය වෙයි, අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. . . එයින් කියනු ලැබෙයි ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති ' යි.

443. අව්‍යාකෘතධර්මයෝ කවරහ යත් : යම් කලෙක කාමාවචරකුශලකර්මය කළ බැවින් රැස් කළ බැවින් රූපාලම්බන වේවයි . . . ධර්මාලම්බන වේවයි යළි යම් යම් අරමුණක් හෝ ඇරැබූ උපෙක්ෂාසහගත විපාකමනෝවිඤ්ඤාධාතුව උපදනේ වේ ද, එසමයෙහි කුශලමූලප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරය වෙයි, සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤාය වෙයි, විඤ්ඤාප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡේද්‍යායතනය වෙයි, ඡේද්‍යායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වේදනාව වෙයි, වේදනාප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂය වෙයි, අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. . . මෙසේ මේ සියලු දුඃඛස්කන්ධයාගේ සමුදය වේ.

එහි කුශලමූලප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාර කවරෙ යත් : යම් වෙනනාවක් සඤ්චෙනනාවක් වෙනසිත බවෙක් වේ ද, මේ ' කුශලමූලප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාර ' යි කියනු ලැබේ. . . එයින් කියනු ලැබෙයි ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති ' යි.

444. කතමෙ ධම්මා අව්‍යාකතා: යසමීං සමයෙ කාමාවච්චරණං කුසලණං කමමයං කතතතා උපචිතතතා විපාකා මනොවිඤ්ඤාණධාතු උපපතතා හොති සොමනස්සසභගතා ඤාණසම්පයුතතා රූපාරම්මණං මා -පෙ- ධම්මාරම්මණං වා, යං යං වා පනාරබ්භ. තසමීං සමයෙ කුසලමුල- පච්චයා සඛ්ඛාරේ, සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ජට්ඨායනනං, ජට්ඨායනනපච්චයා එසෙසා, එසෙසපච්චයා වේදනා, වේදනාපච්චයා පසාදෙ, පසාදපච්චයා අඛිමොකෙකා, අඛිමොකකපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං. -පෙ- තෙන චූච්චතී 'එවමෙනස්ස කෙචලියං දුක්ඛකඛකියං සමුදයො හොති' තී.

445. කතමෙ ධම්මා අව්‍යාකතා: යසමීං සමයෙ කාමාවච්චරණං කුසලණං කමමයං කතතතා උපචිතතතා විපාකා මනොවිඤ්ඤාණධාතු උපපතතා හොති සොමනස්සසභගතා ඤාණසම්පයුතතා සඛ්ඛාරේන -පෙ- සොමනස්සසභගතා ඤාණවිපයුතතා -පෙ- සොමනස්සසභගතා ඤාණ- විපයුතතා සඛ්ඛාරේන -පෙ- උපෙකකාසභගතා ඤාණසම්පයුතතා-පෙ- උපෙකකාසභගතා ඤාණසම්පයුතතා සඛ්ඛාරේන-පෙ-උපෙකකාසභගතා ඤාණවිපයුතතා -පෙ- උපෙකකාසභගතා ඤාණවිපයුතතා සඛ්ඛාරේන රූපාරම්මණං මා -පෙ- ධම්මාරම්මණං වා යං යං වා පනාරබ්භ. තසමීං සමයෙ කුසලමුලපච්චයා සඛ්ඛාරේ, සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණ- පච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ජට්ඨායනනං, ජට්ඨායනනපච්චයා එසෙසා, එසෙසපච්චයා වේදනා, වේදනාපච්චයා පසාදෙ, පසාදපච්චයා අඛිමොකෙකා අඛිමොකකපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං. -පෙ- තෙන චූච්චතී 'එවමෙනස්ස කෙචලියං දුක්ඛකඛකියං සමුදයො හොති' තී.

446. කතමෙ ධම්මා අව්‍යාකතා: යසමීං සමයෙ රූපුපපතතියා මඤ්ඤා භාවෙතී විච්චෙච්ච කාමෙතී -පෙ- පඨමං ක්ඛානං උපසම්පජ්ජ විහරතී පඨවිකසිණං, තසමීං සමයෙ එසෙසා හොති -පෙ- අවිකෙකපො හොති, ඉමෙ ධම්මා කුසලා. තසෙස'ව රූපාවච්චරණං කුසලණං කමමයං කතතතා උපචිතතතා විපාකං විච්චෙච්ච කාමෙතී -පෙ- පඨමං ක්ඛානං උපසම්පජ්ජ විහරතී පඨවිකසිණං. තසමීං සමයෙ කුසලමුලපච්චයා සඛ්ඛාරේ, සඛ්ඛාර- පච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ජට්ඨායනනං ජට්ඨායනනපච්චයා එසෙසා, එසෙසපච්චයා වේදනා, වේදනාපච්චයා පසාදෙ, පසාදපච්චයා අඛිමොකෙකා, අඛිමොකකපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං -පෙ- තෙන චූච්චතී 'එවමෙනස්ස කෙචලියං දුක්ඛකඛකියං සමුදයො හොති' තී.

444. අව්‍යාකෘතධර්මයේ කවරහ යත් : යම් කලෙක කාමාවචරකුශලකර්මය කළ බැවින් රැස් කළ බැවින් රූපාලම්බන වේවයි . . . ධර්මාලම්බන වේවයි යළි යම් යම් අරමුණක් හෝ ඇඳබැ සොම්නස් සහගත ඥානසම්ප්‍රයුක්ත විපාකමනෝවිඤ්ඤාධාතුව උපදනේ වේ ද, එසමයෙහි කුශලමූලප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරය වෙයි, සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤාය වෙයි, විඤ්ඤාප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡෂ්ඨායතනය වෙයි, ඡෂ්ඨායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වේදනාව වෙයි, වේදනා ප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රසාදය වෙයි, ප්‍රසාදප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂය වෙයි, අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතීප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. . . . එයින් කියනු ලැබෙයි ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති ' යි.

445. අව්‍යාකෘතධර්මයේ කවරහ යත් : යම් කලෙක කාමාවචරකුශලකර්මය කළ බැවින් රැස් කළ බැවින් සොම්නස් සහගත ඥානසම්ප්‍රයුක්ත විපාකමනෝවිඤ්ඤා ධාතුව සංස්කාර සහිත ව උපදනේ වේ ද . . . සොම්නස් සහගත ඥානවිප්‍රයුක්ත . . . සොම්නස් සහගත ඥානවිප්‍රයුක්ත (විපාකමනෝවිඤ්ඤාධාතුව) සංස්කාර සහිත ව . . . උපෙක්ෂා සහගත ඥානසම්ප්‍රයුක්ත . . . උපෙක්ෂාසහගත ඥානසම්ප්‍රයුක්ත (විපාක මනෝවිඤ්ඤාධාතුව) සංස්කාර සහිත ව . . . උපෙක්ෂාසහගත ඥානවිප්‍රයුක්ත . . . රූපා ලම්බන වේවයි . . . ධර්මාලම්බන වේවයි යළි යම් යම් අරමුණක් හෝ ඇඳබැ උපෙක්ෂා සහගත ඥානවිප්‍රයුක්ත මනෝවිඤ්ඤාධාතුව සංස්කාර සහිත ව උපදනේ වේ ද, එසමයෙහි කුශලමූලප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරය වෙයි, සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤාය වෙයි, විඤ්ඤා ප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡෂ්ඨායතනය වෙයි, ඡෂ්ඨායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වේදනාව වෙයි, වේදනාප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රසාදය වෙයි, ප්‍රසාදප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂය වෙයි, අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතීප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. . . . එයින් කියනු ලැබෙයි ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති ' යි.

446. අව්‍යාකෘතධර්මයේ කවරහ යත් : යම් කලෙක රූපභවොත්පත්තිය පිණිස මාර්ගය වඩා ද කාමයන්ගෙන් වෙන් ව ම . . . පඨවිකසිණප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි ස්පර්ශය වෙයි . . . අවික්ෂෙපය වේ. මේ ධර්මයේ කුශලයෝ යි. එ ම රූපාවචර කුශලකර්මය කළ බැවින් රැස් කළ බැවින් කාමයන්ගෙන් වෙන් ව ම . . . විපාක මූ පඨවිකසිණප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි කුශලමූලප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරය වෙයි, සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤාය වෙයි, විඤ්ඤාප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡෂ්ඨායතනය වෙයි, ඡෂ්ඨායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශ ප්‍රත්‍යයෙන් වේදනාව වෙයි, වේදනාප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රසාදය වෙයි, ප්‍රසාදප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂය වෙයි, අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතීප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. . . . එයින් කියනු ලැබෙයි ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති ' යි.

447. කතමෙ ධම්මා අව්‍යාකතා: යස්මිං සමගෙ රුප්පපතතියා මග්ගං භාවෙති. විතකකවිචාරානං වූපසමා -පෙ- දුතියා ක්‍රිතං -පෙ- තතියං ක්‍රිතං -පෙ- චතුත්ථං ක්‍රිතං -පෙ- පඨමං ක්‍රිතං -පෙ- පඤ්චමං ක්‍රිතං උපසමපජ්ජ විහරති පඨවිකසිණං, තස්මිං සමගෙ ඵසොහොති -පෙ- අවිකෙට්ඨොහොති. ඉමෙ ධම්මා කුසලා. තස්සෙව රුපාවචරස්ස කුසලස්ස කමමස්ස කතතතා උපවිතතතා විපාකං සුඛස්ස ච පභානා -පෙ- පඤ්චමං ක්‍රිතං උපසමපජ්ජ විහරති පඨවිකසිණං. තස්මිං සමගෙ කුසලමූලපච්චයා සඛ්ඛාරො, සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ඡට්ඨායතනං, ඡට්ඨායතනපච්චයා ඵසොහොති, ඵසපච්චයා වේදනා, වේදනාපච්චයා පසාදො, පසාදපච්චයා අධිමොකෙට්ඨා, අධිමොකෙට්ඨයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං -පෙ- තෙන වූච්චති 'ඵචමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකඛකිස්ස සමුදයො හොති'ති.

448. කතමෙ ධම්මා අව්‍යාකතා: යස්මිං සමගෙ අරුප්පපතතියා මග්ගං භාවෙති, සබ්බසො අකිඤ්චඤ්ඤායතනං සමතිකකමම නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසඤ්ඤාසභගතං සුඛස්ස ච පභානා -පෙ- චතුත්ථං ක්‍රිතං උපසමපජ්ජ විහරති. තස්මිං සමගෙ ඵසොහොති -පෙ- අවිකෙට්ඨොහොති, ඉමෙ ධම්මා කුසලා. තස්සෙ'ව අරුපාවචරස්ස කුසලස්ස කමමස්ස කතතතා උපවිතතතා විපාකං සබ්බසො අකිඤ්චඤ්ඤායතනං සමතිකකමම නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසඤ්ඤාසභගතං සුඛස්ස ච පභානා -පෙ- චතුත්ථං ක්‍රිතං උපසමපජ්ජ විහරති. තස්මිං සමගෙ කුසලමූලපච්චයා සඛ්ඛාරො, සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ඡට්ඨායතනං, ඡට්ඨායතනපච්චයා ඵසොහොති, ඵසපච්චයා වේදනා, වේදනාපච්චයා පසාදො, පසාදපච්චයා අධිමොකෙට්ඨා, අධිමොකෙට්ඨයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං -පෙ- තෙන වූච්චති 'ඵචමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකඛකිස්ස සමුදයො හොති'ති.

449. කතමෙ ධම්මා අව්‍යාකතා: යස්මිං සමගෙ ලොකුතතරං ක්‍රිතං භාවෙති. නියතානිකං අපචයගාමිං දිට්ඨිගතානං පභානාය පඨමාය භූමියා පතතියා විවිච්චෙව කාමෙති -පෙ- පඨමං ක්‍රිතං උපසමපජ්ජ විහරති දුක්ඛාපට්ඨපදං දඤ්ඤානිඤ්ඤාණං. තස්මිං සමගෙ ඵසොහොති -පෙ- අවිකෙට්ඨොහොති. ඉමෙ ධම්මා කුසලා. තස්සෙ'ව ලොකුතතරස්ස කුසලස්ස ක්‍රිතස්ස කතතතා භාවිතතතා විපාකං විවිච්චෙව කාමෙති -පෙ- පඨමං ක්‍රිතං උපසමපජ්ජ විහරති දුක්ඛාපට්ඨපදං දඤ්ඤානිඤ්ඤාණං සුඤ්ඤානං. තස්මිං සමගෙ කුසලමූලපච්චයා සඛ්ඛාරො, සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං. විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ඡට්ඨායතනං, ඡට්ඨායතනපච්චයා ඵසොහොති, ඵසපච්චයා වේදනා, වේදනාපච්චයා පසාදො, පසාදපච්චයා අධිමොකෙට්ඨා, අධිමොකෙට්ඨයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං. ඵචමෙතෙසං ධම්මානං සමුදයො හොති.

447. අව්‍යාකෘතධර්මයෝ කවරහ යත් : යම් කලෙක රූපභවොත්පත්තිය පිණිස මාර්ගය වඩා ද, විතර්කවිචාරයන්ගේ සන්තිදීමෙන් . . . ද්විතීයධ්‍යානයට . . . තෘතීය ධ්‍යානයට . . . චතුර්ධ්‍යානයට . . . ප්‍රථමධ්‍යානයට . . . පදවිකසිණ පඤ්චමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි ස්පර්ශය වෙයි. . . . අවික්ෂෙපය වේ. මේ ධර්මයෝ කුශලයෝ යි. එ ම රූපාවචරකුශලකර්මය කළ බැවින් රැස් කළ බැවින් සුඛයා ගේ ද ප්‍රභාණයෙන් . . . විපාක වූ පදවිකසිණපඤ්චමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි කුශලමූලප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරය වෙයි, සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤානය වෙයි, විඤ්ඤානප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡේද්‍යායතනය වෙයි, ඡේද්‍යායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනාව වෙයි, වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රසාදය වෙයි, ප්‍රසාදප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂය වෙයි. අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. . . . එයින් කියනු ලැබෙයි ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති ' යි.

448. අව්‍යාකෘතධර්මයෝ කවරහ යත් : යම් කලෙක අරූපභවොත්පත්තිය පිණිස මාර්ගය වඩා ද, සර්වප්‍රකාරයෙන් ආකීඤ්ඤවඤ්ඤයතනය ඉක්මවා නොවසඤ්ඤානාසඤ්ඤය තන සංඥ සහගත වූ සුඛයාගේ ද ප්‍රභාණයෙන් . . . චතුර්ධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි ස්පර්ශය වෙයි . . . අවික්ෂෙපය වේ. මේ ධර්මයෝ කුශලයෝ යි. එ ම අරූපාවචකුශලකර්මය කළ බැවින් රැස් කළ බැවින් සර්වප්‍රකාරයෙන් ආකීඤ්ඤවඤ්ඤය තනය ඉක්මවා නොවසඤ්ඤානාසඤ්ඤයතන සංඥ සහගත වූ, සුඛයාගේ ද ප්‍රභාණයෙන් . . . විපාක චතුර්ධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි කුශලමූලප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරය වෙයි, සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤානය වෙයි, විඤ්ඤානප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡේද්‍යායතනය වෙයි, ඡේද්‍යායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනාව වෙයි, වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රසාදය වෙයි, ප්‍රසාදප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂය වෙයි, අධිමොක්ෂ ප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. . . . එයින් කියනු ලැබෙයි ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති ' යි.

449. අව්‍යාකෘතධර්මයෝ කවරහ යත් : යම් කලෙක දෘෂ්ටිගතයන්ගේ ප්‍රභාණය පිණිස ප්‍රථමභූමියට පැමිණීම පිණිස තෙතයඛාණික වූ අපවයගාමී වූ ලොකෝත්තර ධ්‍යානය වඩා ද, කාමයන්ගෙන් වෙන් ව ම . . . දුක් වූ ප්‍රතිපද ඇති ලැයි වූ අභිඤ්ඤ ඇති ප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි ස්පර්ශය වෙයි . . . අවික්ෂෙපය වේ. මේ ධර්මයෝ කුශලයෝ යි. එ ම ලොකෝත්තරකුශලධ්‍යානය කළ බැවින් භාවිත බැවින් කාමයන්ගෙන් වෙන් ව ම . . . දුක් වූ ප්‍රතිපද ඇති ලැයි වූ අභිඤ්ඤ ඇති ඉන්‍යාත වූ විපාක ප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි කුශලමූලප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරය වෙයි, සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤානය වෙයි, විඤ්ඤානප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡේද්‍යායතනය වෙයි, ඡේද්‍යායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනාව වෙයි, වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රසාදය වෙයි, ප්‍රසාදප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂය වෙයි, අධිමොක්ෂ ප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. මෙසේ මේ ධර්මයන්ගේ සමුදය වේ.

නස්ස කතමො කුසලමුලපච්චයා සඛ්ඛාරේ : යා චේතනා සඤ්ඤානනා චේතසිතතනං, අයං චූච්චති කුසලමුලපච්චයා සඛ්ඛාරේ -පෙ- 'ඵච- මේතෙසං ධම්මානං සමුදයො භොති'ති. ඵචමේතෙසං ධම්මානං සඛ්ඛති භොති, සමාගමො භොති, සමොධානං භොති, පානුභාවො භොති. තෙන චූච්චති 'ඵචමේතෙසං ධම්මානං සමුදයො භොති'ති.

කුසලවිපාකමුලකං නිවසිතං.

450. කතමෙ ධම්මා අව්‍යාකතා : යස්මිං සමයෙ අකුසලමුලපච්චයා කමමස්ස කතතනා උපචිතතනා විපාකං චිකච්චිඤ්ඤාණං උපපන්නං භොති උපෙකකාසභගතිං රූපාරම්මණං. තස්මිං සමයෙ අකුසලමුලපච්චයා සඛ්ඛාරේ, සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාම පච්චයා ඡට්ඨායතනං, ඡට්ඨායතනපච්චයා ඵසෙසා, ඵසෙසපච්චයා වේදනා, වේදනාපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාති, ජාතිපච්චයා ජරාමරණං. ඵචමේතස්ස කෙච්චරස්ස දුක්ඛකකිකිස්ස සමුදයො භොති.

නස්ස කතමො අකුසලමුලපච්චයා සඛ්ඛාරේ : යා චේතනා සඤ්ඤානනා චේතසිතතනං. අයං චූච්චති අකුසලමුලපච්චයා සඛ්ඛාරේ. -පෙ- තෙන චූච්චති 'ඵචමේතස්ස කෙච්චරස්ස දුක්ඛකකිකිස්ස සමුදයො භොති'ති.

451. කතමෙ ධම්මා අව්‍යාකතා : යස්මිං සමයෙ අකුසලමුලපච්චයා කමමස්ස කතතනා උපචිතතනා විපාකං සොඤ්ඤාණං උපපන්නං භොති උපෙකකාසභගතිං සඤ්ඤාරම්මණං -පෙ- භානවිඤ්ඤාණං උපපන්නං භොති උපෙකකාසභගතිං ගඤ්ඤාරම්මණං -පෙ- ජීවහාවිඤ්ඤාණං උපපන්නං භොති උපෙකකාසභගතිං රසාරම්මණං -පෙ- කායවිඤ්ඤාණං උපපන්නං භොති දුක්ඛසභගතිං ඵොට්ඨබ්බාරම්මණං. තස්මිං සමයෙ අකුසලමුලපච්චයා සඛ්ඛාරේ, සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාම පච්චයා ඡට්ඨායතනං, ඡට්ඨායතනපච්චයා ඵසෙසා, ඵසෙසපච්චයා වේදනා, වේදනාපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාති, ජාතිපච්චයා ජරාමරණං, ඵචමේතස්ස කෙච්චරස්ස දුක්ඛකකිකිස්ස සමුදයො භොති.

නස්ස කතමො අකුසලමුලපච්චයා සඛ්ඛාරේ : යා චේතනා සඤ්ඤානනා චේතසිතතනං. අයං චූච්චති අකුසලමුලපච්චයා සඛ්ඛාරේ -පෙ- නස්ස කතමා ඵසෙසපච්චයා වේදනා : යං කාසිකං අසානං කාසිකං දුක්ඛං කායසම්ඵස්සජං අසානං දුක්ඛං වේදසිතං කායසම්ඵස්සජං අසානා දුක්ඛා වේදනා. අයං චූච්චති ඵසෙසපච්චයා වේදනා.

නස්ස කතමො වේදනාපච්චයා භවො : ධූපෙතො වේදනං සඤ්ඤාකකිකිකො සඛ්ඛාරකකිකිකො විඤ්ඤාණකකිකිකො. අයං චූච්චති වේදනාපච්චයා භවො -පෙ- තෙන චූච්චති 'ඵචමේතස්ස කෙච්චරස්ස දුක්ඛකකිකිකිස්ස සමුදයො භොති'ති.

එහි කුශලමූලප්‍රත්‍යාසයෙන් සංස්කාර කවරෙ යත් : යම් වෙනතාවක් සඤ්චෙනතාවක් වෙනසිත බවෙක් වේ ද, මේ ' කුශලමූලප්‍රත්‍යාසයෙන් සංස්කාර ' යි කියනු ලැබේ. . . . ' එවමෙනසං ධම්මානං සමුදයො භොති ' යනු : මෙසේ මේ ධර්මයන්ගේ සඛගතිය වෙයි, සමාගමය වෙයි; සමොධානය වෙයි, පහළවීම වේ. එයින් කියනු ලැබෙයි ' එවමෙනසං ධම්මානං සමුදයො භොති ' යි.

කුසලවිපාකමූලකය නිමි.

කුසලමූලක විපාකනිර්දේශ යි.

450. අව්‍යාකෘතධර්මයේ කවරහ යත් : යම් කලෙක අකුශලකර්මය කළ බැවින් රැස් කළ බැවින් රූපාලම්බන වූ උපෙක්ෂාසහගතවිපාකවක්ෂුර්විඤ්ඤාන උපදනේ වේ ද, එසමයෙහි අකුශලමූලප්‍රත්‍යාසයෙන් සංස්කාරය වෙයි, සංස්කාරප්‍රත්‍යාසයෙන් විඤ්ඤාන වෙයි, විඤ්ඤාප්‍රත්‍යාසයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යාසයෙන් ඡෂ්ඨායතනය වෙයි, ඡෂ්ඨායතන ප්‍රත්‍යාසයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යාසයෙන් වේදනාව වෙයි, වේදනාප්‍රත්‍යාසයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යාසයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යාසයෙන් ජරාමරණ වේ. මෙසේ මේ සියලු දූඛරාශිභූගේ සමුදය වේ.

එහි අකුශලමූලප්‍රත්‍යාසයෙන් සංස්කාර කවරෙ යත් : යම් වෙනතාවක් සඤ්චෙනතාවක් සිතන ලද බවෙක් වේ ද, මේ ' අකුශලමූලප්‍රත්‍යාසයෙන් සංස්කාර ' යි කියනු ලැබේ. . . . එයින් කියනු ලැබෙයි ' එවමෙනස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති ' යි.

451. අව්‍යාකෘතධර්මයේ කවරහ යත් : යම් කලෙක අකුශලකර්මය කළ බැවින් රැස් කළ බැවින් විපාක වූ ශබ්දලම්බන වූ උපෙක්ෂාසහගත ශ්‍රොත්‍රවිඤ්ඤාන උපදනේ වේ ද, . . . හන්ධාලම්බන වූ උපෙක්ෂාසහගත ස්‍රාණවිඤ්ඤාන උපදනේ වේ ද, . . . රසාලම්බන වූ උපෙක්ෂාසහගත ජීව්වාවිඤ්ඤාන උපදනේ වේ ද, . . . ස්ප්‍රෂ්චව්‍යාලම්බන වූ දූඛසහගත කායවිඤ්ඤාන උපදනේ වේ ද, එසමයෙහි අකුශලමූලප්‍රත්‍යාසයෙන් සංස්කාරය වෙයි, සංස්කාරප්‍රත්‍යාසයෙන් විඤ්ඤාන වෙයි, විඤ්ඤාප්‍රත්‍යාසයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යාසයෙන් ඡෂ්ඨායතනය වෙයි, ඡෂ්ඨායතනප්‍රත්‍යාසයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශප්‍රත්‍යාසයෙන් වේදනාව වෙයි, වේදනාප්‍රත්‍යාසයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යාසයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යාසයෙන් ජරාමරණ වේ.

එහි අකුශලමූලප්‍රත්‍යාසයෙන් සංස්කාර කවරෙ යත් : යම් වෙනතාවක් සඤ්චෙනතාවක් සිතන ලද බවෙක් වේ ද, මේ ' අකුශලමූලප්‍රත්‍යාසයෙන් සංස්කාර ' යි කියනු ලැබේ. . . .

එහි ස්පර්ශප්‍රත්‍යාසයෙන් වේදනා කවරෙ යත් : යම් අසාතයෙක් කායික දූඛයෙක් කායසම්ඵස්සයෙන් උපන් අසාත-දූඛවේදිතයෙක් කායසම්ඵස්සයෙන් උපන් අසාත-දූඛවේදනාවක් වේ ද, මේ ' ස්පර්ශප්‍රත්‍යාසයෙන් වේදනා ' යි කියනු ලැබේ.

එහි වේදනාප්‍රත්‍යාසයෙන් භවය කවරෙ යත් : වේදනාව තබා සංඤ්ස්කන්ධ ය, සංස්කාර ස්කන්ධ ය, විඤ්ඤාස්කන්ධ යි. මේ ' වේදනාප්‍රත්‍යාසයෙන් භව ' යි කියනු ලැබේ. . . . එයින් කියනු ලැබෙයි ' එවමෙනස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති ' යි.

452. කතමෙ ධම්මා අව්‍යාකතා : යසම් සමයෙ අකුසලඥා කම්මස්ස කතතතා උපචිතතතා විපාකා මනොධාතු උප්පත්තා හොති රූපාරම්මණං වා -පෙ- ථොට්ඨබ්බාරම්මණං වා, යං යං වා පනාරබ්බ, තසම් සමයෙ අකුසලමුලපච්චයා සඛ්ඛාරේ, සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ඡට්ඨායතනං, ඡට්ඨායතනපච්චයා එස්සො, එස්ස-පච්චයා වේදනා, වේදනාපච්චයා අභිමොකෙඛා, අභිමොකඤ්ඤාපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතීපච්චයා ජරාමරණං -පෙ- තෙන චූච්චති 'එවමෙනස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකඤ්ඤාස්ස සමුදයො හොති' තී.

453. කතමෙ ධම්මා අව්‍යාකතා : යසම් සමයෙ අකුසලඥා කම්මස්ස කතතතා උපචිතතතා විපාකා මනොවිඤ්ඤාණධාතු උප්පත්තා හොති උපෙක්ඛාසභගතා රූපාරම්මණං වා -පෙ- ධම්මාරම්මණං වා, යං යං වා පනාරබ්බ, තසම් සමයෙ අකුසලමුලපච්චයා සඛ්ඛාරේ, සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ඡට්ඨායතනං, ඡට්ඨායතනපච්චයා එස්සො, එස්සපච්චයා වේදනා, වේදනාපච්චයා අභිමොකෙඛා, අභිමොකඤ්ඤාපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාතී, ජාතී පච්චයා ජරාමරණං. එවමෙනස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛකඤ්ඤාස්ස සමුදයො හොති.

තත්ථ කතමො අකුසලමුලපච්චයා සඛ්ඛාරේ : යං වේතනා සඤ්ඤාතනා වේතසිතතතං, අයං චූච්චති අකුසලමුලපච්චයා සඛ්ඛාරේ.

තත්ථ කතමං සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං : යං විතතං මනො මානසං -පෙ- තජ්ජාමනොවිඤ්ඤාණධාතු. ඉදං චූච්චති සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං.

තත්ථ කතමං විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං : වේදනාකඤ්ඤා සඤ්ඤාකඤ්ඤා සඛ්ඛාරකඤ්ඤා. ඉදං චූච්චති විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං.

තත්ථ කතමං නාමපච්චයා ඡට්ඨායතනං : යං විතතං මනො මානසං -පෙ- තජ්ජාමනොවිඤ්ඤාණධාතු. ඉදං චූච්චති නාමපච්චයා ඡට්ඨායතනං.

තත්ථ කතමො ඡට්ඨායතනපච්චයා එස්සො : යො එස්සො චුඤ්ඤා සමුදයො සමුදයිතතතං. අයං චූච්චති ඡට්ඨායතනපච්චයා එස්සො.

තත්ථ කතමො එස්සපච්චයා වේදනා : යං වේතසිකං නෙව සාතං නාසාතං වේතොසල්ඤ්ඤාස්ස අදුක්ඛමසුඛං වේදසිතං, වේතොසල්ඤ්ඤාස්ස අදුක්ඛමසුඛා වේදනා. අයං චූච්චති එස්සපච්චයා වේදනා.

තත්ථ කතමො වේදනාපච්චයා අභිමොකෙඛා : යො විතතස්ස අභිමොකෙඛා අභිමුච්චනා තදභිමුච්චතතා. අයං චූච්චති වේදනාපච්චයා අභිමොකෙඛා.

තත්ථ කතමො අභිමොකඤ්ඤාපච්චයා භවො : ධර්මපඤ්ඤා අභිමොකඤ්ඤා වේදනාකඤ්ඤා සඤ්ඤාකඤ්ඤා සඛ්ඛාරකඤ්ඤා විඤ්ඤාණකඤ්ඤා. අයං චූච්චති අභිමොකඤ්ඤාපච්චයා භවො.

තත්ථ කතමො භවපච්චයා ජාතී : යං තෙසං ධම්මානං ජාතී සඤ්ඤාතී තීබ්බතති අභිනිබ්බතති පාතුභවො. අයං චූච්චති භවපච්චයා ජාතී.

452. අව්‍යාකෘතධර්මයෝ කවරහ යත් : යම් කලෙක අකුශලකර්මය කළ බැවින් රැස් කළ බැවින් රූපාලම්බන වේවයි. . . . ස්ප්‍රෂ්ටව්‍යාලම්බන වේවයි, යළි යම් යම් අරමුණක් හෝ ඇඳබෑ විපාකමනෝධාතුව උපදනේ වේ ද, එසමයෙහි අකුශලමූලප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරය වෙයි, සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤනය වෙයි, විඤනප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡෂ්ඨායතනය වෙයි, ඡෂ්ඨායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි. ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනාව වෙයි, වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂය වෙයි, අධිමොක්ෂ ප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. . . . එයින් කියනු ලැබෙයි ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති ' යි.

453. අව්‍යාකෘතධර්මයෝ කවරහ යත් : යම් කලෙක අකුශලකර්මය කළ බැවින් රැස් කළ බැවින් රූපාලම්බන වේවයි . . . ධර්මාලම්බන වේවයි යළි යම් යම් අරමුණක් හෝ ඇඳබෑ විපාකමනෝවිඤනධාතුව උපදනේ වේ ද, එසමයෙහි අකුශලමූලප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරය වෙයි, සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤනය වෙයි, විඤනප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡෂ්ඨායතනය වෙයි, ඡෂ්ඨායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය වෙයි, ස්පර්ශ ප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනාව වෙයි, වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂය වෙයි, අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ වේ. මෙසේ මේ සියලු දු:ඛස්කන්ධයාගේ සමුදය වේ.

එහි අකුශලමූලප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාර කවරෙ යත් : යම් වෙනනාවක් සඤ්චෙනනාවක් සිතන ලද බවෙක් වේ ද, මේ ' අකුශලමූලප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාර ' යි කියනු ලැබේ.

එහි සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඤන කවරෙ යත් : යම් සිතෙක් මනසෙක් මානසයෙක් . . . තදනුරූපමනෝවිඤනධාතුවක් වේ ද, මේ ' සංස්කාර ප්‍රත්‍යයෙන් විඤන ' යි කියනු ලැබේ.

එහි විඤනප්‍රත්‍යයෙන් නාම කවරෙ යත් : වෙදනාස්කන්ධ ය, සංඤස්කන්ධ ය, සංස්කාරස්කන්ධ යි. මේ ' විඤනප්‍රත්‍යයෙන් නාම ' යි කියනු ලැබේ.

එහි නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡෂ්ඨායතන කවරෙ යත් : යම් චිත්තයෙක් මනසෙක් මානස යෙක් . . . තදනුරූපමනෝවිඤනධාතුවක් වේ ද, මේ ' නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡෂ්ඨායතන ' යි කියනු ලැබේ.

එහි ඡෂ්ඨායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශ කවරෙ යත් : යම් ස්පර්ශයෙක් ස්පර්ශාකාරයෙක් මොනොවට ස්පර්ශ කරන අයුරෙක් ස්පර්ශ කළ බවෙක් වේ ද, මේ ' ඡෂ්ඨායතනප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශ ' යි කියනු ලැබේ.

එහි ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනා කවරෙ යත් : යම් චෛතසික වූ නො ම මිහිරි වූ අමිහිරි නො වූ චෙතොසම්ඵස්සයෙන් උපන් උපෙක්ෂාවෙදසිතයෙක් චෙතොසම්ඵස්ස යෙන් උපන් උපෙක්ෂාවෙදනාවක් වේ ද මේ ' ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් වෙදනා ' යි කියනු ලැබේ.

එහි වෙදනාප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂ කවරෙ යත් : චිත්තයාගේ යම් අධිමොක්ෂ යෙක් අධිමොක්ෂාකාරයෙක් ආලම්බනයෙහි අධිමුක්ත බවෙක් වේ ද, මේ ' වෙදනා ප්‍රත්‍යයෙන් අධිමොක්ෂ ' යි කියනු ලැබේ.

එහි අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භව කවරෙ යත් : අධිමොක්ෂය තබා වෙදනාස්කන්ධ ය, සංඤස්කන්ධ ය, සංස්කාරස්කන්ධ ය, විඤනස්කන්ධ යි. මේ ' අධිමොක්ෂප්‍රත්‍යයෙන් භව ' යි කියනු ලැබේ.

එහි භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාති කවරෙ යත් : ඒ (අරූපී) ධර්මයන්ගේ යම් නිපැදීමක් වෙසෙසින් නිපැදීමක් භවගැන්මෙක් වෙසෙසින් භවගැන්මෙක් පහළවීමක් වේ ද, මේ ' භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාති ' යි කියනු ලැබේ

තඤ්ඤා කතමං ජාතිපච්චයා ජරාමරණං: අඤ්ඤා ජරා, අඤ්ඤා මරණං. තඤ්ඤා කතමා ජරා: යා තෙසං ධම්මානං ජරා ජරණතා ආයුනො සංභානී. අයං චූච්චති ජරා. තඤ්ඤා කතමං මරණං: යො තෙසං ධම්මානං ඛයො චයො භෙදො පරිභෙදො අනිච්චතා අනතරධානං. ඉදං චූච්චති මරණං. ඉති අයඤ්ච ජරා ඉදඤ්ච මරණං. ඉදං චූච්චති ජාතිපච්චයා ජරාමරණං.

‘ඵචමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොතී’ති ඵචමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සංඛතී භොතී, සමාගමො භොතී, සමොධානං භොතී, පාතුභවො භොතී. තෙන චූච්චති ‘ඵචමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොතී’ති.

අකුසලවිපාකමූලකං නිට්ඨිතං.

අභිධම්මභාජනීයං නිට්ඨිතං.

පටිච්චසමුප්පාදවිභවේනා නිට්ඨිතො ජට්ඨො.

සීහල පොඤ්ඤා:

- කුසලාකුසලා සොලසිකා සමූලා තෙසං පච්චයා තෙසං විපාකා සංවර්ධනා - තෙහි සංඛාරපච්චයා
- පඨමචතුක්ඛකුසල - අවිජ්ජා තස්ස පච්චයා
- එකනාලො විපාකස්මිං - තෙහි කුසලාකුසලමූලකා
- විජීක්ච්ජා දසවිඤ්ඤාණේ - අභිමොකෙඛා න ලබ්භතී.
- අභෙතුකෙ වා කුසලෙ - පසාදො නුපලබ්භතී.

එහි ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරාමරණ කවරෙ යත් : ජරාවක් ඇත, මරණයෙක් ඇති. එහි ජරා කවර යත් : ඒ ඇරැපිධර්මයන්ගේ යම් ජරාවක් දීර්ඝ බවෙක් ආයුෂ්‍යයාගේ පිරිහීමෙක් වෙ ද, මේ ' ජරා ' යි කියනු ලැබේ. එහි මරණ කවරෙ යත් : ඒ ඇරැපිධර්මයන්ගේ යම් ක්ෂයවීමෙක් ව්‍යයවීමෙක් බිඳීමෙක් භාත්පසින් බිඳීමෙක් අනිත්‍ය බවෙක් අතුරුදහන් වීමෙක් වෙ ද, මේ ' මරණ ' යි කියනු ලැබේ. මෙසේ මේ ජරාව ද මේ මරණය ද යි මේ ' ජරාමරණ ' යි කියනු ලැබේ.

'එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති ' යනු : මෙසේ මේ සියලු දු:ඛස්කන්ධයාගේ සභගතිය වෙයි, සමාගමය වෙයි, සමවධානය වෙයි, ප්‍රාදුර්භාවය වෙ. එයින් කියනු ලැබෙයි ' එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො භොති ' යි.

අකුශලවිපාකමුලකය නිමි.

අභිධර්මභාජනිය නිමි.

ප්‍රතිතාසමුක්පාදවිභවිතය නිමි.

7. සතීපට්ඨානවිභවේශා

454. චන්තායේ සතීපට්ඨානා : ඉධ භික්ඛු අජ්ඣන්තං කායෙ කායානුපය්සී විහරතී, ඛේඛා කායෙ කායානුපය්සී විහරතී, අජ්ඣන්ත-ඛේඛා කායෙ කායානුපය්සී විහරතී, ආතාපි සමපජානො සතීමා විනෙය්ස ලොකෙ අභිජ්ඣාදොමනස්සං. අජ්ඣන්තං වේදනාසු වේදනානු-පය්සී විහරතී, ඛේඛා වේදනාසු වේදනානුපය්සී විහරතී, අජ්ඣන්තඛේඛා වේදනාසු වේදනානුපය්සී විහරතී ආතාපි සමපජානො සතීමා විනෙය්ස ලොකෙ අභිජ්ඣාදොමනස්සං. අජ්ඣන්තං චිත්තෙ චිත්තානුපය්සී විහරතී, ඛේඛා චිත්තෙ චිත්තානුපය්සී විහරතී, අජ්ඣන්තඛේඛා චිත්තෙ චිත්තානුපය්සී විහරතී, ආතාපි සමපජානො සතීමා විනෙය්ස ලොකෙ අභිජ්ඣාදොමනස්සං. අජ්ඣන්තං ධම්මෙසු ධම්මානුපය්සී විහරතී, ඛේඛා ධම්මෙසු ධම්මානුපය්සී විහරතී, අජ්ඣන්තඛේඛා ධම්මෙසු ධම්මානුපය්සී විහරතී ආතාපි සමපජානො සතීමා විනෙය්ස ලොකෙ අභිජ්ඣාදොමනස්සං.

455. කථඤ්ච භික්ඛු අජ්ඣන්තං කායෙ කායානුපය්සී විහරතී : ඉධ භික්ඛු අජ්ඣන්තං කායං උඤ්ච පාදනලා අධො කෙසමඤ්ඤා තචපරියන්තං පුරං නානපපකාරස්ස අසුචිනො පච්චවේකඛතී : අජී ඉමස්මිං කායෙ කෙසා ලොමා නඛා දන්තා තචො මංසං නභාරා අට්ඨී අට්ඨීඤ්ඤා වකකං හදයං යකනං කිලොමකං පිහකං පපථාසං අන්තං අන්තගුණං උදරියං කර්ඨං පිත්තං සෙච්චං පුබ්බො ලොහිතං සෙදො මෙදො අස්සු වසා ඛෙලො සිඛ්ඤාඤ්ඤා ලසිකා මුත්තං. සො තං නිමිත්තං ආසෙචතී, භාවෙතී, ඛහුලීකරෙතී, ඤාචජීතං චච්ඤ්ඤාපෙතී. සො තං නිමිත්තං ආසෙචතී, භාවෙතී, ඛහුලීකරිතී, ඤාචජීතං චච්ඤ්ඤාපෙතී, ඛේඛා කායෙ චිත්තං උපසංහරතී.

කථඤ්ච, භික්ඛු ඛේඛා කායෙ කායානුපය්සී විහරතී : ඉධ භික්ඛු ඛේඛා කායං උඤ්ච පාදනලා අධො කෙසමඤ්ඤා තචපරියන්තං පුරං නානපපකාරස්ස අසුචිනො පච්චවේකඛතී : අජීස්ස කායෙ¹ කෙසා ලොමා නඛා දන්තා තචො මංසං නභාරා අට්ඨී අට්ඨීඤ්ඤා වකකං හදයං යකනං කිලොමකං පිහකං පපථාසං අන්තං අන්තගුණං උදරියං කර්ඨං පිත්තං සෙච්චං පුබ්බො ලොහිතං සෙදො මෙදො අස්සු වසා ඛෙලො සිඛ්ඤාඤ්ඤා ලසිකා මුත්තං. සො තං නිමිත්තං ආසෙචතී භාවෙතී ඛහුලීකරෙතී ඤාචජීතං චච්ඤ්ඤාපෙතී. සො තං නිමිත්තං ආසෙචතී භාවෙතී, ඛහුලීකරිතී, ඤාචජීතං චච්ඤ්ඤාපෙතී, අජ්ඣන්තඛේඛා කායෙ චිත්තං උපසංහරතී.

1. අජී ඉමස්මිං කායෙ - සීමු.
340

7. සතිපට්ඨානවිභවය

454. සතිපට්ඨානයේ සතර දෙනෙකි : මේ සස්තෙහි මහණ කෙලෙස් තවන වියඹ ඇත්තේ සමාග්ඤන ඇත්තේ ස්මෘතිමත් වූයේ කාය සඛිඛ්‍යාත ලොකයෙහි අභිධ්‍යාව හා දෙමනස දුරු කොට තමාගේ කයෙහි කය අනුව බලමින් වෙසෙයි, මෙරමාගේ කයෙහි කය අනුව බලමින් වෙසෙයි, කලෙක තමාගේ කයෙහි ද කලෙක මෙරමාගේ කයෙහි ද කය අනුව බලමින් වෙසෙයි. කෙලෙස් තවන වැර ඇතියේ සමාග්ඤන ඇතියේ ස්මෘතිමත් වූයේ වෙදනා සඛිඛ්‍යාත ලොකයෙහි අභිධ්‍යාව හා දෙමනස දුරු කොට තමාගේ වෙදනාවන්හි වෙදනාව අනුව බලමින් වෙසෙයි, මෙරමාගේ වෙදනාවන්හි වෙදනා අනුව බලමින් වෙසෙයි, කලෙක තමාගේ වෙදනාවන්හි ද කලෙක මෙරමාගේ වෙදනාවන්හි ද වෙදනා අනුව බලමින් වෙසෙයි, කෙලෙස් තවන වැර ඇතියේ සමාග්ඤන ඇතියේ ස්මෘතිමත් වූයේ චිත්ත සඛිඛ්‍යාත ලොකයෙහි අභිධ්‍යාව හා දෙමනස දුරු කොට තමාගේ චිත්තයෙහි සිත අනුව බලමින් වෙසෙයි, මෙරමාගේ චිත්තයෙහි සිත අනුව බලමින් වෙසෙයි, තමාගේ සිත්හි ද මෙරමාගේ සිත්හි ද සිත අනුව බලමින් වෙසෙයි, කෙලෙස් තවන වැර ඇතියේ සමාග්ඤන ඇතියේ ස්මෘතිමත් වූයේ (නිවරණාදී) ධර්ම සඛිඛ්‍යාත ලොකයෙහි අභිධ්‍යාව හා දෙමනස දුරු කොට තමාගේ (නිවරණාදී) ධර්මයන්හි ධර්මය අනුව බලමින් වෙසෙයි, මෙරමාගේ (නිවරණාදී) ධර්මයන්හි ධර්මය අනුව බලමින් වෙසෙයි, තමා හා මෙරමාගේ (නිවරණාදී) ධර්මයන්හි ධර්මය අනුව බලමින් වෙසේ.

455. කිසෙයින් මහණ තෙමෙ තමාගේ කයෙහි කය අනුව බලමින් වෙසේ ද යත් : මේ සස්තෙහි මහණ පාතලෙන් උඩ කෙසගින් යට (සරසු) සිටි හිමි කොට ඇති තමාගේ කය නන්වැදුරුම් අසුචි පිරුණක් කොට ප්‍රත්‍යාවෙක්ෂා කෙරෙයි : මේ කයෙහි කෙස් ඇත, ලොම් - නිය - දත් - සිව් - මස් - නහර - ඇට - ඇටමිදුළු - චකුගඩ - හදවත - අක්මාව - දලඹුව - බඩදිව - පෙණහලු - අතුණු - අතුණුබහන - නො පැසුණු අහර - පැසුණු අහර - පිත - සෙම - පුයා - ලෙහෙ - සෝදිය - මේදතෙල් - කඳුළු - වූරුණුතෙල් - කෙළ - මුකුණු - සදමිදුළු - සුලුදිය ඇති. හෙතෙම ඒ කමටහන්නිමිත්ත ඇසුරු කෙරෙයි, වඩයි, පුනපුනා වඩයි, මොනොවට නිශ්චය කෙරෙයි. හෙතෙම ඒ නිමිත්ත අසුරු කොට වඩා බහුල කොට මැනැවින් නිශ්චය කොට මෙරමාගේ කයෙහි (තමාගේ) සිත එළවයි.

කිසෙයින් මහණ මෙරමාගේ කයෙහි කය පුනපුනා බලමින් වෙසේ ද යත් : මේ සස්තෙහි මහණ පාතලෙන් උඩ කෙසගින් යට සිටිපිරියත් කොට ඇති මෙරමාගේ කය නන්වැදුරුම් අසුචි පිරුණක් කොට ප්‍රත්‍යාවෙක්ෂා කෙරෙයි : මේ කයෙහි කෙස් ඇත, ලොම් - නිය - දත් - සිව් - මස් - නහර - ඇට - ඇටමිදුළු - චකුගඩ - හදවත - අක්මාව - දලඹුව - බඩදිව - පෙණහලු - අතුණු - අතුණුබහන - නො පැසුණු අහර - පැසුණු අහර - පිත - සෙම - පුයා - ලෙහෙ - සෝදිය - මේදතෙල් - කඳුළු - වූරුණු තෙල් - කෙළ - මුකුණු - සදමිදුළු - සුලුදිය ඇත. හෙතෙම ඒ කමටහන්නිමිත්ත ආසෙවන කෙරෙයි, වඩයි, පුනපුනා වඩයි, මොනොවට නිශ්චය කෙරෙයි, හෙතෙම ඒ නිමිත්ත ආසෙවන කොට, වඩා, පුනපුනා වඩා, මැනැවින් නිශ්චය කොට තමා හා මෙරමාගේ කයෙහි (තමාගේ) සිත එළවයි.

කථකුච භික්ඛු අජ්ඣන්තබ්බිඤ්ඤා කායෙ කායානුපසයි විහරති: ඉධ භික්ඛු අජ්ඣන්තබ්බිඤ්ඤා කායං උඤ්ඤං පාදනලා අධො කෙසමස්සකා තචපරියනතං පුරං නානපසකාරස්ස අසුචිනො පච්චවෙකකි. අඤ්ඤා ඉමස්මිං කායෙ කෙසා ලොමා නඛා දන්තා තචො මංසං නභාරා අට්ඨි අට්ඨිමිඤ්ඤා වකකං හදයං යකනං කිලොමකං පිහකං පප්ඨාසං අන්තං අන්තඉණං උදරියං කර්සං පිත්තං සෙමහං පුබ්බො ලොහිතං සෙදො මෙදො අස්සු වසා බෙලො සිඛිකාණිකා ලසිකා මුත්තං. එවං භික්ඛු අජ්ඣන්තබ්බිඤ්ඤා කායෙ කායානුපසයි විහරති ආතාපි සමපජානො සනිමා විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣාදොමනස්සං.

456. අනුපසයි'ති තස්ස කතමා අනුපසස්සනා: යා පඤ්ඤා පජානනා -පෙ- අමොහො ධම්මවිචයො සමමාදිට්ඨි, අයං චූච්චති අනුපසස්සනා. ඉමාය අනුපසස්සනාය උපෙතො හොති සමුපෙතො උපගතො¹ සමුපගතො² උපපතො සමුපපතො³ සමන්තාගතො. තෙන චූච්චති අනුපසයි'ති.

'විහරති'ති ඉරියති වත්තති පාලෙති යපෙති යාපෙති වරති විහරති. තෙන චූච්චති විහරති'ති.

'ආතාපි'ති තස්ස කතමං ආතප්පං⁴: යො චෙතසිකො විරියාරමො -පෙ- සමමාචායාමො, ඉදං චූච්චති ආතප්පං⁴ ඉමිනා ආතපෙත උපෙතො හොති සමුපෙතො උපගතො¹ සමුපගතො² උපපතො සමුපපතො³ සමන්තාගතො. තෙන චූච්චති ආතාපි'ති.

'සමපජානො'ති තස්ස කතමං සමපජඤ්ඤං: යා පඤ්ඤා පජානනා -පෙ- අමොහො ධම්මවිචයො සමමාදිට්ඨි, ඉදං චූච්චති සමපජඤ්ඤං. ඉමිනා සමපජඤ්ඤන උපෙතො හොති සමුපෙතො උපගතො සමුපගතො උපපතො සමුපපතො සමන්තාගතො. තෙන චූච්චති සමපජානො'ති.

'සනිමා'ති තස්ස කතමා සනි: යා සනි අනුසස්සති -පෙ- සමමාසති අයං චූච්චති සනි. ඉමාය සනියා උපෙතො හොති සමුපෙතො උපගතො සමුපගතො උපපතො සමුපපතො සමන්තාගතො. තෙන චූච්චති සනිමා'ති.

'විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣාදොමනස්ස'නති තස්ස කතමො ලොකො: සො'ච කායො ලොකො, පඤ්ච'පි උපාදානකඛකිා ලොකො. අයං චූච්චති ලොකො.

තස්ස කතමා අභිජ්ඣා: යො රුගො සාරුගො -පෙ- විත්තස්ස සාරුගො. අයං චූච්චති අභිජ්ඣා.

1. උපාගතො - සිරිමු, මජ්ඣං.
 2. සමුපාගතො - සිරිමු, මජ්ඣං.
 3. සමපතො - සිරිමු, මජ්ඣං.
 4. {ආතාපං - සිරිමු.
 {ආතාපො - මජ්ඣං.

කිසෙයින් මහණ අධ්‍යාත්ම වූ ද බාහිර වූ ද කයෙහි කායානුපස්සි ව වෙසේ ද යත් : මෙ සස්තෙහි මහණ පාතෙලෙන් උඩ කෙසෙත් යට සිව්පිරියත් කොට ඇති අධ්‍යාත්ම වූ ද බාහිර වූ ද කය නන්වැදුරුම් අසුචි පිරුණක් කොට ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා කෙරෙයි : මෙ කයෙහි කෙස් ඇත, ලොම්-නිය-දත් - සිව්-මස්-නහර - ඇට - ඇටමිදුළු - චකුගඩ - හදවත - අක්මාව - දලඹුව - බඩදිව - පෙණහලු - අතුණු - අතුණුබහන - නො පැසුණු අහර - පැසුණු අහර - පිත - සෙම - පුයා - ලෙහෙ - සෝදිය - මේදතෙල් - කඳුළු - වූරුණු තෙල් - කෙළ - මුකුණු - සදමිදුළු - සුලුදිය ඇති. මෙසෙයින් මහණ කෙලෙස් තවන වැර ඇතියේ සමාග්ඤන ඇතියේ ස්මාතිමත් වූයේ කාය සඛිධ්‍යාත ලොකයෙහි අභිධ්‍යාව හා දෙමනස දුරු කොට කලෙක තමාගේ කයෙහි කලෙක මෙරමාගේ කයෙහි කායානු පස්සි ව වෙසේ.

456. අනුපස්සි යනු : එහි අනුපස්සනා කවර යත් : යම් ප්‍රඥවක් පජානනාකාර යෙක් . . . අමොහයෙක් ධර්මවිචයයෙක් සමාග්දෘෂ්ටියක් වේ ද, මේ ' අනුපස්සනා ' යි කියනු ලැබේ. මේ අනුපස්සනායෙන් යුක්ත වූයේ සමුපෙත වූයේ එළඹ සිටියේ මොනොවට එළඹ සිටියේ නො වෙන් වූයේ පිරිපුන් වූයේ සමන්විත වූයේ යි. එහෙයින් ' අනුපස්සි ' යි කියනු ලැබේ.

චිහරති යනු : ඉරියවු පවත්වයි, ඉරියවු උපදවයි, ඉරියවු රකියයි, යපනය කෙරෙයි, යාපනය කෙරෙයි, හැසිරෙයි, වෙසෙයි, එහෙයින් ' චිහරති ' යි කියනු ලැබේ.

ආතාපි යනු : එහි ආතප්ප කවර යත් : යම් චෛතසික වීයාරම්භයෙක් . . . සමාග්චර්‍යායාමයෙක් වේ ද, මේ ' ආතප්ප ' යි කියනු ලැබේ. මේ ආතප්පයෙන් යුක්ත වූයේ සමුපෙත වූයේ එළඹ සිටියේ මොනොවට එළඹ සිටියේ නො වෙන් වූයේ පිරිපුන් වූයේ සමන්විත වූයේ යි. එහෙයින් ' ආතාපි ' යි කියනු ලැබේ.

සමපජානො යනු : එහි ' සමපජඤ්ඤ ' කවර යත් : යම් ප්‍රඥවක් පජානනාකාර යෙක් . . . අමොහයෙක් ධර්මවිචයයෙක් සමාග්දෘෂ්ටියක් වේ ද, මේ ' සමපජඤ්ඤ ' යි කියනු ලැබේ. මේ ' සමපජඤ්ඤයෙන් ' යුක්ත වූයේ සමුපෙත වූයේ එළඹ සිටියේ මොනොවට එළඹ සිටියේ නො වෙන් වූයේ පරිපුර්ණ වූයේ සමන්වාගත වූයේ යි. එහෙයින් ' සමපජාන ' යි කියනු ලැබේ.

සතිමා යනු : එහි ' සති ' කවර යත් : යම් ස්මාතියක් අනුස්මාතියක් . . . සමාක් ස්මාතියක් වේ ද, මේ ' සති ' යි කියනු ලැබේ. මේ සතියෙන් උපෙත වූයේ සමුපෙත වූයේ එළඹ සිටියේ මොනොවට එළඹ සිටියේ නො වෙන් වූයේ පරිපුර්ණ වූයේ සමන්වාගත වූයේ යි. එහෙයින් ' සතිමා ' යි කියනු ලැබේ.

විනෙයා ලොකෙ අභිජ්ඣාදෙමනස්ස යනු : එහි ' ලොක ' කවර යත් : එ ම කය ලොක යැ, පඤ්චොපාදනස්කන්ධයෝ ද ලොක යැ, මේ ' ලොක ' යි කියනු ලැබේ.

එහි ' අභිජ්ඣා ' කවර යත් : යම් රාගයෙක් බලවත් රාගයෙක් . . . චිත්තයාගේ බලවත් රාගයෙක් වේ ද, මේ ' අභිජ්ඣා ' යි කියනු ලැබේ.

තත්ත්ව කතමං දෙමනස්සං : යං වෙනසිකං අසාතං වෙනසිකං දුක්ඛං වෙනොසමඵසසජං අසාතං දුක්ඛං වෙදසිතං වෙනොසමඵසසජං අසාතං දුක්ඛං වෙදනා, ඉදං චූළවති දෙමනස්සං. ඉති අයඤ්ච අභිජ්ඣා ඉදඤ්ච දෙමනස්සං, ඉමමති ලොකෙ විනිතා ගොනති පටිවිනිතා සත්තා සමිතා චූළසත්තා අත්ඛගතා අඛගත්ඵගතා අපටිතා බ්‍යපටිතා සොසිතා විසොසිතා බ්‍යන්තීකතා. තෙන චූළවති විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣා-දෙමනස්සන්ති.

කායානුපයනා නිදදෙසො.

457. කථඤ්ච භික්ඛු අජ්ඣන්තං වෙදනාසු වෙදනානුපයසී විහරති : ඉධ භික්ඛු සුඛං වෙදනං වෙදියමානො,¹ සුඛං වෙදනං වෙදියාමීති පජානාති. දුක්ඛං වෙදනං වෙදියමානො දුක්ඛං වෙදනං වෙදියාමීති පජානාති. අදුක්ඛමසුඛං වෙදනං වෙදියමානො අදුක්ඛමසුඛං වෙදනං වෙදියාමීති² පජානාති. සාමිසං වා සුඛං වෙදනං වෙදියමානො සාමිසං සුඛං වෙදනං වෙදියාමීති පජානාති. නිරුමිසං වා සුඛං වෙදනං වෙදියමානො නිරුමිසං සුඛං වෙදනං වෙදියාමීති පජානාති. සාමිසං වා දුක්ඛං වෙදනං වෙදියමානො සාමිසං දුක්ඛං වෙදනං වෙදියාමීති පජානාති. නිරුමිසං වා දුක්ඛං වෙදනං වෙදියමානො නිරුමිසං දුක්ඛං වෙදනං වෙදියාමීති පජානාති. සාමිසං වා අදුක්ඛමසුඛං වෙදනං වෙදියමානො සාමිසං අදුක්ඛමසුඛං වෙදනං වෙදියාමීති පජානාති. නිරුමිසං වා අදුක්ඛමසුඛං වෙදනං වෙදියමානො නිරුමිසං අදුක්ඛමසුඛං වෙදනං වෙදියාමීති පජානාති. සො තං නිමිත්තං ආසෙවති භාවෙති බහුලීකරෙති ස්වාච්ඡිතං චච්ඡපෙති. සො තං නිමිත්තං ආසෙවිත්වා භාවෙත්වා බහුලීකරිත්වා ස්වාච්ඡිතං චච්ඡපෙත්වා බහිඤ්ඤා වෙදනාසු විතතං උපසංහරති.

කථඤ්ච භික්ඛු බහිඤ්ඤා වෙදනාසු වෙදනානුපයසී විහරති : ඉධ භික්ඛු සුඛං වෙදනං වෙදියමානං සුඛං වෙදනං වෙදියතීති පජානාති. දුක්ඛං වෙදනං වෙදියමානං දුක්ඛං වෙදනං වෙදියතීති පජානාති. අදුක්ඛමසුඛං වෙදනං වෙදියමානං අදුක්ඛමසුඛං වෙදනං වෙදියතීති පජානාති. සාමිසං වා සුඛං වෙදනං වෙදියමානං සාමිසං සුඛං වෙදනං වෙදියතීති පජානාති. නිරුමිසං වා සුඛං වෙදනං වෙදියමානං නිරුමිසං සුඛං වෙදනං වෙදියතීති පජානාති. සාමිසං වා දුක්ඛං වෙදනං වෙදියමානං සාමිසං දුක්ඛං වෙදනං වෙදියතීති පජානාති. නිරුමිසං වා දුක්ඛං වෙදනං වෙදියමානං නිරුමිසං දුක්ඛං වෙදනං වෙදියතීති පජානාති. සාමිසං වා අදුක්ඛමසුඛං වෙදනං වෙදියමානං සාමිසං අදුක්ඛමසුඛං වෙදනං වෙදියතීති පජානාති. නිරුමිසං වා අදුක්ඛමසුඛං වෙදනං වෙදියමානං නිරුමිසං අදුක්ඛමසුඛං වෙදනං වෙදියතීති පජානාති. සො තං නිමිත්තං ආසෙවති භාවෙති බහුලීකරෙති ස්වාච්ඡිතං චච්ඡපෙති. සො තං නිමිත්තං ආසෙවිත්වා භාවෙත්වා බහුලීකරිත්වා ස්වාච්ඡිතං චච්ඡපෙත්වා අජ්ඣන්තබහිඤ්ඤා වෙදනාසු විතතං උපසංහරති.

1. වෙදියමානො - සිරිමු, මජ්ඣ. 2. වෙදියාමීති සිරිමු.

එහි 'දෙමනස්ස' කවරෙ යත් : යම චෛතසික වූ අසානසෙක් චෛතසික දුඃඛයෙක් වෙතොසමඵස්සජ වූ අසාන වූ දුඃඛ වූ වෙදධිතයෙක් වෙතොසමඵස්සජ වූ අසානදුඃඛ වෙදනාවක් වේ ද, මේ 'දෙමනස්ස' යි කියනු ලැබේ. මෙසේ මේ අභිධ්‍යාව ද මේ දෙමනස ද මේ කායසඨ්ඨාන ලොකයෙහි දුරු කරන ලද්දාහු වෙසෙසින් දුරු කරන ලද්දාහු සන්තුන්තාහු සන්තිඋවන ලද්දාහු ව්‍යුපගම කරන ලද්දාහු නිරොධසඨ්ඨාන අස්තයට ගියාහු අතිශයින් අස්තයට ගියාහු නසන ලද්දාහු වෙසෙසින් නසන ලද්දාහු වියළන ලද්දාහු මොනොවට වියළන ලද්දාහු විගතාන්ත කරන ලද්දාහු වෙත්. එහෙයින් 'විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣාදෙමනස්සං' යි කියනු ලැබේ.

කායානුපස්සනානිර්දේශ යි.

457. කිසෙයින් මහණ තමා පිළිබඳ වෙදනාවන්හි වෙදනානුදර්ශී ව වෙසේ ද යත් : මෙ සස්තෙහි මහණ (කායික වූ හෝ චෛතසික වූ හෝ) සුඛවෙදනාව විදිනුයේ 'සුඛ වෙදනාව විදිමි' දනගති, දුඃඛවෙදනාව විදිනුයේ 'දුඃඛවෙදනාව විදිමි' දනගති, උපෙක්ෂා වෙදනාව විදිනුයේ 'උපෙක්ෂාවෙදනාව විදිමි' දනගති, සාමීය (පඤ්චකාමගුණ නිශ්ශ්‍රිත) වූ හෝ සුඛවෙදනාව විදිනුයේ 'සාමීයසුඛවෙදනාව විදිමි' දනගති, නිරාමීය වූ හෝ සුඛවෙදනාව විදිනුයේ 'නිරාමීයසුඛවෙදනාව විදිමි' දනගති, සාමීය වූ හෝ දුඃඛවෙදනාව විදිනුයේ 'සාමීයදුඃඛවෙදනාව විදිමි' දනගති, නිරාමීය වූ හෝ දුඃඛවෙදනාව විදිනුයේ 'නිරාමීයදුඃඛවෙදනාව විදිමි' දනගති, සාමීය වූ හෝ අඤ්ඤාමසුඛවෙදනාව විදිනුයේ 'සාමීයඅඤ්ඤාමසුඛවෙදනාව විදිමි' දනගති, නිරාමීය වූ හෝ අඤ්ඤාමසුඛවෙදනාව විදිනුයේ 'නිරාමීය වූ අඤ්ඤාමසුඛ වෙදනාව විදිමි' දනගති. හෙතෙම ඒ වෙදනා නිමිත්ත ආසෙවන කෙරෙයි, වඩයි, බහුල කෙරෙයි, මොනොවට නිශ්චය කෙරෙයි. හෙතෙම ඒ නිමිත්ත ආසෙවන, භාවන, බහුලීකරණය කොට මැනැවින් නිශ්චය කොට මෙරමා පිළිබඳ වෙදනාවන්හි සිත එළවයි.

කිසෙයින් මහණ මෙරමා පිළිබඳ වෙදනාවන්හි වෙදනානුදර්ශී ව වෙසේ ද යත් : මෙ සස්තෙහි මහණ තෙමෙ සුඛවෙදනාව විදින්නහු 'සුඛවෙදනාව විදි' යයි දනගති. දුඃඛවෙදනාව විදින්නහු 'දුඃඛවෙදනාව විදි' යයි දනගති, අඤ්ඤාමසුඛවෙදනාව විදින්නහු 'අඤ්ඤාමසුඛවෙදනාව විදි' යයි දනගති, සාමීය වූ හෝ සුඛවෙදනාව විදින්නහු 'සාමීය සුඛවෙදනාව විදි' යයි දනගති, නිරාමීය වූ හෝ සුඛවෙදනාව විදින්නහු 'නිරාමීය සුඛවෙදනාව විදි' යයි දනගති, සාමීය වූ හෝ දුඃඛවෙදනාව විදින්නහු 'සාමීයදුඃඛ වෙදනාව විදි' යයි දනගති, නිරාමීය වූ හෝ දුඃඛවෙදනාව විදින්නහු 'නිරාමීයදුඃඛ වෙදනාව විදි' යයි දනගති, සාමීය වූ හෝ අඤ්ඤාමසුඛවෙදනාව විදින්නහු 'සාමීය වූ අඤ්ඤාමසුඛවෙදනාව විදි' යයි දනගති, නිරාමීය වූ හෝ අඤ්ඤාමසුඛවෙදනාව විදින්නහු 'නිරාමීයඅඤ්ඤාමසුඛවෙදනාව විදි' යයි දනගති. හෙතෙම ඒ (වෙදනා) නිමිත්ත සෙවනය කෙරෙයි, වඩයි, පුනපුනා වඩයි, මොනොවට නිශ්චය කෙරෙයි. හෙතෙම ඒ නිමිත්ත සෙවනය කොට වඩා පුනපුනා වඩා මැනැවින් නිශ්චය කොට තමාගේ ද මෙරමාගේ ද වෙදනාවන්හි සිත එළවයි.

කථං ව භික්ඛු අජ්ඣන්තබ්බිඤ්ඤා වෙදනාසු වෙදනානුපසසී විහරති : ඉධ භික්ඛු සුඛං වෙදනං සුඛා වෙදනා'ති පජානාති. දුක්ඛං වෙදනං දුක්ඛා වෙදනා'ති පජානාති. අදුක්ඛමසුඛං වෙදනං අදුක්ඛමසුඛා වෙදනා'ති පජානාති. සාමීසං වා සුඛං වෙදනං සාමීසා සුඛා වෙදනා'ති පජානාති. නිරුමිසං වා සුඛං වෙදනං නිරුමිසා සුඛා වෙදනා'ති පජානාති. සාමීසං වා දුක්ඛං වෙදනං සාමීසා දුක්ඛා වෙදනා'ති පජානාති. නිරුමිසං වා දුක්ඛං වෙදනං නිරුමිසා දුක්ඛා වෙදනා'ති පජානාති සාමීසං වා අදුක්ඛමසුඛං වෙදනං සාමීසා අදුක්ඛමසුඛා වෙදනා'ති පජානාති. නිරුමිසං වා අදුක්ඛමසුඛං වෙදනං නිරුමිසා අදුක්ඛමසුඛා වෙදනා'ති පජානාති. එවං භික්ඛු අජ්ඣන්තබ්බිඤ්ඤා වෙදනාසු වෙදනානු-පසසී විහරති ආතාපි සමපජානො සතීමා විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣා දොමනස්සං.

458. අනුපසසී'ති -පෙ- විහරති'ති -පෙ- ආතාපි'ති -පෙ- සමපජානො'ති -පෙ- සතීමා'ති -පෙ- විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣා-දොමනස්සන්ති. තත්ථ කතමො ලොකො : සා'ව වෙදනා ලොකො, පඤ්ච'පි උපාදනකකිඤ්ඤා ලොකො. අයං චූළචති ලොකො.

තත්ථ කතමා අභිජ්ඣා : යො රුගො සාරුගො -පෙ- විතතස්ස සාරුගො. අයං චූළචති අභිජ්ඣා. තත්ථ කතමං දොමනස්සං : යං චේතසිකං අසාතං චේතසිකං දුක්ඛං චේතොසමපසස්සජං අසාතං දුක්ඛං වෙදසිතං චේතොසමපසස්සජං අසාතං දුක්ඛා වෙදනා. ඉදං චූළචති දොමනස්සං. ඉති අයඤ්ච අභිජ්ඣා ඉදඤ්ච දොමනස්සං, ඉමච්චි ලොකෙ විනීතා භොනති පටිවිනීතා සන්තා සමීතා චූළසන්තා අත්ථබ්බතා අබ්බත්ථබ්බතා අපපිතා බ්‍යපපිතා සොසිතා විසොසිතා බ්‍යන්තීකතා තෙන චූළචති විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣාදොමනස්සන්ති.

වෙදනානුපසස්සනා නිදද්දසො.

459. කථංඤ්ච භික්ඛු අජ්ඣන්තං විනෙත විතනානුපසසී විහරති : ඉධ භික්ඛු සරුභං වා විතතං සරුභං මේ විතතන්ති පජානාති. විතරුභං වා විතතං විතරුභං මේ විතතන්ති පජානාති. සද්දෙසං වා විතතං සද්දෙසං මේ විතතන්ති පජානාති. විතද්දෙසං වා විතතං විතද්දෙසං මේ විතතන්ති පජානාති. සමොභං වා විතතං සමොභං මේ විතතන්ති පජානාති. විතමොභං වා විතතං විතමොභං මේ විතතන්ති පජානාති. සංඛිතං වා විතතං සංඛිතං මේ විතතන්ති පජානාති. විකඛිතං වා විතතං විකඛිතං මේ විතතන්ති පජානාති. මහඤ්ඤං වා විතතං මහඤ්ඤං මේ විතතන්ති පජානාති. අමහඤ්ඤං වා විතතං අමහඤ්ඤං මේ විතතන්ති පජානාති. සඋතතරං වා විතතං සඋතතරං මේ විතතන්ති පජානාති අනුතතරං වා විතතං අනුතතරං මේ විතතන්ති පජානාති. සමාභිතං වා විතතං සමාභිතං මේ විතතන්ති පජානාති. අසමාභිතං වා විතතං අසමාභිතං මේ විතතන්ති පජානාති. විමුත්තං වා විතතං විමුත්තං මේ විතතන්ති පජානාති. අවිමුත්තං වා විතතං අවිමුත්තං මේ විතතන්ති පජානාති. ඥෙසං තං නිමිත්තං ආසෙවති භාවෙති බහුලීකරෙති ස්වාච්ඡිතං චච්ඡපෙති. ඥෙසං තං නිමිත්තං ආසෙවති භාවෙති බහුලීකරිත්වා ස්වාච්ඡිතං චච්ඡපෙති බ්බිඤ්ඤා විනෙත විතතං උපසං-හරති.

කියෙයිත් මහණ අප්ඤ්ඤානිද්ධාවේදනාවන්හි වේදනානුදර්ශී ව වෙසේ ද යත් : මෙ සස්තෙහි මහණ තෙම සුඛවේදනාව ' සුඛවේදනා ' යි දනගනී, දුඃඛවේදනාව ' දුඃඛ වේදනා ' යි දනගනී, අදුක්ඛමසුඛවේදනාව ' අදුක්ඛමසුඛවේදනා ' යි දනගනී, සාමීය වූ හෝ සුඛවේදනාව ' සාමීයසුඛවේදනා ' යි දනගනී, නිරාමීය වූ හෝ සුඛවේදනාව ' නිරාමීය සුඛවේදනා ' යි දනගනී, සාමීය වූ හෝ දුඃඛවේදනාව ' සාමීයදුඃඛවේදනා ' යි දනගනී, නිරාමීය වූ හෝ දුඃඛවේදනාව ' නිරාමීයදුඃඛවේදනා ' යි දනගනී, සාමීය වූ හෝ අදුක්ඛම සුඛවේදනාව ' සාමීය වූ අදුක්ඛමසුඛවේදනා ' යි දනගනී, නිරාමීය වූ හෝ අදුක්ඛමසුඛ වේදනාව ' නිරාමීයඅදුක්ඛමසුඛවේදනා ' යි දනගනී. මෙසේ මහණ තෙම කෙලෙස් තවන වැර ඇතියේ සමාග්ඤ්ඤා ඇතියේ ස්මෘතිමත් වූයේ වේදනා සඛිංඝාත ලොකයෙහි අභිධ්‍යාව හා දෙමනස දුරු කොට තමාගේ ද මෙරමාගේ ද වේදනාවන්හි වේදනානුදර්ශී ව වෙසේ.

458. අනුපස්සි යනු : . . . විහරති යනු : . . . ආකාපි යනු : . . . සමපජානො යනු : . . . සතිමා යනු : . . . විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣාදෙමනස්සං යනු : එහි ලොකය කවර යත් : ඒ වේදනාව ම ලොක නම්. පඤ්චොපාදනස්කන්ධයෝ ද ලොක නම්. මේ 'ලොක ' යි කියනු ලැබේ.

එහි ' අභිධ්‍යා ' කවර යත් : යම් රාගයෙක් බලවත් රාගයෙක් . . . විත්තයාගේ බලවත් රාගයෙක් වේ ද, මේ ' අභිධ්‍යා ' යි කියනු ලැබේ.

එහි ' දෙමනස්ස ' කවර යත් : යම් චෛතසික වූ අසාතයෙක් චෛතසික වූ දුඃඛයෙක් වෙතොසමිඵස්සප අසාතදුඃඛවේදයිතයෙක් වෙතොසමිඵස්සප අසාතදුඃඛවේදනායෙක් වේ ද, මේ ' දෙමනස්ස ' යි කියනු ලැබේ. මෙසේ මේ අභිධ්‍යාව ද මේ දෙමනස ද මේ වේදනා ලොකයෙහි බැහැර කරන ලද්දහු වෙසෙසින් බැහැර කරන ලද්දහු සන්තිදුනාහු සන්තිදුවන ලද්දහු ව්‍යුපගම කරන ලද්දහු නිරොධ සඛිංඝාත අස්තයට ගියාහු අතිශයින් අස්තයට ගියාහු නසන ලද්දහු වෙසෙසින් නසන ලද්දහු වියළන ලද්දහු වෙසෙසින් වියළන ලද්දහු විගතාන්ත කරන ලද්දහු වෙත්. එහෙයින් ' විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣා දෙමනස්සං ' යි කියනු ලැබේ.

වේදනානුපස්සනා නිර්දේශ යි.

459. කියෙයිත් මහණ තමාගේ විත්තයෙහි විත්තානුදර්ශී ව වෙසේ ද යත් : මෙ සස්තෙහි මහණ තෙම රාග සහිත වූ හෝ විත්තය ' මාගේ විත්තය රාග සහිත ය ' යි දනගනී. විතරාග වූ හෝ සිත ' මාගේ සිත විතරාග ය ' යි දනගනී, සදෙස වූ හෝ සිත ' මාගේ සිත සදෙස ය ' යි දනගනී, විතදෙස වූ හෝ සිත ' මාගේ සිත විතදෙස ය ' යි දනගනී, මොහ සහිත වූ හෝ සිත ' මාගේ සිත මොහ සහිත ය ' යි හෝ දුකුච්ඡු, විත මොහ වූ හෝ සිත ' මාගේ සිත විතමොහ ය ' යි දනගනී, (චිතමිද්ධ වශයෙන්) භැකුඵඤ්ඤා හෝ සිත ' මාගේ සිත භැකුඵඤ්ඤා ' යි දනගනී, (උද්ධව වශයෙන්) විසුරුණ වූ හෝ සිත ' මාගේ සිත විසිරුණ ' යි දනගනී, මහද්ගත වූ හෝ සිත ' මාගේ සිත මහද්ගත ය ' යි දනගනී, අමහද්ගත වූ හෝ සිත ' මාගේ සිත අමහද්ගත ය ' යි දනගනී, සඋත්තර වූ හෝ සිත ' මාගේ සිත සඋත්තර ය ' යි දනගනී, අනුත්තර වූ හෝ සිත ' මාගේ සිත අනුත්තර ය ' යි දනගනී, සමාධියට පැමිණියා වූ හෝ සිත ' මාගේ සිත සමාහිත ය ' යි දනගනී, අසමා හිත වූ හෝ සිත ' මාගේ සිත අසමාහිත ය ' යි දනගනී, (තදභව විෂ්කම්භණ විසින්) විමුක්ත වූ හෝ සිත ' මාගේ සිත විමුක්ත ය ' යි දනගනී, අවිමුක්ත වූ හෝ සිත ' මාගේ සිත අවිමුක්ත ය ' යි දනගනී. හෙතෙම ඒ (භාවනා) නිමිත්ත ආසෙවනය කෙරෙයි, භාවනා කෙරෙයි, පුනපුනා වධයි, මොනොවට නිශ්චය කෙරෙයි. හෙතෙම ඒ නිමිත්ත ආසෙවනය කොට භාවනා කොට පුනපුනා වධා මැනැවින් නිශ්චය කොට මෙරමාගේ සිත්හි (තමාගේ) සිත එළවයි.

කථංඤ්ච භික්ඛු බහිඤ්චා විනො චිතතානුපයසී විහරති: ඉධ භික්ඛු සරුභං වාසං චිතතං සරුභමසං චිතතනති පජානාති. විතරුභං වාසං චිතතං විතරුභමසං චිතතනති පජානාති. සද්දෙසං වාසං චිතතං සද්දෙසමසං චිතතනති පජානාති. විතද්දෙසං වාසං චිතතං විතද්දෙසමසං චිතතනති පජානාති සමොභං වාසං චිතතං සමොභමසං චිතතනති පජානාති. විතමොභං වාසං චිතතං විතමොභමසං චිතතනති පජානාති. සංඛිතතං වාසං චිතතං සංඛිතතමසං චිතතනති පජානාති. විකඛිතතං වාසං චිතතං විකඛිතතමසං චිතතනති පජානාති. මහඤ්ඤං වාසං චිතතං මහඤ්ඤමසං චිතතනති පජානාති. අමහඤ්ඤං වාසං චිතතං අමහඤ්ඤමසං චිතතනති පජානාති. සඋතතරං වාසං චිතතං සඋතතරමසං චිතතනති පජානාති. අනුතතරං වාසං චිතතං අනුතතරමසං චිතතනති පජානාති. සමාභිතං වාසං චිතතං සමාභිතමසං චිතතනති පජානාති අසමාභිතං වාසං චිතතං අසමාභිතමසං චිතතනති පජානාති. විමුතතං වාසං චිතතං විමුතතමසං චිතතනති පජානාති අවිමුතතං වාසං චිතතං අවිමුතතමසං චිතතනති පජානාති. සො තං නිමිතතං ආසෙවති, භාවෙති, බහුලීකරෙති, ස්වාචජිතං වච්චපෙති. සො තං නිමිතතං ආසෙවිත්වා භාවෙත්වා බහුලීකරිත්වා ස්වාචජිතං වච්චපෙත්වා අජ්ඣතතබහිඤ්චා විනො චිතතං උපසංභරති.

කථංඤ්ච භික්ඛු අජ්ඣතතබහිඤ්චා විනො චිතතානුපයසී විහරති: ඉධ භික්ඛු සරුභං වා චිතතං සරුභං විතතනති පජානාති. විතරුභං වා චිතතං විතරුභං චිතතනති පජානාති. සද්දෙසං වා චිතතං සද්දෙසං චිතතනති පජානාති. විතද්දෙසං වා චිතතං විතද්දෙසං චිතතනති පජානාති. සමොභං වා චිතතං සමොභං චිතතනති පජානාති. විතමොභං වා චිතතං විතමොභං චිතතනති පජානාති. සංඛිතතං වා චිතතං සංඛිතතං චිතතනති පජානාති. විකඛිතතං වා චිතතං විකඛිතතං චිතතනති පජානාති. මහඤ්ඤං වා චිතතං මහඤ්ඤං චිතතනති පජානාති. අමහඤ්ඤං වා චිතතං අමහඤ්ඤං චිතතනති පජානාති. සඋතතරං වා චිතතං සඋතතරං චිතතනති පජානාති. අනුතතරං වා චිතතං අනුතතරං චිතතනති පජානාති. සමාභිතං වා චිතතං සමාභිතං චිතතනති පජානාති. අසමාභිතං වා චිතතං අසමාභිතං චිතතනති පජානාති. විමුතතං වා චිතතං විමුතතං චිතතනති පජානාති. අවිමුතතං වා චිතතං අවිමුතතං චිතතනති පජානාති. එවං භික්ඛු අජ්ඣතතබහිඤ්චා විනො චිතතානුපයසී විහරති ආතාපි සමපජානො සතිමා විනොස ට්‍රොකො අභිජ්ඣාද්දෙමනසං.

460. අනුපයසී'ති -පෙ- විහරති'ති -පෙ- ආතාපි'ති -පෙ- සමපජා-නො'ති -පෙ- සතිමා'ති -පෙ- විනොස ට්‍රොකො අභිජ්ඣාද්දෙමනසංනති. තත්ථ කතමො ට්‍රොකො: තං යෙව චිතතං ට්‍රොකො, පඤ්ච'පි උපාදු-නකඛනිං ට්‍රොකො.

තත්ථ කතමා අභිජ්ඣා: යො රාගො සාරාගො -පෙ- චිතතසං සාරාගො. අයං වූච්චති අභිජ්ඣා.

කියෙයිත් මහණ මෙරමාගේ සිත්හි චිත්තානුදර්ශී ව වෙසේ ද යත් : මෙ සස්තෙහි මහණ තෙම සරාග වූ හෝ ඔහුගේ සිත ' ඔහුගේ සිත සරාග ' යයි දැනගනී, චීතරාග වූ හෝ ඔහුගේ සිත ' ඔහුගේ සිත චීතරාග ' යයි දැනගනී, සදෙස වූ හෝ ඔහුගේ සිත ' ඔහුගේ සිත සදෙස ' යයි දැනගනී, චීතදෙස වූ හෝ ඔහුගේ සිත ' ඔහුගේ සිත චීතදෙස ' යයි දැනගනී, සමොහ වූ හෝ ඔහුගේ සිත ' ඔහුගේ සිත සමොහ ' යයි දැනගනී, චීතමොහ වූ හෝ ඔහුගේ සිත ' ඔහුගේ සිත චීතමොහ ' යයි දැනගනී, සංක්ෂිප්ත වූ හෝ ඔහුගේ සිත ' ඔහුගේ සිත සංක්ෂිප්ත ' යයි දැනගනී, වික්ෂිප්ත වූ හෝ ඔහුගේ සිත ' ඔහුගේ සිත වික්ෂිප්ත ' යයි දැනගනී, මහද්ගත වූ හෝ ඔහුගේ සිත ' ඔහුගේ සිත මහද්ගත ' යයි දැනගනී, අමහද්ගත වූ හෝ ඔහුගේ සිත ' ඔහුගේ සිත අමහද්ගත ' යයි දැනගනී, සඋත්තර වූ හෝ ඔහුගේ සිත ' ඔහුගේ සිත සඋත්තර ' යයි දැනගනී, අනුත්තර වූ හෝ ඔහුගේ සිත ' ඔහුගේ සිත අනුත්තර ' යයි දැනගනී, සමාහිත වූ හෝ ඔහුගේ සිත ' ඔහුගේ සිත සමාහිත ' යයි දැනගනී, අසමාහිත වූ හෝ ඔහුගේ සිත ' ඔහුගේ සිත අසමාහිත ' යයි දැනගනී, අවිමුක්ත වූ හෝ ඔහුගේ සිත ' ඔහුගේ සිත අවිමුක්ත ' යයි දැනගනී. හෙතෙම ඒ නිමිත්ත අසෙවනය කෙරෙයි, භාවනා කෙරෙයි, පුනපුනා වඩයි, මොනොවට නිශ්චය කෙරෙයි. හෙතෙම ඒ නිමිත්ත ආසෙවනය කොට භාවනා කොට බහුල කොට මැනැවින් නිශ්චය කොට අධ්‍යාත්මබාහිරචිත්තයෙහි සිත එළවයි.

කියෙයිත් මහණ කලෙකු තමාගේ ද කලෙකු මෙරමාගේ ද සිත්හි චිත්තානුදර්ශී ව වෙසේද යත් : මෙ සස්තෙහි මහණ සරාග වූහෝ සිත ' සරාගසිතූ ' යි දැනගනී. චීතරාග වූ හෝ සිත ' චීතරාගසිතූ ' යි දැනගනී. සදෙස වූ හෝ සිත ' සදෙස සිතූ ' යි දැනගනී. චීතදෙස වූ හෝ සිත ' චීතදෙස සිතූ ' යි දැනගනී. සමොහ වූ හෝ සිත ' සමොහ සිතූ ' යි දැනගනී. චීතමොහ වූ හෝ සිත ' චීතමොහ සිතූ ' යි දැනගනී. හැකුළුණු හෝ සිත ' හැකුළුණු සිතූ ' යි දැනගනී. විසුරුණු හෝ සිත විසුරුණු සිතූ ' යි දැනගනී. මහද්ගත වූ හෝ සිත ' මහද්ගත සිතූ ' යි දැනගනී. මහද්ගත නො වූ හෝ සිත ' මහද්ගත නො වූ සිතූ ' යි දැනගනී. සඋත්තර වූ හෝ සිත ' සඋත්තර සිතූ ' යි දැනගනී. අනුත්තර වූ හෝ සිත ' අනුත්තර සිතූ ' යි දැනගනී. සමාහිත වූ හෝ සිත ' සමාහිත සිතූ ' යි දැනගනී. අසමාහිත වූ හෝ සිත ' අසමාහිත සිතූ ' යි දැනගනී. විමුක්ත වූ හෝ සිත ' විමුක්ත සිතූ ' යි දැනගනී. අවිමුක්ත වූ හෝ සිත ' අවිමුක්ත සිතූ ' යි දැනගනී. මෙසෙයිත් මහණ මෙකලෙස් තවන වැර ඇති ව සමාග්ඥන ඇති වූ සිහි ඇති ව චිත්ත සඵධ්‍යාත ලොකයෙහි අභිධ්‍යාව හා දෙමනස දුරු කොට තමාගේ හා මෙරමාගේ සිත්හි සිත අනුව තුවණින් බලමින් වෙසේ.

460. අනුපස්සි යනු : . . . චිතරති යනු : . . . ආතාපි යනු : . . . සම්පජානො යනු : . . . සතිමා යනු : . . . විනෙයා ලොකෙ අභිජ්ඣාදෙමනස්ස යනු : එහි ලොක කවරෙ යත් : එ ම චිත්තය ' ලොක ' වෙයි. පඤ්චොපාදනස්කන්ධයෝ ම ලොක යි.

එහි ' අභිධ්‍යා ' කවර යත් : සම් රාගයෙක් බලවත් රාගයෙක් . . . චිත්තයාගේ ඇල්මෙක් වෙ ද, මේ ' අභිධ්‍යා ' යි කියනු ලැබේ.

තත් කතමිං දෙමනස්සං : යං චේතසිකං අසානං චේතසිකං දුක්ඛං චේතොසල්ඤ්ජං අසානං දුක්ඛං චේදසිතං චේතොසල්ඤ්ජං අසානං දුක්ඛං චේදනා. ඉදං වුච්චති දෙමනස්සං. ඉති අගඤ්ච අභිජ්ඣා ඉදඤ්ච දෙමනස්සං ඉමමති ලොකෙ විනීතා; භොනති පටිච්චිතා; සන්තා; සමිතා; වූපසන්තා; අත්ඛිතා; අබහත්ඛිතා; අපටිතා; බ්‍යපටිතා; සොසිතා; විසොසිතා; බ්‍යන්තිකතා. තෙන වුච්චති විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣා දෙමනස්සනති.

විනාශානුපස්සනා නිදද්දසො.

461. කථං ච භික්ඛු අජ්ඣතනං ධම්මෙසු ධම්මානුපසසි විභරති: ඉධ භික්ඛු සන්තං වා අජ්ඣතනං කාමච්ඡදං අත්ථි මෙ අජ්ඣතනං කාමච්ඡදෙඤ්ඤි පජානාති. අසන්තං වා අජ්ඣතනං කාමච්ඡදං නත්ථි මෙ අජ්ඣතනං කාමච්ඡදෙඤ්ඤි පජානාති. යථා ච අනුප්පන්නස්ස කාමච්ඡදස්ස උප්පාදෙ භොති. තඤ්ච පජානාති. යථා ච උප්පන්නස්ස කාමච්ඡදස්ස පභානං භොති. තඤ්ච පජානාති. යථා ච පභිනස්ස කාමච්ඡදස්ස ආයතීං අනුප්පාදෙ භොති තඤ්ච පජානාති.

සන්තං වා අජ්ඣතනං ව්‍යාපාදං -පෙ- සන්තං වා අජ්ඣතනං ජිනමිඤ්ඤං -පෙ- සන්තං වා අජ්ඣතනං උඤ්චවකුකුච්චං-පෙ-සන්තං වා අජ්ඣතනං විචිකිච්ඡා අත්ථි මෙ අජ්ඣතනං විචිකිච්ඡා'ති පජානාති. අසන්තං වා අජ්ඣතනං විචිකිච්ඡං නත්ථි මෙ අජ්ඣතනං විචිකිච්ඡා'ති පජානාති. යථා ච අනුප්පන්නාය විචිකිච්ඡාය උප්පාදෙ භොති තඤ්ච පජානාති. යථා ච උප්පන්නාය විචිකිච්ඡාය පභානං භොති තඤ්ච පජානාති. යථා ච පභිනාය විචිකිච්ඡාය ආයතීං අනුප්පාදෙ භොති තඤ්ච පජානාති.

462. සන්තං වා අජ්ඣතනං සතිසම්මොජ්ඣබ්‍යාසං අත්ථි මෙ අජ්ඣතනං සතිසම්මොජ්ඣබ්‍යාසො'ති පජානාති. අසන්තං වා අජ්ඣතනං සතිසම්මොජ්ඣබ්‍යාසං නත්ථි මෙ අජ්ඣතනං සතිසම්මොජ්ඣබ්‍යාසො'ති පජානාති. යථා ච අනුප්පන්නස්ස සතිසම්මොජ්ඣබ්‍යාසස්ස උප්පාදෙ භොති තඤ්ච පජානාති. යථා ච උප්පන්නස්ස සතිසම්මොජ්ඣබ්‍යාසස්ස භාවනාය පාරිච්ඡරි භොති තඤ්ච පජානාති.

සන්තං වා අජ්ඣතනං ධම්මවිචයසම්මොජ්ඣබ්‍යාසං -පෙ- සන්තං වා අජ්ඣතනං විරියසම්මොජ්ඣබ්‍යාසං -පෙ- සන්තං වා අජ්ඣතනං පිතිසම්මොජ්ඣබ්‍යාසං -පෙ- සන්තං වා අජ්ඣතනං පස්සඤ්ඤිසම්මොජ්ඣබ්‍යාසං -පෙ- සන්තං වා අජ්ඣතනං සමාධිසම්මොජ්ඣබ්‍යාසං -පෙ- සන්තං වා අජ්ඣතනං උපෙක්ඛාසම්මොජ්ඣබ්‍යාසං අත්ථි මෙ අජ්ඣතනං උපෙක්ඛාසම්මොජ්ඣබ්‍යාසො'ති පජානාති. අසන්තං වා අජ්ඣතනං උපෙක්ඛාසම්මොජ්ඣබ්‍යාසං නත්ථි මෙ අජ්ඣතනං උපෙක්ඛාසම්මොජ්ඣබ්‍යාසො'ති පජානාති. යථා ච අනුප්පන්නස්ස උපෙක්ඛාසම්මොජ්ඣබ්‍යාසස්ස උප්පාදෙ භොති තඤ්ච පජානාති. යථා ච උප්පන්නස්ස උපෙක්ඛාසම්මොජ්ඣබ්‍යාසස්ස භාවනාය පාරිච්ඡරි භොති. තඤ්ච පජානාති. සො තං නිමිත්තං ආසෙවති භාවෙති බහුලීකරෙති ස්වාචජිතං චච්ඡපෙති. සො තං නිමිත්තං ආසෙඤ්ඤා; භාවෙති බහුලීකරිතා; ස්වාචජිතං චච්ඡපෙඤ්ඤා; බහිඤ්ඤා ධම්මෙසු ජිතං උපසංහරති.

එහි 'දෙමනස්ස' කවරෙ යත් : යම් වෛතසික අසාතයෙක් වෛතසික දුෂ්ඨයෙක් වෙතොසම්ඵස්සයෙන් උපන් අසාත-දුෂ්ඨවෛදසිකයෙක් වෙතොසම්ඵස්සයෙන් උපන් අසාත-දුෂ්ඨවෛදනාවක් වෙ ද, මේ 'දෙමනස්ස' යි කියනු ලැබේ. මෙසේ මේ අභිධ්‍යාව ද මේ දෙමනස ද මේ චිත්ත සඛිධ්‍යාත ලොකයෙහි බැහැර කරන ලද්දහු වෙසෙසින් බැහැර කරන ලද්දහු සන්තිදුණාහු සන්තිදුටන ලද්දහු ව්‍යුපගම කරන ලද්දහු නිරොධ සඛිධ්‍යාත අස්තයට ගියාහු අකිශ්ඨන් අස්තයට ගියාහු නසන ලද්දහු වෙසෙසින් නසන ලද්දහු වියළන ලද්දහු වෙසෙසින් වියළන ලද්දහු විගතාන්ත කරන ලද්දහු වෙත්. එහෙයින් 'විනෙයා ලොකෙ අභිජ්ඣාදෙමනස්සං' යි කියනු ලැබේ.

විත්තානුපස්සනා නිර්දේශ යි.

461. කිසෙයින් මහණ තමාගේ (නිවරණදී) ධර්මයන්හි ධර්මානුදර්ශී ව වෙසේ ද යත් : මෙ සස්තෙහි මහණ අධ්‍යාත්මයෙහි විද්‍යාමාන වූ හෝ කාමච්ඡන්ද නිවරණය 'මාගේ අධ්‍යාත්මයෙහි කාමච්ඡන්දනිවරණය ඇතැ' යි දනගනී. අධ්‍යාත්මයෙහි අවිද්‍යාමාන වූ හෝ කාමච්ඡන්දය 'මාගේ අධ්‍යාත්මයෙහි කාමච්ඡන්දය නැතැ' යි දනගනී. නූපන් කාමච්ඡන්දයාගේ ඉපැද්ම යම් කරුණෙකින් වේ නම්, එය ද දනගනී. උපන් කාමච්ඡන්දයාගේ ප්‍රභාණය යම් කරුණෙකින් වේ නම් එය ද දනගනී. ප්‍රභිණ වූ කාමච්ඡන්දයාගේ මතු නො ඉපැද්ම යම් කරුණෙකින් වේ නම් එකරුණ ද දනගනී.

අධ්‍යාත්මයෙහි විද්‍යාමාන වූ හෝ ව්‍යාපාද නිවරණය . . . අධ්‍යාත්මයෙහි විද්‍යාමාන වූ හෝ චිතමිද්ධනිවරණය . . . අධ්‍යාත්මයෙහි විද්‍යාමාන වූ හෝ උද්ධච්චකුක්කුච්ච නිවරණය . . . අධ්‍යාත්මයෙහි විද්‍යාමාන වූ හෝ විචිකිච්ඡානිවරණය 'මාගේ අධ්‍යාත්මයෙහි විචිකිච්ඡානිවරණය ඇතැ' යි දනගනී. අධ්‍යාත්මයෙහි අවිද්‍යාමාන වූ හෝ විචිකිච්ඡානිවරණය 'මාගේ අධ්‍යාත්මයෙහි විචිකිච්ඡානිවරණය නැතැ' යි දනගනී. නූපන් විචිකිච්ඡානිවරණයාගේ ඉපැද්ම යම් කරුණෙකින් වේ නම් එ කරුණ ද දනගනී. උපන් විචිකිච්ඡානිවරණයාගේ ප්‍රභාණය යම් කරුණෙකින් වේ නම් එ කරුණ ද දනගනී. ප්‍රභිණ වූ විචිකිච්ඡානිවරණයාගේ මතු නො ඉපැද්ම යම් කරුණෙකින් වේ නම් එ කරුණ ද දනගනී.

462. අධ්‍යාත්මයෙහි විද්‍යාමාන වූ හෝ ස්මෘතිසම්බොධ්‍යාධිගය 'මාගේ අධ්‍යාත්මයෙහි ස්මෘතිසම්බොධ්‍යාධිගය ඇතැ' යි දනගනී. අධ්‍යාත්මයෙහි අවිද්‍යාමාන වූ හෝ ස්මෘතිසම්බොධ්‍යාධිගය 'මාගේ අධ්‍යාත්මයෙහි ස්මෘතිසම්බොධ්‍යාධිගය නැතැ' යි දනගනී. නූපන් ස්මෘතිසම්බොධ්‍යාධිගයාගේ උත්පාදය, යම් කරුණෙකින් වේ නම් එය ද දනගනී. උපන් ස්මෘතිසම්බොධ්‍යාධිගයාගේ භාවනායෙන් පරිපූර්ණ වීම යම් කරුණෙකින් වේ නම් එය ද දනගනී.

අධ්‍යාත්මයෙහි විද්‍යාමාන වූ හෝ ධර්මවිචයසම්බොධ්‍යාධිගය . . . අධ්‍යාත්මයෙහි විද්‍යාමාන වූ හෝ විශ්චිසම්බොධ්‍යාධිගය . . . අධ්‍යාත්මයෙහි විද්‍යාමාන වූ හෝ ප්‍රිතිසම්බොධ්‍යාධිගය . . . අධ්‍යාත්මයෙහි විද්‍යාමාන වූ හෝ ප්‍රභුබ්ධිසම්බොධ්‍යාධිගය . . . අධ්‍යාත්මයෙහි විද්‍යාමාන වූ හෝ සමාධිසම්බොධ්‍යාධිගය . . . අධ්‍යාත්මයෙහි විද්‍යාමාන වූ හෝ උපෙක්ෂාසම්බොධ්‍යාධිගය 'මාගේ අධ්‍යාත්මයෙහි උපෙක්ෂා සම්බොධ්‍යාධිගය ඇතැ' යි දනගනී. අධ්‍යාත්මයෙහි අවිද්‍යාමාන වූ හෝ උපෙක්ෂා සම්බොධ්‍යාධිගය 'මාගේ අධ්‍යාත්මයෙහි උපෙක්ෂාසම්බොධ්‍යාධිගය නැතැ' යි දනගනී. නූපන් උපෙක්ෂාසම්බොධ්‍යාධිගයාගේ ඉපැද්ම යම් කරුණෙකින් වේ නම් එය ද දනගනී. උපන් උපෙක්ෂාසම්බොධ්‍යාධිගයාගේ භාවනායෙන් පරිපූර්ණ වීම යම් කරුණෙකින් වේ නම් එය ද දනගනී. හෙතෙම ඒ ධර්මනිමිත්ත ආසෙවනය කෙරෙයි, භාවනා කෙරෙයි, බහුල කෙරෙයි, මොනොවට නිශ්චය කෙරේ. හෙතෙම ඒ නිමිත්ත ආසෙවනය කොට භාවනා කොට පුනපුනා වඩා මැනැවින් නිශ්චය කොට බාහිරධර්මයන්හි සිත එළවයි.

463 කථඤ්ඤ භික්ඛු ඛණ්ඩා ධම්මෙසු ධම්මානුපයසී විහරති: ඉධ භික්ඛු සන්තං වා'ස්ස කාමච්ඡදං අඤ්ඤ කාමච්ඡදෝති පජානාති. අසන්තං වා'ස්ස කාමච්ඡදං නඤ්ඤ කාමච්ඡදෝති පජානාති. යථා ච අනුපපන්නස්ස කාමච්ඡදස්ස උප්පාදෙ භොති තඤ්ඤ පජානාති. යථා ච උපපන්නස්ස කාමච්ඡදස්ස පභානං භොති තඤ්ඤ පජානාති. යථා ච පභිනස්ස කාමච්ඡදස්ස ආයතිං අනුප්පාදෙ භොති තඤ්ඤ පජානාති.

සන්තං වා'ස්ස ව්‍යාපාදං -පෙ- සන්තං වා'ස්ස ජිනමිඤ්ඤං -පෙ- සන්තං වා'ස්ස උඤ්ඤවච්ඡකඤ්ඤවං -පෙ- සන්තං වා'ස්ස විච්ඡිකිච්ඡං අඤ්ඤ විච්ඡිකිච්ඡා'ති පජානාති, අසන්තං වා'ස්ස විච්ඡිකිච්ඡං නඤ්ඤ විච්ඡිකිච්ඡා'ති පජානාති. යථා ච අනුපපන්නාය විච්ඡිකිච්ඡාය උප්පාදෙ භොති තඤ්ඤ පජානාති. යථා ච උපපන්නාය විච්ඡිකිච්ඡාය පභානං භොති තඤ්ඤ පජානාති යථා ච පභිනාය විච්ඡිකිච්ඡාය ආයතිං අනුප්පාදෙ භොති තඤ්ඤ පජානාති.

සන්තං වා'ස්ස සතිසම්මොඤ්ඤාභවං අඤ්ඤ සතිසම්මොඤ්ඤා-භවො'ති පජානාති. අසන්තං වා'ස්ස සතිසම්මොඤ්ඤාභවං නඤ්ඤ සතිසම්මොඤ්ඤාභවො'ති පජානාති. යථා ච අනුපපන්නස්ස සතිසම්මොඤ්ඤාභවස්ස උප්පාදෙ භොති තඤ්ඤ පජානාති. යථා ච උපපන්නස්ස සතිසම්මොඤ්ඤාභවස්ස භාවනාය පාරිපුරී භොති තඤ්ඤ පජානාති. සන්තං වා'ස්ස ධම්මවිච්ඡයසම්මොඤ්ඤාභවං -පෙ- සන්තං වා'ස්ස විරියසම්මොඤ්ඤාභවං -පෙ- සන්තං වා'ස්ස පිතිසම්මොඤ්ඤාභවං -පෙ- සන්තං වා'ස්ස පස්සඤ්ඤා-සම්මොඤ්ඤාභවං -පෙ- සන්තං වා'ස්ස සමාධිසම්මොඤ්ඤාභවං -පෙ- සන්තං වා'ස්ස උපෙකඤ්ඤාසම්මොඤ්ඤාභවං අඤ්ඤ උපෙකඤ්ඤාසම්මොඤ්ඤාභවො'ති පජානාති. අසන්තං වා'ස්ස උපෙකඤ්ඤාසම්මොඤ්ඤාභවං නඤ්ඤ උපෙකඤ්ඤා-සම්මොඤ්ඤාභවො'ති පජානාති. යථා ච අනුපපන්නස්ස උපෙකඤ්ඤා-සම්මොඤ්ඤාභවස්ස උප්පාදෙ භොති තඤ්ඤ පජානාති. යථා ච උපපන්නස්ස උපෙකඤ්ඤාසම්මොඤ්ඤාභවස්ස භාවනාය පාරිපුරී භොති තඤ්ඤ පජානාති. සො තං නිමිත්තං ආසෙවති භාවෙති ඛුඤ්ඤිකරොති ස්වාච්ඡිතං විච්ඡපෙති, සො තං නිමිත්තං ආසෙවති භාවෙති ඛුඤ්ඤිකරිති ස්වාච්ඡිතං විච්ඡපෙති අඤ්ඤාභවඛණ්ඩා ධම්මෙසු විතං උපසංහරති.

464. කථඤ්ඤ භික්ඛු අඤ්ඤාභවඛණ්ඩා ධම්මෙසු ධම්මානුපයසී විහරති: ඉධ භික්ඛු සන්තං වා කාමච්ඡදං අඤ්ඤ කාමච්ඡදෝති පජානාති. අසන්තං වා කාමච්ඡදං නඤ්ඤ කාමච්ඡදෝති පජානාති. යථා ච අනුපපන්නස්ස කාමච්ඡදස්ස උප්පාදෙ භොති තඤ්ඤ පජානාති. යථා ච උපපන්නස්ස කාමච්ඡදස්ස පභානං භොති තඤ්ඤ පජානාති. යථා ච පභිනස්ස කාමච්ඡදස්ස ආයතිං අනුප්පාදෙ භොති තඤ්ඤ පජානාති.

සන්තං වා ව්‍යාපාදං -පෙ- සන්තං වා ජිනමිඤ්ඤං -පෙ- සන්තං වා උඤ්ඤවච්ඡකඤ්ඤවං -පෙ- සන්තං වා විච්ඡිකිච්ඡං අඤ්ඤ විච්ඡිකිච්ඡා'ති පජානාති. අසන්තං වා විච්ඡිකිච්ඡං නඤ්ඤ විච්ඡිකිච්ඡා'ති පජානාති. යථා ච අනුපපන්නාය විච්ඡිකිච්ඡාය උප්පාදෙ භොති තං ච පජානාති. යථා ච උපපන්නාය විච්ඡිකිච්ඡාය පභානං භොති තඤ්ඤ පජානාති, යථා ච පභිනාය විච්ඡිකිච්ඡාය ආයතිං අනුප්පාදෙ භොති තං ච පජානාති.

463. කිසෙයින් මහණ මෙරමාගේ (නිවරණාදී) ධර්මයන්හි ධර්මය අනුව බලමින් වෙසේ ද යත් : මෙ සස්තෙහි මහණ තෙම විද්‍යමාන වූ හෝ ඔහුගේ කාමච්ඡන්දය ' ඔහුගේ කාමච්ඡන්දය ඇතැ ' යි දනගනී. අවිද්‍යමාන වූ හෝ ඔහුගේ කාමච්ඡන්දය ' ඔහුගේ කාමච්ඡන්දය නැතැ ' යි දනගනී. නූපත් කාමච්ඡන්දයාගේ ඉපැද්ම යම් කරුණෙකින් වේ නම් එ කරුණ ද දනගනී. උපත් කාමච්ඡන්දයාගේ ප්‍රභාණය යම් කරුණෙකින් වේ නම් එය ද දනගනී. ප්‍රභීණ වූ කාමච්ඡන්දයාගේ මතු නො ඉපැද්ම යම් කරුණෙකින් වේ නම් එය ද දනගනී.

විද්‍යමාන වූ හෝ ඔහුගේ ව්‍යාපාදනීවරණය . . . විද්‍යමාන වූ හෝ ඔහුගේ ඊනමිද්ධ නිවරණය . . . විද්‍යමාන වූ හෝ ඔහුගේ උද්ධවචකුක්කුච්චනීවරණය . . . විද්‍යමාන වූ හෝ ඔහුගේ විචිකිච්ඡානීවරණය ' ඔහුගේ විචිකිච්ඡානීවරණය ඇතැ ' යි දනගනී. අවිද්‍ය මාන වූ හෝ ඔහුගේ විචිකිච්ඡානීවරණය ඔහුගේ විචිකිච්ඡානීවරණය නැතැ ' යි දනගනී. නූපත් විචිකිත්සාවගේ ඉපැද්ම යම් කරුණෙකින් වේ නම් එය ද දනගනී. උපත් විචිකිත්සාවගේ ප්‍රභාණය යම් කරුණෙකින් වේ නම් එය ද දනගනී. ප්‍රභීණ විචිකිත්සාවගේ මතු නො ඉපැද්ම යම් කරුණෙකින් වේ නම් එය ද දනගනී.

විද්‍යමාන වූ හෝ ඔහුගේ ස්මෘතිසම්බොධ්‍යාධිගය ' ඔහුගේ ස්මෘතිසම්බොධ්‍යාධි ගය ඇතැ ' යි දනගනී. අවිද්‍යමාන වූ හෝ ඔහුගේ ස්මෘතිසම්බොධ්‍යාධිගය ' ඔහුගේ ස්මෘතිසම්බොධ්‍යාධිගය නැතැ ' යි දනගනී. නූපත් ස්මෘතිසම්බොධ්‍යාධිගයාගේ ඉපැද්ම යම් කරුණෙකින් වේ නම් එය ද දනගනී. උපත් ස්මෘතිසම්බොධ්‍යාධිගයාගේ භාවනායෙන් පරිපූර්ණ වීම යම් කරුණෙකින් වේ නම් එය ද දනගනී.

විද්‍යමාන වූ හෝ ඔහුගේ ධර්මවිවයසම්බොධ්‍යාධිගය . . . විද්‍යමාන වූ හෝ ඔහුගේ වියඝ්භිසම්බොධ්‍යාධිගය . . . විද්‍යමාන වූ හෝ ඔහුගේ ප්‍රීතිසම්බොධ්‍යාධිගය . . . විද්‍යමාන වූ හෝ ඔහුගේ ප්‍රශ්‍රබ්ධිසම්බොධ්‍යාධිගය . . . විද්‍යමාන වූ හෝ ඔහුගේ සමාධිසම්බොධ්‍යාධිගය . . . විද්‍යමාන වූ හෝ ඔහුගේ උපෙක්ෂා සම්බොධ්‍යාධිගය ' ඔහුගේ උපෙක්ෂාසම්බොධ්‍යාධිගය ඇතැ ' යි දනගනී. අවිද්‍යමාන වූ හෝ ඔහුගේ උපෙක්ෂාසම්බොධ්‍යාධිගය ' ඔහුගේ උපෙක්ෂාසම්බොධ්‍යාධිගය නැතැ ' යි දනගනී. නූපත් උපෙක්ෂාසම්බොධ්‍යාධිගයාගේ ඉපැද්ම යම් කරුණෙකින් වේ නම් එය ද දනගනී. උපත් උපෙක්ෂාසම්බොධ්‍යාධිගයාගේ භාවනායෙන් පරිපූර්ණ වීම යම් කරුණෙකින් වේ නම් එය ද දනගනී, හෙතෙම ඒ ධර්මනිමිත්ත ආසෙවනය කෙරෙයි, භාවනා කෙරෙයි, පුනපුනා වධයි, මොනොවට නිශ්චය කෙරේ. හෙතෙම ඒ නිමිත්ත ආසෙවනය කොට භාවනා කොට පුනපුනා වධා මැනුවිත් නිශ්චය කොට තමාගේ හා මෙරමාගේ (නිවරණාදී) ධර්මයන්හි සිත එළවයි.

464. කිසෙයින් මහණ කලෙකැ තමාගේ ද කලෙකැ මෙරමාගේ ද (නිවරණාදී) ධර්මයන්හි ධර්මානුදර්ශී ව වෙසේ ද යත් : මෙ සස්තෙහි මහණ තෙම විද්‍යමාන වූ හෝ කාමච්ඡන්දය ' කාමච්ඡන්දය ඇතැ ' යි දනගනී. අවිද්‍යමාන වූ හෝ කාමච්ඡන්දය ' කාමච්ඡන්දය නැතැ ' යි දනගනී. නූපත් කාමච්ඡන්දයාගේ ඉපැද්ම යම් කරුණෙකින් වේ නම් එය ද දනගනී. උපත් කාමච්ඡන්දයාගේ ප්‍රභාණය යම් කරුණෙකින් වේ නම් එය ද දනගනී. ප්‍රභීණ වූ කාමච්ඡන්දයාගේ මතු නො ඉපැද්ම යම් කරුණෙකින් වේ නම් එය ද දනගනී.

විද්‍යමාන වූ හෝ ව්‍යාපාදය . . . විද්‍යමාන වූ හෝ ඊනමිද්ධය . . . විද්‍යමාන වූ හෝ උද්ධවචකුක්කුච්චවය . . . විද්‍යමාන වූ හෝ විචිකිත්සාව ' විචිකිත්සාව ඇතැ ' යි දනගනී. අවිද්‍යමාන වූ හෝ විචිකිත්සාව ' විචිකිත්සාව නැතැ ' යි දනගනී. නූපත් විචිකිත්සාව ගේ ඉපැද්ම යම් කරුණෙකින් වේ නම් එය ද දනගනී. උපත් විචිකිත්සාව ගේ ප්‍රභාණය යම් කරුණෙකින් වේ නම් එය ද දනගනී. ප්‍රභීණ වූ විචිකිත්සාවගේ මතු නො ඉපැද්ම යම් කරුණෙකින් වේ නම් එය ද දනගනී.

465. සන්තං වා සනීපඛොජ්ඣබ්බං අපී සනීපඛොජ්ඣබ්බො'නි පජානාති, අසන්තං වා සනීපඛොජ්ඣබ්බං නපී සනීපඛොජ්ඣබ්බො'නි පජානාති. යථා ච අනුප්පන්තස්ස සනීපඛොජ්ඣබ්බස්ස උප්පාදො භොති තඤ්ච පජානාති. යථා ච උප්පන්තස්ස සනීපඛොජ්ඣබ්බස්ස භාවනාය පාරිජුරී භොති තඤ්ච පජානාති

සන්තං වා ධම්මවිචයසඛොජ්ඣබ්බං -පෙ- සන්තං වා විරියසඛොජ්ඣබ්බං -පෙ- සන්තං වා පිනීපඛොජ්ඣබ්බං -පෙ- සන්තං වා පස්සද්ධි සඛොජ්ඣබ්බං -පෙ- සන්තං වා සමාධිසඛොජ්ඣබ්බං -පෙ- සන්තං වා උපෙකකාසඛොජ්ඣබ්බං අපී උපෙකකාසඛොජ්ඣබ්බො'නි පජානාති. අසන්තං වා උපෙකකාසඛොජ්ඣබ්බං නපී උපෙකකාසඛොජ්ඣබ්බො'නි පජානාති, යථා ච අනුප්පන්තස්ස උපෙකකාසඛොජ්ඣබ්බස්ස උප්පාදො භොති තඤ්ච පජානාති. යථා ච උප්පන්තස්ස උපෙකකාසඛොජ්ඣබ්බස්ස භාවනාය පාරිජුරී භොති තඤ්ච පජානාති එවං භික්ඛු අජ්ඣත්තබ්භිඤ්ඤා ධම්මෙසු ධම්මානුපසසී විහරති ආතාපි සම්පජානො සනීමා විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣාදොමනස්සං.

466. අනුපසසී'නි තත්ථ කතමා අනුපසසනා : යා පඤ්ඤා පජානනා -පෙ- අමොභො ධම්මවිචයො සම්මාදිට්ඨී, අයං චූළවති අනුපසසනා. ඉමාය අනුපසසනාය උපෙතො භොති සමුපෙතො උපගතො සමුපගතො උප්පතො සමුප්පතො සමන්තාගතො. තෙන චූළවති අනුපසසීති.

විහරතී'නි ඉරීයති වත්තති පාලෙති යපෙති යාපෙති වරති විහරති. තෙන චූළවති විහරතී'නි.

ආතාපි'නි. තත්ථ කතමං ආතප්පං : යො චේතසිකො විරියාරම්භො -පෙ- සම්මාචායාමො, ඉදං චූළවති ආතප්පං. ඉමීනා ආතප්පෙන උපෙතො භොති -පෙ- සමන්තාගතො. තෙන චූළවති ආතාපි'නි.

සම්පජානො'නි තත්ථ කතමං සම්පජ්ඤාදං : යා පඤ්ඤා පජානනා -පෙ- අමොභො ධම්මවිචයො සම්මාදිට්ඨී, ඉදං චූළවති සම්පජ්ඤාදං. ඉමීනා සම්පජ්ඤාදෙන උපෙතො භොති සමුපෙතො -පෙ- සමන්තාගතො තෙන චූළවති සම්පජානො'නි.

සනීමා'නි තත්ථ කතමා සනී : යා සනී අනුස්සනී -පෙ- සම්මාසනී. අයං චූළවති සනී. ඉමාය සනීයා උපෙතො භොති සමුපෙතො -පෙ- සමන්තාගතො. තෙන චූළවති සනීමා'නි.

විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣාදොමනස්ස'නති. තත්ථ කතමො ලොකො : තෙ'ව ධම්මා ලොකො, පඤ්ච'පි උපාදනකඛඤ්ඤා ලොකො. අයං චූළවති ලොකො.

තත්ථ කතමා අභිජ්ඣා : යො රාගො සාර්ගො -පෙ- විත්තස්ස සාර්ගො. අයං චූළවති අභිජ්ඣා.

465. විද්‍යමාන වූ හෝ ස්මෘතිසම්බන්ධාධිගය ' ස්මෘතිසම්බන්ධාධිගය ඇතැ ' යි දනගනී. අවිද්‍යමාන වූ හෝ ස්මෘතිසම්බන්ධාධිගය ' ස්මෘතිසම්බන්ධාධිගය නැතැ ' යි දනගනී. නූපත් ස්මෘතිසම්බන්ධාධිගයාගේ ඉපැද්ම යම් කරුණෙකින් වේ නම් එය ද දනගනී. උපත් ස්මෘතිසම්බන්ධාධිගයාගේ භාවනායෙන් පරිපූර්ණ වීම යම් කරුණෙකින් වේ නම් එය ද දනගනී.

විද්‍යමාන වූ හෝ ධර්මවිවයසම්බන්ධාධිගය . . . විද්‍යමාන වූ හෝ වියභිසම්බන්ධාධිගය . . . විද්‍යමාන වූ හෝ ප්‍රීතිසම්බන්ධාධිගය . . . විද්‍යමාන වූ හෝ ප්‍රශ්නයි සම්බන්ධාධිගය . . . විද්‍යමාන වූ හෝ සමාධිසම්බන්ධාධිගය . . . විද්‍යමාන වූ හෝ උපෙක්ෂාසම්බන්ධාධිගය ' උපෙක්ෂාසම්බන්ධාධිගය ඇතැ ' යි දනගනී. අවිද්‍යමාන වූ හෝ උපෙක්ෂාසම්බන්ධාධිගය ' උපෙක්ෂාසම්බන්ධාධිගය නැතැ ' යි දනගනී. නූපත් උපෙක්ෂාසම්බන්ධාධිගයාගේ ඉපැද්ම යම් කරුණෙකින් වේ නම් එය ද දනගනී. උපත් උපෙක්ෂාසම්බන්ධාධිගයාගේ භාවනායෙන් පරිපූර්ණ වීම යම් කරුණෙකින් වේ නම් එය ද දනගනී. මෙසෙයින් මහණ තෙම කෙලෙස් තවන වැර ඇති ව සමාග්ඤන ඇති ව සිහි ඇති ව ධර්ම සභිඛ්‍යාක ලොකයෙහි අභිධ්‍යාව හා දෙමනස දුරු කොට තමාගේ හා මෙරමාගේ (නීවරණාදී) ධර්මයන්හි ධර්මානුදර්ශී ව වෙසේ.

466. ' අනුපස්සි ' යනු : එහි ' අනුපස්සනා ' කවර යත් : යම් ප්‍රඥවක් ප්‍රජානනාකාරයෙක් . . . අමොහයෙක් ධර්මවිවයයෙක් සමාග්ඤ්චියක් වේ ද, මේ ' අනුපස්සනා ' යි කියනු ලැබේ. මේ අනුපස්සනායෙන් යුක්ත වූයේ සමුපෙත වූයේ එළඹයිවියේ මොනොවට එළඹයිවියේ නො වෙන් වූයේ පිරිපුන් වූයේ සමන්විත වූයේ වේ. එහෙයින් ' අනුපස්සි ' යි කියනු ලැබේ.

' විහරති ' යනු : ඉරියවු පවත්වයි, ඉරියවු උපදවයි, ඉරියවු රකියයි, යපනය කෙරෙයි, යාපනය කෙරෙයි, හැසිරෙයි, වෙසෙයි. එහෙයින් ' විහරති ' යි කියනු ලැබේ.

' ආතාපි ' යනු : එහි ' ආතප්ප ' කවරෙ යත් : යම් චෛතසික වියභාරම්භයෙක් . . . සමාග්ඤ්චියාමයෙක් වේ ද, මේ ' ආතප්ප ' යි කියනු ලැබේ. මේ ආතප්පයෙන් යුක්ත වූයේ . . . සමන්වාගත වූයේ වෙයි. එහෙයින් ' ආතාපි ' යි කියනු ලැබේ.

' සම්පජානො ' යනු : එහි ' සම්පජ්ඤ්ඤ ' කවරෙ යත් : යම් ප්‍රඥවක් ප්‍රජානනාකාරයෙක් . . . අමොහයෙක් ධර්මවිවයයෙක් සමාග්ඤ්චියක් වේ ද, මේ ' සම්පජ්ඤ්ඤ ' යි කියනු ලැබේ. මේ සම්පජ්ඤ්ඤයෙන් යුක්ත වූයේ සමුපෙත වූයේ . . . සමන්වාගත වූයේ වෙයි. එහෙයින් ' සම්පජාන ' යි කියනු ලැබේ.

' සතිමා ' යනු : එහි ' සති ' කවර යත් : යම් ස්මෘතියක් අනුස්මෘතියක් . . . සමාග්ඤ්චියක් වේ ද, මේ ' සති ' යි කියනු ලැබේ. මේ සතියෙන් යුක්ත වූයේ සමුපෙත වූයේ . . . සමන්වාගත වූයේ වෙයි. එහෙයින් ' සතිමා ' යි කියනු ලැබේ.

' විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣාදෙමනස්සං ' යනු : එහි ' ලොක ' කවරෙ යත් : එම ධර්මයෝ ' ලොක ' ය, පඤ්චොපාදනස්කන්ධයෝ ම ලොක යි. මේ ' ලොක ' යි කියනු ලැබේ.

එහි ' අභිජ්ඣා ' කවර යත් : යම් රාගයෙක් බලවක් රාගයෙක් . . . චිත්තයාගේ බලවක් රාගයෙක් වේ ද, මේ ' අභිධ්‍යා ' යි කියනු ලැබේ.

තත්ථ කතමං දෙමනස්සං : යං චේතසිකං අසාතං චේතසිකං දුක්ඛං චේතො සල්ථස්සජං අසාතං දුක්ඛං චේදසිතං චේතො සල්ථස්සජං අසතා දුක්ඛා චේදනා, ඉදං චූළචති දෙමනස්සං. ඉති අයඤ්ච අභිජ්ඣා ඉදඤ්ච දෙමනස්සං ඉමමභි ලොකෙ විනීතා භොනති පටිච්චිතා සන්තා සමීතා වූපසන්තා අත්ථභගතා අබහත්ථභගතා අපටිතා බ්‍යපටිතා සොසිතා විසොසිතා බ්‍යන්තීකතා. තෙන චූළචති 'විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣා දෙමනස්ස'න්ති.

ධම්මානුපස්සනා නිදද්දසො.

සුභතන්තභාජනියං.

467. චතතාරො සතිපට්ඨානා: ඉධ භික්ඛු කායෙ කායානුපස්සී විහරති, චේදනාසු චේදනානුපස්සී විහරති, විනෙත විතතානුපස්සී විහරති, ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී විහරති.

468. කථඤ්ච භික්ඛු කායෙ කායානුපස්සී විහරති: ඉධ භික්ඛු යස්මිං සමයෙ ලොකුත්තරං ක්ඛානං භාවෙති නිය්‍යානිකං අපචයගාමිං දිට්ඨිගතානං පභානාය පථමාය භුමියා පතතියා විච්චේච'ච කාමෙහි -පෙ- පථමං ක්ඛානං උපසම්පජ්ජ විහරති දුක්ඛා පටිපදං දකුභිඤ්ඤං කායෙ කායානුපස්සී, යා තස්මිං සමයෙ සති අනුස්සති සම්මාසති සතිසම්මොජ්ඣධේතා මඤ්ඤානං මඤ්ඤපරියාපනතං, ඉදං චූළචති සතිපට්ඨානං. අවසෙසා ධම්මා සතිපට්ඨාන සම්පසුත්තා.

469. කථං ච භික්ඛු චේදනාසු චේදනානුපස්සී විහරති: ඉධ භික්ඛු යස්මිං සමයෙ ලොකුත්තරං ක්ඛානං භාවෙති නිය්‍යානිකං අපචයගාමිං දිට්ඨිගතානං පභානාය පථමාය භුමියා පතතියා විච්චේච'ච කාමෙහි -පෙ- පථමං ක්ඛානං උපසම්පජ්ජ විහරති දුක්ඛාපටිපදං දකුභිඤ්ඤං චේදනාසු චේදනානුපස්සී, යා තස්මිං සමයෙ සති අනුස්සති සම්මාසති සතිසම්මොජ්ඣධේතා මඤ්ඤානං මඤ්ඤපරියාපනතං, ඉදං චූළචති සතිපට්ඨානං. අවසෙසා ධම්මා සතිපට්ඨාන සම්පසුත්තා.

470. කථඤ්ච භික්ඛු විනෙත විතතානුපස්සී විහරති: ඉධ භික්ඛු යස්මිං සමයෙ ලොකුත්තරං ක්ඛානං භාවෙති නිය්‍යානිකං අපචයගාමිං දිට්ඨිගතානං පභානාය පථමාය භුමියා පතතියා විච්චේච'ච කාමෙහි -පෙ- පථමං ක්ඛානං උපසම්පජ්ජ විහරති දුක්ඛාපටිපදං දකුභිඤ්ඤං විනෙත විතතානුපස්සී, යා තස්මිං සමයෙ සති අනුස්සති සම්මාසති සතිසම්මොජ්ඣධේතා මඤ්ඤානං මඤ්ඤපරියාපනතං, ඉදං චූළචති සතිපට්ඨානං. අවසෙසා ධම්මා සතිපට්ඨාන සම්පසුත්තා.

එහි 'දෙමනස්ස' කවරෙ යත් : යම් වෛතසික වූ අසාතයෙක් වෛතසික වූ දුඃඛයෙක් වෙතොසම්ඵස්සයෙන් උපන් අසාතදුඃඛවේදයිතයෙක් වෙතොසම්ඵස්සයෙන් උපන් අසාතදුඃඛවේදනාවක් වේ ද, මේ 'දෙමනස්ස' යි කියනු ලැබේ. මෙසේ මේ අභිධ්‍යාව ද මේ දෙමනස ද මේ ධර්ම සභිධ්‍යාත ලොකයෙහි දුරු කරන ලද්දහු වෙසෙසින් දුරු කරන ලද්දහු සන්ත්‍රන්තාහු සන්තිදුචන ලද්දහු ව්‍යුපගම කරන ලද්දහු නිරොධ සභිධ්‍යාත අස්තයට ගියාහු වෙසෙසින් අස්තයට ගියාහු නසන ලද්දහු වෙසෙසින් නසන ලද්දහු විසලන ලද්දහු මොනොවට විසලන ලද්දහු විගතාන්ත කරන ලද්දහු වෙත්. එහෙයින් කියනු ලැබෙයි 'විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣාදෙමනස්සං' යි.

ධම්මානුපස්සනා නිර්දේශ යි.

සුත්‍රාන්තභාජනිය යි.

467. ස්මෘතිප්‍රස්ථානයෝ සතර දෙනෙකි : මෙ සස්තෙහි මහණ තෙම (රූප) කයෙහි කය අනුව බලමින් වෙසෙයි, වේදනාවන්හි වේදනා අනුව බලමින් වෙසෙයි, සිතෙහි සිත අනුව බලමින් වෙසෙයි, (නිවරණාදී) ධර්මයන්හි ධර්මය අනුව බලමින් වෙසේ.

468. කියෙයින් මහණ තෙම කයෙහි කය අනුව බලමින් වෙසේ ද යත් : මෙ සස්තෙහි මහණ තෙම යම් කලෙක දෘෂ්ටිගතයන්ගේ ප්‍රභාණය පිණිස ප්‍රථමභූමියට පැමිණීම පිණිස නෛය්‍යාණික වූ අපවයගාමී වූ ලොකෝත්තරධ්‍යානය වඩා ද, කයෙහි කය අනුව බලමින් කාමයන්ගෙන් වෙන් ව ම . . . දුක් වූ පිළිවෙත් ඇති ලැයි වූ අභිඤ ඇති ප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි මාර්ගාභිග වූ මාර්ගපය්‍යාපන්න වූ යම් ස්මෘතියක් අනුස්මෘතියක් සමාක් ස්මෘතියක් ස්මෘතිසම්බොධ්‍යාභිගයෙක් වේ ද, මේ 'ස්මෘතිප්‍රස්ථාන' යි කියනු ලැබේ. අවශෙෂ ධර්මයෝ 'ස්මෘතිප්‍රස්ථානසම්ප්‍රයුක්තයෝ' යි.

469. කියෙයින් මහණ තෙම වේදනාවන්හි වේදනා අනුව බලමින් වෙසේ ද යත් : මෙ සස්තෙහි මහණ තෙම යම් කලෙක දෘෂ්ටිගතයන්ගේ ප්‍රභාණය පිණිස ප්‍රථමභූමියට පැමිණීම පිණිස නෛය්‍යාණිකවූ අපවයගාමීවූ ලොකෝත්තරධ්‍යානය වඩා ද, වේදනාවන්හි වේදනා අනුව බලමින් කාමයන්ගෙන් වෙන් ව ම . . . දුක් වූ පිළිවෙත් ඇති ලැයි වූ අභිඤ ඇති ප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි මාර්ගාභිග වූ මාර්ගපය්‍යාපන්න වූ යම් ස්මෘතියක් අනුස්මෘතියක් සමාක් ස්මෘතියක් ස්මෘතිසම්බොධ්‍යාභිගයෙක් වේ ද, මේ 'ස්මෘතිප්‍රස්ථාන' යි කියනු ලැබේ. අවශෙෂ ධර්මයෝ 'ස්මෘතිප්‍රස්ථානසම්ප්‍රයුක්තයෝ' යි.

470. කියෙයින් මහණ තෙම සිතෙහි සිත අනුව බලමින් වෙසේ ද යත් : මෙ සස්තෙහි මහණ තෙම යම් කලෙක දෘෂ්ටිගතයන්ගේ ප්‍රභාණය පිණිස ප්‍රථමභූමියට පැමිණීම පිණිස නෛය්‍යාණික වූ අපවයගාමී වූ ලොකෝත්තරධ්‍යානය වඩා ද, සිතෙහි සිත අනුව බලමින් කාමයන්ගෙන් වෙන් ව ම . . . දුක් වූ පිළිවෙත් ඇති ලැයි වූ අභිඤ ඇති ප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි මාර්ගාභිග වූ මාර්ගපය්‍යාපන්න වූ යම් ස්මෘතියක් අනුස්මෘතියක් සමාක් ස්මෘතියක් ස්මෘතිසම්බොධ්‍යාභිගයෙක් වේ ද, මේ 'ස්මෘතිප්‍රස්ථාන' යි කියනු ලැබේ. අවශෙෂ ධර්මයෝ ස්මෘතිප්‍රස්ථානසම්ප්‍රයුක්තයෝ යි.

471. කථංඤ්ඤා භික්ඛු ධර්මෙසු ධර්මානුපයසී විහරති : ඉධ භික්ඛු යසම් සමයෙ ලොකුතතරං ක්ඛානං භාවෙති නිය්‍යානිකං අපචයගාමී දිට්ඨිගතානං පභානාය පඨමාය භුමියා පතනියා විවිච්චෝච කාමෙහි -පෙ- පඨමං ක්ඛානං උපසම්පජ්ජ විහරති දුක්ඛාපච්චදං දක්ඛාභිඤ්ඤං ධර්මෙසු ධර්මානුපයසී, යා තසම් සමයෙ සති අනුස්සති සම්මාසති සතිසම්බොජ්ඣබ්බෙහා මඤ්ඤා මඤ්ඤාපරියාපනනං, ඉදං චූච්චති සතිපට්ඨානං. අවසෙසා ධර්මා සතිපට්ඨාන සම්පයුතතා.

472. තත් කතමං සතිපට්ඨානං : ඉධ භික්ඛු යසම් සමයෙ ලොකුතතරං ක්ඛානං භාවෙති නිය්‍යානිකං අපචයගාමී දිට්ඨිගතානං පභානාය පඨමාය භුමියා පතනියා විවිච්චෝච කාමෙහි -පෙ- පඨමං ක්ඛානං උපසම්පජ්ජ විහරති දුක්ඛාපච්චදං දක්ඛාභිඤ්ඤං ධර්මෙසු ධර්මානුපයසී, යා තසම් සමයෙ සති අනුස්සති සම්මාසති සතිසම්බොජ්ඣබ්බෙහා මඤ්ඤා මඤ්ඤාපරියාපනනං, ඉදං චූච්චති සතිපට්ඨානං. අවසෙසා ධර්මා සතිපට්ඨාන සම්පයුතතා.

473. චතතාරෙ සතිපට්ඨානා : ඉධ භික්ඛු කායෙ කායානුපයසී විහරති, වේදනාසු -පෙ- විතෙත -පෙ- ධර්මෙසු ධර්මානුපයසී විහරති.

474. කථංඤ්ඤා භික්ඛු කායෙ කායානුපයසී විහරති : ඉධ භික්ඛු යසම් සමයෙ ලොකුතතරං ක්ඛානං භාවෙති නිය්‍යානිකං අපචයගාමී දිට්ඨිගතානං පභානාය පඨමාය භුමියා පතනියා විවිච්චෝච කාමෙහි -පෙ- පඨමං ක්ඛානං උපසම්පජ්ජ විහරති දුක්ඛාපච්චදං දක්ඛාභිඤ්ඤං, තසම් සමයෙ ඵසෙසා හොති -පෙ- අවිකෙඤ්ඤා පො හොති. ඉමෙ ධර්මා කුසලා. තසෙසච ලොකුතතරස්ස කුසලස්ස ක්ඛානස්ස කතතතා භාවිතතතා විපාකං විවිච්චෝච කාමෙහි -පෙ- පඨමං ක්ඛානං උපසම්පජ්ජ විහරති දුක්ඛාපච්චදං දක්ඛාභිඤ්ඤං සුඤ්ඤානං කායෙ කායානුපයසී, යා තසම් සමයෙ සති අනුස්සති සම්මාසති සතිසම්බොජ්ඣබ්බෙහා මඤ්ඤා මඤ්ඤාපරියාපනනං, ඉදං චූච්චති සතිපට්ඨානං. අවසෙසා ධර්මා සතිපට්ඨාන සම්පයුතතා.

475. කථංඤ්ඤා භික්ඛු වේදනාසු වේදනානුපයසී විහරති : ඉධ භික්ඛු යසම් සමයෙ ලොකුතතරං ක්ඛානං භාවෙති නිය්‍යානිකං අපචයගාමී දිට්ඨිගතානං පභානාය පඨමාය භුමියා පතනියා විවිච්චෝච කාමෙහි -පෙ- පඨමං ක්ඛානං උපසම්පජ්ජ විහරති දුක්ඛාපච්චදං දක්ඛාභිඤ්ඤං, තසම් සමයෙ ඵසෙසා හොති -පෙ- අවිකෙඤ්ඤා පො හොති, ඉමෙ ධර්මා කුසලා. තසෙසච ලොකුතතරස්ස කුසලස්ස ක්ඛානස්ස කතතතා භාවිතතතා විපාකං විවිච්චෝච කාමෙහි -පෙ- පඨමං ක්ඛානං උපසම්පජ්ජ විහරති දුක්ඛාපච්චදං දක්ඛාභිඤ්ඤං සුඤ්ඤානං වේදනාසු වේදනානුපයසී, යා තසම් සමයෙ සති අනුස්සති සම්මාසති සතිසම්බොජ්ඣබ්බෙහා මඤ්ඤා මඤ්ඤාපරියාපනනං, ඉදං චූච්චති සතිපට්ඨානං. අවසෙසා ධර්මා සතිපට්ඨාන සම්පයුතතා.

471. කිසෙයිත් මහණ තෙම (නිවරණාදි) ධර්මයන්හි ධර්මය අනුව බලමින් වෙසේ ද යත් : මෙ සස්තෙනි මහණ තෙම යම් කලෙක දෘෂ්ටිගතයන්ගේ ප්‍රභාණය පිණිස ප්‍රථමභූමියට පැමිණීම පිණිස නෙයය්‍යාණික වූ අපවයගාමී වූ ලොකොත්තරධ්‍යානය වධා ද, ධර්මයන්හි ධර්මය අනුව බලමින් කාමයන්ගෙන් වෙන් ව ම . . . දුක් වූ පිළිවෙත් ඇති ලැයි වූ අභිඤ ඇති ප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි මාර්ගාභිග වූ මාර්ග පය්‍යාපන්න වූ යම් ස්මෘතියක් අනුස්මෘතියක් සමාක්ස්මෘතියක් ස්මෘතිසම්බොධ්‍යාභිගයෙක් වෙ ද, මේ 'ස්මෘතිප්‍රස්ථාන' යි කියනු ලැබේ. අවශෙෂ ධර්මයෝ 'ස්මෘති ප්‍රස්ථානසම්ප්‍රසුක්තයෝ' යි.

472. එහි 'ස්මෘතිප්‍රස්ථාන' කවරෙ යත් : මෙ සස්තෙනි මහණ තෙම යම් කලෙක දෘෂ්ටිගතයන්ගේ ප්‍රභාණය පිණිස ප්‍රථමභූමියට පැමිණීම පිණිස නෙයය්‍යාණික වූ අපවය ගාමී වූ ලොකොත්තරධ්‍යානය වධා ද, ධර්මයන්හි ධර්මානුදර්ශී ව කාමයන්ගෙන් වෙන් ව ම . . . දුඃඛප්‍රතිපත් ඇති දන්ධාභිඤ වූ ප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි මාර්ගාභිග වූ මාර්ගපය්‍යාපන්න වූ යම් ස්මෘතියක් අනුස්මෘතියක් සමාක්ස්මෘතියක් ස්මෘතිසම්බොධ්‍යාභිගයෙක් වෙ ද, මේ 'ස්මෘතිප්‍රස්ථාන' යි කියනු ලැබේ. අවශෙෂ ධර්මයෝ ස්මෘතිප්‍රස්ථානසම්ප්‍රසුක්තයෝ යි.

473. සනිපට්ඨානයෝ සතර දෙනෙකි : මෙ සස්තෙනි මහණ තෙම කයෙහි කය අනුව බලමින් වෙසෙයි, වෙදනාවන්හි . . . චිත්තයෙහි . . . ධර්මයන්හි ධර්මය අනුව බලමින් වෙසේ.

474. කිසෙයිත් මහණ කයෙහි කය අනුව බලමින් වෙසේ ද යත් : මෙ සස්තෙනි මහණ තෙම යම් කලෙක දෘෂ්ටිගතයන්ගේ ප්‍රභාණය පිණිස ප්‍රථමභූමියට පැමිණීම පිණිස නෙයය්‍යාණික වූ අපවයගාමී වූ ලොකොත්තරධ්‍යානය වධා ද, කාමයන්ගෙන් වෙන් ව ම . . . දුඃඛ වූ ප්‍රතිපද ඇති දන්ධ වූ අභිඤ ඇති ප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි ස්පර්ශය වෙයි . . . අචික්ෂෙපය වේ. මේ ධර්මයෝ කුශලයෝ යි. එ ම ලොකොත්තර කුශලධ්‍යානය කළ බැවින් වැඩු බැවින් කයෙහි කය අනුව බලමින් කාමයන්ගෙන් වෙන් ව ම . . . දුඃඛ වූ ප්‍රතිපද ඇති දන්ධ වූ අභිඤ ඇති ඉත්‍යාත වූ විපාකප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි මාර්ගාභිග වූ මාර්ගපය්‍යාපන්න වූ යම් ස්මෘතියක් අනුස්මෘතියක් සමාක් ස්මෘතියක් ස්මෘතිසම්බොධ්‍යාභිගයෙක් වෙ ද, මේ 'සනිපට්ඨාන' යි කියනු ලැබේ. අවශෙෂධර්මයෝ සනිපට්ඨානසම්ප්‍රසුක්තයෝ යි.

475. කිසෙයිත් මහණ වෙදනාවන්හි වෙදනා අනුව බලමින් වෙසේ ද යත් : මෙ සස්තෙනි මහණ තෙම යම් කලෙක දෘෂ්ටිගතයන්ගේ ප්‍රභාණය පිණිස ප්‍රථමභූමියට පැමිණීම පිණිස නෙයය්‍යාණික වූ අපවයගාමී වූ ලොකොත්තරධ්‍යානය වධා ද, කාමයන් ගෙන් වෙන් ව ම . . . දුඃඛ වූ ප්‍රතිපද ඇති දන්ධ වූ අභිඤ ඇති ප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි ස්පර්ශය වෙයි . . . අචික්ෂෙපය වේ. මේ ධර්මයෝ කුශලයෝ යි. එ ම ලොකොත්තරකුශලධ්‍යානය කළ බැවින් වැඩු බැවින් වෙදනාවන්හි වෙදනා අනුව බලමින් කාමයන්ගෙන් වෙන් ව ම . . . දුඃඛ වූ ප්‍රතිපද ඇති දන්ධ වූ අභිඤ ඇති ඉත්‍යාත වූ විපාකප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි මාර්ගාභිග වූ මාර්ගපය්‍යාපන්න වූ යම් ස්මෘතියක් අනුස්මෘතියක් සමාක්ස්මෘතියක් ස්මෘතිසම්බොධ්‍යාභිගයෙක් වෙ ද, මේ 'සනිපට්ඨාන' යි කියනු ලැබේ. අවශෙෂධර්මයෝ 'සනිපට්ඨානසම්ප්‍රසුක්ත යෝ' යි.

476. කථංඤ්ච භික්ඛු විනෙත විතතානුපසයි විහරති : ඉධ භික්ඛු යසම්භි සමයෙ ලොකුතතරං කුඤ්ඤං භාවෙති නිශ්ශාන්තිකං අපචයගාමිං දිට්ඨිගතානං පභානාය පඨමාය භුමියා පතතියා විවිච්චෝච කාමෙහි -පෙ- පඨමං කුඤ්ඤං උපසම්පජ්ජ විහරති දුක්ඛාපට්ඨපදං දකුඤ්ඤං, තසම්භි සමයෙ ඵසොහොති -පෙ- අවිකෙඤ්ඤා පො භොති. ඉමෙ ධම්මා කුසලා. තසොච්ච ලොකුතතරං කුසලං කුඤ්ඤං කතතතා භාවිතතතා විපාකං විවිච්චෝච කාමෙහි -පෙ- පඨමං කුඤ්ඤං උපසම්පජ්ජ විහරති දුක්ඛාපට්ඨපදං දකුඤ්ඤං සුඤ්ඤං විනෙත විතතානුපසයි, යා තසම්භි සමයෙ සති අනුසන්ති සම්මාසති සතිසම්මොඤ්ඤා මහාභිගං මහාපරියාපනං, ඉදං වුච්චති සතිපට්ඨානං. අවසෙසා ධම්මා සතිපට්ඨානසම්පයුතතා.

477. කථංඤ්ච භික්ඛු ධම්මෙසු ධම්මානුපසයි විහරති : ඉධ භික්ඛු යසම්භි සමයෙ ලොකුතතරං කුඤ්ඤං භාවෙති නිශ්ශාන්තිකං අපචයගාමිං දිට්ඨිගතානං පභානාය පඨමාය භුමියා පතතියා විවිච්චෝච කාමෙහි -පෙ- පඨමං කුඤ්ඤං උපසම්පජ්ජ විහරති දුක්ඛාපට්ඨපදං දකුඤ්ඤං, තසම්භි සමයෙ ඵසොහොති -පෙ- අවිකෙඤ්ඤා පො භොති, ඉමෙ ධම්මා කුසලා. තසොච්ච ලොකුතතරං කුසලං කුඤ්ඤං කතතතා භාවිතතතා විපාකං විවිච්චෝච කාමෙහි -පෙ- පඨමං කුඤ්ඤං උපසම්පජ්ජ විහරති දුක්ඛාපට්ඨපදං දකුඤ්ඤං සුඤ්ඤං ධම්මෙසු ධම්මානුපසයි, යා තසම්භි සමයෙ සති අනුසන්ති සම්මාසති සතිසම්මොඤ්ඤා මහාභිගං මහාපරියාපනං, ඉදං වුච්චති සතිපට්ඨානං. අවසෙසා ධම්මා සතිපට්ඨානසම්පයුතතා.

478. තත්ථ කතමං සතිපට්ඨානං : ඉධ භික්ඛු යසම්භි සමයෙ ලොකුතතරං කුඤ්ඤං භාවෙති නිශ්ශාන්තිකං අපචයගාමිං දිට්ඨිගතානං පභානාය පඨමාය භුමියා පතතියා විවිච්චෝච කාමෙහි -පෙ- පඨමං කුඤ්ඤං උපසම්පජ්ජ විහරති දුක්ඛාපට්ඨපදං දකුඤ්ඤං. තසම්භි සමයෙ ඵසොහොති -පෙ- අවිකෙඤ්ඤා පො භොති, ඉමෙ ධම්මා කුසලා. තසොච්ච ලොකුතතරං කුසලං කුඤ්ඤං කතතතා භාවිතතතා විපාකං විවිච්චෝච කාමෙහි -පෙ- පඨමං කුඤ්ඤං උපසම්පජ්ජ විහරති දුක්ඛාපට්ඨපදං දකුඤ්ඤං සුඤ්ඤං. යා තසම්භි සමයෙ සති අනුසන්ති සම්මාසති සතිසම්මොඤ්ඤා මහාභිගං මහාපරියාපනං, ඉදං වුච්චති සතිපට්ඨානං. අවසෙසා ධම්මා සතිපට්ඨානසම්පයුතතා.

අභිධම්මභාෂණියං.

479. චතතාරෙ සතිපට්ඨානා : ඉධ භික්ඛු කායෙ කායානුපසයි විහරති අතාපි සම්පජ්ජනො සතිමා විනෙයා ලොකෙ අභිඤ්ඤාදෙමනස්සං. වේදනාසු වේදනානුපසයි විහරති අතාපි සම්පජ්ජනො සතිමා විනෙයා ලොකෙ අභිඤ්ඤාදෙමනස්සං. විනෙත විතතානුපසයි විහරති අතාපි සම්පජ්ජනො සතිමා විනෙයා ලොකෙ අභිඤ්ඤාදෙමනස්සං. ධම්මෙසු ධම්මානුපසයි විහරති අතාපි සම්පජ්ජනො සතිමා විනෙයා ලොකෙ අභිඤ්ඤාදෙමනස්සං.

476. කියෙයින් මහණ සිතෙහි සිත අනුව බලමින් වෙසේ ද යත් : මෙ සස්තෙහි මහණ තෙම යම් කලෙක දෘෂ්ටිගතයන්ගේ ප්‍රභාණය පිණිස ප්‍රථමභූමියට පැමිණීම පිණිස නෙයය්‍යාණික වූ අපවයගාමී වූ ලොකොත්තරධ්‍යානය වඩා ද, කාමයන්ගෙන් වෙන් ව ම . . . දුඃඛ වූ ප්‍රතිපද ඇති දන්ධ වූ අභිඤ ඇති ප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි ස්පර්ශය වෙයි . . . අවික්ෂෙපය වේ. මේ ධර්මයෝ කුශලයෝ යි. එ ම ලොකොත්තර කුශලධ්‍යානය කළ බැවින් වැඩු බැවින් සිතෙහි සිත අනුව බලමින් කාමයන්ගෙන් වෙන් ව ම . . . දුඃඛ වූ ප්‍රතිපද ඇති දන්ධ වූ අභිඤ ඇති ඉත්‍යාන වූ විපාකප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි මාර්ගාභිග වූ මාර්ගපය්‍යාපන්න වූ යම් ස්මෘතියක් අනුස්මෘතියක් සමාක්ස්මෘතියක් ස්මෘතියම්බොධ්‍යාභිගයෙක් වේ ද, මේ ' සතිපට්ඨාන ' යි කියනු ලැබේ. අවශෙෂ ධර්මයෝ ' සතිපට්ඨානසම්ප්‍රසුක්තයෝ ' යි.

477. කියෙයින් මහණ ධර්මයන්හි ධර්මය අනුව බලමින් වෙසේ ද යත් : මෙ සස්තෙහි මහණ තෙම යම් කලෙක දෘෂ්ටිගතයන්ගේ ප්‍රභාණය පිණිස ප්‍රථමභූමියට පැමිණීම පිණිස නෙයය්‍යාණික වූ අපවයගාමී වූ ලොකොත්තරධ්‍යානය වඩා ද, කාමයන් ගෙන් වෙන් ව ම . . . දුඃඛ වූ ප්‍රතිපද ඇති දන්ධ වූ අභිඤ ඇති ප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි ස්පර්ශය වෙයි . . . අවික්ෂෙපය වේ. මේ ධර්මයෝ කුශලයෝ යි. එ ම ලොකොත්තරකුශලධ්‍යානය කළ බැවින් වැඩු බැවින් ධර්මයන්හි ධර්මය අනුව බලමින් කාමයන්ගෙන් වෙන් ව ම . . . දුඃඛ වූ ප්‍රතිපද ඇති දන්ධ වූ අභිඤ ඇති ඉත්‍යාන වූ විපාකප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි මාර්ගාභිග වූ මාර්ගපය්‍යාපන්න වූ යම් ස්මෘතියක් අනුස්මෘතියක් සමාක්ස්මෘතියක් ස්මෘතියම්බොධ්‍යාභිගයෙක් වේ ද, මේ ' සතිපට්ඨාන ' යි කියනු ලැබේ. අවශෙෂධර්මයෝ ' සතිපට්ඨානසම්ප්‍රසුක්තයෝ ' යි.

478. එහි ' සතිපට්ඨාන ' කවරෙ යත් : මෙ සස්තෙහි මහණ තෙම යම් කලෙක දෘෂ්ටිගතයන්ගේ ප්‍රභාණය පිණිස ප්‍රථමභූමියට පැමිණීම පිණිස නෙයය්‍යාණික වූ අපවය ගාමී වූ ලොකොත්තරධ්‍යානය වඩා ද, කාමයන්ගෙන් වෙන් ව ම . . . දුඃඛප්‍රතිපත් ඇති දන්ධ-අභිඤ ඇති ප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි ස්පර්ශය වෙයි . . . අවික්ෂෙ පය වේ. මේ ධර්මයෝ කුශලයෝ යි. එ ම ලොකොත්තරකුශලධ්‍යානය කළ බැවින් වැඩු බැවින් කාමයන්ගෙන් වෙන් ව ම . . . දුඃඛප්‍රතිපත් ඇති දන්ධ අභිඤ ඇති ඉත්‍යාන වූ විපාකප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි මාර්ගාභිග වූ මාර්ගපය්‍යාපන්න වූ යම් ස්මෘතියක් අනුස්මෘතියක් සමාක්ස්මෘතියක් ස්මෘතියම්බොධ්‍යාභිගයෙක් වේ ද, මේ ' සතිපට්ඨාන ' යි කියනු ලැබේ. අවශෙෂධර්මයෝ ' සතිපට්ඨානසම්ප්‍රසුක්තයෝ ' යි.

අභිධර්මභාජනිය යි.

479. ස්මෘතිප්‍රස්ථානයෝ සතර දෙනෙකි : මෙ සස්තෙහි මහණ තෙම කෙලෙස් තවන වැර ඇති ව සමාග්ඤන ඇති ව සිහි ඇති ව කාය සභිඛ්‍යාන ලොකයෙහි අභිධ්‍යාව හා දෙමිනස දුරු කොට කයෙහි කය අනුව බලමින් වෙසෙයි, කෙලෙස් තවන වැර ඇති ව සමාග්ඤන ඇති ව සිහි ඇති ව වෙදනා සභිඛ්‍යාන ලොකයෙහි අභිධ්‍යාව හා දෙමිනස දුරු කොට වෙදනාවන්හි වෙදනා අනුව බලමින් වෙසෙයි, කෙලෙස් තවන වැර ඇති ව සමාග්ඤන ඇති ව සිහි ඇති ව චිත්ත සභිඛ්‍යාන ලොකයෙහි අභිධ්‍යාව හා දෙමිනස දුරු කොට සිතෙහි සිත අනුව බලමින් වෙසෙයි, කෙලෙස් තවන වැර ඇති ව සමාග්ඤන ඇති ව සිහි ඇති ව ධර්ම සභිඛ්‍යාන ලොකයෙහි අභිධ්‍යාව හා දෙමිනස දුරු කොට ධර්මයන්හි ධර්මය අනුව බලමින් වෙසේ.

480. චතුත්තං සනීපට්ඨානානං කතී කුසලා කතී අකුසලා කතී අව්‍යාකතා -පෙ- කතී සරණා කතී අරණා :

481. සියා කුසලා, සියා අව්‍යාකතා.

සියා සුඛාය වේදනාය සම්පයුත්තා, සියා අදුක්ඛමසුඛාය වේදනාය සම්පයුත්තා.

සියා විපාකා, සියා විපාකධම්මධම්මා.

අනුපාදිත්තානුපාදනීයා.

අසංකිලිට්ඨඅසංකිලෙසිකා.

සියා සවිතකකපවිචාරා, සියා අවිතකකවිචාරමත්තා, සියා අවිතකක අවිචාරා.

සියා පිතිතභගතා, සියා සුඛතභගතා, සියා උපෙක්ඛාසභගතා.

නෙවදස්සනෙන න භාවනාය පභාතබ්බා.

නෙවදස්සනෙන න භාවනාය පභාතබ්බභෙතුකා.

සියා අපචයගාමීනෝ, සියා නෙවාචයගාමී නාපචයගාමීනෝ.

සියා සෙක්ඛා, සියා අසෙක්ඛා.

අපපමාණා.

අපපමාණාරම්මණා.

පණීතා.

සියා සම්මතනනීයතා, සියා අනීයතා.

න මඤ්ඤාරම්මණා,¹ සියා මඤ්ඤභෙතුකා, සියා මඤ්ඤාධිපතීනෝ, සියා න චත්තබ්බා මඤ්ඤභෙතුකාති²පි මඤ්ඤාධිපතීනෝති²පි.

සියා උප්පත්තා, සියා අනුප්පත්තා, සියා උප්පාදිනෝ.

සියා අනාගතා, සියා පච්චුප්පත්තා, සියා අතීතා.

න චත්තබ්බා අතීතාරම්මණාති²පි අනාගතාරම්මණාති²පි පච්චුප්පත්තා-රම්මණාති²පි.

සියා අජ්ඣන්තා, සියා බහිඤ්ඤා, සියා අජ්ඣන්තබහිඤ්ඤා.

බහිඤ්ඤාරම්මණා.

අනීදස්සනඅපපට්ඨා.

482. න භෙතු.

සභෙතුකා.

භෙතුසම්පයුත්තා.

න චත්තබ්බා භෙතු චේච්ච සභෙතුකා වාතී.³

සභෙතුකා චේච්ච න ච භෙතු.

1. මඤ්ඤාරම්මණා - ස්‍යා. 2. සභෙතුකාති - සිරිඡු. 3. න ච භෙතු.

480. සතර සනිපට්ඨානයන් අතුරෙහි කෙනෙක් කුශලයෝ ද කෙනෙක් අකුශලයෝ ද කෙනෙක් අව්‍යාකෘතයෝ ද . . . කෙනෙක් සරණයෝ ද කෙනෙක් අරණයෝ ද යත් :

481. (සතර සනිපට්ඨානයෝ) කුසල් ද වන්නාහ, අව්‍යාකෘත ද වන්නාහු ය.

සුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත ද වන්නාහ, උපෙක්ෂාවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්ත ද වන්නාහු ය.

ච්ඡාදන ද වන්නාහ, ච්ඡාදනස්වභාවධර්ම ද වන්නාහු ය.

අනුපාදින්නොපාදනියහ.

අසංක්ඛිතභවයාංකලෙඝ්ඛකයහ.

සච්ඡිකරකසච්චාර ද වන්නාහ, අච්ඡිකරකච්චාරමාත්‍ර ද වන්නාහ, අච්ඡිකරකච්චාර ද වන්නාහු ය.

ප්‍රීතිසහගත ද වන්නාහ, සුඛසහගත ද වන්නාහ, උපෙක්ෂාසහගත ද වන්නාහු ය.

නො ම දර්ශනයෙන් නො ද භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍ය හ.

නො ම දර්ශනයෙන් නො ද භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍ය හෙතු ඇතියහ.

අපවයගාමී ද වන්නාහ, නො ම ආවයගාමී නො ද අපවයගාමී ද වන්නාහු ය.

ශෛක්ෂ ද වන්නාහ, අශෛක්ෂ ද වන්නාහු ය.

අප්‍රමාණයහ.

අප්‍රමාණාලම්බනයහ.

ප්‍රණීකයහ.

සමාක්ෂ්වතියක ද වන්නාහ, අනියක ද වන්නාහු ය.

මාර්ගාලම්බනයෝ නො වෙති, මාර්ගහෙතුක ද වන්නාහ, මාර්ගාධිපති ද වන්නාහ, මාර්ගහෙතුකහ යි ද මාර්ගාධිපති යි ද නො කියයුතු ද වන්නාහු ය.

උත්පන්න ද වන්නාහ, අනුත්පන්න ද වන්නාහ, උත්පාදී ද වන්නාහු ය.

අතීත ද වන්නාහ, අනාගත ද වන්නාහ, ප්‍රත්‍යුත්පන්න ද වන්නාහු ය.

අතීතාලම්බනය යි ද අනාගතාලම්බනය යි ද ප්‍රත්‍යුත්පන්නාලම්බනය යි ද නො කිය යුත්තාහ.

අධ්‍යාත්ම ද වන්නාහ, බාහිර ද වන්නාහ, අධ්‍යාත්මබාහිර ද වන්නාහු ය.

බාහිරාලම්බනයහ.

අනිදර්ශනඅප්‍රතිසයහ.

482. හෙතුහු නො වෙති.

සහෙතුකයහ.

හෙතුසම්ප්‍රයුක්තයහ.

හෙතු ද දු ම සහෙතුකහ යි ද නො කියයුත්තාහ, සහෙතුක ද දු වාහු ම නො ද හෙතුහු වෙති.

න වතනබ්බො හෙතු වෙච්ච හෙතුසම්පයුතතා වානී¹ හෙතුසම්පයුතතා වෙච්ච න ච්ච හෙතු.

න හෙතු සහෙතුකා.

483. සප්පච්චයා.

සබ්බතා.

අනිදසුනා.

අප්පට්ඨිකා.

අරූපා.

ලොකුතතරු.

කෙනච්චි විඤ්ඤායා, කෙනච්චි න විඤ්ඤායා

484. නො ආසවා.

අනාසවා.

ආසවච්චිප්පයුතතා.

න වතනබ්බො ආසවා වෙච්ච සාසවානිපි, සාසවා වෙච්ච නො ච්ච ආසවානිපි.

න වතනබ්බො ආසවා වෙච්ච ආසවසම්පයුතතානිපි, ආසවසම්පයුතතා වෙච්ච නො ච්ච ආසවානිපි.

ආසවච්චිප්පයුතතා අනාසවා.

485. නො සංගෝඡනා -පෙ- නො ගඤ්ඤා -පෙ- නො ඔඤ්ඤා -පෙ- නො යොගා -පෙ- නො නිවරණා -පෙ- නො පරුමාසා -පෙ- සාරම්මණා.

486. නො චිත්තා.

චෙතසිකා.

චිත්තසම්පයුතතා.

චිත්තසංසට්ඨා.

චිත්තසමුට්ඨානා.

චිත්තසහභුතො.

චිත්තානුපරිච්චතනිතො.

චිත්තසංසට්ඨසමුට්ඨානා.

චිත්තසංසට්ඨසමුට්ඨානසහභුතො.

චිත්තසංසට්ඨසමුට්ඨානානුපරිච්චතනිතො.

බාහිරු.

නො උපාදා.

අනුපාදිතතා.

1. හෙතුසම්පයුතතානී - සිරිමු.

හෙතු ද වූ ම හෙතුසම්ප්‍රයුක්තත සි ද නො කියයුක්තත, හෙතුසම්ප්‍රයුක්ත ද වූවාහු ම නො ද හෙතුහු වෙති.

හෙතු නො වෙති, සහෙතුකයහ.

483. (සතර සතිපට්ඨානයෝ) සප්‍රකාශයහ.

සඨිබ්‍රහ්මයහ.

අනිදර්ශනායහ.

අප්‍රතිසයහ.

අරූපයහ.

ලොකොක්කරයහ.

(වක්ඛුරාදි) කිසි ඉන්ද්‍රියයකින් දකයුක්තත. කිසි ඉන්ද්‍රියයකින් නො දක යුක්තත.

484. (සතර සතිපට්ඨානයෝ) ආසුචියෝ නො වෙති.

අනාසුචියෝ ය.

ආසුචිවිප්‍රයුක්තයෝ ය.

ආසුචි ද වූ ම සාසුචි සි ද සාසුචි ද වූ ම නො ද ආසුචි සි ද නො කියයුක්තත ය.

ආසුචි ද වූ ම ආසුචිසම්ප්‍රයුක්තත සි ද ආසුචිසම්ප්‍රයුක්ත ද වූ ම නො ද ආසුචි සි ද නො කියයුක්තත ය.

ආසුචිවිප්‍රයුක්ත වූ අනාසුචියෝ ය.

485. (සතර සතිපට්ඨානයෝ) සංයෝජනයෝ නො වෙති . . . ග්‍රන්ථයෝ නො වෙති . . . ඔසයෝ නො වෙති . . . යොගයෝ නො වෙති . . . නිවරණයෝ නො වෙති . . . පරාමර්ථයෝ නො වෙති.

486. (සතර සතිපට්ඨානයෝ) සාලම්බනයෝ ය.

චිත්තයෝ නො වෙති.

වෛතසිකයෝ ය.

චිත්තසම්ප්‍රයුක්තයෝ ය.

චිත්තසංසංඝට්ඨයෝ ය.

චිත්තසමුත්ථානයෝ ය.

චිත්තසහභුහු ය.

චිත්තානුපරිවර්තීහු ය.

චිත්තසංසංඝට්ඨසමුත්ථානයෝ ය.

චිත්තසංසංඝට්ඨසමුත්ථානසහභුහු ය.

චිත්තසංසංඝට්ඨසමුත්ථානානුපරිවර්තීහු ය.

බාහිරයෝ ය.

උපාදි නො වෙති.

අනුපාදිත්තයෝ ය.

487. නො උපාදානා -පෙ- නො කීරොසා -පෙ-

488. න දසසනෙන පභාතබ්බා.

න භාවනාය පභාතබ්බා.

න දසසනෙන පභාතබ්බභෙදාකා.

න භාවනාය පභාතබ්බභෙදාකා.

සියා සවිතකකා, සියා අවිතකකා.

සියා සවිචාරා, සියා අවිචාරා.

සියා සපට්ඨිකා, සියා අපට්ඨිකා.

සියා පිනිසභගතා, සියා න පිනිසභගතා.

සියා සුඛසභගතා, සියා න සුඛසභගතා.

සියා උපෙකඛාසභගතා, සියා න උපෙකඛාසභගතා.

න කාමාවචරා

න රූපාවචරා.

න අරූපාවචරා.

අපට්ඨයාපනනා.

සියා නියසානිකා, සියා අනියසානිකා.

සියා නියතා, සියා අනියතා.

අනුතතරා.

අරණානි.

පඤ්ඤාපුච්ඡකං.

සනිපට්ඨානවිභවිතො නිවසිනො.

487. (සතර සතිපට්ඨානයෝ) උපාදනයෝ නො වෙති. . . .ක්ලෙශයෝ නො වෙති. . . .

488. (සතර සතිපට්ඨානයෝ) දර්ශනයෙන් ප්‍රභාකව්‍යයෝ නො වෙති.

භාවනායෙන් ප්‍රභාකව්‍යයෝ නො වෙති.

දර්ශනයෙන් ප්‍රභාකව්‍යයෙකු ඇත්තාහු නො වෙති.

භාවනායෙන් ප්‍රභාකව්‍යයෙකු ඇත්තාහු නො වෙති.

සච්ඡර්ක ද වන්තාහ, අච්ඡර්ක ද වන්තාහු ය.

සච්චාර ද වන්තාහ, අච්චාර ද වන්තාහු ය.

සමුච්ඡික ද වන්තාහ, අමුච්ඡික ද වන්තාහු ය.

මුච්ඡිකයක ද වන්තාහ, මුච්ඡිකයක නො ද වන්තාහු ය.

සුච්ඡයක ද වන්තාහ, සුච්ඡයක නො ද වන්තාහු ය.

උපෙක්ඛාසකයක ද වන්තාහ, උපෙක්ඛාසකයක නො ද වන්තාහු ය.

කාමාවචරයෝ නො වෙති.

රූපාවචරයෝ නො වෙති.

අරූපාවචරයෝ නො වෙති.

අපයනීපන්නයෝ ය.

මනෝමානසික ද වන්තාහ, අමනෝමානසික ද වන්තාහු ය.

නියත ද වන්තාහ, අනියත ද වන්තාහු ය.

අනුක්කරයෝ ය.

අරණයෝ යි.

පඤ්ඤාචරකය යි.

සතිපට්ඨානවිභවනය නිමි.

8. සමමපධාන විභවෙහා

489. වත්තරො සමමපධානා : ඉධ භික්ඛු අනුප්පන්නානං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං අනුප්පාදය ඡන්දං ජනෙති වායමති විරියං ආරහති චිත්තං පඤ්ඤානි පදහති. උප්පන්නානං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං පහානාය ඡන්දං ජනෙති වායමති විරියං ආරහති චිත්තං පඤ්ඤානි පදහති අනුප්පන්නානං කුසලානං ධම්මානං උප්පාදය ඡන්දං ජනෙති වායමති විරියං ආරහති චිත්තං පඤ්ඤානි පදහති. උප්පන්නානං කුසලානං ධම්මානං සීතියා අසමෝසාය භියොභාවාය වෙපුලාය භාවනාය පාරිසුරියා ඡන්දං ජනෙති වායමති විරියං ආරහති චිත්තං පඤ්ඤානි පදහති.

490. කථංඤ්ච භික්ඛු අනුප්පන්නානං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං අනුප්පාදය ඡන්දං ජනෙති වායමති විරියං ආරහති චිත්තං පඤ්ඤානි පදහති :

තත්ථ කතමෙ අනුප්පන්නා පාපකා අකුසලා ධම්මා : තිණ්ණි අකුසල-
මුලාති : ලොභො දෙසො මොභො, නදෙකට්ඨා ව කිලෙසා, නංසමප-
සුතො වෙදනාකඛිඤ්ඤා සඤ්ඤාකඛිඤ්ඤා සඛ්ඛාරකඛිඤ්ඤා විඤ්ඤා-
ණකඛිඤ්ඤා, නංසමුට්ඨානං කායකමමං චජීකමමං මනොකමමං, ඉමෙ
වුච්චන්ති අනුප්පන්නා පාපකා අකුසලා ධම්මා.

ඉති ඉමෙසං අනුප්පන්නානං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං අනුප්පාදය ඡන්දං ජනෙති වායමති විරියං ආරහති චිත්තං පඤ්ඤානි පදහති.

‘ඡන්දං ජනෙති’ති, තත්ථ කතමො ඡන්දො : යො ඡන්දො ඡන්දිකතා කතකුකම්පකතාකුසලො ධම්මච්ඡන්දො, අයං වුච්චති ඡන්දො. ඉමං ඡන්දං ජනෙති සඤ්ඤානෙති උට්ඨපෙති සමුට්ඨපෙති තිබ්බතොති අභි-
නිබ්බතොති. තෙන වුච්චති. ඡන්දං ජනෙති’ති.

‘වායමති’ති තත්ථ කතමො වායාමො : යො වෙනසිකො විරියාරමො -
පෙ-සමමා වායාමො, අයං වුච්චති වායාමො, ඉමිනා වායාමෙන උපෙතො
භොති සමුපෙතො උපගතො¹ සමුපගතො² උපපතො සමපතො
සමන්නාගතො, තෙන වුච්චති ‘වායමති’ති.

‘විරියං ආරහති’ති තත්ථ කතමං විරියං : යො වෙනසිකො විරියාරමො
-පෙ-සමමා වායාමො, ඉදං වුච්චති විරියං. ඉමං විරියං ආරහති සමාරහති
ආභෙවති භාවෙති බහුජීකරෙති, තෙන වුච්චති ‘විරියං ආරහති’ති.

‘චිත්තං පඤ්ඤානි’ති තත්ථ කතමං චිත්තං : යං චිත්තං මනො
මානසං -පෙ- තජ්ජා මනොවිඤ්ඤාණධානු, ඉදං වුච්චති චිත්තං, ඉමං
චිත්තං පඤ්ඤානි සමපඤ්ඤානි උප්පත්ථෙහති පච්චුප්පත්ථෙහති, තෙන
වුච්චති ‘චිත්තං පඤ්ඤානි’ති.

‘පදහති’ති තත්ථ කතමං පධානං : යො වෙනසිකො විරියාරමො
-පෙ-සමමා වායාමො, ඉදං වුච්චති පධානං, ඉමිනා පධානෙන උපෙතො
භොති -පෙ-සමන්නාගතො, තෙන වුච්චති පදහති’ති.

1. උපාගතො - සිරිමු. 2. සමුපාගතො - සිරිමු.

8. සමාජ ප්‍රධාන විභවය

489. සමාජ ප්‍රධානයේ සතර දෙනෙකි : මෙ සස්තෙහි පිළිපත්මභණ නූපත් ලාමක අකුශලධර්මයන්ගේ නො ඉපදීම පිණිස කන්තුකමාතාකුසලච්ඡන්දය උපදවයි, වෑයම් කෙරෙයි, කායික වෛතසික වියභිය කෙරෙයි, (එ ම සහජාත වියභියෙන්) සිත නභාසිටුවයි, ප්‍රධන්වියභිය කෙරෙයි, උපත් ලාමක අකුශලධර්මයන්ගේ ප්‍රභාණය පිණිස කන්තුකමාතාකුසලච්ඡන්දය උපදවයි, වෑයම් කෙරෙයි, වියභිය කෙරෙයි, සිත නභාසිටුවයි, ප්‍රධන්වියභිය කෙරෙයි. නූපත් කුශලධර්මයන්ගේ ඉපදීම පිණිස කුශලච්ඡන්දය උපදවයි, වෑයම් කෙරෙයි, වියභිය කෙරෙයි, සිත නභාසිටුවයි, ප්‍රධන්වියභිය කෙරෙයි, උපත් කුශලධර්මයන්ගේ සිටීම පිණිස නො නැසීම පිණිස පුනපුනා ඉපැදීම පිණිස විපුලබව පිණිස වැඩීම පිණිස සම්පූර්ණ වීම පිණිස කන්තුකමාතාකුසලච්ඡන්දය උපදවයි, වෑයම් කෙරෙයි, වියභිය කෙරෙයි, සිත නභාසිටුවයි, ප්‍රධන්වියභිය කෙරේ.

490. කියෙයින් මභණ නූපත් ලාමක අකුශලධර්මයන් නො ඉපදීම පිණිස කුසලච්ඡන්දය උපදවා ද, වෑයම් කෙරේ ද, වියභිය කෙරේ ද, සිත නභාසිටුවා ද, ප්‍රධන් වියභිය කෙරේ ද යත් :

එහි නූපත් අකුශලධර්මයේ කවරහ යත් : ලොභ දෙස මොභ යන තුන් අකුශල මූලයෝ යැ, තදෙකස්ථ වූ ක්ලෙශයෝ යැ, තත්සම්ප්‍රයුක්ත වූ වෙදනාස්කන්ධ යැ සංඤ්ජකන්ධ යැ සංස්කාරස්කන්ධ යැ විඤ්ජනස්කන්ධ යැ, තත්සමුත්ථාන වූ කායකර්ම ය වාක්කර්ම ය මනාකර්ම ය යන මොහු 'නූපත් අකුශලධර්මයෝ' යි කියනු ලැබෙත්.

මෙසේ මේ නූපත් ලාමක අකුශලධර්මයන් නො ඉපදීම පිණිස කුසලච්ඡන්දය උපදවයි, වෑයම් කෙරෙයි, වියභිය කෙරෙයි, සිත නභාසිටුවයි, ප්‍රධන්වියභිය කෙරේ.

ඡන්දං ජනෙති යනු : එහි 'ඡන්දය' කවරෙ යත් : යම් ඡන්දයෙක් ඡන්දය කරන අයුරෙක් කරනු කැමැති බවෙක් කුශලයෙක් ස්වභාවඡන්දයෙක් වේ ද, මේ 'ඡන්ද' යි කියනු ලැබේ. මේ ඡන්දය උපදවයි. නිරතුරු කෙරෙයි, නභාසිටුවයි, මොනොවට නභාසිටුවයි, නිපදවයි, වෙසෙයින් නිපදවයි. එහෙයින් 'ඡන්දං ජනෙති' යි කියනු ලැබේ.

වායමති යනු : එහි 'වායාම' කවරෙ යත් : යම් වෛතසික වියභාරම්භයෙක් . . . සමාග්චායාමයෙක් වේ ද, මේ 'වායාම' යි කියනු ලැබේ. මේ වායාමයෙන් උපෙත වූයේ සමුපෙත වූයේ එළඹසිටියේ මොනොවට එළඹසිටියේ නො වෙන් වූයේ පිරිපුන් වූයේ සමන්වාගත වූයේ වේ. එහෙයින් 'වායමති' යි කියනු ලැබේ.

විරියං ආරභති යනු : එහි 'විරිය' කවරෙ යත් : යම් වෛතසිකවියභාරම්භයෙක් . . . සමාග්චායාමයෙක් වේ ද, මේ 'විරිය' යි කියනු ලැබේ. මේ වියභිය කෙරෙයි, (අරඹයි) පුනපුනා කෙරෙයි, ඇසුරු කෙරෙයි, වඩයි, බහුල කෙරෙයි. එහෙයින් 'විරියං ආරභති' යි කියනු ලැබේ.

චිත්තං පග්ගණ්භාති යනු : එහි 'චිත්තය' කවරෙ යත් : යම් චිත්තයෙක් මනසෙක් මානසයෙක් . . . තදනුරූප වූ මනොවිඤ්ජනාධාතුයෙක් වේ ද, මේ 'චිත්ත' යි කියනු ලැබේ. මේ චිත්තය නභාසිටුවයි, පුනපුනා නභාසිටුවයි, රුකුල්දෙයි, පුනපුනා රුකුල් දෙයි, එහෙයින් 'චිත්තං පග්ගණ්භාති' යි කියනු ලැබේ.

පදභති යනු : එහි 'පධාන' කවරෙ යත් : යම් වෛතසිකවියභාරම්භයෙක් . . . සමාග්චායාමයෙක් වේ ද, මේ 'පධාන' යි කියනු ලැබේ. මේ පධානයෙන් උපෙත වූයේ . . . සමන්වාගත වූයේ වේ. එහෙයින් 'පදභති' යි කියනු ලැබේ.

491. කථඤ්ඤ භික්ඛු උපපන්නානං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං පභානාය ඡන්ද ජනෙති වායමති විරියං ආරහති විතතං පඤ්ඤානි පදහති.

තඤ්ඤ කතමෙ උපපන්නා පාපකා අකුසලා ධම්මා: නිඤ්ඤ අකුසලමුලානි ලොභො දෙභො මොභො, තදෙකට්ඨා ච කිලෙසා, තං සම්පයුතො වෙදනාකඛිකො -පෙ- විඤ්ඤාණකඛිකො, තංසමුට්ඨානං කායකම්මං වචිකම්මං මනොකම්මං, ඉමෙ චූච්චනති උපපන්නා පාපකා අකුසලා ධම්මා. ඉති ඉමෙසං උපපන්නානං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං පභානාය ඡන්දං ජනෙති වායමති විරියං ආරහති විතතං පඤ්ඤානි පදහති.

‘ඡන්දං ජනෙති’ති -පෙ- ‘වායමති’ති -පෙ- ‘විරියං ආරහති’ති -පෙ- ‘විතතං පඤ්ඤානි’ති -පෙ- ‘පදහති’ති තඤ්ඤ කතමං පධානං: යො වෙතසිකො විරියාරමො -පෙ- සම්මාචායාමො ඉදං චූච්චනි පධානං, ඉමිනා පධානෙන උපෙතො භොති -පෙ- සම්මනාගතො, තෙන චූච්චනි ‘පදහති’ති.

492. කථඤ්ඤ භික්ඛු අනුපපන්නානං කුසලානං ධම්මානං උපපාදය ඡන්දං ජනෙති වායමති විරියං ආරහති විතතං පඤ්ඤානි පදහති.

තඤ්ඤ කතමෙ අනුපපන්නා කුසලා ධම්මා: නිඤ්ඤ කුසලමුලානි අලොභො අදෙභො අමොභො, තංසම්පයුතො වෙදනාකඛිකො -පෙ- විඤ්ඤාණකඛිකො, තංසමුට්ඨානං කායකම්මං වචිකම්මං මනොකම්මං, ඉමෙ චූච්චනති අනුපපන්නා කුසලා ධම්මා, ඉති ඉමෙසං අනුපපන්නානං කුසලානං ධම්මානං උපපාදය ඡන්දං ජනෙති වායමති විරියං ආරහති විතතං පඤ්ඤානි පදහති.

‘ඡන්දං ජනෙති’ති -පෙ- ‘වායමති’ති -පෙ- ‘විරියං ආරහති’ති -පෙ- ‘විතතං පඤ්ඤානි’ති -පෙ- ‘පදහති’ති තඤ්ඤ කතමං පධානං: යො වෙතසිකො විරියාරමො -පෙ- සම්මා චායාමො, ඉදං චූච්චනි පධානං, ඉමිනා පධානෙන උපෙතො භොති -පෙ- සම්මනාගතො, තෙන චූච්චනි ‘පදහති’ති.

493. කථඤ්ඤ භික්ඛු උපපන්නානං කුසලානං ධම්මානං සීනියා අසමොසාය භියොසාභාචාය වෙජුලාය භාවනාය පාරිජුරියා ඡන්දං ජනෙති වායමති විරියං ආරහති විතතං පඤ්ඤානි පදහති.

තඤ්ඤ කතමෙ උපපන්නා කුසලා ධම්මා: නිඤ්ඤ කුසලමුලානි, අලොභො අදෙභො අමොභො, තංසම්පයුතො වෙදනාකඛිකො -පෙ- විඤ්ඤාණකඛිකො, තංසමුට්ඨානං කායකම්මං වචිකම්මං මනොකම්මං, ඉමෙ චූච්චනති උපපන්නා කුසලා ධම්මා, ඉති ඉමෙසං උපපන්නානං කුසලානං ධම්මානං සීනියා අසමොසාය භියොසාභාචාය වෙජුලාය භාවනාය පාරිජුරියා ඡන්දං ජනෙති වායමති විරියං ආරහති විතතං පඤ්ඤානි පදහති.

‘සීනියා’ති යා සීනි සො අසමොසො, යො අසමොසො සො භියොසාවො, යො භියොසා භාවො තං වෙජුලං, යං වෙජුලං සා භාවනා, යා භාවනා සා පාරිජුරී.

491. කියෙයින් මහණ උපන් ලාමක අකුලධර්මයන්ගේ ප්‍රභාණය පිණිස කුසල වජන්දය උපදවා ද, වැයම් කෙරේ ද, වැර අරඹා ද, සිත නභාසිටුවා ද, ප්‍රධන්වියඹ කෙරේ ද යත් :

එහි උපන් ලාමක අකුලධර්මයෝ කවරහ යත් : ලොහ දෙස මොහ යන තුන් අකුලමුලයෝ යැ තදෙකස්ථ වූ ක්ලෙශයෝ යැ තත්සම්ප්‍රසුක්ත වූ වෙදනාස්කන්ධ ය . . . විඤ්ඤාස්කන්ධ ය, තත්සමුත්ථාන වූ කායකර්ම ය වාක්කර්ම ය මනාකර්ම යන මොහු ' උපන් ලාමක අකුල ධර්මයෝ ' යි කියනු ලැබෙත්. මෙසේ මේ උපන් ලාමක අකුලධර්මයන්ගේ ප්‍රභාණය පිණිස කුසලවජන්දය උපදවයි, වැයම් කෙරෙයි, වැර අරඹයි, සිත නභාසිටුවයි, ප්‍රධන්වියඹ කෙරේ.

ජන්දං ජනෙති යනු : . . . වායමති යනු : . . . චිරියං ආරභති යනු : . . . චිත්තං පඤ්ඤාභාති යනු : . . . පදහති යනු : එහි 'පධාන ' කවරෙ යත් : යම් වෛතසික වියඹාරම්භයෙක් . . . සමාග්චාර්යායාමයෙක් වෙ ද, මේ ' පධාන ' යි කියනු ලැබේ. මේ පධානයෙන් උපෙත වූයේ . . . සමන්වාගත වූයේ වේ. එහෙයින් ' පදහති ' යි කියනු ලැබේ.

492. කියෙයින් මහණ නූපන් කුලධර්මයන් ඉපදීම පිණිස කුසලවජන්දය උපදවා ද, වැයම් කෙරේ ද, වැර අරඹා ද, සිත නභාසිටුවා ද, ප්‍රධන්වියඹ කෙරේ ද යත් :

එහි නූපන් කුලධර්මයෝ කවරහ යත් : අලොහ අදෙස අමොහ යන තුන් කුල මුලයෝ යැ, තත්සම්ප්‍රසුක්ත වූ වෙදනාස්කන්ධ ය . . . විඤ්ඤාස්කන්ධ ය, තත්සමුත්ථාන වූ කායකර්ම ය වාක්කර්ම ය මනාකර්ම ය යන මොහු ' නූපන් කුලධර්මයෝ ' යි කියනු ලැබෙත්. මෙසේ මේ නූපන් කුලධර්මයන් ඉපදීම පිණිස කුසලවජන්දය උපදවයි, වැයම් කෙරෙයි, වැර අරඹයි, සිත නභාසිටුවයි, ප්‍රධන්වියඹ කෙරේ.

ජන්දං ජනෙති යනු : . . . වායමති යනු : . . . චිරියං ආරභති යනු : . . . චිත්තං පඤ්ඤාභාති යනු : . . . පදහති යනු : එහි 'පධාන ' කවරෙ යත් : යම් වෛතසික වියඹාරම්භයෙක් . . . සමාග්චාර්යායාමයෙක් වෙ ද, මේ ' පධාන ' යි කියනු ලැබේ. මේ පධානයෙන් උපෙත වූයේ . . . සමන්වාගත වූයේ වේ. එහෙයින් ' පදහති ' යි කියනු ලැබේ.

493. කියෙයින් මහණ උපන් කුලධර්මයන්ගේ සිචීම පිණිස නො නැසීම පිණිස පුනපුනා ඉපදීම පිණිස විපුල බව පිණිස වැඩීම පිණිස පරිපුර්ණ වීම පිණිස කුසලවජන්දය උපදවයි, වැයම් කෙරෙයි, වැර අරඹයි, සිත නභාසිටුවයි, ප්‍රධන්වියඹ කෙරෙයි යත් :

එහි උපන් කුලධර්මයෝ කවරහ යත් : අලොහ අදෙස අමොහ යන තුන් කුල මුලයෝ ය, තත්සම්ප්‍රසුක්ත වූ වෙදනාස්කන්ධ ය . . . විඤ්ඤාස්කන්ධ ය, තත්සමුත්ථාන වූ කායකර්ම වාක්කර්ම මනාකර්ම යන මොහු ' උපන් කුලධර්මයෝ ' යි කියනු ලැබෙත්. මෙසේ මේ උපන් කුලධර්මයන්ගේ සිචීම පිණිස නො නැසීම පිණිස පුනපුනා ඉපදීම පිණිස විපුල බව පිණිස වැඩීම පිණිස පරිපුර්ණ වීම පිණිස කුසලවජන්දය උපදවයි, වැයම් කෙරෙයි, වැර අරඹයි, සිත නභාසිටුවයි, ප්‍රධන්වියඹ කෙරේ.

ධීක්ඛා යනු : යමක් ' ධීකි ' නම් හේ ' අසම්මොස ' ය, යමක් ' අසම්මොස ' නම් හේ ' භියොභාව ' ය, යමක් ' භියොභාව ' නම් ඒ ' වෙසුල්ල ' ය, යමක් ' වෙසුල්ල ' නම් ඔ ' භාවනා ' ය, යමක් ' භාවනා ' නම් ඔ පාරිපුරි ය.

‘ඡන්දං ජනෙති’ති -පෙ- ‘වායමති’ති -පෙ- ‘විරියං ආරහති’ති -පෙ- ‘විතතං පඤ්ඤානාති’ති -පෙ- ‘පදහති’ති තත් කතමං පධානං : යො වේතසිකො විරියාරමො -පෙ- සම්මාවායාමො, ඉදං වුව්චති පධානං. ඉමිනා පධානෙන උපෙනො හොති -පෙ- සම්භතාගතො, තෙන වුව්චති ‘පදහති’ති.

සුභතභතභාජනියං.

494 විතතාගේ සම්මපපධානා : ඉධ භික්ඛු අනුපපන්නානං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං අනුපපාදය ඡන්දං ජනෙති වායමති විරියං ආරහති විතතං පඤ්ඤානාති පදහති, උපපන්නානං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං පභානාය ඡන්දං ජනෙති වායමති විරියං ආරහති විතතං පඤ්ඤානාති පදහති, අනුපපන්නානං කුසලානං ධම්මානං උපපාදය ඡන්දං ජනෙති වායමති විරියං ආරහති විතතං පඤ්ඤානාති පදහති, උපපන්නානං කුසලානං ධම්මානං සීතියා අසලෝඨාය භියොසාභාවාය වෙපුලාය භාවනාය පාරිපුරියා ඡන්දං ජනෙති වායමති විරියං ආරහති විතතං පඤ්ඤානාති පජහති.

කථඤ්ච භික්ඛු අනුපපන්නානං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං අනුපපාදය ඡන්දං ජනෙති වායමති විරියං ආරහති විතතං පඤ්ඤානාති පදහති : ඉධ භික්ඛු යසම් සමයෙ ලොකුතතරං කුචං භාවෙති නියානිකං අපවගමිං දිට්ඨිගතානං පභානාය පඨමාය භුමියා පතතියා විවිච්චව කාමෙහි -පෙ- පඨමිං කුචං උපසම්පජ්ජ විහරති දුක්ඛාපට්ඨපදං දකුච්ඤ්ඤං-තසම් සමයෙ අනුපපන්නානං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං අනුපපාදය ඡන්දං ජනෙති වායමති විරියං ආරහති විතතං පඤ්ඤානාති පදහති.

‘ඡන්දං ජනෙති’ති තත් කතමො ඡන්දො : යො ඡන්දො ඡන්දිකතා කතතුකමතා කුසලො ධම්මච්ඡන්දො, අයං වුව්චති ඡන්දො ඉමිං ඡන්දං ජනෙති සඤ්ජනෙති වුව්ච්චපෙති සමුච්චපෙති තිබ්බතෙතති අභිතිබ්බතෙතති. තෙන වුව්චති ‘ඡන්දං ජනෙති’ති.

‘වායමති’ති තත් කතමො වායාමො : යො වේතසිකො විරියාරමො -පෙ- සම්මාවායාමො විරියසලෝඨායකිඤ්ඤාය මඤ්ඤාය මඤ්ඤාපරියාපනං, අයං වුව්චති වායාමො. ඉමිනා වායාමෙන උපෙනො හොති සමුපෙනො උපගතො සමුපගතො උපපනො සමුමපනො සමභතාගතො. තෙන වුව්චති ‘වායමති’ති.

‘විරියං ආරහති’ති තත් කතමං විරියං : යො වේතසිකො විරියාරමො -පෙ- සම්මාවායාමො විරියසලෝඨායකිඤ්ඤාය මඤ්ඤාය මඤ්ඤාපරියාපනං. ඉදං වුව්චති විරියං. ඉමිං විරියං ආරහති සමාරහති අසෙවති භාවෙති බහුලිකරෙති. තෙන වුව්චති ‘විරියං ආරහති’ති.

ජන්දං ජනෙති යනු : . . . වායමති යනු : . . . විරියං ආරහති යනු : . . . චිත්තං පඤ්ඤාභාති යනු : . . . පදහති යනු : එහි 'පධාන' කවරෙ යත් : යම් චෛතසික වියභාරම්භයෙක් . . . සමාග්ව්‍යායාමයෙක් වෙ ද, මේ 'පධාන' යි කියනු ලැබේ. මේ පධානයෙන් උපෙත වූයේ . . . සමන්වාගත වූයේ වෙ. එහෙයින් 'පදහති' යි කියනු ලැබේ.

සුත්‍රාන්තසාපනිය යි.

494. සමාක්ප්‍රධානයෝ සතර දෙනෙකි. මෙ සස්තෙහි මහණ තෙම නූපන් ලාමක අකුලෙධර්මයන්ගේ නො ඉපදීම පිණිස කුලෙච්ඡන්දය උපදවයි, වෑයම් කෙරෙයි, වැර අරඹයි, සිත නභාසිච්චවයි, ප්‍රධන්වියභී කෙරේ. උපන් ලාමක අකුලෙධර්මයන්ගේ ප්‍රභාණය පිණිස කුලෙච්ඡන්දය උපදවයි, වෑයම් කෙරෙයි, වැර අරඹයි, සිත නභාසිච්චවයි, ප්‍රධන්වියභී කෙරේ. නූපන් කුලෙධර්මයන්ගේ ඉපදීම පිණිස කුලෙච්ඡන්දය උපදවයි, වෑයම් කෙරෙයි, වැර අරඹයි, සිත දිරි ගන්වයි, ප්‍රධන්වියභී කෙරේ. උපන් කුලෙධර්මයන්ගේ සිවීම පිණිස නො නැසීම පිණිස පුනපුනා ඉපදීම පිණිස විපුල බව පිණිස වෑයීම පිණිස පරිපූරණ බව පිණිස කුලෙච්ඡන්දය උපදවයි, වෑයම් කෙරෙයි, වැර අරඹයි, සිත දිරිගන්වයි, ප්‍රධන්වියභී කෙරේ.

495. කියෙයින් මහණ නූපන් ලාමක අකුලෙධර්මයන්ගේ නො ඉපදීම පිණිස කුලෙච්ඡන්දය උපදවා ද, වෑයම් කෙරේ ද, වැර අරඹා ද, සිත දිරිගන්වා ද, ප්‍රධන්වියභී කෙරේ ද යත් : මෙ සස්තෙහි මහණ තෙම යම් කලෙක දෘෂ්ටිගතයන්ගේ ප්‍රභාණය පිණිස ප්‍රථමභූමියට පැමිණීම පිණිස නෛයභීණික වූ අපවයගාමී වූ ලොකොත්තරධ්‍යානය වඩා ද, කාමයන්ගෙන් වෙන් ව ම . . . දුක්පිළිවෙන් ඇති ලැසි අභිඤ ඇති ප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වෙයේ ද, එසමයෙහි නූපන් ලාමක අකුලෙධර්මයන්ගේ නො ඉපදීම පිණිස කුලෙච්ඡන්දය උපදවයි, වෑයම් කෙරෙයි, වැර අරඹයි, සිත දිරිගන්වයි, ප්‍රධන්වියභී කෙරේ.

ජන්දං ජනෙති යනු : එහි 'ජන්ද' කවරෙ යත් : යම් ජන්දයෙක් ජන්දය කරන අයුරෙක් කරනු කැමැති බවෙක් කුලෙයෙක් ස්වභාවච්ඡන්දයෙක් වෙ ද, මේ 'ජන්ද' යි කියනු ලැබේ. මේ ජන්දය උපදවයි, නිරතුරු උපදවයි, නභාසිච්චවයි, මොනොවට නභාසිච්චවයි, නිපදවයි, වෙසෙයින් නිපදවයි, එහෙයින් 'ජන්දං ජනෙති' යි කියනු ලැබේ.

වායමති යනු : එහි 'වායාම' කවරෙ යත් : යම් චෛතසික වියභාරම්භයෙක් . . . මාර්ගාඩග වූ මාර්ගපයභීපන්න වූ සමාග්ව්‍යායාමයෙක් වියභීසම්බොධ්‍යාඩගයෙක් වෙ ද, මේ 'වායාම' යි කියනු ලැබේ. මේ වායාමයෙන් උපෙත වූයේ සමුපෙත වූයේ එළඹසිටියේ නො වෙන් වූයේ පිරිපුන් වූයේ සමන්විත වූයේ යි. එහෙයින් 'වායමති' යි කියනු ලැබේ.

විරියං ආරහති යනු : එහි 'විරිය' කවරෙ යත් : යම් චෛතසික වියභාරම්භයෙක් . . . මාර්ගාඩග වූ මාර්ගපයභීපන්න වූ සමාග්ව්‍යායාමයෙක් වියභීසම්බොධ්‍යාඩගයෙක් වෙ ද, මේ 'විරිය' යි කියනු ලැබේ. මේ වියභීය අරඹයි, මොනොවට අරඹයි, ආසෙවනය කෙරෙයි, භාවනා කෙරෙයි, පුනපුනා කෙරේ. එහෙයින් 'විරියං ආරහති' යි කියනු ලැබේ.

‘විතතං පඤ්ඤානිති’ තත් කතමං විතතං : යං විතතං මනෝ මානසං -පෙ- තජ්ජා මනෝවිඤ්ඤාණධාතු, ඉදං වුච්චති විතතං. ඉමං විතතං පඤ්ඤානි සම්පඤ්ඤානි උපත්ථෙහති පච්චුපත්ථෙහති. තෙන වුච්චති විතතං පඤ්ඤානිති.

‘පදහනි’ තත් කතමං සම්ප්‍රදායානං : යො වෙතසිකො විරියා- රථො -පෙ- සම්මාචාරාමො විරියසම්මොඤ්ඤාණධාතු, මඤ්ඤාණං මඤ්ඤාණපරියාපනතං-ඉදං වුච්චති සම්ප්‍රදායානං, අවසෙසා ධම්මා, සම්ප්‍රදායාන සම්ප්‍රදායානා.

496. කථංඤ්ඤා භික්ඛු උපපන්නානං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං පහානාය ඡන්දං ජනෙති වායමති විරියං ආරහති විතතං පඤ්ඤානි පදහනි : ඉධ භික්ඛු යසම් සමයෙ ලොකුතතරං ක්ඛානං භාවෙති නිය්‍යානිකං අපචයගාමිං දිට්ඨිගතානං පහානාය පඨමාය භූමියා පතතියා විවිච්චො’ව කාමෙති -පෙ- පඨමං ක්ඛානං උපසම්පජ්ජ විහරති දුක්ඛාපච්චදං දක්ඛාභිඤ්ඤං. තසම් සමයෙ උපපන්නානං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං පහානාය ඡන්දං ජනෙති වායමති විරියං ආරහති විතතං පඤ්ඤානි පදහනි.

‘ඡන්දං ජනෙති’ ති -පෙ- ‘වායමති’ ති -පෙ- ‘විරියං ආරහති’ ති -පෙ- ‘විතතං පඤ්ඤානිති’ ති -පෙ- ‘පදහනි’ ති තත් කතමං සම්ප්‍රදායානං : යො වෙතසිකො විරියාරථො -පෙ- සම්මාචාරාමො විරියසම්මොඤ්ඤාණධාතු, මඤ්ඤාණං මඤ්ඤාණපරියාපනතං. ඉදං වුච්චති සම්ප්‍රදායානං. අවසෙසා ධම්මා, සම්ප්‍රදායානසම්ප්‍රදායානා.

497. කථංඤ්ඤා භික්ඛු අනුපපන්නානං කුසලානං ධම්මානං උපපාදාය ඡන්දං ජනෙති වායමති විරියං ආරහති විතතං පඤ්ඤානි පදහනි : ඉධ භික්ඛු යසම් සමයෙ ලොකුතතරං ක්ඛානං භාවෙති නිය්‍යානිකං අපචයගාමිං දිට්ඨිගතානං පහානාය පඨමාය භූමියා පතතියා විවිච්චො’ව කාමෙති -පෙ- පඨමං ක්ඛානං උපසම්පජ්ජ විහරති දුක්ඛාපච්චදං දක්ඛාභිඤ්ඤං-තසම් සමයෙ අනුපපන්නානං කුසලානං ධම්මානං උපපාදාය ඡන්දං ජනෙති වායමති විරියං ආරහති විතතං පඤ්ඤානි පදහනි.

‘ඡන්දං ජනෙති’ ති -පෙ- ‘වායමති’ ති -පෙ- ‘විරියං ආරහති’ ති -පෙ- ‘විතතං පඤ්ඤානිති’ ති -පෙ- ‘පදහනි’ ති, තත් කතමං සම්ප්‍රදායානං : යො වෙතසිකො විරියාරථො -පෙ- සම්මාචාරාමො විරියසම්මොඤ්ඤාණධාතු, මඤ්ඤාණං මඤ්ඤාණපරියාපනතං - ඉදං වුච්චති සම්ප්‍රදායානං. අවසෙසා ධම්මා, සම්ප්‍රදායානසම්ප්‍රදායානා.

498. කථංඤ්ඤා භික්ඛු උපපන්නානං කුසලානං ධම්මානං සීතියා අසම්මොඤ්ඤා භික්ඛොභාවාය වෙසුලාය භාවනාය පාරිසුරියා ඡන්දං ජනෙති වායමති විරියං ආරහති විතතං පඤ්ඤානි පදහනි : ඉධ භික්ඛු යසම් සමයෙ ලොකුතතරං ක්ඛානං භාවෙති නිය්‍යානිකං අපචයගාමිං දිට්ඨිගතානං පහානාය පඨමාය භූමියා පතතියා විවිච්චො’ව කාමෙති -පෙ- පඨමං ක්ඛානං උපසම්පජ්ජ විහරති දුක්ඛාපච්චදං දක්ඛාභිඤ්ඤං, තසම් සමයෙ උපපන්නානං කුසලානං ධම්මානං සීතියා අසම්මොඤ්ඤා භික්ඛොභාවාය වෙසුලාය භාවනාය පාරිසුරියා ඡන්දං ජනෙති වායමති විරියං ආරහති විතතං පඤ්ඤානි පදහනි.

චිත්තං පඤ්ඤානි යනු : එහි ' චිත්ත ' කවරෙ යත් : යම් චිත්තයෙක් මනසෙක් මානසයෙක් . . . තදනුරූපමනෝවිඤ්ඤානාකුයෙක් වෙ ද, මේ ' චිත්ත ' යි කියනු ලැබේ. මේ චිත්තය නභාසිටුවයි, පුනපුනා නභාසිටුවයි, රුකුල් දෙයි, පුනපුනා රුකුල් දෙයි, එහෙයින් ' චිත්තං පඤ්ඤානි ' යි කියනු ලැබේ.

පදහනි යනු : එහි ' සමාක්ප්‍රධාන ' කවරෙ යත් : යම් වෛතසිකවිඤ්ඤානාකුයෙක් . . . මාර්ගාදිග වූ මාර්ගපයඤ්ඤානාකුයෙක් වූ සමාග්චාර්යාමයෙක් විඤ්ඤානාකුයෙක් වෙ ද, මේ ' සමාක්ප්‍රධාන ' යි කියනු ලැබේ. අවශෙෂධර්මයෝ සමාක් ප්‍රධාන සම්ප්‍රසුක්තයෝ යි.

496. කියෙයින් මහණ උපන් ලාමක අකුලධර්මයන්ගේ ප්‍රභාණය පිණිස කුලච්ඡන්දය උපදවා ද, වැයම් කෙරේ ද, වැර අරඹා ද, සිත නභාසිටුවා ද, ප්‍රධන්විඤ්ඤානාකුයෙක් වෙ යත් : මෙ සස්තෙහි මහණ තෙම යම් කලෙක දෘෂ්ටිගතයන්ගේ ප්‍රභාණය පිණිස ප්‍රථමභූමියට පැමිණීම පිණිස නොයඤ්ඤානාකුයෙක් වූ අපවයගාමී වූ ලොකොත්තරධ්‍යානය වඩා ද, කාමයන්ගෙන් වෙන් ව ම . . . දුඃඛප්‍රතිපත් ඇති දන්ධානිඤ්ඤානාකුයෙක් වූ ප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වෙයේ ද, එසමයෙහි උපන් ලාමක අකුලධර්මයන්ගේ ප්‍රභාණය පිණිස කුලච්ඡන්දය උපදවයි, වැයම් කෙරෙයි, වැර අරඹයි, සිත නභාසිටුවයි, ප්‍රධන්විඤ්ඤානාකුයෙක් වෙ.

ඡන්දං ඡනෙති යනු : . . . වායමති යනු : . . . විරියං ආරහනි යනු : . . . චිත්තං පඤ්ඤානි යනු : . . . පදහනි යනු : එහි ' සමාක්ප්‍රධාන ' කවරෙ යත් : යම් වෛතසික විඤ්ඤානාකුයෙක් . . . මාර්ගාදිග වූ මාර්ගපයඤ්ඤානාකුයෙක් වූ සමාග්චාර්යාමයෙක් විඤ්ඤානාකුයෙක් වෙ ද, මේ ' සමාක්ප්‍රධාන ' යි කියනු ලැබේ. අවශෙෂධර්මයෝ සමාක්ප්‍රධානසම්ප්‍රසුක්තයෝ යි.

497. කියෙයින් මහණ නූපන් කුලධර්මයන්ගේ උත්පාදය පිණිස කුලච්ඡන්දය උපදවා ද, වැයම් කෙරේ ද, වැර අරඹා ද, චිත්තය නභාසිටුවා ද, ප්‍රධන්විඤ්ඤානාකුයෙක් වෙ යත් : මෙ සස්තෙහි මහණ තෙම දෘෂ්ටිගතයන්ගේ ප්‍රභාණය පිණිස ප්‍රථමභූමියට පැමිණීම පිණිස නොයඤ්ඤානාකුයෙක් වූ අපවයගාමී වූ ලොකොත්තරධ්‍යානය වඩා ද, කාමයන්ගෙන් වෙන් ව ම . . . දුඃඛප්‍රතිපත් ඇති දන්ධානිඤ්ඤානාකුයෙක් වූ ප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වෙයේ ද, එසමයෙහි නූපන් කුලධර්මයන්ගේ උත්පාදය පිණිස කුලච්ඡන්දය උපදවයි, වැයම් කෙරෙයි, වැර අරඹයි, චිත්තය නභාසිටුවයි, ප්‍රධන්විඤ්ඤානාකුයෙක් වෙ.

ඡන්දං ඡනෙති යනු : . . . වායමති යනු : . . . විරියං ආරහනි යනු : . . . චිත්තං පඤ්ඤානි යනු : . . . පදහනි යනු : එහි ' සම්මප්පධාන ' කවරෙ යත් : යම් වෛතසික විඤ්ඤානාකුයෙක් . . . මාර්ගාදිග වූ මාර්ගපයඤ්ඤානාකුයෙක් වූ සමාග්චාර්යාමයෙක් විඤ්ඤානාකුයෙක් වෙ ද, මේ ' සම්මප්පධාන ' යි කියනු ලැබේ. අවශෙෂධර්මයෝ සම්මප්පධාන සම්ප්‍රසුක්තයෝ යි.

498. කියෙයින් මහණ උපන් කුලධර්මයන් සිටීම පිණිස නො නැසීම පිණිස පුනපුනා ඉපදීම පිණිස විපුල බව පිණිස වැඩීම පිණිස පරිපූරණ බව පිණිස කුලච්ඡන්දය උපදවා ද, වැයම් කෙරේ ද, වැර අරඹා ද, සිත නභාසිටුවා ද, ප්‍රධන්විඤ්ඤානාකුයෙක් වෙ යත් : මෙ සස්තෙහි මහණ තෙම යම් කලෙක දෘෂ්ටිගතයන්ගේ ප්‍රභාණය පිණිස ප්‍රථමභූමියට පැමිණීම පිණිස නොයඤ්ඤානාකුයෙක් වූ අපවයගාමී වූ ලොකොත්තරධ්‍යානය වඩා ද, කාමයන්ගෙන් වෙන් ව ම . . . දුඃඛප්‍රතිපත් ඇති දන්ධානිඤ්ඤානාකුයෙක් වූ ප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වෙයේ ද, එසමයෙහි උපන් කුලධර්මයන් සිටීම පිණිස නො නැසීම පිණිස පුනපුනා ඉපදීම පිණිස විපුල බව පිණිස වැඩීම පිණිස පරිපූරණ බව පිණිස කුලච්ඡන්දය උපදවයි, වැයම් කෙරෙයි, වැර අරඹයි, සිත නභාසිටුවයි, ප්‍රධන්විඤ්ඤානාකුයෙක් වෙ.

'සීතියා'ති යා සීති සො අසලොසො. යො අසලොසො සො භියොසාභාවො. යො භියොසාභාවො නං වෙපුලං. යං වෙපුලං සා භාවනා. යා භාවනා සා පාරිපුරි.

'ඡන්දං ජනෙතී'ති තත් කතමො ඡන්දො : යො ඡන්දො ඡන්දිකතා කතකුකම්පතා කුසලො ධම්මච්ඡන්දො, අයං චූච්චති ඡන්දො. ඉමං ඡන්දං ජනෙතී සඤ්ජනෙතී චූච්චපෙතී සමුච්චපෙතී නිබ්බන්ධෙතී අභි-නිබ්බන්ධෙතී. තෙන චූච්චති 'ඡන්දං ජනෙතී'ති.

'වායමනී'ති තත් කතමො වායාමො : යො චෙනසිකො විරියාරමො -පෙ- සම්මාවායාමො විරියසලොඤ්ඤිඛෙහං මහගඛං මහගපරියාපනං, අයං චූච්චති වායාමො ඉමිනා වායාමෙන උපෙතො හොති -පෙ- සමන්තාගතො. තෙන චූච්චති 'වායමනී'ති.

'විරියං ආරහතී'ති තත් කතමං විරියං : යො චෙනසිකො විරියාරමො -පෙ- සම්මාවායාමො විරියසලොඤ්ඤිඛෙහං මහගඛං මහගපරියාපනං, ඉදං චූච්චති විරියං. ඉමං විරියං ආරහතී සමාරහතී ආසෙවති භාවෙති බහුලීකරෙති, තෙන චූච්චති 'විරියං ආරහතී'ති.

'චිත්තං පඤ්ඤානාතී'ති තත් කතමං චිත්තං : යං චිත්තං මනො මානසං -පෙ- තජ්ජා මනොවිඤ්ඤාණධාතු. ඉදං චූච්චති චිත්තං. ඉමං චිත්තං පඤ්ඤානාති සම්පඤ්ඤානාති උපඡම්බෙති පච්චුපඡම්බෙති, තෙන චූච්චති 'චිත්තං පඤ්ඤානාතී'ති.

'පදහතී'ති තත් කතමං සම්මපපධානං : යො චෙනසිකො විරියාරමො -පෙ- සම්මාවායාමො විරියසලොඤ්ඤිඛෙහං මහගඛං මහගපරියාපනං, ඉදං චූච්චති සම්මපපධානං, අවසෙසා ධම්මා සම්මපපධානසම්පයුත්තා.

තත් කතමං සම්මපපධානං : ඉධ භික්ඛු යසම් සමයෙ ලොකුත්තරං ක්ඛානං භාවෙති නිය්සානිකං අපචයගාමීං දිට්ඨිගනානං පභානාය පඨමාය භූමියා පතතියා විවිච්චො'ව කාමෙහි -පෙ- පඨමං ක්ඛානං උපසම්පජ්ජ විහරති දුක්ඛාපවිපදං දුක්ඛාභිඤ්ඤං. යො තසම් සමයෙ චෙනසිකො විරියාරමො -පෙ- සම්මාවායාමො විරියසලොඤ්ඤිඛෙහං මහගඛං මහගපරියාපනං, ඉදං චූච්චති සම්මපපධානං, අවසෙසා ධම්මා සම්මපප-ධානසම්පයුත්තා.

අභිධම්මභාජනියං.

499. වත්තාරෙ සම්මපපධානා : ඉධ භික්ඛු අනුප්පත්තානං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං අනුප්පාදය ඡන්දං ජනෙතී වායමති විරියං ආරහතී චිත්තං පඤ්ඤානාති පදහතී, උප්පත්තානං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං පභානාය -පෙ- අනුප්පත්තානං කුසලානං ධම්මානං උප්පාදය -පෙ- උප්පත්තානං කුසලානං ධම්මානං සීතියා අසලොසාය භියොසා-භාවාය වෙපුලාය භාවනාය පාරිපුරියා ඡන්දං ජනෙතී වායමති විරියං ආරහතී චිත්තං පඤ්ඤානාති පදහතී.

ධීනියා යනු : යමක් ධීනී නම් හෝ අසම්මොස ය, යමෙක් අසම්මොස නම් හේ භියොසාභාව ය, යමෙක් භියොසාභාව නම් ඒ වෙපුල්ල ය, යමක් වෙපුල්ල නම් ඕ භාවනා ය, යමක් භාවනා නම් ඕ පාරිපුරි වේ.

ඡන්දං ජනෙති යනු : එහි ' ඡන්දය ' කවරෙ යන් : යම් ඡන්දයෙක් ඡන්දය කරන අයුරෙක් කරනු කැමැති බවෙක් කුශලයෙක් ස්වභාවඡන්දයෙක් වේ ද, මේ ' ඡන්ද ' යි කියනු ලැබේ. මේ ඡන්දය උපදවයි, නිරතුරු උපදවයි, නභාසිටුවයි, මොනොවට නභාසිටුවයි, නිපදවයි, වෙසෙසින් නිපදවයි. එහෙයින් ' ඡන්දං ජනෙති ' යි කියනු ලැබේ.

වායමති යනු : එහි ' වායාම ' කවරෙ යන් : යම් වෛතසික වියාරම්භයෙක් . . . මාර්ගාභිග වූ මාර්ගපයඝාපන්න වූ සමාග්ව්‍යායාමයෙක් වියඝිසම්බොධ්‍යාභිගයෙක් වේ ද, මේ ' වායාම ' යි කියනු ලැබේ. මේ වායාමයෙන් යුක්ත වූයේ . . . සමන්වාගත වූයේ වේ. එහෙයින් ' වායමති ' යි කියනු ලැබේ.

විරියං ආරභති යනු : එහි ' විරිය ' කවරෙ යන් : යම් වෛතසික වියාරම්භයෙක් . . . මාර්ගාභිග වූ මාර්ගපයඝාපන්න වූ සමාග්ව්‍යායාමයෙක් වියඝිසම්බොධ්‍යාභිගයෙක් වේ ද, මේ ' විරිය ' යි කියනු ලැබේ. මේ වියඝිය අරඹයි, මොනොවට අරඹයි, ආසෙවනය කෙරෙයි, පුනපුනා වඩයි. එහෙයින් ' විරියං ආරභති ' යි කියනු ලැබේ.

චිත්තං පග්ගණභාති යනු : එහි ' චිත්ත ' කවරෙ යන් : යම් සිතෙක් මනසෙක්. මානසයෙක් . . . තදනුරූපමනොවිඤ්ඤාධාතුයෙක් වේ ද, මේ ' චිත්ත ' යි කියනු ලැබේ. මේ චිත්තය නභාසිටුවයි, මොනොවට නභාසිටුවයි, උපස්තම්භ කෙරෙයි, පුනපුනා උපස්තම්භ කෙරේ. එහෙයින් ' චිත්තං පග්ගණභාති ' යි කියනු ලැබේ.

පදහති යනු : එහි ' සම්මප්පධාන ' කවරෙ යන් : යම් වෛතසික වියාරම්භයෙක් . . . මාර්ගාභිග වූ මාර්ගපයඝාපන්න වූ සමාග්ව්‍යායාමයෙක් වියඝිසම්බොධ්‍යාභිගයෙක් වේ ද, මේ ' සම්මප්පධාන ' යි කියනු ලැබේ. අවශෙෂධර්මයෝ සම්මප්පධාන සම්ප්‍රයුක්තයෝ යි.

එහි ' සමාක්ප්‍රධාන ' කවරෙ යන් : මෙ සස්තෙහි මහණ යම් කලෙකැ දෘෂ්ටි ගතයන්ගේ ප්‍රභාණය පිණිස ප්‍රථමභූමියට පැමිණීම පිණිස නෙයඝාණික වූ අපවයගාමී වූ ලොකොත්තරධ්‍යානය වඩා ද, කාමයන්ගෙන් වෙන් ව ම . . . දුඛප්‍රතිපද ඇති දන්ධ-අභිඤ්ඤ ඇති ප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි යම් වෛතසික වියාරම්භයෙක් . . . මාර්ගාභිග වූ මාර්ගපයඝාපන්න වූ සමාග්ව්‍යායාමයෙක් පයඝිසම්බොධ්‍යාභිගයෙක් වේ ද, මේ ' සමාක්ප්‍රධාන ' යි කියනු ලැබේ. අවශෙෂධර්මයෝ සමාක්ප්‍රධානසම්ප්‍ර යුක්තයෝ යි.

අභිධර්මභාජනිය යි.

499. සමාක්ප්‍රධානයෝ සතර දෙනෙකි : මෙ සස්තෙහි මහණ නූපන් ලාමක අකුශලධර්මයන් නො ඉපදීම පිණිස කුශලච්ඡන්දය උපදවයි, ව්‍යායාම කෙරෙයි, වැර අරඹයි, සිත නභාසිටුවයි, ප්‍රධන්වියඝිය කෙරේ. උපන් ලාමක අකුශලධර්මයන් ප්‍රභාණය කිරීම පිණිස . . . නූපන් කුශලධර්මයන් ඉපදීම පිණිස . . . උපන් කුශලධර්මයන් සිටීම පිණිස නො නැසීම පිණිස පුනපුනා ඉපදීම පිණිස විපුල බව පිණිස වැඩීම පිණිස පරිපුර්ණ වීම පිණිස කුශලච්ඡන්දය උපදවයි, ව්‍යායාම කෙරෙයි, වැර අරඹයි. සිත නභාසිටුවයි, ප්‍රධන්වියඝි කෙරේ.

500. චතුන්තං සම්මපට්ඨානානං කතී කුසලා: කතී අකුසලා: කතී අව්‍යාකතා: -පෙ- කතී සරණා: කතී අරණා.

501. කුසලායෙව.

සියා සුඛාය වේදනාය සම්පයුතතා, සියා අදුක්ඛමසුඛාය වේදනාය සම්පයුතතා.

විපාකධම්මධම්මා.

අනුපාදිනනානුපාදනියා.

අසංකිලීට්ඨඅසංකිලෙසිකා.

සියා සවිතකකසවිචාරා, සියා අවිතකකවිචාරමතතා, සියා අවිතකක අවිචාරා.

සියා පිනිසභගතා, සියා සුඛිසභගතා, සියා උපෙකඛා සභගතා.

නෙව දසුසනෙන න භාවනාය පභාතබ්බා.

නෙවදසුසනෙන න භාවනාය පභාතබ්බභෙතුකා.

අපචයගාමිනො.

සෙකඛා.

අපපමාණා.

අපපමාණාරම්මණා.

පණීතා.

සම්මතතනිගතා.

න මඤ්ඤාරම්මණා මඤ්ඤභෙතුකා, සියා මඤ්ඤාභිපතීනො, සියා න චතතබ්බා 'මඤ්ඤාභිපතීනො'ති.

සියා උපපතතා, සියා අනුපපතතා, න චතතබ්බා 'උපපාදිනො'ති.

සියා අතීතා, සියා අනාගතා, සියා පච්චුපපතතා.

න චතතබ්බා අතීතාරම්මණාති'පි අනාගතාරම්මණාති'පි පච්චුපපතතා-රම්මණාති'පි.

සියා අජ්ඣතතා, සියා බභිඤ්ඤා, සියා අජ්ඣතතබභිඤ්ඤා.

බභිඤ්ඤාරම්මණා.

අනීදසුසනඅපපට්ඨා

502. න භෙතු.

සභෙතුකා.

භෙතුසම්පයුතතා.

න චතතබ්බා භෙතු වෙච සභෙතුකාති, සභෙතුකා වෙච න ච භෙතු.

න චතතබ්බා 'භෙතු වෙච භෙතුසම්පයුතතා'ති, භෙතුසම්පයුතතා වෙච න ච භෙතු.

න භෙතු, සභෙතුකා.

500. සතර සමාක්‍රධානයන් අතුරෙහි කුශලයෝ කෙනෙක් ද, අකුශලයෝ කෙනෙක් ද, අව්‍යාකෘතයෝ කෙනෙක් ද, . . . සරණයෝ කෙනෙක් ද, අරණයෝ කෙනෙක් ද යත් :

501. (සතර සමාක්‍රධානයෝ) කුශලයෝ මැ යි.

සුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රසුක්ත ද වන්තාහ, උපෙක්ෂාවේදනාව හා සම්ප්‍රසුක්ත ද වන්තාහු ය.

විපාකස්වභාවධර්මයෝ ය.

අනුපාදින්නඅනුපාදනියයෝ ය.

අසංක්ලිෂ්ටඅසංක්ලේශිකයහ.

සච්ඡර්කසච්චාර ද වන්තාහ, අච්ඡර්කච්චාරමාත්‍ර ද වන්තාහ, අච්ඡර්කඅච්චාර ද වන්තාහු ය.

ප්‍රීතිසහගත ද වන්තාහ, සුඛසහගත ද වන්තාහ, උපෙක්ෂාසහගත ද වන්තාහු ය.

නො ම දර්ශනයෙන් නො ද භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යයෝ ය.

නො ම දර්ශනයෙන් නො ද භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යහෙතු ඇත්තාහු ය.

අපවයගාමීහු ය.

ශෛක්ෂයෝ ය.

අප්‍රමාණයෝ ය.

අප්‍රමාණාලම්බනයෝ ය.

ප්‍රණීතයෝ ය.

සමාක්ෂ්වනියතයෝ ය.

මාර්ගාලම්බනයෝ නො වෙති, මාර්ගහෙතුකයහ, මාර්ගාධිපති ද වන්තාහ, ' මාර්ගාධිපති ' යි නො කියුතු ද වන්තාහු ය.

උත්පන්න ද වන්තාහ, අනුත්පන්න ද වන්තාහ, උත්පාදීහු යි නො කියුත්තාහු ය.

අතීත ද වන්තාහ, අනාගත ද වන්තාහ, ප්‍රත්‍යුත්පන්න ද වන්තාහු ය.

අතීතාලම්බනහ යි ද අනාගතාලම්බනහ යි ද ප්‍රත්‍යුත්පන්නාලම්බනහ යි ද නො කියුත්තාහු ය.

අධ්‍යාත්ම ද වන්තාහ, බාහිර ද වන්තාහ, අධ්‍යාත්මබාහිර ද වන්තාහු ය.

බාහිරාලම්බනයෝ ය.

අනිදර්ශන අප්‍රතිසයෝ යි.

502. (සතර සමාක්‍රධානයෝ) හෙතුහු නො වෙති.

සහෙතුකයෝ ය.

හෙතුසම්ප්‍රසුක්තයෝ ය.

හෙතු ද වූ ම සහෙතුකහ යි නො කියුත්තාහ, සහෙතුක ද වූවාහු ම නො ද හෙතු වෙති.

හෙතු ද වූ ම හෙතුසම්ප්‍රසුක්තහ යි නො කියුත්තාහ, හෙතුසම්ප්‍රසුක්ත ද වූවාහු ම නො ද හෙතුහු වෙති.

හෙතු නො වූ සහෙතුකයෝ යි.

503. සපච්චයා.

සඛ්ඛතා.

අනිදසසනා.

අපච්චිකා.

අරුපා.

ලොකුතතරා

කෙනච්චි විඤ්ඤායා, කෙනච්චි න විඤ්ඤායා.

504. නො ආසවා.

අනාසවා.

ආසවච්චපයුතතා.

න චතතබ්බා ආසවා චෙච්ච සාසවාති'පි සාසවා චෙච්ච නො ච ආසවාති'පි.

න චතතබ්බා ආසවා චෙච්ච ආසවච්චපයුතතාති'පි, ආසවච්චපයුතතා-චෙ'ච නො ච ආසවාති'පි.

ආසවච්චපයුතතා අනාසවා.

505. නො සඤ්ඤාජනා -පෙ- නො ගන්ථා -පෙ- නො ඕඝා -පෙ- නො ගොභා -පෙ- නො නිවරණා -පෙ- නො පරාමාසා -පෙ-.

506. සාරමමණා.

නො චිතතා.

චෙතසිකා.

චිතතසම්පයුතතා.

චිතතසංසඨ්ඨා.

චිතතසමුට්ඨානා.

චිතතසභභුතො.

චිතතානුපරිචතතිතො.

චිතතසංසඨ්ඨසමුට්ඨානා.

චිතතසංසඨ්ඨසමුට්ඨානසභභුතො.

චිතතසංසඨ්ඨසමුට්ඨානානුපරිචතතිතො.

බාහිරා.

නො උපාදා.

අනුපාදිතතා.

503. (සතර සමාස් ප්‍රධාන යෝ) සප්තයෝ ය.

සඨිඛතයෝ ය.

අනිදර්ශන යෝ ය.

අප්‍රතිස යෝ ය.

අරූප යෝ ය.

ලොකොත්තර යෝ ය.

කිසි විඥනයෙකින් දත යුත්තාහ, කිසි විඥනයෙකින් නො දත යුත්තාහු ය.

504. (සතර සමාස් ප්‍රධාන යෝ) ආසුච යෝ නො වෙති.

අනාසුච යෝ ය.

ආසුච විප්‍රයුක්ත යෝ ය.

ආසුච ද වූ ම සාසුචහ සි ද සාසුච ද වූ ම නො ද ආසුචහ සි ද නො කිය යුත්තාහු ය.

ආසුච ද වූ ම ආසුච සම්ප්‍රයුක්තහ සි ද ආසුච සම්ප්‍රයුක්ත ද වූ ම නො ද ආසුචහ සි ද නො කිය යුත්තාහු ය.

ආසුච විප්‍රයුක්ත අනාසුච යෝ සි.

505. (සතර සමාස් ප්‍රධාන යෝ) සංයෝජන යෝ නො වෙති. . . .

ග්‍රන්ථ යෝ නො වෙති. . . .

ඔස යෝ නො වෙති. . . .

යොග යෝ නො වෙති. . . .

නීවරණ යෝ නො වෙති. . . .

පරමර්ශ යෝ නො වෙත්. . . .

506. (සතර සමාස් ප්‍රධාන යෝ) සාලම්ඛන යෝ ය.

චිත්ත යෝ නො වෙති.

චෛතසික යෝ ය.

චිත්ත සම්ප්‍රයුක්ත යෝ ය.

චිත්ත සංසෘෂ්ට යෝ ය.

චිත්ත සමුක්ඛාන යෝ ය.

චිත්ත සහභූහු ය.

චිත්තානුපරිවර්තීහු ය.

චිත්ත සංසෘෂ්ට සමුක්ඛාන යෝ ය.

චිත්ත සංසෘෂ්ට සමුක්ඛාන සහභූ වෙති.

චිත්ත සංසෘෂ්ට සමුක්ඛානානුපරිවර්තීහු වෙති.

බාහිර යෝ ය.

උපාද නො වෙති.

අනුපාදිත්ත යෝ සි.

507. නො උපාදානා -පෙ- නො කීලොසා -පෙ-.

508. න දඤ්ඤෙන පහානබ්බා.

න භාවනාය පහානබ්බා.

න දඤ්ඤෙන පහානබ්බහෙතුකා.

න භාවනාය පහානබ්බහෙතුකා.

සියා සම්මතකා, සියා අම්මතකා.

සියා සම්මචාර, සියා අම්මචාර.

සියා සම්මජිනිකා, සියා අම්මජිනිකා.

සියා පිනිසභගතා, සියා න පිනිසභගතා.

සියා සුඛසභගතා, සියා න සුඛසභගතා.

සියා උපෙක්ඛාසභගතා; සියා න උපෙක්ඛාසභගතා.

න කාමාවචර.

න රූපාවචරා.

න අරූපාවචරා.

අපරියාපකතා.

නියතානිකා.

නියතා.

අනුතතරා.

අරණානි.

පඤ්ඤාපුච්ඡකං.

සම්මපපධානවිභවිතො නිවසිතො.

507. (සතර සමයක් ප්‍රධානයෝ) උපාදනයෝ නො වෙති. . . .
ක්ලෙශයෝ නො වෙත්. . . .

508. (සතර සමයක් ප්‍රධානයෝ) දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍යයෝ නො වෙති.
භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යයෝ නො වෙති.

දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍යභෙද ඇත්තාහු නො වෙති.

භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යභෙද ඇත්තාහු නො වෙත්.

සඵලකර්ම ද වන්තාහ, අඵලකර්ම ද වන්තාහු ය.

සඵලාර ද වන්තාහ, අඵලාර ද වන්තාහු ය.

සමුච්ඡික ද වන්තාහ, අමුච්ඡික ද වන්තාහු ය.

මුච්ඡිකගත ද වන්තාහ, මුච්ඡිකගත නො ද වන්තාහු ය.

සුච්ඡිකගත ද වන්තාහ, සුච්ඡිකගත නො ද වන්තාහු ය.

උපෙක්ඛාසගත ද වන්තාහ, උපෙක්ඛාසගත නො ද වන්තාහු ය.

කාමාවචර නො වෙති.

රූපාවචර නො වෙති.

අරූපාවචර නො වෙත්.

අපයානිපත්තයහ.

නෙයානිකයහ.

නියතයෝ ය

අනුත්තරයෝ ය.

අරණයෝ යි.

පඤ්ඤාපුච්ඡක යි.

සමයක්ප්‍රධානවිභවශාසනා නිමි.

9. ඉදහිපාද විභවේගා

509. චන්තාරේ ඉදහිපාද : ඉඛ භික්ඛු ඡන්දසමාධිපධානසඛාර-සමන්තාගතං ඉදහිපාදං භාවේති. විරියසමාධිපධානසඛාරසමන්තාගතං ඉදහිපාදං භාවේති. චිත්තසමාධිපධානසඛාරසමන්තාගතං ඉදහිපාදං භාවේති. විමංසාසමාධිපධානසඛාරසමන්තාගතං ඉදහිපාදං භාවේති.

510. කථං ච භික්ඛු ඡන්දසමාධිපධානසඛාරසමන්තාගතං ඉදහිපාදං භාවේති : ඡන්දං වෙ භික්ඛු අභිපතීං කරික්ඛා ලභති සමාධිං ලභති චිත්තස්ස ඵකඤ්ඤං, අයං චූච්චති ඡන්දසමාධිං. සො අනුප්පන්නානං පාපකානං අකුසලානං ඛම්මානං අනුප්පාදාය ඡන්දං ජනෙති වායමති විරියං ආරභති චිත්තං පඤ්ඤානී, පදභති. උප්පන්නානං පාපකානං අකුසලානං ඛම්මානං පභානාය ඡන්දං ජනෙති වායමති විරියං ආරභති චිත්තං පඤ්ඤානී පදභති, අනුප්පන්නානං කුසලානං ඛම්මානං උප්පාදාය ඡන්දං ජනෙති වායමති විරියං ආරභති චිත්තං පඤ්ඤානී පදභති, උප්පන්නානං කුසලානං ඛම්මානං සීතියා අසමේවාසාය භියොභාවාය වෙජුලලාය භාවනාය පරිපුරියා ඡන්දං ජනෙති වායමති විරියං ආරභති චිත්තං පඤ්ඤානී පදභති. ඉමෙ චූච්චන්ති පධානසඛාරං.

ඉති අයං ච ඡන්දසමාධි ඉමෙ ච පධානසඛාරං. නදෙකජ්ඣං අභිසංඤ්ඤානීක්ඛා අභිසංඛිපීක්ඛා ඡන්දසමාධිපධානසඛාරාදේවෙ සඛිං භවන්ති.

නජ් කතමො ඡන්දෙ : සො ඡන්දෙ ඡන්දිකතා කතනුකමාතාකුසලො ඛම්මච්ඡන්දෙ, අයං චූච්චති ඡන්දෙ.

නජ් කතමො සමාධි : යා චිත්තස්ස සීති සඤ්ඤිති අච්චසීති අවිසාභාරේ අවිකේඛපො අවිසාභට්ඨානසතා සමථො සමාධිඤ්ඤියං සමාධිබලං සම්මාසමාධි, අයං චූච්චති සමාධි.

නජ් කතමො පධානසඛාරාදේ : සො වෙතසිකො විරියාරච්චො නික්ඛමො පරක්ඛමො උයාමො වායාමො උසාභො උසොඤ්ඤි ටාමො ඛිති අසිච්චපරක්ඛමතා අනිකඛිතඡන්දතා අනිකඛිතධුරතා ධුරසම්පඤ්ඤාභො විරියං විරිසිඤ්ඤියං විරියබලං සම්මාවායාමො, අයං චූච්චති පධානසඛාරාදේ.

ඉති ඉමිනා ච ඡන්දෙන ඉමිනා ච සමාධිනා ඉමිනා ච පධාන සඛාරාදෙන උපෙතො භොති සමුපෙතො උපගතො සමුපගතො උප්පන්නො සමුප්පන්නො සමන්තාගතො, තෙන චූච්චති ඡන්දසමාධි පධානසඛාරසමන්තාගතො'ති.

'ඉදහි'ති යා තෙසං ඛම්මානං ඉදහි සමිදහි ඉජ්ඣනා සමිජ්ඣනා ලාභො පටිලාභො පත්ති සම්පත්ති චූච්චනා සච්ඡිකිරියා උපසම්පදා.

9. සෘද්ධිපාද විභවගය

509. සෘද්ධිපාදයෝ සතර දෙනෙකි : මෙ සස්තෙහි මහණ කත්තුකමාතා ඡන්දය අධිපති කොට ඇති සමාධියෙන් හා සමාක්ප්‍රධානවීර්යයෙන් යුක්ත වූ සෘද්ධිපාදය වධයි. වීර්යය අධිපති කොට ඇති සමාධියෙන් හා සමාක්ප්‍රධානවීර්යයෙන් යුක්ත වූ සෘද්ධිපාදය වධයි. චිත්තය අධිපති කොට ඇති සමාධියෙන් හා සමාක්ප්‍රධාන වීර්යයෙන් යුක්ත වූ සෘද්ධිපාදය වධයි. විමංසාව අධිපති කොට ඇති සමාධියෙන් හා සමාක්ප්‍රධාන වීර්යයෙන් යුක්ත වූ සෘද්ධිපාදය වධයි.

510. කීසෙයින් මහණ ඡන්දසමාධියෙන් හා සමාක්ප්‍රධානවීර්යයෙන් යුක්ත වූ සෘද්ධිපාදය වධා ද යත් : ඉදින් මහණ තෙම කුසලච්ඡන්දය අධිපති කොට සමාධිය ලබා නම් චිත්තකාග්‍රතාව ලබා නම් මේ ' ඡන්දසමාධි ' යි කියනු ලැබේ. හෙතෙම නූපත් ලාමක අකුශලධර්මයන්ගේ නො ඉපදීම පිණිස කුසලච්ඡන්දය උපදවයි, වැයම් කෙරෙයි, වැර අරඹයි, සිත නභාසිටුවයි, ප්‍රධන්වීර්යය කෙරේ. උපත් ලාමක අකුශලධර්මයන්ගේ ප්‍රභාණය පිණිස කුසලච්ඡන්දය උපදවයි, ව්‍යායාම කෙරෙයි, වීර්යය කෙරෙයි, සිත නභාසිටුවයි, ප්‍රධන්වීර්යය කෙරේ. නූපත් කුශලධර්මයන්ගේ ඉපදීම පිණිස කුසලච්ඡන්දය උපදවයි, ව්‍යායාම කෙරෙයි, වීර්යය කෙරෙයි, සිත නභාසිටුවයි, ප්‍රධන්වීර්යය කෙරේ. උපත් කුශලධර්මයන්ගේ සිටීම පිණිස නො නැසීම පිණිස පුනපුනා ඉපදීම පිණිස විපුල බව පිණිස වැඩීම පිණිස සම්පූර්ණ වීම පිණිස කුසලච්ඡන්දය උපදවයි, වැයම් කෙරෙයි. වීර්යය කෙරෙයි, සිත නභාසිටුවයි, ප්‍රධන්වීර්යය කෙරේ. මොහු ' පධාන සඬධාර ' යි කියනු ලැබේ.

මෙසේ මේ ඡන්දසමාධිය ද මේ පධානසඬධාරයෝ ද එක්රැස් කොට හකුළවා ගෙන ' ඡන්දසමාධිපධානසඬධාර ' යි ම සඬධාරවට යෙයි.

එහි ' ඡන්දය ' කවරෙ යත් : යම් ඡන්දයෙක් ඡන්දය කරන අයුරෙක් කරනු කැමැති බවෙක් කුශල වූ ධර්මච්ඡන්දයෙක් වෙ ද, මේ ' ඡන්ද ' යි කියනු ලැබේ.

එහි ' සමාධි ' කවරෙ යත් : චිත්තයාගේ යම් සිටීමෙක් මොනොවට සිටීමෙක් (අරමුණෙහි) බැසගෙන සිටීමෙක් නො විසිරීමෙක් අවික්ෂෙපයෙක් නො විසුළසින් ඇති බවෙක් ශමථයෙක් සමාධිත්ථියයෙක් සමාධිබලයෙක් සමාක්සමාධියෙක් වෙ ද, මේ ' සමාධි ' යි කියනු ලැබේ.

එහි ' පධානසඬධාර ' කවරෙ යත් : යම් චෛතසිකවීර්යාරම්භයෙක් නිෂ්ක්‍රමයෙක් පරාක්‍රමයෙක් උදාරමයෙක් ව්‍යායාමයෙක් උත්සාහයෙක් අධිමාත්‍ර උත්සාහයෙක් ස්ථිර බවෙක් ධෛර්යයෙක් නො ලිහිල් පරාක්‍රම ඇති බවෙක් නො තැබූ ඡන්දය ඇති බවෙක් නො තැබූ ධූර ඇති බවෙක් වීර්යය දඩ් කොට ගැනීමෙක් වීර්යයෙක් වීර්යන්ත්ථියයෙක් වීර්යබලයෙක් සමාග්ව්‍යායාමයෙක් වෙ ද, මේ ' පධානසඬධාර ' යි කියනු ලැබේ.

මෙසේ මේ ඡන්දයෙන් ද මේ සමාධියෙන් ද මේ ප්‍රධානසංස්කාරයෙන් ද යුක්ත වූයේ මොනොවට යුක්ත වූයේ එළඹිසිටියේ මොනොවට එළඹිසිටියේ නො වෙන් වූයේ පරිපූර්ණ වූයේ සමන්වාගත වූයේ වේ. එහෙයින් ' ඡන්දසමාධිපධානසඬධාරසමන්තා ගත ' යි කියනු ලැබේ.

' ඉද්ධි'යනු : ඒ (සම්ප්‍රයුක්ත) ධර්මයන්ගේ යම් නිපැදීමෙක් මොනොවට නිපැදීමෙක් නිෂ්පත්තිආකාරයෙක් සමාධි වන අයුරෙක් ලාභයෙක් ප්‍රතිලාභයෙක් ප්‍රාප්තියක් සම්ප්‍රාප්තියක් ප්‍රතිලාභස්පර්ශයෙක් සාක්ෂාත්කිරීමෙක් පැමිණීමෙක් වෙ ද, එය යි.

‘ඉද්ධිපාදෙ’ති තථාභුතස්ස වේදනාකඛ්ඛො -පෙ- විඤ්ඤාණකඛ්ඛො.

‘ඉද්ධිපාදං භාවෙතී’ති තෙ ධම්මෙ ආසෙවතී භාවෙති ඛනුලීකරෙති, තෙන චූළවතී ඉද්ධිපාදං භාවෙතී’ති.

511. කථං ච භික්ඛු විරියසමාධිපධානසංඝායනාං ඉද්ධිපාදං භාවෙතී : විරියං වෙ භික්ඛු අධිපතීං කරිතො ලහති සමාධිං ලහති විතතස්ස එකඟතං, අයං චූළවතී විරියසමාධිං. තො අනුප්පන්නානං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං අනුප්පාදය ඡන්දං ජනෙති වායමති විරියං ආරහති විතතං පඤ්ඤාණාති පදහති -පෙ- උප්පන්නානං කුසලානං ධම්මානං සීතියා අසමොසාය භියොසාභාවාය වේපුලාය භාවනාය පාරිපුරියා ඡන්දං ජනෙති වායමති විරියං ආරහති විතතං පඤ්ඤාණාති පදහති, ඉමෙ චූළවතති පධානසංඝාරා. ඉති අයං ච විරියසමාධි ඉමෙ ච පධානසංඝාරා තදෙකඤ්ඤිං අභිසංඝ්ඤ්ඤිතො අභිසංඝිපිතො විරියසමාධිපධානසංඝාරොකො’ව සංඛං ගච්ඡති.

තත්ථ කතමං විරියං : යො වෙනසිකො විරියාරමො -පෙ- සම්මාචාරාමො, ඉදං චූළවතී විරියං.

තත්ථ කතමො සමාධි : යා විතතස්ස සීති -පෙ- සම්මාසමාධි, අයං චූළවතී සමාධි.

තත්ථ කතමො පධානසංඝාරො : යො වෙනසිකො විරියාරමො -පෙ- සම්මාචාරාමො, අයං චූළවතී පධානසංඝාරො.

ඉති ඉඡිනා ච විරියෙන ඉඡිනා ච සමාධිනා ඉඡිනා ච පධාන සංඝාරෙන උපෙනො භොති -පෙ- සමන්තාගතො, තෙන චූළවතී විරියසමාධිපධානසංඝාරසමන්තාගතො’ති.¹

‘ඉද්ධි’ති යා තෙසං ධම්මානං ඉද්ධි සමිද්ධි ඉඤ්ඤිනා සමිඤ්ඤිනා ලාභො පටිලාභො පතති සම්පතති පුසනා සච්ඡිකිරියා උපසම්පදා.

‘ඉද්ධිපාදෙ’ති තථාභුතස්ස වේදනාකඛ්ඛො -පෙ- විඤ්ඤාණකඛ්ඛො.

‘ඉද්ධිපාදං භාවෙතී’ති තෙ ධම්මෙ ආසෙවතී භාවෙති ඛනුලීකරෙති, තෙන චූළවතී ඉද්ධිපාදං භාවෙතී’ති.

512. කථං ච භික්ඛු විතතසමාධිපධානසංඝායනාං ඉද්ධිපාදං භාවෙතී : විතතං වෙ භික්ඛු අධිපතීං කරිතො ලහති සමාධිං ලහති විතතස්ස එකඟතං, අයං චූළවතී විතතසමාධිං. තො අනුප්පන්නානං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං අනුප්පාදය ඡන්දං ජනෙති වායමති විරියං ආරහති විතතං පඤ්ඤාණාති පදහති, -පෙ- උප්පන්නානං කුසලානං ධම්මානං සීතියා අසමොසාය භියොසාභාවාය වේපුලාය භාවනාය පාරිපුරියා ඡන්දං ජනෙති වායමති විරියං ආරහති විතතං පඤ්ඤාණාති පදහති, ඉමෙ චූළවතති පධානසංඝාරා. ඉති අයං ච විතතසමාධි ඉමෙ ච පධානසංඝාරා තදෙකඤ්ඤිං අභිසංඝ්ඤ්ඤිතො අභිසංඝිපිතො විතතසමාධිපධානසංඝාරොකො’ව සංඛං ගච්ඡති.

තත්ථ කතමං විතතං : යං විතතං මනො මානසං -පෙ- තජ්ජා මනො විඤ්ඤාණධාතූ, ඉදං චූළවතී විතතං.

1. විරියසමාධිපධානසංඝාරෙන සමන්තාගතො’ති සිමු 2

'ඉද්ධිපාදෙ' යනු : එ අයුරින් වුවහුගේ වෙදනාස්කන්ධය . . . විඤ්ඤාස්කන්ධය යි.

'ඉද්ධිපාදො භාවෙති' යනු : ඒ ධර්මයන් ආසෙවනය කෙරෙයි, වධයි, පුනපුනා වධයි. එහෙයින් 'ඉද්ධිපාදො භාවෙති' යි කියනු ලැබේ.

511. කියෙයින් මහණ වියභිසමාධියෙන් හා සමාස්ප්‍රධන්වියභියෙන් යුක්ත වූ සෘද්ධිපාදය වධා ද යත් : ඉදින් මහණ වියභිය අධිපති කොට සමාධිය ලබා නම් විත්තෙකාග්‍රතාව ලබා නම් මේ 'වියභිසමාධි' යි කියනු ලැබේ. හෙතෙම නූපන් ලාමක අකුශලධර්මයන්ගේ නො ඉපදීම පිණිස කුසලවිචන්දය උපදවයි, වෑයම් කෙරෙයි, වැර අරඹයි, සිත නභාසිටුවයි, ප්‍රධන්වියභිය කෙරෙයි. . . . උපන් කුශලධර්මයන්ගේ, සිවීම පිණිස නො නැසීම පිණිස පුනපුනා වැඩීම පිණිස විපුල බව පිණිස වැඩීම පිණිස සම්පූර්ණවීම පිණිස ඡන්දය උපදවයි, වෑයම් කෙරෙයි, වැර අරඹයි, සිත නභාසිටුවයි. ප්‍රධන්වියභිය කෙරේ. මොහු 'පධානසඨධාර' යි කියනු ලැබේ. මෙසේ මේ වියභි සමාධිය ද මේ ප්‍රධානසංස්කාරයෝ ද වෙති. ඒ සියල්ල එක්රැස් කොට හකුළවා 'වීරිය සමාධිපධානසඨධාර' යි සඨබ්‍යාවට යේ.

එහි 'වියභි' කවරෙ යත් : යම් චෛතසික වියභාරම්භයෙක් . . . සමාස්ව්‍යායාමයෙක් වේ ද, මේ 'වියභි' යි කියනු ලැබේ.

එහි 'සමාධි' කවරෙ යත් : විත්තයාගේ යම් සිටීමක් . . . සමාස්සමාධියෙක් වේ ද, මේ 'සමාධි' යි කියනු ලැබේ.

එහි 'පධානසඨධාර' කවරෙ යත් : යම් චෛතසික වියභාරම්භයෙක් . . . සමාස්ව්‍යායාමයෙක් වේ ද, මේ 'පධානසඨධාර' යි කියනු ලැබේ.

මෙසේ මේ වීරියයෙන් ද මේ සමාධියෙන් ද මේ පධානසඨධාරයෙන් ද යුක්ත වූයේ . . . සමන්වාගත වූයේ වෙයි. එහෙයින් කියනු ලැබේ. 'වීරියසමාධිපධානසඨධාර-සමන්තාගතො' යි.

'ඉද්ධි' යනු : ඒ (සම්ප්‍රයුක්ත) ධර්මයන්ගේ යම් නිපැදීමක් මොනොවට නිපැදීමක් නිෂ්පත්ති ආකාරයෙක් සමෘද්ධි වන අයුරෙක් ලාභයෙක් ප්‍රතිලාභයෙක් ප්‍රාප්තියක් සම්ප්‍රාප්තියක් ප්‍රතිලාභස්පර්ශයෙක් සාක්ෂාත් කිරීමක් පැමිණීමක් වේ ද (එයයි.)

'ඉද්ධිපාදෙ' යනු : එසේ වුවහුගේ වෙදනාස්කන්ධය . . . විඤ්ඤාස්කන්ධය යි.

'ඉද්ධිපාදො භාවෙති' යනු : ඒ ධර්මයන් ආසෙවනය කෙරෙයි, වධයි, පුනපුනා වධයි, එහෙයින් 'ඉද්ධිපාදො භාවෙති' යි කියනු ලැබේ.

512. කියෙයින් මහණ විත්තසමාධියෙන් හා ප්‍රධානසංස්කාරයෙන් යුක්ත වූ සෘද්ධිපාදය වධා ද යත් : ඉදින් මහණ තෙම විත්තය අධිපති කොට සමාධිය ලබා නම් විත්තෙකාග්‍රතාව ලබා නම් මේ 'විත්තසමාධි' යි කියනු ලැබේ. හෙතෙම නූපන් ලාමක අකුසල්දහම් නො ඉපදීම පිණිස ඡන්දය උපදවයි, වෑයම් කෙරෙයි, වැර අරඹයි, සිත දිරිගන්වයි, ප්‍රධන්වියභි කෙරේ . . . උපන් කුසල්දහම් සිවීම පිණිස නො නැසීම පිණිස පුනපුනා වැඩීම පිණිස විපුල බව පිණිස වැඩීම පිණිස පරිපූර්ණ බව පිණිස ඡන්දය උපදවයි, ව්‍යායාම කෙරෙයි, වියභිය කෙරෙයි, සිත දිරිගන්වයි, ප්‍රධන්වියභිය කෙරේ. මොහු 'පධානසඨධාර' යි කියනු ලැබේ. මෙසේ මේ විත්තසමාධිය ද මේ පධානසඨධාරයෝ ද යන ඒ සියල්ල එක්රැස් කොට හකුළවා 'විත්තසමාධිපධානසඨධාර' යි ම සඨබ්‍යාවට යේ.

එහි 'විත්ත' කවරෙ යත් : යම් සිතෙක් මනසෙක් මානසයෙක් . . . තදනුරූප මනෝවිඤ්ඤාධාතුයෙක් වේ ද, මේ 'විත්ත' යි කියනු ලැබේ.

තඤ්ඤා කතමො සමාධි : යා විතතස්ස සීති සංඝඤ්ඤා -පෙ- සමමා සමාධි, අයං චූච්චති සමාධි.

තඤ්ඤා කතමො පටිච්චසංඝාතො : යො චේතසිකො විරියාරවෙහා -පෙ- සමමාචාරායාමො, අයං චූච්චති පටිච්චසංඝාතො.

ඉති ඉමිනා ච විතෙතන ඉමිනා ච සමාධිනා ඉමිනා ච පටිච්චසංඝාතොරෙන උපෙතො හොති -පෙ- සමනනාගතො, තෙන චූච්චති විතතසමාධිපටිච්චසංඝාතොරසමනනාගතොති.

‘ඉද්ධි’ති යා තෙසං ධම්මානං ඉද්ධි -පෙ- උපසම්පදා.

‘ඉද්ධිපාදො’ති තථාභුතස්ස වේදනාකඛිකො -පෙ- විඤ්ඤාණකඛිකො.

‘ඉද්ධිපාදං භාවෙති’ති තෙ ධම්මෙ ආසෙවති භාවෙති බහුලිකරොති, තෙන චූච්චති ඉද්ධිපාදං භාවෙති’ති.

513. කථං ච භික්ඛු විමංසාසමාධිපටිච්චසංඝාතොරසමනනාගතං ඉද්ධිපාදං භාවෙති : විමංසං චේ භික්ඛු අභිපතිං කරිතො ලභති සමාධිං ලභති විතතස්ස එකඟ්ඝනං, අයං චූච්චති විමංසාසමාධි. සො අනුප්පන්නානං පාපකානං අක්ඛ්‍යාලානං ධම්මානං අනුප්පාදාය ඡන්දං ජනෙති -පෙ- උප්පන්නානං කුසලානං ධම්මානං සීතිසා අතමොසාය භියෙසාභාවාය වේප්පලාය භාවනාය පාරිපුරියා ඡන්දං ජනෙති වායමති විරියං ආරභති විතතං පඤ්ඤානාති පදභති, ඉමෙ චූච්චනති පටිච්චසංඝාතොරො.

ඉති අයං ච විමංසාසමාධි ඉමෙ ච පටිච්චසංඝාතොරො තදෙකඤ්ඤං අභිසංඝාතොති ආභිසංඛිපිතො විමංසාසමාධිපටිච්චසංඝාතොරොකොච සංඛිං ගච්ඡති.

තඤ්ඤා කතමො විමංසා : යා පඤ්ඤා පජානනා -පෙ- අමොහො ධම්මවිච්චයො සමමාදිට්ඨි, අයං චූච්චති විමංසා.

තඤ්ඤා කතමො සමාධි : යා විතතස්ස සීති -පෙ- සමමාසමාධි, අයං චූච්චති සමාධි.

තඤ්ඤා කතමො පටිච්චසංඝාතො : යො චේතසිකො විරියාරවෙහා -පෙ- සමමා වායාමො, අයං චූච්චති පටිච්චසංඝාතො.

ඉති ඉමාය ච විමංසාය ඉමිනා ච සමාධිනා ඉමිනා ච පටිච්චසංඝාතොරෙන උපෙතො හොති -පෙ- සමනනාගතො, තෙන චූච්චති විමංසාසමාධිපටිච්චසංඝාතොරසමනනාගතොති.

‘ඉද්ධි’ති යා තෙසං ධම්මානං ඉද්ධි සමිද්ධි -පෙ- උපසම්පදා.

‘ඉද්ධිපාදො’ති තථාභුතස්ස වේදනාකඛිකො -පෙ- විඤ්ඤාණකඛිකො.

‘ඉද්ධිපාදං භාවෙති’ති තෙ ධම්මෙ ආසෙවති භාවෙති බහුලිකරොති, තෙන චූච්චති ඉද්ධිපාදං භාවෙති’ති.

එහි ' සමාධි ' කවරෙ යත් : චිත්තයාගේ යම් සිටීමක් මොනොවට සිටීමක් . . . සමාක්සමාධියෙක් වෙ ද, මේ ' සමාධි ' යි කියනු ලැබේ.

එහි ' පධානසඛාර ' කවරෙ යත් : යම් චෛතසික වියාරම්භයෙක් . . . සමාග් ව්‍යායාමයෙක් වෙ ද, මේ ' පධානසඛාර ' යි කියනු ලැබේ.

මෙසේ මේ චිත්තයෙන් ද මේ සමාධියෙන් ද මේ පධානසඛාරයෙන් ද උපෙන වූයේ . . . සමන්වාගත වූයේ වෙයි. එහෙයින් කියනු ලැබේ : ' චිත්තසමාධිපධානසඛාර සමන්තාගතො ' යි.

' ඉද්ධි යනු ' : ඒ ධර්මයන්ගේ යම් නිෂ්පත්තියක් . . . පැමිණීමක් වෙ ද, එයයි.

' ඉද්ධිපාදෙ ' යනු : එසේ වූවහුගේ වෙදනාස්කන්ධ . . . විඤ්ඤාස්කන්ධ යි.

' ඉද්ධිපාදං භාවෙති ' යනු : ඒ ධර්මයන් ආසෙවනය කෙරෙයි, වඩයි, පුනපුනා වඩයි. එහෙයින් ' ඉද්ධිපාදං භාවෙති ' යි කියනු ලැබේ.

513. කියෙයින් මහණ වීමංසාසමාධියෙන් හා සමාක්ප්‍රධන් වියායෙන් සමන්වාගත වූ සංද්ධිපාදය වඩා ද යත් : ඉදින් මහණ වීමංසාව අධිපති කොට සමාධිය ලබා නම් චිත්තෙකාග්‍රතාව ලබා නම් මේ ' වීමංසාසමාධි ' යි කියනු ලැබේ. හෙතෙම තුපන් ලාමක අකුසල් දහම් නො ඉපදීම පිණිස ඡන්දය උපදවයි. . . . උපන් කුසල්දහම් සිටීම පිණිස නො නැසීම පිණිස නැවත නැවත ඉපදීම පිණිස විපුල බව පිණිස වැඩීම පිණිස පරිපූර්ණත්වය පිණිස ඡන්දය උපදවයි, වැයම් කෙරෙයි, වියාරී කෙරෙයි, සිත නභාසිටුවයි, ප්‍රධන්වියාරී කෙරේ. මොහු ' පධානසඛාර ' යි කියනු ලැබේ.

මෙසේ මේ වීමංසාසමාධිය ද මේ පධානසඛාරයෝ ද යන ඒ සියල්ල එක්රැස් කොට හකුළුවා ' වීමංසාසමාධිපධානසඛාර ' යි ම සඛාරාවට යේ.

එහි ' වීමංසා ' කවරෙ යත් : යම් ප්‍රඥාවක් පජානනාකාරයෙක් . . . අමොහයෙක් ධර්මවිචයයෙක් සමාග්දෘෂ්ටියක් වෙ ද, මේ ' වීමංසා ' යි කියනු ලැබේ.

එහි ' සමාධි ' කවරෙ යත් : චිත්තයාගේ යම් සිටීමක් . . . සමාක්සමාධියක් වෙ ද, මේ ' සමාධි ' යි කියනු ලැබේ.

එහි ' පධානසඛාර ' කවරෙ යත් : යම් චෛතසික වියාරම්භයෙක් . . . සමාග් ව්‍යායාමයෙක් වෙ ද, මේ ' පධානසඛාර ' යි කියනු ලැබේ. මෙසේ මේ වීමංසායෙන් ද මේ සමාධියෙන් ද මේ පධානසඛාරයෙන් ද යුක්ත වූයේ . . . සමන්වාගත වූයේ වෙ. එහෙයින් කියනු ලැබේ : ' වීමංසාසමාධිපධානසඛාරසමන්තාගතො ' යි.

' ඉද්ධි ' යනු : ඒ ධර්මයන්ගේ යම් නිපැදීමක් සමාද්ධියක් . . . පැමිණීමක් වෙ ද, එයයි.

' ඉද්ධිපාදෙ ' යනු : එසේ වූවහුගේ වෙදනාස්කන්ධ ය . . . විඤ්ඤාස්කන්ධ යි.

' ඉද්ධිපාදං භාවෙති ' යනු : ඒ ධර්මයන් ආසෙවනය කෙරෙයි, වඩයි, පුනපුනා වඩයි, එහෙයින් ' භාවෙති ' යි කියනු ලැබේ.

සුත්තන්තභාෂණිය යි.

514. චත්තාරො ඉද්ධිපාදා : ඉධ භික්ඛු ඡන්දසමාධිපධානසඛාර-සමන්තාගතං ඉද්ධිපාදං භාවෙති. විරියසමාධිපධාන -පෙ- විත්තසමාධිපධාන -පෙ- විමංසාසමාධිපධානසඛාරසමන්තාගතං ඉද්ධිපාදං භාවෙති.

515. කථංඤ්ච භික්ඛු ඡන්දසමාධිපධානසඛාරසමන්තාගතං ඉද්ධිපාදං භාවෙති : ඉධ භික්ඛු යසම් සමයෙ ලොකුත්තරං කුඤ්ඤං භාවෙති නියානිකං අපචයගාමිං දිවසීගතානං පහානාය පඨමාය භූමියා පතනියා විවිච්චො'ව කාමෙහි -පෙ- පඨමං කුඤ්ඤං උපසම්පජ්ජා විහරති දුක්ඛාපච්චදං දකුඤ්ඤං තසම් සමයෙ ඡන්දසමාධිපධානසඛාරසමන්තාගතං ඉද්ධිපාදං භාවෙති.

තත් කතමො ඡන්දො : යො ඡන්දො ඡන්දිකතා කතතුකමානා කුසලො ධම්මච්ඡන්දො, අයං චූච්චති ඡන්දො.

තත් කතමො සමාධි : යා විත්තස්ස සීති -පෙ- සමමාසමාධි සමාධිසම්බොජ්ඣබ්බෙතා මග්ගඛිතං මග්ගපරියාපනනං - අයං චූච්චති සමාධි.

තත් කතමො පධානසඛාරො : යො චේතසිකො විරියාරම්භො -පෙ- සමමාචාරායාමො විරියසම්බොජ්ඣබ්බෙතා මග්ගඛිතං මග්ගපරියාපනනං, අයං චූච්චති පධානසඛාරො. ඉති ඉමිනා ච ඡන්දෙන ඉමිනා ච සමාධිනා ඉමිනා ච පධානසඛාරෙන උපෙතො භොති -පෙ- සමන්තාගතො, තෙන චූච්චති ඡන්දසමාධිපධානසඛාරසමන්තාගතො'ති.

'ඉද්ධි'ති යා තෙසං ධම්මානං ඉද්ධි සම්ඵධි -පෙ- උපසම්පදා.

'ඉද්ධිපාදො'ති තථා භූතස්ස එසොසා -පෙ- පඤ්ඤාභො අවිකේඛපො.

'ඉද්ධිපාදං භාවෙති'ති තෙ ධම්මො ආසෙවති භාවෙති ඛුඤ්ඤිකරොති, තෙන චූච්චති ඉද්ධිපාදං භාවෙති'ති.

516. කථං ච භික්ඛු විරියසමාධිපධානසඛාරසමන්තාගතං ඉද්ධිපාදං භාවෙති : ඉධ භික්ඛු යසම් සමයෙ ලොකුත්තරං කුඤ්ඤං භාවෙති නියානිකං අපචයගාමිං දිවසීගතානං පහානාය පඨමාය භූමියා පතනියා විවිච්චො'ව කාමෙහි -පෙ- පඨමං කුඤ්ඤං උපසම්පජ්ජා විහරති දුක්ඛාපච්චදං දකුඤ්ඤං, තසම් සමයෙ විරියසමාධිපධානසඛාරසමන්තාගතං ඉද්ධිපාදං භාවෙති.

තත් කතමං විරියං : යො චේතසිකො විරියාරම්භො -පෙ- සමමාචාරායාමො විරියසම්බොජ්ඣබ්බෙතා මග්ගඛිතං මග්ගපරියාපනනං, ඉදං චූච්චති විරියං.

තත් කතමො සමාධි : යා විත්තස්ස සීති -පෙ- සමමාසමාධි සමාධිසම්බොජ්ඣබ්බෙතා මග්ගඛිතං මග්ගපරියාපනනං, අයං චූච්චති සමාධි.

තත් කතමො පධානසඛාරො : යො චේතසිකො විරියාරම්භො -පෙ- සමමාචාරායාමො විරියසම්බොජ්ඣබ්බෙතා මග්ගඛිතං මග්ගපරියාපනනං, අයං චූච්චති පධානසඛාරො, ඉති ඉමිනා ච විරියෙන ඉමිනා ච සමාධිනා ඉමිනා ච පධානසඛාරෙන උපෙතො භොති. -පෙ- සමන්තාගතො, තෙන චූච්චති විරියසමාධිපධානසඛාරසමන්තාගතො'ති.

514. සෘද්ධිපාදයෝ සතර දෙනෙකී : මෙ සස්තෙහි මහණ ඡන්දසමාධියෙන් හා සමාක්ප්‍රධන්වියතියෙන් සමන්විත වූ සෘද්ධිපාදය වඩයි, විරියසමාධියෙන් හා සමාක් ප්‍රධන්වියතියෙන් . . . චිත්තසමාධියෙන් හා සමාක්ප්‍රධන්වියතියෙන් . . . විමංසාසමාධියෙන් හා සමාක්ප්‍රධන්වියතියෙන් සමන්විත වූ සෘද්ධිපාදය වඩයි.

515. කිසෙයින් මහණ ඡන්දසමාධියෙන් හා සමාක්ප්‍රධන්වියතියෙන් සමන්වාගත වූ සෘද්ධිපාදය වඩා ද යත් : මෙ සස්තෙහි මහණ තෙම යම කලෙක දෘෂ්ටිගතයන්ගේ ප්‍රභාණය පිණිස ප්‍රථමභූමියට පැමිණීම පිණිස නෙය්‍යාණික වූ අපවයගාමී වූ ලොකොත්තරධ්‍යානය වඩා ද, කාමයන්ගෙන් වෙන් ව ම . . . දුක් වූ ප්‍රතිපද ඇති ලැයි වූ අභිඤ ඇති ප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි ඡන්දසමාධියෙන් හා සමාක් ප්‍රධන්වියතියෙන් යුක්ත වූ සෘද්ධිපාදය වඩයි.

එහි ' ඡන්ද ' කවරෙ යත් : යම ඡන්දයෙක් ඡන්දය කරන අයුරෙක් කරනු කැමැති බවෙක් කුහල වූ ධර්මච්ඡන්දයෙක් වෙ ද, මේ ' ඡන්ද ' යි කියනු ලැබේ.

එහි ' සමාධි ' කවරෙ යත් : චිත්තයාගේ යම සිටීමෙක් . . . මාර්ගාදිග වූ මාර්ග පයනීපන්න වූ සමාග්ච්ඡායාමයෙක් වියතියමනොධ්‍යානියෙක් වෙ ද, මේ ' සමාධි ' යි කියනු ලැබේ.

එහි ' පධානසඛිඛාර ' කවරෙ යත් : යම චෛතසික වියතීරම්භයෙක් . . . මාර්ගාදිග වූ මාර්ගපයනීපන්න වූ සමාග්ච්ඡායාමයෙක් වියතියමනොධ්‍යානියෙක් වෙ ද, මේ ' පධානසඛිඛාර ' යි කියනු ලැබේ. මෙසේ මේ ඡන්දයෙන් ද මේ සමාධියෙන් ද මේ පධානසඛිඛාරයෙන් ද යුක්ත වූයේ . . . සමන්වාගත වූයේ වෙ. එහෙයින් කියනු ලැබේ ' ඡන්දසමාධිපධානසඛිඛාරසමන්තාගතො ' යි.

' ඉද්ධි ' යනු : ඒ ධර්මයන්ගේ යම නිෂ්පත්තියක් සමෘද්ධියක් . . . පැමිණීමෙක් වෙ ද, එයයි.

' ඉද්ධිපාදෙ ' යනු : එසේ වූවහුගේ ස්පර්ශයෙක් . . . ප්‍රග්‍රාහයෙක් අවික්ෂෙපයෙක් වෙ ද, එයයි.

' ඉද්ධිපාදං භාවෙති ' යනු : ඒ ධර්මයන් ආසෙවනය කෙරෙයි, වඩයි, බහුල කෙරේ. එහෙයින් ' ඉද්ධිපාදං භාවෙති ' යි කියනු ලැබේ.

516. කිසෙයින් මහණ වියතියමාධියෙන් හා සමාක්ප්‍රධන්වියතියෙන් සමන්වාගත වූ සෘද්ධිපාදය වඩා ද යත් : මෙ සස්තෙහි මහණ යම කලෙක දෘෂ්ටිගතයන්ගේ ප්‍රභාණය පිණිස ප්‍රථමභූමියට පැමිණීම පිණිස නෙය්‍යාණික වූ අපවයගාමී වූ ලොකොත්තරධ්‍යානය වඩා ද, කාමයන්ගෙන් වෙන් ව ම . . . දුක් වූ ප්‍රතිපද ඇති ලැයි වූ අභිඤ ඇති ප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි වියතියමාධියෙන් හා සමාක් ප්‍රධන්වියතියෙන් සමන්වාගත වූ සෘද්ධිපාදය වඩයි.

එහි ' විරිය ' කවරෙ යත් : යම චෛතසිකවියතීරම්භයෙක් . . . මාර්ගාදිග වූ මාර්ග පයනීපන්න වූ සමාග්ච්ඡායාමයෙක් වියතියමනොධ්‍යානියෙක් වෙ ද මේ ' විරිය ' යි කියනු ලැබේ.

එහි ' සමාධි ' කවරෙ යත් : චිත්තයාගේ යම සිටීමෙක් . . . මාර්ගාදිග වූ මාර්ගපයනී පන්න වූ සමාක්සමාධියක් සමාධිසමනොධ්‍යානියෙක් වෙ ද, මේ ' සමාධි ' යි කියනු ලැබේ.

එහි ' පධානසඛිඛාර ' කවරෙ යත් : යම චෛතසිකවියතීරම්භයෙක් . . . මාර්ගාදිග වූ මාර්ගපයනීපන්න වූ සමාග්ච්ඡායාමයෙක් වියතියමනොධ්‍යානියෙක් වෙ ද, මේ ' පධාන සඛිඛාර ' යි කියනු ලැබේ. මෙසේ මේ විරියයෙන් ද මේ සමාධියෙන් ද මේ පධාන සඛිඛාරයෙන් ද යුක්ත වූයේ . . . සමන්වාගත වූයේ වෙ. එහෙයින් කියනු ලැබේ : ' විරියසමාධිපධානසඛිඛාරසමන්තාගතො ' යි.

‘ඉද්ධි’ති යා තෙසං ධම්මානං ඉද්ධි සමිද්ධි -පෙ- උපසම්පදා.

‘ඉද්ධිපාදෝ’ති තථා භුතස්ස එස්සො වේදනා -පෙ- පඤ්ඤාභො අවිකේඛපො.

‘ඉද්ධිපාදං භාවේති’ති තෙ ධම්මෙ ආසෙවති භාවේති බහුලීකරොති. තෙන චූළචති ඉද්ධිපාදං භාවේති’ති.

517. කථං ච භික්ඛු චිත්තසමාධිපට්ඨානසංඛාරසමන්තාගතං ඉද්ධිපාදං භාවේති : ඉධ භික්ඛු යස්මිං සමයෙ ලොකුත්තරං ක්ඛානං භාවේති නිය්‍යානිකං අපචයගාමීං දිට්ඨිගතානං පභානාය පථමාය භුමියා පතති යා විච්චේව’ච කාමෙහි -පෙ- පථමං ක්ඛානං උපසම්පජ්ජ විහරති දුක්ඛාපච්චදං දකුංචිඤ්ඤං. තස්මිං සමයෙ චිත්තසමාධිපට්ඨාන සංඛාරසමන්තාගතං ඉද්ධිපාදං භාවේති.

තස්ස කතමං චිත්තං : යං චිත්තං මනෝ මානසං -පෙ- තජ්ජා මනෝවිඤ්ඤාණධාතු, ඉදං චූළචති චිත්තං.

තස්ස කතමො සමාධි : යා චිත්තස්ස සිති -පෙ- සම්මාසමාධි සමාධි සමොඤ්ඤිකඛෙගා මඤ්ඤිතං මඤ්ඤපරියාපනං - අයං චූළචති සමාධි.

තස්ස කතමො පට්ඨානසංඛාරො : යො වේතස්සිකො විරියාරලොකා -පෙ- සම්මාචාරාමො විරියසමොඤ්ඤිකඛෙගා මඤ්ඤිතං මඤ්ඤපරියාපනං අයං චූළචති පට්ඨානසංඛාරො.

ඉති ඉමිනා ච චිත්තෙන ඉමිනා ච සමාධිනා ඉමිනා ච පට්ඨාන-සංඛාරෙන උපෙතො භොති -පෙ- සමන්තාගතො. තෙන චූළචති චිත්තසමාධිපට්ඨානසංඛාරසමන්තාගතො’ති.

‘ඉද්ධි’ති යා තෙසං ධම්මානං ඉද්ධි සමිද්ධි ඉජ්ඣනා සමිජ්ඣනා ලාභො පච්චාභො පතති සම්පතති දුක්ඛා සච්ඡිකිරියා උපසම්පදා.

‘ඉද්ධිපාදෝ’ති තථා භුතස්ස එස්සො වේදනා -පෙ- පඤ්ඤාභො අවිකේඛපො.

‘ඉද්ධිපාදං භාවේති’ති තෙ ධම්මෙ ආසෙවති භාවේති බහුලීකරොති. තෙන චූළචති ඉද්ධිපාදං භාවේති’ති.

518. කථං ච භික්ඛු විමංසාසමාධිපට්ඨානසංඛාරසමන්තාගතං ඉද්ධිපාදං භාවේති : ඉධ භික්ඛු යස්මිං සමයෙ ලොකුත්තරං ක්ඛානං භාවේති නිය්‍යානිකං අපචයගාමීං දිට්ඨිගතානං පභානාය පථමාය භුමියා පතති යා විච්චේව’ච කාමෙහි -පෙ- පථමං ක්ඛානං උපසම්පජ්ජ විහරති දුක්ඛාපච්චදං දකුංචිඤ්ඤං. තස්මිං සමයෙ විමංසාසමාධිපට්ඨානසංඛාරසමන්තාගතං ඉද්ධිපාදං භාවේති.

තස්ස කතමා විමංසා : යා පඤ්ඤා පජානනා -පෙ- අමොභො ධම්මවිචයො සම්මාදිට්ඨි ධම්මවිචයසමොඤ්ඤිකඛෙගා මඤ්ඤිතං මඤ්ඤපරියාපනං, අයං චූළචති විමංසා.

තස්ස කතමො සමාධි : යා චිත්තස්ස සිති -පෙ- සම්මාසමාධි. සමාධිසමොඤ්ඤිකඛෙගා මඤ්ඤිතං මඤ්ඤපරියාපනං, අයං චූළචති සමාධි.

‘ ඉද්ධි ’ යනු : ඒ ධර්මයන්ගේ යම් නිපැද්දීමක් සමෘද්ධියක් . . . පැමිණීමක් වේ ද, එයයි.

‘ ඉද්ධිපාදෙ ’ යනු : එසේ වූවහුගේ ස්පර්ශ ය . . . ප්‍රග්‍රාහ ය, අවිකෂෙප යි.

‘ ඉද්ධිපාදං භාවෙති ’ යනු : ඒ ධර්මයන් ආසෙවනය කෙරෙයි, භාවනා කෙරෙයි, බහුල කෙරේ. එහෙයින් ‘ ඉද්ධිපාදං භාවෙති ’ යි කියනු ලැබේ.

517. කිසෙයින් මහණ විත්තසමාධියෙන් හා සමාක්ප්‍රධන්වියභියෙන් සමන්වාගත වූ සෘද්ධිපාදය වඩා ද යත් : මෙ සස්තෙහි මහණ යම් කලෙක දෘෂ්ටිගතයන්ගේ ප්‍රභාණය පිණිස ප්‍රථමභූමියට පැමිණීම පිණිස නෙය්‍යභාණික වූ අපවයගාමී වූ ලොකොත්තරධ්‍යානය වඩා ද, කාමයන්ගෙන් වෙන් ව ම . . . දුක් වූ ප්‍රතිපද ඇති ලැයි වූ අභිඤ්ඤ ඇති ප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි විත්තසමාධියෙන් හා සමාක් ප්‍රධන්වියභියෙන් සමන්වාගත වූ සෘද්ධිපාදය වඩයි.

එහි ‘ විත්ත ’ කවර යත් : යම් විත්තයෙක් මනසෙක් මානසයෙක් . . . තදනුරූප මනෝවිඤ්ඤාධාතුයෙක් වේ ද, මේ ‘ විත්ත ’ යි කියනු ලැබේ.

එහි ‘ සමාධි ’ කවර යත් : විත්තයාගේ යම් සිටීමක් . . . මාර්ගාදිග වූ මාර්ගපයභ්‍යාපන්න වූ සමාක්සමාධියක් සමාධිසම්බොධ්‍යාදිගයෙක් වේ ද, මේ ‘ සමාධි ’ යි කියනු ලැබේ.

එහි ‘ පධානසධිඛාර ’ කවර යත් : යම් වෛතසිකවියභාරම්භයෙක් . . . මාර්ගාදිග වූ මාර්ගපයභ්‍යාපන්න වූ සමාග්ච්ඡායාමයෙක් වියභිසම්බොධ්‍යාදිගයෙක් වේ ද, මේ ‘ පධානසධිඛාර ’ යි කියනු ලැබේ.

මෙසේ මේ විත්තයෙන් ද මේ සමාධියෙන් ද මේ පධානසධිඛාරයෙන් ද යුක්ත වූයේ . . . සමන්වාගත වූයේ වේ. එහෙයින් කියනු ලැබේ : ‘ විත්තසමාධිපධානසධිඛාර සමන්තාගතො ’ යි.

‘ ඉද්ධි ’ යනු : ඒ (සම්ප්‍රයුක්ත) ධර්මයන්ගේ යම් නිපැද්දීමක් මොනොවට නිපැද්දීමක් නිෂ්පත්ති ආකාරයෙක් සමෘද්ධි වන අයුරෙක් ලාභයෙක් ප්‍රතිලාභයෙක් ප්‍රාප්තියක් සම්ප්‍රාප්තියක් (ප්‍රතිලාභ) ස්පර්ශයෙක් සාක්ෂාත් කිරීමක් පැමිණීමක් වේ ද, (එය යි.)

‘ ඉද්ධිපාදෙ ’ යනු : එසේ වූවහුගේ ස්පර්ශ ය, වේදනා ය, . . . ප්‍රග්‍රාහ ය, අවිකෂෙප යි.

‘ ඉද්ධිපාදං භාවෙති ’ යනු : ඒ ධර්මයන් ආසෙවනය කෙරෙ යි, වඩයි, බහුල කෙරෙයි. එහෙයින් ‘ ඉද්ධිපාදං භාවෙති ’ යි කියනු ලැබේ.

518. කිසෙයින් මහණ විමංසාසමාධියෙන් හා සමාක්ප්‍රධන්වියභියෙන් සමන්වාගත වූ සෘද්ධිපාදය වඩා ද යත් : මෙ සස්තෙහි මහණ යම් කලෙක දෘෂ්ටිගතයන්ගේ ප්‍රභාණය පිණිස ප්‍රථමභූමියට පැමිණීම පිණිස නෙය්‍යභාණික වූ අපවයගාමී වූ ලොකොත්තරධ්‍යානය වඩා ද, කාමයන්ගෙන් වෙන් ව ම . . . දුඛප්‍රතිපත් ඇති දන්ධ අභිඤ්ඤ ඇති ප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි විමංසාසමාධියෙන් හා සමාක් ප්‍රධන්වියභියෙන් සමන්වාගත වූ සෘද්ධිපාදය වඩයි.

එහි ‘ විමංසා ’ කවර යත් : මාර්ගාදිග වූ මාර්ගපයභ්‍යාපන්න වූ යම් ප්‍රඤ්චක් ප්‍රජානනා කාරයෙක් . . . අමොහයෙක් ධර්මවිචයයෙක් සමාග්දෘෂ්ටියක් ධර්මවිචයසම්බොධ්‍යාදිග යෙක් වේ ද, මේ ‘ විමංසා ’ යි කියනු ලැබේ.

එහි ‘ සමාධි ’ කවර යත් : විත්තයාගේ යම් මාර්ගාදිග වූ මාර්ගපයභ්‍යාපන්න වූ සිටීමක් . . . සමාක්සමාධියක් සමාධිසම්බොධ්‍යාදිගයෙක් වේ ද, මේ ‘ සමාධි ’ යි කියනු ලැබේ.

තත් කතමො පටිච්චසංඛාරො : යො චේතසිකො විරියාරච්චො -පෙ- සම්මාචාරායාමො විරියසම්මොච්චකම්මො මහගඛං මහපරියාපනං, අයං චූච්චති පටිච්චසංඛාරො.

ඉති ඉමාය ච විමංසාය ඉමිනා ච සමාධිනා ඉමිනා ච පටිච්චසංඛාරෙන උපෙතො භොති සමුපෙතො උපගතො සමුපගතො උපනොතො සමුපනොතො සමනනාගතො, තෙන චූච්චති විමංසාසමාධිපටිච්චසංඛාර-සමනනාගතො'ති.

'ඉද්ධි'ති යා තෙසං ධම්මානං ඉද්ධි සමිද්ධි -පෙ- උපසම්පදා.

'ඉද්ධිපාදො'ති තථා භුතස්ස එස්සො වේදනා -පෙ- පඤ්ඤාභො අවිකෙඛපො.

'ඉද්ධිපාදං භාවෙති'ති තෙ ධම්මෙ අසෙවති භාවෙති බහුලීකරෙති තෙන චූච්චති ඉද්ධිපාදං භාවෙති'ති.

519. චතතාරො ඉද්ධිපාදා : ඡන්ද්ධිපාදො විරිද්ධිපාදො විතතිද්ධිපාදො විමංසිද්ධිපාදො

520. තත් කතමො ඡන්ද්ධිපාදො : ඉධ භික්ඛු යස්මිං සමයෙ ලොකුතතරං ක්ඛානං භාවෙති නිය්‍යානිකං අපචයගාමිං දිට්ඨිගතානං පභානාය පථමාය භුමියා පතනියා විවිච්චෝච කාමෙහි -පෙ- පථමං ක්ඛානං උපසම්පජ්ජ විහරති දුක්ඛාපටිපදං දක්ඛාහිඤ්ඤං. යො තස්මිං සමයෙ ඡන්දො ඡන්දිකතා කතතුකම්පතා කුසලො ධම්මච්ඡන්දො, අයං චූච්චති ඡන්ද්ධිපාදො. අවසෙසා ධම්මා ඡන්ද්ධිපාදසම්පයුතතා.

521. තත් කතමො විරිද්ධිපාදො : ඉධ භික්ඛු යස්මිං සමයෙ ලොකුතතරං ක්ඛානං භාවෙති නිය්‍යානිකං අපචයගාමිං දිට්ඨිගතානං පභානාය පථමාය භුමියා පතනියා විවිච්චෝච කාමෙහි -පෙ- පථමං ක්ඛානං උපසම්පජ්ජ විහරති දුක්ඛාපටිපදං දක්ඛාහිඤ්ඤං, යො තස්මිං සමයෙ චේතසිකො විරියාරච්චො -පෙ- සම්මාචාරායාමො විරියසම්මොච්චකම්මො මහගඛං මහපරියාපනං, අයං චූච්චති විරිද්ධිපාදො අවසෙසා ධම්මා විරිද්ධිපාදසම්පයුතතා.

522. තත් කතමො විතතිද්ධිපාදො : ඉධ භික්ඛු යස්මිං සමයෙ ලොකුතතරං ක්ඛානං භාවෙති නිය්‍යානිකං අපචයගාමිං දිට්ඨිගතානං පභානාය පථමාය භුමියා පතනියා විවිච්චෝච කාමෙහි -පෙ- පථමං ක්ඛානං උපසම්පජ්ජ විහරති දුක්ඛාපටිපදං දක්ඛාහිඤ්ඤං, යො තස්මිං සමයෙ විතතං මනො මානසං -පෙ- තජ්ජා මනොවිඤ්ඤාණධාතු, අයං චූච්චති විතතිද්ධිපාදො. අවසෙසා ධම්මා විතතිද්ධිපාදසම්පයුතතා.

523. තත් කතමො විමංසිද්ධිපාදො : ඉධ භික්ඛු යස්මිං සමයෙ ලොකුතතරං ක්ඛානං භාවෙති නිය්‍යානිකං අපචයගාමිං දිට්ඨිගතානං පභානාය පථමාය භුමියා පතනියා විවිච්චෝච කාමෙහි -පෙ- පථමං ක්ඛානං උපසම්පජ්ජ විහරති දුක්ඛාපටිපදං දක්ඛාහිඤ්ඤං. යො තස්මිං සමයෙ පඤ්ඤා පජ්ජනනා -පෙ- අමොභො ධම්මවිච්චයො සම්මාදිට්ඨි ධම්මවිච්චය සම්මොච්චකම්මො මහගඛං මහපරියාපනං, අයං චූච්චති විමංසිද්ධිපාදො අවසෙසා ධම්මා විමංසිද්ධිපාදසම්පයුතතා.

එහි ' පධානසඨිකාර ' කවරෙ යන් : යම් මාර්ගාභිග වූ මාර්ගපයඝාපන්න වූ චෛතසික වියඝාරම්භයෙක් . . . සමාග්ව්‍යායාමයෙක් වියඝාසම්බොධාභිගයෙක් වේ ද, මේ ' පධාන සඨිකාර ' යි කියනු ලැබේ.

මෙසේ මේ විමංසායෙන් ද මේ සමාධියෙන් ද මේ පධානසඨිකාරයෙන් ද යුක්ත වූයේ සමුපෙත වූයේ එළඹයිටියේ මොනොවට එළඹයිටියේ නො වෙන් වූයේ පරිපූර්ණ වූයේ සමන්වාගත වූයේ වේ. එහෙයින් කියනු ලැබේ : ' විමංසාසමාධිපධානසඨිකාරසමන්නා ගතො ' යි.

' ඉද්ධි ' යනු : ඒ ධර්මයන්ගේ යම් නිපද්දමෙක් සමාද්ධියක් . . . පැමිණීමෙක් වේ ද එය යි.

' ඉද්ධිපාදෙ ' යනු : එසේ වුවහුගේ ස්පර්ශ ය වෙදනා ය . . . ප්‍රග්‍රාහ ය අවික්ෂේප යි.

' ඉද්ධිපාදං භාවෙති ' යනු : ඒ (සම්ප්‍රයුක්ත) ධර්මයන් ආසෙවනය කෙරෙයි, භාවනා කෙරෙයි, බහුල කෙරේ. එහෙයින් ' ඉද්ධිපාදං භාවෙති ' යි කියනු ලැබේ.

519. සාද්ධිපාදයෝ සතර දෙනෙකි : ඡන්දිද්ධිපාද ය, විරිසිද්ධිපාද ය, චිත්තිද්ධි පාද ය, විමංසිද්ධිපාද යි.

520. එහි ' ඡන්දිද්ධිපාද ' කවරෙ යන් : මෙ සස්තෙහි මහණ යම් කලෙක දෘෂ්ටිගතයන්ගේ ප්‍රභාණය පිණිස ප්‍රථමභූමියට පැමිණීම පිණිස නොයඝාණික වූ අපවය ගාමී වූ ලොකොත්තරධ්‍යානය වඩා ද, කාමයන්ගෙන් වෙන් ව ම . . . දුක් වූ ප්‍රතිපද ඇති ලැයි වූ අභිඤ ඇති ප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි යම් ඡන්දයෙක් ඡන්දය කරන අයුරෙක් කරනු කැමැති බවක් කුශල වූ ධර්මවඡන්දයෙක් වේ ද, මේ ' ඡන්දි ද්ධිපාද ' යි කියනු ලැබෙයි : අවශෙෂධර්මයෝ ඡන්දිද්ධිපාදසම්ප්‍රයුක්තයෝ යි.

521. එහි ' විරිසිද්ධිපාද ' කවරෙ යන් : මෙ සස්තෙහි මහණ යම් කලෙක දෘෂ්ටි ගතයන්ගේ ප්‍රභාණය පිණිස ප්‍රථමභූමියට පැමිණීම පිණිස නොයඝාණික වූ අපවයගාමී වූ ලොකොත්තරධ්‍යානය වඩා ද, කාමයන්ගෙන් වෙන් ව ම . . . දුක් වූ පිළිවෙත් ඇති ලැයි වූ අභිඤ ඇති ප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි මාර්ගාභිග වූ මාර්ගපයඝාපන්න වූ යම් චෛතසිකවියඝාරම්භයෙක් . . . සමාග්ව්‍යායාමයෙක් වියඝාසම්බොධාභිගයෙක් වේ ද, මේ ' විරිසිද්ධිපාද ' යි කියනු ලැබේ. අවශෙෂධර්මයෝ විරිසිද්ධිපාදසම්ප්‍රයුක්ත යෝ යි.

522. එහි ' චිත්තිද්ධිපාද ' කවරෙ යන් : මෙ සස්තෙහි මහණ යම් කලෙක දෘෂ්ටිගතයන්ගේ ප්‍රභාණය පිණිස ප්‍රථමභූමියට පැමිණීම පිණිස නොයඝාණික වූ අපවය ගාමී වූ ලොකොත්තරධ්‍යානය වඩා ද කාමයන්ගෙන් වෙන් ව ම . . . දුක් වූ පිළිවෙත් ඇති ලැයි වූ අභිඤ ඇති ප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි යම් චිත්තයෙක් මනසෙක් මානසයෙක් . . . තදනුරූපමනොවිඤනධාතූයෙක් වේ ද, මේ ' චිත්තිද්ධිපාද ' යි කියනු ලැබේ. අවශෙෂ ධර්මයෝ චිත්තිද්ධිපාදසම්ප්‍රයුක්තයෝ යි.

523. එහි ' විමංසිද්ධිපාද ' කවරෙ යන් : මෙ සස්තෙහි මහණ යම් කලෙක දෘෂ්ටිගතයන්ගේ ප්‍රභාණය පිණිස ප්‍රථමභූමියට පැමිණීම පිණිස නොයඝාණික වූ අපවය ගාමී වූ ලොකොත්තරධ්‍යානය වඩා ද, කාමයන්ගෙන් වෙන් ව ම . . . දුක් වූ පිළිවෙත් ඇති ලැයි වූ අභිඤ ඇති ප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වෙසේ ද, එසමයෙහි මාර්ගාභිග වූ මාර්ග පයඝාපන්න වූ යම් ප්‍රඤ්චික ප්‍රජානනාකාරයෙක් . . . අමොහයෙක් ධර්මවිචයයෙක් සමාග්දෂ්ටියක් ධර්මවිචයසම්බොධාභිගයෙක් වේ ද, මේ ' විමංසිද්ධිපාද ' යි කියනු ලැබේ. අවශෙෂ ධර්මයෝ විමංසිද්ධිපාදසම්ප්‍රයුක්තයෝ යි.

අභිධර්මභාජනිය යි.

524. චන්තාඥේ ඉද්ධිපාදා: ඉධි භික්ඛු ජන්දසමාධිපධානසඛාර සමන්තාගතං ඉද්ධිපාදං භාවෙති. විරියසමාධි -පෙ- චිත්තසමාධි -පෙ- විමංසාසමාධිපධානසඛාරසමන්තාගතං ඉද්ධිපාදං භාවෙති.

චතුන්තං ඉද්ධිපාදනං කතී කුසලා: කතී අකුසලා: කතී අව්‍යාකතා, -පෙ- කතී සරණා, කතී අරණා.

525. කුසලා ගෙව.

සියා සුඛාය වෙදනාය සමපයුත්තා, සියා අදුක්ඛමසුඛාය වෙදනාය සමපයුත්තා.

විපාකධමමධමමා.

අනුපාදිත්තඅනුපාදනියා.

අසඬිතිලිඨ්ඨඅසඬිතිලෙසිකා.

සියා සචිත්තකසචිචාරු, සියා අචිත්තකචිචාරමන්තා, සියා අචිත්තකස- අචිචාරු.

සියා පිනීසහගතා, සියා සුඛසහගතා, සියා උපෙක්ඛාසහගතා.

නෙ'ව දසසනෙන න භාවනාය පභානබ්බා.

නෙ'ව දසසනෙන න භාවනාය පභානබ්බහෙතුකා.

අපචයගාමිනො.

සෙක්ඛා.

අපපමාණාරමමණා.

පණීතා.

සමමන්තනියතා.

න මග්ගාරමමණා, මග්ගහෙතුකා, න මග්ගාධිපතීනො.

සියා උපපන්නා, සියා අනුපපන්නා, න චන්තබ්බා උපපාදිනොති.

සියා අතීතා, සියා අනාගතා, සියා පච්චුපපන්නා.

න චන්තබ්බා අතීතාරමමණාති'පි අනාගතාරමමණාති'පි පච්චුපපන්නා රමමණාති'පි.

සියා අජඬිත්තා, සියා බභිඤ්ඤා, සියා අජඬිත්තබභිඤ්ඤා.

බභිඤ්ඤාරමමණා.

අනීදසසනඅපපටිඝා.

526. විමංසිද්ධිපාදො හෙතු, නියො ඉද්ධිපාදා, න හෙතු.

සහෙතුකා.

හෙතුසමපයුත්තා.

524. සෘද්ධිපාදයෝ සතර දෙනෙකි : මෙ සස්තෙහි මහණ ජන්දසමාධියෙන් හා සමාක්ප්‍රධන්වීයභියෙන් සමන්විත වූ සෘද්ධිපාදය වඩයි. වීයභිසමාධියෙන් . . . විත්ත සමාධියෙන් . . . වීමංසාසමාධියෙන් හා ප්‍රධන්වීයභියෙන් සමන්විත වූ සෘද්ධිපාදය වඩයි.

සතර සෘද්ධිපාදයන් අතුරෙහි කුශලයෝ කෙතෙක් ද, අකුශලයෝ කෙතෙක් ද, අව්‍යාකෘතයෝ කෙතෙක් ද, . . . සරණයෝ කෙතෙක් ද, අරණයෝ කෙතෙක් ද යත් :

525. (සතර සෘද්ධිපාදයෝ) කුශලයෝ මෑ යි.

(සතර සෘද්ධිපාදයෝ) සුඛවෙදනාව හා සම්ප්‍රයුක්තයෝ ද වන්තාහ, අදුක්ඛමසුඛ වෙදනාව හා සම්ප්‍රයුක්තයෝ ද වන්තාහු ය.

(සතර සෘද්ධිපාදයෝ) විපාක ස්වභාවධර්මයෝ ය.

(සතර සෘද්ධිපාදයෝ) අනුපාදින්තඅනුපාදනියයෝ ය.

(සතර සෘද්ධිපාදයෝ) අසංක්ලිෂ්ටඅසංක්ලෙශිකයෝ ය.

(සතර සෘද්ධිපාදයෝ) සචිතර්කසච්චාර ද වන්තාහ, අචිතර්කච්චාරමාත්‍ර ද වන්තාහ, අචිතර්ක අච්චාර ද වන්තාහු ය.

(සතර සෘද්ධිපාදයෝ) ප්‍රීතිසහගත ද වන්තාහ, සුඛසහගත ද වන්තාහ, උපෙක්ෂා සහගත ද වන්තාහු ය.

(සතර සෘද්ධිපාදයෝ) නො ම දර්ශනයෙන් නො ද භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යයෝ ය.

(සතර සෘද්ධිපාදයෝ) නො ම දර්ශනයෙන් නො ද භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යහෙතු ඇත්තාහු ය.

(සතර සෘද්ධිපාදයෝ) අපවයගාමීහු ය.

(සතර සෘද්ධිපාදයෝ) ශෛක්ෂයෝ ය.

(සතර සෘද්ධිපාදයෝ) අප්‍රමාණාලම්බනයෝ ය.

(සතර සෘද්ධිපාදයෝ) ප්‍රණීතයෝ ය.

(සතර සෘද්ධිපාදයෝ) සමාක්ත්වනියනයෝ ය.

(සතර සෘද්ධිපාදයෝ) මාර්ගාලම්බන නො වෙති, මාර්ගහෙතුක වෙති, මාර්ගාධිපති නො වෙත්.

(සතර සෘද්ධිපාදයෝ) උත්පන්න ද වන්තාහ, අනුත්පන්න ද වන්තාහ, උත්පාදීහු යයි නො කියයුත්තාහු ය.

(සතර සෘද්ධිපාදයෝ) අතීත ද වන්තාහ, අනාගත ද වන්තාහ, ප්‍රත්‍යුත්පන්න ද වන්තාහු ය.

(සතර සෘද්ධිපාදයෝ) අතීතාලම්බනහ යි ද අනාගතාලම්බනහ යි ද ප්‍රත්‍යුත්පන්නාලම්බනහ යි ද නො කියයුත්තාහු ය.

(සතර සෘද්ධිපාදයෝ) අධ්‍යාත්ම ද වන්තාහ, බාහිර ද වන්තාහ, අධ්‍යාත්මබාහිර ද වන්තාහු ය.

(සතර සෘද්ධිපාදයෝ) බාහිරාලම්බනයෝ ය.

(සතර සෘද්ධිපාදයෝ) අනිදර්ශන අප්‍රතිසයෝ යි.

526. වීමංසිද්ධිපාදය හෙතු ය. තුන් සෘද්ධිපාදයෝ හෙතුහු නො වෙත්.

(සතර සෘද්ධිපාදයෝ) සහෙතුකයෝ ය.

(සතර සෘද්ධිපාදයෝ) හෙතු සම්ප්‍රයුක්තයෝ ය.

විමංසිද්ධිපාදෙ හෙතු වේච්ච සහෙතුකො ච. නයො ඉද්ධිපාද න ව්‍යතබ්බො හෙතු වේච්ච සහෙතුකාති, සහෙතුකා වේච්ච න ච හෙතු.

විමංසිද්ධිපාදෙ හෙතු වේච්ච හෙතුසම්පයුතො ච. නයො ඉද්ධිපාද න ව්‍යතබ්බො හෙතු වේච්ච හෙතුසම්පයුතොතිපි හෙතුසම්පයුතො වේච්ච න ච හෙතු.

නයො ඉද්ධිපාද න හෙතු සහෙතුකා. විමංසිද්ධිපාදෙ න ව්‍යතබ්බො න හෙතු සහෙතුකොතිපි න හෙතු අහෙතුකොතිපි.

527. සපච්චයා.

- සඛ්ඛිනා.
- අනිදසානා.
- අපච්චිතා.
- අරුපා.
- ලොකුතතරු.
- කෙනච්චි විඤ්ඤායා, කෙනච්චි න විඤ්ඤායා.

528. නො ආසවා.

- අනාසවා.
- ආසවවිපසයුතො.
- න ව්‍යතබ්බො ආසවා වේච්ච සාසවාතිපි, සාසවා වේච්ච නො ච ආසවාතිපි.
- න ව්‍යතබ්බො ආසවා වේච්ච ආසවසම්පයුතොතිපි ආසවසම්පයුතො-වේච්ච නො ච ආසවාතිපි.
- ආසවවිපසයුතො අනාසවා.

529. නො සඤ්ඤාප්පා -පෙ- නො ගජා -පෙ- නො ඕහා -පෙ- නො යොගා -පෙ- නො නිවරණා -පෙ- නො පරුමාසා -පෙ-

530. සාරම්මණා.

- නයො ඉද්ධිපාද නො විතතා, විතතිද්ධිපාදෙ විතතං.
- නයො ඉද්ධිපාද වේතසිකා, විතතිද්ධිපාදෙ අවේතසිකො.
- නයො ඉද්ධිපාද විතතසම්පයුතො, විතතිද්ධිපාදෙ න ව්‍යතබ්බො විතෙතන සම්පයුතොතිපි විතෙතන විපසයුතොතිපි.
- නයො ඉද්ධිපාද විතතසංසට්ඨා, විතතිද්ධිපාදෙ න ව්‍යතබ්බො විතෙතන සංසට්ඨොතිපි විතෙතන විසංසට්ඨොතිපි.
- නයො ඉද්ධිපාද විතතසමුට්ඨානා, විතතිද්ධිපාදෙ නො විතත-සමුට්ඨානො.

විමසිද්ධිපාදය හෙතු ද වූයේ ම සහෙතුක ද වෙයි. තුන් සාද්ධිපාදයෝ හෙතු ද වූවාහු ම සහෙතුකහ සි නො කියයුත්තාහ. සහෙතුක ද වූවාහු ම නො ද හෙතු වෙත්.

විමසිද්ධිපාදය හෙතු ද වූයේ ම හෙතුසම්ප්‍රයුක්ත ද වෙයි. තුන් සාද්ධිපාදයෝ හෙතු ද වූවාහු ම හෙතුසම්ප්‍රයුක්තහ සි ද නො කියයුත්තාහ. හෙතුසම්ප්‍රයුක්ත ද වූවාහු ම නො ද හෙතු ද වෙත්.

තුන් සාද්ධිපාදයෝ හෙතු නො වූ සහෙතුකයෝ ය. විමසිද්ධිපාදය හෙතු නො වූ සහෙතුක සි ද හෙතු නො වූ අහෙතුක සි ද නො කියයුත්තේ සි.

527. (සතර සාද්ධිපාදයෝ) සප්‍රත්‍යයෝ ය.

(සතර සාද්ධිපාදයෝ) සභිඛයෝ ය.

(සතර සාද්ධිපාදයෝ) අනිදර්ශනයෝ ය.

(සතර සාද්ධිපාදයෝ) අප්‍රතිසයෝ ය.

(සතර සාද්ධිපාදයෝ) අරුපිහු ය.

(සතර සාද්ධිපාදයෝ) ලොකොත්තරයෝ ය.

(සතර සාද්ධිපාදයෝ) කිසි විඤ්ජනෙකින් දතයුත්තාහ, කිසි විඤ්ජනෙකින් නො දත යුත්තාහු ය.

528. (සතර සාද්ධිපාදයෝ) ආසුච නො වන්නාහ.

(සතර සාද්ධිපාදයෝ) අනාසුචයෝ ය.

(සතර සාද්ධිපාදයෝ) ආසුචචිප්‍රයුක්තයෝ ය.

(සතර සාද්ධිපාදයෝ) ආසුච ද වූවාහු ම සාසුචහ සි ද සාසුච ද වූවාහු ම නො ද ආසුචහ සි ද නො කියයුත්තාහු ය.

(සතර සාද්ධිපාදයෝ) ආසුච ද වූවාහු ම ආසුචසම්ප්‍රයුක්තහ සි ද ආසුචසම්ප්‍රයුක්ත ද වූවාහු ම නො ද ආසුචහ සි ද නො කියයුත්තාහු ය.

(සතර සාද්ධිපාදයෝ) ආසුචචිප්‍රයුක්ත වූ අනාසුචයෝ සි.

529. (සතර සාද්ධිපාදයෝ) සංයොජනයෝ නො වෙති. . . .

(සතර සාද්ධිපාදයෝ) ග්‍රන්ථයෝ නො වෙති. . . .

(සතර සාද්ධිපාදයෝ) ඔසයෝ නො වෙති. . . .

(සතර සාද්ධිපාදයෝ) යොගයෝ නො වෙති. . . .

(සතර සාද්ධිපාදයෝ) නිවරණයෝ නො වෙති. . . .

(සතර සාද්ධිපාදයෝ) පරාමිසියෝ නො වෙති. . . .

530. (සතර සාද්ධිපාදයෝ) ආලම්බන සහිතයෝ ය.

තුන් සාද්ධිපාදයෝ චිත්ත නො වෙති. චිත්තිද්ධිපාදය චිත්ත ය.

තුන් සාද්ධිපාදයෝ චෛතසිකයෝ ය. චිත්තිද්ධිපාදය අචෛතසික ය.

තුන් සාද්ධිපාදයෝ චිත්තසම්ප්‍රයුක්තයෝ ය. චිත්තිද්ධිපාදය චිත්තය හා සම්ප්‍රයුක්ත සි ද චිත්තය හා චිප්‍රයුක්ත සි ද නො කියයුත්තේ ය.

තුන් සාද්ධිපාදයෝ චිත්තසංසාෂ්ටයෝ ය. චිත්තිද්ධිපාදය චිත්තය හා සංසාෂ්ට සි ද චිත්තය හා විසංසාෂ්ට සි ද නො කියයුත්තේ ය.

තුන් සාද්ධිපාදයෝ චිත්තසමුත්ථානයෝ ය. චිත්තිද්ධිපාදය චිත්තසමුත්ථාන නො වෙ.

තයො ඉද්ධිපාදා විතතසහභුනො, විතතිද්ධිපාදො නො විතතසහභු.

තයො ඉද්ධිපාදා විතතානුපරිචතතිනො. විතතිද්ධිපාදො නො විතතානුපරිචතති.

තයො ඉද්ධිපාදා විතතසංසට්ඨසමුට්ඨානා. විතතිද්ධිපාදො නො විතතසංසට්ඨසමුට්ඨානො.

තයො ඉද්ධිපාදා විතතසංසට්ඨසමුට්ඨානසහභුනො. විතතිද්ධිපාදො නො විතතසංසට්ඨසමුට්ඨානසහභු.

තයො ඉද්ධිපාදා විතතසංසට්ඨසමුට්ඨානානුපරිචතතිනො. විතතිද්ධිපාදො නො විතතසංසට්ඨසමුට්ඨානානුපරිචතති.

තයො ඉද්ධිපාදා බාහිරං. විතතිද්ධිපාදො අජ්ඣිභතීකො.

නො උපාදා.

අනුපාදිතතා.

531. නො උපාදානා -පෙ- නො කිලෙසා -පෙ-

532. න දස්සනෙන පභාතබ්බා.

න භාවනාය පභාතබ්බා.

න දස්සනෙන පභාතබ්බභෙතුකා.

න භාවනාය පභාතබ්බභෙතුකා.

සියා සචිතකකා, සියා අචිතකකා.

සියා සචිචාරා, සියා අචිචාරා.

සියා සපපිතිකා, සියා අපපිතිකා.

සියා පිතිසහගතා, සියා න පිතිසහගතා.

සියා සුඛසහගතා, සියා න සුඛසහගතා.

සියා උපෙකඛාසහගතා, සියා න උපෙකඛාසහගතා.

න කාමාවචරා.

න රූපාවචරා.

න අරූපාවචරා.

අපරියාපතතා.

නියතානිකා.

නියතා.

අනුතතරා.

අරණානි.

මඤ්ඤපුච්ඡකං.

ඉද්ධිපාදවිභවේශා නිට්ඨිනො.

තුන් සෘජුධර්මයෝ විත්තසහභූ වෙති. විත්තිද්ධර්මය විත්තසහභූ නො වේ.

තුන් සෘජුධර්මයෝ විත්තානුපරිවර්තීහ. විත්තිද්ධර්මය විත්තානුපරිවර්තී නො වේ.

තුන් සෘජුධර්මයෝ විත්තසංසෘජුධර්මයෝ ය. විත්තිද්ධර්මය විත්තසංසෘජුධර්මයෝ ය. විත්තිද්ධර්මය විත්තසංසෘජුධර්මයෝ ය. විත්තිද්ධර්මය විත්තසංසෘජුධර්මයෝ ය.

තුන් සෘජුධර්මයෝ විත්තසංසෘජුධර්මයෝ ය. විත්තිද්ධර්මය විත්තසංසෘජුධර්මයෝ ය. විත්තිද්ධර්මය විත්තසංසෘජුධර්මයෝ ය.

තුන් සෘජුධර්මයෝ විත්තසංසෘජුධර්මයෝ ය. විත්තිද්ධර්මය විත්තසංසෘජුධර්මයෝ ය. විත්තිද්ධර්මය විත්තසංසෘජුධර්මයෝ ය.

තුන් සෘජුධර්මයෝ බාහිරයෝ ය. විත්තිද්ධර්මය ආධ්‍යාත්මික ය.

(සතර සෘජුධර්මයෝ) උපාදාන නො වෙත්.

(සතර සෘජුධර්මයෝ) අනුපාදාන නො වෙයි.

531. (සතර සෘජුධර්මයෝ) උපාදාන නො වෙති. . . .

(සතර සෘජුධර්මයෝ) ක්ලෙශයෝ නො වෙත්. . . .

532. (සතර සෘජුධර්මයෝ) දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍යයෝ නො වෙත්.

(සතර සෘජුධර්මයෝ) භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යයෝ නො වෙත්.

(සතර සෘජුධර්මයෝ) දර්ශනයෙන් ප්‍රභාතව්‍යයෝ ඇත්තාහු නො වෙත්.

(සතර සෘජුධර්මයෝ) භාවනායෙන් ප්‍රභාතව්‍යයෝ ඇත්තාහු නො වෙත්.

(සතර සෘජුධර්මයෝ) සවිකර්ක ද වන්තාහ, අවිකර්ක ද වන්තාහු ය.

(සතර සෘජුධර්මයෝ) සවිචාර ද වන්තාහ, අවිචාර ද වන්තාහු ය.

(සතර සෘජුධර්මයෝ) සමිතික ද වන්තාහ, අමිතික ද වන්තාහු ය.

(සතර සෘජුධර්මයෝ) ප්‍රීතිසහගත ද වන්තාහ, ප්‍රීතිසහගත නො ද වන්තාහු ය.

(සතර සෘජුධර්මයෝ) සුඛසහගත ද වන්තාහ, සුඛසහගත නො ද වන්තාහු ය.

(සතර සෘජුධර්මයෝ) උපෙක්ඛාසහගත ද වන්තාහ, උපෙක්ඛාසහගත නො ද වන්තාහු ය.

(සතර සෘජුධර්මයෝ) කාමාවචරයෝ නො වෙත්.

(සතර සෘජුධර්මයෝ) රූපාවචරයෝ නො වෙත්.

(සතර සෘජුධර්මයෝ) අරූපාවචරයෝ නො වෙත්.

(සතර සෘජුධර්මයෝ) අපරියාපන්නයෝ ය.

(සතර සෘජුධර්මයෝ) නොයඛාණිකයෝ ය.

(සතර සෘජුධර්මයෝ) නියතයෝ ය.

(සතර සෘජුධර්මයෝ) අනුක්තරයෝ ය.

(සතර සෘජුධර්මයෝ) අරණයෝ ය.

පඤ්ඤාපඤ්ඤා යි.

ඉද්ධර්මවිභවන නිමි.

විසයපදනුකතමණිකා

විසෙසපද්‍යානුකූලකමණිකා

	පිටපටිකා		පිටපටිකා
	අ		අ
අකුසලා ධම්මා	368, 370	ආකාසධාතු	152, 154
අඝගතං	154	ආචයගාමී	28, 34, 50, 88, 98
අජ්ඣන්තරූපං	2	ආතපපං	342, 354
අඤ්ඤාතාවිඤ්ඤායං	224	ආනාපි	342
අඤ්ඤාදිඤ්ඤායං	224	ආනෙඤ්ඤාභිසංඛාරො	244
අනිතං රූපං	2	ආපොධාතු	150
අද්දෙසො	294	ආසපපනා	292
අභිමොකෙකා	290, 292, 310		
අනඤ්ඤාතඤ්ඤාසාමීතිඤ්ඤායං	224	ඉ	
අනාගතං රූපං	2	ඉඤ්ඤායං	222
අනියතො	28, 36, 50	ඉඤ්ඤා	384
අනුභයො	258	ඉඤ්ඤාපාදා	384
අනුපසස්සනා	342, 354		
අනුරොධො	258	උ	
අපචයගාමී	28, 34, 50, 88, 98, 300	උඤ්ඤාතං	4
අපරියාපනනා	26, 86, 102	උඤ්ඤාචං	294
අපරියොගාගනා	292	උපචයො	278
අපිලාපනනා	224	උපපතතිභවො	246
අපුඤ්ඤාභිසංඛාරො	244	උපාදානං	246
අපටියෙහි සමපයොගො	184	උපාදිනනුපාදානියො	68, 88, 96, 106
අභිජ්ඣා	342		
අභිපාසාදො	296, 302	උපායාසො	184, 248
අමොහො	294	උපෙකධාධාතු	154
අරණා	34, 76	උපෙකඤ්ඤායං	222
අලොභො	294	උපලකවාතා	152
අවඤ්ඤාතං	4	උඤ්ඤා	152
අවිජ්ජා	244, 292	උඤ්ඤාලකි	222
අවිජ්ජාධාතු	158		
අවිජ්ජාලභිගි	292, 294	ඛ	
අවිසාහාරො	224	ඕකපපනා	296, 302
අවිනිසාධාතු	154	ඕලාරිකං රූපං	4
අව්‍යාකතා	302, 306, 326, 334		
අව්‍යාපාදධාතු	156	ක	
අසඤ්ඤාධාතු	132	කමමභවො	246
අසුරොපො	292		

	පිටුවකින		පිටුවකින
		කො	
කාමධාතු	156		
කායධාතු	160		
කායවිඤ්ඤාණධාතු	160		
කායසංඛාරෙ	244		
කායානුපයයි	240, 356		
		කු	
කුම්මයො	258		
කුසලමූලා	294		
කුසලා	322		
කුසලා ධර්මා	370		
		කො	
කාරිකං	130		
		කු	
කුරකවාතා	152		
		කො	
කකිධාතු	158		
කකායතනං	128		
		කො	
කානධාතු	158		
කානවිඤ්ඤාණධාතු	158		
		කො	
වකඛායතනං	124		
වකඛුධාතු	158		
වකඛු විඤ්ඤාණධාතු	158		
වණ්ඛිකකං	292		
		කො	
විතතානුපරිවතනිනො	116, 144, 218, 238		
විතතානුපයයි	346, 348, 356		
විතතිද්ධිපාදො	394		
විතතං පගගණනාති	368		
		කො	
ඡට්ඨායතනං	248		
ඡජ්ජිද්ධිපාදො	394		
ඡජෙදු	368, 372, 376, 384		
ඡජදං ඡනෙති	368		
		කො	
ඡරු	182		
ඡරුමරණං	246, 338		
		කො	
ඡාති	182, 246		
		කො	
ඡ්චයාධාතු	160		
ඡ්චයාවිඤ්ඤාණධාතු	160		
		කො	
ඡ්චිතිජ්ඣියං	222		
		කො	
තණ්හා	246		
		කො	
තාලවණ්චවාතං	152		
		කො	
තිත්ථායතනං	270, 280		
		කො	
තෙජෝධාතු	152		
		කො	
දුක්ඛධාතු	154		
දුක්ඛනිර්ණේධගාමිනිපටිපදා			
අරියසම්මං	192		
දුක්ඛනිර්ණේධො අරියසම්මං	188		
දුක්ඛසමුදයො අරියසම්මං	186		
දුක්ඛිජ්ඣියං	222		
දුක්ඛං	182, 196, 248		
දුක්ඛං අරියසම්මං	182		
		කො	
දුරෙරුපං	4		
		කො	
දොමනසසධාතු	154		
දොමනසසිජ්ඣියං	222		
දොමනසං	184, 248, 344, 350, 356		
		කො	
දොරාපෙසා	124, 126		

	පිටපිවකා
දෙව	
දොළහනං	292
ධ	
ධම්මධාතු	160
ධම්මානුපස්සි	250, 252, 258
ධම්මායතනං	150
නි	
නිවරණං	114, 140
නෙ	
නෙකම්මධාතු	156
ප	
පච්චුප්පකාරූපං	2
පඤ්ඤාච්ඡේදයං	224
පච්ඤා	290, 292
පඨවිධාතු	150
පණීතං රූපං	4
පණ්ඩරං	124, 258
පදහති	368
පධානසංඛාරෙ	384, 388
පධානං	368
පරාමාසො	114
පරිදෙවො	182, 248
පරිභවපනා	292
පසාදෙ	294, 310
පු	
පුඤ්ඤාතිසංඛාරෙ	244
පුරිසිච්ඡේදයං	222
ඵ	
ඵසො	246
ථො	
ථොට්ඨබ්බායතනං	130
බ	
බභිඤ්ඤා	4
බො	
බාවිසතිච්ඡේදානි	220
හ	
හවො	246

	පිටපිවකා
ම	
මනාසතනං	278
මනොධාතු	160
මනොවිඤ්ඤාණධාතු	162
මනොවිලෙඛො	292
මරණං	182
මි	
මිච්ඡත්තනියතො	28, 36, 50, 106
ර	
රසධාතු	160
රසායතනං	130
රූ	
රූපකම්මෙ	2, 108
රූපං	132
රූපායතනං	128
ල	
ලපිලකං	130
ලො	
ලොකො	342, 354
ලොණිකං	130
ව	
වණණනිභා	128
වො	
වායමිති	368
වායාමො	368, 372, 376
වායොධාතු	152
වි	
විච්චිච්ඡා	292
විඤ්ඤාණකම්මෙ	16, 94
විඤ්ඤාණධාතු	154
විඤ්ඤාණං	244
විපරිණාමධම්මා	124
විපරිභවසංභාගො	270, 280
විරියං	368, 372, 376
විරියං ආරහති	368
විරිසිද්ධිපාදෙ	394
විරිසිච්ඡේදයං	222
විහරති	342
විනිසාධාතු	156

	පිටපි ගණන
වී	
විමංසා සමාධි	388
විමංසි ද්‍රවි පාදෙ	394
වෛ	
වෛදනා	246, 292
වෛදනා කඛි කේ	4
වෛදනා නුප සසී	344, 346, 356
ව්‍යා	
ව්‍යා පාද වාතු	156
ස	
සඛිතාර කඛි කේ	12, 66
සඛිතාර	244
සඤ්ඤා කඛි කේ	8
සනී	242
සනී පට්ඨානා	340, 360
සනී න්‍යූයං	224
සනී මා	342
සඤ්ඤා වාතු	158
සඤ්ඤා තනං	127
සඤ්ඤා න්‍යූයං	222
සනී දසක න සප පිඤ්ඤා	108
සනී කේ රූපං	4
සනී නිභා ති සඤ්ඤා	128
සප පිඤ්ඤා	128
සම පඤ්ඤා	342
සම පඤ්ඤා නො	342
සමාධි	384
සමාධි න්‍යූයං	384
සම මතක නීය නො	28, 36, 50, 106
සම ම පට්ඨානා	368, 372
සම මා ආජ්චො	192, 194
සම මා කම ම නො	192, 194
සම මා දුට්ඨි	192, 194
සම මා වා වා	192, 194
සම මා වා යා මො	192, 194
සම මා සඛි ක පෙපා	192, 194
සම මා සනී	192, 194
සම මා සමාධි	192, 194
සම මා තනං	244

	පිටපි ගණන
සං	
සාර ගො	258
සු	
සුඛ වාතු	154
සුඛි න්‍යූයං	222
සුඛ ම රූපං	4
සු පඤ්ඤා වාතා	152
සො	
සො කො	182, 248
සො න වාතු	158
සො න විඤ්ඤා ඤා වාතු	158
සො ම න සස වාතු	154
සො ම න සසි න්‍යූයං	222
භී	
භී න රූපං	4

සම්බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථ මාලා - නැවත මුද්‍රණය

1	පාරාජිකා පාලි	
2	පාචිත්තිය පාලි	I
3	පාචිත්තිය පාලි	II
4	මහාවග්ග පාලි	I
5	මහාවග්ග පාලි	II
6	චුල්ලවග්ග පාලි	I
7	චුල්ලවග්ග පාලි	II
8	පරිවාර පාලි	I
9	පරිවාර පාලි	II
10	දීඝනිකාය 1	
11	දීඝනිකාය 2	
12	දීඝනිකාය 3	
13	මජ්ඣිම නිකාය	I
14	මජ්ඣිම නිකාය	II
15	මජ්ඣිම නිකාය	III
16	සංයුක්ත නිකාය	I
17	සංයුක්ත නිකාය	II
18	සංයුක්ත නිකාය	III
19	සංයුක්ත නිකාය	IV
20	සංයුක්ත නිකාය පඤ්චම භාගය (1)	
21	සංයුක්ත නිකාය පඤ්චම භාගය (2)	
22	අංගුත්තර නිකාය	I
23	අංගුත්තර නිකාය	II
24	අංගුත්තර නිකාය	III
25	අංගුත්තර නිකාය	IV
26	අංගුත්තර නිකාය	V
27	අංගුත්තර නිකාය	VI
28	මුද්දක නිකාය - මුඤ්ඤපාඨ - ධම්මපදපාලි - උදානපාලි - ඉතිවුත්තකපාලි	

- 29 මුද්දක නිකාය - සුත්ත නිපාත
- 30 මුද්දක නිකාය - විමානවත්ථු - ජේතවත්ථු
- 31 මුද්දක නිකාය - ථෙරගාථා පාලි - ථෙරීගාථා පාලි
- 32 මුද්දක නිකාය - ජාතක පාලි I
- 33 මුද්දක නිකාය - ජාතක පාලි II
- 34 මුද්දක නිකාය - ජාතක පාලි III
- 35 මුද්දක නිකාය - මහා නිද්දේස පාලි
- 36 මුද්දක නිකාය - චුල්ල නිද්දේස පාලි
- 37 මුද්දක නිකාය - පටිසම්භිදාමගගප්පකරණ I
- 38 මුද්දක නිකාය - පටිසම්භිදාමගගප්පකරණ II
- 39 මුද්දක නිකාය - අපදාන පාලි 1
- 40 මුද්දක නිකාය - අපදාන පාලි 2 - 1
- 41 මුද්දක නිකාය - අපදාන පාලි 2 - 2
- 42 මුද්දක නිකාය - මුද්ධවංසපාලි - චරියා පිටක පාලි
- 43 නෙත්තිප්පකරණය
- 44 පෙටකොපදේස
- 45 ධම්මසංගනිප්පකරණ
- 46 විභංගප්පකරණ I
- 47 විභංගප්පකරණ II
- 48 කථාවච්ඡුප්පකරණ I
- 49 කථාවච්ඡුප්පකරණ II
- 50 කථාවච්ඡුප්පකරණ III
- 51 ධාතුකථාප්පකරණ - පුගලපඤ්ඤානිප්පකරණ
- 52 යමකප්පකරණ I
- 53 යමකප්පකරණ 2 - I
- 54 යමකප්පකරණ 2 - II
- 55 පට්ඨාප්පකරණය I
- 56 පට්ඨානප්පකරණය II
- 57 පට්ඨානප්පකරණය III

ශ්‍රී ලංකා ධර්ම චක්‍ර ළමා පදනමේ සත්කාරයන් හා ආගමික සේවාවන්

1. රජය පිළිගත් පුණ්‍යායතනයක් වශයෙන් කටයුතු කිරීම.
2. ඛණ්ඩාරගම විද්‍යාගම දරුවන් සියයක් සඳහා ධර්මචක්‍ර ළමා නිවාසය පිහිටුවා දැනට රුපුදුන් 50 දෙනෙකුට සෙවණ ලබාදීම.
3. පූර්ණ පහසුකම් සහිත නේවාසික පහසුකම් හා විධිමත් අධ්‍යාපනික පහසුකම් ලබාදීම.
4. ධර්මචක්‍ර ළමා නිවාස සංකීර්ණය තුළ විහාර මන්දිරය, වෛතසය, බෝධිය, භාවනා කුටි හා භාවනා මන්දිරය තනා ගිම කිරීම.
5. ලියෙන් සිං ළදරු පාසල ආරම්භ කොට පූර්ව ළමාවිය සංවර්ධන අධ්‍යාපනය ආරම්භ කිරීම.
6. තණමල්විල ප්‍රදේශයේ ලියෙන් සිං ළදරු අධ්‍යාපන මධ්‍යස්ථාන කීපයක් ආරම්භ කිරීම.
7. දේශීය විදේශීය ධර්ම ග්‍රන්ථ මුද්‍රණය කොට බෙදා හැරීම.
8. පිරුවානා පොත් වහන්සේ මුද්‍රණය කොට සෑම නිවසකටම ලබාදීම සඳහා වසරින් වසර මුද්‍රණය කොට බෙදා දීම. දැනට පිටපත් ලක්ෂ දෙකක් බෙදා හැර ඇත.
9. වියතුන් විසින් රචිත සිංහල ධර්මග්‍රන්ථ ඉංග්‍රීසි භාෂාවට පරිවර්තනය කොට මුද්‍රණය කොට බෙදා හැරීම.
10. ජාතක පොත් වහන්සේ කාටුන් විභූ වශයෙන් කුඩා දරුවන් සඳහා සිංහල ඉංග්‍රීසි භාෂා වන භාෂාවන්ගෙන් මුද්‍රණය කිරීම.
11. වෛද්‍ය ශිෂ්‍යයන්, පාසල් දරුවන්, ශ්‍රී ලංකාවේ අධ්‍යාපනය ලබන විදේශික ශිෂ්‍ය නිකුත් වහන්සේලාට ශිෂ්‍යත්ව ප්‍රදානය කිරීම.
12. දිළිඳු පවුල් සඳහා රෙදි පිළි හා අධ්‍යාපනික උපකරණ පරිත්‍යාග කිරීම.
13. 2003 ජල ගැල්මට ලක්වූ හම්බන්තොට, මාතර, ගාල්ල, කළුතර, රත්නපුර හා අම්පාර දිස්ත්‍රික්කවල විහාරස්ථාන 63ක් සඳහා රුපියල් කෝටි 2 1/2ක මූල්‍යමය ආධාර සැපයීම.
14. 2004 සුනාමි විපතට භාජනය වූ පිරිස් සඳහා නිවාස දහසක් ඉදිකිරීම හා අවශ්‍ය ද්‍රව්‍යමය ආධාර සැපයීම.
15. වාර්ෂිකව විදේශීය හා දේශීය වෛද්‍යවරුන්ගේ සහභාගිත්වයෙන් වෛද්‍ය සායන පැවැත්වීම.
16. කැළණිය බොල්ලෑගල මානෙල්වතු විහාරයේ ජාත්‍යන්තර බෞද්ධ විශ්ව විද්‍යාලයක් ආරම්භ කිරීම.
17. බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථ නැවත මුද්‍රණය කොට නොමිලයේ බෙදා හැරීම.

ශ්‍රී ලංකා ධර්ම චක්‍ර ළමා පදනමේ නිර්මාතෘවරයාණෝ :

තායිවානයේ ප්‍රධාන සංඝනායක තායිපේ ශ්‍රී රතනපෝති ජේරවාදී බෞද්ධ මධ්‍යස්ථානයේ අධිපති, තායිවානයේ එක්සත් සමූහ බෞද්ධ අධ්‍යාපන පදනමේ අනුශාසක ලෝක බෞද්ධ සංඝ සම්මේලනයේ සංස්කෘතික අංශයේ සභාපති, තායිවානයේ සමාධි අධ්‍යාපන සංගමයේ නිර්මාතෘ සහ අනුශාසක, මහා බෝධි වර්යා සංගමයේ නිර්මාතෘ සහ සභාපති,

රත්මලාන ශ්‍රී විජයාරාම වාසී

සුජය ආචාර්ය බෝදාගම වන්දිම නාගිමිපාණන් වහන්සේයි.

*“Wherever the Buddha’s teachings have flourished,
either in cities or countrysides,
people would gain inconceivable benefits.
The land and people would be enveloped in peace.
The sun and moon will shine clear and bright.
Wind and rain would appear accordingly,
and there will be no disasters.
Nations would be prosperous
and there would be no use for soldiers or weapons.
People would abide by morality and accord with laws.
They would be courteous and humble,
and everyone would be content without injustices.
There would be no thefts or violence.
The strong would not dominate the weak
and everyone would get their fair share.”*

~THE BUDDHA SPEAKS OF
THE INFINITE LIFE SUTRA OF
ADORNMENT, PURITY, EQUALITY
AND ENLIGHTENMENT OF
THE MAHAYANA SCHOOL~

With bad advisors forever left behind,
From paths of evil he departs for eternity,
Soon to see the Buddha of Limitless Light
And perfect Samantabhadra's Supreme Vows.

The supreme and endless blessings
of Samantabhadra's deeds,
I now universally transfer.
May every living being, drowning and adrift,
Soon return to the Pure Land of Limitless Light!

*** The Vows of Samantabhadra ***

I vow that when my life approaches its end,
All obstructions will be swept away;
I will see Amitabha Buddha,
And be born in His Western Pure Land of
Ultimate Bliss and Peace.

When reborn in the Western Pure Land,
I will perfect and completely fulfill
Without exception these Great Vows,
To delight and benefit all beings.

*** The Vows of Samantabhadra Avatamsaka Sutra ***

NAME OF SPONSOR

助印功德主名錄

**Book Title : SRI LANKA PALI BUDDHA JAYANTI TRIPITAKA SERIES,
Volume 45~Volume 57;
TRIPITAKA DICTIONARY one volume.**

書名：斯里蘭卡巴利文大藏經，第四十五冊～第五十七冊；
斯里蘭卡巴利文大藏經索引 一冊

Book Serial No., 書號：SR245～SR257；SR258

N.T. Dollars :

321,100：美國淨宗學會, AMITABHA BUDDHIST SOCIETY OF USA
1,136,532：財團法人佛陀教育基金會

Amount : N.T. Dollars 1,457,632 ; Print 1,000 sets

以上合計，新台幣 1,457,632 元；恭印壹仟套。

回向：天下和順，日月清明，風雨以時，災厲不起，國豐民安，兵戈無用，
崇德興仁，務修禮讓，國無盜賊，無有冤枉，強不凌弱，各得其所。
祝願法界一切有情，所有六道四生，宿世冤親，現世業債，咸憑法力，
悉得解脫。
祝願現生者增福延壽，發菩提心，常隨佛學，勤修精進，利濟群生。
祝願已故者往生淨土，同出苦輪，共登覺岸，直證阿鞞跋致，圓滿無上
菩提。

附記：本會接受善信委託，代印經書、佛像，其必要之費用，皆經本會審
慎評估；若有結餘，均續作本會之印(購)經書及運費使用，為施主
廣積陰德；此印經案所需金額龐大，分四批出版，由本會發起印贈，
捐助款項若有不足，則由本會負擔其餘之經費。

DEDICATION OF MERIT

May the merit and virtue
accrued from this work
adorn Amitabha Buddha's Pure Land,
repay the four great kindnesses above,
and relieve the suffering of
those on the three paths below.

May those who see or hear of these efforts
generate Bodhi-mind,
spend their lives devoted to the Buddha Dharma,
and finally be reborn together in
the Land of Ultimate Bliss.

Homage to Amita Buddha!

NAMO AMITABHA

南無阿彌陀佛

《斯里蘭卡巴利文大藏經 第四十六冊》

財團法人佛陀教育基金會 印贈

台北市杭州南路一段五十五號十一樓

Printed and donated for free distribution by

The Corporate Body of the Buddha Educational Foundation

11F., 55 Hang Chow South Road Sec 1, Taipei, Taiwan, R.O.C.

Tel: 886-2-23951198 , Fax: 886-2-23913415

Email: overseas@budaedu.org

Website: <http://www.budaedu.org>

This book is strictly for free distribution, it is not for sale.

නොමිලයේ බෙදාදීම පිණිසයි.

Printed in Taiwan

1,000 copies; December 2013

SR246 - 11803

